هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆڵەکان

60

سالَی/ 2010 – بەرگی شەست

چاپی یەکەم/ ساڵی 2010

له بڵاوكراوەكانی پەرلەمانی كوردستان - عێراق

ناوی كتێب: پرۆتۆكۆڵەكانی ساڵی(2010)ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق
بەرگی: 60
چاپی یەكەم: 2010
تیراژ: 250
پێداچوونەوە: محمد حسن رۆژبەیانی
نەخشەسازی: سنوبر صابر حسن
ژمارەی سپاردنی بە كتێبخانەی نیشتمانیی هەرێمی كوردستان:

پێڕیست

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی دەسپێك خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/9/7 ل 5

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2010/9/20 ل 17

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/9/29 ل 83

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2010/10/4 ل 161

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2010/10/6 ل 207

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2010/10/10 ل 221

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/10/13 ل 225

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/10/26 ل 229

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/10/27 ل 251

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2010/11/1 ل 291

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی دەسپێک

سێ شەممە رێکەوتی 7\9\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی دەسپێك

سێ شەممە ڕێکەوتی 2010/9/7

کاتژمێر (3)ی پاش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2010/9/7 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبداللە(د.کمال کەرکووکی) سەرۆکی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبداللە سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی دەسپێکی خولی سێیەم, ساڵی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی دەسپێکی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (3)ی پاش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2010/9/7 دا بەم شێوەیە بێت:

1 - دەقیقەیەك وەستان بۆ گیانی پاکی شەهیدانی کوردستان و عێراق.

2- وتاری بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان - عێراق بەم بۆنەیەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی یەکەم، دانیشتنی دەستپێك، ڕۆژی دانیشتن 2010/9/7، ڕێو ڕەسمی کردنەوەی خولی گرێدانی یەکەم ساڵی دووەمی خولی هەڵبژاردنی سێیەمی پەلەمانی کوردستانی عێراق، بەپێی حوکمی بڕگە (1) لە مادده (5)ی هەر دوو بڕگەی (1، 2) لە مادده (54) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان - عێراق ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراودا، بڕیاریدا کاتی کردنەوەی خولی گرێدانی یەکەمی ساڵی دووەمی خولی هەڵبژاردنی سێیەمی پەرلەمان لە کاتژمێر (3)ی دوای نیوەڕۆ ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2010 /9/7دا بێت، بەرنامەی کاری دانیشتنەکە بەم شێوەیە بێت:

1- دەقیقەیەك وەستان بۆ گیانی پاکی شەهیدانی کوردستان و عێراق.

2- وتاری بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان - عێراق بەم بۆنەیەوە.

ئێستا داوا لە ئێوەی بەڕێز دەکەین دەقیقەیەك بوەستین بۆ گیانی پاکی شەهیدان، زۆر سوپاس.

ئێستا خاڵی دوو/ وتاری بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان – عێراق بەم بۆنەیەوە.
بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.
ئەم کاتەتان باش.....
پێشەکی مانگی موبارەکی رەمەزان کە لەم حەفتەیە بەڕێی دەکەین، لە ئێوەو تەواوی خەڵکی موسڵمانی کوردستان و موسڵمانی جیهان دووبارە پیرۆز بێت. هەروا جەژنیشتان پیرۆز بێت و، ئاواتەخوازین هەموو ساڵێ ئاوا بە تەبایی و برایەتی و ئاشتی لە هەرێمی کوردستان و تەواوی عێراق ئەو جەژنە بکەینەوە.
بەرێزان، ئەگەر (18) ساڵی رابردووی تەمەنی تەجروبەی خۆبەڕێوەبردن ورد بکەینەوە، بەدڵنیاییەوە دەتوانین بڵێین کە تا رادەیەك سیستەمێکی پەرلەمانی دیموکراتی لە کوردستاندا جێگیر بووەو، توانیومانە لە گرفت و کێشە ناوخۆییە دژوارو سەختەکانی رۆژانی ناکۆکی ناوخۆ دەربازببین، هەرێمێك تا رادەیەك پڕ لە ئەمن و ئەمانەت، روو لە ئاوەدانی و گەشەو بووژانەوە بۆ خەڵکی خۆمان دروست بکەین، کە بێگومان زۆر شت و ئامانجی تریش ماون، کە دەبێت هەوڵیان بۆ بدەین و بیانهێنینەدی هەموومان پێکەوە، ئەویش بەیەك ریزی خۆمان لەناو هەرێمی کوردستان بهێنینە دی.
هەروا بەبەشداری کوردو پێکهاتەکانی ترو بەهاوکاری دۆستان، توانرا سیستەمی حوکمڕانی لە عێراقدا لە دوای 2003-ەوە لە مەرکەزییەتێکی توندەوە بکەینە سیستەمێکی پەرلەمانی فیدراڵی، کە لە 2005-ەوە لە دەستووری عێراقدا جێگیر بووەو، لەگەڵ هەموو کەموکورتییەکانی جۆرێ لە شەراکەت و تەوافووقی نیشتمانیی لەنێوان هەر سێ لایەنە سەرەکییەکەی عێراقدا: کورد، شیعەو سوننەدا، بۆ بەڕێوەبردنی عێراق پێرەو بکرێ و، ئەم هەرێمەی ئێمە وەکو هەرێمێکی فیدراڵی دانی پێدا بنرێ، لە 3/7دا پرۆسەی هەڵبژاردن لە عێراقدا کراوەو، شەش مانگی تەواوە، ئەمڕۆ شەش مانگی تەواوە حکومەت پێکنەهێنراوەو، کیتلە براوەکانی هەڵبژاردن نەگەیشتوونەتە رێککەوتن. بێگومان ئەم دواکەوتنە کاریگەریی چەوت و نێگەتیڤی بۆ سەر پرۆسەی سیاسی، بۆ سەر ئاسایش و سەقامگیریی عێراق و، بۆ سەر خزمەتگوزاریی گشتی هەیە. لەبەر ئەوە هەرچی زووتر حکومەتێکی تەوافوقی نیشتمانیی بەبەشداریی هەموو پێکهاتە سەرەکییەکان پێکبهێندرێ، ئێمە پشتیوانی لێدەکەین و هەرگیز ئێمە کۆسپ و تەگەرەش نەبووین لە پێکهێنانی ئەو حکومەتەدا. هەرچەند ئێمە لەو هەڵبژاردنە، وەکو کورد خۆمان بە غەدرلێکراو دەزانین، بەڵام لەبەر ناسکیی هەلومەرجی

عێـراق، كـە لـە شـەڕێكی دژوار دایـە دژ بـەتیرۆر، لەبـەر نـەبوونی تـەناهی و سـەقامگیریی لـە عێراقدا، ئەنجامەكانی هەڵبژاردنی 3/7مان پەسند كـرد. راسـتە هـەم لـە قانونەكـەو، هـەم لـە ژمارەی خەمڵێنراوی دانیشتوانی عێراق و، هەم لـە دابەشـكردنی ژمـارەی كورسـییەكان بەسـەر پارێزگاكانــداو، هــەم لــە بــەڕێوەبردنی پرۆســەی هەڵبــژاردن، غــەدر لــە كــورد كــرا، بــەڵام ئەنجامـەكانمان قبـوڵكردو، ئـەو پاسـاوەمان نەدایـە دەسـت هـیچ لایـەنێك، كـە رێـك نەكـەوتنی لایەنە عێراقییەكان خۆیان لەسەری كوردا بشكێنن.. هـەر بـۆ نموونـە لـەنێوان دوو وەزارەتـی پلاندانان و بازرگانی، دوو ملیۆن و نیو جیاوازی هـەبوو لـە ژمـارەی دانیشـتوانی عێراقـدا، یـان وەك رێژەی زیاد بوونی دانیشتوان لە شاری مووسڵ، سەرەڕای ناجێگیری و شەڕ و تـەهجیر لـەو پارێزگایە كەچی 66.5٪ زیاد بووە، بەڵام لە چوار ساڵی 2005 تـا 2010 لـە پارێزگایـەكی جێگیریی وەك سلێمانی 0٪ و (- 200000)كەس كەم بوو! ئەوە سـەرەڕای تۆقانـدن و فێـڵ و تەزویر لە هەندێ لە ناوچەكاندا، وەك مووسڵ و حەویجـە، كـە سـندوقی دەنگدانی وا هـەبووە 730 كارتی تێدابووە، كە دەبوایـە لـە 400 زیـاتر نـەبێت، ئـەم كـەم و كورتیانـەمان هـەمووی دەزانی، بەڵام پەسەند كردنی ئەنجامەكەی ئەوە بوو، كە بتـوانین لـەم چوارسـاڵەی داهـاتوو بـە تەوافوق ئەو كێشانەی هەیە چارەسەر بكرێن، ئەو كەم و كورتیانـەش هەیـە راسـت بكرێتـەوە، بەرنامەی ئێمە بۆ دانوستاندن و پێكهێنانی حكومەت، كە گشت لایەنە سیاسیە براوەكـانی نـاو ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق لە هەرێمی كوردستان تێدا لە ئامادە كردنی بەرنامەكـە بەشـدار بوون، بەرنامەیـەكی تـەواو و رێكـوپێكی ئامـادە كـراوە، بـە بەشـداری نوێنـەرانی گشـت لایەنـە سیاسـییە براوەكـان پـاش 52 كاتـژمێر دانیشـتن لـە پەرلـەمانی كوردسـتان و بـە سەرپەرشـتی سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان. راسـتە ئـەو بەرنامەیـە هـی گـەلی كوردسـتانە، بـەڵام پێمانوایـە مـاف و بەرژەوەنـدیی هـەموو پێكهاتـەكانی عێراقـی رەچـاو كـردووە، ئەگـەر لایەنـەكانی تـری عێراق پەسندی بكەن، ئەوا ئاسایش و تەناهی و خێرو خۆشی بـۆ هـەمووان بـەدواوە دەبێـت و زوڵم و ناعەدالەتی لا دەبات.

پۆستی سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیرانی عێـراق بـەر هـەر كەسـێك بكـەوێت، كـە زۆر دیـار نییـە هێشتا بۆ كێ دەبێـت؟ ئێمـە پیرۆزبـایی لێ دەكـەین. چـونكە بـەلای ئێمـەوە گـرنگ ئەوەیـە كـە حكومەتەكە، حكومەتی شەراكەتی نیشتمانی و تـەوافوقی پێكهاتـە سـەرەكییەكان بێـت و هـیچ لایـەنێك پـەراوێز نـەخرێ لەتـەك ئـەوەدا، دەبێـت بەرنامـەی حكومـەتی ئیتیحـادیی وەڵامـی داخوازییـەكانی گـەلی عێراقـی بێـت بـە جێبـەجێكردنی دەسـتووری عێراقـی بـە دروسـتی و

لەهـــەمان كاتـــدا وەڵامـــی داخوازییـــەكانی هـــەرێمی كوردســـتان بداتـــەوە، ســـەبارەت بـــە چارەسەركردنی كێشەو گرفتەكانی نێوان هەرێمی كوردستان و بەغدا لەگەڵ ئەوەش سـەرۆكی كۆمـار، ئێمـە لـە هـەرێمی كوردسـتان و لەبەرنامەكەمانـدا ئاماژەمـان پێكـردووە، ئـەبێت ئـەو پۆستە بۆ كورد بێت و، رێزدار سەرۆك تاڵەبانیش بۆ ئەو پۆستە دەست نیشان كراوە. بۆ ئێمـە خاڵی هەرە گرنگی بەرنامـەی حكومـەت ئەوەیـە كـە جـەخت بكاتـەوە لەسـەر جێبـەجێكردنی دەستوورو، لەسەرووی هەمووشیانەوە كێشەی كەركووك و ناوچـە جێناكۆكـەكانی تـر، كـە هـەر دەسـتوور خـۆی بـەپێی مـاددەی 140 نەخشـە رێگـەی جێبەجێكردنەكـەی دیـاریكردووە، كـە بـریتین لـە ئاسـایی كردنـەوەو سـەرژمێری و دواتـر راپرسـی. لـە تـەك ئـەو كێشـەیە، كۆمـەڵێ كێشـەی ترمـان هـەن، كـە دەبـێ لەگـەڵ حكومـەتی داهـاتووی عێـراق چارەسـەریان بكـەین و، پێویستە لە بەرنامەكەیان رەنگ بداتـەوە، وەك قـانونی نـەوت و گـاز، كێشـەی پێشمەرگە وەك بەشێك لە سیستەمی دیفاعی عێـراق، كێشـەی بودجـەو بەشـە بودجـەی هـەرێمی كوردسـتان و سەرژمێریی گشتی، دامەزراندنی ئەنجومەنی فیـدراڵی وەك گەرەنتییـەك بـۆ پاراسـتنی مـاف و بەرژەوەندیی هەرێمەكان بە هەرێمی كوردستانیشەوە.

دیارە ماوەیەكە وەفدی ئێمە لەگەڵ لایەنەكانی تـردا، سـەبارەت ئـەو پرسـانەو شـتی تـریش لـە دانوستاندن دان لە بەغدا زۆر بەجددی و پابەند بەو بەرنامەیە دانراوە كار دەكەن. پاش هـەر رێككـەوتنێكی كۆتـایی لـەوێ سـەبارەت بـە پێكهێنـانی حكومـەت و بەرنامەكـەی، دوا جـار دەیهێننەوە بەردەم ئەم پەرلەمانەو، ئێـوەی بـەرێز بڕیـاری لـێ دەدەن. بـەو پێیـەی پەرلـەمان مەرجەعی بڕیاردانە لەسەر پرس و كێشە چارەنووسسازەكان...

بەرێزان، دیارە لە 31ی مانگی ئابدا، ئەمریكا هێزە شەڕكەرەكانی خۆی بەڕەزامەندیی عێـراق و بـەگوێرەی رێككەوتننامـەی سـۆفا كێشایەوەو ئیـدارەی سـەرۆك ئۆبامـا بـەڵێنی خـۆی بـردە سەرو ئێستا دەوروبەری 50000 سەرباز بۆ راهێنان و كاری لۆجیستی لـە عێـراق ماونەتـەوە، بەم بۆنەیەوە ئێمە پیرۆزبایی لە خەڵكی عێراق دەكەین، كە خەریكە وەكو دەوڵەت بە تـەواوی سەروەریی خۆی وەرگرێتەوە. لە هەمان كاتـدا نـاكرێ سوپاسـی ئـەمریكا و هێـزی هاوپـەیمانان نەكـەین، كـە ئـەوان خـەڵكی عێراقیـان لـە رژێمێكـی دیكتـاتۆری وەك رژێمـی سـەددام حسـین رزگـاركردو، پـاش زەحمـەتی و قوربانییـەكی زۆریـش چارەنووسـی عێراقیـان دایـەوە دەسـت عێراقییەكان خۆیانەوە. بۆیە ئەم رۆژە بە رۆژێكی پیرۆز لە مێژووی عێراقدا دەمێنێتەوە، كە عێراق ئازاد بوو، دەبێتە عێراقێكی ئازاد.

بڕیاره ئەمساڵ سەرژمێریی گشتی لە عێراقدا بکرێ. لەڕاستیدا ئەوە هەنگاوێکی بەجێ و گەورەیە لێ گرفت لە فۆرمی سەرژمێرییەکەدا هەیە، بەتایبەتی لە رووی نەتەوەییەوە لە فۆرمەکەدا سەیرکەن عەرەب وەکو نەتەوە بە عەرەب و شیعە چاوی لێکراوە، شیعە و سوننە لەلای عەرەب لادراوە، بەلاَم لەو فۆرمەی کە ئامادەکراوە سەبارەت بە کورد وەك نەتەوە هەوڵی دابڕ دابڕ کردن و کەمکردنەوەی دراوەو نووسراوە: کورد، ئێزدی، شەبەك، کوردی فەیلی، یەعنی هەر یەکێك لەوانە قەومیەتێك بوون، بۆیە بۆ چاککردنی ئەو کێشە گەورەیە لەسەر ئەمری سەرۆکی هەرێمی کوردستان وەفدێکی باڵای هەرێم چوونە بەغدا و لەگەڵ سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران گفتوگۆیان کردو، کێشەکە تا نیوەی چارەسەر کراوە، بەشێوەیەك کە ئەو تایەفەو کۆمەڵانەی ناومان هێنان لە کورد دانەبڕێندرێن و غەدرێکی تر لە کورد نەکرێ، ئەمە هەدەفی وەفدەکە بوو کە چوون لەگەڵیان لەو دانیشتنە بەشدار بوون و تێیدا سەرکەوتوو بوون، بۆ ئەم مەبەستە وتووێژ لەنێوان هەرێمی کوردستان و حکومەتی ناوەندی دەستی پێکرد و تێیدا سەرکەوتوو بوون.

ئەوەی هێشتا ماوە خاڵێکی ترە، کە پێوەندیی بە سەرژمێرییەوە هەبێ لە هەندێ ناوچەدا، بۆ نموونە لە ناوچە ی جێناکۆکەکانی پارێزگای مووسڵ هەوڵ دەدرێ مامۆستایانی کورد بەشداری نەکەن لە پرۆسەی سەرژمێری و چاودێریی پرۆسەکە. ئەوەش خۆی لە خۆیدا نیازێکی خراپی هەندێ کەسایەتی و لایەنی شوڤێنی عەرەبی دەردەبڕێ، کە هەر لە ئێستاوە خەریکن پێکهاتەی دیموگرافیی ئەو شوێنانە بەڕاست و دروستی دەرنەکەوێت، بۆ چوونی ئەو لایەنە شۆڤێنیانە ئەوەیە کە ئەڵێن ئەو مامۆستایانەی کە ئێستا لە سنجارو مووسڵ و بەعشیقەن راتبەکانیان لە هەرێمی کوردستانەوە ئەدرێت، نابێت دەوری خۆیان هەبێت لەسەر سندوقەکان، بۆیە ئێستا گفتوگۆ لەسەر ئەوەیەو، دڵنیاین ئەوەش چارەسەر ئەکرێت سەرکەوتن بە دەست دێنین.

بەڕێزان، سەبارەت بە ناوخۆی هەرێمی کوردستانیشەوە، پێویستە لەسەر هەمووان، ئەو پەڕی هەوڵ بدەین کە دڵسۆزانەو، دوور لە هەموو بیرو بۆچوونێکی سیاسی، وەکو خەڵکێکی ئەم نیشتیمانە یەك هەڵوێست، یەك دەنگ بین، بۆ پاراستنی گشت دەسکەوتەکان و جێبەجێکردنی ئەوانەی کە هێشتا جێبەجێ نەبوونە، جودا لە بیری حزبایەتی لەکام حزبی، یان لەکام تەرەفی، لەدەسەلاَتی، یان لە ئۆپۆزسیۆنی، ئێمە هەموومان بەرپرسین لە پێش

ویـژدان و مێـژوو ومیللـەتمان لەبەرامبـەر راگرتنـی ئـەو یـەك هەڵوێسـتیە، سـەبارەت بـە نـاو پەرلـەمانی کوردستانیشـەوە، بەتایبـەتی پێویسـتە لەسـەر هـەمووومان، بەتایبـەت لیژنـەکان و فراکسـیۆنەکان هـەوڵی خۆیـان بخەنـە گـەڕ، بـۆ ئـەوەی هـیچ شـوێنەوارێکی دوو ئیـدارەیی لـە کوردستاندا نەمێنێ، هەرشتێك بـۆنی دوو ئیـدارەیی لێبێت ئـەرکی پەرلەمانـە بەدواداچـوونی بـۆ بکـات لەگـەڵ حکومـەت، کـە ئـەو شـتانە نەهێڵـدرێ و چارەسـەر بکرێـت، بەتایبـەتی لەیەکخسـتنەوەی دەزگاکـانی ئاسـایش و چـاودێری دارایـی، کـە لـە ماوەیـەکی نزیکـدا، لـەم پەرلەمانەدا، ئێوەی بەرێز بڕیاری لێ ئـەدەن و سـەرۆکی دیـوانی چاودێریی دارایـی لـە یەکـەم دانیشـتنمان لـە دوای جـەژنی رەمـەزانی پـیرۆز ئینشـائەڵلا ئەکەوێتـە بەردەسـتی ئێـوەو، سیڤیەکەشی لە سندوقەکانتانەو لە دوێنێوە دانـراوە، بـۆ ئـەوەی ئـەو دیـوانی چاودێریە یـەك بگرێتەوەو دەست بەکار بێت، ئـەو شـتانەش کـە بۆمـان هـاتووە لـە هـەر شـوێنێکی دەزگاکـانی چـاودێری جـاران هـەمووی مـەحفوزەو ئەخرێتـە بـەر دەسـتیان و ئـەو بەرێزانـە ئـەوجا بەدواداچوونی بۆ ئەکەن.

بەرێزان، لەم پشووی پەرلەمانە، ئێوەی بەرێزو هەندێك لە خوشك و بـرا پەرلـەمانتارەکان و لێژنە بـەرێزەکان بـە ئـەرکی خۆیـان هەڵساون و دەورێکـی کارایـان بینیـوە و، ئیشـێکی باشـیان کردووە، بۆیە موختەسەرێك لەو ئیشانەی کە ئەنجامیان داوە لەو ماوەیە ئەیخەینـە بەردەست ئێوەی بەرێز.

لـە مـاوەی نێـوان 7/1 تـا 2010/9/6دا، (284) نووسـراومان لـە دامودەزگـاو لایەنـە جیـا جیاکانەوە بۆ هاتووە، بۆ پەرلەمانی کوردستان و تۆمارکراوەو وەرگیراوە، لەبەرانبـەردا (170) نووسـراو لـە پەرلـەمانی کوردسـتانەوە دەرچـووەو، لیژنـە هەمیشـەییەکانی پەرلـەمان لـەو ماوەیەدا (8) کۆبوونەوەیان لەگەڵ بەرپرسانی حکومەت کردووەو، (16) سـەردانیان کـردووەو دامودەزگاکانیـان بەسـەر کردۆتـەوەو، (165) کۆنووسـی لیژنـەکان بەدەسـت سـەرۆکایەتی پەرلـەمان گەیشتووەو، هـەروەها سـەرۆکایەتی پەرلـەمانیش چـاو پێکـەوتنی خۆیـان هـەبووە لەگەڵ دام ودەزگاکانی کۆمـەڵگای مـەدەنی، لەگـەڵ حکومـەت، لەگـەڵ زۆر کەسایەتی تـر، بـەم شێوەیەی خوارەوە کە بۆتان باس ئەکەین، سـەرۆکایەتی حکومـەت جارێـك لـەم پشـووە لەگـەڵ سـەرۆکایەتی پەرلـەمان و بـە ئامـادە بـوونی فراکسـیۆنەکان دانیشـتنێکمان ئەنجامـدا، ئامـادە بـوونی وەزیـری سـامانە سروشـیەکان شـەش جـار بـۆ سـەرۆکایەتی پەرلـەمان، لەگـەڵ ئێمـە دانیشتووە پێشوازی وەزیرەکانی تـر وەك پلانـدانان و دادو چـەند وەزیرێکـی تـری بـەرێز کـە

حەوت وەزیر بوونە، بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمان ئامادەییان هەبووە، سەرۆکی کۆمسیۆنی باڵای عێراق و بەڕێز کاك حاکم سەردار کە ئەندامی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عێراقە لەگەڵ سەرۆکایەتی پەرلەمان دانیشتن، شەش جار دانیشتن لەگەڵ فەرمانبەرە گشتیەکان کراوە، لەسەرۆکایەتی پەرلەمان دانیشتن لەگەڵ سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەری، بۆ تەنسیق و هاوکاری وهەماهەنگی زیاتر لەبەینی دەزگا سەربەخۆکانی ناو هەرێمی کوردستان، پەرلەمانە، سەرۆکی هەرێمە، حکومەتە، سەرۆکی ئەنجومەنی دادوەرییە.. کۆبوونەوەی سەرۆکایەتی پەرلەمان لەگەڵ لیژنەی ناوخۆ، کۆبوونەوەی بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان لەگەڵ سەرۆك لیژنەکان ئەنجامدراوە، پێشوازی سەرۆکی پەرلەمان لە شاندەکانی بیانی 20 شاند لەم پشووە سەردانی پەرلەمانیان کردووەو چاوپێکەوتنیان لەگەڵ کراوەو شتیان بۆ روون کراوە، پێشوازی سەرۆکی پەرلەمان لە شاندەکانی سەندیکاو رێکخراوە ناوخۆییەکان بە موشتەرەکی وەکو سەرۆکایەتی، ئەگەر بەڕێزان ئامادەی بووبن، 19جار لەگەڵیان دانیشتوون 19 شاند هاتوونەتە پەرلەمان وبینراون، کۆبوونەوەی لیژنەکانی پەرلەمان لەگەڵ بەرپرسانی حکومەتی هەرێمی کوردستان 7جار ئەنجامدراوە، 7 وەزیرو ژمارەیەك بەڕێوەبەری گشتی وەزارەتی پەروەردەش ئامادەی لیژنەکان بوونە.

ئەم چالاکییانە ئەنجامدراوە، لیژنەکان کارەکانی خۆیان ئەنجامداوە، بەڵام لەو لیژنانەی ئەو پرۆژانەی لەبەردەستان بوو، کە ئەبوو لەو هاوینە هەموو راپۆرتی گشت لیژنەکان، چونکە هەر پرۆژەیەك بۆ چەند لیژنەیەك پێشکەش کرا بوو، کە بۆمان بێتەوە، بەداخەوە تا ئێستا تەنها سێ پرۆژە بە تەواوەتی کە گشت لیژنەکانی متەفقن لەسەری، ئەوەکانی تری هەندێکی قسمێکی موافەقەتی کردووە، بەڵام قسمێکی هێشتا نەهاتووە، هەندێك لە پرۆژەکانی تریش کە ئامارەکانیان لەبەردەستمانە، ئێستا لێرە نییە، پێتانیان ئەدەین، کە ئەویش بەدەقیقی مەجموعەیەکی ماوە، بۆیە داوا لە ئێوەی بەڕێز ئەکەین ئەو پرۆژانەی کە ئامادە بووە، ئەو پرۆژانەی کە خوێندنەوەی بۆکراوە لەلای ئێوەی بەڕێزە، پێویستە زۆر بەڕێك و پێکی و بەوردی کاری لەسەر بکرێت و، بێتەوە سەرۆکایەتی، بۆئەوەی لەبەرنامەی کاری دابنێین.

هیچ پرۆژەیەك لەلایەن پەرلەمانتارانەوە هی هەر لایەنێك بێت، بۆ ئێمە فەرقی نییە، موهیم ئەوەیە بێتە ناو ئەو پەرلەمانە گفتوگۆی لەسەر بکرێت، ئێوە بڕیاردەرن، ئێوەی پەرلەمانتار بڕیار ئەدەن ئەم پرۆژەیە بەچ شێوەیەك دەرباز بێت، یان ئەمە بەچ شێوەیەکی تر ئاڵوگۆڕی بەسەردابێت، بەڵام داوای ئێمە لە ئێوەیە لە لیژنەکان ئەو کارە بکەن، چونکە

لیژنەکان مەنبـەعی کارەکانـە، لـە فراکسیۆنەکان مناقشـەی خۆتـان بکـەن بـە تـەواوەتی رەئـی فراکسـینەکانتان بدەنــە نوێنــەرەکانتان، کــە لەگشــت لیژنــەکان هەیــەو، لــەناو لیژنــەکان مناقشەیەکی تێروتەسـەل بکرێـت و، رەئـی خۆتـان بـدەن لـە نـاو پەرلـەمان، بـۆ ئەوەیـە رەئـی موخـالف وموافـق چـەند بـەرێزێك لەسـەری روونکردنـەوەی خـۆی ئـەداتن، پاشـان ئەخرێتـە دەنگدانــەوە، بۆیــە ئــەم داوایــە لــەئێوەی بــەرێز ئەکــەم نــاو هــۆڵی پەرلــەمان نەکەینــە ئیشــی لیژنەکان، لیژنە ئیشی خۆی بکات، پەرلەمان کاری خۆی بکات.
سـەبارەت بەچـاودێری و بەدواداچـوونی کارەکـانی حکومـەتیش، پێویسـتە لەسـەر لیژنــەکانی پەرلـەمان، هـەر یەکـەیان بـەپێی بـوارو پسـپۆڕی خـۆی، بەدواداچـوون بـۆ کارەکـانی حکومـەت بکات، بەتایبەت بۆ پرۆژە وەبەرهێنەکان، کە داخـوا چـۆن و بـە کـوێ گەیشـتوون؟ بـۆ ئەمـەش لەدوو حەفتە جارێك حکومەت بانگ ئەکەینـە ئـەم پەرلەمانـە، ئینجـا سـەرۆکی حکومـەت، یـا جێگرەکـەی، یـان وەزیـرە بـەرێزەکان بـۆ ئـەو پرسـیارو ناروونییـەی کـە لـەلای ئێـوەی بـەرێز پێویستتان بەوەڵامدانەوەی راستەوخۆی هەیـە، کـە لـەم مینبـەرەوە بگاتـە خـەڵکی کوردسـتان، رۆژێك بۆ حکومەت دادەنێین و دیاری ئەکەین، هەروەها ئەوانیش ئەو کارانەی ئەیکەین بـەین بــەین بــانگ ئەکــەین، بۆئــەوەی لێــرە لــەپێش ئێــوەی بــەرێز روونــی بکەنــەوە، بــۆ ئــەوەی هەماهەنگی تەواو لەنێوان حکومەت وپەرلەمان هەبێت، کـە هـیچ شـتێك لەخـەڵکی کوردسـتان شـاراوە نــەبێت، زۆر شـەفافانە کاربکـەین و، ئـەو پرۆژانەشـی کـە ئـەنجامی ئـەدەن پێویسـتە هـەمووی بـزانین پرۆژەکـە نـاوی چیە؟ لـە کوێیـە؟ بۆچـی کـراوە؟ چـەند پـارەی پێویسـتە؟ چەندی بۆ ئەمساڵ پێویستە؟ چەندی لێ سەرف کراوە؟ کەی تەواو دەبێـت؟ زۆر وردو شـەفاف ودەقیـق بـین لەسـەر ئـەم کارانـە و، لەرێگـەی دارایشـەوە ئـەتوانین بگەینــە هـەموو ئەگـەر کەموکورتیەکیش هەبێت، داوا لە حکومەت بکەین کە چاك بکرێتەوە.
سەبارەت بە بودجەی خەملێنراوی ساڵی داهاتوو، بە نووسراوی ژمارە 1522/3/4 داوامان لە سەرۆکایەتیی ئەنجومەنی وەزیران کردووە لەوادەی یاسایی خۆی، واتا لە 10/1 بۆمـان ئامـادە بکەن وبینێرن، بۆ ئەوەی ماوەیەکی زۆرتـر بتـوانین لەسـەری کـار بکـەین و، لەسـەری گفتوگـۆ بکەین، ئەگـەر خەلـەلێك هـەبێت چـاك بکرێتـەوە، بـۆ ئـەوەی وەکـو پارساڵ تـاخیر نـەبێت و پاشان بکەوینە پەلـە پـەل و حکومـەتیش نارەحـەت بێـت، بۆیـە ئێمـە بـە نووسـراومان ژمـارە 1522/4/4 داوامان لێیان کردووەو، ئومێدەوارین ئەوانیش جێ بەجێی بکەن.

بەنیسبەت سیاسەتی نەوتی هەرێمی كوردستان، دوژمنی زۆرە لەناوەوەو دەرەوەی عێراق، بۆیە ئێمە پشتیوانی لەو سیاسەتە نەوتیەی خۆمان دەكەین، هەر ئەو سیاسەتە راستە بوو كە هەرێمی كوردستانی هێنایە سەر نەخشەی وزەی جیهانییەوە. ئەمەش لە خزمەت بەرژەوەندیی تەواوی عێراقدایە بە كوردستانیشەوە. ئەگەر قانونی نەوت و غاز بەشێوەیەكی رێكوپێك و وەك خۆی جێبەجێ بكرێ و بەشێوەیەكی شەفاف و لە رێگەی پەرلەمانەوە چاودێری تەواوو باش بكرێ و، خەڵكی كوردستانی لێ ئاگادار بكرێتەوە. لەمبارەوە چەندین جار دانیشتن لەگەڵ بەرێز وەزیری سامانە سروشتییەكان كراوەو، بەرێزان سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیران و جێگری سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیران و بەرپرسەكانی تر لە پەرلەمان كۆبووینەوە، كە سەرۆكی فراكسیۆنەكان تیایدا ئامادەبوون و حكومەت بەڵێنی داوە كە هەرچی دۆكیومێنت و بەڵگەی پێویست لەمبارەوە هەیە بیخاتە بەردەم پەرلەمان و لیژنەی پیشەسازی و وزەوە. لێرەدا جێگەی خۆیەتی كە دەستخۆشیان لێبكەین، كە لە ئێستاوە داوایان لێبكەین زیاترو باشتر بە ئەركەكانیان هەڵسن، ئێمەش لە سەرۆكایەتی پەرلەمان هەموو هاوكاری و هەماهەنگیەكی تەواویان لەگەڵ ئەكەین، بۆ ئەو مەبەستەو، پێویستە ئاگاداری ئێوەی بەرێزیش بكەین خەریكین دەزگایەكی دراسات بۆ پەرلەمانی كوردستان دامەزرێنین، ئێستا ئامادەكاریمان بۆ كردووەو، شوێنمان بۆ حازر كردووەو، كادریریشمان بۆ حازر كردووە، دەست بەكار ئەبێت، ئەوجا پەرلەمان پێویست ناكات كە داوایان لێبكەین پرۆژەیەك، دراسەیەك بكات لەسەر وەزارەتی تەندروستی، لەسەر بواری تەندروستی لە هەرێم بڕوات بەم لاو بەو لا، تانكی مەعلوماتی هەیە ئەتوانێ زۆر سوود بەخش بێت و، هەوڵیش ئەدەین لە دەرەوەی عێراقیش تەسجیلی بكەین، بۆ ئەوەی بتوانین ئاڵوگۆڕی بیروڕاو مەعلومات لەگەڵ وڵاتەكانی دەوروبەرمان بكەین، هەر بەو بۆنەیەشەوە ئاگاداری ئێوەی بەرێز ئەكەینەوە كە كەم و كورتیەكانی پێش ئەندامانی پەرلەمان هەبوو، لە سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیارماندا بۆ نەهێشتنی ئەو كەم و كورتیانە، بەتایبەت بەنیسبەتی نیشتەجێبوون و، ئەویش تەرتیب كراوەو ئامادە كراوە لە ماوەیەكی نزیك هەموو ئەندامێكی پەرلەمان ئیتر شوێنی خۆی ئەبێتن، تەبعەن ئەو ماڵانە موڵكی پەرلەمانی كوردستانە، لە دوای ئێوەی بەرێزیش، بۆ ئەو خوشك و برا بەرێزانەی تر ئەبن، كە دێنە ئێرە، لە دوای ئەوانیش بۆ كەسانێكی تر ئەبن و، جێگەكەش زۆر موناسب و نزیكە، ئێمە ئەمڕۆ دانیشتنەكەمان لێرە كردەوە، خولەكان بەرەسمی ئیتر دەست بەكار ئەبین لە دوای جەژن یەكەم دانیشتنی ترمان ئەكەین، پێش

وەخت ئاگادارتان ئەکەینەوە، دووبارە زۆر سوپاس بۆ ئامادە بوونتان بەخێر هاتن، جەژنتان پیرۆز بێت خوا ئاگادارتان بێت.

فرست احمد عبدالله	د.ارسلان بایز اسماعیل	محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)
سکرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆکی پەرلەمانی	سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان – عێراق	کوردستان – عێراق	کوردستان - عێراق

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی

دووشەممە ڕێکەوتی 20\9\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی
دووشەممە ڕێكەوتی 2010/9/20

كاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێكەوتی 2010/9/20 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) سەرۆكی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (1)ی خولی سێیەم, ساڵی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی برگە (1)ی مادده (20) لە پێڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (1)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە كات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێكەوتی 2010/9/20 دا بەم شێوەیە بێت:

1 - دەست نیشان كردنی سەرۆكی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی كوردستان - عێراق.

2- خوێندنەوەی یەكەمی پرۆژە یاسای وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار، كە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشكەش كراوە.

3- خوێندنەوەی یەكەمی پرۆژە یاسای وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان، كە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشكەش كراوە.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای كۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

5- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدیەكان بەپشووی فەرمی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

6- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

7- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و كۆبوونەوەكانی گشتی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كوردستان، دانیشتنەكەمان دەكەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی یەكەم، ژمارەی دانیشتن (1)، ڕۆژی دانیشتن 2010/9/20، بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگەی (1)ی ماددەی (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار كراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان – عێراق، دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی كاری دانیشتنی ژمارە (1)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە كاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ، رۆژی دوو شەممە رێكەوتی 2010/9/20 بەم شێوەیە بێت:

1- دەست نیشان كردنی سەرۆكی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی كوردستان - عێراق.

2- خوێندنەوەی یەكەمی پرۆژە یاسای وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار، كە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشكەش كراوە.

3- خوێندنەوەی یەكەمی پرۆژە یاسای وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان، كە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشكەش كراوە.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای كۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

5- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدیەكان بەپشووی فەرمی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

6- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

7- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و كۆبوونەوەكانی گشتی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

ئێستا بۆ خاڵی یەك/ دەست نیشان كردنی سەرۆكی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی كوردستان – عێراق. بەڕێزان، بۆ یەكگرتنەوەی چاودێری دارایی، ماوەیەكی زۆر دوورو درێژە، كە یاسایەكە هەبووە، بەڵام سەرۆكی ئەو دەزگایە دەست نیشان نەكرا بوو، بۆیە لە كۆتایی گەیشتینە قەناعەت لەگەڵ بەڕێز (هادی محمد كریم رەحمانی) گفتوگۆمان كرد، ئیستیعدادی هەبوو، كە ئەو بەڕێزە سیڤیەكەی لەبەردەستی ئێوەی بەڕێزە، هەموو یەكێك لە ئێوە مافی تەواوی خۆیەتی لە حاڵەتی دەنگدان دەنگی بۆ بدات، یان دەنگی بۆ نەدات، یان دژی بێتن، بۆیە ئێمە ئێستا ئەو بەڕێزە پێشنیار دەكەین وەكو سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان بۆ ئێوەی بەڕێز، كێ لەگەڵ ئەوەیە رێزدار (هادی محمد كریم رەحمانی) كە سیڤیەكەی لەبەر دەستی ئێوەی بەڕێزە، دەست نیشان بكرێت بۆ پۆستی سەرۆكی دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێمی كوردستان دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەكۆی دەنگ پەسند كرا، لیژنەی ناوخۆ ئێستا كەرەم بكەن بچن بۆ كارەكەی خۆتان، نوقتەی نیزامی فەرموو كەرەم بكە.

بەڕێز د.زانا رؤوف حمەكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیەکەم و نوقتە نیزامیەکەم لەسەر ئالیەتی تەرشیح کردنەکەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا ئەوە پاشان وەرە سەرۆکایەتی لەگەڵ جەنابت دادەنیشین، هەر بەڕێزێکی تر، چونکە ئەوە کۆتایی پێ هات و دەنگمان لەسەریدا، رجائەن دوایی وەرە سەرۆکایەتی لەگەڵ جەنابت دادەنیشین، حەز دەکەیت دوو سەعات، سێ سەعات، ئەوە تەواو بوو و حەسم کراو بەکۆی دەنگ پەسند کرا، کەرەم بکەن فەرموو، فەرموو نوقتەی نیزامیت هەیە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەسەر ئەو ماددەیە پێش ئەوەی بخرێتە دەنگدان مولاحەزەمان هەبوو لەسەر چۆنیەتی تەرشیح کردنی.........

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاکە، ئەمە موداوەلەی لەسەر نییە، تەقدیم دەکرێت بۆ دەنگدان دەتوانیت دەنگی پێ نەدەیت، مولاحەزەیەکت هەیە، دوایی لەخزمەتت دەبین کەرەم بکە دەتوانیت بێیت، ئێستا بۆ خاڵی دووەمی بەرنامەی کار/ خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار، کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە.

لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن بۆ شوێنی خۆتان، لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن بۆ خاڵی دووەم/ خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار، کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە، تکایە گشت پرۆژەکەی لەبەردەستتانە بەزمانی کوردی و عەرەبی بیخوێننەوە، بۆ ئەوەی لە پرۆتۆکۆل تۆمار بکرێت، فەرموون.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

ئێستا دەقی پرۆژەی یاسای وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێمی کوردستانتان پێشکەش دەکەین بە زمانی عەرەبی، پاشان بەزمانی کوردی دەیخوێنینەوە:

قانون رقم () لسنة 2010

قانون وزارة البلديات والسياحة لاقليم كوردستان – العراق

المادة الاولى: يقصد بالمصطلحات الاتية المعاني المبينة ازائها لاغراض هذا القانون:

اولاً: الاقليم: اقليم كوردستان - العراق.

ثانياً: الوزارة: وزارة البلديات والسياحة للاقليم.

ثالثاً: الوزير: وزير البلديات والسياحة للاقليم.

رابعاً: وكيل الوزارة: وكيل وزارة البلديات والسياحة للاقليم.

خامساً: المجلس: ال0مجلس الاستشاري لوزارة البلديات والسياحة للاقليم.

(اهداف الوزارة)

المادة الثانية: تهدف الوزارة الى مايلي:

اولاً: تقديم الخدمات البلدية والسياحية لتأمين احتياجات السكن من الماء الصافي للشرب ومجاري المياه الثقيلة ومياه الامطار ومحطة تصفيتها وبناء الطرق والجسور والانفاق داخل حدود البلديات والقرى مع المناطق السياحية والارتقاء بالخدمات البلدية المختلفة كماً ونوعاً مع تأمين احتياجات المواطنين في المناطق السياحية والمتنزهات.

ثانياً: التخطيط والادارة وتنفيذ العمل والواجبات بما يسهم في خلق تنمية اقتصادية محلية عن طريق السياسات الفعالة في استخدامات الارض والتخطيط العمراني مع تخطيط متابعة وتطوير الحركة السياحية ضمن اطار الخطة العامة للسياحة في الاقليم.

ثالثاً: تهيئة الاجواء المناسبة للمحافظة على البيئة النظيفة والصحية والاهتمام بالمناطق الخضراء في المدن والقصبات مع المناطق السياحية.

رابعاً: العمل على اجتذاب رؤوس الاموال وتشجيع الاستثمارات الاجنبية مع هيئة الاستثمار في الاقليم.

(تشكيلات الوزارة)

المادة الثالثة: تتألف الوزارة من التشكيلات التالية:

اولاً: الوزير: هو الرئيس الاعلى للوزارة والمسؤول عن اعمالها وتوجيه سياستها والاشراف والرقابة عليها وتصدر عنه وتنفذ باشرافه جميع القرارات والاوامر والتعليمات في كل ماله علاقة بمهام الوزارة وتشكيلاتها وصلاحياتها وسائر شؤونها الفنية والمالية والادارية والتنظيمية وفق احكام هذا القانون، ويكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء باعتباره عضواً متضامناً فيه، وله تخويل بعض من صلاحياته الى وكيل الوزارة او المدراء العامين او من يراه مناسباً في الوزارة.

ثانياً: وكيل الوزارة: يساعد الوزير في توجيه الوزارة والاشراف على شؤونها ضمن الصلاحيات التي توكل اليه من قبل الوزير على ان يكون حاصلاً على شهادة جامعية اولية اختصاصية.

ثالثاً: مكتب الوزير: يرأسه ويديره موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية ويعاونه عدد من الموظفين.

رابعاً: مكتب وكيل الوزارة: يرأسه ويديره موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية ويعاونه عدد من الموظفين.

خامساً: المستشارون: يكون عددهم خمس مستشارين ومن حملة شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص في اعمالهم على ان لاتقل عن عشرين سنة في احد الاختصاصات التالية:

1- **القانونية.**

2- **هندسة الطرق.**

3- **هندسة الماء والمجاري.**

4- **هندسة تخطيط المدن.**

5- **السياحة.**

سادساً: المديرية العامة للديوان: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

سابعاً: المديرية العامة للتخطيط والمتابعة: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

ثامناً: المديرية العامة للتخطيط العمراني: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

تاسعاً: المديرية العامة للمشاريع: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

عاشراً: المديرية العامة للماء والمجاري: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

الحادية عشرة: المديرية العامة للبلديات في محافظات الاقليم: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

الثانية عشرة: رئاسة البلدية في مركز كل محافظة من محافظات الاقليم: يرأسها في كل محافظة رئيس بلدية حسب الصنف الخاص للبلدية.

الثالثة عشرة: الهيئة العامة للسياحة: ترتبط بالوزارة ويرأسها موظف بدرجة خاصة حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص في مجال السياحة وتنظم اعمال الهيئة اعلاه وتشكيلاتها بقانون خاص.

المادة الرابعة:

اولاً: يكون للوزارة مجلس استشاري يتألف من:

1- **الوزير.**

2- **وكيل الوزارة.**

3- المستشارون.

4- المدراء العامون في الوزارة.

5- للوزير دعوة أي شخص داخل الوزارة وخارجها في اجتماع المجلس لغرض الاستشارة عند الحاجة.

ثانثاً: يتولى المجلس تقديم الاستشارات والتوجيهات الى الوزير وتكتسب صفة القرار الوزاري اذا نال تصديقه.

المادة الخامسة: للوزير التعاقد مع الاشخاص الطبيعية والمعنوية من ذوي الخبرة والاختصاص داخل الاقليم او خارجه للقيام بالمهام والواجبات التي توكل اليهم وللمدة التي يراها مناسباً وذلك لغرض تحقيق اهداف الوزارة وتحدد حقوقهم والتزاماتهم من قبل الوزير بعد استحصال موافقة رئاسة مجلس الوزراء.

المادة السادسة:

اولاً: يحدد بنظام مهام واختصاصات وتشكيلات الوزارة.

ثانياً: للوزير استحداث او دمج او الغاء مديريات او اقسام او شعبا عند الاقتضاء.

ثالثاً: للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السابعة: يلغى قانوني وزارة البلديات رقم (2) لسنة 2007 وقانون وزارة السياحة رقم (20) لسنة 2006 الصادرين من برلمان اقليم كوردستان - العراق.

المادة الثامنة: لايعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض مع احكام هذا القانون.

المادة التاسعة: على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة العاشرة: ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ صدوره وينشر في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

نظراً لتشكيل الكابينة السادسة لحكومة اقليم كوردستان ودمج وزارتي البلديات والسياحة ببعضها ولتحقيق المصلحة العامة ووضع هيكل مناسب ونشط حسب متطلبات الوقت الحاضر وتقليص النفقات والغاء بعض التشكيلات الادارية وتسهيل تعامل المواطنين مع دوائر الوزارة، صدر هذا القانون.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كەرەم بكەن بەزمانی كوردی.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یاسای ژمارە ( ) ساڵی 2010

یاسای وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزار لە هەرێمی كوردستان – عێراق

ماددەی یەكەم: مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە ماناكانی بەرامبەریانە:

یەكەم: هەرێم: هەرێمی كوردستان – عێراق.

دووەم: وەزاەت: وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

سێیەم: وەزیر: وەزیری شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

چوارەم: بریکاری وەزارەت: بریکاری وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

پێنجەم: ئەنجومەن: ئەنجومەنی راوێژکاری وەزارەتی شارەوانی و گەشتوگوزاری هەرێم.

ئامانجەکانی وەزارەت

ماددەی دووەم: ئامانجی وەزارەت ئەمانەی خوارەوەیە:

یەکەم: پێشکەش کردنی خزمەتگوزاری شارەوانی و گەشتوگوزاری بۆ دابین کردنی پێویستیەکانی دانیشتوان لە ئاوی پاکی خواردنەوەو ئاوەڕۆی ئاوی قورس و ئاوەڕۆی ئاوی باران و وێستگەی چارەسەری پاککردنەوەیان و دروست کردنی رێگاو پردو تونێل لەناو سنووری شارەوانیەکان و گوندەکان لەگەڵ شوێنە گەشتوگوزارییەکان و بەرزکردنەوەی ئاستی خزمەتگوزاری هەمەجۆری لە رووی چەندیی و چۆنییەوە لەگەڵ دابین کردنی پێویستیەکانی هاونیشتمانیان لە شوێنی سەیرانگاو شوێنە گەشتیارییەکان.

دووەم: پلاندانان و بەڕێوەبردن و راپەڕاندنی کارو ئەرکەکان بەجۆرێکی وا دەگرێتە ئەستۆ، کە بەشداری لە خولقاندنی گەشە سەندنی ئابووری خۆماڵی بکات، ئەمەش لە رێگای گرتنەبەری سیاسەتێکی کارا دەبێ، بۆ بەکارهێنانی زەوی و نەخشەدانانی ئاوەدانی لەگەڵ پلاندانان و بەدواداچوونەوەو پێش خستنی جموجۆڵی گەشتەوەری لە چوارچێوەی پلانی گشتی گەشتوگوزار لە هەرێم.

سێیەم: ئامادە کردنی بارودۆخێکی گونجاو بۆ پارێزگاری کردن لە ژینگەی پاك و دروست و گرنگیدان بەناوچە سەوزاییەکان لە شاروشارۆچەکان و لەگەڵ شوێنە گەشتوگوزارییەکان.

چوارەم: کار کردن لەپێناوی هێنانی سەرمایەو هاندانی وەبەرهێنانی خۆماڵی و بیانی لە کەرتەکانی پەیوەندیدار بە کارەکانی وەزارەت و ئەمەش بە هەماهەنگی لەگەڵ دەستەی وەبەرهێنان لە هەرێمدا دەبێت.

پێکهاتەکانی وەزارەت

ماددەی سێیەم: وەزارەت لەم پێکهاتانەی خوارەوە پێکدێ:

یەکەم: وەزیر: سەرۆکی باڵای وەزارەتەو بەرپرسە لە کارەکانی و ئاراستە کردنی سیاسەتەکەی و سەرپەرشتی و چاودێری چالاکییەکانی دەکات و هەر لەویشەوە ئەو بڕیارو فەرمان و رێنماییانە دەردەچن، کە پەیوەندییان بە ئەرکەکانی وەزارەت و دەزگاکانیەوە لە رووی هونەری و دارایی و کارگێڕی و رێکخستنەوە هەیە، بەپێی حوکمەکانی یاسا بەرپرسیارە بەرامبەر ئەنجومەنی وەزیران بەو پێیەی کە ئەندامێکی هاوکارە لەو ئەنجومەنداو، بۆی هەیە هەندێ لە دەسەڵاتەکانی بدات بە بریکاری وەزارەت، یان بەڕێوەبەرە گشتییەکان، یان ئەوانەی لە وەزارەتدا بە شیاویان دەزانێ.

دووەم: بریکـاری وەزارەت: یارمــەتی وەزیــر دەدات لــە ئاراســتە کردنــی کاروبــاری وەزارەت و سەرپەرشــتی کاروبارەکانی لە چوارچێوەی ئـەو دەسـەڵاتانەی کـە لەلایـەن وەزیـرەوە پێـی دەدرێـت و دەبێـت بڕوانامـەی بەرایی پسپۆڕی زانکۆیی هەبێت.

سێیەم: نووسینگەی وەزیر: فەرمانبەرێك سـەرۆکایەتی دەکات و بـەڕێوەی دەبـات کـە بـە پلـەی بەڕێوەبـەر بێت و بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و چەند فەرمانبەرێك یارمەتی دەدەن.

چوارەم: نووسینگەی بریکاری وەزارەت: فەرمانبەرێك سەرۆکایەتی دەکـات و بـەڕێوەی دەبـات کـە بـە پلـەی بەڕێوەبەر بێت و بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێت و چەند فەرمانبەرێك یارمەتی دەدەن.

پێنجەم: راوێژکاران: ژمارەیان پێـنج دەبێت دەبێ بڕوانامەی بەرایی زانکۆیـان هـەبێت و مـاوەی شـارەزاییان لە بواری کارەکەیان کەمتر نەبێت لە بیست سـاڵ خزمـەت و کارامـە بـن و پسپۆڕیەکەشـیان لـە یـەکێك لـەم بوارانەدا دەست نیشان دەکرێت:

1- یاسایی.

2- ئەندازیاری رێگاوبان.

3- ئەندازیاری ئاو و ئاوەڕۆکان.

4- ئەندازیاری نەخشەکێشانی شارەکان.

5- گەشتوگوزار.

شەشەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیـوان: بەڕێوەبـەرێکی گشـتی سـەرۆکایەتی دەکـات، کـە خـاوەنی بڕوانامـەی بەرایی زانکۆ بێت و خاوەنی شارەزایی و کارامەیی بێت.

حەوتەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی پلانـدانان و بەدواداچـوون: بەڕێوەبـەرێکی گشـتی سـەرۆکایەتی دەکـات، کـە خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێت و خاوەنی شارەزایی و کارامەیی بێت.

هەشـتەم: بەڕێوەبەرایـەتی گشـتی نەخشـەدانانی ئـاوەدانی: بەڕێوەبـەرێکی گشـتی سـەرۆکایەتی دەکـات، کـە خاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێت و خاوەنی شارەزایی و کارامەیی بێت.

نۆیەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی پرۆژەکان: بەڕێوەبەرێکی گشتی سەرۆکایەتی دەکات، کـە خـاوەنی بڕوانامـەی بەرایی زانکۆ بێت و خاوەنی شارەزایی و کارامەیی بێت.

دەیـەم: بەڕێوەبەرایـەتی گشـتی ئـاو و ئاوەڕۆکـان: بەڕێوەبـەرێکی گشـتی سـەرۆکایەتی دەکـات، کـە خـاوەنی بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێت و خاوەنی شارەزایی و کارامەیی بێت.

ماددەی هەشتەم: کار بە هـیچ دەقێکـی یاسـایی، یـا بڕیارێـك ناکرێـت گـەر لەگـەڵ حوکمـەکانی ئـەم یاسـایە ناکۆك بێت.

ماددەی نۆیەم: دەبێ ئەنجومەنی وەزیران و لایەنـە پەیوەندیـدارەکان حوکمـەکانی ئـەم یاسـایە جـێ بـەجێ بکەن.

ماددەی دەیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونیەوە کاری پێ دەکرێ و لە رۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان)یشدا بڵاو دەکرێتەوە.

هۆیەکانی دەرچوواندنی ئەم یاسایە

لەبەر پێکهێنانی کابینەی شەشەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان و لێکدانەوەی هەر دوو وەزارەتی شارەوانیەکان و وەزارەتی گەشتوگوزارو بە لەبەر چاوگرتنی بەرژەوەندی گشتی و دامەزراندنی هەیکەلێکی گونجاو و چالاك، بەپێی پێویستی هەنووکەیی و کەم کردنەوەی خەرجیەکان و نەهێشتنی هەندێك لە پێکهاتە کارگێڕیەکان و بەڕێوەبردن و ئاسان کردنی مامەڵەکردن لەنێوان هاووڵاتیان و دامودەزگاکانی وەزارەت، ئەم یاسایە دانرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی پێنج و شەش و حەوت کۆپی نەکراوە، ئێستا دێتن، بۆ ئەوەی بەردەوام بن لەسەری.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان، دەقە عەرەبیەکەم لەبەردەستە هەوڵ دەدەم بیکەمە کوردی تا کەموکوڕی تێدا نەبێت، بۆ ئەو سێ ماددەیە چاوەڕێ نەکەین، ماددەی پێنج و شەش و حەوت.

ماددەی پێنجەم:

وەزیر بۆی هەیە گرێبەست لەگەڵ کەسەکانی سروشتی و مەعنەوی، ئەوانەی کەخاوەن پسپۆڕی و شارەزان لە هەرێم و لەدەرەوەی هەرێم، بۆ ئەوەی بە ئەرك وکارەکانیان کە پێیان دەسپێردرێت هەستن، بۆ ئەو ماوەی کە بەگونجاوی دەزانێ تا ئامانجەکانی وەزارەت بەدەست بهێنێت، ماف وئەرکەکانیان لەلایەن وەزیر دیاری دەکرێت، دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران.

ماددەی شەشەم:

1- ئەرك ودەسەڵاتەکان و پێکهاتەکانی وەزارت بە پێڕەوێك دیاری دەکرێت.

2- وەزیر بۆی هەیە، چەند بەڕێوەبەرایەتیەك، یان هۆبەیەك، یان بەشێك لەکاتی پێویست دروست بکات، یان لێکیان بدات، یان هەڵیان بوەشێنێتەوە.

3- وەزیر بۆی هەیە، ڕێنمایی پێویست دەربکات بۆ ئاسانکاری جێبەجێکردنی ئەم یاسایە.

ماددەی حەوتەم:

یاسای وەزارەتی شارەوانی ژمارە(2)ی ساڵی 2007و یاسای وەزارەتی گەشتوگوزار ژمارە (20)ی ساڵی 2006 کە لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە دەرچووە، هەڵدەوەشێندرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەی شارەوانی و لیژنەی یاسایی دەکەین، بۆ ئامادە کردنی راپۆرتیان لەگەڵ ئەندامە بەڕێزەکانی پەرلەمانی کوردستان، ئێستاش خاڵی سێیەمی بەرنامەی کار کەرەم بکەن.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان.

ئێستا بڕگەی سێیەم لە بەرنامەی کاری دانیشتنی (1)ی ئاسایی ئەمڕۆ 2010/9/20، کە خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی یاسای وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان، کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە، بەنووسراوی ژمارە (1797) لە 2010/7/28 ئاراستەی پەرلەمان کراوە، خوێندنەوەی پرۆژە یاسایەکە بە زمانی عەرەبی:

(مسودة مشروع)

قانون رقم ( ) لسنة 2010

قانون وزارة الثقافة والشباب لحكومة اقليم كوردستان - العراق

المادة الاولى: يقصد بالمصطلحات والعبارات التالية، المعاني المبينة ازائها لاغراض هذا القانون:

اولاً: الاقليم: اقليم كوردستان - العراق.

ثانياً: الوزارة: وزارة الثقافة والشباب.

ثالثاً: الوزير: وزير الثقافة والشباب.

رابعاً: وكيل الوزارة: وكيل وزارة الثقافة والشباب.

خامساً: الشباب: الشريحة التي تتراوح اعمارهم بين (14) عاماً ولغاية الـ(30) عاماً.

(مهام الوزارة)

المادة الثانية: تتولى الوزارة تحقيق المهام التالية:

اولاً: الاهتمام بالبنية التحتية المطلوبة لتطوير مجالات الثقافة والفنون والرياضة وصقل طاقات الشباب في الاقليم.

ثانياً: نشر وتطوير الثقافة الكوردستانية بما يرسخ الاصالة والحفاظ على التراث، وينمي التقاليد المدنية والتقدمية في مجال النشاطات الثقافية والفنية والرياضية والشبابية، واحترام التعدد الفكري الثقافي والقومي وبما يعزز روح المواطنة الكوردستانية، والانفتاح على مصادر الثقافة العالمية وتطوير العلاقات الثقافية والرياضية والنشاطات الشبابية مع كوردستانيي دول الجوار والعالم، والمناطق الاخرى للعراق الفدرالي، وشعوب المنطقة والعالم.

ثالثاً: دعم وتشجيع حركة التأليف والترجمة والنشر في الاقليم، وتشجيع وتكريم الكتاب والادباء والفنانين والصحفيين والرياضيين والمبدعين عن طريق تعضيد نشاطاتهم وطبع نتاجاتهم المختلفة وفق ضوابط خاصة مع الحفاظ على حقوقهم المكتسبة، وينظم ذلك بنظام.

رابعاً: التنسيق مع الوزارات والجهات ذات العلاقة، ومنظمات المجتمع المدني في الاقليم، بما يحقق مستلزمات التنمية البشرية، ونشر ثقافة العمل التعاوني والتطوعي داخل المجتمع.

خامساً: رسم الخطط المطلوبة لدعم الحركة الرياضية والنشاطات الشبابية، وتشجيع ورعاية وتكريم الرياضيين، من خلال التنسيق مع اللجنة الاولمبية الكوردستانية بهدف تطوير واقع الحركة الرياضية في الاقليم.

سادساً: تأسيس المكتبة الوطنية ومركز التوثيق والارشفة الكوردستانية، والاهتمام بالمكتبات العامة، والنشاطات المتعلقة بمجالات ثقافة الطفل والفنون التشكيلية والسينما والمسرح والموسيقى والفلكلور والتراث الشعبي وصناعة السجاد، والصناعات اليدوية الشعبية، وتامين قاعات للفن التشكيلي وللعروض المسرحية والسينمائية المعاصرة، واقامة معارض الكتب.

سابعاً: اقامة المهرجانات والندوات وورش العمل الثقافية والفنية والرياضية، والنشاطات الرياضية الخاصة بالشباب، وتشجيع ودعم نشاطات وفعاليات منظمات المجتمع المدني الخاصة بهذه المجالات، والعمل على تبادل الوفود الثقافية والرياضية والفنية والشبابية مع دول العالم المختلفة.

ثامناً: التنسيق فيما يخص عمل وكالات الانباء واصدار الصحف والمجلات والبث الاذاعي والتلفزيوني، بهدف ايصال سياسة حكومة اقليم كوردستان فيما يتعلق بالمجالات والفعاليات الثقافية والفنية والرياضية والنشاطات الشبابية، ومنح اجازات العمل الخاصة عبر التنسيق مع الجهات ذات العلاقة، للمؤسسات والمراكز الثقافية والفرق الفنية والاتحادات والاندية الرياضية الاهلية، والقاعات والمدارس والمعاهد الرياضية والفنية والملاعب، والمراكز الثقافية والاعلامية والرياضية والشبابية الاخرى ودعم نشاطاتهم.

تاسعاً: الاهتمام الخاص بمجالات الثقافة والفنون والرياضة النسوية، والعمل من اجل نشر ثقافة المساواة بين الجنسين في المجتمع.

عاشراً: وضع الخطط والبرامج الخاصة لرفع وصقل مستوى الخبرة والكفاءة لدى المثقفين والفنانين والرياضيين والشباب، والعمل لاعداد وتأهيل الكادر الكفوء لهذه المجالات.

الحادية عشرة: المشاركة مع الوزارات ذات العلاقة لرسم سياسة وطنية لتفعيل مشاركة الشباب في الشؤون العامة ومراكز القرار، والعمل من اجل معالجة مشاكل الشباب وتأهيلهم من خلال المشاركة في عملية التطوير السياسي والاقتصادي والاجتماعي.

الثانية عشرة: الاهتمام بالشباب ذوي الاحتياجات الخاصة والعمل على رفع طاقاتهم وكفاءاتهم في المجالات المختلفة.

الثالثة عشرة: التثقيف بمضار استخدام المواد المخدرة في المجتمع، ومنع استخدام المواد المنشطة والمحظورة دولياً في مجال الرياضة.

الرابعة عشرة: تشجيع القطاع الخاص في مجال النشاطات الثقافية والفنية والرياضية والشبابية وفق القانون، وتشجيعها على ضوء اسس وقواعد سياسة حكومة الاقليم.

(تشكيلات الوزارة)

المادة الثالثة: تتألف الوزارة من التشكيلات التالية:

اولاً: الوزير: هو الرئيس الاعلى للوزارة والمسؤول عن توجيه اعمالها وسياساتها، والاشراف والرقابة على نشاطاتها، ومسؤول عن جميع القرارات والاوامر والتعليمات التي تصدر عنه وتنفذ باشرافه وفق احكام القانون، في كل ماله علاقة بمهام الوزارة وتشكيلاتها وصلاحياتها وسائر شؤونها الفنية والمالية والاقتصادية والادارية والتنظيمية، ويكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء باعتباره عضواً متضامناً فيه، وله تخويل بعض من صلاحياته لوكيل الوزارة او المدراء العامين او من يراه مناسباً في الوزارة.

ثانياً: مكتب الوزير: يديره موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية ويعاونه عدد من الموظفين.

ثالثاً: وكيل الوزارة للشؤون الثقافية: يساعد الوزير في توجيه الوزارة والاشراف على شؤونها ضمن الصلاحيات التي توكل اليه من قبل الوزير على ان يكون على الاقل حاصلاً على شهادة جامعية اولية اختصاصية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

رابعاً: وكيل الوزارة للشؤون الرياضية: يساعد الوزير في توجيه الوزارة والاشراف على شؤونها ضمن الصلاحيات التي توكل اليه من قبل الوزير على ان يكون على الاقل حاصلاً على شهادة جامعية اولية اختصاصية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

خامساً: مكتب وكيل الوزارة: يديره موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية ويعاونه عدد من الموظفين.

سادساً: المستشارون: لايزيد عددهم عن رابعة، على ان يكونوا على الاقل من حملة شهادات جامعية اولية اختصاصية، ومن ذوي الخبرة والممارسة، ويتم تحديد اختصاصاتهم من قبل الوزير.

سابعاً: المديرية العامة للديوان: يديرها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

ثامناً: المديرية العامة للمكتبات العامة: يديرها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

تاسعاً: المديرية العامة للاعلام والطباعة والنشر: يديرها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

عاشراً: المديرية العامة لشؤون الرياضة: مديرية عامة متخصصة، يديرها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

الحادية عشرة: المديرية العامة لشؤون الشباب: مديرية عامة متخصصة، يديرها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

الثانية عشرة: المديرية العامة لشؤون الثقافة والفنون التركمانية: يديرها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

الثالثة عشرة: المديرية العامة لشؤون الثقافة والفنون السريانية: يديرها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

الرابعة عشرة: المديريات العامة للثقافة والفنون والرياضة والشباب في محافظات الاقليم: يدير كل منها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

المادة الرابعة:

للوزارة مجلس استشاري يتألف من:

اولاً: الوزير: رئيساً.

ثانثاً: وكيلا الوزارة: اعضاء، في حالة غياب الوزير، يرأس المجلس الوكيل الاقدم في الوزارة.

ثالثاً: المستشارون: اعضاء.

رابعاً: المدراء العامون في الوزارة: اعضاء.

خامساً: اي خبير او اختصاصي من داخل الوزارة او خارجها يختاره الوزير: عضواً.

سادساً: ممثلي الوزارات ذات العلاقة بدعوة من الوزير: اعضاء.

المادة الخامسة:

اولاً: مهام واختصاصات تشكيلات الوزارة، تحدد بنظام.

ثانياً: للوزير استحداث او دمج او الغاء، مديريات او اقسام او شعب الوزارة عند الاقتضاء وبهدف تطوير عمل الوزارة.

ثالثاً: للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السادسة: يلغى قانون وزارة الثقافة ذات الرقم (14) لسنة 2007 وقانون وزارة الرياضة والشباب ذات الرقم (8) لسنة 2007.

المادة السابعة: لايعمل بأي نص قانوني او قرار يتعارض مع احكام هذا القانون.

المادة الثامنة: على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة التاسعة: ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ صدوره وينشر في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

بهدف تطوير مجالات الثقافة والفنون والاعلام والطباعة والرياضة والشباب، وتفعيل دورهم في المجتمع الكوردستاني، ومن اجل تنظيم عمل وشؤون المؤسسات والمراكز الثقافية والرياضية والنشاطات الشبابية في اقليم كوردستان – العراق، اقتضى تشريع هذا القانون.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كەرەم بكەن بە كوردیش تكایە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یاسای ژمارە ( ) ساڵی 2010

یاسای وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانی هەرێمی كوردستان – عێراق

ماددەی یەكەم: سەبارەت بەم یاسایە مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناكانی بەرامبەریانە:

یەكەم: هەرێم: هەرێمی كوردستان – عێراق.

دووەم: وەزاەت: وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان.

سێیەم: وەزیر: وەزیری ڕۆشنبیری و لاوان.

چوارەم: بریكاری وەزارەت: بریكاری وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان.

پێنجەم: لاوان ئەو توێژەن كە تەمەنیان لەنێوان (14) تاكو (30) ساڵە.

ئامانج و ئەركەكانی وەزارەت

ماددەی دووەم: وەزارەت ئەم ئەركانەی خوارەوەی دەكەوێتە ئەستۆ:

یەكەم: بنیاتنانی ژێرخانی پێویست بۆ گەشە پێدانی بواری ڕۆشنبیری، هونەر، وەرزش و تواناكانی لاوان، لە هەرێمدا.

دووەم: بڵاوكردنەوەو گەشەپێدانی ڕۆشنبیریی كوردستانی بەجۆرێك ڕەسەنی پتەو بكات و كەلەپور بپارێزێ و گەشە بە نەریتە مەدەنی و پێشكەوتووەكان لەبواری چالاكی ڕۆشنبیری و وەرزشی و لاواندا، لەسەر بنەمای ڕێزگرتن لە فرە فیكری و ڕۆشنبیری و فرە نەتەوەیی و گیانی هاووڵاتی كوردستانی بدات و، كرانەوە بە ڕووی سەرچاوەكانی ڕۆشنبیری جیهانی و گەشەپێدانی پەیوەندیی ڕۆشنبیریی و وەرزشی و چالاكی لاوان لەگەڵ كوردستانییەكانی وڵاتانی دراوسێ و هەندەران و ناوچەكانی دیكە عێراق و گەلانی ناوچەكەو جیهاندا.

سێیەم: پشتگیر كردنی بزووتنەوەی دانان و وەرگێران و بڵاوكردنەوە لە هەرێمداو، هاندان و ڕێزلێنان و پشتگیری كردنی نووسەرو ئەدیب و هونەرمەندو ڕۆژنامەنووس و داهێنەران لە ڕێگەی یاریدەدانی

چالاکییەکانیان و چاپکردنی بەرهەمەکانیان و پاراستنی مافەکانیان، ئەمەش بەپێی سیستەمێك ڕێك دەخرێت.

چوارەم: هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەت و لایەنە پەیوەندیدارەکان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی لە هەرێمدا بە مەبەستی ئەنجامدانی گەشەپێدانی مرۆیی و بڵاو کردنەوەی ڕۆشنبیری کاری هەرەوەزی و خۆبەخشی لە کۆمەڵدا.

پێنجەم: دانانی نەخشەی پێویست بۆ پشتگیری کردنی بزاڤی وەرزشی و چالاکی لاوان و هاندان و چاودێری و ڕێزلێنانی وەرزشوانان و، هەماهەنگی لەگەڵ لیژنەی ئۆلۆمپی کوردستان بە مەبەستی پەرەپێدانی بزاڤی وەرزشی لە هەرێمدا.

شەشەم: دامەزراندنی کتێبخانەی نیشتمانی و ناوەندو ئەرشیفی کوردستان و بایەخدان بە کتێبخانە گشتییەکان و چالاکییەکانی بواری ڕۆشنبیری مندالأن و هونەری شێوەکاری و سینەماو شانۆو میوزیك و کەلەپور و مافور چنین وپیشەسازی دەستی میللی و، دابین کردنی گەلەری بۆ هونەری شێوەکاری و هۆڵی شانۆو نمایشی سینەمایی هاوچەرخ و کردنەوەی پێشانگای کتێب.

حەوتەم: سازدانی فیستیڤاڵ و کۆڕو کۆبوونەوەو ووۆرك شۆپی ڕۆشنبیری و هونەری و وەرزشی تایبەت بە چالاکییەکانی لاوان و هاندانی چالاکی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی تایبەت بەو بوارانە، ئاڵوگۆڕ کردنی شاندی ڕۆشنبیری، وەرزشی و هونەری لەگەڵ ولأتانی جیهاندا.

هەشتەم: هەماهەنگی کردنی ئاژانسی هەواڵ و بلأو کردنەوەی ڕۆژنامەو گۆڤارو پەخشی رادیۆو تەلەفزیۆن بەمەبەستی گەیاندنی سیاسەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لەبواری ڕۆشنبیری و وەرزش و چالاکی لاواندا، مۆڵەتدان بە دەزگاو سەنتەری ڕۆشنبیری و تیپی هونەری و یەکێتی و یانە وەرزشی و میللیەکان و هۆڵ و ڤوتابخانەو پەیمانگا وەرزشی و هونەرییەکان و یاریگەو ناوەندەکانی دیکەی ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن و وەرزش و لاوان بە هەماهەنگی لایەنە پەیوەندیدارەکانداو، پشتگیری کردنی چالاکییەکانیان.

نۆیەم: بایەخدانی تایبەت بە بواری ڕۆشنبیری و هونەری و وەرزشی خانمان و، بلأو کردنەوەی ڕۆشنبیری و یەکسانی جەندەری لە کۆمەڵگەدا.

دەیەم: دانانی بەرنامەی تایبەت بۆ بەرزکردنەوەی ئاست و شارەزایی و زانیاری و لێهاتوویی ڕۆشنبیران و هونەرمەندان و وەرزشوانان و لاوان و ئامادە کردنی کادیری لێهاتوو بۆ تێکڕای ئەم بوارانە.

یازدەم: بەشداری کردن لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەکان لە داڕشتنی پلانێکی نیشتمانی بۆ بەگەڕخستنی بەشداری لاوان لە ڕەوشی گشتی و ناوەندی بڕیاردان، کارکردن بۆ چارەسەر کردنی کێشەکانی لاوان و کارا کردنی بەشدارییان لە پرۆسەی گەشەپێدانی ڕامیاری و ئابووری و کۆمەڵایەتیدا.

دوانزدەیەم: بەیاخدان بە لاوانی خاوەن پێداویستی تایبەت و کارکردن بۆ بەرز کردنەوەی تواناو لێهاتووییان لە بوارە جۆراوجۆرەکاندا.

سێزدەم: رۆشنبیر کردن بە زیانی بەکارهێنانی مادده هۆشبەرەکان لە کۆمەڵگەداو ماوە نەدان بە بەکارهێنانی مادده گورجکەرەکان لەبواری وەرزشدا.

چواردەم: هاندانی کەرتی تایبەت لەبواری چالاکی رۆشنبیری و هونەری و وەرزشی بەپێی یاساو لە ژێر رۆشنایی بنەماکانی سیاسەتی حکومەتی هەرێم.

پێکهاتەکانی وەزارەت

ماددەی سێیەم: پێکهاتەی وەزارەت بەم شێوەیە دەبێت:

یەکەم: وەزیر: سەرۆکی باڵای وەزارەتەو بەرپرسە لە ئاراستە کردنی کارو سیاسەتەکانی وەزارەت و سەرپەرشتی و چاودێری کردنی چالاکییەکانی. هەروەها بەرپرسە لەو بریارو فەرمان و رێنماییانەی کە بەپێی حوکمەکانی یاسا ئەنجامی دەدات لەبارەی ئەو بابەتانەی پەیوەندییان بە ئەرکی وەزارەت و پێکهاتەکانییەوە هەیە، لە هەموو روویەکی هونەری و دارایی و ئابووری و رێکخستنەوەدا، هەروەها بەرپرسیشە لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیراندا، بەو پێیەی کە ئەندامێکی هاوکارە لەو ئەنجومەنداو، وەزیر هەندێك لە دەسەڵاتەکانی بە بریکاری وەزارەت یا بە بەڕێوەبەرە گشتییەکان، یان هەر یەکێکی دیکە بە شیاوی بزانێت لە وەزارەتدا دەدات.

دووەم: نووسینگەی وەزیر: فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەر بەڕێوەی دەبات کە دەبێ بڕوانامەی زانکۆی هەبێت و چەند فەرمانبەرێك یاریدەی دەدەن.

سێیەم: بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری رۆشنبیری: یاریدەی وەزیر دەدات لە ئاراستەکانی وەزارەت و سەرپەرشتی کردنی کاروبارەکانی لە چوارچێوەی ئەو دەسەڵاتانەی کە وەزیر پێی دەدات، دەبێ بەلای کەمەوە بڕوانامەی پسپۆڕی زانکۆیی هەبێت و پسپۆڕو خاوەن شارەزایی و کارامەیی بێت.

چوارەم: نووسینگەی بریکاری وەزارەت بۆ کاروباری وەرزش و لاوان: یاریدەی وەزیر دەدات لە ئاراستەکانی وەزارەت و سەرپەرشتی کردنی کاروبارەکانی لە چوارچێوەی ئەو دەسەڵاتانەی کە وەزیر پێی دەدات، دەبێ بەلای کەمەوە بڕوانامەی پسپۆڕی زانکۆیی هەبێت و پسپۆڕو خاوەن شارەزایی و کارامەیی بێت.

پێنجەم: نووسینگەی بریکاری وەزارەت: فەرمانبەرێك بەپلەی بەڕێوەبەر بەڕێوەی دەبات، کە بڕوانامەی زانکۆی هەبێت و چەند فەرمانبەرێك یاریدەی دەدەن.

شەشەم: راوێژکاران: ژمارەیان لەچوار راوێژکار زیاتر نابێت، کە بڕوانامەی پسپۆڕی زانکۆیان هەبێت و خاوەن شارەزایی و کارامەیی بن، بواری پسپۆڕییەکان لەلایەن وەزیرەوە دەست نیشان دەکرێ.

حەوتەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیوان: بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەی دەبات، کە بڕوانامەی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و کارامەیی بێت.

هەشتەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان: بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەی دەبات، کە بڕوانامەی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و کارامەیی بێت.

نۆیەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی ڕاگەیاندن و چاپکردن و بلاّوکردنەوە: بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەی دەبات، کە بڕوانامەی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و کارامەیی بێت.

دەیەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری وەرزشی: بەڕێوەبەرایەتییەکی تایبەتمەندە، کە بەڕێوەبەرێکی گشتی هەڵگری بڕوانامەی زانکۆ و خاوەن شارەزایی و کارامەیی بێت بەڕێوەی دەبات.

یازدەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری لاوان: بەڕێوەبەرایەتییەکی تایبەتمەندە، کە بەڕێوەبەرێکی گشتی بڕوانامەی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و کارامەیی بێت بەڕێوەی دەبات.

دوانزەم: بەڕێوبەرایەتی گشتی رۆشنبیری و هونەری تورکمانی: بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەی دەبات، کە بڕوانامەی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و کارامەیی بێت.

سێزدەم: بەڕێوبەری گشتی رۆشنبیری و هونەری سریانی: بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەی دەبات، کە بڕوانامەی زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و کارامەیی بێت.

چواردەم: بەڕێوبەرایەتیی گشتی رۆشنبیری و وەرزش و لاوانی پارێزگاکان: هەر یەك لەوانە بەڕێوەبەرێکی گشتی بەڕێوەی دەبات، کە بڕوانامەی پسپۆری زانکۆی هەبێت و خاوەن شارەزایی و کارامەیی بێت.

ماددەی چواردەم:

وەزارەت ئەنجومەنێکی راوێژکاری دەبێت و لەمانە پێك دێت:

یەکەم: وەزیر: سەرۆکە.

دووەم: هەردوو بریکاری وەزارەت: ئەندامن و لەکاتی ئامادە نەبوونی وەزیر بەپێی پێشینەیی یەکێکیان سەرۆکایەتی ئەنجومەن دەکات.

سێیەم: راوێژکاران: ئەندامن.

چوارەم: بەڕێوەبەرە گشتییەکانی وەزارەت: ئەندامن.

پێنجەم: هەر شارەزایەك، یان پسپۆری شیاو لەناو وەزارەت، یان لە دەرەوەیدا کە وەزیر هەڵیدەبژێرێ: ئەندامە.

شەشەم: نوێنەری وەزارەتەکانی پەیوەندیدار لەسەر بانگهێشتی وەزیر: ئەندامن.

ماددەی پێنجەم:

یەکەم: کارو پسپۆرایی پێکهاتەکانی وەزارەت بە پەیڕەو دەست نیشان دەکرێن.

دووەم: لەکاتی پێویستیداو بەمەبەستی پەرەپێدانی کاری وەزارەت، وەزیر بۆی هەیە بەڕێوەبەرایەتی، یان بەش، یان هۆبەی وەزارەت لە نوێوە دابنێ، یان لێکیان بدات، یاخود هەڵیان وەشێنێتەوە.

سێیەم: وەزیر بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ ئاسان کاری جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە بڕیار بدات.

ماددەی شەشەم: هەردوو یاسای ژمارە (14)ی ساڵی 2007ی وەزارەتی رۆشنبیری و یاسای ژمارە (8)ی ساڵی 2007ی وەزارەتی وەرزش و لاوان هەڵدەوەشێنەوە.

ماددەی حەوتەم: کار بە هیچ دەقێکی یاسایی، یا بڕیارێك ناکرێت ئەگەر لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێت.

ماددەی هەشتەم: لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکانە حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

ماددەی نۆیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونیەوە جێ بەجێ دەکرێت و لە رۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان) بڵاو دەکرێتەوە.

هۆیەکانی دەرچواندنی ئەم یاسایە

بەمەبەستی پەرەپێدانی بوارەکانی رۆشنبیری، هونەر، راگەیاندن، چاپەمەنی، وەرزش و لاوان، کارا کردنی رۆڵیان لە کۆمەڵگەی کوردستان – عێراقداو بۆ رێکخستنی کاروبارەکانی دەزگاو ناوەندە رۆشنبیری و وەرزشییەکان و چالاکی لاوان لە هەرێمی کوردستانی عێراقدا، ئەم یاسایە دەرچووە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەی وەرزش و لاوان و لیژنەی یاسایی و لیژنەی پەیوەندییەکان و ئەندامە بەڕێزەکانی پەرلەمان دەکەین، ئێستا بۆ خاڵی سێی بەرنامەی کار، لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن، لیژنەی ناوخۆ کەرەم بکەن، ئێوەش وەرن لەگەڵ لیژنەی یاسایی دانیشن بۆ خوێندنەوەی راپۆرتتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

خاڵی چوارەمی بەرنامەی کار/ خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای کۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

ئێستا دەقی راپۆرتی لیژنەی یاساییتان بۆ دەخوێنمەوە بە زمانی عەرەبی، پاشان بە زمانی کوردی دەیخوێنینەوە.

الى/ رئاسة برلمان كوردستان_العراق

م/ تقرير اللجنة القانونية حول مشروع قانون الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في الأقليم

اجتمعت لجنة الشؤون القانونية صباح يوم الأثنين 11/خەرمانان/2710 كوردي المصادف ليوم 2010/8/2 الميلادية لدراسة مشروع قانون الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان - العراق المقدم من قبل العدد القانوني لاعضاء البرلمان والمحال الى لجنتنا بعد القراءة الاولى له في البرلمان بجلسته الاعتيادية المرقمة (19) في 2010/6/27 وبعد المناقشة والمداولة بحضور مدير هيئة الانتخابات في الاقليم ومديري مكتب اربيل ودهوك للانتخابات والموظفيين القانونين للهيئة ، توصلت اللجنة الى ما يلي:

من حيث المبدأ تؤيد اللجنة المشروع بتشكيل أو تأسيس هيئة عليا مستقلة للانتخابات في الاقليم لتكون السلطة الحصرية لاجراء وتنفيذ عملية الانتخابات والاستفتاءات الخاصة بالاقليم واعادة صياغته وترتيب مواد المشروع بالشكل الموضح ادناه:

اولا: بالنسبة للمادة الاولى: تقترح اللجنة اضافة فقرة اخرى اليها وجعل اصل المادة الفقرة (الاولى) لها واعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(المادة الاولى:

اولا: تؤسس بموجب هذا القانون هيئة عليا مستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان – العراق باسم (الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان – العراق) لتكون السلطة الحصرية التي تقوم باجراء جميع الانتخابات والاستفتاءات المحلية في الاقليم وتنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية بالتنسيق مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات العراقي.

ثانيا: يكون المقر الرئيسي للهيئة في محافظة اربيل عاصمة الاقليم وتفتح لها مكاتب في مراكز سائر محافظات الاقليم).

ثانيا: بالنسبة للمادة الثانية: تؤيدها اللجنة بعد حذف (حكومية) منها مع جعل (ميزانية مستقلة) بدل (ميزانية خاصة).

ثالثا: بالنسبة للمادة الثالثة: تؤيد اللجنة الفقرات (1 ، 2 ، 3 ، 5) كما هي واردة في المشروع.

اما بالنسبة للفقرة (4) تقترح اللجنة اضافة (تصديق) الى ما بعد كلمة (تسجيل).

اما بالنسبة للفقرة (6) فان اللجنة تقترح اعادة صياغتها كالآتي:

(6- البت في الشكاوي والطعون ذات العلاقة بالعمليات الانتخابية والاستفتاءات وتكون قراراتها خاضعة للطعن امام الهيئة القضائية الخاصة في محكمة تمييز اقليم كوردستان – العراق).

اما بالنسبة للفقرة (7): تقترح اللجنة صياغتها كالآتي:

(7- اعلان النتا ئج الاولية للانتخابات والاستفتاءات في غضون يومين والنتائج النهائية في غضون سبعة ايام).

اما بالنسبة للفقرة (8) تقترح اللجنة صياغتها كالآتي:

(8– المساعدة في بناء الثقة في العملية الانتخابية لدى كافة اوساط المجتمع الكوردستاني وتعزيز الثقافة الانتخابية عبر ادامة الصلة مع كافة شركاء العملية السياسية).

اما بالنسبة للفقرة (9) تقترح اللجنة صياغتها كالآتي:

(9- تنظيم و اجراء عملية العد و الفرز لاصوات الناخبين و تنفيذها) .

اما بالنسبة للفقرتين (10، 11): تقترح اللجنة دمجهما في فقرة واحدة وصياغتها كالآتي:

(10– التنسيق مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق لتنظيم وتنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية في الاقليم عبر تشكيل لجان مشتركة لجميع مراحل العملية الانتخابية).

وتقترح اللجنة اضافة فقرة الى المادة بالشكل الآتي: (تنظيم عملية الحملات الانتخابية والقيام بمراقبتها). وتصحيح التسلسل حسب الاضافة الاعلاه.

رابعا: بالنسبة للمادة الرابعة:

1- تقترح اللجنة اعادة صياغة مقدمة المادة بالشكل الآتي:

(تتألف الهيئة العليا للانتخابات في الاقليم من:

1- مجلس الهيئة.

2- الادارة الانتخابية).

2- بالنسبة للفقرة (اولا) منها تقترح اللجنة اعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(اولا: مجلس الهيئة: ويتألف من سبعة اعضاء اثنان منهم على الاقل من القانونيين يختارهم برلمان كوردستان بالاغلبية المطلقة لعدد اعضائه بعد ترشيحهم من قبل لجنة خاصة يشكلها البرلمان مع مراعاة تمثيل النساء وتكون مدة ولاية الهيئة خمس سنوات تقويمية) .

3- جعل الفقرة (رابعا) بتسلسل الفقرة (ثالثا) اي تقديم تسلسلها.

4- بالنسبة للفقرة (ثالثا) والتي تصبح بتسلسل (رابعا) تقترح اللجنة اعادة صياغة الفقرتين (1 ، 2) بالشكل الآتي:

(1- ينتخب مجلس الهيئة في جلسته الاولى من بين اعضائه وباغلبية خمسة من اعضائه رئيساً ونائباً ومقرراً للمجلس ورئيسا للادارة الانتخابية .

2- تكون مدة ولاية رئيس المجلس ونائبه والمقرر ورئيس الادارة الانتخابية سنة واحدة قابلة للتجديد باغلبية خمسة من اعضائه على الاقل).

خامسا: بالنسبة للمادة الخامسة:

1- تقترح اللجنة جعل صلاحيات الهيئة بتسلسل الفقرة (اولا) من المادة وبالشكل الآتي:

(اولا : يمارس مجلس الهيئة الصلاحيات الآتية:).

2- بالنسبة للفقرة (1) منها لاتوجد عليها اية ملاحظة .

3- بالنسبة للفقرتين (2، 3) تقترح اللجنة دمجهما بفقرة واحدة بتسلسل (2) واعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(2- المصادقة على تسجيل الكيانات السياسية والائتلافات والمرشحين لغرض خوض الانتخابات والمشاركة فيها).

4- بالنسبة للفقرات من (4 الى 10) لا توجد عليها اية ملاحظة.

5- تقترح اللجنة اعادة صياغة الفقرة (11)منها بالشكل الآتي:

(11- منح المخصصات لمنتسبي الهيئة اسوة باقرانهم في المفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق).

6- تقترح اللجنة اضافة فقرة بتسلسل الفقرة (ثانيا) الى المادة وبالشكل الآتي:

(ثانيا: الترشيح للتعيين في الدرجات العليا من مدراء الدوائر في الهيئة والمكاتب الانتخابية في الاقليم يكون باقتراح ثلاث مرشحين ويتم اختيار احدهم من قبل اللجنة البرلمانية).

سادسا: بالنسبة للمادة السادسة: تقترح اللجنة صياغة المادة بالشكل الآتي:

اولا: تتألف الادارة الانتخابية من التشكيلات الآتية ويرأس كل منها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية:

1- **دائرة الشؤون القانونية.**

2- **دائرة الرقابة و التدقيق.**

3- **دائرة العمليات.**

4- **دائرة بناء القدرات.**

5- **دائرة الشؤون الادارية والقانونية.**

6- **دائرة الاتصال الجماهيري.**

7- **المكاتب الانتخابية في محافظات الاقليم.**

ثانيا: تتولى الادارة الانتخابية مسؤولية تنفيذ الانظمة والتعليمات الصادرة من قبل مجلس الهيئة وادارة كافة النشاطات التنفيذية في الاقليم.

سابعا: بالنسبة للمادة السابعة:

1- **هناك رأيان، الاول/ يقترح الغاء الفقرة (اولا) من المادة لان المسائلة وفقا للنظام الداخلي للبرلمان مسألة خاصة بالوزراء وبما ان اعضاء مجلس الهيئة ليسوا باعضاء في مجلس الوزراء فلا يجوز مسائلتهم، وانما للبرلمان اعفائهم من منصبهم عند مخالفتهم لاحكام هذا القانون. اما الرأي الثاني/ يؤيد هذه الفقرة ويرى امكانية مسائلة اعضاء مجلس الهيئة وفقا للاجراءات المنصوص اليها في قانون انتخاب البرلمان و يقترح اعادة صياغة الفقرة (اولا)) وبالشكل الآتي:**

(اولا: لبرلمان كوردستان اعفاء مجلس الهيئة مجتمعين او منفردين بالاغلبية المطلقة لعدد اعضائه عند ثبوت مخالفتهم لاحكام هذا القانون وفق الاجراءات المنصوص عليها في قانون انتخاب البرلمان ونظامه).

2- **اما بالنسبة للفقرة (ثانيا) تقترح اللجنة اعادة صياغة الفقرة (4) منها (فيما اذا لم يتم التصويت على الغاء الفقرة (اولا) من المادة وبالشكل الآتي:**

(4 – اعفاء برلمان كوردستان اعضاء مجلس الهيئة مجتمعا او منفردا من مهامه عند مخالفتهم لاحكام هذا القانون والانظمة بالاغلبية المطلقة لعدد اعضائه).

3- **تقترح اللجنة اضافة فقرة اخرى الى الفقرة (ثانيا) بتسلسل (5) من المادة:**

(5– اذا ادى العضو بمعلومات مغايرة للواقع عند توليه الوظيفة).

ثامنا: بالنسبة للمادة الثامنة: لا توجد عليها اية ملاحظات.

تاسعا: بالنسبة للمادة التاسعة: اضافة (في الموقع الالكتروني) الى اخير الفقرة (3) منها.

عاشرا: بالنسبة للمادة العاشرة: تبديل كلمة (مستقلة) الواردة بعد عبارة (ميزانية سنوية) بـ(خاصة).

حادي عشر: بالنسبة للمادة الحادية عشرة: تبديل عبارة (على الهيئة) الواردة في بداية المادة بـ(للهيئة) لجعل مسألة الاستعانة بالخبراء الدوليين جوازيا وليس وجوبيا مع اضافة (محليين) الى بعد (خبراء دوليين).

ثاني عشر: بالنسبة للمادة الثانية عشرة: لا توجد عليها اية ملاحظات.

تقترح اللجنة اضافة ثلاث مواد بتسلسل (13 ، 14 ، 15) وتغيير تسلسل المواد تبعا لذلك:

(ثالث عشر: المادة الثالثة عشرة:

على الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء التنسيق والتعاون مع منظمات المجتمع المدني وممثل الكيانات السياسية لتسهيل عملية مراقبة الانتخابات والاستفتاءات وذلك لضمان نزاهتها.

رابع عشر: المادة الرابعة عشرة:

تخضع حسابات الهيئة للتدقيق والرقابة من قبل ديوان الرقابة المالية في الاقليم.

خامس عشر: المادة الخامسة عشرة:

1- يحدد بنظام مهام وتشكيلات الهيئة.

2- للهيئة استحداث او الغاء او دمج مديريات او اقسام او شعب عند الاقتضاء.

3- للهيئة اصدار الانظمة اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون).

سادس عشر: بالنسبة للمادة الثالثة عشرة من المشروع والتي تصبح (السادسة عشرة):لا توجد عليها اية ملاحظات.

سابع عشر: بالنسبة للمادة الرابعة عشرة من المشروع والتي تصبح (السابعة عشرة): لا توجد عليها اية ملاحظات.

ثامن عشر: بالنسبة للمادة الخامسة عشرة من المشروع والتي تصبح (الثامنة عشرة): لا توجد عليها اية ملاحظات.

تاسع عشر: بالنسبة للمادة السادسة عشرة من المشروع والتي تصبح (التاسعة عشرة): لا توجد عليها اية ملاحظات.

راجين التفضل بالأطلاع وعرض أصل المشروع ورأي اللجنة القانونية بشأنه على البرلمان للمناقشة وأبداء الرأى المناسب والتصويت، مع التقدير.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كەرەم بكەن بە كورديش بخوێننەوە.

بەڕێز عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

راپۆرتی لیژنەی یاسایی بە زمانی كوردی دەخوێنمەوە:

بۆ/سەرۆكايەتی پەرلەمانی كوردستان_عێراق

بابەت/راپۆرتی لێژنەی یاسایی دەربارەی پڕۆژە یاسای دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی لە هەرێمدا

لیژنـەی کاروبـاری یاسـایی سـەر لـە بـەیانی ڕۆژی دووشـەممە ڕێکـەوتی 11/خـەرمانان/2710ی کـوردی بەرامبەر بە 2010/8/2ی زایینی کۆبـووەوە، بـۆ تـاوتوێکردنی پـڕۆژە یاسـای دەسـتەی بـاڵای سـەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی لە هەرێمی کوردستان – عێـراق، کـە لـە لایـەن ژمـارەی یاسایی ئەنـدامانی پەرلـەمان پێشکەش کراوەو، ئاڕاستەی لێژنەکەمان کراوە لـە دوای خوێندنـەوەی یەکـەمی لـە پەرلـەمان لـە دانیشـتنی ئاسـایی ژمـارە (19)ی ڕۆژی 2010/6/27. دوای وتوویـژو تـاوتوێ کـردن بـە ئامـادەبوونی بەڕێوەبـەری دەسـتەی هەڵبـژاردن لـە هەرێمـدا لەگـەڵ بەڕێوەبـەرەکانی نووسـینگەی هـەولێر و دهـۆك بـۆ هەڵبـژاردن و فەرمانبەرە یاساییەکانی دەستە، لێژنەگەیشتە ئەمانەی خوراەوە:

بەشـێوەیەکی بنـەڕەتی لیژنـە پشـتگیری پڕۆژەکـە دەکـات بـە پێکهێنـان و دامەزرانـدنی دەسـتەیەکی بـاڵای سەربەخۆ بۆ هەڵبژاردنەکان لە هەرێم، کە تاکە دەسـەڵات بێـت بـۆ ئەنجامـدانی هەڵبـژادرن و ڕاپرسـی لـە هــەرێم و، دووبــارە داڕشــتنەوەو ڕێکخســتنی ماددەکــانی پڕۆژەکــە بــەم شــێوەیەی کــە لــە خــوارەوە ڕوونکراوەتەوە:

یەکـەم: سـەبارەت بـە مـاددەی یەکـەم: لیژنـە پێشـنیاز دەکـات بڕگەیـەکی دیکـە بخرێتـە سـەری و ئەسـڵی ماددەکە بکرێتە بڕگەی (یەکەم) لە ماددەکەو بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(یەکەم: بەپێی ئەم یاسایە دەستەیەکی باڵا بۆ هەڵبـژاردن و ڕاپرسـی لـە هـەرێمی کوردسـتان – عێـراق بـە ناوی (دەستەی باڵای سەربەخۆ بۆ هەڵبژاردنەکان و ڕاپرسی لە هەرێمی کوردستان – عێراق) دادەمـەزرێت، دەبێتـە تاکـە دەسـەڵات بـۆ ئەنجامـدانی هـەموو هەڵبژاردنـەکان و ڕاپرسـیە ناوخۆییـەکان لـە هەرێمـداو، جێبـەجێکردنی هەڵبـژاردن و ڕاپرسـیە فیدراڵیـەکان بەهەماهـەنگی لەگـەڵ کۆمسـیۆنی بـاڵای سـەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق.

دووەم: بارەگـای سـەرەکی دەسـتە لـە پارێزگـای هـەولێر پایتـەختی هەرێمـدا دەبـێ و، نووسـینگەکانی لـە سەنتەری پارێزگاکانی هەرێمدا دەکاتەوە).

دووەم: سەبارەت بە ماددەی دووەم: لیژنە پشـتگیری دەکـات دوای لابردنـی وشـەی (حکومـەتی)و، (بودجـەی سەربەخۆ) بکرێت بە (بودجەی تایبەت).

سێیەم: سەبارەت بە ماددەی سێیەم: لیژنە پشتگیری بڕگەکانی (1، 2، 3، 5) دەکات هەروەك لە پڕۆژەکەدا هاتووە.

ســـەبارەت بـــە بڕگـــە (4) لیژنـــە پێشـــنیاز دەکـــات بـــە زیـــادکردنی (پەســـەندکردنی) دوای وشـــەی (تۆمارکردنی).

سەبارەت بە بڕگە (6) لیژنە پێشنیاز دەکات بەم جۆرەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(6- یەکلاکردنــەوەی سـکالاّو تانــەکانی کــە پەیوەندیــدارن بــە کردارەکــانی هەڵبــژاردن و ڕاپرســیەکان و، بڕیارەکـانیش دەکەونـە بـەر تانـە لێـدان لەبـەردەم دەسـتەی دادوەریـی تایبـەت لـە دادگـای پێداچـوونەوەی هەرێمی کوردستان – عێراق).

سەبارەت بە بڕگە (7): لێژنە پێشنیاز دەكات بەم جۆرەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(7- ڕاگەیاندنی ئەنجامی بەراییی هەڵبژاردنەكان و، ڕاپرسیەكان لە ماوەی دوو ڕۆژداو ئـەنجامی كۆتـایی لـە ماوەی حەوت ڕۆژدا).

لەبارەی بڕگەی (8): لێژنە پێشنیاز دەكات بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(8- یارمەتی دان لە بنیاتنانی متمانـە لـە پڕۆسـەی هەڵبـژاردن لـە لایـەن هـەموو كۆمـەڵگای كوردسـتانی و، پتەوكردنی ڕۆشنبیری هەڵبژاردن لە ڕێگەی بەردەوامی پەیوەنـدی لەگـەڵ هـەموو بەشـداربووانی پڕۆسـەی هەڵبژاردن).

لەبارەی بڕگەی (9) لیژنە پێشنیاز دەكات بەم جۆرەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(9- ڕێكخستن و ئەنجامدانی پڕۆسەی ژماردن و جیاكردنەوەی دەنگەكانی هەڵبژێرەكان و جێبەجێكردنی).

بەڵام لە بارەی بڕگەكانی (10، 11): لیژنە پێشنیاز دەكات بە لێكدانی ئەم دوو بڕگەیە لە بڕگەیەكداو بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە:

(10- هەماهــەنگی لەگــەڵ كۆمســیۆنی بــاڵای ســەربەخۆی هەڵبژاردنــەكانی عێــراق بــۆ ڕێكخســتن و جێبەجێكردنی هەڵبژاردنەكان و ڕاپرسیە فیدراڵیەكان لە هەرێمدا لە ڕێگەی لیژنـەی هاوبـەش بـۆ هـەموو قۆناغەكانی پڕۆسەی هەڵبژاردن).

هەروەها لیژنە پێشنیاز دەكات بـە زیـادكردنی بڕگەیـەك بـۆ ماددەكـە بـەم شـێوەیە: (ڕێكخسـتنی كارەكـانی پڕۆسەی هەڵبژاردنەكان و چاودێری كردنی)و، ڕاستكردنەوەی زنجیرەكان بەگوێرەی ئەو زیادەیە.

چوارەم: سەبارەت بە ماددەی چوارەم:

1- لیژنە پێشنیاز دەكات پێشەكی ماددەكە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

دەستەی باڵای هەڵبژاردنەكان لە هەرێمدا پێك دێ لە:

1- ئەنجومەنی دەستە.

2- بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن.

2- سەبارەت بە بڕگەی (یەكەم)ی ماددەكە، لیژنە پێشنیاز دەكات بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(یەكەم: ئەنجومەنی دەسـتە: لـە حـەوت ئەنـدام پێـك دێ و بـە لایـەنی كەمـەوە دوانیـان یاسـایی دەبـن، كـە پەرلەمانی كوردستان بـە زۆرینـەی ڕەهـای ژمـارەی ئەنـدامانی هـەڵیان دەبـژێرێ، ئەمـەش دوای پاڵاوتنیـان دەبێ لە لایەن لیژنەیەكی تایبەت كە پەرلەمان پێكی دەهێنێ لەگەڵ ڕەچاوكردنی نوێنەرایەتی ئافرەتـان و ماوەی كاری دەستە (ویلایەتی) پێنج ساڵی تەقویمیە).

3- بڕگەی (چوارەم) بكرێتە زنجیرەی بڕگەی (سێیەم) واتە زنجیرەكەش پێش بخرێ.

4- سەبارەت بە بڕگەی (سێیەم کە دەبێتە زنجیرەی چوارەم): لیژنە پێشنیاز دەکات بڕگەکانی (1، 2) بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(1- ئەنجومەنی دەستە لە دانیشتنی یەکەمدا لە ناو ئەندامانی و بە زۆرینەی پێنج لە ئەندامانی سەرۆك و جێگری سەرۆك و بڕیاردەری ئەنجومەن و سەرۆکێك بۆ بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن هەڵدەبژێرێ.

2- ماوەی کارکردنی سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و بڕیاردەر و سەرۆکی بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن یەك ساڵە و دەکرێ نوێ بکرێتەوە بە زۆرینەی پێنج لە ئەندامانی بە لایەنی کەمەوە).

پێنجەم: سەبارەت بە ماددەی پێنجەم:

1- لیژنە پێشنیاز دەکات دەسەلاّتەکانی دەستە بکرێتە بڕگەی (یەکەم)ی ماددەکە بەم شێوەیەی خوارەوە:

(یەکەم: ئەنجومەنی دەستە ئەم دەسەلاّتانەی خوارەوەی دەبێ:).

2- سەبارەت بە بڕگەی (1) هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

3- سەبارەت بە بڕگەکانی (2، 3) لیژنە پێشنیاز دەکات لێك بدرێن لە یەك بڕگەدا بە زنجیرەی (2)و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕپژرێتەوە:

(2- پەسەندکردنی تۆمارکردنی قەوارە سیاسیەکان و یەکگرتووەکان و پاڵێوراوان بە مەبەستی ئەنجامدانی هەڵبژاردنەکان و بەشداری کردن تییاندا).

4- سەبارەت بە بڕگەکانی (4 تاکو 10) هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

5- لیژنە پێشنیاز دەکات بڕگەی (11)ی بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(11- بەخشینی دەرماڵە بە کارمەندانی دەستە هەروەك هاوکارانیان لە کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لە عێراق).

6- لیژنە پێشنیاز دەکات بڕگەیەك بە زنجیرەی بڕگەی (دووەم) زیاد بکرێت بۆ ماددەکەو بەم شێوەیەی خوارەوە:

(دووەم: پاڵاوتن بۆ دامەزراندن لە پلە بەرزەکان لە بەڕێوەبەرەکانی فەرمانگەکان لە دەستەو نووسینگەکانی هەڵبژاردن لە هەرێم بە پێشنیاز کردنی سێ پاڵێوراو دەبێ، کە یەکێکیان لە لایەن لیژنەی پەرلەمانەوە دەستنیشان دەکرێت).

شەشەم: سەبارەت بە ماددەی شەشەم: لیژنە پێشنیاز دەکات ماددەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

یەکەم: بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن لەم پێکهاتانەی خوارەوە پێك دێت و هەریەکێکیان فەرمانبەرێك سەرۆکایەتی دەکات بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و دەبێ خاوەن بڕوانامەی زانکۆی بنەڕەتی بێت.

1- فەرمانگەی کاروباری دارایی.

2- فەرمانگەی چاودێری و وردبینی.

3- فەرمانگەی پرۆسەکان.

4- فەرمانگەی بنیاتنانی تواناکان.

5- فەرمانگەی کاروباری کارگێری و یاسایی.

6- فەرمانگەی پەیوەندی جەماوەری.

7- نووسینگەکانی هەڵبژاردن لە پارێزگاکانی هەرێمدا.

دووەم: کارگێڕی هەڵبژاردن بەرپرسیارییەتی جێبەجێکردنی پێڕەو و ڕێنماییەکانی کە لەلایەن ئەنجومەنی دەستەو بەڕێوەبردنی هەموو چالاکیەکی جێبەجێ کاری لە هەرێم دەگرێتە ئەستۆ.

حەوتەم: سەبارەت بە ماددەی حەوتەم:

1- دوو ڕا هەیە، یەکەمیان: پێشنیاز دەکات بڕگەی (یەکەم) لە ماددەکە لادرێ، چونکە لێپرسینەوە بەپێی پێڕەوی ناوخۆی پەرلەمان پرسێکی تایبەتە بە وەزیرەکان و، لەبەر ئەوەی ئەندامانی ئەنجومەنی دەستە ئەندام نین لە ئەنجومەنی وەزیران، بۆیە ناشێ لێپرسینەوەیان لەگەڵدا بکرێ، بەڵکو پەرلەمان بۆی هەیە لە پایەکانیان بیانبەخشێ. بەڵام ڕای دووەم: پشتگیری لەم بڕگەیە دەکات و وا دەبینێ کە دەکرێ لێپرسینەوە لە ئەندامانی ئەنجومەنی دەستە بکرێت، بەپێی ئەو ڕێکارانەی کە دەقیان لە یاسای هەڵبژاردنی پەرلەماندا هاتووەو پێشنیاز دەکات بڕگەی یەکەم بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(یەکەم: پەرلەمانی کوردستان بۆی هەیە سەرجەم ئەنجومەنی دەستە ببەخشێت بە کۆمەڵ، یان تاك بەزۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی لەکاتی سەلماندنی سەرپێچی کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە، بەپێی ڕێکارەکانی کە دەقیان لە یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمان و پێڕەوەکەیدا هاتووە).

2- بەڵام سەبارەت بە بڕگەی (دووەم) ئەوا لیژنە پێشنیاز دەکات بڕگەی (4) ی بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە (ئەگەر دەنگ نەدرا لەسەر لابردنی بڕگەی (یەکەم)ی ماددەکە:

(4- پەرلەمانی کوردستان بۆی هەیە ئەندامانی دەستە بە گشتی، یان بە تاك لە کارەکانیان ببەخشێت لە کاتی سەرپێچیکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایەو پێڕەوەکان بە زۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی).

3- لیژنە پێشنیاز دەکات بڕگەیەکی دیکە بخرێتە سەر بڕگەی (دووەم) بە زنجیرەی (5) لە ماددەکەدا:

(5- ئەگەر ئەندامێك زانیاریدا کە جیاواز بێ لەگەڵ واقیع لەکاتی وەرگرتنی پۆستەکە).

هەشتەم: سەبارەت بە ماددەی هەشتەم: هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

نۆیەم: سەبارەت بە ماددەی نۆیەم: لێژنە پێشنیاز دەکات بە زیادکردنی (لە ماڵپەری ئەلکترۆنی – في الموقع الالكتروني) لە کۆتایی بڕگەی (3)ی ماددەکە.

دەیەم: سەبارەت بە ماددەی دەیەم: گۆڕینی وشەی (سەربەخۆ) کە لە دوای دەستەواژەی (بودجەی ساڵانە) هاتووە بە (تایبەت).

یازدە: سەبارەت بە ماددەی یازدەیەم: دەستەواژەی (لەسەر دەستە) کە لە سەرەتای ماددەکەدا هاتووە بگۆڕدرێ بە (دەستە بۆی هەیە) تاکو پرسی پەنابردن بۆ شارەزا نێودەوڵەتییەکان بەشێوەیەکی جوازی بێت، نەك وجوبی لەگەڵ زیادکردنی (ناوخۆییەکان) دوای (شارەزا نێو دەوڵەتیەکان).

دوازدە: ماددەی دوازدەیەم: هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.

لیژنە پێشنیاز دەکات سێ ماددە بە زنجیرەکانی (13، 14، 15) زیاد بکرێت و ریزبەندی ماددەکان بەو پێیە بگۆڕدرێ:

(سێزدەم: ماددەی سێزدەیەم:

لەسەر دەستەی بالآی سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان و ڕاپرسیەکان هەماهەنگی و هاوکاری لەگەڵ ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و نوێنەری قەوارە سیاسیەکان بکات، بۆ ئاسانکاری چاودێری هەڵبژاردنەکان و ڕاپرسیەکان بۆ مسۆگەرکردنی پاکی (نەزاهەت).

چواردە: ماددەی چواردەیەم:

(حسابی دەستە دەکەوێتە ژێر وردبینی و چاودێری دیوانی چاودێری دارایی هەرێم) .

پازدە: ماددەی پازدەیەم:

1- ئەرك و پێکهاتەکانی دەستە بە پێڕەو دەستنیشان دەکرێت.

2- دەستە بۆی هەیە بەرێوەبەرایەتیەك، یان بەشێك، یان هۆبەیەك بەپێی پێویست پێك بهێنێت، یان هەڵیان بوەشێنیتەوە، یان لێکیان بدات.

3- دەستە بۆی هەیە پێڕەوی پێوست بۆ ئاسانکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ).

شازدە: سەبارەت بە ماددەی سێزدەمی پڕۆژەکە کە دەبێتە (ماددەی شازدەیەم): هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

حەڤدە: ماددەی چواردەمی پڕۆژەکە کە دەبێتە (ماددەی حەڤدەیەم): هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

هەژدە: ماددەی پازدەمی پڕۆژەکە کە دەبێتە (ماددەی هەژدەیەم): هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

نۆزدە: ماددەی شازدەمی پڕۆژەکە کە دەبێتە (ماددەی نۆزدەیەم): هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

بفەرموون بۆ ئاگاداری ئەسڵی پڕۆژەکە و ڕای لیژنەی یاسایی لەم بارەیەوە بخرێتە بەردەم پەرلەمان بۆ گفتوگۆکردن لەسەری و دەربڕینی ڕای گونجاو لەم بارەیەوە و دەنگدان لەسەری، لەگەڵ ڕێزماندا

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستاش لیژنەی ناوخۆو ئاسایش و ئەنجومەنی خۆجێیەکان کەرەم بکەن بۆ خوێندنەوەی ڕاپۆرتەکەتان.

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ بەڕێز/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان – عێراق

ب/ ڕاپۆرتی لیژنە سەبارەت بە پرۆژە یاسای کۆمسیۆنی بالآی سەربەخۆی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان

پاش ئەوەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە (19)ی ڕۆژی یەك شەممە ڕێکەوتی 2010/6/27 خوێندنەوەی یەکەمی بۆ (پرۆژە یاسای کۆمسیۆنی بالآی سەربەخۆی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان) کراوە، لە ڕۆژی 2010/6/28 بەنووسراوی ژمارە (ك 379) ئاراستەی لیژنەکەمان کرا،

لیژنەکەمان پاش سێ کۆبوونەوە لە رۆژی پێنج شەممە رێکەوتی 2010/9/16 سەبارەت بە پرۆژە یاساکە رای خۆی بەم شێوەیە دەخاتە روو:

1- سەرەتا لیژنەکەمان پشتیوانی لە پرۆژەکە دەکات، ئەمەی خوارەوە سەرنج و تێبینیەکانمانە سەبارەت بە ماددەو برگەکانی پرۆژە یاساکە:

2- سەبارەت بەناوی پرۆژە یاسایەکە (راپرسیەکە)ی لێ هەڵبگیرێت، تەنها بوترێ (دەستەی بالأی سەربەخۆی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان – عێراقی فیدراڵ).

3- سەبارەت بە ماددەی یەك وشەی دەستەی گشتی هاتووە بکرێتە دەستەی بالأو بە هەماهەنگی لەگەڵ کۆمسیۆنی بالأی سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لە عێراقی فیدراڵی بۆ زیاد بکرێت.

4- سەبارەت بە ماددەی دووەم:

أ- وشەی حکومی لێ هەڵبگیرێت، واتە تەنها بگوترێ دەستەیەکی پیشەیی و سەربەخۆیی و بێ لایەن.

ب- بارەگای سەرەکی دەستەکە لە هەولێری پایتەختی هەرێم و نووسینگەکانی لە ئیدارەو پارێزگاکانی تری بۆ زیاد بکرێت.

5- سەبارەت بە ماددەی سێیەم:

أ- لە ماددەی سێ برگەی دوو لیژنەکەمان پێشنیار دەکات وشەی جێ بەجێ کردنیشی بۆ زیاد بکرێت، واتە ببێتە جێ بەجێ کردن و سەرپەرشتی کردن.

ب- لیژنەکەمان پێشنیار دەکات برگەی شەش لە ماددەی سێ بەم شێوەیەی لێ بکرێت:

(یەکلا کردنەوەی سکالأو تانە لێدانەکانی تایبەت بە پرۆسەی هەڵبژاردن لە ماوەی (3) رۆژدا ئەنجام بدرێ).

ج- لیژنەکەمان پێشنیار دەکات ماددەی سێ برگەی حەوت بەم شێوەیەی لێ بکرێت:

1- ئەنجامە بەراییەکانی هەڵبژاردن و راپرسیەکان لە ماوەی (2) دوو رۆژ رابگەیەندرێ.

2- ئەنجامە کۆتاییەکانی هەڵبژاردن و راپرسیەکان لە ماوەی (7) حەوت رۆژدا رابگەیەندرێ لە دوای پەسند کردنی لەلایەن دادگای تەمییزەوە، جگە لە هەڵبژاردن و راپرسیەکانی حکومەتی فیدراڵ.

6- لیژنەکەمان سەبارەت بە ماددەی چوارەم ئەم پێشنیاریانەی خوارەوە دەخاتە روو:

أ- لیژنەکە لە (7) حەوت کەسەوە بکرێت بە (9) نۆ کەس، بۆ ئەوەی نوێنەرایەتی زۆرینەی خەڵکی کوردستان بگرێتەخۆ و، بە یەك لیست بێت و، زۆربەی پێکهاتەکان و لایەنە کوردستانیەکانی تێدا بێت.

ب- لیژنەکەمان پێشنیار دەکات ئەم لیژنەیە بە رێژەی (3/2) دوو لەسەر سێ دەنگی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان هەڵبژێردرێت.

ج- لیژنەکەمان سەبارەت بە ماددەی چواری برگەی (2)ی خاڵی (4) پێشنیاز دەکات وشەی (انتخاب)یەکە لابرێت.

د- لیژنەکەمان سەبارەت بە ماددەی چوار برگەی (2) خاڵی (6) بەم شێوەیە بێت:

بەشداریی و هاوکاری نەکرد بێت لەو تاوانانەی کە رژێمی لەناوچوو لە کوردستانی عێراقی فیدراڵ نەخشەی بۆ دانابێ.

هـ- لیژنەکەمان سەبارەت بە ماددەی چوار برگەی (3)ی خاڵی (1) لە (4) کەسەوە بکرێت بە (5) کەس.

و- لیژنەکەمان سەبارەت بە ماددەی چوار برگەی (3) خاڵی (2) بکرێتە (5) کەس و لە (2) جار زیاتر نەتوانێ خۆی هەڵبژێرێتەوە.

7- لیژنەکەمان سەبارەت بە فەسڵی چوار لە ماددەی پێنج پێشنیاز دەکات:

أ- سەبارەت بە برگەی یەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت:

(دروست کردن و نوێ کردنەوەی تۆماری دەنگدەران لە رێگەی نووسینگەکانی ئیدارەو پارێزگاکانی هەرێم و نووسینگەی هەڵبژاردنی دەرەوەی هەرێم).

ب- لیژنەکەمان پێشنیاز دەکات لە فەسڵی چوار ماددەی پێنج برگەی چوار ئەمەی بۆ زیاد بکرێت: (رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و چاودێرە نێودەوڵەتیەکان).

8- ماددەی شەش لە فەسڵی پێنج لیژنەکەمان پێشنیاز دەکات لە فەسڵی پێنج ئەم برگەیە بەم شێوەیەی لێ بکرێت:

أ- ئیدارەی هەڵبژاردن پێکدێت لە ئیدارەی هەڵبژاردن و نووسینگەکانی هەڵبژاردن لە ئیدارەو پارێزگاکانی هەرێم.

ب- بە برپارێك لە ئەنجومەنی دەستەکەوە لیژنەیەکی تایبەت پێك دەهێنرێت، بۆ ئامادە کردنی هەیکەلیەتی ئیدارەی هەڵبژاردن و پەسند کردنی لەلایەن ئەنجومەنی دەستەوە بەمەبەستی رێکخستن و ئیدارە کردنی کاروبارەکانیان.

9- لیژنەکەمان پێشنیاز دەکات بۆ فەسڵی شەش ماددەی حەوت برگەی دوو خاڵێك زیاد بکرێت بەم شێوەیە، واتە برگەی پێنج زیاد بکرێت:

(پێدانی زانیاری هەڵە بە لایەنی پەیوەندیدار لە کاتی وەرگرتنی پۆستەکەدا).

10- لیژنەکەمان پێشنیاز دەکات لە فەسڵی حەوت ماددەی هەشت برگەی دوو پلە تایبەتیەکان بە بەرێوەبەری گشتی دیاری بکرێن و، بۆ دوو جاریش زیاتر مافی دووبارە دانانەوەیان نەبێت.

11- لیژنەکەمان پێشنیاز دەکات لە فەسڵی حەوت ماددەی هەشت برگەی یەك زیاد بکرێ واتە برگەی چوار بەم شێوەیە:

(ئەو فەرمانبەرانەی لە نێو ئۆفیسی پارێزگاکان کار دەکەن بە خزمەتی وەزیفی ماوەی کار کردنیان بۆ ئەژمار بکرێت).

12- لیژنەکەمان سەبارەت بە فەسڵی هەشت ماددەی نۆ برگەی دوو پێشنیاز دەکات کە هاتووە:

(دەستەی باڵا بۆی هەیە دەسەڵات بداتە ئیدارەی هەڵبژاردن بۆ چارەسەری ناکۆکیەکان لەکاتی روودانیاندا)، ئەمە لابرێت، چونکە ئەم دەسەڵاتە تەنها بۆ دەسەڵاتی ئەنجومەنی باڵای هەڵبژاردنە.

هەروەها لیژنەکەمان سەبارەت بە فەسڵی هەشت ماددەی نۆ بڕگەی سێ پێشنیاز دەکات ماڵپەری ئەلیکترۆنیشی بۆ زیاد بکرێت، کە تایبەت بێت بەخۆی.

13- لیژنەکەمان پێشنیاز دەکات ماددەی یازدە لە فەسڵی هەشت کە هاتووە پشت ببەستێ بە پسپۆرە نێودەوڵەتیەکان و پسپۆرە ناوخۆیەکانیشی بۆ زیاد بکرێت.

14- لیژنەکەمان پێشنیاز دەکات لە ماددەی دوازدە لە فەسڵی هەشت ئەم بڕگەیە زیاد بکرێت، واتە بڕگەی سێ:

(پێویستە دەستەی باڵا هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و نوێنەری قەوارە سیاسیەکان بکات، بۆ مەبەستی ئاسانکاری پرۆسەی چاودێری کردنی هەڵبژاردنەکان و ڕاپرسیەکان، هەروەها دابین کردنی پاکی و بێگەردی پرۆسەکانی هەڵبژاردن و ڕاپرسی).

15- لیژنەکەمان پێشنیاز دەکات کە بڕگەیەك زیاد بکرێت بەم جۆرە:

(سەبارەت بە حساباتی دەستەکە پێویستە دەزگای چاودێری و دارایی هەرێ وردبینی و چاودێری بکات)، لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا لیژنەی یاسایی بۆ ئەسڵی پرۆژەکە کەرەم بکەن، نوقتەی نیزامیە، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارەکەی من ئەوەیە ئەم پرۆژە یاسایە تەئجیل بکرێت، دیارە کۆمەڵێك تەبریریشم هەیە، ئەگەر ڕێگام پێ بدەن ئەو خاڵانەتان بۆ باس بکەم:

یەکەم/ دیارە داڕشتنی یاساکەو خوێندنەوەی و جارێکی تر هێنانەوەی بۆ پەرلەمان پەلە پەلێکی زۆری پێوە دیارە، کە وای کردووە یاساکە کۆمەڵێك کەموکورتی تیا بێت، کە چارەسەر نەکراوە.

دووەم/ مەسەلەی بڕی تێچوونی ئەم کۆمسیۆنەیە، کە لە هەموو پرۆژە یاسایەك کە ئیلتیزاماتی مالی تیا بێت ئاراستەی حکومەت کرا بێ و وەڵامی حکومەتمان وەرگرتۆتەوە، بەڵام بۆ ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی حکومەت نەکراوەتەوە، کە ئەمە ئیلتیزامێکی مالی زۆر گەورە دەخاتە سەر حکومەت، لەوانە مەسەلەی دەستەکەو ئەو فەرمانبەرە هەمیشەییانەی کە دادەمەزرێن لەگەڵ تێچوونی هەموو بنکەو بارەگاکانی ئەم کۆمسیۆنە لە هەرێمی کوردستان، سەرباری (39) هەزار کارمەند، کە ئەمانە بە کاتی و بە عەقد دادەمەزرێن، لە هەمووشی گرنگتر بڕی ئەو پارەیە کە دەچێتە پرۆسەی هەڵبژاردنەوە، کە کۆی ئەمە پارەیەکی زۆر زەخمە لە بودجەی هەرێمی کوردستاندا دەردەچێت، کە ئەمە عیلاج نەکراوە.

خاڵێکی تر/ مەسەلەی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن هەیە لە مەرکەز، لێرەش دیارە کۆمسیۆنێکی باڵا دروست دەکرێت، ئەوانیش لێرە نووسینگەو بارەگایان هەیە، دواتریش ئەم کۆمسیۆنە کۆمەڵێك نووسینگە دەکاتەوە، کە تەعاروز دروست دەکات، لە بەینی ئەمە یاساکە هیچ چارەسەرێکی بۆ نەدۆزیتەوە، بۆیە من

پێشنیار دەکەم ئەم پرۆژە یاسایە تەئجیل بکرێت بۆ ماوەیەکی تر، کۆمەڵێك راو پرس بە شارەزایان بکرێت، رەئی حکومەت وەربگیرێت لەسەر مەسەلەی بودجەکەی و چارەسەرەکەی چۆن چۆنیە لە مەرکەزەوە؟ دواتر جارێکی تر بخرێتە بەرنامەی کارەوەو گفتوگۆی لەسەر بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەنیسبەت چەند خاڵێکت باس کرد، یەك/ ئیلتیزام مالی، ئەگەر کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی بێ لایەنی بەغداش بیکات، پارەکەی هەر ئێمە دەیدەین، وەکو $7/25$ پارەی هەڵبژاردنەکە هەرێمی کوردستان دای، ئەوە بۆ مەعلوماتت.

بەنیسبەت ئەمە حەقێکی دەستووری ئێمەیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەش رێز بۆ پێشنیارەکەی جەنابت، ئەگەر پشتیوانی هەبێت دەیخەینە دەنگدانەوە، تۆ تەئیدی دەکەیت، فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەوەی ئیزافەتەن بۆ قسەکانی کوێستان خان، کە رەئی عونصری مالی حکومەت وەرنەگیراوە، کە ساڵێکە ئێمە هەر چ پرۆژەیەك هاتبێت، من نازانم قانونییە، یان قانونی رەئی عونصری مالی حکومەت وەرگیراو بێت، پێشتر وەرگیراوە، بۆ ئەم پرۆسە یاسایە وەرنەگیراوە، خاڵێکی تر، ئەگەر ئێمە ئەم کۆمسیۆنە جیا بکەینەوە، لە بەغدا دوو موازەنە هەیە، یەکێکیان/ موازەنەی سیادی، ئەویتریشیان/ موازەنەی حاکیمەیە، هەر یەکێکیان نزیکەی دە بابە، ئێمە لە موازەنەی حاکیمە پارەیەکی زۆر لە هەرێمی کوردستان دەبرێت بۆ کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عێراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ببورە، ئەگەر تەئیدی پێشنیارەکەی کوێستان خان دەکەن، ببێتە سێ کەس قسان بکەن، دوایی دوو برادەر بێەوێت بەردەوام بێت، کاکە تەئیدی دەکەیت؟ پاشان کە هاتینە سەر قسە کردن وەختت دەدەمێ، ئێستا تەئیدی دەکەیت یان تەئیدی ناکەیت؟ ئێستا کاتی قسە کردنت نادەم، تەئیدی دەکەیت؟ پاشان کە خستمانە دەنگدانەوە رەئی دەدەیت لەسەر سێ بەڕێز لەلای ئێوە، سێ بەرێزیش لەوانەی کە دەیانەوێت نەخێر بەردەوام بێت، ئەو خوشکە پێشنیاری کردو روونی کردەوە، دانیشە، تەواو، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێموایە ئەمە دامەزراوێکی نیشتمانی گرنگە بۆ هەرێمی کوردستان، بەڵام تەئیدی پێشنیارەکەی کوێستان خان دەکەم، کە پەلە پەلی پێوە دیارەو ئەوە پەیوەندی بە پرۆسەیەکی گرنگی دیموکراتی هەیە لە کوردستان، پێویستە تەئجیل بکرێت، ئەسبابیش زۆرە، بەڵام بۆ دوایی قسەی لەسەر دەکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا پێشنیارێك هەیە، بۆ ئەوەی ئەم پرۆژەیە دوابخرێت، کێ لەگەڵ ئەوەیە ئەو پرۆژەیە دوابخرێت، دوای ئەوەی ئەو بەڕێزانە قسەیان کرد، دەخەینە بەر ئەوەی کە کێ دیفاعی لێ دەکات بەردەوام بین لەسەری؟ کاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەو پرۆژەیە یاسایە ماوەیەکی باشە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوەو، لە شێوازی کارکردنی کاری پەرلەمانیشدا، ئەم ماوە درێژە بۆ ئەوەیە، کەوا ئەو پرس و راو خوبەراو شارەزا بانگ کردن و ئامادە سازیەی بۆ بکرێت، بۆ ئەوەی لیژنە پەیوەندیدارەکان لەو ماوەیەدا کار بکەن، وێنەشی دراوە بە هەموو ئەندامە پەرلەمان، هەر ئەندامێکی پەرلەمان دەیتوانی لەو ماوەیە پێشنیارەکانی خۆی بدات بە لیژنە تایبەتمەندەکان، دەتوانرا ووٚرك شۆپی بۆ بکرێت، دەتوانرا هەموو ئەو حازریەیان بۆ بکرێت، لەبەر ئەوەی کەوا هەردوو لیژنەی پەیوەندیدار بە دەرەجەی یەکەم لیژنەی یاسایی، کە راپۆرتێکی پوختەی لەسەر ئامادە کردووە، هەروەها لیژنەی کاروباری ناوخۆش، تێبینیەکان و کەموکورتیەکانیش ئەگەر لەیاساکەدا هەبێت خراونەتە روو و، خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی یاساکەش مانای ئیقرار کردنی نییە، دەتوانرێت لە دانیشتنەکانی پەرلەمان و دەستپێکی گفتوگۆیەکاندا دەوڵەمەند بکرێت و ئەم کەموکورتیانەی هەن لە پرۆژە یاساکەدا لە خیلالی گفتوگۆیەکان چارەسەر بکرێن، لەبەر ئەوەی ئەم مەسەلەیە من بە بەشێکی گرنگ لە دابەش بوونی سەروەرییەکان دەبینم لە دەوڵەتدا، کە هەرێم بەشێك لە سەروەرییەکانی خۆی لەو دامەزراوە موستەقیلانەدا هەیە، هیچ ئیعتیرازێك و رێ گرتنێکی یاسایی و دەستووریش لەبەردەمی دانییە، لەبەر ئەم موبەریراتانەی کە من باسم کرد، پێم باشە دەست بە گفتوگۆیەکانی بکرێت، تەئیدی جانیبێك دەکەم کە پەلە لە گفتوگۆیەکانی نەکرێت و ماوەی کافی بە خۆمان و بە پەرلەمانتاران و بە هەموومان بدرێت، کەوا چەندی کاتی بوێ گفتوگۆی لەسەر بکەین، بەلاّم من هۆکاری پێویست نابینم بۆ دواخستنی، بەڵکو ئەوە بە باش دەبینم، کەوا دەست بە گفتوگۆکان بکرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بیر بکەین لە دواخستنی دوو ئەگەر دەبێت، یەکەم: ئەو هۆیانەی کە وەکو مەبدەء من لەگەڵیانم، ئەگەر پەلە کرابێت، ئەگەر حکومەت ئاگادار نەبێت، ئەگەر تەعاروز لەگەڵ فیدراڵ هەبێت، ئەوە لایەنێکیەتی، لایەنەکەی تر ئێمە خوانەکا تێبینیمان لە خودی فیکرەکە، یان لە خودی چۆنیەتی چارەسەرکردنی ئەم بابەتە لەناو ئەم پرۆژە بێت، ئەوەی دووەمیان زۆر ئاسانە، من پشتگیری کاك دڵشاد دەکەم، دەتوانین ئێمە دە ڕۆژی تر لێرە موناقەشەی لەسەر بکەین، هی یەکەمیان: من تەسەور دەکەم کە

حکومەت خۆی پرۆژەکەی پێشکەش کردووە، ئەمەی خستووە حیساب، دووەم: حکومەت ئاگادارە، ئەگەر ئێمە لە ئەخیرەوە کە تەصدیقی دەکەین، دەنێردرێت بۆ سەرۆکی هەرێم، کە ئەو سەرۆکی دەسەڵاتی تەنفیزییە، دەتوانێت پێش ئەوەی موافەقە بکات، ڕاوێژکاری لەگەڵ حکومەت بکات، ڕەئی بدات و، بینێرێت بۆ ئێمە، یا نا، سێیەمیان/ ئەگەر دەستوور بخوێنی من یاسایی نیم، بەلاَم لە ئەو ماددانەی کە دەسەڵاتی حەصری حکومەتی فیدراڵی تێدایە، باس نەکراوە کە تەنها بۆ ئەوە، مەبدەئێك لە دەستووری عێراقی هەیە، ئەو شتانەی وەکو ماددە هەیە، ئەو دەسەڵاتانەی کە نەدراون، باس نەکراون، دەبێتە دەسەڵات بۆ هەرێمەکان، بۆیە من لەگەڵ ئەوەمە گفتوگۆ بکەین، من داوا دەکەم لە هەموو خوشك و برایانە، فیعلەن مەسەلەیەکی موهیمە، ئێمە بە وردی موناقەشەی بکەین، من خۆم لای خۆم ڕەنگە 15، 20 تێبینی سەرەکیم لەسەر هەیە، ئەو پرۆژەیە کە گفتوگۆی بکەین، مانای نییە وەکو خۆی وەری دەگرین، دەتوانین لە گفتوگۆکەدا ئەصلەن بیگۆڕین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك برهان ئێستا کەرەمکە قسەی خۆت بکە، کە بۆ دەتەوێ تەئجیل بکرێ، کەرەمکە.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەکانم ئەوەیە، موبەریرەکانم بۆ ئەوەی لەلای ئەندامانی پەرلەمان وازح بێت، وەکو وتم عونصوری مالی ڕەئی حکومەت وەرنەگیراوە، دووەم: یاساکە پێویستی بە وردبوونەوەی زیاتر هەیە، سێیەمیان: ئەگەر ئێمە ئەو کۆمسیۆنە دروست بکەین، وا دەکات نوێنەری ئێمە لە کۆمسیۆنی بەغدا کەم بێت، یان کەم بکرێتەوە، ئێمە لەبەردەم ئیستیفتای مەناتیقی موتەنازیع و کەرکووکداین، ئەو ئیستیفتایەش ئایا کۆمسیۆنی کوردستان دەیکات؟ یان هی بەغدا دەیکات؟ ئەگەر بەغداد بیکات ئەو وەختە ئایا نفوزی ئێمە لەو کۆمسیۆنە زەعیف بێت بە زەرەری بەرژەوەندییەکانی میللەتەکەمان تەواو نابێت؟ ئەوە یەعنی لەڕووی نیشتمانییەوە، لەڕووی نەتەوایەتییەوە ئیحتیمالی ئەوە هەیە زەرەر بکەین، کە ئێمە (87) ساڵە شەڕ لەسەر مەناتیقی موتەنازیعەو لەسەر مافی میللەتەکەمان دەکەین لەگەڵ مەرکەزدا، خاڵێکی تر کە پێویستە قسەی لەسەر بکرێت، وەکو عەرزی جەنابتانم کرد لە موازەنەی حاکیمە ئەو پارەیە دەبڕێ، کە دەبڕێ بۆ دوو جار لە قوتی خەڵك ببڕێ، (39) هەزار موەزەف، ئەگەر (39) هەزار گەنج تەعین بکرێ، وابزانم ئەزمەی گەنج لەو وڵاتە، ئەو ناڕەزایەتییە نامێنێ لەسەر جاددە، ئەمە موبەریرێکی ترە، ئێمە (15) وەکیل وەزیرو مودیر عام ئیزافە دەکەین، (39) هەزار موەزەف ئیزافە دەکەین، بە سەدەها بارەگاو سەیارەو تەقاعودی دەوێ، ئەوە نابێتە بارێکی گران بەسەر حکومەت و بەسەر میللەتەوە، لە کاتێکدا ئێمە پێویستمان بەوەیە، بۆ ئەوەی پرۆسەی ئاوەدانکردنەوە لە وڵاتەکەماندا گرنگیدان بە گەنجان، خاڵێکی تر ئێمە لەگەڵ ئەوەداین، من حەز دەکەم وڵاتەکەی خۆم، کە من خەڵکێکی ئەو وڵاتەم، بەهێزترین وڵات بێ، بەهێزترین نەتەوە بێت، زۆرترین موئەسەسەی قانونی و چاکترین موئەسەسەمان هەبێ لە دنیادا، وەکو

هەموو وڵاتە پێشکەوتووەکانی تر، بەڵام نوقتەیەك هەیە موهیمە ئەوەیە ئیجتیهاداتی دەستووری جیاواز هەیە لەسەر نەصی ماددەکانی (102)، (103)، (104)، (115)، (13) لە دەستووری دائیمی عێراق، بۆیە پێویستی بە وردبوونەوەی زیاتر هەیە لەو مەوزووعە، هەروەها یاسایەکی هێندە موهیم کە ئەم یاسایەو، ئەم دەستەیە کە دروست دەکرێ، ئەو یاسایە بڕیاری لێ دەدرێ، بڕیار لە مەصیری هەموو ئینتیخاباتەکان و، مەصیری پەرلەمان و حکومەت و هەموو موئەسەسە دەستوورییەکان هەیە، ئەم دەستەیە هێندە گرنگە بەڕای من پێویستی بە تەوافوقێکی نیشتمانی هەیە، پێویستی بە وردبوونەوەو تەئەنی و سەبر هەیە لەو مەوزووعەدا، زۆر سوپاسی بەڕێزت دەکەم، بۆیە داوای تەئجیلی دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەمکە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو کۆمسیۆنە کۆمسیۆنێکی نیشتمانییە، لەڕاستیدا پەیوەستە بە ئایندەی هەمووومانەوە، پەیوەستە بە نەخشەی سیاسییەوە، پەیوەستە بە نەخشەی حیزبییەوە، پەیوەستیشە بە ئیرادەی سیاسی کە دواتر نەخشەی سیاسی و داهاتوومان دەستنیشان دەکات، بۆیە ئەم کۆمسیۆنە کە ئێمە قسەی لەسەر دەکەین، ئەم دەستەیە دەستەیەکی زۆر گرنگەو زۆر هەستیارە، کە دەکرێت نەختێ وردبینی زیاتری لەسەر بکەین، هەوڵ بدەین لەڕاستیدا مەوزووعی زۆرینەو کەمینە دەری بکەین، بیکەین بە موئەسەسەیەکی نیشتمانی گەورە، جۆرێك لە ئیجماعی تێدا بێ، لەلایەن هەموو لایەنە سیاسیەکانەوە، بەتایبەت ئەو لایەنە سیاسیانەی کە حکومەت حزووریان هەیە لەناو ساحەی سیاسی و لەناو پەرلەمانی کوردستانیشدا، من پێموایە دەبێ دوو شت جیابکەنەوە، مەوزوعی بوونی دەستەکە، یەعنی گرنگی دەستەکە، ئەهمیەتی دەستەکە لەگەڵ موناقەشەکردنی پرۆژەکە، ئەم دوو شتە لەیەك جیا بکەنەوە، ئێمە لەڕاستیدا لەسەر فەقەرەی دووەمدا، لەسەر قسەکردن لەسەر پرۆژەکە، ئایا ئەم پرۆژەیە تەئجیل بکەین؟ موناقەشەکەی تەئجیل بکەین؟ یان تەئجیلی نەکەین؟ ئێستا دەستی پێ بکەین، بۆیە ئێمە لەڕاستیدا وەکو فراکسیۆنی گۆڕان، داوای ئەوە دەکەین کە گفتوگۆیەکان تەئجیل بکەین، گفتوگۆیەکان لەسەر پرۆژەکە تەئجیل بکرێ، لەسەر ئەم خاڵانەی کە دیارە هاوکارانم زۆریان باس کرد، بەڵام من زۆر بە خێرایی قسە لەسەر هەندێکی دەکەمەوە، وەك باسم کرد ئەمە پرۆژەیەکی گرنگە، پێویستی بە دیقەتێکی زیاترە، لەڕاستیدا ڕاستە ماوەیەکە لەبەر دەستدایە، بەڵام پێویست دەکات لایەنە سیاسیەکان جۆرێ لە گفتوگۆیان لەگەڵ بکرێت، من ناڵێم هەر تەوافوقێکی کامل هەبێت لەسەر شتەکان، بەڵام لایەنە سیاسیەکان، مەجالێکی زیاتری بدەین بە فراکسیۆنەکان لەناو پەرلەماندا دانیشتنی لەسەر بکەن، تا ئێستا فراکسیۆنەکانی پەرلەمان دانیشتن و گفتوگۆیان لەسەر ئەم پرۆژە یاسایە نەکردووە، حەق وایە فراکسیۆنەکان چەند کۆبوونەوەیەك لەسەر ئەم پرۆژەیە بکەن،

پاشانیش لایەنە سیاسیەکانیش بەهەمان شێوە کۆبوونەوەی لەسەر بکەن، هەوڵ بدەین جۆرێك لە ئیجماع دروست بکەین، هەم لەلایەن فراکسیۆنەکان، هەم لەلایەنە سیاسیەکان، بۆ ئەوەی بە حەقیقەت ئەم پرۆژەیە بەشێوەیەکی رێك و پێك بەبێ کەموکوڕی ببێتە پرۆژەیەکی نیشتمانی گەورە، کە هەموومان شانازی پێوە بکەین.

خاڵێك کە برادەران باسیان کرد پەیوەست بوونی ئێمە بەناوچە دابڕاوەکان، یەعنی کە باسی هەرێمی کوردستان دەکرێت، خۆمان دەزانین بەشێکی گرنگی کوردستان ئێستا لە دەرەوەی سەلاحیاتی هەرێمی کوردستاندایە، مامەڵەمان لەگەڵ ئەوانە چۆن دەبێت؟ حزوری ئێمە لە کۆمسیۆنی باڵا چۆن دەبێت؟ ئێمە نوێنەرەمان هەیە لە کۆمسیۆنی باڵای عێراق، ئایا موشاوەرەمان لەگەڵ کردووە؟ پێموایە فراکسیۆنەکان پێویستە موشاوەرە لەگەڵ نوێنەرانی کورد لە کۆمسیۆنی باڵا بکەن، جارێکی تر ئیشکالیەتی قانونی بۆ هەرێمەکەمان دروست نەکەن و نەبێتە هۆکارێك بۆ ئاڵۆزی وەزعەکە، بۆیە ئێمە دەبێت لەگەڵ نوێنەرەکانمان، نوێنەرە سیاسیەکانمان، نوێنەرە قانونیەکانمان لە کۆمسیۆنی باڵا موشاوەرە بکەین و بەتایبەتیش قسە لەسەر مەوزوعی ناوچە دابڕاوەکان بکەین، ئەو ناوچانەی کە ماددەی 140 دەیگرێتەوەو ئایندەیان چۆن دەبێت؟ واتا هەرێم چەند رۆڵی دەبێت لە مەوزوعی ئەو راپرسی و ئەو هەڵبژاردنانەی کە لەوناوچانە دەکرێت؟ مەوقعیەتی کورد لە موئەسەساتی فیدراڵیدا، کۆمەڵێك موئەسەساتی فیدراڵی هەیە بەهۆی ئەم یاسایەوە دەبێت قسەی لەسەر بکەین لەڕاستیدا، گفتوگۆی زیاتری لەسەر بکەین، مەوقعیەتی ئێمە لەنێو موئەسەساتی فیدراڵیدا چی دەبێت؟ مەوزوعی کۆمسیۆنی هەڵبژاردنی بەغدا کۆمەڵێك ئیعیترازاتی ناردووە بۆ پەرلەمانی کوردستان، هەموومان بینیوومانە، نوێنەری کورد هەیە لەو کۆمسیۆنە، سەرۆکی کۆمسیۆنەکە کوردە، لەڕاستیدا دەبێت وردبینیەکی زیاتر بکەین، ئەو ئیعتیرازاتانە چ ئەساسێکی یاسایی هەیە؟ چ ئەساسێکی دەستووری هەیە؟ باسم کرد بۆ ئەوەی ئیشکالیەتێك دروست نەبێت، مەوزوعی بودجەو بەشداری کردنمان لە موئەسەساتی ئیعتیادیدا کە لە عێراقدا هەیە، مەوزوعی کارمەندەکان، ئەمانە کۆمەڵێك مەسائیلن، من پێموایە ئەگەر وەختێکی زیاتر بدەین بە فراکسیۆنەکان، بە ئەندامانی پەرلەمان، بە لایەنە سیاسیەکان گفتوگۆیەکی وردتر بکەین، جۆرێك لە ئیقناع کردنی یەکتر بکەین و مشاوەرە لەگەڵ ئەو لایەنانە بکەین، ئەو کاتە گفتوگۆ کردن لەسەر یاساکە کاملتر دەبێت، بمبوورە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لەڕاستیدا بڵێین وەڵڵا ئێمە لەسەرخۆ موناقەشە دەکەین، من پێموایە ئەوانە تەحصیل حاصل بووە لە پەرلەمان، لە پەرلەماندا هەموو ماددەکان لەسەرخۆ کراوەو هەوڵ دراوە بوار بە هەموو لایەك بدرێت، بۆیە مەوزوعەکە ئەوە نییە، کە ئێمە ماددە بە ماددەو لەسەرخۆو بە هێمنی و ئەوانە، بەڵام هۆی ماددەکە ماددەیەکی هەستیارە، کوێی موناقەشە بکەین و بڕیاری لەسەر بدەین؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عومەر جەنابت ئاخیر کەس قسەی خۆت دەکەیت، کەسێکی تریش دیفاع دەکات خەلاص دەبێتن، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وابزانم ئەو قسانەی کە کران هەموویان قسەی باش بوون لەسەر ئەهمیەتی یاساکەو، لەسەر ئەوەی کە مافێکی دەستووری خۆمانە، وابزانم کەس نکوڵی لەوە نییە، ڕەنگە تێبینی براو خوشکانیش بۆ باشتر کردن و دەوڵەمەند کردنی بێت، بۆیە منیش لەگەڵ ئەوەم دوای بخەین، بەس بۆ کاتێکی دیاری کراو، نەك دووبارە دواکەوتن بەو مانایەی کە دوای بخەین و باسی لەسەر نەکەین و راوێژ نەکەین و را نەگۆڕینەوە، هەر موجەرەد دواخستن بێت، من وا دەزانم چەند شتێك هەیە پێویستی بە دواخستنە، بۆ ئەوەی براو خوشکانی بەڕێز لە لیژنەکانیش قەناعەت بکەن، جارێ تەتابوقێك لە بەینی ئەم دوو پرۆژە کوردی و عەرەبیە بە هیچ شێوەیەك نییە، من ئامادەم و هەمووشم دیاری کردووە وەکو خزمەتێك بە برایان دەیاندەمێ، زۆربەی پێشنیارەکانی لیژنەی یاسایی کە کراوە لە عەرەبیەکە هەیە لە کوردیەکە نییە، یان لە کوردیەکە هەیە لە عەرەبیەکە نییە، یەعنی ئەوە خۆی یەکێکە لە بەڵگەکان کە فیعلەن پەلەیی پێوە دیارە.

دووەم/ ئیتیفاقێکی دەوێت، ئیتیفاق نە بەمانای ئێمە لە شتە یاساییەکە لابدەین، بە مانای ئەوەی دەبێت هەوڵ بدەین ئەم یاسایە مادام باسی هەرێمی کوردستانە، مەسەلەیەکی نیشتمانییە، هەموومان باسی ئەهمیەتی دەکەین پێویستە بەڕاستی ڕەنگدانەوەی مۆزایکی سیاسی کۆمەڵگەی کوردستان بێت، ئەمە دەخوازێ، کە ڕاوێژ و ڕاگۆڕینەوەی زیاتری لەسەر بکرێت، ئەو پەلە کردنە بە یاسایەکەوە، من یەك نموونە عەرزی بەڕێزانی لیژنەی یاسایی دەکەم کە هەر لە نەریتی یاساکانمان هەرچی یاسا هەیە پێناسی موستەلەحاتمان کردووە گوتومانە پەلە لەمە کراوە کە گرنگترین یاسایە، هیچ پێناسەیەکمان نەکردووە بۆ دەستەواژەکان کە 18 جار مەجلس ریئاسە دووبارە بووەتەوە، بۆ نموونە یان (مجلس الهیئە) دووبارە کراوەتەوە، ئەوە دەلیلی ئەوەیە پەلەیەکی پێوە دیارە، ئەم یاسایەش وەکو کاك عبدالسلام گوتی حکومەت نیە ئەوەی من بزانم لەلایەن ژمارەی یاسایی پەرلەمانتارانەوە تەقدیم کراوە لەلایەن حکومەتەوە نیە، نازانم ڕای حکومەت بە جیاوەرگیرا بێت، بۆیە منیش تەئیدی ئەوە دەکەم کە لایەنە پەیوەندارەکان لە دەزگا تەنفیزیەکانیش ڕای خۆیان بڵێن، بۆیە بە کورتی ئەوە عەرز دەکەم کە دوای بخەین بۆ کاتێکی دیاری کراو بە مەبەستی دەوڵەمەند کردن و باشتر گەڵاڵە کردنی، نەك بە مەبەستی تەنها دواخستن و بەبێ ئەوەی گوێ بەو لایەنە بدەین، لیژنەکان قسەی زیاتر بکەن، لەبینی فراکسیۆنەکان، ڕا گۆڕینەوەی زیاتر هەبێت، تێبینیەکان بدرێ بە سەرۆکایەتی بۆ ئەوەی باشتر دەوڵەمەندی بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عمر هەورامی ئاخر کەس، تەواو ئیتر دەیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەندەی کە ئاگادار بم زیاد لە 2 مانگ و نیو زیاترە ئەم پرۆژە یاسایە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە و لەبەردەم لیجانی موختەس و پەرلەمنتاراندا و لە دەزگاکانی ئیعلامی هەتا مونەزەماتی موختەس ئەوەی کە نزیك بوون لەم بوارە رەئی خۆیان دەربڕیوە لە ڕێگەی جیاجیاوە کۆبوونەوەو وەسائیلی ئیعلامیش، بۆیە ئەوە یەك لەو خاڵانەیە کەوا وا دەکات هیچ پێویست نەبێت بە دواخستنی، وادەزانم کاتی زۆر پێویستمان لەبەردەست بوو بۆ ئەوەی زانیاریمان هەبێت بە هەموو بڕگەکان و ماددەکانی، خاڵێکی تر باس لەوە دەکرێت کە ئەم موئەسەسەیە نیشتمانیە، من پرسیار دەکەم ئەی موئەسەسەکانی تر نیشتمانی نین؟، ئەم گومان دروست کردنە بۆ؟ ئایا پەرلەمانمان نیشتمانی نیە؟ حکومەتمان و وەزارەتەکانی تریشمان نیشتمانی نین؟، باس لە تێچوون و موازەنە کرا، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئێمە ڕاستە موازەنەیەکی ئیتیحادیمان هەیە، لەپاڵیشی دا ئێمە تەکالیفی سیادیمان هەیە کە دەڕوات، تەکالیفی سیادی بەس تەنها بۆ کۆمسیۆن نیە، بۆ هەموو ئەو مەنسبانەن کە هی هەموو عیراقن، لەگەڵ ئەوەی ئێمە لێرە سەرۆکی هەرێممان هەیە، بەڵام خۆ نەفەقاتمان لەوێ بە حەدی خۆمان لێمان بڕاوە، موشارکین لەوێ بەوەی کە لەچەند ساڵی ....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەیەك، یەعنی نەفەقاتی هەڵبژاردن، ئێمە دەیدەین، حەزدەکەم ئەوە بزانن، لە سیادی وەری ناگرین، لە میزانیەی هەرێم دەیبەین، هەر بۆ مەعلومات، کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر صديق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من مەبەستم لەوەیە بەوەی کە تێ چوونمان ئەگەر کەم بێت یان زیاد بێت مانای ئەوە نیە کە ئێمە حەقی موشارەکەمان نابێت سبەی لەو کۆمسیۆنە باڵایەی کە لە بەغدا دێت، چونکە ڕاستە ئێمە ئیقلیمێکمان هەیە کە رەئیسی ئیقلیممان هەیە، مەجلسی وزەرامان هەیە، پەرلەمانمان هەیە، ئەگەر بەو قسەی ئەو بەڕێزانە بێت کە کردیان، ئێمە ئەو کاتە حەقی موشارەکەمان نابێت لە پەرلەمان و لە وەزارەتەکان و لە ریئاسە و لە شوێنە سیادیەکانی عیراق، لە نوێنەرایەتی عیراق لە دەرەوەو لە وڵاتانی دەرەوە، بەڵام لە تەتبیق و لە مومارەسە کردنندا ڕێك بە پێچەوانەوەیە، ئێمە حەقێکی دەستووریمان هەیە، قانونیمان هەیە، بۆ مومارەسەی ئەو حەقەی خۆمان نەکەین، کە ئەویش دانانی کۆمسیۆنێکی باڵا بۆ هەڵبژاردنەکانە، بۆ ئەوەی ئیدارەی خۆمانی پێ بکەین، ئەوەی کە بەڕێزان و هاوکاران ئاماژەیان پێیدا گرنگیەکەی زیاتر یەکەم: لە بەرجەستە کردنی سیادی............ .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

رجائەن ئیشارەت بە قسەی بەڕێزان مەدە، خۆت چ رەئیەکت هەیە لەسەر قانونەکە ئەوەمان پێ بڵێ، پێت باشە بەردەوام بێت، بۆ؟ ئیتر هەر برایەك و هەر خوشکێك ئازادە لەو بیروڕایەی کە هەیەتی و خۆی

دەیڵێت، ئەوە خۆی لە قسەی خۆی مەسئولە، بەڵام جەنابت وەکو ئەندامێکی پەرلەمان بۆ ئەم مەوزوعە چیت هەیە بیڵێ، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کۆتایی دا دەڵێم لە زیاترین ئەو خاڵانەی کە گرنگن بۆ دەرچوواندنی ئەم یاسایە، یەك: ئەوەی کە باسی لێوە کراوە لە یاساکەش غیر موباشر لە ئەسبابی موجبە ئاماژەی پێدراوە، بەرجەستە کردنی زیاتری سیادەی هەرێمی کوردستان، دوو: کرانەوەی زیاتر لە هەرێمی کوردستان بەرەو ڕووی ئیقلیمی و نێودەوڵەتی بەوەی کەوا وکالات و موئەسەساتی نێودەوڵەتی و ئیقلیمی بتوانن موشارەکە بکەن، ئێمەش لەڕووی سیاسیەوە هەرێمی کوردستان زیاتر کراوە بێت بەرەو ڕووی دەرەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك ئەرسەلان موداخەلەی هەیە و ئاخر کەسە قسە دەکات و دەیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئایا ئەو کۆمسیۆنە پێویستە یان پێویست نیە؟ ئایا لەڕووی قانونیەوە دەستوور ڕێگای پێ دەدات یان پێی نادات؟ ئایا ئیقرار کردنی بە تەوافوق بێت یان بە ئەقەلیەت و بە ئەکسەریەت بێت؟ من پێم وایە ئەم کۆمسیۆنە وەکو مەسەلەیەکی نەتەوەیی و نیشتمانی زەروریە، چۆن ئێمە وەکو هەرێمی کوردستان، پەرلەمانی خۆمانمان هەیە و حکومەتمان هەیە و سەرۆکایەتی ئیقلیممان هەیە، ئەمە شتێکە لە شتە زەرورەکانەو بۆ نەتەوەکەمان پێویستە، دەستووریش بە پێی ڕەئی قانونیەکان و ئەوەندەی ئێمەش لێی دەزانین دەستووریش ڕێگەی پێداوە کە ئەمە حەقی خۆمانە ئەوە بکەین، سێیەم: یەك سوئالی جەوهەری دێتە پێشەوە، ئایا ئێمە لە کوردستان ئەگەر بۆمان بکرێت قیادەی خۆمان بکەین، ئەوەندەی دەکرێت بۆ شتێکی مەحەلی و هەرێمایەتی یان لە بەغداوە قیادە بکرێین؟ ئەوە سوئالێکی جەوهەریە، ئێمە وەکو نەتەوەی کورد حەقە هەمیشە ئیش بۆ ئەوە بکەین تا بۆمان دەکرێت لە هەرێمی کوردستان خۆمان قیادەی موئەسەساتەکانی خۆمان بکەین، نەك ئێمە چاوەڕێی بەغدا بکەین و تەفزیلی بەغدا بکەین لەسەر خۆمان لێرە، لەبارەی ئەوەی کە ئایا ئەمە بەردەوام بێت یان تەئجیل بکرێت؟ بە نەزەری من هەردووکی لە یەك شوێندا یەکتر دەگرنەوە، ئەویش ئەوەیە کە دەڵێن پەلە نەکرێت لە موناقەشەکانی وە دەرفەتی ئەوە بدرێت کە لیژنەکان و فراکسیۆنەکان لەناو پەرلەمان و لە دەرەوەی پەرلەمان لەسەر ئاستێکی بەرزتر موناقەشە بکەن، بە ڕەئی من لەوە مەسەلەکان یەکتر دەگرێتەوە، موهیم ئەوەیە پەلە نەکرێت لە موناقەشەکەی دەرفەت بدرێت بە هەمووکوتلە سیاسیەکان، ئەگەر چی ماوەی 3 مانگە ئەم پرۆژە یاسایە تەقریبەن لەبەردەستی هەموو لایەکمان بووە، بەڵام ئەگەر مەسەلەکە تەوافوق بێت، فعلەن تەوافوقەکە باشترە، دەبێت هەوڵ بدەین لە ئایندە زۆربەی پرۆژە یاساکان بە تەوافوق بکەین، چونکە تەوافوق قوەتێك

دەداتە پەرلەمان، قوەتێك دەداتە میللەتەکەمان، بۆیە منیش پێم وایە بەردەوام بێت موناقەشەکانی، بەلاّم پەلەی تێدا نەکەین، دەرفەت بدەین بۆ ڕاوێژی زیاتر بۆ گفتوگۆی زیاتر، چ لە نێوان لیژنەکان و چ لە دەرەوەش، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کوێستان خان پرسیاری هەیە، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە پرسیارەکەم ئاراستەی جەنابتان دەکەم، جەنابت دووجار باسی ئەوەت کرد کە پارەی تێ چوونی هەڵبژاردن لەسەر هەرێمە، من پرسیارەکەم بۆ بەڕێزتان ئەوەیە کە ئێمە لە هەڵبژاردنی پەرلەمانی پێشوو کە 7/25 کرا بۆچی ئەوەنە وەستاین هەتاکو حکومەتی مەرکەز موافەقەتی لەسەر تێ چوونی پارەکەمان کرد؟ بەڵێ وەستاین تەئجیلەکەشی لەسەر ئەوە بوو، کە حکومەت موافەقەتی پارەکەمان بۆ بکات، ئایا حکومەت وەکو مەرکەز دەبێت موافەقەت بکات کە ئێمە لە بودجەی خۆمان مەسرەفی هەڵبژاردنەکانمان بکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بۆ وەلاّمی بەڕێزت نەخێر، خەلاس، موناقەشە داخرا، رجائەن تەواو، کۆمسیۆنی بالاّی بێ لایەنی هەڵبژاردنەکانی عیراق، ئەوەڵەن لەو وەختەی کە ویستمان هەڵبژاردنەکە بکەین ئەوان سەبەب بوون کە نەیانهێشت، یەعنی ئەوە سەبەبێکە هەر بۆ مەعلوماتی جەنابت، بە نیسبەت ئەوەوە کە موحاوەلەیەکی زۆر کرا کە لە بودجەی سیادی پارەکە سەرف بکرێت، نەیان کرد لە ئەخیری لەسەر ئەوە ئیتیفاق کرا هاوکاری بکەن، بەلاّم لە میزانیەمان بېڕنەوە، ئێمە ئێستا ئەو پارەیەی هەڵبژاردنی پێشوو لەسەر هەرێم کەوت، ئەمەش لەسەر هەرێم دەکەوێت، لە موستەقبەلیش ئەگەر عیراقیش هەڵبژاردنێکی تر لێرە بکات بۆ هەرێمی کوردستان بێت هەر پارەکەی لەسەر ئێمە دەبێت، ئەگەر هی حکومەتی ئیتیحادی بێت ئەوە مەسەلەیەکی ترە، هەر بۆ مەعلوماتی ئێوەی بەڕێز ئێمە ئەم پرۆژە یاسایە لە دانیشتنی ژمارە 19 لە 2010/6/27 ئێمە ئیحالەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆمان کردووە، ماوەیەکی زۆرە، یەعنی 3مانگ کەم 7 ڕۆژ دەقیق لەبەردەستە، ئێستاش پرۆژەیەکی موهیمە، یاسایەکی موهیمە و دەست کەوتێکی موهیمە بۆ هەرێمی کوردستان، حەقی هەریەکێك لە ئێوەو لە خەڵکی هەرێمی کوردستانە پاداگیری بکات کە هەرێمی کوردستان یاسایەکی لەو شێوەیەی هەبێت، بەلاّم من سەدی سەد لەگەڵتانم چەند لەسەری بوەستین و چەند لەسەری وردبینەوە کە کەموکورتی تیا نەبێت کەلێنەکانی پڕبکەینەوە، ئێمە لەگەڵتانین، لەبەرئەوەش لەسەرۆکایەتی ئیتیفاقمان کردووە کە بەوپەڕی ئەمانەتەوە لەگەڵ ئەم پرۆژەیە لەگەڵتان بە هێمنی و بە هێواشی بڕۆین، ئێوەش فراکسیۆنەکان لەگەڵ خۆتان و لە بەینی خۆتان موناقەشەی بکەن، لەبەینی ئەندامەکان بۆ ئەوەی چەند ماددەی لە ڕۆژێکدا........ نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەبێت گرنگی پرۆژەكە لە گەڵ داواكردنی تەئجیلەكە جیابكەینەوە، ئاراستەی قسەكان لەوە بوو كە مەسەلەی نیشتمانی و سەروەری هەرێم و ئەمانە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوە حەقی خۆمە قسە دەكەم، كەرەمكە و دانیشە رجائەن، زۆر موهیمە لەڕووی نیشتمانیەوە ڕاستە، لەڕووی ئەوەی كە كاك ئەرسەلان ئیشارەی پێی كرد كە كوێستان خان داوای كرد و جەنابت تەئیدت كرد كە تەئجیل بكرێت، هەندێك خوشك و برای تریش ئیشارەتیان پێیداوە و بە هێمنی لەسەری بڕۆین و وەختی پێ بدەین تا هەردووكی یەك دەگرێتەوە، بۆیە ئێستا پێشنیاری ئێوەی بەڕێز وەكو لیستی گۆڕان كە ئەم پرۆژەیە تەئجیل بكرێت بۆ ماوەیەكی تر تا باش لەسەری گفتوگۆ بكەن، پێشنیاری چەند ئەندامێكی تری بەڕێز لە لیستی كوردستانی كە ئەوەی بەردەوام بین لەسەری و گفتوگۆ بكەین بە هێمنی، لیستی یەكگرتووی ئیسلامیش پێشنیاری ئەوە بوو كە بە هەمان شێوە كە تەئجیل بكرێت بۆ ئەوەی زیاتر وردبینەوە بۆ ئەوەی یاسایەكی مەعقول بێت، ئێستا دەیخەینە دەنگدانەوە، ئێوەی بەڕێز كێ لەگەڵ ئەوەیە تەئجیل بكرێت، تكایە دەست بەرزبكەنەوە؟30 كەس لەگەڵ ئەوەن كە دوابخرێت و تەئجیل بكرێت بۆ ماوەیەكی تر، كێ لەگەڵ ئەوەیە كە بەردەوام بین؟ 67 كەس لەگەڵە بەردەوام بین، بۆیە ئێستا بەردەوام دەبین. تكایە لیژنەی یاسایی بۆ دەستبەكار بوون بیخوێننەوەو بۆ ئەوەی پاشان موناقشە بكەین، كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة 1

تؤسس بموجب هذا القانون هيئة عليا للانتخابات والاستفتاء في أقليم كوردستان ـ العراق بأسم الهيئة العامة المستقلة للانتخابات والاستفتاء في أقليم كوردستان ـ العراق لتكون السلطة الحصرية تقوم باجراء جميع الانتخابات والاستفتاءات المحلية والاتحادية في الاقليم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

د.ڕۆژان، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 1

بە گوێرەی ئەم یاسایە كۆمسیۆنی باڵا بۆ هەڵبژاردن و ڕاپرسی هەرێمی كوردستان لە عیراقدا بەناوی دەستەی گشتی سەربەخۆ بۆ هەڵبژاردن و ڕاپرسی لە هەرێمی كوردستان ـ عیراق دادەمەزرێت بۆ ئەوەی

ببێتە تاكە دەسەڵاتێك كە هەموو هەڵبـژاردن و ڕاپرسـیەكی نـاوخۆ (لۆكـال) فیـدراڵی لـە هەرێمـدا بـەجێ بگەیەنێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمــە وەكــو لیژنـــەی یاســایی لەگــەڵ نــاوەڕۆكی ماددەكــەین، وە داوای پێشــنیاری ئیعــادەی ســیاغەمان كردووەتەوە، لەهەمان كاتدا فەقەرەیەكیشمان ئیزافە كردووە بەو شێوەیەی كە ئێستا بۆتان دەخوێنمەوە:

المادة 1

1- تؤسس بموجب هذا القانون هيئة عليا مستقلة للانتخابات والاستفتاء فى أقليم كوردستان - العـراق بأسـم الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء فى أقليم كوردستان - العراق لتكون السلطة الحصـرية التـى تقـوم باجراء جميع الانتخابات والاستفتاءات المحلية فى الاقليم وتنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية بالتنسيق مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات العراقى.

2- يكون المقر الرئيس للهيئة فى محافظة اربيل عاصمة الاقليم وتفتح لها مكاتب فى سائر مراكـز محافظات الاقليم.

واتە بە حەسیلەی نیهائی ئێمە وشەی موستەقیلەمان ئیزافـە كـردووە، لەگـەڵ ئیعـادەی سـیاغەی نـاوەڕۆكی ماددەكە، وەلە هەمان كاتدا فەقەرەیەكیشـمان ئیزافـە كـردووە بـەو شـێوەیەی كـە خوێنـدمـەوە، بـەڵام دوای ئەوەی كە ڕاپۆرتەكەمان ئامادە كرد لە فەقەرەی یەكـەم لـە ئـەخیری فەقەرەكـە دەڵێت (تنفیـذ الانتخابـات والاستفتاءات الاتحادية بالتنسيق مع المفوضية المستقلة للانتخابات العراقى) ئێمە پێمـان باشـە، لەبەرئـەوەی ماددەیەكی موستەقیلمان داناوە، بـۆ ئـەوەی تیكـرار نەبیتـەوە، تـەنها ئیعتمـاد لەسـەر مـاددە موسـتەقیلەكە بكەین، ئەو (تنفیـذ الانتخابـات)ە بـە نیسـبەت ئـەو فەقەرەیـە لابېردرێـت بـۆ ئـەوەی ئـەو فەقەرەیـە تـەنها حەسری بیت لە ئینتخاباتی كە لە هەرێمی كوردستان، مەسەلەی تەنسیقەكە داخـل نـەكرێت، لەبەرئـەوەی لە ماددەیەكی موستەقل لەوێ موعالەجە كراوە، كەی هاتینە سەر ماددەكە ئـەو وەختـە دەیخوێننـەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ كەرەمكەن، فەرموو.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەر لەسەرەتاوە بۆ نـاوی پـرۆژە یاسایەكەش ڕەئیـەكی تـرمـان هـەبوو، سـەبارەت بـەناوی پـرۆژە یاسـایەكە ڕاپرسیەكەی لێ هەڵبگیردرێت تەنها بوترێت دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن لە هـەرێمی كوردسـتان -

عیراق، ئەویش لەبەرئەوەی لە ماددەی 3 لەبڕگەی 2 لە ئەرکەکاندا ڕاپرسی بۆ دیاری کراوە کە یەکێك لە ئەرکەکانی ڕاپرسیە، بۆیە بەزیادی دەزانین کە تەنها ڕاپرسیەکەی لێ جیابکرێتەوە، هەروەها لە ماددەی 1 وشەی دەستەی گشتی هاتووە کە بکرێتە دەستەی باڵا و بەهەماهەنگی لەگەڵ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لە عیراقی فیدراڵی بۆ زیاد بکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟ کاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت دستەی گشتیەکە، ئێمە چارەسەرمان کردووە، بەڵام بە نیسبەت ئیستفتایەکە ئێمە لەگەڵ ئەوەداین کە ئیستفتایەکە داخل بکرێت، لەبەرئەوەی ئێمە لە پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان ئیستفتامان داخل کردووە کە 3/2 ی ئەندامانی پەرلەمان دەنگیان بۆی داوە کە ئێستا پرۆژەیە لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە پەسەند کراوە، ئەگەر دەتانەوێ نەسەکەتان بۆ دەخوێنمەوە:

1. تؤسس بقانون هیئة علیا مستقلة للانتخابات والاستفتاء فی کوردستان ـ العراق

ئەمە نەسێکی پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستانە کە 97 ئەندام لە ئەندامانی پەرلەمانی پێشوو دەنگیان لەسەری داوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا لەسەر ئەم ماددەیە کێ دەیەوێ قسە بکات دەستی هەڵبڕی تکایە؟ بەڵێ ئەو بەڕێزانەی کە ناویان نووسرا، عمرعبدالعزیز، د.احمد وەرتی، سۆزان شهاب، کوێستان محمد، ئاسۆ کریم، حسن محمد، گوڵێزار قادر، بلال سلێمان، بەفرین حسین، حمە سعید حمە علی، ژیان عمر، سالار محمود، کاردۆ محمد، عمر نورەدینی، عمر عبدالرحمن، کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی 1 پێشەکیەك عەرز دەکەم، چونکە پەیوەندی بە ماددەکەوە نیە کە لە موداخەلەکەی تریشدا ئاماژەم پێی کرد کە جێی پرسیاریشە لە عەینی کات پێشنیاریشە ماددەیەك ئیزافە بکەین، یەعنی ماددەیەك ببێتە دوو بڕگە یان ماددەیەکی سەربەخۆ بێت کە دەستەواژەکان پێناسە بکەین، دەستەواژەی هەیئە و دەستەواژەی ئیقلیم و دەستەواژەی قانون و دەستەواژەی مەجلس، چونکە تەنها کەلیمەی مەجلس 17 جار لەم یاسایە هاتووە کە دوو، سێ دێری کوشتووە کە وابزانم ئەوە نەریتێکە هی یاساکانی تریشە، نەریتێکی دایم بووە لە یاساکانی تر، تێبینی دووەمم کوردی و عەرەبیەکە بەڕاستی تەتابوقیان لەبین دا نیە، ....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

عەرەبیەکە بکەنە ئەساس بۆ موناقەشە، کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی هەندێ تێبینی داوە بۆ یاسایەکە مەسەلەن لە کوردیەکە هەیە بۆ نموونە لە کوردیەکە داوای ئەوە کراوە پەسەند کردن لە ماددەیەك لە بڕگەی 4 بنووسرێ (تصدیق) لە عەرەبیەکە نووسراوە، جەنابیشت دەفەرمووی عەرەبیەکە ئەسڵ بێت، تێبینیەکانی لیژنەی یاسایی لەسەر کوردیەکەیە وەکو مولاحەزەیەك، بەرهەرحاڵ تەتابوق لە بەینی عەرەبی و کوردیەکە نیە بە کورتی ئەوە عەرز دەکەم، بە نیسبەت ماددەی 1 ەوە هەر لە عەرەبیەکەی دوو تەناقوزی گەورەی تیایە، یەکێکیان هەر لە دێری یەکەم دەڵێت هەیئەی عولیاو لە دێری دووەم دەڵێت هەیئەی عامە کە ئەوە لیژنەی یاسایش ئاماژەیان پێی کردووە، دەڵێت (بموجب هذا القانون هیئة علیا للانتخابات) کەچی دەڵێ (باسم الهیئة العامة المستقلة للانتخابات)، ئەوە یەك، دووەم/ لە کوردیەکە باسی کۆمسیۆن کراوە یەعنی ئێمە دەمانەوێ موجامەلەی خۆمان بکەین.......... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك عمر ئێستا عەرەبیەکە ئەساسە، وەرە موناقەشەی سەر عەرەبیەکە، ئەگەر لە جێگایەك خەلەلێك هەبوو، ڕاپۆرت هەیە و شەرح کراوە، ڕێزدار د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد وەرتێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ناوی پرۆژەکە منیش پشتگیری لە ڕای لیژنەی ناوخۆ دەکەم کە وشەی ئیستفتا و ڕاپرسی لابردرێت، هەر دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی هەرێمی کوردستان بێت، چونکە لە ماددەکانی تر لە ئەرکەکانی دەستە هاتووە کە ڕاپرسیش ئەنجام دەدات لە هەرێمی کوردستان، سەبارەت بە پێناسەکان بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەوەم کە هەندێك لە پێناسەکان لێرە لە ماددەی 1 جێی بۆ بکەینەوە، ئەگەر لە فەقەرەیەك بێت و سەربەخۆ بێت، چونکە لە پرۆژە یاساکانی تر ئێمە کۆمەڵێك تەعریفاتمان کردووە یان مەبەستەکانی ئەو وشە و زاراوانەی کە لە یاساکەدا هاتوونە پێناسەمان کردوون، بەڵام لێرە هیچ پێناسەیەك نەکراوە، سەبارەت بە (الهیئە العامە)ەکە کە دەڵێت هەیئەتێك دروست دەکرێت (باسم الهیئە العامە) تەبعەن لەناو قانونەکە نەهاتووە، دەستەی گشتی سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانە، بەڵام لەوێ دەڵێ (الهیئە العامە) یەعنی عامەکە وەکو ئەوەیە لەویا پێشنیار کراوە کە ڕاپۆرتی لیژنەی ناوخۆیە، عامەکە لابردرێت واتە ئەوە شتێکە پێویست ناکات بە ڕای من، سیاغە کردنەوەی وەك ئەوەی پرۆژەی ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی پێشنیاری کردووە سیاغەکە من پشتگیری لەوە دەکەم بە دوو خاڵ پۆلین بکرێت، خاڵی یەکەم/ (اولا) وە (ثانیا) کە هاتووە لە (ثانیا) کە بارەگای دەستەکە لە شاری هەولێر دەبێت کە پایەتەختی هەرێمی کوردستانە، بەو شێوەیە ئەو پۆلینەی بۆ بکرێت و منیش لەگەڵ ئەوەم بەڕاستی لەبەرئەوەی کە

ڕاستە لێرە باسی ئیستفتا هاتووە لە پرۆژە یاسای هەرێم، بەڵام لە پرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستان، بەڵام دیارە پرۆژەی دەستووریش هێشتا هەر پرۆژەیە لە ڕاستی دا، لێرە کە دەڵێ (لتكون السلطة الحصرية التى تقوم باجراء جميع الانتخابات والاستفتاءات المحلية والاتحادية فى الاقليم)، بۆیە لێرە بە هەماهەنگی لەگەڵ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لە عیراق من پێموایە ئەوە گرنگە لێرە باس بکرێت، چونکە لێرە دەڵێت سوڵتەی حەسری، دەسەڵاتی حەسری هەیە، بۆیە لێرە ئەگەر هەماهەنگیەکەی لەگەڵ دا باس بکرێت، ڕاستە لە ماددەکانی دیکە باس لەوە دەکات کە یەك لە ئەرکەکانی دەستەکە بریتیە لە ڕاپرسی، بەڵام لێرەدا چونکە باس لە دەسەڵاتی حەسری دەکات، ئەو هەماهەنگیە پێویستە لە یاسای کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عیراقیش دا مفهومزیە هاتووە کە ئیستفتائاتی ئیتحادی و ئینتخاباتی ئیتیحادی لە هەرێمی کوردستانیش ئەو سەرپەرشتی دەکات، بۆیە ئەگەر هەماهەنگیەکەی لەگەڵ دا بێت، من بە زەروری دەزانم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە هەر دوو برای بەڕێزم کاك عمرو د.احمد دەکەم لەسەر ئەوەی ئێمە پێویستە ماددەیەکمان هەبێت، ماددەی 1 کە تیایدا پێناسەی هەموو ئەو دەستەواژانەی تیا بێت کە لەناو ئەم یاسایەدا هاتووە، ئێمە هەتا ئێستا یاساکانمان بەو شێوەیە هاتووە، ئەمەش یاسایەك نیە بەدەر لە یاساکانی تر، بگرە تایبەتمەندیەکی زۆریشی هەیە، هەموو دەستەواژەیەك تیایدا پێناسە بکرێت، سەبارەت بە لابردنی ئیستفتائات من لەگەڵ ئەوە نیم ئیستفتائات لاببردرێت، بەڕێزان ڕاپرسی کلتورێکە کە لە زۆر لە وڵاتانی دنیا ڕاپرسی لەسەر دروست کردنی پرد دەکەن، لەشوێنێك دا کە پرد دروست بکرێت یان دروست نەکرێت، لەبەرئەوە ئێمە مەفروزە لەگەڵ ئەو هینە بین بۆ ئەوەی هەموو هاووڵاتیان هەست بکەن بەو بڕیارە ئەوانیش بەشدارن تیایدا، لەبەرئەوە من داواکارم کە بمێنێتەوە مەوزوعی ڕاپرسی یاخود ئیستفتائات، سەبارەت بە (تنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية بالتنسيق مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات العراقية) ئەمە پێم باشە بمێنێتەوە، ڕاستە لە ماددەیەك لە پشتەوە لەوانەیە هات بێت، بەڵام لە پێشەکیەکەیدا تۆ تەواو تەواو دەری دەخەی کە هەڵبژاردنەکانی ناوخۆ ئەم هەیئەتە دەیکات، وە تەعاون و تەنسیق دەکات لەگەڵ کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکانی عیراق بۆ هەڵبژاردنە ئیتیحادیەکان، لەسەرەتای ماددەکەدا یاخود لە سەرتای یاساکەدا تۆ ئەمە ڕوون دەکەیتەوە، بەڵام هەر داواش دەکەم ئەو ماددەی یەکەم تەعاریفەکە دابندرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو خاڵم هەیە، یەکەم/ پشتگیری هاوڕێیانی پێش خۆم دەکەم بۆ ئەوەی کە ماددەیەك ئیزافە بکرێت بۆ پێناسەی زاراوەکان، دووەم/ پشتگیری لەو ڕایەی هاوڕێیانم و لیژنەی ناوخۆ دەکەم کە ئیستفتا لابىردرێت، لەبەرئەوەی ئیستفتاش جۆرێکە لە هەڵبژاردن، پێشم وانییە تەعاروز لەگەڵ دەستووردا بکات، ئەو دەستوورەی کە هێشتا ریفراندۆمی لەسەر نەکراوە، ئەگەر سەیری دەستووری عیراق و یاسایی ژمارە 11ی کۆمسیۆنی هەڵبژاردن بکەین لە 100٪ ناوەکەش وەکو یەك نیە و تەعاروزی دەستووریشی نەکردووە، بۆیە من پێم وانیە ئەمە تەعاروزی ئەو دەستوورە بکات کە ئیستفتای لەسەر نەکراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئاسۆ فەرموو.

بەڕێز بکر کریم محمد صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیاز دەکەم ماددەی یەکەم بەم شێوەیە دابڕێژرێت:

یەکەم/ بە گوێرەی ئەم یاسایە کۆمسیۆنێکی باڵای هەڵبژاردن و ڕاپرسی لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق بەناوی دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی لە کوردستان ـ عیراق دابمەزرێ و ببێتە تاکە دەسەڵات بۆ ئەنجامدانی هەر هەڵبژاردن و ڕاپرسیەکی ناوخۆیی لە هەرێمدا.

دووەم/ دەستە بۆهەر هەڵبژاردن و ڕاپرسیەکی فیدراڵی (دەکرێت لەناو قەوس (سەرانسەری) دابندرێت)، بە هەماهەنگی لەگەڵ کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لە عیراق دا بکەن.

سێیەم/ بارەگای سەرەکی دەستە لە پایتەختی هەرێم دەبێ و نووسینگە لە سەنتەری پارێزگاکانی هەرێم دا دەکاتەوە.

پێشنیازی لیژنەی یاسایی لە عەرەبیەکەدا هاتووە (سائر مراكز........) سائر نابێت، باقی، یەعنی خۆی دەبێت بڵێین مەراکزەکانی هەموو موحافەزاتەکان بێت، بۆیە بەبڕوای من دەکرێت ئەو سائرەش لابىردرێت لە عەرەبیەکەی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارەکەت بنووسە و بیدە لیژنەی یاسایی، کاك حسن فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش تەئیدی ئەو پێشنیارە دەکەم کە ماددەی 1 زیاد بکرێت بە پێناسەی وشە و دەستەواژەکان، هەروەکو لە هەموو یاساکاندا هاتووە، بەنیسبەت ناوەکەوە من تەئیدی ئەو دەکەم کە وەك ئەوەی لە لیژنەی یاسایی دا هاتووە، دەستەی باڵای سەربەخۆ بۆ هەڵبژاردنەکان و ڕاپرسی لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق، چونکە

وەکو باسکرا هەم لە دەستووری پێشنیار کراویش وا هاتووە، هەروەها من بە نیسبەت لابردنی وشەی ناوخۆ و فیدراڵی واتە ئەو تەقسیم بەندیە، یاخود مەحەلی و ئیتیحادی، بەڕای من ئەم تەقسیم بەندیە هەر لاببرێت، بەڵکو وەکو ئەوەی لێ بکرێت کە لە عەرەبیەکەدا هاتووە(تقوم بأجراء جميع الإنتخابات والاستفتاءات في الاقليم)واتە هیچ گرنگ نیە ئێمە بڵێین محەلی و ئیتیحادی، بۆ هەماهەنگی و تەنیسیق بەڕای من ئەوە ئێمە نین داوای هەماهەنگی و تەنسیق دەکەین، بەڵکو لە یاسای کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنی عێراقیدا لە فەصڵی دووەم لە ماددەی دووەم هاتووەو خۆیان داوای ئەو جۆرە هەماهەنگیە دەکەن، کە پێویستە هەماهەنگی لەنێوان سوڵتاتی مەرکەزی لەگەڵ ئەقالیم هەبێت، بۆیە تەبیعی ئەمە تەحصیل حاصلە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار گوڵیزار خان، فەرموو.

بەڕێز گوڵیزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناوی دەستەکە، دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنی هەرێمی کوردستان بێت، ڕاپرسی لابرێت، وشەی گشتیش لە دەستەی گشتی لابرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک بیلال، فەرموو.

بەڕێز احمد سليمان عبدالله(بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، قسەکانی من کران.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار بەفرین خان، فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسين خليفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر تەئکید لەسەر ئەو خاڵە دەکەمەوە کە ماددەیەك زیاد بکرێت بۆ وشەو زاراوەکان بە هەمان شێوە، ناوی دەستەکەش لە دەستەی گشتی بکرێت بە دەستەی باڵا، پێشنیار دەکەم بەم جۆرە بێت(بەگوێرەی ئەم یاسایە کۆمیسیۆنی باڵا بۆ هەڵبژاردن و ڕاپرسی لەهەرێمی کوردستانی عێراقدا، بەناوی دەستەی باڵای سەربەخۆ بۆ هەڵبژاردن و ڕاپرسی لەهەرێمی کوردستان – عێراق دادەمەزرێت بۆ ئەوەی تاکە دەسەڵات بێت لە ئەنجام گەیاندنی هەڵبژاردن و ڕاپرسیە ناوخۆییەکان وهەماهەنگی کردن، لەگەڵ کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکانی عێراق لەبەڕێوەبردنی سەرجەم ئامادەکارییەکانی پرۆسەی هەڵبژاردن و ڕاپرسی فیدڕالیدا) زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار حمە سەعید، فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەوەدام كە ماددەیەك زیاد بكرێت بۆ پیناسەو شەرحی زاراوەو موفرەداتەكان، ئەوە یەك: دووەم: بەڕاستی ناوی ئەم دەستەیە دوورو درێژە، بۆیە ئیستیفتائەكەی لێ بكرێتەوە، چونكە ئیستیفتائیش هەر جۆرێكە لەهەڵبژاردن تۆ كە هەڵبژاردن دەكەی ئیتر ئیستیفتا چیە؟ هەڵبژاردن دەقێكی یاساییە، دەقێكی سیاسیە، دەقێكی دەستووریە، كەواتە ئیستیفتائیش هەر نەوعێكە لە هەڵبژاردن، لەبەرئەوە با ئیستیفتائی لێ بكرێتەوە، تەعاروزیش نابینم لەگەڵ ئەوەی كە لەدەستووردا هاتووە، بۆیە كورت بكرێتەوە بۆ دەستەی سەربەخۆی هەڵبژاردنەكان لەكوردستان، ئەو ئیستیفتای محەلی و ئیتیحادییەشی لێ لابرێت، چونكە ئێمە بە عەملی ناتوانین سەرپەرشتی هەڵبژاردن بكەین لەهەموو عێراق و ئیتیحاددا، بەڵام ئەوەی تێدا بێت بەتەعاون و تەنسیق و هەماهەنگی لەگەڵ كۆمیسیۆنی باڵا، چونكە ئێمە هەندێجار مەسائیلی ئامار و ئەو شتانەمان هەیە و پێویستیمان بەو تەعاونە ئەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ژیان عمر، فەرموو.

بەڕێز د. ژیان عمر شریف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من چەند تێبینیەكم هەیە، یەكەم: ناوی پڕۆژە یاساكە، وشەی باڵا زیادەیەو لە كۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەكانی عێراقەوە وەرگیراوە، لەكاتێكدا كۆمیسیۆنەكەی فیدڕال بۆ ئەوە نازناوی باڵای لەخۆی ناوە، تا هەركاتێ هەرێمەكان دروست بوون وشەی باڵا لەوەی هەرێمەكان جیا بكرێنەوە، دووەم: ئەسباب موجەبە لەم یاسایەدا نەهاتووە، یەعنی لە پڕۆژەكەدا نەنووسراوە، منیش پشتگیری هاوڕێیانم دەكەم كە تەرخان كردنی ماددەیەك بۆ پێناسەكردن و ناساندنی هەندێك لەو زاراوانە كە لە پڕۆژەكەدا هاتوون، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار سالار محمود، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرەتا من دەستخۆشی لە لیژنەی یاسایی و ناوخۆ دەكەم، بۆ ئامادە كردنی ڕاپۆرتەكانیان، بەڵام تێبینیم لەسەر عینوانەكە هەیە بەڕاستی لەسەر وشەی ڕاپرسی هەرچەندە بە تەفصیل لە ماددەی یەكەم و ماددەكانی تریش هاتووە، پێم وایە مەسەلەی پڕۆژەی دەستووری هەرێم نابێتە مانعێك لەبەردەم لادانی

ئـەو دەسـتەواژەیە، هـەروەها پشـتگیری ئـەو ماددەیـەش دەکـەم کـە ئیزافـە بکرێـت بـۆ تـەعاریف و موستەلەحاتەکان، خاڵێکی تر کە بەلای منەوە زۆر گرنگە کە تێبینی خۆمی لە بارەوە بڵێم، ئەویش ئەو ناوچـانەی کـە ناکۆکیـان لەسـەرە، کـە لەبـەردەم ڕاپرسـیدان لـە ئاینـدەدا، ئـەو ناوچـانە بـۆ هـەمووامان ناوچەیەکی مەصیرین و جێگای بایەخی هەموو لایەکمانن، ئایا دەکرێ ئێمە وەکو هەرێمی کوردستان و لەڕێگەی ئەم پرۆژە یاسایەوە کە ئەو ناوچەیە بەپێی ماددەی (140)ی دەستووری ناوچەی ناکۆکی لەسەرە لـەنێوان دوو ئیـدارە کـە هـەرێمی کوردسـتان و دەوڵـەتی ئیتیحادیـە، ئێمـە سـەلاحیەتمان هـەبێت یـان لـە موشـارەکە کردنـدا لـە چوارچـێوەی پرۆسـەکانی هەڵبـژاردن و ڕاپرسـیدا قسـەی خۆمـان هـەبێت، هەماهەنگیمان هەبێت، یان بەشداری کردنمان هەبێت؟ لە ڕێگەی ماددەی یەکەمدا هاتووە کـە ئەمـە تـەنها حەسرییەن لە هەرێمی کوردستاندا دەتوانـدرێت کارەکـانی خـۆی بکات، ئـەم دەسـتەیە، بـەڵام بـۆ ناوچـەی نـاکۆکی لەسـەر ئێمـە دەزانـین لەبەرچاوی کۆمیسیۆنی بـاڵای هەڵبژاردنـەکان لـە عێـراق، وە لەبەرچـاوی وەزارەتی تجارەی عێراقی و لەبەرچاوی زۆر لایـەنی تـری بەرپرسـیار لەسـەر سـیادەی عێـراق بینیمـان کـە لەچوارچێوەی هەڵبژاردنـەکانی ڕابـردوودا چۆن لەسـەر مەسـیری ئـەم وڵاتـەی ئێمـە تـەعامولیان کـرد، بـۆ نموونە لە نموی دانیشتواندا لەشاری موصڵ لە 40٪ یان ئیزافـە کردبـوو، بـەس بـۆ شـارێکی گـەورەی وەکو سلێمانی کە بەدەر بووە لەو هەموو مەسائیلانەی کە لەڕابردوودا ڕوویداوە نموەکەی نەك سفر بووە، بەڵکو بـە نـاقص دەسـتی پێکـردووە، ئێمـە چـۆن دڵنیـا بـین لـەو پرۆسـانەی کـە لـە ئاینـدەدا دەکرێـت، بـۆ یەکلاکردنەوەی مەصیر و موستەقبەلی ئەو ناوچانە، کە بۆ ئێمە خاڵی گرنگن، من لەڕێگای ئەم ماددەیـەوە کە ماددەی یەکەمە، داوا دەکەم کە دیقەتی زیاتر بدرێت و ئەم یاسایە هاوکار بێت بـۆ ئـەو پرۆسـانەی کـە لەناوچەی ناکۆکی لەسەر ئەنجام دەدرێن بتواندرێت بەشێك لـەهاوکاری یـان هاوکاریـان بـین بـۆ ئـەوەی بـە تەوازون و دوور لە ناعەدالەتی پرۆسەکان بەڕێوە نەچن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار کاك کاردۆ، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە من خۆم لە لیژنەی یاسایم، بەڵام بەڕاستی ئەوەندە پەلە بـەو پرۆژەیـەوە کـرا، ئەگـەر بـۆ تاکـە جارێکیش لە لیژنەکە ئێمە لە دەقێکدا کەپێمان وابوو دانانی با دوو لەسەر سێ بێت دەنگیشمان هێنـا کـاك شێروان وتی ئیتر بە دوو ڕەئی دەچینە ناو پەرلەمانەوە، یەعنی بۆ ئەوەمـە کـە پەلـەکردن بـە پرۆژەکـەوە دیارە، ئەمە خاڵێك خاڵێکی تر ئەوەیە کـە پـرۆژە یاسـای دەسـتەی هەڵبـژاردن، مـن پـێم وایـە باڵاکـە ئەمـە عێراق بەکاری دێنێت بۆ فیدڕاڵ، ئەمە زیادە، دووەم: ڕاپرسی، ڕاپرسی چ هەڵبژاردن چ ڕاپرسی هەمووی لە پرۆسەی هەڵبژاردنە، بەڵام ڕاپرسی بۆ هەڵبژاردنی دەقی یاسایی یان دەستووری یان دۆخێکی سیاسیە چ بە پەسەند کردن، یان ڕەفز کردن ئەمە ڕێگر نابێت لە نـاو نـەهێنانی کـە لـە پـرۆژەی دەسـتوورەکەدا هـاتووە،

لەدەقێکی یاسایی کە بڵێت ڕاپرسیش ئەنجام دەدات، بەڵام ناوەکەی زەرووری نیـە، چـونکە ئێمـە سیسـتەمی نوێنەرایـەتین، یـەعنی دیموکراتیـەتێکی ناراسـتەوخۆیە، وەکـو ئـەو پـڕۆژە یاسـا دەسـتووریەی کـە دراوە، ئەندامانی پەرلەمان لە دیموکراتیەتی ناڕاستەوخۆ، پەسەندی پڕۆژە دەسـتووریەکەیان کـردووە، یـەعنی تـۆ لە شوێنێکی وەکو سویسرا نیت کە بە دیموکراتیەتێکی ڕاستەوخۆ هەموو شتێك بدەیت بە ڕاپرسـی، لەبـەر ئەوە ئەم ناوە بەزیاد دەزانم، خاڵێکی تر کەبەلامەوە گرنگە، کە ئێمە ناوی ڕاپرسی لێ دەنـێین مـن، لەگـەڵ قسەی هاوکارم کاك سالارم، کە ڕاپرسی، تەعدیلی دەسـتووری عێـراق بکرێـت، یـان ئەگـەر ڕاپرسـی لەسـەر جێگـا ناکۆکـەکان بکرێـت ئەمـە ئامـانجی ئـەم دامەزراوەشـە کـە لـەڕووی نەتـەوەیی و نیشـتمانی بـا ئێمـە تەجروبەکەمان بەهێز بکەین، بەڕاستی ئەم ئیشکالە ساغ نەکرێتەوە، ئیشکالیەتێکی گەورەیە تۆ قبوڵی ئەم کۆمیسیۆنە بکەیت بەم شێوەی ئێستا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عومەر نورەدینی، فەرموو.

بەڕێز عمرحمدامین خدر (نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی یەکدا هاتووە، هەرچەند من تەئیدی بیرو بۆچوونەکانی لیژنـەی یاسایی دەکـەم، بـەو ئیزافـەش کە کاك شێروان باسی کرد، بەڵام لەوێ هاتووە دەڵێت ئەم دەستەیە(تقوم بأجراء جميع الانتخابات)بـەڕەئی من لـە کوردسـتان چـەندین جـۆر هەڵبـژاردنمان هەیـە، هەنـدێکیان تایبـەتن، لەوانەیـە پەیوەسـت بێـت بـە ناوخۆی حزبێك، هەندێکیان تایبەتـە بـە سـەندیکاو یەکێتیـەکان، بۆیـە بـەڕەئی مـن لێـرەدا بڵـێین (جميع الانتخابات العامه) لەوانەیە باشتر بێت و دەقیق تر بێت لەڕووی یاساییەوە، خـاڵێکی تـر ئەوەیـە کـە باسـی ئەوە دەکرێت بواری کارکردنی ئەم دەستەیە وەکو قسەی لەسـەر کـرا، بـەڕوونتر و وازحـتر دیـاری بکرێـت، ئێمە لە عێراقی نوێدا لە بەردەم دوو پڕۆسەی هەڵبژاردنین یەکێکیان: ئەوەیە کە تایبەتمەنـدی نیشـتمانی هەیە، ئەگەر لەهەرێمی کوردستانیش جێبەجێ بکرێت بۆ نموونە هەڵبژاردن بۆ پەرلەمانی عێراقی، ئەمـە کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی باڵای سەربەخۆیی عێراقی ئەنجامی دەدات، بەڵام ئێمە لەهەرێمی کوردسـتان چەندین هەڵبژاردنی تایبەت بە هەرێمی کوردستانمان هەیە، بۆ پەرلەمانی کوردستان، بۆ سەرۆکی هـەرێم، لەداهاتوودا بۆ پارێزگاکان، هەموو ئەمانە تایبەت دەبن بەوەی کە ئەم دەستەیە، ئەم کۆمیسیۆنە لەهەرێمی کوردستان سەرپەرشتی بکات و جێبەجێی بکات، بۆیە ئـەوەی کـە پەیوەنـدی بـە هەڵبـژاردنی نیشـتمانیەوە هەیە، ئەم دەستەیە، وا ئاماژەی پێ بدرێت، کە بەشدار دەبێت لە جێبەجێ کردنی ئـەو هەڵبژاردنانـەی کـە تایبەتمەندێتی نیشتمانیان هەیە بەهەماهەنگی لەگەڵ کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردن بۆ ئەوەی بوارەکە لێك جیا بکرێتەوە، سەبارەت بە مەسەلەی ڕاپرسی و هەڵبژاردن من پشتگیری لەوە دەکەم کە ڕاپرسیشی لەگـەڵ بێت، دەرفەتی ئەوە نیە کە باسی ئەوە بکەین کە جیاوازی لەنێوان هەڵبـژاردن و ڕاپرسـیدا چیە؟، چونکە

بێگومان جیاوازییان لەنێواندا هەیە، بۆیە ئەگەر ڕاپرسیەکە بمێنێتەوە لەڕووی یاسایی و دەستوورییەوە هیچ ئیشکالیەتێك نیە پێویستیشە، چونکە لەداهاتوودا ئێمە لەبەردەم چەندین پرۆسەی ڕاپرسیدا دەبین لەهەرێمی کوردستان، مەسەلەی دەستوور پاشان تەعدیلی دەستوور و چەندین ڕاپرسی تر لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان، سەبارەت بەمەسەلەی ناوچە جێ ناکۆکەکان باس کراو ئاماژەی پێکرا، بەڵام تا ئەو ڕادەیەی کە پەیوەندی بە ناوچە جێ ناکۆکەکانەوە هەیە، ئێمە کەباس لە هەرێمی کوردستان دەکەین لەبەردەم موستەڵەح و چەمکێکی ئیداریدایین، ئەوەی تا ئێستا پیادەی دەسەڵاتی پەرلەمان و حکومەتی هەرێمی بەسەردا جێبەجێ دەکرێت ئەم دەستەیە لەم سنووورە ئیداری و لەم سنووورە قانونیە لەداهاتوودا سەرپەرشتی پرۆسەی هەڵبژاردن و جیبەجێکردنی دەکات، بەڵام دیوەکەی تری کە لەوێدا هاتووە لە ماددەکەدا هەماهەنگی لەگەڵ کۆمیسیۆنی باڵای هەڵبژاردن لەوێدا دەکرێت ئێمە لەداهاتوودا لەڕووی سیاسیەوە هەوڵ بدەین کە ئەم دەستەیە لەگەڵ دەستەی بەغداد بۆ مەسەلەی ڕاپرسی لەناوچە جێ ناکۆکەکان هاوکاری لەگەڵ یەکتری بکەن و تەنسیق لەگەڵ یەکتری بکەن، چونکە ڕاستە ئێمە لەڕووی نەتەوەیی و سیاسیەوە کۆکین لەسەر ئەوەی کە ئەو ناوچانە بەشێکن لەسەر هەرێمی کوردستان، بەڵام لەڕووی قانونی و دەستوورییەوە تا ئێستاش بۆمان ڕوون نەبوەتەوە کە بەشێکن لە هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار کاك عومەر عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی ڕاستە من لە لیژنەی یاسایی لە ئامادەکردنی ئەم ڕاپۆرتەدا بەشداریم تێدا کردووە، بەڵام هاوڕام لەگەڵ ئەوەی کە مەفروز بوو، هەندێ موستەڵەحاتی تێدایە تەعریف بکرایە، چونکە یاسا بۆ سەرتاسەری کۆمەڵانی خەڵك دەردەکرێت، بۆ تەوزیح کردنی یاساکە ئەمە لەلایەك، لەلایەکی تر، دەستخۆشی لەبرادەرانی لیژنەی یاسایی کە ئێستا لەسەر ماددەی یەکەم ڕێکخستنەوەیەکیان تێدا کرد، بەتەئکید ئیجرای هەموو هەڵبژاردن و ڕاپرسیەکی محەلی و ئیتیحادی وەکو لە ڕاپۆرتەکەدا هاتووە من پێم وایە بکرێت هەتا (والاستفتاءات المحلية والاتحادية بالتنسيق مع المفوضية العليا المستقلة) لەبەر ئەوەی لە ماددەی سێ لە برگەی 10 دا بە تەنسیق لەگەڵ کۆمیسیۆنی باڵادا بەو شێوەیە هاتووە، لەلایەکی تر من پێم وانیە، بوونی ڕاپرسی کارێکی ناڕەوا بێت یان کارێکی خراپ بێت لەم یاسایەدا هەبێت، بە تەئکید ئێمە لەداهاتوودا بەرامبەر بە چەند ڕاپرسیەك دەبینەوە لەناوچەکەی خۆماندا، بۆ نموونە ماددەی 140 کە ڕاپرسی لەسەر دەکرێت، ئەم ڕاپرسیە بە ئامادەبوونی کۆمیسیۆنی باڵای عێراقی دەکرێت، ئەگەر ئێمە لێرەدا باس لە هەڵبژاردن و ڕاپرسی نەکەین، سبەینێ چۆن دەتوانین وەکو لە فەقەرەی 10ی ماددەی سێ باسمان کردووە، ئێمە دەتوانین تەنسیق لەگەڵ کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی عێراقی بکەین، بۆ ڕادەربڕین

و هەڵبژاردن، ئەگەر لێرەدا لەم یاسایە باس نەکرێت بەڕاستی ئەم دەستەیە، دەست بەسترا و دەبێت، ناتوانێ هەستێ بە عەمەلیەی ڕاپرسی لەو ناوچانە دابڕاوانەی کەلە کوردستان جیا کراونەتەوەو دابڕاون، لەلایەکی تریش، ئەگەر هاتو سبەینێ ئەو عەمەلیەی ڕاپرسی دەستی پێکرد، ناچار دەبین ئێمە، ئەگەر لێرەدا باس نەکرێت، ئەبێ یاسایەکی تر دەربکرێت و دەستەیەکی تر دروست بکرێت، بەڵام ئێستا ئەمە یاسایەکە لەبەردەستماندایە، یاسایەکی چڕ وپڕە، یاسایەکی ڕێك وپێکە، زۆر باشە عەمەلیەی هەڵبژاردن و ڕاپرسی پێشم وایە لە دەستووری هەرێمی کوردستان هەرچەند پرۆژەیە نەبووە بە یاسا هەیە، هەڵبژاردن و ڕاپرسی با وەکو خۆی بمێنێتەوە ئێستا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی یاسایی وەڵامتان بۆ موداخەلەی ئەندامانی بەڕێز، فەرموون.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هەندێك لەو مولاحەزاتانەی کە درا، پەیوەندی بە مەسەلەی صیاغەی کوردی و عەرەبی هەیە، ئێمە چەندین جار وتوومانە ئێمە بەرپرسیار نین لە مەلەسەی کوردی و عەرەبی بەڕاستی ئێمە زمانەوان نین، لەم مینبەرەشەوە داوا لە حکومەتی هەرێمی کوردستان دەکەین و تکاش دەکەین کە لەمەودوا کە پرۆژەمان بۆ دەنێرێت با بەزمانی عەرەبی و کوردی بێت و نوقستانیشی تێدا نەبێت بۆ ئەوەی ئەرکەکەمان سووك بکات، چەندین جاریش داوامان لێکردوون هەتا ئێستا، ئەمە لەلایەك لەلایەکی تریشەوە، هەندێ لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز، ئیشارەتیان بەوەدا کە پێویست ناکات ئیستیفتا داخلی ئەو پرۆژەیە بێت، ئێمە بمانەوێت یان نەمانەوێت ئیستیفتا لەپرۆژەی دەستووری هەرێمی کوردستاندا هاتووە، وە دوو لەسەر سێی ئەندامانی پەرلەمان دەنگیان لەسەر داوە، بڕیاری ئەم پەرلەمانەی پێ دەرچووە دەستوورەکە، کەواتە ئێمە پابەندین بە پرۆژەی دەستوور کە باسی ئەم دەستەیە دەکات، چۆن لەپرۆژەی دەستووردا هاتووە، ئێمە بەو شێوەیە لەم پرۆژەیەدا دامان بەزاندووە، تەسەوری ئەوەش ناکەین هیچ زەرەرێك هەبێت وشەی ڕاپرسی لەناو بێت، بە عەکسەوە ئەگەر وشەی ڕاپرسی تێدا نەبێت ڕەنگە لە داهاتوودا ئێمە تووشی نوقسانی ببین، تووشی تەعدیلاتی دەستووریش ببین، بۆیە بە قەناعەتی ئێمە زۆر تەبیعی و ئاساییە کە وشەی ڕاپرسی تێدا بێت، چونکە پرۆسەی ڕاپرسی لەبەردەممانداییە، زۆر لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان باسی ئەوەیان کرد، کە پێویستە پێناسە لەماددەی یەکەمدا دابنێین، من بۆ ئەو بەڕێزانە دەمەوێ ڕوونی بکەمەوە، حەز دەکەم ئیتیلاعیش بکەن لەسەر قەوانین، هەندێ قەوانین هەیە، تەعریفاتی تێدایە، هەندێکی تریش هەیە تێیدا نیە، یەعنی مەرج نیە ئیلا تەعریفات هەبێت، تەعریفات بۆ چیە؟، ئەگەر دەستەواژەیەکی موبهەمی تێدابێت، ئاساییە تەعریفاتی تێدا بێت، ئەگەر هاتو دەستەواژەیەکی درێژی تێدا بێت، بۆ ئەوەی کورتی بکەیتەوە، ئاساییە تەعریفاتی تێدا بێت، ئەگەر هاتو

دووبارەیەکی زۆر هەبوو، بۆ دەستەواژەیەکی زۆر درێژ ئەویش هەر ئاساییە کە هەبێت، بەڵام ئێمە ئەوەی کە برادەران باسی دەکەن، باسی مەجلسی دەستە دەکەن، کە 18 جار دووبارە بووەتەوە، ڕاستە 18 جار دووبارە بووەتەوە، بەڵام تەعریفاتی لە خودی یاساکەی تێدایە، دەسەڵاتەکانی تێدایە، ئیدارە کردنەکەشی تێدایە، بە تەفصیل چۆنیەتی دامەزراندنیشی تێدایە، زۆر لە پێناسەکە وازحترە، کە تەعریفی بکەین، وە ئەندامانی لیژنەی یاسایش یەك کەس ئیسارەی تەعریفی نەکردووە، ئێستا لەناو هۆڵی پەرلەمان ئیسارەی تەعریفەکان دەکەن، ئەگەر نا تەعریف دانان شتێکی زەحمەت نەبوو، بۆیە بەحەقیقەت ئێمە لەگەڵ ئەوەدا نین کە ئەصڵەن تەعریفاتی تێدا بێت، چونکە شتێکی وای تێدا نیە، من دووبارە بێم پەرلەمان تەعریف بکەمەوە، یان وەزارەتێك تەعریف بکەمەوە، هەموو تەعریفاتەکان لە قەوانینی نافیزدا هاتوون، بەنیسبەت ئەوەی کە ئەندامێکی بەڕێز داوای ئەوەی کرد بەنیسبەت هەڵبژاردن، هەڵبژاردن شمولی ڕێکخراوەکان دەکات، من پێم وایە شمولی هەڵبژاردنی ڕێکخراوەکان ناکات، شمولی هەڵبژاردنی دامەزراوەکانی ئێمە دەکات، شمولی ڕاپرسی دەستووری دەکات، شمولی تەعدیلاتی دەستووری دەکات، هەڵبژاردنی دامەزراوەی ئێمە پەیوەستە بە هەڵبژاردن بە نیسبەت دامەزراوەی هەرێم، نەك بەهەڵبژاردنی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی، یان دەستەیەك، چونکە یەکەم شت ئەوان یاسای خۆیان هەیە، ئەگەر یاسای خۆشیان نەبێت بەپێی یاسای کۆمەڵەکان هەڵبژاردن دەکەن، نەك بەپێی ئەم یاسایەی کە ئێمە دەری دەکەین، من تەنها ئەوەندە مولاحەزەم هەیە، ئەگەر مولاحەزاتی تر هەبێت، نازانم دکتۆرە ڕۆژان چ مولاحەزاتێکی هەیە، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها لەسەر ئەوەی کە بڕگەیەك زیاد بکرێت هەماهەنگی لەنێوان ئەو دەستەیە لەگەڵ کۆمیسیۆنی باڵای عێراق، بەنووسراویش بۆمان هات(التنسيق بين مفوضية الهيئة والمفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق)لەبەر ئەوە ئێمە بە باشمان نەزانی لێرە زیادی بکەین، چونکە لە ماددەیەکی سەربەخۆ لەماددەی سێ بڕگەی 10 باس لەو هەماهەنگیە دەکات، لەنێوان دەستەی هەڵبژاردن لەکوردستان لەگەڵ کۆمیسیۆنی باڵای عێراق بۆ هەڵبژاردنەکانی ئیتیحادی، لەبەر ئەوەی کە لە ماددەیەکی سەربەخۆ لە بڕگەی 10ی ماددەی سێ هاتووە، پێویست ناکات لێرە باس بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان، فەرموون.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەپێشدا لەگەڵ پێشنیازی زیاد کردنی پێناسەین بۆ ئەو دەستەواژانەی کە چەند جارێك دووبارە بوونەتەوە، سەبارەت بە ڕاپرسیش ئێمە پێمان وایە، ڕاپرسی جیایە لەگەڵ هەڵبژاردن، هەڵبژاردن بەیاسا

کاتێکی بۆ دیاری کراوە، هەرچەند ساڵێك جارێك دووبارە دەبنەوە، یەعنی وەکو شتێکی دەورییە، بەڵام ڕاپرسی بۆی دیاری نەکراوە، بەڵکو لەکاتی پێویستدا ئەنجام دەدرێت، لەیەکێك لەماددەکانیش وەکو ئەرکێکی ئەو دەستەیە بۆی دیاری کراوە، بۆیە بە پێویستی دەزانین کە ڕاپرسی لەسەر لاببرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان دەربارەی ڕەئی لیژنەی ناوخۆ، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەروەکو پێشتریش تەوزیحم کرد، ئێمە پیمان وایە کە ماددەی یەکەم، موستەقیل بێت بە تەئسیس کردن و تەشکیل کردنی ئەم دەستەیە، با جارێ داخلی مەسائیلی تەنسیق نەبین، بەماددەیەکی موستەقیل تەنسیقەکە بهێنینە خواری، هەم بۆ جەمالیەتی ماددەکە، هەم بۆ بایەخدان بەو دەستەیە، چونکە تەنفیزەکە تەنسیقی بۆ بهێنینە ناو مەسەلەکانەوە کە لەماددەیەکی تر هەبێت، دووبارەش بێت ئەوە هەر پێویست ناکات، بۆیە ئەو ماددەیە خاص بێت، بە تەشکیل کردنی ئەو دەستەیە، هیچ دەستەواژەیەکی تری لەگەڵ داخل نەکرێت بە ماددەیەکی سەربەخۆ هەمان صیاغە، هەمان تەنسیق داخل کراوە، ماددەیەکی تایبەتیشی دراوەتێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ئێستا ڕەئیتان لەسەر ئەو پێشنیارەی کە کردتان، فەرموو.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەسەر پێشنیازەکەی خۆمان بەردەوامین، چونکە وەکو دەزانن برادەرانی تریشمان لێرە نین، ئێمەیان تەکلیف کردووە کە دیفاع لە ڕەئیەکانی ئەوانیش بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر عبدالعزیز نوقتەی نیزامیت هەیە، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەکەم یەکەم: لەسەر پێشنیارێك کە 20کەس تەسنیەی کرد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ببورە کاکە ئەوە دێمە سەری جارێ پێش مەکەوە، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، ئەوەمان دانـاوە بۆ پێناسەکە، چونکە چەند بەڕێزێك زیاتر لە 2کەس داوای کرد دەیخەمە دەنگدانەوە، ئەگەر نوقتەیەکی تری نیزامیت هەیە بەسەرچاو، بەس ئەوە ئێمە دامان ناوە ئیتیفاقمان کرد دەیخەینە دەنگدانەوە، بەڕێزان ئێستا بۆ ئەوەی پێناسە زیاد بکرێت، لەماددەی یەکەم، ماددەیەك زیاد بکرێت پێناسەی ئەو زاراوانە بکرێت، ئێمە ئەمە دەخەینە دەنگدانەوە، دووکەس شەرحی بکات بۆ پێناسە بکرێت، دوانیش لەگەڵ لیژنەی یاسایی ڕەئی خۆیان بدەن لەسەری، کاك عبدالسلام، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی کاك شێروان فیعلەن مەنتقین و ڕاستە، بەڵام ماددەم ڕاستە ئێمە تا ئێستا لە یاساکانمان هەمووی یەك: پێناسەکانمان تەعریف کردووە، وا بزانم مانع نیە، دووەم: بەڕاستی حاجەت هەیە، چونکە زۆر لە دەستەواژەکان 4 جار و 5 جار دووبارە بوونەتەوەو درێژیشن، بۆیە من لێرە دەبینم، ئەو ماددەیە ئیزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئکید بۆ کاك شێروان دەکەمەوە، دەفەرمووی جارێ باسی مجلسی دەستە نەبوو، دوو وشەیە، 14 جار دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن هاتووە، هەر ئەمە خۆی دەکاتە 7 دێڕ، بەلانی کەمی جگە لە وشەی تریش، بۆیە تەئکید دەکەمەوە کە لاپەڕەیەك یان سێ چارەکی لاپەڕەیەك کەم دەبێتەوە لە یاساکە، چونکە پێویست ناکات هەموو جارێ دووبارە ببێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئەگەر پێشنیارەکان وەردەگرن، یان لەسەر ڕەئی خۆتان بەردەوام دەبن لەسەری کاك شێروان تکایە، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت تەعریفەکە ئێمە ڕەئی خۆمان داوە، دوا ڕەئیش ڕەئی ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمانە، لەسەر چی قـەرار دەدەن ئێمـە مەناعـەتمان نیـە، بـەڵام ئێمـە ئەسـبابەکانی کـە وای کـردووە تـەعاریف دانـەنێین، دەستنیشانمان و دیاریمان کرد، ئێستاش دوا ڕەئی ڕەئی پەرلەمانە کە چ قەرارێك دەدات؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵ ئەوەدایە کە ماددەیەك بۆ پێناسەکان دابندرێت، با دەستی بڵند بکات تکایـە؟، زۆر سـوپاس، کێـی لەگەڵدا نیە؟، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، ئەبێ ئەم ماددەیە زیاد بکرێت، تکایە دایبڕێژنەوە، بۆ ئـەوەی ئیزافـە بکرێـت، بەنیسـبەت پێشـنیاری لیژنـەی کـە دەسـتەکە بـە تەنسـیق لەگـەڵ عێـراق بێـت، بۆیـە داوا لەلیژنە یاسایی دەکەین کە ڕوونکردنەوە بدات، لەسەر ئەو خاڵە، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێشنیارمان کرد ڕستەی ئەخیری ماددەی یەکەم فەقەرەی یەکەمی لاببرێـت، لەبـەر ئـەوەی لـەماددەی سێ فەقەرەی 10ی پڕۆژەکە کە لەکۆتاییدا باسکراوە، ئێسـتا دەیخوێنمـەوە لەوێـدا هـاتووە، بـەباشمان زانـی لەوێـدا نەمێنێتـەوە، ئـەوە بابـەت بێـت بـە تەئسـیس کردنـی دەسـتەکە، بـەڵام تەنسـیقەکە کـە نـاوەڕۆکی فەقەراتەکانی تێدایە، لەفەقەرەی 10ی ماددەی سێدا هـاتووە، بـەو شـێوەیە(التنسـيق مـع المفوضـية العليـا المستقلة للانتخابات في العراق، لتنظيم وتنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية في الاقليم عبر تشكيل لجان مشتركة لجميع مراحل العملية الانتخابية).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێمە هـەر بـۆ ڕوونکردنـەوە، دەسـتەیەکی سـەربەخۆ بـۆ هـەرێمی کوردسـتان دادەنـدرێت، تێکـەڵی مەکەن و مەیبەستنەوە بەوەی کە نەتوانێت هیچ بکات بێ دەستەیەکی تر، بۆیە ئیختیصاصەکان جیا بێت، مەسـەلەن وەختـێ حکومـەتی ئیتیحـادی دەبێـت بـا تەنسـیقیش هەبێـت، بـەڵام ئێسـتا هـەر لەبیدایەتـەوە بیبەستیتەوە هیچی پێ ناکرێت، لەسەر ئەم خاڵە، چونکە ڕەئی لیژنەیەکە دوو کەس دیفاعی لێ بکات، دوو کەسیش دژی بێت، کە بەبێ تەنسیق بێت لەگـەڵ کۆمیسـیۆنی بـاڵای سـەربەخۆی هەڵبژاردنـەکانی عێـراق، سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن کاك ئاسۆ کەریمیش موقتەرەحێکی نارد، کاتێ کە تۆ باس دەکەی جیای دەکەیتەوە بەخاڵ، لیژنەی یاسـایی دەڵێـت، لـە مـاددەی سـێ لـە فەقـەرەی 10دا هـاتووە، ئـەوە ئەرکەکانیـەتی ئـەوە ئـەرکی ئـەو کۆمیسیۆنەیە، کە هەڵدەستێت پێی، بەڵام کە تۆ دێیت تەعریف دەکەی، بزەبـت بـەو شـێوەیە مـن تەئیـدی ئەوە دەکەمەوە، کە پێناسەکەی بکرێت بە سێ بەشـەوە، بەشـی یەکـەم: ئەوەیـە کـە دەڵێـت(الهيئـة العامـة المستقلة للانتخابات والاسـتفتاء في اقلـيم كوردسـتان – العـراق) لتكون السلطة الحصـرية الـتي تقـوم بـأجراء

جميع الانتخابات والاستفتاءات المحلية في الاقليم. ئەمە یەکەمە: دووەم: تنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية بالتنسيق مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات. سێیەم: يكون مقر الرئيسي للهيئة عاصمة الاقليم وتفتح لها مكاتب في مراكز محافظات الاقليم، بەو شێوەیە ئێمە دەتوانین هەموو ئەرکەکانی و تەعریفەکەشی بکەین و ئەو مەهامەشی کە بۆی دروست بووە، ڕێك لەناو ئەو پێناسەیەدا ڕەنگ بداتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارەکەی کاك ئاسۆ، بەتەنها خۆی بوو، کەسی تر تەسنیەی نەکرد، لەبەر ئەوە داوای لێبوردن دەکەین، لیژنەی یاسایی ئاخر ڕەئیتان بۆ تەوزیح لەسەر ئەو مەسەلەیە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێمان وایە، هەروەکو پێشتریش وتمان، تەشکیلی ئەو دەستەیە خصوصیەتێکی بدەینێ تا تەنسیقەکە داخڵی مەسەلەکان نەکەین، چونکە تەنسیقەکە لە ماددەیەکی سەربەخۆدا هاتووە، ئەوە ڕای لیژنەی یاساییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر ئەحمەد نوقتە نیزامیەکەت، فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهيم علي:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە ڕەئی هەردوو لیژنەکە ئەوەیە کە بەهەماهەنگی لەگەڵ کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان بێت، بەڵام ڕەئی سەرۆکایەتی و لیژنەی یاسایی لێرەدا گۆڕاوە، ئەگینا لە ڕاپۆرتەکەدا هاتووە، کە دەبێت بە هەماهەنگی لەگەڵ کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان بێت، ئەوە بە نەص هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

برای بەڕێز هەر بۆ ڕوونکردنەوە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی لەلای ئێمەیە، ئەرکەکانی جیا کردۆتەوە، بەڵام ئەمە کۆمیسیۆنی هەرێمی کوردستانە، کۆمیسیۆنە بۆ هەڵبژاردنەکانی ناو هەرێمی کوردستان، ئەوانەی بەو هەڵبژاردنانە هەڵدەستێت، ئەوەی عێراق، کە بۆ ئەنجومەنی نوێنەران دەکات، دەتوانێ تەنسیقت لەگەڵ بکات، ئەشتوانێ نەیکات، یەعنی تۆ ناتوانی ئەوە فەرز بکەی، کە دەبێ تەنسیقت لەگەڵ بکات، ئەوە

پرۆژەیە و هاتووە، بەس تۆ پەرلەمانتاری دەتوانی چاکی بکەیت، کاك شێروان تکایە بە تەوزیحێکی موفەصەڵ ڕوونی بکەرەوە، تا بیخەینە دەنگدان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت تەنفیزی هەڵبژاردن و ڕاپرسی ئیتیحادی بە تەنسیق لەگەڵ کۆمیسیۆن ئەمە فیعلەن ئەرکێکە لەماددەیەکی سەربەخۆ هاتووە، ئیشارەتیشمان پێداوە لەناو ڕاپۆرتی خۆمان بە تەوزیحی، ڕاستە دکتۆر ئەحمەد دەڵێت، ئێمە لە لیژنە تەنفیزی هەڵبژاردن و ڕاپرسیمان لەماددەی یەك هاتووە، بەڵام دوایی کە تەماشامان کرد، دووبارەیە لە عەمەلییەی تەشریعی موکەڕەڕ قبوڵ نیە، لەبەر ئەوەی تکرار بکرێتەوە مەقبول نییەو، تایبەتمەندیەك بدرێتە ئەو دەستەیە، ئێمە خۆمان دەبێت دەستەکەی خۆمان بەرز ڕابگرین، نەوەك مەسائلی تر، با تەعریفی دەستەکەی خۆمان بکەین جارێ، بۆ بچینە مەسائلی تەنسیقەوە، مەسائلی تەنسیق بە ماددەکی موستەقل ئیمکان هەیە موعالەجە بکرێت، وە فعلەن بە ماددەکی موستەقلیش عیلاجمان کردیە، بۆیە بە قەناعەتی من ئێمە تەرکیز بکەینە سەر دامەزراندنی هەیئەکە، وە ئەرکی هەیئەکە، نەوەك بچینە مەسائلی تەنسیق و ئەوانە، وە ئەمنیش کە لێرە دادەنیشم وەکو سەرۆکی لیژنەی یاسایی و ئەندامان، ئەمن مەفروزە مخەوەل بم لێرە بەو مەسەلانە، وە دژی هیچ شتێك قسەم نەکردووە، مەبدەئەکە دەڵێم هەیە، بەڵام لە ماددەیەك هەیە، لە ناوەڕۆکی تەعریفی دەستەکەی خۆمان، من وام گوتووە، لەگەڵ عەینی مەبدەئین، ئێستاش لەگەڵ عەینی مەبدەئین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کاك فرسەت موداخەلەیەکی هەیە، بفەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ڕەئی لیژنەی قانونیمە، لەبەر ئەوەی کو هەیئەی ئینتیخاباتی هەرێم ئیختیصاصێکی ئەصلی هەیە، ئەویش هەڵبژاردنی ناو هەرێمە، بەڵام ئیختیصاصی تر ئەوی کو هاریکاری تەنسیق لەگەڵ دەستەی عولیا بکات لە بەغدا، ئەوە ناتوانێت لەسەریان فەرز بکات، ئیختیصاصێکی ثانویە، یان ئیختیصاصێکی طارئە، ناتوانێت ئەوەش فەرزی بکات لەسەر هەیئەی عولیای بەغدا، ئیلا بە موافەقەی هەیئەکە، هەیئەی بەغدا ئەگەر داوای کرد ئەتوانێت لەگەڵیان بکات، ئەگەر داوا نەکاتن، هەیئەی هەرێم خۆ ناتوانێت حەشری بکات لەناو ئەو بابەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامیە کەرەمکە.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو نوقتەی نیزامیم هەیە، یەکەم ئەو پرسیارە ئاراستەی سەرۆکایەتی دەکەم،ئایا ئەو ڕاپۆرتە کە بەڕێزانی لیژنەی یاسایی ئیمزایان کردووە، نووسیویانە بە تەنسیق لەگەڵ سەرۆکایەتی، ئەمەیان ڕەئی لیژنەی یاسایی ئەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر بۆ ئەوەی بە هەڵە نەچی، ئەڵێین بۆ ئیستیفتائاتی ئیتیحادی، بۆ ئیتیحادی زۆر تەبیعیە، ئەگەر ئەوان قەبوڵ بکەن.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە ئێستا لیژنەی یاسایی ڕەئی وایە، بۆ ئەوەی ئیتیحادی بە تەنسیق بێت، ئێستا سەرۆکایەتی لێرە ئەیانەوێ ئەو تەنسیقە لابەرن، ئایا کامەیان ڕەئی لیژنەی یاساییە؟ نوقتەی نیزامی دووەمم، دوو نوقتەی نیزامیم هەبوو، دووەمیان ئێمە چەند ئەندامێکی پەرلەمان داوامان کرد ناوی یاسایەکە ئیستیفتای لێ لاببرێت، ئایا ئەوە دەخەنە دەنگ دان یان یان نایخەنە دەنگدانەوە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر ڕاستە، بەڕێزان ئێستا دێینە سەر ئەوە کە چەند ئەندامێکی پەرلەمان، پێشنیاریان کرد وتیان، وشەی ئیستیفتا لەسەر ناوی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان لاببرێت، وازحە یەك کەلیمەیەکە، کێ لەگەڵ ئەوەیە ئیستیفتا لا بچێت تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ 30 کەس لەگەڵە کە لاببرێت، کێ لەگەڵدایە وەکو ئەوەی لێژنەی یاسایی هاتووە بەو شێوەیە بمێنێت تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ 50 کەس لەگەڵ ئەوەیە وەکو لیژنەی یاسایی بمێنێتەوە، ئەوە پێشنیارەکە سەری نەگرت، لیژنەی ناوخۆ ئێستا ئێوە لەگەڵ ئەوەن پێشنیارەکەتان سەحب بکەنەوە، یان بخرێتە دەنگدانەوە، ئێستا لیژنەی یاسایی پێناسەکەمان بۆ ئیعلان بکەن، بیخوێننەوە بەچ شکلێکە.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی تەعریفی:

الاقليم: اقليم كوردستان - العراق.

البرلمان: برلمان كوردستان - العراق.

الهيئة: الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في الاقليم.

المجلس: مجلس الهيئة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، تکایە ئێستا، کاك عونی، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دووبارە ماددەكەی پێشنیار كراو دەخوێنمەوە:

يقصد بالمصطلحات والتعابير الاتية المعانى المبينة ازاءها لاغراض هذا القانون:

الاقليم: اقليم كوردستان - العراق.

البرلمان: برلمان كوردستان - العراق.

الهيئة: الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في الاقليم.

المجلس: مجلس الهيئة.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، گوێتان لێی بوو بەو صیاغەی كە بەڕێز كاك عونی خوێندیەوە، بەناو لیژنەی یاسایی، كێ لەگەڵ دایە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، دوو كەس لەگەڵدا نییە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، بۆ ماددەكەی تر، كەرەمكە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوای قبول كردنی پێشنیارەكە بە ئیزافەی ماددەی تەعریفی، واتە ژمارەی ماددەی یەك بووە ماددەی تەعریفی، ئێستا ماددەی یەكی پرۆژەكە دەبێتە ماددەی دوو كە بەم شێوەیە دەیخوێنمەوە:

المادة الثانية:

اولاً: تؤسس بموجب هذا القانون هيئة عليا مستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان – العراق بأسم (الهيئة المستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان – العراق) لتكون السلطة الحصرية التي تقوم باجراء جميع الانتخابات والاستفتاءات المحلية في الاقليم.

ثانياً: يكون المقر الرئيسي للهيئة في محافظة اربيل عاصمة الاقليم وتفتح لها مكاتب في مراكز محافظات الاقليم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ فەرموو.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێمە لەگەڵ دەقی پێشنیازەكەی لیژنەی یاساییین، بەڵام یەك شتی بۆ زیاد بكرێت، چونكە تەنها ئێمە مەركەزی محافەزەمان نیە، بەڵكو ئێستا ئیداراتیشمان هەیە، وەكو ئیدارەی گەرمیان، ئیدارەی بۆ زیاد بكرێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی رەئیتان لەو داخوازیەی لیژنەی ناوخۆ.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەكاتبەكان تەنها لە مەراكزی محافەزات دەبێت، نا لەقەزاو ناحیەكان، ئیمكان نییە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

نیزامیە، ئەگەر نیزامیە، ئا، ئەگەرنا دوایی.

بەڕێز عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثانية:

اولاً: تؤسس بموجب هذا القانون هيئة عليا مستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان – العراق بأسم (الهيئة المستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان – العراق) لتكون السلطة الحصرية التي تقوم باجراء جميع الانتخابات والاستفتاءات المحلية في الاقليم.

ثانياً: يكون المقر الرئيسي للهيئة في محافظة اربيل عاصمة الاقليم وتفتح لها مكاتب في مراكز محافظات الاقليم والوحدات الادارية عند الاقتضاء.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی كاك سالار، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا بەپێی ئەو یاسایانەی كە لەم خولەدا بۆ تەشكیلەی وەزارەتەكان و هەندێ لە دەستەكان ئیقرارمان كرد لە پەرلەمانی كوردستان ئیدارەی گەرمیان وەكو ئیدارەییەك لە پاڵ پارێزگاكانی كوردستاندا ناوی هێنرا بە نەصی سەریح، هیوادارم لەم پرۆژەیەشدا بە نەصی سەریح ناوی ئیدارەی گەرمیان بهێندرێت، چونكە خصوصیەتێكی ئیداری تایبەتی هەیە، وەكو چۆن لە یاسای دەستەی مافی مرۆڤ و یاسای وەزارەتەكانی تر بەو نەصە ناو هاتووە، لێرەش بەو شێوەیە ئیزافە بكرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك حەسەن كەرەم بكە.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یەك، دوو لە ئەندام پەرلەمان، وابزانم زیاتر لە دوو پێشنیاری ئەوەمان كرد كە تەقسیم بەندییەكە لابرێت، واتا مەحەلی و ئیتیحادی هەردووكی لابرێت، چونكە ئەگەر لێرە مەحەلی زیكر بكرێت، ئەو

وەختە ئەم هەیئەتە بۆی نییە بەشداری ئینتیخاباتی ئیتیحادی بکات، بۆیە هەردووکیان لابرێت باشترە، تەنها بکرێت بە (جمیع الانتخابات والاستفتاءات في الاقلیم)، واتا حەصر نابێت لە هیچیان و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا کەرەم بکە.

بەڕێز د.زانا رؤوف حمەکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیاز دەکەم ئەو بڕگەی دووەمیان هەر بێتە سەر ماددەکەی تر، چونکە من وا تەسەور دەکەم ماددەی یەکەمیان کە دەڵێت هەیئەتێك دروست دەکرێت، مادام لە بڕگەی دووەمدا، لە ماددەی دووەمدا دەڵێت پێناسەی هەیئەی عولیای موستەقیلەی ئینتیخابات دەکات، بۆ ئەوەی نەبێتە بەدیلی ئەو، دووەمیان بکرێتە دوو بڕگە، یەعنی واز لەو بڕگەیەی دووەمیان بێنین، کە دەڵێین مەقەری هەیئە لە هەولێر، چونکە یەکەمیان بەس تەفصیلەکەی، دوایێ دەڵێت (الهیئة العلیا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقلیم کوردستان هیئة مهنیة حکومیة مستقلة ومحایدة.......) باسی دەکات، تەفاصیلەکەی هەیە، تەسەور دەکەم بۆ ئەوەی واز لەو ئیشکالەتە بێنین، بێینە سەر بڕگەی دووەمیانەوە باشترە لەجیاتی ئەوەی کە لەپێناسەی یەکەمیاندا بڵێین ئەو هەیئەتە دروست دەکرێت، مەقەرەکە بێتە بڕگەی دوو، چونکە ئەگەر وا نەبێت ماددەی دوای ئەوە قیمەتی نامێنێت، هیچ بەهایەکی نامێنێت، چونکە تۆ دوو پێناسە لە یەك شتدا دووبارە دەکەیتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی یاسایی ئاخیر صیاغەتان بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، کەرەم بکەن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی کاك دکتۆر حەسەن باسی ئەوەی کرد کە بیکەینە (الانتخابات في الاقلیم)، (الانتخابات في الاقلیم) خۆی ئیتیحادیش ئەگەر ئینتیخابات بکرێت لە ئیقلیمە، هەرێمیش ئەگەر تایبەتمەندی خۆی هەبێت و ئینتیخاباتی خۆی بکات هەر لە ئیقلیمە، بۆیە ناکرێت بەڕاستی ئەو موستەلەحە داخیل بکەین، بەڵام ئێمە دەتوانین ئەوەی بەنیسبەت هەرێمە جیامان کردۆتەوە، ئەوەی بەنیسبەت ئیتیحادیە جیامان کردۆتەوە، کە بەشێوەیە تەنسیق دەبێت، بەنیسبەت ئیدارەی گەرمیان، ئێمە تەمەنا دەکەین کە بتوانین لەوێ کۆمسیۆنی ئێمە رۆژێك لە رۆژان هەڵبژاردنی خۆی لە ئیدارەی گەرمیان بکات، ئیدارەی گەرمیان حاڵەتێکی موەقەتەو بەندە بە جێ بەجێ کردنی ماددەی 140، ئێستا ئێمە کۆمسیۆنیش دابمەزرێنین لەوێ لەو زورفەی، ئێمە ناتوانین لەوێ ئینیتخابات و ئەو شتانە بکەین، ئەوەی عێراقی ئیشراف دەکات، تۆ بتەوێت، یان نەتەوێت، چونکە (المناطق المتنازع علیها)، بەڵام ئەگەر گەڕایەوە سەر هەرێمی کوردستان، ماددەکە دەیگرێتەوە کە

دەڵێن (والوحدات الادارية عند الاقتضاء)، بۆیە بە قەناعەتی من ناوهێنانەکە لێرە هیچ سوودێکی نییە، من تەمەنا دەکەم هەروەکو گوتم ڕۆژێك لە ڕۆژان بتوانین ئەوە بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خەلیل کەرەم بکە.

بەڕێز خلیل عثمان حمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیدارەی گەرمیان مەناتق موتەنازیع عەلیها نییە، یەعنی بەس تەوزیحێك بۆ قسەی کاك شێروان...........

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کە دەڵێت ئیدارە، نیزامیە کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیدارەی گەرمیان لە سێ قەزا پێکهاتووە، کە وەختی خۆی لەو گۆڕانکارییە ئیدارییەکان کە حکومەتی بەعس کردویەتی وهێناویەتی جیای کردۆتەوە، ئێستا ئیدارەکانی، لەبەر ئەوەی ناوچەیەکی زۆر زۆر فراوانە، ئیدارییەکی بۆ دروست کراوە، ئیداریەکەی پەیوەستە بە ئەنجومەنی وەزیرانەوەو لەناو بودجەی ئەمساڵ باسمان کردووە، قەیدی چی دەکات، ئەگەر ئێمە ئێستا سبەی ڕۆژێ بۆ ئەوەی کۆمسیۆن فەرعێکی هەبێت لەوێ، ئەگەر خواو پێغەمبەر کردی ناوچەکانی دەرەوەی هەرێم گەڕایەوەو ئەم تەرکیبەیە گۆڕا، کۆمسیۆنەکەش بەشێوازێکی تر دادەنرێت، مەعقول نییە ئێستا باس نەکرێت بەڕاستی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئەرسەلان کەرەم بکە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

باشە ناوی موحافەزەکان هاتووە؟ خۆ ناوی موحافەزەکان نەهاتووە، هەتا ناوی گەرمیانیش بێت، گەرمیان بەسەرچاو، بەڵام کە تۆ ناوی موحافەزەکان نەهێنیت چۆن دەبێت ناوی گەرمیان بێنیت؟ کە دەڵێیت وەحداتی تر، مەبەستی ئەوەیە چ وەحدەی تر کراوەتەوە ئەوە دەگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سالار ئاخیر نوقتەی نیزامی کەرەم بکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئەوەی پەیوەندی بە موحافەزاتەوە هەبێت وازیحە بە نەصی سەریح لە هەرێمی کوردستاندا ئێمە سێ پارێزگامان هەیە هەولێر، دهۆك، سلێمانی، ئیدارەی گەرمیان خصوصیەتێکی خۆی هەیە،

ناوچەیەکی بەرفراوانە لە رووی جوگرافیەوە، لە رووی ستیراتیجیەوە ئیهتیمامی خۆی هەیەو، هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستاندا دەکرێت، ئەو مەنتیقەیەش بەشداری گەرم دەکەن، چونکە لە بنیاتنانی ئەم حکومەتەو ئەم ئەزموونە دیموکراسیە قوربانیەکی زۆر زۆر گەورەیانداوە، دووش/ کە ئێمە قسە لەسەر یاسا دەکەین، بەپێی یاسا..............

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

توخوا ئەوە نیزامی بوو؟ رجائەن کاك سالار ئەوە شەرحە، نیزامی نییە، بەڕێزان، ئێستا ئاخیر صیاغەی لیژنەی یاسایی بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدا نییە دەنگی پێ نەدات.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية:

اولاً: تؤسس بموجب هذا القانون هيئة عليا مستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان – العراق بأسم (الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان – العراق) لتكون السلطة الحصرية التي تقوم باجراء جميع الانتخابات والاستفتاءات المحلية في الاقليم.

ثانياً: يكون المقر الرئيسي للهيئة في محافظة اربيل عاصمة الاقليم وتفتح لها مكاتب في مراكز محافظات الاقليم والوحدات الادارية عند الاقتضاء.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، چوار کەس لەگەڵدا نییە، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، ئێستا کۆتایی بە دانیشتنەکەمان دەهێنین، بۆ دانیشتنی داهاتوو ئاگادارتان دەکەینەوە لە رێگای راگەیاندن، تکایە زۆر زۆر وەختتان دەدەینێ، زۆر باش بیخوێنن و دیراسەی بکەن و موناقەشەی بکەن، تەوافوق بکەن ئاگادارتان دەکەین، خوا ئاگادارتان بێت.

فرست احمد عبدالله	**د. ارسلان بايز اسماعيل**	**محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان – عێراق	**کوردستان – عێراق**	**کوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (2)

چوارشەممە رێكەوتی 29\9\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (2)

چوارشەممە رێكەوتی 2010/9/29

كاتـژمێر (11)ی پـێش نیـوەڕۆی رۆژی چوارشـەممە رێكـەوتی 2010/9/29 پەرلـەمانی كوردسـتان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كـەركووكی) سـەرۆكی پەرلـەمان و, بـە ئامـادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری پەرلـەمان, دانیشـتنی ژمارە (2)ی خولی سێیەم, ساڵی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی برگە (1)ی مادده (20) لـە پێـڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەمواركراوی سـاڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەسـتەی سـەرۆكایەتی پەرلـەمان بڕیـاری درا دانیشـتنی ژمـارەی (2)ی خـولی سێیەمی هەڵبژاردن لە كات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی چوارشەممە رێكەوتی 2010/9/29 دا بەم شێوەیە بێت:

1 - بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای كۆمسیۆنی هەڵبـژاردن لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جـەژنی ئێزیدیـەكان بەپشووی فـەرمی لـە هەرێمی كوردستان – عێراق.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هـەرێمی كوردستان – عێراق.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی یەکەم، ژمارەی دانیشتن (2)، رۆژی دانیشتن 2010/9/29، بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگەی (1)ی ماددەی (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان – عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (2)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ، رۆژی چوار شەممە رێکەوتی 2010/9/29 بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای کۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدیەکان بەپشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ دەکەم تەشریفیان بێنن بۆ شوێنی خۆیان کەرەم بکەن، فەرموون، تکایە دانیشن، هێشتا دەستمان بەهیچ نەکردووە، نیزامی چی؟ فەرموو.

بەڕێز رێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێموایە بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ، ئەو دەسەڵاتە دراوە بە سەرۆکایەتی فراکسیۆنەکان، کە هەر بابەتێك بە گرنگی بزانن داوا بکەن لە سەرۆکایەتی پەرلەمان..............

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پەسند نەکرا، دانیشە تکایە، داوا دەکەن، بەڵام دەتوانین رەفزی بکەین، ئێمە لەسەر بەرنامەی کار، تکایە دانیشە، رجائەن دانیشە، رجائەن دانیشە، رجائەن، رجائەن دانیشە تەواو، لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن بڕۆنە سەر بابەتەکە، سەرۆکایەتی پەرلەمان قەبولی نەکرد، چاوەڕێ دەکەین ئەم بەرنامەی کە هەمانە تەواو بێت پاشان، نەخێر، تەواو، رجائەن دانیشە، ئاگادارت دەکەم دانیشە، داوات لێ دەکەم لە شوێنی خۆت دابنیشە، دەیخەینە بەر دەنگدان عبداللە محمد نوری مەنعی دەکەین لەم دانیشتنە، کێ لەگەڵدایە دەستی

بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ، تەواو بوو، رجائەن تەواو، عبدالله محمد نوری لەم دانیشتنە بە رەسمی مەنع كرا، تەواو، لیژنەی یاسایی كەرەم بكەن، تكایە رجاتان لێ دەكەم هێمنی بپارێزن، چونكە ئەو ئوسولەی هەیە، ئێمە لەسەر ئەوە دەڕۆین و نییە، دەتوانن دوایی بێن ئیعتیراز تەشكیل بكەن، تكایە، رجائەن، تەواو، پاشان دەتوانن بێن ئیعتیراز بكەن، بەسەرچاو، حەقی نییە، ئەوە تەجاوزە لەسەر سەرۆكایەتی پەرلەمان و لەسەر پەرلەمان، لەم جەلسەیە بە رەسمی و بەزۆرینەی دەنگی ئەندامانی پەرلەمان دەركرا، ، رجائەن، وەختی نییە، وەختی قسە جیایە، ئێستا بەرنامەمان هەیە، پاشان وەرە سەرۆكایەتی، كەی هاتە ناو بەرنامە ئینجا، تكایە ئیلتیزام بە بەرنامەكە بكەن، تكایە، رجائەن، فەرموو كەرەم بكە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەگوێرەی پەیڕەوی ناوخۆ ماددەی (20) دەبێت بەرنامەی كار بە (48) سەعات بگات، لەم پەرلەمانە، نەك (48) سەعات ناگات، (24) سەعات، وابزانم لە دوێنێوە ئەمڕۆ گەیشتۆتە دەستمان، واتا (15) سەعاتیش ناكات، بۆیە جارێ پێش هەموو شتێك خودی ئەم جەلسەیە قانونی نییە بەگوێرەی پەیڕەوی ناوخۆ دەبێت ئەم جەلسەیە ئیلغا بكرێتەوە.

خاڵی دووەم/ وەكو برادەران باسیان كرد، دوو یاداشتمان پێشكەش كردووە، دوو یاداشت لەسەر ئەوەی پرسی راگەیاندن بخرێتە ئێرە، ئیستینادمان كردۆتە سەر كۆمەڵێك ماددە، لەسەر یاسای هەڵبژاردن، لەسەر پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان، لەسەر یاسای رۆژنامەگەری، فەقەرە بە فەقەرە باسمان كردووە، ئەم مەوزوعە وتوومانە ئەم پرسە بخرێتە ناو پەرلەمانی كوردستان و ئەندامە بەڕێزەكانی پەرلەمانی كوردستان قسەی لەسەر بكەن، لەبەر ئەوەی بوو بە كێشەیەكی موزمین، نامانەوێت پەرلەمان بەم شێوەیە دوور لە چاوی كامیرەكان و دوور لە رای گشتی كۆبوونەوەكانی بكات، باسی حەلمان كردووە، لەگەڵ جەنابتان چەندین جار باس كراوە، بەلام ئەم پرسە هیچ وەلامێكی رەسمی نییە، بۆیە ئێمە بە رەسمی داوا دەكەین ئەم كۆبوونەوەی ئەمڕۆ بخرێتە بەرنامەی كارەوە، كە نەكراوە بخرێتە بەرنامەی كارەوە، بۆ ئەوەی لە پەرلەماندا قسەی لەسەر بكرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك فرسەت موداخەلەی هەیە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەوزوعی (48) سەعات، تۆ بەرنامەی كار بۆ ئەوەیە ئەندامان خۆیان ئامادە بكەن بۆ برگەكان، ئەو دانیشتنەی ئەمڕۆ، ئەوە هەفتەیەك زیاترە تەئجیل بووە، هەموو برادەران دەزانن ئەوە بەردەوام بوونە لەسەر بەرنامەی پێش ئێستا، لەبەر ئەوەی تەفسیری ئەو ماددەیە بەو شكلە ناكرێت، وەكی تر مەوزوعی

سەرۆكی فراكسیۆن، راستە حەقی هەیە، بەس ئاخیر سێ شەرتی تێدایە، یەك/ طارئی بێتن، موستەعجەل بێت، عام بێت، تەقدیری ئەو شتانە بە دەست سەرۆكایەتییە، ئەگەر هاتو موناقەشەی لەسەر كرا، موناقەشەی لێرە لەسەر ناكرێت، لە دەستەی سەرۆكایەتی، ئەگەر هاتو ئەو فراكسیۆنە رازی نەبوو، سەرۆكایەتی دەتوانێت بیخاتە دەنگدانەوە لەناو پەرلەمان، ئەو وەختە ئەگەر پەرلەمان، بڕیاری لەسەر بدات داخیلی بەرنامەی كار دەبێت، ئەگەر بڕیاری لەسەر نەدات خارجی بەرنامەی كار دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی یاسایی كەرەم بكەن بۆ بەرنامەی كارتان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە كۆبوونەوەی پێشتر دوو ماددەمان لەپرۆژەكە پەسند كردو، ئێستا دەچینەوە سەر ماددەی سێیەم، بۆ ئەوەی ئەندامانی پەرلەمان سورەتێكی وازیحیان هەبێت لە مەسەلەكە، ئێمە ماددەی یەك تەعاریفمان زیاد كرد، بەڵام كە دەچینە سەر ماددەكانەوە، بۆ ئەوەی لە ئەندامانی پەرلەمان تێك نەچێت، ئێمە لەسەر ئەسڵی پرۆژەكە ماددە بە ماددە دەڕۆین، دوایی تەسەلسولی ماددەكان بەپێی ماددەی ئیزافی دەگۆڕدرێت، زۆر سوپاس، ئێستا دەچینە سەر ماددەی سێیەم، كە برایانی بەڕێزم بە زمانی كوردی و عەرەبی دەخوێننەوە، پاشان راپۆرتی لیژنەكان سەبارەت بەو ماددەیە دەخوێندرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەم لە ئەسڵی پرۆژەكە بە زمانی عەرەبی:

المادة الثانية:

الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان، هيئة مهنية مستقلة ومحايدة تتمتع بالشخصية المعنوية ولها ميزانية مستقلة ضمن الميزانية العامة للاقليم وتخضع لرقابة برلمان كوردستان – العراق، وتكون مسؤولة امامه.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی لە هەرێمی كوردستاندا، دەستەیەكی پیشەگەری حكومی سەربەخۆ و بێ لایەنە، خاوەنی كەسایەتی مەعنەوییەو بودجەیەكی سەربەخۆی لە چوارچێوەی بودجەی گشتی هەرێمدا هەیەو لەژێر چاودێری پەرلەمانی كوردستان - عێراقدا دەبێت، لە بەرامبەریشیدا بەرپرس دەبێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕەئی لیژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی دووەم: لیژنە پشتگیری دەكات دوای لابردنی وشەی (حكومیـة)و (بودجـەی سـەربەخۆ) بكرێت بە (بودجەی تایبەت)، ئەسبابی لابردنیشی ئەوەیە، لەبەر ئەوەی ئێمە پێمانوایە ئـەوە دەسـتەیەكی سەربەخۆیەو، پەیوەندی بە حكومەتەوە نییە، بۆیە وشەی حكومەتمان لابردووە، بـۆ ئـەوەی بزانرێـت ئـەم دەستەیە دەستەیەكی سەربەخۆیە، هەرچەندە ئیشەكەی ئەم دەستەیە ئیشێكی تەنفیزییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان تكایە.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕەئی لیژنەی ناوخۆ لەسەر ماددەی دووەم بەم شێوەیە:

1- وشەی حكومی لێ هەڵبگیرێت، واتە تەنها بگوترێت دەستەیەكی پیشەیی و سەربەخۆو بێ لایەن.

2- بارەگای سەرەكی دەستەكە لە هەولێری پایتـەختی هـەرێم و،وا بنووسـرێت (نووسـینگەكانی لـە ئیـدارەو پارێزگاكاانی تر بكرێتەوە)، ئەوەی بۆ زیاد بكرێت، واتا نووسینگەی ئیـدارەكانی بـۆ زیـاد بكرێـت، جگـە لـە پارێزگاكان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كەرەم بكە كاكە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت فەقەرەی یەكەمی لیژنەی ناوخۆ، هەمان ڕەئی ئێمەیان هەیە، بـەڵام بەنیسـبەت فەقـەرەی دوو، ئێمە لە ماددەی یەك سەپاندمان و، نەصەكەمان داڕێشتەوەو دەنگیشی لەسەر درا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەو بەڕێزانەی كە دەیانەوێت قسە بكەن دەستیان بـەرز بكەنـەوە، تـاكو ناویـان تۆمـار بكـەم، ئـەو بەڕێزانەی كە ویستیان قسە بكـەن ڕێـزداران (سـۆزان شـهاب، ئـەڤین عمـر، هـاژە سـلیمان، حمـە سـعید، دانـا سعید، جلال علی، رزگار محمد امین، سمیرە عبداللە، امینـە ذكـری)، كەسـی تـر هەیـە؟ ڕێـزدار سـۆزان شـهاب كەرەم بكە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەکەم بۆ لابردنی حکومیەو، موستەقیلەش بکرێت بە خاصە، بەلاّم ئەوەی کە لەلای من گرنگە (تخضع لرقابة برلمان کوردستان)، ئەمە ئەگەر لەناحیەی میهەنیەوە بێت، بەلاّم لەناحیەی مالیەوە دەبێت ئەویش خازیع بێت بۆ رەقابەی مالی، (تخضع لرقابة مالية)، چونکە لە رەقابەی مالی بۆ ئوموری مالی، میهەنیەکەشی بۆ پەرلەمانی کوردستان بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار ئەڤین کەرەم بکە.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری رەئیەکەی سۆزان خان دەکەم، کەوا رەقابەی مالی بۆ ئیزافە بکرێت و خازیع بێت بۆ رەقابەی مالی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار هاژە سلیمان کەرەم بکە.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە رەئی لیژنەی یاسایی و ناوخۆ دەکەم، بەوەی کەوا وشەی حکومی لابرێت، چونکە ئەوە لە زیمنی کابینەی حکومەت نییە، هەر بگوترێت (هيئة مهنية تنفيذية)، دەکرێت بەو شێوەیە دابنرێت، ئەو بودجە سەربەخۆیەش بکرێت بە بودجەی تایبەت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار حەمە سەعید کەرەم بکە.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا لەبەر ئەوەی ئەم پرۆژە یاسایە لە فەسڵی چوارەوە دەست پێ دەکات، پێم باشە فەسڵی یەك و دوو و سێش زیاد بکەین بۆ ماددەکە، فەسڵی یەك (التعاريف) بێت، فەسڵی دوو (المهام)، یان (مهام الهيئة)، فەسڵی سێ (تشكيلة الهيئة)، ئەوە مولاحەزەیەکە، چونکە پرۆژە یاساکە لە فەسڵی چوارەوە دەست پێ دەکات.

بەنیسبەت ماددەکەشەوە، منیش لەگەڵ ئەوەدام ئەو حکومیەیە لابرێت بکرێت بە تەنفیزی، یەعنی (هيئة مهنية تنفيذية ولها ميزانية.........)، ئینجا (ميزانية عامة للاقليم تابعة لبرلمان كوردستان وتخضع لرقابته وتكون مسؤولة امامه)، ئەوا بۆی زیاد بکرێت، بەو شێوەیەی لێ بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دانا سعید سۆفی کەرەم بکە.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆربەری تێبینیەکانم گوترا، بەس ئەوەی ماوە بڵێم مەسەلەی پیشەگەرییە، نازانم بۆ دەزگایەکی وا میهەنی زەرورە بێت، یاخود نا؟ هەر ئەوەندە تێبینیەم هەبوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار جەلال عەلی کەرەم بکە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وا بێت کە (الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في اقليم كوردستان هيئة مهنية رسمية)، سیفەتی رەسمی بدرێتێ (مستقلة ومحايدة تتمتع بالشخصية المعنوية والقانونية ولها ميزانية مخصصة)، نەك موستەقیلە، چونکە موستەقیلە لەوانەیە سیفەتێکی وا بێت کە کەس نەتوانێت موحاسەبەی بکات (ضمن الميزانية العامة للاقليم وتخضع لرقابة برلمان كوردستان – العراق، وتكون مسؤولة امام القانون والتعليمات المرعية)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار حاکم رزگار کەرەم بکە.

بەڕێز رزگار محمد امين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئیقتیراح دەکەم ئەم ماددەیە بەم جۆرەی لێ بێت، ببێت بە چەند بڕگەیەك:

بڕگەی یەکەم: (الهيئة العليا المستقلة للانتخابات في اقليم كوردستان هيئة محايدة تتخذ من مدينة اربيل مقراً لها، تتولى الاشراف على الانتخابات أو الاستفتاء في الاقليم وتشكل برئاسة قاضي من محكمة تمييز الاقليم وعضوية كل من رووساء محاكم المناطق الاستئنافية ورئيس الادعاء العام أو من يمثله في الاقليم من بين المدعين العامين والمحافظين ومدير عام الاحصاء في الاقليم أو من يمثلهم على ان لا تقل درجته الوظيفية عن مدير).

بڕگەی دووەم: (للهيئة سكرتير تعينه لتنظيم اعمالها).

بڕگەی سێیەم: (تشكل الهيئة لجان فرعية في المحافظات والاقضية لاداء مهامها برئاسة قاضي أو مدعي عام أو نائب مدعي عام لايقل صنف اي منهم عن الثالث وعضوية ممثل عن المحافظة أو القضاء وممثل عن دائرة الاحصاء في المحافظة).

بڕگەی چوارەم: (تتولى الهيئة التنسيق مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق عند اجراء الانتخابات العامة أو الاستفتاء التي تشمل بها الاقليم وتختص بها المفوضية العليا وذلك عن طريق لجان مشتركة تشكل من الطرفين لهذا الغرض).

بڕگەی پێنجەم: (تمارس اعضاء الهيئة اعمالها وصلاحياتها المنصوص عليها في هذا القانون أو اية قانون انتخابي اخر في الاقليم، اضافة الى وظائفهم ولهم حق التفرغ التام ايام التصويت والفرز لانجاز مهامها بأحسن صورة).

بڕگەی شەشەم: (تتخذ الهيئة قراراتها بالاغلبية وللمتضرر من اصحاب العلاقة حق الطعن فيها لدى الهيئة الموسعة من محكمة التمييز خلال ثلاثة ايام من تاريخ صدور القرار الحضوري أو من اليوم التالي من تاريخ تبليغه وعلى هيئة الطعن البت فيه خلال عشرة ايام من اليوم التالي من تاريخ الوصول......)

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك رزگار ببوورە، ئەوە خارجی ماددەكەیە، ئێمە ماددەی دوو، لە ئەسڵی پرۆژەكە ماددەی دووە، كە بۆتە ماددەی سێ، ئەو تەعاریفانە، ئەوە لە ماددەكانی داهاتوو دێت، ئەوە جەنابت باست كرد، ئەگەر ماددەی دوو جەنابت لەبەر دەستە بیخوێنی لەسەر ئەوە شتێكت هەیە بەسەرچاو، ئەگەرنا سەبر بگرە هەتا ئەو وەختی.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەوقیعەكانیان سابیتە، دەتوانن ئەو چەند رۆژە تەفەروغ بكەن، لە ئێستاشدا ئەگەر جەنابتان سەرنجتان بدەن، ئێمە كۆمەڵێكی زۆر ئیتیحادات و مونەزەماتمان هەیە، لایەزال كە ئینتیخاب دەكەن بۆ ئینتیخاباتی خۆیان قازییەك لەگەڵ نوێنەرێكی موحافەزە تاكو ئێستا ئیشراف دەكاتە سەر ئینتیخاباتەكانی موفەوەزیە، یەعنی بە سەدانمان هەیە لەو ئیتیحاداتانەی كەوا تاكو ئێستا، بۆیە مِن پێموایە ئەو فەقەرەیە، یان ئەو ئیتیحاداتانە وەكو خۆیان بمێنێنەوە بەپێی پێشوو، سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار سمیرە عبداللە كەرەم بكە.

بەڕێز سمیرە عبداللە اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

رەئیەكەم گوترا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار ئامینە ذكری كەرەم بكە.

بەڕێز امینە ذكری سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سوپاس، ئاخافتنا مە هاتە کرن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی یاسایی ڕەئیتان دەربارەی ئەو ماددەیە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سۆزان خان و ئەڤین خان ئیشارەتیان بەوەدا کە حیساباتی ئەم هەیئەیە خازیعی ڕەقابەی مالی بێت، ئەگەر تەماشای ماددەی چواردە بکەین لە پرۆژەکە بەسەراحەت ئەمە هاتووە، دەڵێت (تخضع حسابات الهيئة الى الاسس المعتمدة لدى ديوان الرقابة المالية)، ئەوە یەك.

دوو/ بەنیسبەت کاك حەمە سەعید کە ئیشارەتی بەوەدا فەسڵەکان هەندێك دیاری نەکراوە، ڕاستە، ئێمە فەسڵی یەکەم، فەسڵی تەعاریف و تەئسیس بوو، بەڵام ئەوانی تر لە چوار پەڕیەوە، ئێمە دەرکمان بەوە کردووە، کە هاتینە سەر فەسڵەکان بە تەئکید ناوی فەسڵەکان دەهێنین، سەبارەت بە قسەکانی برای بەڕێزم کاك جەلال کە بڵێ ڕەسمیە، خۆی ئێمە بە قانون دایدەنێین بە تەئکید سیفەتێکی ڕەسمی هەڵدەگرێت.

برای بەڕێزم کاك رزگار ئیشارەتی بەزۆر مەسائیلدا، لەوانە تەشکیلاتی هەیئە، لەوانە سەلاحیاتە، لەوانە مەقەری هەیئەیە، بەڕاستی مولاحەزەکانی زیاتر لەسەر مەوادی تر بوو، لەسەر ماددەی تەعریفەکە زۆر مولاحەزەیەکی وای نیشان نەدا، کە بتوانین وەڵامی بدەینەوە، کەی هاتینە سەر ماددەکان ئیعتیادی بەنیسبەت ئەو خاڵانەی کە ئیشارەی پێ کرد، بە تەئکید ئێمە موستەعیدین وەڵامی بدەینەوەو، دوا ڕەئیش ڕەئی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عەونی کەرەم بکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاپۆرتی ئێمە هاتووە پێشنیاری سێ ماددەمان کردووە، کە ئیزافە بکرێت لەسەر پرۆژەکەی، یەك لەوانە (تخضع حسابات الهيئة للتدقيق والرقابة من قبل ديوان الرقابة المالية في الاقليم)، لە فەقەرەی چواردەمی ڕاپۆرتەکەمان، نەك لە ئەسڵی پرۆژەکەدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رەئی لیژنەی ناوخۆ هەمان ئەو رەئیەی پێشوومانە، بەلأم بۆ زیاد کردنی پابەند کردنـی ئـەو دەسـتەیە بـە رەقابەی پەرلەمانەوە، چ لێرە بنووسرێت، چ لەو مادده پێشنیاز کراوەی کە لە لیژنەی یاسایی کردوویـەتی، پێمانوایە هیچ فەرقێکی ئەوتۆی نابێت، گرنگ ئەوەیە پابەند بکرێت بۆ رەقابەی پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئاخیر صیاغە بخوێندرێتەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

صیاغەی نیهائی بۆ ماددەکە، کە دەبێتەوە ماددەی سێیەم:

المادة الثالثة:

الهيئة العليا المستقلة للانتخابات والاستفتاء في الاقليم هيئة مهنية مستقلة ومحايدة تتمتع بالشخصية المعنوية ولها ميزانية خاصة ضمن الميزانية العامة للاقليم وتخضع لرقابة البرلمان، وتكون مسؤولة امامه.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بـەڕێزان، ئێسـتا دەیخەمـە دەنگدانـەوە بـەو صـیاغەیەی کـو گوێتـان لـێ بـوو، کـێ لەگەڵدایـە دەسـتی بـەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سـوپاس، بـەکۆی دەنـگ پەسـند کـرا، بـۆ ماددەی سێ لە ئەسڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی چوار، کەرەم بکەن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا دەست بـە مـاددەی سـێ دەکـەین، واتـا پـێش ماددەکـە فەسـڵی دووەم دەسـت پـێ دەکـات، کـە مـەهامی هەیئەیە، بەڕێزان دەیخوێننەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثاني

المادة الثالثة : تتولى الهيئة العليا للانتخابات في الاقليم ما يلي:

1- وضع الأسس والقواعد المعتمدة في الانتخابات والاستفتاءات وإصدار الأنظمة والتعليمات والاجراءات الخاصة بها بموجب القوانين المرعية في الاقليم لضمان تنفيذها بصورة عادلة ونزيهة.

2- الاشراف على جميع الانتخابات والاستفتاءات في الاقليم.

3- تنظيم تنفيذ عملية تسجيل الناخبين وتحديث سجل الناخبين وفق صيغ مناسبة وحديثة.

4- تنظيم وتنفيذ عملية تسجيل تصديق الكيانات السياسية والائتلافات والتصديق على قوائم المرشحين.

5- تنظيم وتنفيذ عملية تسجيل مراقبـي الانتخابات والمنظمات والاعلاميين الدولية والمحلية.

6- البت في الشكاوى والطعون ذات العلاقة بالعمليات الانتخابية وتكون قراراتها خاضعة للطعن امام محكمة تمييز اقليم كوردستان.

7- اعلان النتائج النهائية.

8- المساعدة في بناء الثقة في العملية الانتخابية لدى كافة اوساط المجتمع الكوردستاني وتعزيز الثقافة الانتخابية عبر ادامة الصلة بالاحزاب والكيانات السياسية ومنظمات المجتمع المدني وبناء قدرتها وتطوير مهارات اعضائها من النواحي الفنية والتقنية وعبر التنسيق مع اللجان الاستشارية للاحزاب.

9- المصادقة على اجراء العد والفرز لاصوات الناخبين وتنفيذها.

10 - التنسيق مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق لتنظيم وتنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية في الاقليم.

11- في حال مشاركة الاقليم في الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية والتي يشرف عليها المفوضية العليا المستقلة في العراق، يتم التنسيق الكامل بين الهيئة المستقلة للانتخابات في اقليم كوردستان والمفوضية العليا للانتخابات في العراق بتشكيل لجان مشتركة في جميع مراحل العملية الانتخابية.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی دووەم

ئەركەكانی دەستە

ماددەی چوارەم: دەستەی هەڵبژاردن لە هەرێمدا ئەم ئەركانەی لە ئەستۆ دایە:

1- دانانی بنەماو ڕێسای تایبەت بە هەڵبژاردن و ڕاپرسی و سیستەم و ڕێنمایی و ڕێكاری تایبەت بەوان بەپێی یاساكانی پەیڕەو كراو لەهەرێمدا دەردەكات، بۆ مسۆگەر كردنی جێ بەجێ كردنیان بەشێوەیەكی دادپەروەرانەو پاك.

2- سەرپەرشتی كردنی هەموو هەڵبژاردن و ڕاپرسییەك لە هەرێمدا.

3- بەپێی شێوازێكی گونجاو و نوێ جێ بەجێ كردنی پرۆسەكانی تۆمار كردنی دەنگدەران و نوێ كردنەوەی تۆماری دەنگدەران ڕێك دەخات.

4- ڕێكخستن و جێ بەجێ كردنی پرۆسەی تۆمار كردنی قەوارەی سیاسی و كۆبەندەكان و پەسند كردنی لیستی پاڵێوراوان (كاندیدەكان).

5- ڕێكخستن و جێ بەجێ كردنی پرۆسەی تۆمار كردنی چاودێرانی هەڵبژاردن و ڕێكخراوەكان و میدیاكانی نێودەوڵەتی و ناوخۆ.

6- بڕیاردان سەبارەت بەو سكاڵاو تانانەی پەیوەندییان بە پرۆسەكانی هەڵبژاردنەوە هەیە، بڕیارەكانیشی قابیلی تانە لێدانن لەبەردەم دادگای تەمییزی (پێداچوونەوەی) هەرێمی كوردستاندا.

7- ڕاگەیاندنی ئەنجامی كۆتایی هەڵبژاردنەكان.

8- یارمەتیدان بۆ دروست کردنی متمانە بە پرۆسەی هەڵبژاردن لەلای تێکڕای ناوەندەکانی کۆمەڵگای کوردستان و بەهێز کردنی کەلتووری هەڵبژاردن لە ڕێی درێژەدان بە پەیوەندی بە پارت و قەوارەی سیاسی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و بنیاتنانی تواناکانی و پەرەپێدانی شارەزایی ئەندامانی لە رووی هونەرو تەکنیکەوە لە ڕێی هەماهەنگی کردن لەگەڵ لیژنەکانی راوێژی پارتەکان.

9- پەسند کردنی پرۆسەی دەست پێ کردنی ژماردن و جیا کردنەوەی دەنگی دەنگدەران و جێ بەجێ کردنی.

10- هەماهەنگی کردن لەگەڵ دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن لە عێراقدا بۆ ڕێکخستن و جێ بەجێ کردنی هەڵبژاردن و راپرسی فیدراڵی لە هەرێمدا.

11- لە حاڵەتی بەشداری کردنی هەرێم لە هەڵبژاردن و راپرسی فیدراڵدا، کە کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆ لە عێراقدا سەرپەرشتیان دەکات، هەماهەنگی تەواو لەنێوان دەستەی سەربەخۆی هەڵبژاردن لەهەرێمی کوردستان و کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردن لە عێراقدا دەکرێت، بە پێکهێنانی لیژنەی هاوبەش لە هەموو قۆناغەکانی پرۆسەی هەڵبژاردندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی رەئیتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێی ئەم یاسایە بەم شێوەیە: لیژنە پشتگیری بڕگەکانی (1، 2، 3، 5) دەکات هەروەك لە پرۆژەکەدا هاتووە.

سەبارەت بە بڕگە (4) لیژنە پێشنیاز دەکات بە زیاد کردنی (پەسەند کردنی)، واتا (تصدیق) دوای وشەی (تۆمار کردنی)، واتا (تسجیل).

سەبارەت بە بڕگە (6) لێژنە پێشنیاز دەکات بەم جۆرەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(6-یەکلاکردنەوەی سکاڵاو تانەکانی کە پەیوەندیدارن بەکردارەکانی هەڵبژاردن و ڕاپرسیەکان و بڕیارەکانیش دەکەونە بەر تانە لێدان لەبەردەم دەستەی دادوەریی تایبەت لە دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی کوردستان – عێراق).

سەبارەت بە بڕگە (7): لیژنە پێشنیاز دەکات بەم جۆرەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(7- ڕاگەیاندنی ئەنجامی بەراییی هەڵبژاردنەکان و ڕاپرسیەکان لە ماوەی دوو ڕۆژداو ئەنجامی کۆتایی لە ماوەی حەوت ڕۆژدا)و، لە بارەی بڕگەی (8): لیژنە پێشنیاز دەکات بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(8- یارمەتیدان لە بنیات نانی متمانە لە پرۆسەی هەڵبژاردن لە لایەن هەموو کۆمەڵگای کوردستانی و پتەوکردنی رۆشنبیری هەڵبژاردن لە رێگەی بەردەوامی پەیوەندی لەگەڵ هەموو بەشداربووانی پرۆسەی هەڵبژاردن)و، لە بارەی برگەی (9) لیژنە پێشنیاز دەكات بەم جۆرەی خوارەوە دابرێژرێتەوە:

(9- رێكخستن و ئەنجامدانی پرۆسەی ژماردن و جیاكردنەوەی دەنگەكانی هەڵبژێرەكان و جێبەجێكردنی).

بەڵام لە بارەی برگەكانی (10، 11) : لیژنە پێشنیاز دەكات بە لێكدانی ئەم دوو برگەیە لە برگەیەكداو بەم جۆرە دابرێژرێتەوە:

(10- هەماهەنگی لەگەڵ كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەكانی عێراق بۆ رێكخستن و جێ بەجێ كردنی هەڵبژاردنەكان و راپرسیە فیدراڵیەكان لە هەرێمدا لە رێگەی لیژنەی هاوبەش بۆ هەموو قۆناغەكانی پرۆسەی هەڵبژاردن)و، هەروەها لیژنەكەمان پێشنیار دەكات بە زیاد كردنی برگەیەك بۆ ماددەكە بەم شێوەیە: (رێكخستنی كارەكانی پرۆسەی هەڵبژاردنەكان و چاودێری كردنی)و، راستكردنەوەی زنجیرەكان بەگوێرەی كە برگەكانی پێ زیاد كراوە، لە كۆتاییشدا لیژنەكەمان پێشنیاری هەیە، لەبەر ئەوەی برگەكانی ئەو ماددەیە زۆر زۆرە، ئەگەر بكرێت دەستەی سەرۆكایەتی برگە بە برگە گفتوگۆی لەسەر بكەن، پاشان دەنگدانی لەسەر بدەین، زۆر سوپاس.

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی ناوخۆ رەئیتان.

بەرێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێیەم لیژنەكەمان پشتگیری لە برگەی (1و 3و 4و 5و 8و 9 و 10 و 11) دەكات، بەڵام لە برگەی دوو لیژنەكەمان پێشنیار دەكات وشەی جێ بەجێ كردنیشی بۆ زیاد بكرێت، واتە ببێتە جێ بەجێ كردن و سەرپەرشتی كردن، لە برگەی شەش لە ماددەی سێ بەم شێوەیەی لێ بكرێت:

(یەكلا كردنەوەی سكاڵاو تانە لێدانەكانی تایبەت بە پرۆسەی هەڵبژاردن لە ماوەی (3) رۆژدا ئەنجام بدرێ)، هەروەها لیژنەكەمان پێشنیار دەكات لە ماددەی سێ برگەی حەوت بەم شێوەیەی لێ بكرێت:

1- ئەنجامە بەراییەكانی هەڵبژاردن و راپرسیەكان لە ماوەی (2) دوو رۆژ رابگەیەندرێ.

2- ئەنجامە كۆتاییەكانی هەڵبژاردن و راپرسیەكان لە ماوەی (7) حەوت رۆژدا رابگەیەندرێ لە دوای پەسند كردنی لەلایەن دادگای تەمییزەوە، جگە لە هەڵبژاردن و راپرسیەكانی حكومەتی فیدراڵ.

سەبارەت بە خاڵەكانی تر تێبینیمان نییە، زۆر سوپاس.

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەرێزان، پێشنیاری لیژنەی یاسایی كە برگە بە برگە گفتوگۆی لەسەر بكەین، لەسەرۆكایەتیش موتەفیقین لەسەری، ئێستا بۆ برگەی یەك لە ماددەی سێیەم كەرەم بكەن.

بەرێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

1- وضع الأسس والقواعد المعتمدة في الانتخابات والاستفتاءات وإصدار الأنظمة والتعليمات والاجراءات الخاصة بها بموجب القوانين المرعية في الاقليم لضمان تنفيذها بصورة عادلة ونزيهة.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم: دەستەی هەڵبژاردن لەهەرێمدا ئەم ئەرکانەی لە ئەستۆ دایە:

1- دانانی بنەماو ڕێسای تایبەت بە هەڵبژاردن و راپرسی و سیستەم و ڕێنمایی و ڕێکاری تایبەت بەوان، بەپێی یاساکانی پەیڕەو کراو لەهەرێمدا دەردەکات، بۆ مسۆگەر کردنی جێ بەجێ کردنیان بەشێوەیەکی دادپەروەرانەو پاك.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەوانەی دەیانەوێت تەنها لەسەر بڕگەی یەك قسە بکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، بۆ ئەوەی ناویان بنووسین، ئەو بەڕێزانەی ناویان نووسیووە ڕێزداران (عمر عبدالعزیز، ئارام قادر، ئاسۆ، جەمال طاهر، حمە سەعید، سمیرە عبدالله، حاکم رزگار، ناسك تۆفیق، محمد شارەزووری)، کەسی تر هەیە؟ نییە، تەواو، کاك عومەر کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم بڕگەی یەکە لەم ماددەیە باس لە دانانی بنەماو ڕێسا دەکات، بۆ دەستەی باڵای هەڵبژاردن، بەو پێیە یاساییەکی تر هەیە لە عێراق، ئەویش یاسای ژمارە (11)ی موفەوەزیەیە، لەوێش باس لە دانانی بنەماو ڕێسا دەکات و، ئاماژەشی کردووە بە ئینتیخاباتی ئیتیحادی و ئینتیخاباتی ئیقلیمی، پرسیارەکە لێرە ئەوەیە، ئایا ئەمە تەناقوض نییە لەگەڵ ماددەی دوو لە بڕگەی یەکی موفەوەزییە، کە ئاماژە دەکات بە عەینی عیبارەت، بەهەمان دەستەواژەکانیش کە لێرە هاتووەو لەوێش هاتووە، کە دانانی بنەماو ڕێسایە بۆ ئینتیخاباتی ئیتیحادی و ئیقلیمی، پرسیارەکە ئەوەیە کە ئایا ئێمە لە عێراقدا دوو ڕێساو ئوسسمان هەبێت؟ ئەوە ئێرە ئەوێش دەگرێتەوە، یان نا؟ پرسیارەکە ئاراستەی لیژنەی یاسایی دەکەم، ئەو موشکیلەیە چۆن چارەسەر کراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ئارام کەرەم بکە.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هاوڕام لەگەڵ ڕەئیەكەی مامۆستا عومەر، بەلآم بۆ چارەسەر كردنی ئەوە، مـن پێشـنیارەكەم ئـەوە بـوو، كـە (دانانی بنەماو ڕێسای تایبەت بە هەڵبژاردن و ڕاپرسییەكانی تایبەت بە هەرێمی كوردستان)، چونكە ئێمـە ناتوانین قواعیدو ئوسسێك دانێین بۆ هەموو ئینتیخاباتەكان، بەڵكو تەنها مافی ئەوەمان هەیە، ئەو لیژنـەیە كە قواعیدو ئوسس بۆ ئینتیخابات دادەنێ كە تایبەت بێت بەكوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ئاسۆ كەریم كەرەم بكە.

بەڕێز بكر كريم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەگەڵ دەقی بڕگەكەم، تەنیا لەدوای (الانتخابات والاستفتاءات) وشەی (المحلية) ئیزافـە بكرێـت، لـەوەش ڕزگارمان دەبێت، كە برادەران گوتیان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار جەمال طاهر كەرەم بكە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێشنیارم ئەوەیە (وضع الأسس والقواعد المعتمدة في الانتخابات والاستفتاءات العامة)، چونكە هەیە ئینتیخابات عیلاقەی بە نەقابەی مامۆستایانە، بە ئەندازیارانە، بە پارێزەرانە، ئایا لێرە ئەگەر بڵێین (الانتخابات)؟ كام ئینتیخابات؟ لێرە بەس ئەوەیە تەشخیص بكەن، بیكەنە (الانتخابات والاستفتاءات العامة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار حەمە سەعید كەرەم بكە.

بەڕێز حمە سعيد حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو تێبینیەی مامۆستا عومەر هەیبوو، منیش هەمان تێبینیم هەیە، ئەوە یەك.

دووەم/ حەز دەكەم مولاحەزەیەكم بڵێم، كە خزمەت بە لیژنەی یاسایی دەكات، حەوت بڕگە لەم بڕگانەی ماددەی چوار، كە ئێستا چوارە، دووبارە بۆتەوە لە ماددەی پێنـج، كە صەلاحیاتە، یەعنی تەداخولێك هەیە لە بەینی مەهام و سەلاحیاتدا، بۆیە ئەگەر ئەم حەوت بڕگەیە تەصفیە........

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا دێینە سەر ئەوێ، ئێستا بەس بڕگە یەك، دوایێ دەچینە بڕگەی دوو و سێ و بڕگەكانی تر، سمیرە عبدالله كەرەم بكە.

بەڕێز سمیرە عبداللە اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو ماددەیە بەنیسبەت خاڵی حەوتەم، پێویستە ماوەی کاتی بۆ راگەیاندنی ئەنجامی هەڵبژاردنەکان دیاری بکرێت، لەو پرۆژە یاسایە روون بکرێتەوە، لە خاڵی یازدەمدا هەر لەو ماددەیە، عەفوو، ببوورە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار حاکم رزگار کەرەم بکە.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە بەم جۆرەی لێ بێت (1- وضع الأسس والقواعد العامة للانتخابات أو الاستفتاء التي تجري في الاقليم وإصدار الأنظمة والتعليمات) کەلیمەی (الاجراءات) لابرێت، تەبعەن (المعتمدة)، ئەگەر سەیری دەقەکە بکەین (وضع الاسس والقواعد المعتمدة)، کە ئێمە دەڵێین (وضع) لەم لایە کەلیمەی (المعتمدة) رێك ناکەوێت لەگەڵیدا، کە (المعتمدة) یەعنی خۆی هەیە، بەڵام ئێمە کە دەڵێین (وضع القواعد والاسس)، یەعنی ئەو هەیئەتە دایدەنێ، (المعتمدة) ئەگەر هەبێت (وضع) نابێت، دەبێت ئەو کاتە بڵێی (تبني الاسس والقواعد المعتمدة)، کەلیمەی (المعتمدة) دەبێت لەوێ لابچێت، دوایی (واصدار الانظمة والتعليمات والاجراءات)، کەلیمەی (الاجراءات) چۆن ئیصدار دەکرێت؟ بە بۆچوونی من کەلیمەیەکی زیادە (واصدار الانظمة والتعليمات الخاصة بها بموجب القوانين المرعية في الاقليم لضمان تنفيذها بصورة عادلة ونزيهة)، یەعنی کەلیمەی (الاجراءات) دەبێت لا بچێت، ئەگەر بیخوێنیەوەو سەیری بکەیت لەگەڵی رێك ناکەوێت، کەلیمەی (اصدار الاجراءات) وابزانم قەبول نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار ناسك تۆفیق کەرەم بکە.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە منیش هەر هەمان ئەو پرسیارەی بەڕێز مامۆستا عومەر کردی، لەلام ئیشکالیەتێکی دروست کردووە، چونکە ئەگەر هەموو هەڵبژاردنەکان بڵێین هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەران، ئەو کاتە ئێمە چۆن دەتوانین؟ ئایا تەعاروزو تەزاروب دروست نابێت لە بەینی ئەو یاسایانەی لە هەرێم دەردەچێت، لەگەڵ ئەوانەی لە مەرکەزەوە دەردەچێت؟ بۆیە پێم باشە ئەگەر لیژنەی یاسایی چارەسەری ئەوە بکات، بۆ ئەوەی بیکات بە هەڵبژاردنە ناوخۆییەکان؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار محەمەد شارەزووری کەرەم بکە.

بەڕێز محمد احمد علی (شارەزووری):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منـیش پشـتگیری ڕەئیەكـەی كـاك حـاكم ڕزگـار دەكـەم بـۆ لابردنـی (والاجـراءات الخاصـة) دوای (التعلیمـات والاجـراءات الخاصـة بهـا)، چـونكە خـۆی ئەمـە تـەعلیمات و ئەنزیمـەو ئەوانـە دەردەكـات، لـە ئەركـەكانی ئیجرائەتەكەیـەتی، لەبـەر ئـەوە منـیش ئـەو وشـەیە بـە زیـادی دەزانم (الاجـراءات الخاصـة بهـا) لابـدرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی یاسایی وەلأمتان دەربارەی ئەم پێشنیارانەی ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو تێبینیانەی كاك عومەرو چەند ئەندامێكی پەرلەمانیش پشتگیریان لێ كرد، ئێمە تەمەسوكمان بە نەصی دەستووری كردووە بۆ دەرهێنانی ئەم یاسایەو، بەتایبەتیش ماددەی (115) دەڵێت (كل مالم ینص علیه في الاختصاصات الحصریة للسلطات الاتحادیة یكون من صلاحیة الاقالیم والمحافظات الغیر المنتظمة في الاقلیم والصلاحیات الاخری المشتركة بین الحكومة الاتحادیة والاقلیم تكون الاولویة فیها لقانون الاقالیم والمحافظات الغیر المنتظمة في الاقلیم في حالة الخلاف بینهما)، ڕاستە ئێمە هەڵبژاردنمان بەپێی ئەو یاسایەی كە لە عێراقەوە دەرچووە كردووە، بەلأم ئێمە كۆمسیۆنێكی تایبەتمان نەبووە، هەتا یاسایەكی تایبەتیشی بۆ دەربكەین، بۆیە كە ئەو یاسایە دەرچوو بە تەئكید ئێمە ئەنزیمەی خۆمان دەردەینین، تەعلیماتی خۆمان دەردەینین و، ڕێنماییەكانی خۆمان دەردەینین، ئەوە زۆر تەبیعی و زۆر ئیعتیادییە، هیچ تەناقوزێكیش ناكرێت، ئەو وەختە ئێمە عەمەل بە قانونی خۆمان دەكەین، چونكە ئەولەویەت بۆ خۆمانەو عەمەل بە قانونی بەغدا ناكەین و، لە هەمان كاتدا ئەنزیمەو تەعلیماتی خۆمان دەردەكەین.

بەنیسبەت ئەو پێشنیارەی كە كاك ئاسۆ كردی، مەسەلەی مەحەلیە ئەگەر ئیزافە بكرێت، ئێمە پێشنیارەكەمان پێ قەبولەو، یەك، دوو برادەریش ئەوەیان ئیسارە كرد، ڕەئی ئەوانیش هەر قەبولە، ئەگەر مەحەلی ئیزافە بكرێت، واتا جیا دەكرێتەوە لە ئیتیحادییەكە، هەرچەندە ئێمە لە پێناسەكەدا مەحەلیەمان ئیشارەت پێدایە، بەلأم هیچ مانع نییە لێرەش ئیشارەتێكی پێ بدەین.

بەنیسبەت كاك ڕزگار كە دەڵێت (وضع الاسس والقواعد المعتمدة في الانتخابات)، ئێمە پێمانوایە ئەو ئوسس و ئەو قەواعیدەی موعتەمەدە مەقصەدی (القواعد المعتمدة في الانتخابات) دەولیەن بیكەینە یاسا لەناو یاساكەدا داخیلی بكەین و لە پەرلەمانی كوردستان ئەو یاسایە پەسندی بكەین، ئینجا ئەوان دەتوانن بە نیزام جێ بەجێی بكەن، بە تەعلیمات جێ بەجێی دەكەن، چۆن جێ بەجێی دەكەن، ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ كۆمسیۆنەكە، كەواتە ئەو مەعاییرە دەولیەن هەیە، بەلأم ڕەنگە لەناو یاسایەكەی ئێمەدا ڕەنگدانەوەی نەبێت، بۆیە ڕەنگدانەوەكەی لەناو یاسایەكەی ئێمەدا زەرورییە.

ئەوەی کە ئیسارە کرا، ئەوە بوو وەلأمەکانی، هیوادارم هەڵەمان نەکرد بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لە ڕەئیەکەی لیژنەی یاسایی دەکەین، سەبارەت بە بوونی ئەنزیمەو تەعلیماتی تر لە بەغداو تەناقوز بوونی لەگەڵ ئەنزیمەو تەعلیماتی خۆمان، هەروەکو لە ماددەی (115)ی دەستووری عێراق، هەموو ئەو سەلاحیاتە حەصریانەی کە لە زیمنی سەلاحیاتی حەصری حکومەتی فیدراڵی نییەو دەکەوێتە زیمنی سەلاحیاتی حکومەتە فیدراڵیەکان و موحافەزەکان، بۆیە ئەولەویەت بۆ قەوانین و بۆ ئەنزیمەو تەعلیماتی خۆمان دەبێت و کار بەهی ئەوان ناکەین.

خاڵی دووەمان/ ئێمە پشتگیری لە پێشنیارەکەی بەڕێز کاك جەمال دەکەین بۆ زیاد کردنی وشەی عامە، یەعنی بۆ هەڵبژاردنە گشتییەکان، بۆ ئەوەی لە هەڵبژاردنە ڕێکخراوەیی و ئیتیحاداتەکان جیا بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بیخوێنەوە.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی وادیارە مەشغولی ئەو موفتەرەحەی منن، ئەوەی جەنابی کاك شێروان فەرمووی، دەکرێت بە نەوعێکی تر ئیعتیماد بکرێت، بڵێین یەعنی ئەگەر صیغەکە بەو نەوعە بگۆڕین (وضع الأسس والقواعد العامة للانتخابات أو الاستفتاء التي تجري في الاقليم وبما تتفق مع المعايير الدولية)، ئەگەر ئەوەی جەنابت بتەوێت ئەوەی بۆ زیاد بکرێت، (وإصدار الأنظمة والتعليمات الخاصة بها بموجب القوانين المرعية في الاقليم لضمان تنفيذها بصورة عادلة ونزيهة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عەونی کەرەم بکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای تێبینیەکانی کاك حاکم رزگار، ئێمە بەباشی دەزانین صیاغەکە بەو شێوەیە بێت:

1- وضع الأسس والقواعد المتبعة دولياً للانتخابات أو الاستفتاءات العامة التي تجري في الاقليم وإصدار الأنظمة والتعليمات الخاصة بها بموجب القوانين المرعية في الاقليم لضمان تنفيذها بصورة عادلة ونزيهة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئتیان لەسەرە؟

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ ئێمەش پشتگیری لەو پێشنیارەی تازە دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە بەو صیاغەیەی کو گوێتان لێ بوو، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ فەقەرەی یەك پەسند کرا، یەك دەنگ لەگەڵدا نییە، ئێستا بۆ فەقەرەی دوو کەرەم بکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(2- الاشراف على جميع الانتخابات والاستفتاءات في الاقليم).

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(2- سەرپەرشتی کردنی هەموو هەڵبژاردن و ڕاپرسیەك لە هەرێمدا).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ.

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نەك تەنیا سەرپەرشتی، بەڵکو جێ بەجێ کردن و سەرپەرشتی کردن، واتا ببێتە جێ بەجێ کردن و سەرپەرشتی کردنی هەڵبژاردنەکان، وشەی جێ بەجێ کردنی بۆ زیاد بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەو بەڕێزانەی کە دەیانەوێت قسە بکەن دەستیان بەرز بکەنەوە، ئەو بەڕێزانەی دەیانەوێت قسە بکەن ڕێزداران (عمر هەورامی، خلیل عثمان، عمر عبدالعزیز، د.احمد، حاکم رزگار، دانا سعید صۆفی، سالار محمود) کەسی تر ماوە؟ کاك عومەر هەورامی کەرەم بکە.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پاش دەستخۆشی بۆ هەردوو لیژنەی بەڕێز، بەنیسبەت ئەو پێشنیارەی لیژنەی ناوخۆ بۆ جێ بەجێ کردن، من پێشنیار دەکەم لە بڕی جێ بەجێ کردن بەڕێوەبردن بێت، چونکە تەنها دەستەی باڵای هەڵبژاردن و

راپرسی لە هەرێمی کوردستان موشارك نابێت لە عەمەلیەی ئینتیخابات و راپرسیەکان، بەڵکو لایەنی تریش هەن، بۆیە ئیدارە کردنەکەی لە ئەستۆی ئەوانە، یەعنی هەموو جێ بەجێ کردنەکە لە ئەستۆی ئەوان نییە بە تەنها، تەنها لایەن نین لە جێ بەجێ کردنی ئەو رێنمایی و ئەو ئالیەت و ئەو رێ و شوێنەی کە دەیگرێتەبەر بۆ ئەنجامدانی هەر هەڵبژاردنێك، یان هەر راپرسییەك، بەڵکو ئیدارەکەی لە ئەستۆی ئەوانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار خەلیل عوسمان کەرەم بکە.

بەڕێز خلیل عثمان حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو ئیزافەم هەیە، تەقریبەن هەر عیلاقەی بەو بڕگەیەوە هەیە، ئینجا یاخود بخرێتە سەر ئەم بڕگەیە، یاخود بە بڕگەی جیاجیا لە ماددەکەدا دێن، یان (الاشراف على جميع الانتخابات والاستفتاءات في الاقليم) ئەمەشی بۆ زیاد بکرێت (وابداء الرأي في مشروعات القوانين الخاصة بالانتخابات)، یەعنی مەشاریعی پرۆژە یاسای هەڵبژاردن بەس ئیشی پەرلەمان و هین نەبێت، بەڵکو رەئی ئەوانیشی لەسەر بێت وەکو دەزگایەکی موختەس، جا ئەمە دەکرێت ئیزافە بکرێتە سەری، یاخود بە بڕگەیەکی تازە بێت.

خاڵێکی تر کە بە لامەوە گرنگە، ئەویش لەوانەیە تا سەر کوردستان هەر یەك دائیرەی ئینتیخاب نەبێت بۆ هەڵبژاردنی پەرلەمان، یاخود سێ دائیرەی ئینتیخابی نەبێت بەگوێرەی کەسافەی سوکانی، لەوانەیە لازم بکات سبەینێ ئەم دائیرە ئینتیخابیانە بگۆڕێت، بۆیە پێشنیار دەکەم ئەگەر بڕگەیەك هەر لە پاڵ ئەوە زیاد بکرێت، ئەویش (اقتراح قواعد تحديد الدوائر الانتخابية مع الجهات ذات العلاقة)، یەعنی لەگەڵ دەوائیری ئیحصای عام حەسب کەسافەی سوکانی ئەو قەواعیدی عامە دابنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دانا سەعید سۆفی کەرەم بکە.

بەڕێز دانا سعيد صوْفي:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەبەر ئەوەی لە بڕگەی یەکەمدا هەڵبژاردنی گشتیمان، یەعنی تەنیا سەرپەرشتی هەڵبژاردنە گشتیەکان دەکات، بەڵام لەو بڕگەیەدا هاتووە سەرپەرشتی کردنی هەموو هەڵبژاردن و راپرسییەك، پێموایە ئێستا تەناقوزییەك هەیە لەبەینی بڕگە یەك و بڕگە دوو، یان دەبێت هەمووی لابدەین، یان دەبێت بیکەین بە هەڵبژاردن و راپرسیە گشتیەکان لێرەشدا، بۆ مەسەلەی ئەو پێشنیارەی لیژنەی ناوخۆ، پێموایە سەرپەرشتی کردن هەمووی دەگرێتەوە، هەم جێ بەجێ کردنیشە، هەم ئەوەیە، ئەگەر ئیزافەش بکرێت هیچ کێشەیەك نییە، بەڵام پێموایە سەرپەرشتی کردن هەم بەڕێوەبردن وەك ئەوەی کاك عومەر ئیشارەتی پێدا، هەم بابڵێین جێ بەجێ کردنیش دەگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سالار محمود کەرەم بکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا لە موجمەلی بۆچوونی ئەندامانی بەڕێزەوە، من ئەم صیاغەیەم ئامادە کردووە، هیوادارم تێرو تەسەل بێت، کە بەم جۆرەی لێ بکرێت (بەڕێوەبردن و سەرپەرشتی کردنی هەموو راپرسی و هەڵبژاردنێکی گشتی لە هەرێمدا)، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، پێشنیارەکەت بە نووسین بنێرە، ڕێزدار عمر عبدالعزیز کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاوالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکەم کاك دانا گوتی، بەس من صیاغەکەم نووسیوە، ئەو کەلیمەی (جمیع)ـە، فیعلەن ئیتلاق و تەعمیمێکی زۆری تیایە، مانای وایە ئێمە حەصری بکەین بۆ ئینتیخاباتی عمومی، لەبەر ئەوە پێم باشە بەم شێوەیە بنووسرێت (الاشراف على الانتخابات والاستفتاءات العامة في الاقليم) فەقەت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر ئەحمەد کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ هاوکارانم هاوڕام، کە داڕشتنەکەی بەم شێوەیە بێت، بەس من پێم باشە وشەی (المحلية)شی بۆ زیاد بکرێت، ماددەکە بەو شێوەیە بێت (الاشراف على جميع الانتخابات والاستفتاءات المحلية العامة في الاقليم)، لەبەر ئەوەی ئینتیخاباتی ئیتیحادی لە بڕگەی (10) دەڵێت (التنسيق مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق لتنظيم وتنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية في الاقليم)، لەوێ بە هەماهەنگی لەگەڵ موفەوەزیەی عولیایە، بەلاّم ئەگەر لێرە بۆ ئەوەی جیای بکەینەوە لەگەڵ ئەو بڕگەیەش، کە ئەو هەڵبژاردنانە مەحەلین و، گشتیشن بۆ ئەوەی لە هەڵبژاردنەکانی دیکەی غەیری گشتی جیای بکەینەوە، ئەگەر بشکرێت لەو فەقەرەشدا نەبێت، لە شوێنێکی تر بتوانین بۆ مەناتیقی موتەنازیع عەلیها شوێنی بکەینەوە بەڕاستی، ئەگەر لە حاڵەتێکدا هەرێم بتوانێت شێوازێك لە سەرپەرشتی کردنی هەبێت لە بەڕێوەبردنی هەڵبژاردنەکان، یاخود ئیستیفتیائات لەو ناوچانە، بەڕاستی وابزانم لێرە موعالەجە نەکراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار حاکم رزگار کەرەم بکە.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو (کجمیع الانتخابات والاستفتاءات في الاقلیم)، (جمیع)ـەکە زۆر موتڵەقە، یەعنی هەر ئینتیخاباتێك بکرێت لە کوردستاندا، ئیتر دەبێت ئەوان ئیشراف بکەن، بە بۆچوونی من دەبێت ئیستیسنایەکی تێ بخەن (بأستثناء الاشراف على الانتخابات أو الاستفتاء) وابزانم (أت)ی ناوێ جمعەکەش، (أو الاستفتاء التي تجري في الاقلیم ولا تشمل ذلك انتخابات الاتحادات المهنیة أو الجمعیات أو الاحزاب ومنظمات المجتمع المدني التي تتبع الاجراءات والضوابط المتبعة في اجراءها قبل صدور هذا القانون)، یەعنی بۆ ئەوەی جیای بکەینەوە، ئەو هەیئەتە هیچ رۆژێك نییە بۆ ئینتیخاباتی مەجلیسی ئیدارەی ئیتیحاداتەکان و مونەزەمات و ئەحزاب و ئەوانەو ئینتیخابات نەکرێت، کە ئەو موتڵەقیەتی دایە، ئەو کاتە شەرعیەت نامێنێت بۆ هەر ئینتیخاباتێکی تر، کە بکرێت بۆ ئەو جیهاتانەی ترو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی یاسایی رەئیتان.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت تێبینی ئەندامانی بەڕێز، بەڕێزێك باسی ئەوەی کرد کە لێرە ئیحصا زیاد بکرێت، بەڕێزان لەبەر ئەوەی ئیحصا لە دەسەڵاتی حەصرییە بەپێی دەستووری عێراق، لێرە ناتوانین زیادی بکەین و ئاماژەی پێ بکەین وەکو ئەرکێك کە ئەو دەستەیە پێی هەڵستێ، لەبەر ئەوەی لە دەسەڵاتی ئێمەدا نییە وەکو هەرێمی کوردستان و، ناتوانین باسی بکەین.

باس لەوە کرا سەرپەرشتی کردن و یان بەڕێوەبردن، سەرپەرشتی کردن فراوانترە، چونکە ئەو دەستەیە تەنها هەڵبژاردنەکان بەڕێوە نابات هەروەکو لە برگەی یەك ئێستا دەنگمان بۆدا، باس لەوە دەکرێت کە بۆی هەیە چەندی بنەماو بنچینەو قەواعیدو ئوسس دەربکات بۆ رێکخستنی هەڵبژاردن، هەتا ئەو ئەنزیمانەی کە دەردەکات بەپێی ئەو قانونەی کە دەنگی بۆ دەدەین پەسند دەکرێت، بۆیە سەرپەرشتی کردن فراوانترەو باشترە ئەو وشەیە هەبێت، هەمووی ئەوانەی ئاماژەتان پێ کرد بەڕێوەبردن و دەرکردنی ئەو رێکارانە بۆ رێکخستنی ئەنجامدانی هەڵبژاردن سەرپەرشتی کردنەکە فراوانە، ئەو دەستەواژەیە هەمووان دەگرێتەوە.

پێشنیاری ئەوە کرا (في الاقلیم) فەقەت زیاد بکەین، ئەوە پێویست ناکات، لەبەر ئەوەی لە ماددەی دوو کە دەنگمان بۆدا لە دانیشتنی پێشوو، خۆمان دەنگمان بۆ ئەوەدا (لتکون السلطة الحصریة التي تقوم باجراء جمیع الانتخابات والاستفتاءات المحلیة في الاقلیم)، ئێمە لە ماددەکەی پێشوو دەنگمان بۆ ئەوەدایەو ئەوەمان یەکلا کردۆتەوە، بۆیە پێویست ناکات تەنها بۆ هەرێم لەو برگەیە زیاد بکرێت لەو ماددەیە.

باس لەوە کرا کە ئیستیسنا بکرێت، هەندێك لەو هەڵبژاردنانە هەیە وەکو هەڵبژاردنی بۆ نموونە یەکێتی پەرلەمانتاران، هەڵبژاردنی نەقابەکان، ئەوە پێویست ناکات، چونکە ئەوان یاسای تایبەتی خۆیان هەیە لە

یاساکانیان باس لەچۆنیەتی هەڵبژاردن و دەستەکان کراوە، ئەو دەستەیەی کە ئێستا ئێمە گفتوگۆو تاوتوێی بڕگەو بەندەکانی دەکەین تایبەت نییە بەو جۆرە هەڵبژاردنانە، ئەوان یاسای تایبەتی خۆیان هەیەو بەو کارە هەڵستاون، ئەو جۆرە هەڵبژاردنەی تێدا ڕێکخراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی ناوخۆ.

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕای لیژنەکەمان ئەوەیە کە ئەم بڕگەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە، تەنیا وشەی جێ بەجێ کردنی بۆ زیاد بکرێت، چونکە جێ بەجێ کردن و سەرپەرشتی کردن بە ڕەئی ئێمە جیاوازە، پێش سەرپەرشتی کردن دەبێت جێ بەجێ بکرێت، ئینجا سەرپەرشتی بکرێت، بۆیە لەسەر ڕەئی خۆمانین کە وشەی جێ بەجێ کردنەکەی بۆ زیاد بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخیر صیاغە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

2- الاشراف على جميع الانتخابات والاستفتاء في الاقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیار هات کە (جميع) لابدرێت، (عامة) بخرێتە سەری، چەند ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان ئیشارەیان پێ کرد، ئەو پێشنیارەی (عامة) دەخەینە دەنگدانەوە، گشتییە، چونکە (جميع) بەیانی حزبێك ئینتیخابات دەکات خاصە بۆ خۆی، تایبەتە بەخۆی، نەقابەیەك دەیکات تایبەتە بەخۆی، لەبەر ئەوە ئەو پێشنیارە هات، بۆیە ئەو پێشنیارە دەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە کە گشتی ئیزافە بکرێت تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ فەقەرەی دوو پەسند کرا، تکایە بەڕەچاو کردنی ئەو پێشنیارە دووبارە صیاغەی بکەنەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم بەم شێوەیەی لێ دێت:

(2- الاشراف على الانتخابات والاستفتاءات العامة في الاقليم).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ فەقەرەی دوو پەسند کرا، بۆ فەقەرەی سێ تکایە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

3- تنظيم تنفيذ عملية تسجيل الناخبين وتحديث سجل الناخبين وفق صيغ مناسبة وحديثة.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

3- بەپێی شێوازێکی گونجاو و نوێ جێ بەجێ کردنی پرۆسەکانی تۆمار کردنی دەنگدەران و نوێ کردنەوەی تۆماری دەنگدەران رێك دەخات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی رەئیتان.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینیمان لەسەر نییە، پشتگیری لە بڕگەکە دەکەین هەروەکو خۆی لە دەقی پرۆژەکەدا هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ رەئیتان.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هیچ تێبینیمان نییە، وەکو خۆی لە ئەسڵی پرۆژەکەدا هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەوەی دەیەوێت قسە بکات دەستی بەرز بکاتەوە تاکو ناویان تۆمار بکەین، ئەو بەڕێزانەی ناویان نووسیوە، ئەمینە زکری، ئاسۆ کریم، تارا ئەسعەدی، جمال تاهیر، جلال علی، خورشید أحمد، دانا سعید صوفی، حمە سعید حمە علی، عمر عبدالعزیز، زکیە سید صالح، سالار محمود، حاکم ڕزگار، دلێر محمود، خلیل عوسمان، شەونم محمد، کەس ماوە ناوی نەبێ؟ کەرەمکە ئامینە زکری.

بەڕێز أمینە ذکري سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

گرنگترین بابەت د هەڵبژاردنادا، سجلی ناخبینە، یان سجلا ناڤێ دەنگدەرانە، ئەگەر هاتو سبەی هەڵبژاردنێت فیدراڵی بێنە کرن، یا هەماهەنگی، یەعنی سجلێت کو تەنزیماوێ ژ لایێ ڤێ کۆمسیۆنێ دێتە

کرن، پشت بەستن دبیت سجلا ناخبینا یا عیراقیٚ دبیتن، یان پشت بەستن دڤیٚ بیتن، دویٚ حالەتیدا ناکۆکی مابەینا هەرێمیٚ و یا عیراقیٚ دروست نابیت، ل بەر هندیٚ ئەز بینم ئەگەر ئەم بێژین ب هاڤکاری گەل کۆمسیۆنا ئیتیحادی بیتن، تەنزیما یا سجل ناخبین یا دیتەژی، یاشتەکی دی سبەی هەر هەرێمەکی ئیستقلالیا داتەخۆ، یا هەرێمی یا فیدرالی پەیدا کرد، هەر هەرێمەکی ژی دیٚ سجلیٚ خۆی ناخبینیٚ خۆ هەبیتن، دیسا هەر سەر ژمێری و ئەم زانین دیسا هەتا نوکەژی معاناتا مەزن دگەل سجلا ناخبین هەی، بەشداریا هەلبژاردنا کێشەیەکی مەزن سەر وی هەیە، ژبەر هندیٚ ب تەسەورامن ئوسا نەحەل کەن کو هاڤکاری دگەل کۆمسیۆنی ئیتیحادی بهێنە دروست کرن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاسۆ کریم، کەرەمکە.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە ڕەئیەکەی ئامینە خان دەکەم، پێشموایە بەو شکلە صیاغە بکرێ، (تنظیم تنفیذ عملیة تسجیل الناخبین و تحدیث سجل الناخبین بالتنسیق مع الجهات ذات العلاقة)، چونکە ڕەنگە بە تەنیا هەر موفەوەزییە نەبێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەس (جهات ذات العلاقة) کێ یە؟ ڕوون بێ، وازح بێ.

بەڕێز بکر کریم محمد (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

موفەوەزییە یەك لە تەرەفەکانە، ئیحصا دووەمە، ڕەنگە ئەجهیزەی دیکەش هەبێ، ڕەنگە وەزارەتی چووزانم، تیجارە هەبێ، یەعنی کۆمەڵێك جیهات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تارا ئەسعەدی کەرەمکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وای بە باش دەزانم (تنظیم و تنفیذ و تسجیل سجل الناخبین وفق صیغ مناسبة)، هەر ئەوەندە بێت، پێویست بە دووبارە کردنەوەی ناکا، هەر هەمان مەبەست هەیە، بەس بۆ ڕێکخستنی بەو شێوەیە بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جمال طاهر کەرەمکە.

بەڕێز جمال طاهر إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو وشە هاتینە بیدایەتیێ، (تنظیم تنفیذ عملیة التسجیل)، (تنظیم) و (تنفیذ) دوو وشەن لەیەك جیانـە، پێشنیار دەکەم هەموو ئەو عیبارە دووبارە بێتە صیاغە کرن، پێشنیارم ئەوەیـە بکرێت بـە ئیـدارە عملیـە، ئەگەر کردی بە ئیدارە، تنظیم ئەکرێت، تنفیذ ئەکرێت، تخطیط دەکرێـت، هـەموو دەکرێـت، بکرێـت بـە (ادارة عملیة تسجیل الناخبین وتنظیم و تحدیث سجلاتهم وفـق او باعتمـاد الاسـالیب الالیکترونیـة الحدیثـة) چونکە (وفق صیغ مناسبة وحدیثة) مناسبە وحدیث مەبەستی چیە؟، ئەگەر مەبەستیان بە داتابیس بێت و قەواعید بیانات بێتن، بەکار هێنانی کۆمپیوتەر بێت، ئەوا لێـرە(باعتمـاد اسـالیب الالیکترونیـة) شـوێنی هەموو ئەوانە دەگریتەوەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جلال علي، کەرەمکە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ڕای هاوڕێکانمم کە پێش خۆمان قسەیان کرد، بەڵام من داوا لە لێژنەی یاسایی بەڕێز دەکەم، یان ئەو بەڕێزانەی کە ئەو یاسایەیان پێشکەش کردووە، ئەگەر بکرێ شەرحێك یان تەوزیحێکمان بدەنێ لەسەر (عملیة تسجیل النـاخبین) و (تحـدیث سـجل النـاخبین)، چـونکە (سـجل النـاخبین) لـە چـەند ئینتیخابـاتێ کراوە، بە تایبەتی ئینتیخاباتە نزیکەکان، ئایا سجلی فیدراڵییە؟ ئایا خۆمان دەتـوانین تـەحدیسـی سـجلەکان بکەین؟ لەسەر چ ئیسلوبێك؟ لەسەر چ ئەساسێك؟ ئەوە حەز دەکەم ئەو ئەندامە بەڕێزانەی ئەو یاسـایەیان تەقدیم کردووە، یان بەڕێزانی سەر مینەصەکە، ئەگەر بکرێت شەرحێکمان بۆ بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

خورشید أحمد، کەرەمکە.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز یێ دگەل وێ چەندێم، کو ئەم تەرکیبەکێ دانێین، تەنسیقەکێ بکەین دگەل کۆمسیۆنا بالأیا عیراقێ، بۆ تحدیث سـجل نـاخبین، چـونکە دوو ئینتیخابـات دوێ سـجلا دێنـە کـرن، یـەك ئینتیخاباتێـت نـاڤخۆیی یـێ هەرێمێ، دوو ئینتیخاباتێت مەرکەزی، کو فیدرالی ل سەر ئاستێ عێراقێ هەموو دێنە کرن، لـەوما ڤـێ دڤـێ خالێدا ئەم هشیار بین، ئاماژە بوێ چەندێ بدەین، کو ئەڤ تحـدیث سـجل نـاخبین تەنسـیقەك هـەبی دگـەڵ بەغدایێدا، ئەڤە خالا یەکێ، یا دوێ، من یێ باشە لـەباتی تنسـیق، ئیلـزام بێـت، وتکون الجهات ذات العلاقـة ملزمة بالتعاون مع الهیئة لانجـاز هـذه المهـام، تنسـیق اختیاریـە، لێـرە لەبـەر ئـەو شـتەکە زۆر گرنگـە و زۆر مهیمـە، ڤێت ئـەو دەوائیرێـت مـەعنی چ بـن، احسـابیت هـەر چیەك بیـت مـولزەم بیـت، تەنسـیقێت دگـەل هەیئەی بکات، بۆ ئەنجامدانا ڤێ کاری، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار دانا، كەرەمكە.

بەڕێز دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاستیەكەی منیش تێبینیم هەر لەسەر میكانیزمی دیاری كردنی مەسەلەی تۆماركردنی دەنگدەرانە، ئەوە با بڵێین لە پرۆژە یاساكەدا هاتووە، میكانیزمەكەی ئەوەیە دەڵێ شێوازێكی گونجاو و نوێیە، بەڕاستی شێوازێكی گەنجاو و نوێ نازانم یەعنی مانای چیە؟ یەعنی بە چ شێوازێكی نوێ و گونجاو؟ لەوانەیە ئێمە یاسایەك دەركەین دواتر هیچ شێوازێكی نوێتر نەدۆزینەوە بەڕاستی، لەوانەیە هەر شێوازە كۆنەكان بەكار بێننەوە، بەهەر حاڵ ئەوە میكانیزمێكی گونجاو نیە، میكانیزمێكی وا نیە، جا منیش پێموایە، یەعنی پێمباشە دیاری بكرێ، ئەو لایەنەی كە ئێمە تەنسیقی لەگەڵ دەكەین بۆ چ سەرچاوەیەك دەگەڕێینەوە؟ ئایا بۆ سەرژمێری عیراق دەگەڕێینەوە؟ بۆ خۆمان سەرژمێری دەكەین؟ یاخود بە تەنسیق لەگەڵ با بڵێین ئەو سجلاتەی لە كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكان لە عیراق هەیە؟ یەعنی بەڕاستی دەبێ ئەوە دیاری بكرێ، ناتوانین ئێمە هەروەها بڵێین، ئێستا مەعلوماتی وەزارەتی بازرگانی بۆ كۆمسیۆنی باڵای عیراقی سەرچاوەیە، بۆ تۆماری دەنگدەران، بەیانی چی دەبێ؟ ئایا سەرژمێری هەیە كە ئێستا دەكرێ، ئایا تەواو دەبێ یان تەواو نابێ؟ پێموایە دەبێ ئەوە یەكلایی بكرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

حمە سعید حمە علي، كەرەمكە.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەگەڵ دووبارەكردنەوەی پشتگیریم بۆ ڕای ئەو بەڕێزانە، بەتایبەتی كاك خورشید و كاك دانا، چونكە مەسەلەی سەرژمێری مەسەلەیەكی گرنگ و هەستیارە، خۆمان دەزانین لە پارێزگاكان سەرژمێری بە تایبەتی ئەوەی موصل و بەغدا چەند ڕێژەكەی زیادی كرد؟ بۆ ئەو تەنسیق و تەعاونە لە نێوان ئێمە و لە نێوان كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكان و هەردوو وەزارەتی تیجارەی ئێرە و بەغداد، ئەوە زۆر گرنگە، عیبارەتێكیش زیاد بكرێت بۆ ئەو ماددەیە (پاش گەڕانەوە بۆ نوێترین سەرژمێری دانیشتووانی هەرێمی كوردستان)، ئەوەی بۆ زیاد بكرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

عمر عبدالعزیز، كەرەمكە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـن وادەزانم ئـەو بڕگەیـە، جەوهـەری ئـەو بڕگەیـە بـاس لـە تۆمـارکردنی نـاوی دەنگـدەران دەکـات، بـەڵام صیاغەکە وای کردووە کە ئەصلی مەوزووع خەریکە لە بیردەچێ، (تنظـيم و تنفيـذ عمليـة تسـجيل ال...)، یەعنی تۆزێك درێژە، ئـەوە تێبـینی یەکـەم، تێبـینی دووەم ئەوەیـە (وفـق صـيغ مناسـبة و حديثـة) منـیش هاودەنگم لەگەڵ ئەو بەڕێزانە کە هیچ پێویست ناکات، قابیلـە ئێمـە صـیيەغی نامونـاسیب، یـان صـیيەغی عەتیقە بە ئیصلاحی عەرەبی بێنین، حەتمەن هەر نوێترین، مۆدێرنترین صییەغ یان میکانیزم دادەنرێ بۆ ئـەو شـتانە، لەبـەر ئـەوە تەحصـیل حاصـلە، پێویسـت ناکـات ببێـت، پێموایـە کەلیمـەی تـەنزیم و تـەنفیز هەردووکیشی زیادە، کەلیمەی (عملية) زیادە، ئەگەر لێژنەی یاسایی لێم وەرگرێ، پێمباشە بەو صیغەی لـێ بکەین، زۆر کورت و مورەکەز، (تسجيل أسماء الناخبين و تحديث سجلاتهم)، ئەوە جەوهەری ئەو بڕگەیەیە، باسـی تەسـجیلی نـاوی دەنگـدەران و نوێکردنـەوەی سـجلاتیيانە، جـارێ هـەر کەلیمـەی (سـجل النـاخبين) دووبارەیە، نایەوێ (ناخبين) دووبارە ببێتەوە، (تسجيل أسمـاء النـاخبين و تحـديث سـجلاتهم)، بـە نیسـبەت تێبینیـەکانی تـر، بـەڕێزان وتیـان، منـیش پشـتگیرم، بـەس وابـزانم تـەعلیمات دەردەکـرێ، عادەتـەن ئـەو تەفصیلاتە دەچێتە ناو تەعلیماتەوە، سەبارەت بە مەسەلەی تەنسیق، مەسەلەی هەماهەنگی لەگەڵ بەغـدا، لەگەڵ ئیحصا، یان لەگەڵ ئەو شتانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زکیە صالح، کەرەمکە.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، ئاخافتنا من هاتە کرن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سالار محمود، کەرەمکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لـە ڕاسـتیدا مـن ئیشـکالی صـیاغە کوردییەکـە لـەوە دەبینمـەوە کـە هەسـت دەکـەم تەرجەمـەکراوی بڕگـە عەرەبیەکەیە، پاش و پێش کراوە، من ڕام وایە کە بەو شێوازە ئەگەر گونجاو بـێ کوردییەکـە دابڕێژێتـەوە، پرۆسەی تۆمارکردنی دەنگدەران و ڕێکخستن و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران بەشێوەیەکی سەردەمییانە ڕێك دەخات، دەسـتەواژەی سـەردەمییانە بـەدیل بـێ بـۆ گونجـاو و نـوێ، کـە خۆشـمان دەزانـین هـەموو ئـەو ئــەجهیزە ئەلکترۆنیانــە دەتوانــدرێ کــاری پــێ بکــرێ، ئەوانــەش کەرەســتەی ســەردەمین، مەســەلەی تەنزیمەکەشـم ئیزافـە کـردووە، پێموایـە ڕێکخسـتنەکەش بەشـێك دەبێـت لـەو ئەرکانـەی کـە لـە شـێوازی تۆمارکردنی ناوی دەنگدەران و نوێکردنەوەیانە، دەشێ ئەو ڕێکخستنەش ببێ، سوپاست دەکەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، حاكم ڕزگار، كەرەمكە.

بەڕێز ڕزگار محمد أمین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دەمەوێ، ئیقتیراحەكەم بەو جۆرەی لێ دێت بەڕێز، (الإشراف علی إعداد و تنظیم و تحدیث قوائم الناخبین)، (قوائم أو سجلات الناخبین و المرشحین)، نازانم مورەشەحەكانیش پێویستیان بە ئیعدادی قەوائیم هەیە پێموابێ، بەڵام ئەوە دەخەمە قەوسێكەوە، مورەشەحەكانیش، ئایا ئەوان ناكرێ هەر خازیع بێ بۆ ئیعداد و تەنزیم كردن و ئیشراف كردن لەسەری، لەسەر مورەشەحەكانیش، هەیە؟ لە چوارەم دا هەیە؟

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لە فەقەرە چوار باسی مورەشەح دەكات، ئێستا ئێمە لە فەقەرە (3)ین، دلێر محمود كەرەمكە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو تەرجەمە كوردییەی كە كراوە زۆر تەقریبەن دەبینم كەم و كووری تێدایە، هیچ شتێك ناچێتە سەر عەرەبییەكە، بەڵام هەندێ گۆڕانكاریشی تێدایە من وام پێ باشە بەو شێوەیە بێت: بە گوێرەی شێوازێكی زانستی و نوێ و باوەڕپێكراو هەڵدەستێت بە ڕێكخستن و جێ بەجێ كردنی پرۆسەی تۆماركردنی دەنگدەران و نوێ كردنەوەی تۆماری دەنگدەران، ئەوە وەكو ئەوە، لە هەمان كاتدا پێویستە لە كاتی تۆماركردنی دەنگدەران و نوێكردنەوەی تۆماری دەنگدەران دا ئەو دەستەیە پەیوەندی بكات بە كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكانەوە بۆ ڕاستی و دروستی ژمارەی دانیشتوان و ژمارەی دەنگدەران، لە هەمان كاتدا بۆ دەرخستنی ژمارەی تەواوی دانیشتوان و دەنگدەرانیش پێویستی بە پەیوەندی كردن و هاوكاری وەزارەتی پلاندانانی عیراق و كوردستان هەیە، كە ئێمە لە كاتێكدا دەڵێین سجلی ناخبین بەو شێوەیە تەنزیم بكرێ و جێ بەجێ بكرێ كە بە شێوازێكی گونجاو بێت، ئەو شێوازە گونجاوە شەرت نیە پشت ببەستێ بە شێوەیەكی عیلمی و بە بنەمایەكی عیلمی و باوەڕپێكراو، لەبەر ئەوەی باوەڕ پێكراوە من بە زەرووری دەزانم كە بچێتە ناو ئەو بڕگەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

خلیل عوسمان، كەرەمكە.

بەڕێز خلیل عثمان حمد أمین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵا مولاحەزەكەی من ئەو جارە مولاحەزەیەكی شكلییە، یەعنی دەبینم كەلیمەی تەنفیز و تەنزیم زۆر دووبارە دەبێتەوە، ئایا ئەوە ناكرێ عیباراتی تر هێن بكرێ؟ یەعنی ئەگەر لێژنەی یاسایی صیاغەیەكی

تری بۆ بدۆزنەوە، بە تایبەتی چونکە لێکچوونێك هەیە لە بەینی ئەو پرۆژە یاسایە و لەگەڵ ئەو قانونەی کە لە عیراقدا دەرچووە، بەشێك لە شتەکان هەست دەکەم دووبارەیە، بۆیە ئەگەر صیاغەی گونجاوتر هەبوایە لەلایەن لێژنەی یاساییەوە من پێم باش بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

شەونم محمد، کەرەمکە.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەك بەڕێزتان ئاگادارن ئەو بڕگەیە یەکێکە لەو بڕگانەی کە دەبێ زۆر بە وردی کاری لەسەر بکرێ، چونکە مەصیری عەمەلییەی ئینتیخابیەکە دەستنیشان دەکات، لەو حاڵەتەشدا دەبێ ئەو مەعلوماتانەی کە وەری دەگری، مەعلوماتێکی زۆر ورد بێت، من پێم باشە لەو بڕگەیەدا ئەو جوملەیە ئیزافە بکرێت (بالتعاون و التنسيق مع الهيئات الحكومية)، لەبەر ئەوەی ئینتیخابات ئیعتیماد دەکاتە سەر دائیرەکانی ئیحصا، دائیرەکانی تیجارە، هەروەها دائیرەکانی دەوڵەت کە موەزەفەکانی دەوڵەت هەڵدەستن چ لە دادگا، چ لە دائیرەکانی تەربیە، دائیرەکانی کە موەزەفەکانی دەوڵەتن هەڵدەستن بەو کارە، لەبەر ئەوە پێم باشە ئەو بڕگەیە ئیزافە بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لێژنەی یاسایی وەڵامتان بۆ وەڵامی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان؟

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی/ لێژنەی یاسایی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، سەبارەت بەم گفتوگۆیە تێروتەسەلە دەربارەی تەسجیل و تەحدیسی سجلی ناخبین، ئەوە بەشێکی زۆر گرنگە لە پرۆسەی هەڵبژاردن، ئێستا ئەو هەڵبژاردنانەی کە تا ئێستا کرایە نووسینگەکانی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنی عیراق لە پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان بەو کارە هەستاون، کارێکی گرنگە، زۆرجاران کە هەڵبژاردن دوادەخرێ هۆی سەرەکی ئەوەیە کە ئەو پرۆسەیە پێویستی بە ماوەیەکی زۆرە، لە هەر هەڵبژاردنێکی نوێ سەر لە نوێ پێویستی بە نوێ کردنەوەیە ئەو سجلانە، بزانن چەند کەس مافی هەڵبژاردنی هەیە، مافی دەنگدانی هەیە، یاخود خۆپاڵاوتنی هەیە، بۆیە ئەوە گەلێك گرنگە، بەڵام ئەو وردەکارییەی بەڕێزتان باستان کرد هەموو لە ناو ئەو یاسایە جێی نابێتەوە، ئێمە لە بڕگە (1)ی ئەو ماددەیە مافمان دا ئەو دەستەیە کەوا ئەنزیمە دەربکات، نیزامی تایبەت هەیە بە تەحدیسی سجلی ناخبین، ئەو وردەکارییانە هەموو لەوێ جێی دەبێتەوە، ناتوانین ئێمە، دوای ئەوە ئێمە مافمان دا بەو دەستەیە کەوا ئەنزیمە دەربکات، یەك لەو نیزامانە، نیزامی تەحدیسی سجلی ناخبین، ئێستا لە موفەوەزییەی عیراقیش دەریان کردییە، کاری پێ دەکرێ و پەیڕەو دەکرێ، سەبارەت بەوەی کە باس کرا وەسائیلی ئەلکترۆنی زیاد بکەین، کە دەڵێت (بموجب) یان (وفق صيغ مناسبة و حديثة)، ئەو (حديثة)یە

ئەو وەسائیلانە دەگرێتەوە، ئێمە وشەی ئەلکترۆنی پێویست ناکات لە هەموو شوێنێك باس بکەین، ڕاستە دەقە کوردییەکە زۆر لەگەڵ عەرەبییەکە یەك ناگرنەوە، بەڵام ئێمە بە شێوەیەکی تر دامانڕشتەوە دەقە کوردییەکە، کەوا ئەو شێوازە سەردەمییانە بەکار بێت لەو کاتەی ئەو دەستەیە بەو کارە هەڵدەستێ بەو قۆناغە لە هەڵبژاردن، کە پێی دەوترێ تەسجیل و تەحدیسی سجللی ناخبین، بۆیە (صیغ مناسبة و حدیثة)، (حدیثة)کە ئەو ئەلکترۆنییە دەگرێتەوە، پێویست ناکات ئەگەر وشەی ئەلکترۆنیشی تێدا نەبێت، دواتر بەڕێزێك ئاماژەی بەوە کرد کە لەوانەیە ئامێری تر پەیدا بێت، یاخود شێوازی نوێتر پەیدا بێت، بەڕێزان کە ئێمە دەڵێین (وسائل مناسبة) یان (صیغ حدیثة)، ئەگەر یاساکە لە 2011 هەڵبژاردن کرا، لەو کاتە جێ بەجێ کرا، ئەو کاتی چی سەردەمییانەیە و نوێترین شێوازە، مەفرووزە ئێمە بەو دەقە یان بەو بڕگەیە دەستەمان پابەند کرد کە ئەو شێوازە بەکاربێنێت، دواتر دوای چوار ساڵ کە هەڵبژاردن دووبارە دەکرێتەوە، دیسان لەو کاتی چ سەردەمییانەیە، چ گونجاوە، چ نوێیە، ئەو بەکاردێت، پێویست ناکات ئێمە هەموو وەسائیلەکان لێرە دانێین و زیاد بکەین، کە ئەوڕۆ ئەوە جێ بەجێ دەکرێ، پەیڕەو دەکرێ، دواتر گۆڕانی بەسەردا دێت، ئامێری نوێتر پەیدا دەبێت، بۆ ئەو قۆناغە، بۆ ئەو پرۆسەیە بەکاردێت، باس لەوە کرا کە مورەشەحین زیاد بکەین، ئەوە لە بڕگەی دواتر، لە بڕگەی چوارەم باس لە مورەشەحین کراوە، لەبەر گرنگی ئەو زانیارییانەی دەربارەی مورەشەحین و کیاناتی سیاسی، ئەوە لە دوو بڕگەی جیاواز و سەربەخۆ باس کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو مولاحەزەم هەیە، مولاحەزەیەکیان عامە، مەجبوورم لێرە ئیشارەتی پێ بدەم، ئەویش ئەوەیە لێرە ئێمە باس لە ئەوە دەکەین کە هەیئەی عولیا ئیش و کارەکانی چیە؟ هەیئەی عولیا ئیش و کارەکانی ئەوەیە کە ئێمە ئێستا پێی دادەچین، بەڵام هەیئەی عولیا بریتی یە لە دوو دەزگا، دەزگایەکیان مەجلیسی هەیئەی پێ دەڵێن، کە دەسەڵاتەکانی جیایە، کە وەکو دانانی ڕێنماییەکانی ئەنزیمە، دەزگای دووەم ئیدارەی ئینتیخابییە، ئەویش کە تەنفیزی عەمەلییەی ئینتیخابییە، وەکو ئەوەی بڵێی ئەو تەشریع دەکات، ئەو تەنفیزی دەکات، ئەوە تەوزیحێکە بۆ بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، خاڵی دووەم دەمەوێ ئیشارەتی پێ بدەم، سجلی ناخبین ئیعتیماد دەکاتە سەر ئیحصائیات، ئێمە ئیحصائیاتمان نیە ئێستا، ئیشاڵڵا ئیحصا دەکرێت لە مانگی داهاتوو، بە نیسبەت ئیحصا دەسەڵاتێکی حەصری ئیتیحادییە، سجلی ناخبین یەك سجلی ناخبینە، چ بە نیسبەت عیراق بێت، چ بە نیسبەت ئێرە بێت، ئەوان بە نیسبەت ئینتیخاباتی ئیتیحادی تەنفیزی دەکەن، بە نیسبەت ئەو سجلی ناخبینە، ئێمەش بە نیسبەت ئیتیحاداتی محەلی خۆمان تەنفیزی

دەکەین، کەواتە تەنسیقیش هەیە بەینی هەردوولا، بڕگەیەکی تایبەتیمان دایە، ئیمکان هەیە ئیعتیماد بکرێتە سەر ئەو بابەتانە بۆ تەنسیق بە نیسبەت سجلی ناخبین کە زۆر لەسەری قسە کرا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر/ لیژنەی ناوخۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

گشت ئەو تێبینیانەی خوشك و برا پەرلەمانتارەکان باسیان کرد، بە تایبەت ئەوەی کاك ئاسۆ و ئامینە خانیش، ئێمەش هاوڕابووین، بەڵام دەچێتە بابی تەعلیماتەوە، بۆیە لێرەدا هاوڕاین لەگەڵ لیژنەی یاسایی، کە ماددەکە وەکو خۆی بێت، تەنها هەماهەنگی زیاد بکرێت، بەڵام ئەگەر لێرەش لە خاڵەکانی تر باس کرابێت، دەتوانین ئەوەش نەکرێت، هەر وەکو خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخیر صیاغەتان بخوێننەوە بۆ دەنگدان، نیزامییە؟ فەرموو.

بەڕێز ئامینە ذكري سعيد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارەکا بۆ کاك شێروان، ئەگەر دەسەلاّتا حەسریە، ئەو سجلێت ناخبین ئەو بن ئەوێت کۆمسیۆنا یا بالاّیا عیراقیێ، دێ چۆن ئەم دێن نی کرنێ و تەنزیم کرنەکا دی نی بکەین؟ ئەڤە یا وازحە ، ئەڤ خالاّ بێژی نی کرنێ، ئو تەنزیم کرنا سەرێ، یەعنی نوی کرناو چێ کرنا وێیە، ئەگەر دەسەلاّتا حەسریا کو دێ چەوا جارەکادی وی مافی دا ڤێ کۆمسیۆنێ کو شولێ بکاتەڤە؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چ کۆمسیۆنی عیراقی بێت، چ کۆمسیۆنی هەرێمی کوردستان بێت، ناوەکان لە دائیرەی ئەحوالی مەدەنی وەردەگرێ، کەواتە سجلی ناخیبەکان لەوێ هەمووی هەیە، کێ 18 ساڵی تەواو کردووە، کێ تەواوی نەکردووە، داوای لێ دەکەن، ئەوانەی 18 ساڵیان تەواو کردووە ناوەکانیان بێتە لایان، بۆ ئەوەی تەحدیدی ناخبین بکرێت، ئەوە مەوزووعێکە پەیوەندی بە ئەحوال مەدەنی هەیە، پەیوەندی بە ئیحصاوە هەیە، بەڵام لەوانەیە ئنتیخاباتێك بۆ ئینتیخاباتێکی تر فەرق دەکات، ئەوە پێی دەڵێن (تحديث سجل الناخبين)، بۆ ئەوەی ژمارەکانیان زیاد دەکات، ئەوانەی کە 18 ساڵیان تەواو کردووە، تەحدیسەکە مەسەلە ئەوەیە، ئەوەی تر سجللی ناخبین پەیوەندی بە ئەحوال مەدەنی هەیە، ئەحوال مەدەنیش بە ئیحصا دەکرێت، ئیحصایەکەش لە زیمنی دەسەڵاتی حەصریە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا ئاخیر صیاغە بخوێننەوە لیژنەی یاسایی تا بیخەینە دەنگدان.

بەڕێز عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

3-ادارة عملیة تسجیل الناخبین وتنظیم وتحدیث سجلاتهم وذلك بالتعاون مع الجهات المعنیة.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەقە عەرەبیەكەیە دەیكەمە كوردی.

3- بەڕێوەبردنی پرۆسەی تۆماركردنی دەنگدەران و ڕێكخستن و نوێ كردنەوەی تۆماری دەنگدەران بەهاوكاری لایەنە پەیوەندیدارەكان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە بەو صیاغەیەی كە بە عەرەبی و كوردی خوێندرایەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، یەك كەس لەگەڵدا نییە، بەزۆرینەی دەنگ فەقەرەی سێ پەسند كرا، بۆ فەقەرەی چوار كەرەم بكە.

بەڕێز عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تنظیم و تنفیذ عملیة تسجیل و تصدیق الكیانات السیاسیة و الإئتلافات و التصدیق على قوائم المرشحین.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

4- ڕێكخستن و جێ بەجێ كردنی پرۆسەی تۆماركردن و پەسندكردنی قەوارەی سیاسی و كۆبەندەكان و لیستی پاڵێوراوان و كاندیدەكان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە پێشنیارمان كردووە كە ئیعادەی صیاغەی ماددەكە بكرێتەوە، وشەی (تصدیق) ئیزافە بكرێت، دوای وشەی (تسجیل)، ئێمەش بەڕاستی زۆربەی زۆری ئەو مەعلوماتەمان وەرگرتووە لەو بەڕێزانەی كە

شارەزاییان هەیە لە مەسەلەی کۆمسیۆن لە ناو هەرێمی کوردستان، ئەوان وتیان پێمان باشە ئەوە ئیزافە بکرێت، بۆ ئیش و کاری ئێمە ئاسانکاری دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی ناوخۆ، فەرموو.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی (4) هیچ تێبینیمان لەسەر نییە، تەنها ئەوە نەبێ کە پشتگیری لە ڕایەکەی لێژنەی یاسایی دەکەین، بۆ زیادکردنی وشەی (تصدیق)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئەوانەی دەیانەوێ قسە بکەن، عمر عبدالعزیز، د. أحمد إبراهیم، ئارام قادر، هاژە سلیمان، تارا ئەسعەدی، شلێر محمد، شوان کریم، عمر نورەدینی، عمر عبدالرحمن، شونم محمد، حاکم ڕزگار، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاوالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بڕگەی پێشوومان گۆڕی، کەلیمەی تەنفیز و تەنزیمەکەمان لابرد، کردمانە (إدارة)، کەلیمەی ئیدارەمان لە جێی دانا، لەبەر ئەوە نەوەکو بەسەریدا تێپەڕین، لێرە پێم باشە ، کەلیمەی تەنفیز و تەنزیم و عەمەلیە هەمووی لابەین، هەر یەکسەر بڵێین (تسجیل الکیانات السیاسیة)، چونکە ئەمە باس لە تەسجیلە، ئیتر ئەگەر قەرارە باسی کەلیمەی عامەش لێرە بێ، پێم باشە بیکەینە (إدارة عملیة تسجیل الکیانات السیاسیة)، وەکو بڕگەی پێشوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار د. أحمد، فەرموو.

بەڕێز د. أحمد إبراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا منیش پشتگیری لەو ڕایە دەکەم بەڕاستی، تەنزیم کە لەو سێیەم خاڵەدا دووبارە بۆتەوە، بەڕای من ئیدارەکە بەسە، چونکە ئەگەر لێرە تەسجیلی کیاناتی سیاسیە، هەڵبەتە فەرقی هەیە لەگەڵ تەسجیلی ناخبین، تەسجیلی ناخبین ئیحتیمال ئەرکی زیاترە، تەنزیمی دەوێ، ڕێکخستنی دەوێ، بەڵام تەسجیلی کیاناتی سیاسی ئەوەندە زەحمەتەی ناوێ، یەعنی ئەوەندە موعەقەد و ئاڵۆز نییە، بۆیە تەنها ئیدارەکردن بەسە بەڕای من، (إدارة تسجیل الکیانات السیاسیة و التصدیق علی قوائم المرشحین)، کافیە لێرەدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ئارام، فەرموو.

بەڕێز أیوب نعمت قادر (ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من پرسیارێکم لە لێژنەی یاسایی هەیە، ئەویش ئەو بڕگەی چوار، لەگەڵ زیادکردنی وشەی پەسندکردن، لە ماددەی (5) لە بڕگەی (2) و (3) دووبارە بۆتەوە، تێکەڵاوییەك هەیە لێرە، ئەگەر دایبنێین بە ئەرك، لەولاوە ئێمە جارێکی تر دووبارەمان کردووە کە صەلاحیەتە، ئایا کامیان شوێنێکی گونجاوە؟ لێرە وەکو ئەرك دابندرێ؟ یاخود لە ماددەی (5) کە بریتی یە لە صەلاحیەتی ئەو هەیئەیە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هاژە خان، فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم لە کۆتایی بڕگەکە ئەوەی بۆ زیاد بکرێ، بە پێی قانونی ئەحزاب، ژمارە (17)ی ساڵی 1993، کە ئێستا لە کوردستان کاری پێ دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تارا ئەسعەدی، فەرموو.

بەڕێز تارا حسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرواى بە باش دەزانم، هاوڕام لەگەڵ هاوکارەکانم کە پێشتریش باس کرا، کە (إدارة تسجیل الکیانات والأحزاب السیاسیة و الإئتلافات و التصدیق علی قوائم المرشحین)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

شلێر خان، فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەیە دەڵێ (الکیانات السیاسیة و الإئتلافات)، ئەگەر (الشخصیات المستقلة) زیاد بکرێ، بۆ ئەوەی دوایی موشکیلە دروست نابێ، چونکە جارێ ئێمە لە ئینتیخاباتدا بینیمان، (وتصدیق علی قوائم المرشحین) بەسە ئەو جوملەیە بە نیسبەت، پرسیارەکەم لە لیژنەی یاساییە ئەو مەوزوعی نەزاهەت یان

دوای ئەوە (اجتثاث)ی بەعس و ئەو شتانە دوایی لە ئەنزیمە و شتەکانیان دەردەچێت، یەعنی بۆ ئەو مورەشەحانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان کریم کابان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، ئەوەی شلێرخان گوتی منیش هەمان ڕام هەبوو کە ئەشخاس زیاد بکرێت، کە بە پێی یاسای هەڵبژاردن تاکە کەسیش مافی ئەوەی هەیە خۆی بپاڵێوێ مەرج نیە کیانات و ئیئتلافات بێت بە تەنها بەشداری هەڵبژاردن بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمرحمد امین خدر (نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی دەکرێت کە لەناو پرۆژەی یاساکەدا چەندین جار زاراوەو چەمکی قەوارەی سیاسی دووبارە بۆوەتەوە، بەڕەئی من پێویست بە ناساندن دەکات، واتە تەعریفێك هەبێت بۆ ئەوەی کە قەوارەی سیاسی یان کیانی سیاسی چیە؟ خاڵی دووەم/ ئەوەیە کە چەند پرسیارێك دێتە ئاراوە سەبارەت بەو موستەڵەحە و بەو چەمکە، ئایا تەنها بەشداری کردن لە پرۆسەی هەڵبژاردن سیفەتی بە سیاسی بوون، یان قەوارەی سیاسی بوون دەبەخشێ بە لایەنەکان یان نا؟، یان تەنها سیاسی بوون کورت دەکرێتەوە، بۆ پرۆسەی هەڵبژاردن؟، بە رەئی من نەخێر، بۆیە من پێشنیار دەکەم کە لەوێدا کیانی سیاسی یان قەوارەی سیاسی بگۆڕێت بۆ قەوارەی ئینتیخابی، قەوارەی هەڵبژاردن، چونکە کە دەڵێین کیانی سیاسی یان قەوارەی سیاسی، زیاتر دەبێت رەبتی بکەینەوە بە لایەنە یاساییەکەی، واتە ئەو حیزبە سیاسی و پارتە سیاسی و کۆمەڵ و ڕێکخراوە سیاسیانەی کە بە گوێرەی یاسای پارتە سیاسیەکان و کۆمەڵە سیاسیەکان، ئەوان مۆڵەتی کارکردنیان پێدراوە، پێش هەڵبژاردن و دوای هەڵبژاردنیش ئەوان بەردەوام دەبن لەچالاکی سیاسی، بەلاَم کە دەگوترێ قەوارەی هەڵبژاردن، تەنها بەشداری لە پرۆسەی هەڵبژاردن دەکات، مەرج نیە پێش بەشداری کردن لە هەڵبژاردن ئەو کیانی سیاسی بووبێت، مەرج نیە دوای بەشداری کردن لە هەڵبژاردنیش وەکو کیانی سیاسی درێژەی بوونی خۆی بدات و بمێنێتەوە، لەلایەکی تر دەبینین ئەوانەی کە بەشداری دەکەن لە پرۆسەی هەڵبژاردن، مەرج نیە بە گوێرەی یاسای پارتە سیاسیەکان ئەوانە قەوارەی سیاسی بن، لەوانەیە ئەوانە ئەشخاصی تەبیعی بن، بەلاَم کە دەگوترێ کیانی سیاسی هەردوو لای بەیەکەوە کۆ دەبێتەوە، بۆیە من پێشنیار دەکەم و بە پێویستی دەزانم کە ئەمە واتە چەمکی قەوارەی سیاسی بگۆڕێت بە قەوارەی هەڵبژاردن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عمر عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێموایە بە تەئكید لێرە (تنظیم و تنفیذ، عمل تسجیل وتصدیق الكیانات السیاسیة والائتلافات و قوائم المرشحین) دێتە كایەوە، بە تەئكید لێرە لیژنەی یاسایی دەستیان خۆش بێت لێرە لە كاتی خۆیدا دوای كەلیمەی تەسجیل، تصدیقی هێناوە، چونكە ئەوە بە تەئكید لە صولبی ئیشی ئەو مفەوەزییە كە هەڵبستێت بە ڕێكخستنی وە تەسجیل كردنی ئەم كیانات و ئەحزاب و ئەو ئیئتیلافاتانە، وەهەروەها قائیمەی مورەشەحین، لەبەر ئەوە صولبی ئیشەكەی خۆیەتی كە بمێنێتەوە بە تەنفیذ، بە تنظیم و تنفیذ عملیة تسجیل وتصدیق الكیانات السیاسیة والائتلافات وقوائم المرشحین، بە واتا وەك تەصدیقەكەی ئەو سەریشی لەسەرلا ببرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

شەونم محمد فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانم لەلایەن كاك عمر كرا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

حاكم رزگار فەرموو.

بەڕێز رزگارمحمدامین حمە سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ مامۆستا عمر نورەدینی، لەگەڵ شلێرخان، لەسەر مەسەلەی داخل كردنی ئەشخاس، وە تەعریف كردنی كیاناتی سیاسی لە دوای كیاناتی سیاسیش ئیئتیلافات هاتووە، ئیئتیلافاتەكە مەبەستی چیە؟، موجەرەد ئیئتیلافات، ئیئتیلافات چۆن؟، دوای ئەم جیهەتانە ئەم هەیئەتە، ئەمە ئیجازە ئەدات بەو هەیئەتانە بۆ ئەوەی داخلی ئیینتیخاباتەكە ببن، یان خۆیان لە شوێنێكی تر ئەو هەقەیان پێ دراوە و دێن ئەم تەنزیمی دەكات، ئەو تەسجیلی دەكات، ئەمە مەسەلەیەكی موهیمە، ئەمان هەقی ئیجازەیان هەیە؟، ئەگەر ئەم ئیجازەی نەداتێ ئیتر مەحروم ئەبێت لە ئینتیخاباتەكە یان نا؟، ئەم نوقتەیە زۆر گرنگە كە پێویستە زیاتر لەسەری بوەستین، بەرەئی من ئەبێت ئەو دوو، سێ شتە وازح بێت، ڕەنگە ئەگەر بڵێی تنظیم، كەلیمەی تەنفیذیش نازانم لەوێ بۆ چیە، دووبارە ئەبێتەوە، پێموایە ئەو كەلیمەی تەنفیذ مەبەست چیە؟، تنفیذ عەمەلیەی تەسجیل، كە تۆ تەنفیذیەكەی، یەعنی جێبەجێی دەكەی، جیهەتێكی تر

ئەمرت بەسەرا ناكات، بۆ خۆت بـەو كـارە هەڵدەسـتیت، كـە ئـەوەی تەنفیـذ دائیمـەن جیهـەتێكی تـر هەیـە ئەمر بەسەر تۆ دەكات جێبەجێی دەكەی، كە بەو كارە هەڵدەستیت، ئەڵێ تتولى مايلى، تەنفیذەكـە بـەرەئی من لە شەوێنی خۆی نیە، دوایی ئەگەر بڵێیت تنظيم عمليه تسجيل الاشخاص او الجهه التى لها حق مشاركه الانتخابات، ئەگەر وامان گوت، بحق لها حق المشاركه، لە شوێنێكی تر ئەو حەقەی وەرگرتـووە، یـان ئـەم ئـەو حەقە ئەدات، حەزەكەم ئەوە ڕوون بێتەوە، من تۆزێك غموز هەیە لەلام، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی وەڵامتان بۆ وەڵامی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر لە تێبینیەكان تایبەت بوو بـە وشـەی ڕێكخسـتن، جێبـەجێ كـردن بگۆڕدرێـت بـۆ وشـەی بـەڕێوەبردن، لەبەر ئەوەی لە بڕگەی پێشوو ماددەكەمان بەو شێوەیە داڕشتەوە كرا بە بەڕێوەبردن، بـەلام ئایـا لێـرە كـە باس لە تۆماركردنی قەوارە سیاسیەكان دەكەین و پەسەند كردنیـان، لێـرە بەڕێوەبردنەكـە، هـەمان شـوێنی ڕێكخستن و جێبـەجێ كردنەكـە دەگرێتـەوە یـان نـا؟، بـاس لـەوە كـرا كـە بـە پێـی وشـەی قـانونی ئـەحزاب بڕگەیەك زیاد بكرێت لە كۆتایی ئەو بڕگەیە، قانونی ئەحزاب زیاد بكرێت، بەڕێزان قانونی ئەحزاب، بـاس لـە ئـەحزاب دەكـات، نـەوەك كیانـاتی سیاسـی، وە لەوانەیـە هەنـدێك قـەوارەی سیاسـی بەشـداری بكـەن لـە هەڵبژاردن، تۆمار نەكراون لە حزب، مۆڵەتیان وەرنەگرتووە، یـان خۆیـان نـەیان ویستووە كـە ببنـە حـزب، وەكە پێناسەی حزب كراوە هەموو حزبێك كیانی سیاسیە، بـەلام هـەموو كیـانی سیاسـی، قـەوارەی سیاسـی، حزب نیە، بۆیە ئەگەر بڵێین بە پێی قانونی ئەحزاب ئەو بڕگەیە زیاد بكـەین، ئـەوە دەكـات ڕێگربـووی لـە بەر دەم بەشداری كردنی قەوارە سیاسیەكان لە پرۆسەی هەڵبژاردن تـەنها ڕێگەتـدا بـە حزبـەكان، بـاس لـە مەرجەكان كرا، كێ خۆی هەیە؟، كێ مافی هەیە؟، بەشداری بكات، یان تۆمار بكات، یـان داوا پێشـكەش ئـەو دەستەیە بكات، لایەنەكی تر هەیـە ئـەو دەسـتە تەحدیـد دەكـات، بـەڕیزان هـیچ لایەنـەك نیـە، تـەنها یاسـا هەیە، ئێمـە یاسـای هەڵبـژاردنی پەرلـەمانمان هەیـە، یاسـای هەڵبـژاردنی ئەنجومـەنی پارێزگاكانمـان هەیـە، كەلـەو دوو یاسـایە مەرجـەكانمان دانـاوە، بـۆ ئـەو كەسـانەی مـافی ئـەوەیان هەیـە بـۆ تەرشـیح كـردن، بـۆ دەنگدان، ئەوە تەنها ئەو دەستەیە میكانیزمەكەو شتە تەكنیكیەكەو ئەو لایەنە دەكاتن، تەفاصـیلەكانی تـر و وردەكاریـەكانی تـر ئـەوە قـانونی ئینتیخابیـە، هـەر لایـەنێكی ترئەگـەر هەڵبـژاردنی پەرلـەمان بـوو بـۆ نموونـە، پەرلـەمانی كوردسـتان، دەبێـت ئەنزیمـەكان دەربكـات، بـە پێـی قـانونی ئینتیخـابی پەرلـەمانی كوردسـتان، هـەروەك لـە بڕگـە یـەكی ئـەو ماددەیـە دەنگمـان بـۆی داوە، وفـق القـوانين المرعيـه فى اقلـيم كوردستان، ئەگەر یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاكان بـوو، دەبێـت ئەنزیمـەكانی دەربكـاتن، بـە پێـی قـانونی ئینتیخـابی، مجلس محافـەزات ئـەوە تەحدیـد دەكـات كـە بـەچ شـێوەیەك تۆمـاركردنی ئـەو قـەوارە سیاسـیانە و ئـەو لایەنانـە دەبـیتن كـە دەتـوانن و مافیـان هەیـە، بەشـداری بكـەن لـە هەڵبـژاردن، بۆیـە

مەرجەکانی مورەشەحین باس ناکرێت، یاسای تایبەتی خۆی هەیە، هەر ئەوەندەم لای خۆم تۆمار کردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ رەئیتان.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێمان باشە بڕگەی 4 وەکو خۆی بمێنێتەوە، تەنها ئەو پێشنیازەی بەڕێز کاك عمر نورەدینی پشتگیری لێ دەکەین، کە لە جیاتی قەوارەی سیاسی بنووسرێ قەوارەی هەڵبژاردن، وە دەکرێت لەناو کەوانەیەکیش تەعریفی ئەوە بکرێت، چونکە قەوارەی هەڵبژاردن شەرت نیە بەس حزب و کۆمەڵە بێت، بەڵکو لە شەخسیاتیش قەوائم تەقدیم دەکەن، بۆ ئەوەی بەشداری لە هەڵبژاردن بکەن، لە دوای قەوارەی هەڵبژاردن کەوانەیەك بکرێتەوە، قەوسێك بکرێتەوە جا چ شەخسیات یان کۆمەڵە یان حزب بێتن، بۆ ئەوەی تەعریفەکەی شامل بێت، موهیم ئەوەیە شەخسیاتیش بگرێتەوە، تەنها حزب نەگرێتەوە، یان تەنها قەوارەیەکی سیاسی نەگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ڕاوێژ کردن لەگەڵ ئەندامانی لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ، پێشنیار دەکەین صیاغەکە بەو شێوەیە بێت، ئەگەر ئەندامانی پەرلەمان قبوڵیان کرد، (تسجيل الكيانات السياسيه والائتلافات والتصديق على قوائم المرشحين).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سکرتێری پەرلەمان موداخەلەی هەیە، کەرەمکە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر لە مێژە کاتی دانانی قانونی عیراقیش ئێمە رەئیەکی تایبەتمان هەبوو، کو کەلیمەی کیانی سیاسی لەسەر ئەو قەوائیمانە تەتبیق نابێت، حزب کیان سیاسیە، تەنزیمەکە بەردەوام دەبێت، پێش هەڵبژاردن و

پاش هەڵبژاردن، بەڵام چوار برادەران، پێنج لە برادەران خۆ ڕێك دێخن، قائیمەیەك دروست دەكەن، پاش هەڵبژاردن یەكەك بەسەر دەكەوت، چواری تر دەچنە ماڵی خۆیان، دوورنیە هەر عیلاقاتیشیان تێك بچێت و لە یەكتری عاجز بن، چونكو دەرنەچوون، لەبەر ئەوە كەلیمەی كیان سیاسی لەسەر ئەو قەوائیمانە، بەڕەئی من شتێكی غەڵەتە، من لەگەڵ ڕەئی كاك عمرم، چونكو بەردەوام نابێت، دوو: كیان سیاسی حزبە، ئەو مفەوەزیە، ئەو هەیئەیە هەق نیە ئیجازە بە كیان سیاسی بدات، كیانی سیاسی خازعی قانونی جەمعیات و ئەحزابە، ئەوانە ئیجازەی پێ دەدەن، ئەوە وەك ئیجازەی لێدێت، باشە ئەگەر هاتو ئەو كیانی سیاسیە یەك دەرچوو، بەڵام تەنزیم بەردەوام بوو، تێك نەچوو مابەینیان، ئێ ئەوە دەبێتە تەنزیمێكی سیاسی كە ئیجازەی نیە، لەبەر ئەوە كەلیمەی كیانی سیاسی من ئیشم پێی نیە كو لە بەغدا ئەوە بەكار دێنێت، خۆ شەرت نیە هەموو شتیكی بەغدا ڕاست بێت، بەرەئی من یان ببێتە قائیمەی ئینتیخابی، دوور نیە باشتر بێت، شاملی هەموویانە، هەتا شاملی ئەحزابیشە، قائیمەی ئینتیخابی حزب پێشكێشی دەكات، تەصدیق دەكرێت، شاملی ئەحزابیشە و شاملی غەیری ئەحزابیشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێستا پێشنیاری كاك فرست سكرتێری پەرلەمان دەخوێنمەوە، ئەگەر ئەندامانی پەرلەمان قبوڵیان كرد، دەنگی پێ دەدەین،(تسجیل القوائم الانتخابیە والائتلافات وتصدیقها).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان دەیخەینە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ سوپاس، كێ لەگەڵ دانیە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە، سوپاس، بەكۆی دەنگ پەسەند كرا، بۆ خاڵی پێنج كەرەمكە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

5 - تنظیم وتنفیذ عملیة تسجیل مراقبي الانتخابات و المنظمات والاعلامیین الدولیة والمحلیة.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بڕگەی پێنجەم: ڕێكخستن وجێبەجێ كردنی پرۆسەی تۆماركردنی چاودێرانی هەڵبژاردنی ڕێكخراوەكان و میدیاكانی نێو دەوڵەتی و ناوخۆ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕەئیتان لەسەری كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە تەئیدی ئەو فەقەرەیەمان کردووەو هیچ ملاحەزەیەکمان نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ فەرموون.

بەڕێز شۆرش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ دەقی بڕگەکەین، کەلە ئەصڵی پڕۆژەکەدا هاتووە، هیچ تێبینیەکمان نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان کێ ئەیەوێ لەسەر ئەو خاڵە قسە بکات، سۆزان خان لەوێوە ناوت، ، ئەو بەڕێزانەی ویستوویانە قسە بکەن، سۆزان شهاب، ئەڤین عمر، خلیل عثمان، جلال علی، تارا ئەسعدی، حاکم رزگار، ناسك تۆفیق، محمد شارەزووری، سۆزان خان کەرەمکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تنظیم وتنفیذ عملیة تسجیل مراقبی الانتخابات والمنظمات والاعلامین الدولیة والمحلیة، من لێرە عملییەی تسجیل جارێکی تر ئەکەوینەوە ئەوەی کە ئەمانە، مەسەلەن مونەزەمەیەك چۆن ئەچێت ناوی خۆی تسجیل دەکات، بەڵکو دەبێت ئەمان تەنزیمی ئەوە بکەن، ئەو تەنفیذەو جارێکی تر و تەسجیلەکە لابرێت، هەر بڵێ تنظیم عملیة اشراف مراقبی الانتخابات من المنظمات والاعلامیین، ئەوە بەسە، بەو شێوەیەی لێ بێت، یەعنی پێویست ناکات، چونکە تسجیل، خۆی منظمة مسجلة، تەسجیل کراوە، ئەمان بەس هەرئەوەندە ئەچن ئەیانەوێت بڵێن ئێمە لەگەڵتان هاوبەشەبین لە موراقەبە کردنی ئەم پرۆسەیە، یاخود کۆمەڵێك مونەزەمات هەیە، ئیشیان بەس ئەوەیە کە موراقەبەی ئیشرافی ئینتیخابات دەکەن، ئەمە خاڵی یەکەم، من پێش ئەم خاڵە پێشنیارێکمان هەیە، کەوا تنظیم عملیة کەمپەینی هەڵبژاردنەکان، ڕێکخستنی پرۆسەی کەمپەینی هەڵبژاردنەکان، چونکە ئەویش دەکەوێتە زمنی ئیختیساسی ئەوانەوە، چونکە دەبێت کۆمەڵێك تەعلیمات دەربکەن لەسەر ئەوەی، کەی دەست پێ دەکات؟، کەی دەوەستێت؟، چۆن ڕێك دەخرێت؟، لەکاتی تەجاوزاتا، ئەمەش ئەبێت بکرێت بەخاڵێك ئیزا فە بکرێت، لە بەینی خاڵی چوار و پێنجا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ سۆزان خان، لەگەڵ رەئی سۆزان خان، کە وا وشەی تنفیذ لێرە هەڵبگیرێت، چونکە پێویست ناکات، کەتۆ تەواو تنظیمت کردو تسجیلت کرد، موراقبینەکان تەنفیذ کردنی چیە یەعنی؟، ئەو

وشەیە لێرە وابزانم جێگای خۆی نیە، وەهەروەها من لەگەڵ ئەوەم کەوا موراقبی ئینتیخابات، کیاناتی سیاسیی و مونەزەماتی موجتەمەعی مەدەنی و مونەزەماتی دەولیش دەگرێتەوە، وابزانم کەلیمەی مونەزەماتیش لێرەدا ئەگەر لابرێ، چونکە بوونی و نەبوونی هەروەکو یەك ئەبێت، لەگەڵ ئەوەم منیش، پشتگیری رەئیەکەی سۆزان خان دەکەم، کەوا حەملەی ئینتیخابات یاخود حەملەی ئیعلامی ئینتیخابات تەنزیم بکرێت، لێرەدا ناوی بهێنرێت و تەنزیم کردنەکەی دیاری بکرێت و بکەوێتە ئەستۆی ئەم دەستەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، جەلال علی فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرەئی من ئەو تنظیم تسجیل مراقبی الانتخابات والمنظمات ذوی العلاقة، یان بڵێی المنظمات المدنیة والمهنیة ذوی العلاقة، چونکە لە کوردستانا، لە هەرێمی کوردستانا بەسەدان رێکخراو هەیە، ئەگەر ذوی العلاقة نەبێت چۆن تەسجیلی ئەکەی، ئەو مەسەلەی ئەو اعلامین الدولین والمحلین، ئەوەش قەواعدیەن وابزانم رێك نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز تارا ئەسعەدی کەرەمکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

منیش هاوڕام لەگەڵ ئەڤین خان و سۆزان خان، زۆر شت بەراستی لێرەدا لەو عەمەلییەی هەڵبژاردنەدا پێویستمان بەروون کردنەوەو بە دانانی ئەو پرۆسەیە بە پێی ئەو تەعلیماتەی کە لەگەڵ ئەم هەرێمەمان دەگونجێ، لەگەڵ مەعایری دوەلی رێك بکەوێت، هەمووی بە شێوەیەك دەبێت بکرێت، ئەو کەمپینە رێکخستنەی کە بۆ هەڵبژاردنەکە، تاکو بتوانین بە رێکی ئەو شتانەی کە تۆزێك نامۆیە ئێستاش لەناو مێشکی زۆرێك لە ئەندامەکانماندا، هەمووی بە رێك و پێکی بکرێت بە پێی ئەوەی کە دادەنرێت، وە ئیدارەی تەسجیل کردنەکە هی ئینتیخابات وابزانم خۆی هەر مونەزەماتە کە ئەبێت، ئەگەر داش نەنرێت مونەزەماتەکە، ئیعلامیەکان لە رووی دوەلیەوە وە محەلیەوە دابنرێت کافیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ناسك تۆفیق فەرموو.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە خاڵی پێنجەم مورەشەحی ئەوێت، باس لە پرۆسەی تۆمار كردنی چاودێرانی هەڵبژاردن دەكات، بەڵام لێرە كە دەخوێنیتەوە وا هەست دەكەی دەڵێت، تۆمار كردنی چاودێرانی هەڵبژاردن و ڕێكخراوەكان، ڕێكخراوەكان تەسجیلیان ناوێت، بۆیە ئەبێت بڵێین، ڕێكخستن و تۆماركردنی چاودێرانی هەڵبژاردن لە نوێنەری قەوارە سیاسیەكان و ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنی و میدیاكارانی نێودەوڵەتی وناوخۆیی، یەعنی ئەو واوە زیادە، وای كردووە ئەڵێین، تۆ لێرە باس لە تەسجیلی ڕێكخراوەكان دەكەی، نەوەك ئەوان ئەوان وەكو چاودێر وابن، بۆیە ئەگەر بكرێت بڵێین چاودێرانی هەڵبژاردن لە نوێنەری قەوارە سیاسیەكان و ڕێكخراوەكان و میدیاكارانی نێودەوڵەتی و ناوخۆیی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

حاكم رزگار فەرموو.

بەڕێز رزگار محمدامین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ببورە من پێموایە تەنزیمی ئیجرائاتی موشارەكەكە بكات ئەم، یەعنی ئیجرائاتی موشارەكە كردنەكە، ئەوان هەقیان هەیە، مونەزەماتی دولی بە پێی مەعایری مونەزەماتی دەولی ئیعلامیەكان موراقیبەكان، مورەشەحەكان موراقبی خۆیان هەیە، كیانەكان موراقبی خۆیان هەیە، بەڵام ئەم تەنزیمی ئیجرائاتی ئەو موشارەكەیە دەكات، لەسەر صعیدی داخلی و صعیدی دولی، ئینجا ئەگەر بەو جۆرە صیاغە بكرێتەوە، تنظیم اجراءات مشاركة المراقبین والاعلامین علی الصعیدین الدولی والداخلی في العملیة الانتخابیة، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

محمد شارەزووری فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی(شارەزووری)

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێموایە خاڵی پێنج بكرێت بە دوو بڕگەوە، تنظیم وتنفیذ عملیة تسجیل مراقبی الانتخابات والمنظمات والاعلامین الدولیة والمحلیة وممثلین عن الكیانات والائتلافات، چونكە ئەو ئیئتلافات و كیاناتیش مومەسلیان هەیە لەوێ، كە موافەقەتی لەسەر بكات، خاڵی دوو، تنظیم عملیة الحملات الانتخابیة والقیام بمراقبتها، سوپاس.

بیەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی رەئیتان، دەربارەی موداخەلەی ئەندامانی پەرلەمان، فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك دکتۆر ئەم خاڵە زیاتر دەلالەتە بۆ زیاتر شەفافیەت دان بە عەمەلیەی ئینتیخابات لە هەردوو مەراحلی دەنگدان و فەرز کردن، بۆیە وەکو برادەران باسیان کرد، لێرە ناوی وکلای قوائم نەهاتووە ئیزافە بکرێت، وە مونەزەماتیش لێرە، مونەزەمات تەعریف بکرێت، یەعنی ئەگەر بڵێی بەس مونەزەمات، مونەزەماتی (رابیش) هەیە، وەمن پێموایە بکرێت بە مونەزەماتی موجتەمەعی مەدەنی، دەتوانی بڵێی وضع قواعد واجرائات والمشاركة وكلاء القوائم ومراقبى الانتخابيات ومنظمات المجتمع المدني والاعلاميين الدولية والمحلية في متابعة عمليات الاقتراع والفرز، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان، دەربارەی موداخەلەی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەست لەو بڕگەیە ئەوەیە کە ئەو نەزاهەتە و حیادیەو شەفافیەتەی باسی دەکەین، بتوانین لە ڕێگەی بەشداری کردن یاخود چاودێری کردنی ئەو لایەنانەی کە لەو بڕگەیەدا هاتووە، ئێمە بتوانین بە دەستی بێنین، کە باس دەکەین ئینتیخاباتەکە پێویستە نەزیهبێ، حیادیەت لەبەرچاو بگیرێت، ئەوە لە حاڵەتی بەشداری کردنی ئەو لایەنانە، ئێمە دەتوانین ئەو شتە مسۆگەر بکەین، بەلآم هەندێك شت هەیە، مەبەستەکە تەحقیق بێت، ئەو مەبەستەکان هەیە ئێمە لەو بڕگەیە، بەلآم ئەگەر پێشنیارەك هاتووە وشەی داخل اقلیم و خارج اقلیم بەکار بێت، لەباتی وشەی دەولی و محەلی، یان تەعریفی مونەزەمات بکرێت، بەڕێزان ئەوا جێی نیە ئەو ماددەیە، ئێمە باسی قانونەکە دەکەین، قانونەکە چەندین بنچینەی گشتی لە خۆدەگرێ، بۆئەوەی ئەو مەبەستەی کە ئێستا باسم کرد، لەسەرەتا ئەوە تەحقیق بکات، ئەوجا بەچ شێوەیەك بە چ صیاغەتەك ئەو کێشەمان نیە، بەلآم هەندێك شت هەیە لێرە جێی نابێتەوە، چونکە ئەنزیمە دواتر دەردێت، هەروەکو لە تێبینی بڕگەکەی تر باسم کرد، ئەنزیمە دەردەچێت باس لە وردەکاریەکان دەکات، بەلآم ئایا لە بەشداری کردن چ لایەنێك هەیە لەبیر کرابێت، کەلەو پرۆسەیە تاوەکو ئەو شەفافیەتەو ئەو حیادیە تەحقیق بکرێت، سۆزان خان پێشنیارەکی هەبوو، کەوا ئیستیعانە بە چەند لایەنێکی تر بکرێت، ئەوە ماددەیەکی سەربەخۆ هەیە لە پرۆژە هاتووە، ماددەی 11، لە ئەصلی ئەو پرۆژەیە کە باس دەکرێت، ئیستیعانە بە خوبەرا، على الهيئة الاستعانة بخبراء دولين في مجال الانتخابات في جميع المراحل، مەراحلەکانی باس کردووە، مراحل اعداد وتحضير واجراء الانتخابات والاستفتاء، بناغەکانیشی باس کردووە، ئەوە ماددەیەکی سەربەخۆیە باس کراوە، ماددەکی سەربەخۆ بێت باشترە لەوەی کە بەبڕگەیەك بچووکی بکەینەوە، لێرە بە بڕگەیەك باسی بکەین، دەنا پێشنیارەکەت لە جێگای خۆیەتی و شتێکی باشە، بەلآم وشەی تنفیذ هەڵبگیرێت، با هەڵبگیرێت، لاریمان نیە، بەلآم چ لایەنێك لەبیر

كراوه بەشداری بكەن لەوه، ئەوه مەبەستە لێرە زیاد بكرێت یان نا، بەچ شێوەیەك بە چ صیاغەتێك ئێمە كێشەمان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان، فەرموو.

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لە كۆی تێبینی و پێشنیاری بەڕێزان، ئێمەش گەیشتینە ئەو رایەی كە لە كۆتایی تەنیا ئەوە لەبیر كراوە، نوێنەرانی قەوارەكانی هەڵبژاردن، بابڵێین ڕێكخستن و جێبەجێ كردنی پرۆسەی تۆماركردنی چاودێرانی هەڵبژاردن و نوێنەرانی قەوارەكانی هەڵبژاردن و ڕێكخراوەكان و میدیاكاران، نوێنەرانی قەوارەكانی هەڵبژاردن لە بیر كراوە، پێشنیار دەكەین كە زیاد بكرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخیر صیاغەتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من حەزدەكەم ملاحەزەیەكم هەیە بیڵێم، ئەویش ئەوەیە، بەپێی زانیاری من هەتاوەكو ئێستا لە كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكانی عیراق 25 نیزام دەرچووە، ئەو 25 نیزامە هەموو تەفسیرە بۆ ئەو ماددانەی كە لە قانونەكە هاتووە، یەعنی مەخسەدم لەو قسەیە ئەوەیە مەرج نیە ئێمە زۆر تەفصیلاتی لێرە بدەینێ، چونكە ئەكیدەن دەبێت، ئەو نیزامانە هەموو لەلایەن دەستە دەربچێت، وە هەموو ئەو تەفسیراتانەی بداتێ كە لە بڕگەكانی ئەم ماددەیەدا هاتووە، ئەمە تەنها بۆ تەوزیح بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغەتان.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

5 - تنظيم وتنفيذ عملية تسجيل مراقبي الانتخابات و المنظمات والاعلاميين الدولية والمحلية وغيرهم .

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

نیزامیە، كەرەمكە

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێموایە صیاغەکەی بەم شێوەیە هەڵەیە، چونکە ئەگەر بڵێن، تنظیم وتنفیذ عملیة تسجیل مراقبي الانتخابات و المنظمات والاعلامیین الدولیة والمحلیة، بۆ منظماتەکە ئەگەڕێتەوە یان بۆ مراقبي، ئەگەر مراقبی جمعة، ناکرێت دولي والمحلی بۆ بەکار بهێنین، وابزانم لێرەدا مەبەستی لە بڕگەکە ئەوەیە، چاودێرانی هەڵبژاردن لە منظمات و الاعلامیة، یەعنی ئەگەر وابێت باشترە، مراقبی للانتخابات من المنظمات والاعلامین داخل الاقلیم وخارجە، پێموایە باشترە و ڕێك ترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرمووو.

عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی لە بڕگەی پێشوو تردا کە دەنگیشی هێنا، کیانی سیاسی نەمابوو، بە قوائمی انتخابی، پێویستە ئەو نوێنەرە لێرە بکرێتە قوائمی انتخابی، باس بکرێت تیایە، سوپاس، لەبەر ئەوەی کیان نەماوە تیایە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تکایە ڕەئیتان.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا ئەو صیاغەی دەیخوێنمەوە، پێشنیارە، ئەگەر ئەندامان قبوڵیان کرد دەیخەینە دەنگدانەوە،(تنظیم عملیة تسجیل مراقبي الانتخابات من المنظمات والاعلامیین الدولیة والمحلیة).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ فەرمووو.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە دەڵێین(تسجیل مراقبي الانتخابات من المنظمات والاعلامیین) ئەی کیاناتەکەی تر هی سیاسی هی ئینتیخابی، ئەبێ ئەوانیش نوێنەریان هەبێت لە هەڵبژاردن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرمووو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کیاناتی سیاسیش حەقی ئەوەیان هەیە چاودێری خۆیان دابنێن، ئەوە شتێکی ئاساییە، بەڵام ئەوە هەموو ناوەکان وەکو ئیشارەتمان پێدا ناکرێت لێرە ناویان بێت، بەڵام چاودێر بەسیفەتێکی عام دەگرێتەوە، نوێنەری کیانە سیاسیەکانیش بە سیفەتی چاودێر لەوێ دەمێننەوە، بۆیە غەیری کیانیش دەگرێتەوە وەکو ڕێکخراوەکان، ئیعلام هەمووی دەگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ناسك خان، نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەڵێم مادام هەمووی دەگرێتەوە، بۆ هەر نەنووسین پرۆسەی تۆمار کردنی چاودێرانی هەڵبژاردن، بۆ ئەوەی ناو نەهێنین، ئەگەر قەرارە با ئەوەش بگرێتەوە، چونکە چاودێرانی هەڵبژاردن یان ئەبێ بیڵێیت ڕێکخراوکان و نوێنەرانی قەوائیمی هەڵبژاردن، یان هەر بەکورتی کۆتایی پێ بهێنین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر هەورامی، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەوەندەی ئاگادار بم ئەرك و مافی چاودێر، لەگەڵ نوێنەری قەوارەی هەڵبژاردن جیاوازە، بۆیە پێویست دەکات ناوی هەردووکیان بهێندرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر عبدالعزیز، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم فەقەرەیە تەحدیدەن تەسمیە کراوە، لە ماددەی پێنج فەقەرەی (4)ئەوەی تێدایە، (اعتماد مراقبي الانتخابات ووكلاء الكيانات السياسية والاعلاميين) ئیتر ئایا لێرەدا دووبارەی دەکەینەوە یان پێویست ناکات؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دائیمەن ئەوانەی کە چاودێری پرۆسەی هەڵبژاردنەکان دەکەن، بەشێکن لەوانە ڕێکخراوەکان، لەوانـەی کـە لەدەرەوە دێن، ئیتر مەرج نیە ئەوانەی کە لەدەرەوە دێن هەر ئیعلامیی بن، هەیە شەخصیاتی سیاسی دێـت بـۆ چاودێری هەڵبژاردنەکـە، ئەمانـە بـە دەعـوەت دێـن، ئـەم کۆمیسیۆنە ئـەم شـتانە ڕێـك دەخـەن، بـەڵام لەهەمان کاتدا ئەو قائیمەی هەڵبژاردنەو ئـەو خەڵکانـەی کـە خۆیـان هەڵبـژاردووە ئـەویش مـافی هەیـە کـە یەکێك دابنێت وەکو نوێنەری خۆی ئەویش هەر بۆ چاودێری کردنـی ئـەو پرۆسـەیە، کەواتـە ئێمـە ئێسـتا ئەوان لابەرین لە مەوزوعەکەدا بڵێین ئەوان جارێکی تر بە نزوم و ئەو شتانە ئەمانە ڕێك بخەنەوە، لێرەدا کەلیمـەك دەبێـت لـەناو پرۆژەکـەدا، مـن هـاوڕام لەگـەڵ ئـەوەی یەکسـەر بـە کـورت کراوەیـی بیبڕینـەوە و بڵێین(تنظیم عملیة تسجیل مراقبي الانتخابات) ئیتر (مراقبي الانتخابات) ئەوانە هەمووی ئەگرێتـەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك محمد شارەزووری، فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمـە چـەند ئەنـدامێك پێشـنیاری ئـەوەمان کـرد (وتنظـیم عملیـة الحمـلات الانتخابیـة والقیـام بمراقبتها)چونکە لەم یاسایەدا تەنزیمی بانگەشەی هەڵبژاردن نەکراوە، حەقی هەیە لەم خاڵەدا باسی ئـەوە بکرێت(وتنظیم عملیة الحملات الانتخابیة والقیام بمراقبتها) زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شۆڕش، فەرموو.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بەو صیاغەی لیژنەی یاسایی بێت دەبێ دووبارە صیاغە بکرێتەوە، چونکە بـە کەلیمـەی (مـن) ئـەوە ئەو موراقەبەیە حەصر دەکات لەچەند شـتێك، کـە دەڵێـت(تنظیم عملیـة تسـجیل مـراقبي الانتخابـات مـن المنظمـات والاعلامـیین الدولیـة والمحلیـة)واتـە لێـرەدا حەصـری کـرد تـەنها مونـەزەمات و ئیعلامـی دەولـی دەگرێتەوە، کەواتە نوێنەری کیاناتی تێدا نیە، بۆیە یان دەبێت ئەوەی بۆ زیـاد بکرێـت، یـان (مـن) لابـەرن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان ئەوەی خۆتان بخوێننەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێکی نوێمان هەیە بەو شێوەیەیە کە دەیخوێنمەوە(تنظیم عملیة تسجیل مراقبي الانتخابات من ممثلي القوائم الانتخابية والمنظمات والاعلاميين الدولية والمحلية وغيرهم).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئاخر صیاغە دەخوێنێتەوە بەدەنگێکی بەرز پاشان دەیخەینە دەنگەوە، کاک عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

5- تنظيم عملية تسجيل مراقبي الانتخابات من ممثلي القوائم الانتخابية والمنظمات والاعلاميين الدولية والمحلية وغيرهم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک عومەر هەورامی نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئێمە صیفەتی چاودێری بدەین بە نوێنەری قەوارەی هەڵبژاردن، ئەو کاتە لە نوێنەرایەتی کردنی قەوارەکەی خۆی صیفەتەکەی لێ دەسەنینەوە، چاودێر کە دەچێتە ناو عەمەلییەی هەڵبژاردن بەس تەنها چاودێری دەکات، بەڵام نوێنەری کیانی سیاسی یان قەوارەی هەڵبژاردن بەشداری دەکات لەسەیر کردنی عەمەلییەی هەڵبژاردنەکە، واتە ڕاستەوخۆ، بۆ نموونە، ئەگەر لە مەرکەزێك بزاندرێت کەموکوڕی هەیە لە بەڕێوە چوونی ئیدارەی هەڵبژاردنەکە، ئەو کاتە نوێنەری کیانە سیاسیەکە یان حزبە سیاسیەکە، دەچێتە لای مودیری مەرکەزەکە و دەڵێت لە فلان وێستگە کێشە هەیە، دەبێ چارەسەری بکەیت، بەڵام ئەم حەقە هەیە بۆ نوێنەری کیانی سیاسی یان حزبی سیاسی، بەڵام چاودێر تەنها دەنووسێت، هیچ بەشدارییەك ناکات لە چۆنیەتی بەڕێوە چوونی عەمەلییەی هەڵبژاردنەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک حمە سەعید، فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زیاد لە سێ کەس ئەو پێشنیارەیان کردو لیژنەی ناوخۆش پێشتگیرییان کرد، کە(تسجيل مندوبي القوائم الانتخابية ومراقبي الانتخابات من المنظمات .... الخ)ئیتر بەوە موشکیلەکە حەل دەبێت، ئەو قسەی کاک عومەر هەورامیش زۆر دەقیقە، چونکە موراقیب و مەندووب فەرقیان هەیە، بەو شێوە دابڕێژرێت حەل دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا صیغەكەی لیژنەی ناوخۆ دەدەینە دەنگدان، كاك حمە سەعید ڕاست دەكات، چەند كەسێك پشتیوانی لێ كرد، فەرموو

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە پێشنیار دەكەین صیغەی كۆتایی وای لێبكرێت،(تنظیم وتسجیل عملیة ممثلي الكیانات ومراقبي الانتخابات من المنظمات والاعلامیین الدولیة) چونكە دەسەڵاتی موراقیب جیایە لە دەسەڵاتی نوێنەری كیاناتی سیاسی، هی كیانات دەسەڵاتی ئەوەی پێدراوە كە تەداخول بكات و شكات بكات، بەڵام موراقیب تەنها مولاحەزاتی خۆی تەسجیل دەكات، بۆیە دەبێت لێرەدا جیا بكرێتەوە، بكرێت بە (ممثلي الكیانات) ئەوی تر(مراقبي الانتخابات)زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تكایە ڕەئیتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كیاناتی سیاسی بەدوو شێوە بەشداری هەڵبژاردن دەكەن بەنیسبەت نوێنەركانیان، یەكێكیان: بە صیفەی چاودێر ئەوی تریان بە صیفەی نوێنەر بەشداری دەكات، ئەوی كە نوێنەرە بەشدارە لە عەمەلیەتەكە، ئەوی كە چاودێرە بەشداری ناكات، لەدوورەوەیە، تەنها مولاحەزات لەسەر ئەدائی ئەوانە دەدات كە لەناو هەڵبژاردنەكەدان، بۆیە بە قەناعەتی ئێمە (مراقبی الانتخابات) كە هاتووە، چاودێری كیاناتی سیاسیش دەگرێتەوە، هی هەموو لایەك دەگرێتەوە، بەڵام ئەگەر بابەتەكە پەیوەندی بە حزبەكانەوە هەبێت لەناو هەڵبژاردنەكەدا ئەوە ئیمكان هەیە بە ماددەیەكی سەربەخۆ ئێمە عیلاجی بكەین.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك حاكم رزگار، فەرموو.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە ئەگەر بچینەوە بۆ فەقەرەی یەكەم ئەوەی تێدایە، ئێمە خۆمان زۆر ماندوو كرد بەو فەقەرەیەوە، فەقەرەی یەكەمی ماددەكە دەڵێت(وضع الاسس والقواعد المعتمدة) ئەوانە هەمووی ناگرێتەوە، ئیتر بۆ ئێمە بچینە ناو تەفاصیلەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

5- تنظيم وتنفيذ عملية تسجيل ممثلي القوائم الانتخابية ومراقبي الانتخابات من المنظمات والاعلاميين الدولية والمحلية وغيرهم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بۆ دواجار بیخوێننەوە پاشان دەیخەینە دەنگدان، فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

5- تنظيم وتنفيذ عملية تسجيل ممثلي القوائم الانتخابية ومراقبي الانتخابات من المنظمات والاعلاميين الدولية والمحلية وغيرهم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، كێ لەگەڵدایە بادەستی بڵند بكات تكایە؟، فەرموون كێی لەگەڵدا نیە؟، بەكۆی دەنگ وەرگیرا، زۆر سوپاس، بۆ خاڵی شەشەم تكایە.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

البت في الشكاوي و الطعون ذات العلاقة بالعمليات الانتخابية و الاستفتاءات وتكون قراراتها خاضعة للطعن امام الهيئة القضائية الخاصة في محكمة تمييز اقليم كوردستان.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

6- یەكلاكردنەوەی سكاڵا و تانەكانی كە پەیوەندییان بە پرۆسەكانی هەڵبژاردن و ڕاپرسیەكانەوە هەیە، بڕیارەكانیش قابیلی تانە لێدانن لە بەردەم دادگای تەمییزی پێداچوونەوەی هەرێمی كوردستان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕای لیژنەی یاسایی بەم شێوەیە ئیعادەی صیاغەی بڕگەی (6) بكرێتەوە بەم شێوەی خوارەوە كە دەیخوێنمەوە:

(6- البت في الشكاوي و الطعون ذات العلاقة بالعمليات الانتخابية و الاستفتاءات و تكون قراراتها خاضعة للطعن امام الهيئة القضائية الخاصة في محكمة تمييز اقليم كوردستان – العراق). كەواتە دوو گۆڕانكاری بەسەردا هاتووە یەكەم: (هيئة قضائي)ەكە زیاد كراوە، دووەمیش(والاستفتاءات) زیاد كراوە، ئەو دوو مولاحەزەمان هەبوو كە لە ئیعادەی صیاغە ڕەچاومان كردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ رەئیتان، فەرموو.

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

لیژنەکەمان پێشنیار دەکات کە بڕگەی(6) لەماددەی سێ بەم شێوەی لێ بکرێت(یەکلاکردنەوەی سکالاَو تانە لێدانەکانی تایبەت بە پرۆسەی هەڵبژاردن و ڕاپرسی لەماوەی سێ ڕۆژدا ئەنجام بدرێت)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لیژنەی ناوخۆ ئیشارەتی پێدا، ئێمە موعالەجەمان بۆ دۆزیوەتەوە، ڕێگای تانەلێدان سەقفی زەمەنیمان بۆ داناوە، لە کۆتایی یاساکەدا، بۆیە پێویست ناکات لێرەدا داخڵ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا کێ دەیەوێت قسە بکات لەسەری لە ئەخیرەوە ناوتان دەنووسم فەرموون، ئەم بەڕێزانە داوایان کردووە کە قسە بکەن،(قادر حسن، عبدالسلام بەرواری، سۆزان شهاب، ئارام قادر،حاکم ڕزگار)، کاک قادر فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم کە بڕگەیەك لەم ماددەیە زیاد بکرێت کە بانگەشەی هەڵبژاردن ڕێك بخات، کە هیچ ئاماژەی پێ نەکراوە بۆ ڕێکخستنی بانگەشەی هەڵبژاردن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەسەور دەکەم، ئەگەر بڕگەکان بخوێنینەوە لە (2 تا 6) تەسەلسولی زەمەنی پڕۆژەکەی تێدایە، لێرەدا تێك چووە، ئەگەر تەماشای (9) بکەین فەرزە، (8) ئیعلانی نەتائیجە، ئینجا (6)(البت في الشكاوي)ە ، من وەکو پێشنیارێك بۆ لیژنەی یاسایی ئیعادەی تەسەلسولەکە بکەنەوە تا شتەکە مەنتقی بێت، ئەگەر وەربگیرێت ئێستا بێ ئەوە من مولاحەزەم لەسەر (9) هەیە، چونکە ئەو کاتە ئەبێت بە (6)ئەگینا تەئجیلی دەکەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وشەی (البت في الشكاوي و الطعون ذات العلاقة بالعمليات الانتخابية) (البت) تەنها لەشتێکە کە بۆ مەحاکم دەگەڕێتەوە، مەحاکم بەت ئەکات لە شتێکداو بڕیاری نیهائی دەدات، ئەوان تەنها سەیری شەکاویەکان دەکەن، کە شەکواکە چووە بەردەمیان ئەوەی کە صالحە و وای پێ دەوترێت، و شەکوایەکی تەواوە، ئەوە تەسنیفی دەکەن، ئەوەشی کە دەڵێن شەکوای صالح نیە، ناچێتە چوارچێوەی شەکواوە لای دەبەن، لەکۆتایدا ئەوان بەرزی دەکەنەوە بۆ مەحکەمەکەو مەجرای یاسایی خۆی وەردەگرێت، لەبەر ئەوە (البت) ئەبێت بکرێت بە (النظر) وە کاك قادر حسن، جارێکی تر باسی ئەو ماددەیەی کرد کە ئیقتراحم کردووە ئیزافە بکرێت، هەموومان لەسەر ئەوە موتەفقین کە حەملاتی هەڵبژاردنیش دەبێت تەنزیم بکرێت، لەلایەن کۆمیسیۆنەوە، مەوعیدەکەی و شێوازی هەڵواسینی پۆستەرەکان و هەموو شتێك دەبێت تێیدا دیاری بکەن، ئەوان ئەبێ ئەمە بکەن، بە نیزام دەبێ دەری بکەن، ئەبێت شوێنەکان و شارەکان و شارەوانیەکان دەبێ ئیلتیزامی پێوە بکەن، ئەگەر ئەوان ئەوە نەکەن ئەوە دەبێتە فەوزا، بۆیە جارێکی تر باسی دەکەمەوە، (تنظيم الحملات الدعائية)ئەویش دەبێت بەماددەیەکی جیا بخرێتە ناو یاساکەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ئارام، فەرموو.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری ئەو پێشنیارەی لیژنەی ناوخۆ دەکەم، سەبارەت بەدانانی ماوە بۆ ئەو سکالاّیانەی کە پێشکەش بە ئەنجومەنەکە دەکرێن، چونکە ئەو دەستەیەی کە دانراوە، لە بڕگەی(4 و 5و 6) لە ماددەی نۆدا باس لە تەعنی ئەو بڕیارانە دەکرێت کە لەلایەن دەستەی دادوەرییەکەوە دەکرێت، یاخود لە مەحکەمەی تەمییز، بەلاّم ئەو بڕیارانەی کە دەستەکە دەریدەکات، هیچ ماوەیەکی بۆ دەستنیشان نەکراوە، لەبەر ئەوە من پێشنیار دەکەم بۆ ئەوەی کە ماوەیەك دیاری بکرێت کە سێ ڕۆژە، ئەو بڕیارانەی کە سەبارەت بە سکالاّکان دەردەچێت، پێویستە ماوەیەکی بۆ دەستنیشان بکرێت، چونکە پاشان دەچێتە ئەو مەجلسی دادوەرییەی کە دادەندرێت، هەروەها پاشتر دەچێتە مەحکەمەی تەمییز، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، حاکم ڕزگار، فەرمووو.

بەڕێز ڕزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمـه لـه ئـەخیردا فەصـڵێكمان هەیـە (الشـكاوي الانتخابیـة) لـەوێ تـەعن و شـەكواكان بـاس دەكرێـت، لـە فەقەرەی پێنج لە ماددەی پێنج هەر باس كراوە، نازانم من وای دەبینم لەبەر ئـەوەی فەصڵێكی تایبـەتمان هەیە بە شكاوی ئیتر بۆ لێرە دایبنێین، با لەوی بە تەفصیل باس بكرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئێستا وەڵامتان بۆ ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز، فەرموون.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سۆزان خان، باسی حەمەلاتی هەڵبژاردنی كرد، لەگەڵ كاك قادر حسن، ئەگەر تەقریرەكەی ئێمە دواین بڕگـە سـەیر بكـەین، بڕگەیـەكمان ئیزافـە كـردووە، بـەناوی (تنظـیم عملیـة الحمـلات الانتخابیـة و القیـام بمراقبتها) ئەوە ئاخر فەقەرەیە لە تەقریری ئێمە، كە پێشنیارمان كـردووە ئێزافـەی ئـەم بڕگەیـە بكرێـت، ئەمە یەك، دوو: ئەم مەبدەئەی كە هاتووەو دەسەڵاتی داوە بەم دەزگایە بۆ ئـەوەی بـەت لـە تانـەكان بكات، ئەمە مەبدەئێكی عامە هاتووە، بەڵام ئەو مودە زەمەنیانەی یان ئەو سـەقفە زەمەنیانـەی كـە تێیـدا هەیـە، بەماددەی جیـا جیـا هـاتووە، لـەناو پرۆژەكەشـدا هەیـە، ئێمـەش پێشـنیارمان كـردووە كـە سـەقفی زەمـەنی دابنـدرێت، ئەگـەر موئـەخیرەی ڕاپۆرتەكـە تەماشـا بكـەن، هـەموو ئـەو سـەقفە زەمەنیـەی تێدایـە، ئـەوەش پەیوەندی بە بابی شەكاوییەوە هەیە، هەروەكو حاكم ڕزگار وتی لەوێ ئێمە ئەوەمان داڕشـتۆتەوە، سـەقفی زەمەنیمان داناوە، قەراراتی ئەو دەستە خاصەی كە لە تەمییزە ئیعتیبار دەكرێـت بـە بـات، هـیچ تـەعنێكی تری لێنادرێت، بۆیە ئەو دوو نوقتەیە ئیسارە كراو وەڵاممان دایەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان، فەرموون.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمەش لە لیژنەی ناوخۆ سەبارەت بە هەڵمەتی هەڵبژاردن و باس نەكردنی لەوێ پێمـان وایـە لـە ڕاپـۆرتی لیژنـەی یاسـاییدا لەشـوێنێكدا دەستنیشـان كـراوە، بۆیـە پێویسـت ناكـات لێـرەدا دووبـارە بكرێتـەوە، لـەوی تریشدا پشتگیری لە پێشنیازەكەی لیژنەی یاسایی دەكەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو مولاحەزەی برای بەڕێزم کاك عبدالسلام وتی ڕەنگە لەجێگای خۆی بێت بە نیسبەت تەسەلسولی فەقەرات، بەڵام ئیمکان هەیە، ئەگەر دەنگی لەسەر درا، جەنابی سکرتێری پەرلەمان تەنزیمی فەقەرەکان بکاتەوە، وابزانم هیچ لەمەوزوعەکە ناگۆڕێت، تەنها تەسەلسولێکی مەنتقیە بۆ ڕێکوپێك کردنی ئەگەر بیدرێتێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا پێشنیارەکەتان بخوێننەوە، لەگەڵ ئەوەی کە ئیعادەی تەسەلسولی فەقەرات بکرێت، فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

6- البت في الشكاوي و الطعون ذات العلاقة بالعمليات الانتخابية و الاستفتاءات و تكون قراراتها خاضعة للطعن امام الهيئة القضائية الخاصة في محكمة تمييز اقليم كوردستان – العراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەمە دەنگەوە بەو شێوەی کە خوێندرایەوە، لەگەڵ ئیعادەی تەسەلسولەکەی لەلایەن سکرتێری پەرلەمانەوە، کێی لەگەڵدایە با دەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بۆ خاڵی حەوتەم.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

7- اعلان النتائج النهائية للانتخابات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تکایە ڕەئیتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئیعادەی صیاغەی بڕگەی حەوتمان بەم شێوە کردۆتەوە(7- اعلان النتائج الاولية للانتخابات و الاستفتاءات في غضون يومين و النتائج النهائية في غضون سبعة ايام). لێرە تەنها باسی نەتائیجی نیهائی دەکات، ئێمە پێمان باش بوو نەتائیجی ئەوەلیش باس بکەین، ئیستیفتائاتیش ئیزافە بکەین وهەفتەیەکیش دابنێین بۆ ئەوەی نەتائیجی نیهائی ئیعلان بکات ئەو دەستەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێت لەسەر ئەو فەقەرەیە قسە بکات دەستی بڵند بکات تا ناوەکان بنووسم، با ئێستا لیژنەی ناوخۆ قسە بکات پاشان ناوەکان دەنووسم، فەرموو.

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ڕای لیژنەکەمان ئەنجامە بەراییەکان لەماوەی دوو ڕۆژ ئەنجامی کۆتایی کۆتاییەکانیش کە ئەنجامی کۆتایی هەڵبژاردنەکانیش بۆ ماوەی 7 ڕۆژ ڕابگەیەنێت لە دوای پەسەند کردنی لەلایەن دادگای تەمیزەوە، جگە لە هەڵبژاردن و ڕاپرسیەکانی حکومەتی فیدراڵ، تەنها ئەو تێبینیەمان هەبوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخر سیاغەتان بۆ ئەوەی پێش ئەوەی بەڕێزان قسە بکەن،. کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

7-اعلان النتائج الاولية للانتخابات والاستفتاءات فى غضون يومين والنتائج النهائية فى غضون 7 أيام.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەوانەی دەیانەوێ قسە بکەن با ناویان بنووسین، عمر عبالعزیز، هاژە سلیمان، عبدالسلام بەرواری، تارا، عماد محمد، شەونم محمد، کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت بڕگەی 7 دوو تێبینیم هەیە، یەکەم/ پشتگیری لە لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی یاسایی دەکەم بۆ تەحدید کردنی کات کە گرنگە، دووەم/ من ئەشکالێکی یاسایی دەبینم من وا دەزانم لە بڕگەی 7ی ماددەی 93 ی دەستووری عیراقی حەسری موسادەقە لەسەر ئیعلانی نەتائیجی ئینتخاباتی کردووە بۆ مەحکەمەی ئیتیحادی عولیا، ئایا ئەمە چۆن لێرە چارەسەر دەکرێت، جگە لەوە کە لە مەجلسی مفەوەزیەی عولیاش لە عیراق ئەوە هیچ متمانە جوابی ئەوەیە کە تەنسیق دەکەین و ئەولەویەت بە هی خۆمان دەدەین، بەس لەگەڵ ماددەی 93ی دەستووری عیراقی کە دەڵێت ئیعلانی نەتائیج و موسادەقە لەسەر نەتائیجی نیهائی حەسرە لە مەحکەمەی ئیتیحادی دا، چۆن لەگەڵ ئەوە یەك دەگرێتەوە؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هاژە خان فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی منیش پشتگیری لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ دەکەم بەوەی کە وەخت دابندرێت بۆ ئیعلانکردنی نەتائیجی ئینتخابات دوای پەسەند کردنی لەلایەن دادگای تەمیزەوە، یەعنی بەوەی کە ئەو

دوو بڕگەیە دابندرێت نەتائیجی بەرایی لە ماوەی 2 ڕۆژ و ئەوەی کۆتاییش لەماوەی 7 ڕۆژ دەست نیشان بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە لەسەر ئەو پێشنیارانەی کە پێشکەشکراوان، یەکەم/ ئەنجامە بەراییەکان شتێکی (فضفاض)ە نازانین چیە؟ ڕێژەی دەنگدەرانی فەرز کراون، تەوەقوعاتە تاوەکو من بزانم ئەوە کە ئیعلان بکرێن، تۆزێ ئەوەی تێدا، دووەم/ ئەوەی کاری کردبێت لەو پرۆسانە وە تۆزێك معامەلەی لەگەڵ داتا کردبێت، دەزانێ ئێمە ناتوانین لە یاسایەك تەحدید بکەین دوو ڕۆژ بۆ ئەنجامە بەراییەکان، کە نازانین بەرایی یەعنی چی؟ وە حەوت بۆ نیهائی، ئەوە ڕەنگە بە پێی هەلومەرج و پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی بابەتی داتا وات لێ بکات کە لە ئەوروپا بەراییەکان پاش نیو سەعات، یەعنی سەعات کە 6 قەپات دەبیت سندوق، نیو سەعات دواتر نەتائیجی بەرایی دەردەچێت کە زائید، ناقس دوو یان سێ جیاوازیە لە نیهائیەکان، بۆیە ڕۆژێك دێت ئێمە لە کوردستان ڕەنگە شەبەکەی مواسەلاتی ئێمە وای لێ بێت توانای ئەوەی نەبێت نەتائیجی نیهائی بە دوو ڕۆژ ئیعلان بکەین، من لەگەڵ ئەوەمە بۆ ئەوەی نەچینە ئەشکالیاتی ئەوەی کە کاک عمریش باسی کرد، بە ڕەئی من ئیعلانی نەتائیجی ئینتخابات کافیە، چونکە (المصداقة على الطعون) هەمووی مەوزوعێکی ترە، کاک شێروان مولاحەزەیەکی زۆر جوانی وت ماددەی 1 کە سەڵاحیاتی دەداتێ ئەنزمە دەربکات، ئەم شتانە و چۆنیەتی ئیعلانی نەتائیج بە نیزامێك دەردەچێت، بەس من دژی ئەوەمە ئێمە دوو ڕۆژ و حەوت ڕۆژ دابنێین بێ ئەوەی خۆمان کە ئێستا دەیزانین، مومکین نیە لەڕووی لۆجستیەوە و لەڕووی داتاو ئیدخال، بۆیە ماددەکە هیچ ئەوەی نابێت، لەسەرەتاوە ئێمە ماددەیەك دابنێین تەنفیز ناکرێت، ڕەنگە لە سبەینێ ئێمە توانای ئەوەمان نەبێت سەریع تریش ئیعلانی بکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین یاسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەبیعی تەئیدی ڕەئی لیژنەی یاسایی دەکەم، بەس یەك ئیزافەم هەیە کە لە خاڵی 7 (والاحتفاظ بالاوراق الانتخابية لمدة لاتقل عن 6 اشهر)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک عماد فەرموو.

بەڕێز عماد محمد حسين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیار دەكەم بۆ ئەم ماددەیە، بەم شێوەیە سیاغە بكرێت، (اعلان النتائج الاولية للانتخابات والاستفتاءات فى غضون 3 أيام والنتائج النهائية فى غضون 15 يوما بعد المصادقة عليها من الجهات القضائية المختصة)، چونكە ماوەی 7 ڕۆژ كەمە بۆ یەكلاكردنەوەی تعونەكان، دیسان نەتائیجی نهائی نابێت یەعنی ئیعلان بكرێت، دەبێت، تەسدیق بكرێت، دوایی ئیعلان بكرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غريب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە ڕای هاوڕێكانم دەكەم لەم بڕگەیە، پێم باشە ئەم بڕگەیە وای لێ بكرێت كە نەتائیجی ئەوەلی لەڕۆژێكەوە بۆ سێ ڕۆژ بێت، چونكە هەندێ مولاحەزات باسكرا كە ئەوە كاتەكە و جۆری عەمەلیەی ئینتخابیەكە تەحدیدی ئەوە دەكات لەچەند ڕۆژ دەربچێنێت نەتائیجە ئەوەلیەكان، ڕۆژێ بۆ سێ ڕۆژ بۆ ئەوەلیەكە بێت، ئەوەی تریش بۆ حەوت ڕۆژ بێت، هەمان مولاحەزەم هەیە كە كاك عمادیش باسی كرد كە ئیزافە بكرێت (اعلان النتائج النهائية للانتخابات والاستفتاءات بعد المصادقة عليها من قبل الجهات القضائية المختصة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی كەرەمكەن بۆ وەڵامدانەوەی ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان، د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەيی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەو بەڕێزەی ئاماژەی بە ماددەیەكی دەستووری عیراقی كرد كەوا تەعاروزێك لەوانەیە هەبێت، ڕاستە ئەو ماددە هەیە، بەڵام ئەو ماددە باسی پەسەند كردنی ئەنجامی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق دەكات، (المصادقه على نتائج انتخابات مجلس النواب)، بۆیە هیچ پەیوەندیەكی بە ئێمەوە نیە، تایبەتە بە هەڵبژاردنێكی خۆیان، تایبەتە بە ئەنجومەنی نوێنەران، سەبارەت بە ماوە كە ئایا دوو ڕۆژ یان سێ ڕۆژ بێت و یان پێنج ڕۆژ بێت؟، كە دەڵێین لە ماوەی 2 ڕۆژ مانای ئەوە نییە وەكو ئەوەی كاك عبدالسلام ئاماژەی پێی كرد ئەگەر ئەنجامەكان لەلایەن دەستە ڕوون بوو هەمووی تەواو بوو مانای ئەوە نیە دەستە چاوەڕێ دەكات، دوو ڕۆژەكە تەواو بێت ئەوجا نەتائیجەكان ئیعلان بكات، لەوانەیە هەر كە تەواو بوو پێش ئەو دوو ڕۆژەش لەماوەی نیو سەعات خۆزگە بەو شێوەیە با و بەو جۆرە ئەنجامەكان بەزووترین كات بڵاوبكرابایەوە، ئەوە هەر كاتێك كە تەواو بوو دەتوانێ ئیعلان بكات، بەڵام لە دوو ڕۆژ تەجاوز نەكات ئەوە حەدە ئەعلایەكە ئێمە دیاریمان كردووە، بۆیە هیچ ڕێگریەك نیە لەبەردەم ئەو

حاڵەتەی کە کاك عبدالسلام ئاماژەی پێی کرد، لەوانەیە نیو سەعاتی یەکەم دوای هەڵبژاردن ئەنجامەکان ئیعلان بکرێت، بەڵام لەگەڵ ئەوەی کە ئایا ماوە دیاری بکرێت یان دیاری نەکرێت؟ ئەگەر ماوەکەش دیاری نەکرێت هیچ لاریمان نیە، بڕیار بڕیاری بەڕێزتانە کە ئایا تەنها بڕگەکە بەو شێوەیە بێت (اعلان النتائج الاولیة والنهائیة للانتخابات والاستفتاء) پێویست بە مودە نەکات و مودەش باس نەکرێت، با ئێمە دەستەکە تەحدید نەکەین، تەقیدی نەکەین و نەی بەستینەوە بە ماوەیەکی دیاری کراو، بەڵام خۆی هەر کە ئەرکەکانی تەواو بوون و ئەنجامەکانی تەواو بوون بڵاوی بکاتەوەو خەڵك ئاگادار بکاتەوە، نەتائیجی ئەوەلی و نهائی عادەتەن نەتائیجی نهائی ئەوەیە کە دوای ماوەی ئیعتراز و ئەو شتانە پێی دەگوترێت نەتائیجی نهائی، ئەوەلیەکەش ئەنجامی سەرەتاییە کە هێشتا لەوانەیە لایەنێك هەبێت و قەوارەیەك هەبێت و لیستێك هەبێت شکات بکات و تانە لە ئەنجامەکان بگریت، بۆیە پێی دەگوترێت نەتائیجی ئەوەلی و نەتائیجی نهائی کە دوای تەعن یەکلا دەکرێتەوە، ئەگەر پێتان باش بوو ماوەکە لابدەین ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی لاریمان نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێك لە بەڕێزانی ئەندامانی پەرلەمان داوایان کرد کە ئەو مودانە زیاد بکرێت چ بە نیسبەت نەتائیجی ئەوەلی و چ بە نیسبەت نەتائیجی نهائی، هەندێك لە بەڕێزانی ئەندامانی پەرلەمان پێیان وابوو کە نەمێنێت، لێرەدا ڕەنگە پێویست بە تەسویتی پەرلەمان بکات، بەڵام ڕەئیکی تریش هەیە ئەگەر پێتان باشە ئێمە بە نیسبەت نەتائیجی نهائی ڕەبتی بکەین بە موسادەقەی هەیئاتی قەزائی کەنگی موسادەقە کرا، پێویستە فەوری ئیعلان بکرێت، ئەوە لەلایەك، بە نیسبەت نەتائیجی ئەوەلیش ئیمکان هەیە بە نیزام تەنزیمی بکەن بۆ خۆیان، ئەو ڕەئیەش هەیە، ئینجا ئەوە پێویست بەوە دەکات کە ئەندامانی پەرلەمان سورەتێکی وازحیان هەبێت بۆ ئەوەی بە تەسویت ئەوە حەسم بکەین یان پێشتر ئیتفاقی لەسەر بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ئەسڵی پرۆژەکە ماوە باس نەکراوە و مودە نەهاتووە، ئەوە پێشنیاری لیژنەی یاساییە بۆیە ئەگەر بدرێتە دەنگدان، دەبێ پێشنیارەکە بدرێتە دەنگدان، ئایا دوو ڕۆژەکە و پێنج ڕۆژەکە زیادبکرێت یان نا؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لێرە یەك پرسیار لە لیژنەی یاسایی دەکەم، ئەو پێشنیارەی ئێوە لەسەر ئەساسی ئەوەیە کە پاش ئەوەی کە دانیشتوون لەگەڵ خوبەرای ئینتخابات و هەیئاتی ئینتخابات لەلای خۆمان یان وا هەروا هاتووە؟ ئەگەر ئێوە لە ئەنجامی دانیشتنەکانتان و ئەوان تێیان گەیاندوون کە ماوە دابنـدرێت باشە دوو بـۆ حـەوت بۆ ئەوەی ئیلزامی ئەوان بکەین، ئەوە ئێمە ئێستا لێرە بەبێ ئەساس ناتوانین لای ببەین، ئەگەر دانانی ئێوە لەسەر ئەساسێك نیە و هەروا حەزتان کردووە هەیئەکە ئیلزام بکەن بە دەکردنی بلێین نەتائیج، ئەوا ئێمەش لەگەڵ ئەوەداین ئیلزامیان بکەن بۆ ئەوەی تەئخیری نەکەن، چاوەڕێ نەکەین مانگێك و دوو مانگ، ئێمە بلێین لەماوەی دوو ڕۆژ و حەوت ڕۆژەکە ئەگەر دوو ڕۆژەکەش دانەنرێت موشکیلە نیـە، بەڵام هـی نهائی دەبێت دابندرێت، بۆ ئەوەی هەموو لایەك زەمانی ئەوە بکەن کە دەست و بردی تیا بکرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بە بێ بنەما ئەو ماوەیەمان دانەنا، دوای ئەوەی دانیشتن لەگەڵ پسپۆران و ئەو لایەنانەی کەوا بەو کارە هەڵدەستن کە خاوەن شارەزا و پسپۆڕن کە ئەو ماوەیە دابنێین و پابەندیان بکەین کەوا نەتوانن لەو ماوەیە تەجاوز بکەن، بەڵام ڕێگر نیە لەبەردەم ئەوەی کەوا لە ماوەیەکی کەمتر، لە دوو ڕۆژەکە کەمتر بەچەند سەعاتێك نەتیجەکان ئیعلان بکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ کەرەمکەن، کاك شۆڕش فەرموو.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایش کە ماوەکەی دیاری کردووە لەسەر ئەو ئەساسە بووە تاخیر بوونی ڕاگەیاندنی ئەنجامی کۆتایی یان بەرایی ئەسڵەن لە ئەساس دا پرسیار دەخاتە سەر پرۆسەکە و گومان دەخاتە سەر پرۆسەکە، وەك بینیمان هەم لە عیراق و هەم لەوڵاتانی دەرەوەش کە ئەنجامەکان ڕادەگەیەنـدرێت گومان دەخرێتە سەر پاکی پرۆسەکە، بۆیە تەحدید کردنیان بە ماوە کارێکی باشە، ئەوەی یەکەم بۆ بەرایییەکە دەکرێت

بلێین لەڕۆژێك تا سێ ڕۆژ زیاتر نەبێت، ئەوەی تریشیان دوای موسادەقە كردنی هەیئاتی قەزائی بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك حاكم رزگار فەرموو.

بەڕێز رزگار محمد امين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لێرە دوو نەوع ئینتخاباتمان هەیە بەشێكیان مفەوەزیە پێی موختەسە، جەنابی كاك عمریش پێم وابێ ئیشارەتی بەوە دا، ئەم ئیعلانە بەشێكی عیلاقەی بە ئێرە نیە، یەعنی ناتوانێ ئەم چۆن ئیعلانێك بكات لەكاتێك بەغدا پێی مەعنیە پێی، مەعلومیشە ئیعلانەكە بە موسادەقەی هێنەوە كە عیلاقەی بە غەیری ئەو ئینتخاباتانەی لای خۆمان هەیە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەغدا مەعنی نیە پێی، ئەوە بۆ كۆمسیۆن و بۆ هەیئەی هەرێمی كوردستانە كە 100٪ موستەقلە و خۆی قەرار دەدات، بەغدا علاقەی پێی نیە، بۆ مەجلسی نواب ئێمە نایكەین، بە كۆمسیۆنی هەڵبژاردنە، كاك خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشيد احمد سليم يونس:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر مە گۆتی 10 ڕۆژ ئان 15 ڕۆژ، مەحكەما تەمیزێ موسادەقە نەكات، قیمەتی ئەو تەحدیدە چیە؟ لبەر ئەوە مە با رەبت بكەین بە تەسدیقی مەحكەمە، كەنگی مەحكەمە تەسدیقی كرد ئەو كاتە ئیعلانی بكەن.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شۆڕش فەرموو.

بەڕێز شۆڕش مجيد حسين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەم لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی و هەم لە لیژنەی ناوخۆش هاتووە، دوای تەسدیقی دادگای تەمیز ئەو كاتە بە هەفتەیەك زیاتر نەبێت ئیعلانی نەتائیج بكات.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان ئاخر سیاغەتان بخوێننەوە، كاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

7-اعلان النتائج الاولية للانتخابات والاستفتاءات فى غضون يومين، والنتائج النهائية فى غضون 7 ايام بعد المصادقة عليها من الجهات القضائية المختصة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا بەو شکلەی کە خوێندرایەوە، دەیخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرزبکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ 1 کەس لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، بۆ خاڵی 8 کەرەمکەن، کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

8-المساعدة فى بناء الثقة فى العملية الانتخابية لدى كافة اوساط المجتمع الكوردستانى وتعزيز الثقافة الانتخابية عبر ادامة الصلة مع كافة شركاء العملية الانتخابية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

8-یارمەتی دان بۆ دروست کردنی متمانە بە پرۆسەی هەڵبژاردن لەلای تێکڕای ناوەندەکانی کۆمەڵگای کوردستان و بەهێزکردنی کلتوری هەڵبژاردن لەڕێی درێژە دان بە پەیوەندی بە پارت و قەوارەی سیاسی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و بنیادنانی تواناکانی و پەرەپێدانی شارەزایی ئەندامانی لەڕووی هونەری و تەکنیکەوە، لەڕێی هەماهەنگی کردن لەگەڵ لیژنەکانی ڕاوێژی پارتەکان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی لەگەڵ ئەوەین کە ئیعادەی سیاغە بکرێتەوە، وە ئیختساری ئەو برگەیە بکرێ بەو شێوەیەی کە دەیخوێنمەوە ئێستا:

8-المساعدة فى بناء الثقة فى العملية الانتخابية لدى كافة اوساط المجتمع الكوردستانى وتعزيز الثقافة الانتخابية عبر ادامة الصلة مع كافة شركاء العملية الانتخابية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ رەئیتان؟ کاك شۆرش فەرموو.

بەڕێز شۆرش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ دەقی پێشنیازەکەی لیژنەی یاساییین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان بە نیسبەت خاڵی 8، کەس هەیە قسە بکات؟ ئەو بەڕێزانەی کە داوای قسەکردنیان کردووە، عمر عبدالعزیز، امینە ذکری، حاکم رزگار، عبدالسلام بەرواری، فاضل بەشارەتی، د.احمد، کاك عمر کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا هەرچەندە لیژنەی یاسایی سیاغەی کردووەتەوە، بەڵام دەمەوێ ئەوە عەرز بکەم ئەم بڕگەیە زۆر درێژە، هێشتا ئەوەی بەڕێزانی لیژنەش هەر درێژە، لەبەرئەوە من پێشنیار دەکەم بەو شێوەیەی لێ بکرێت مبەرری ئەوەش بگۆڕدرێت ئەوەیە کە سەرەتا مەهیممەکە باس بکرێت ئەوجا هەدەفەکە باس بکرێت، لێرە باسی مەهامەکە ئەوەیە کە تەعزیزی سیقە بکرێت، یەعنی یان تەنسیق بکرێت لەگەڵ ئەترافی مەعنی پێویست (المساعدة فی بناء الثقة فی العملیة) ئەوە بخەینە پێشەوە، پێشنیار دەکەم ئەسڵی ئیشەکە و مەهامەکە بنووسرێت بەم شێوەیە (التنسیق مع الاحزاب والکیانات السیاسیة والمنظمات الاهلیة) ئەمە ئیشەکەیە، یەعنی ئەمە مەهامەکەیە، ئامانجەکەشی ئەوەیە کە بڵێین (لتطویر الثقافة الانتخابیة وبناء الثقة فی العملیة الانتخابیة) ئەگەر پێیان باش بێت لیژنەی یاسایی لەمەش کورت تر ئەو دەستەواژەی خۆیان (التنسیق مع شرکاء العملیة الانتخابیة لتطویر الثقافة الانتخابیة)، پێویست ناکات زۆر درێژە، ئامانجەکەش بۆ دوو، سێ کەلیمەیەك، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

امینە خان فەرموو.

بەڕێز امینە ذکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز دبینم بڕگا 8 پتر بڕگەکا نیزامیا، پێویستی هندێ ناکات ببیتە بڕگەیەکا یاسایی، لبەر هەندێ ژی ئەز پتر دبینم بچیتە پەیڕەوی ناوخۆیی دا، یەعنی د نیزامی دا بێتە بەحس کرن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

حاکم رزگار فەرموو.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەم فەقەرەیەوە بە بۆچوونی من جێگەی نیە لەم ماددەیە، لەڕاستی دا نازانم ئایا ئەو نوسخەی كە لەلای منە فەسڵەكانی باس نەكردووە، چونكە لە فەسڵی 4 ەوە هەیە، بەڵام فەسڵی 1 و 2 و 3 و 4 تیانیە لای من نازانم، ئەمە مەفروزە ببێت بە (اسس القانون)، لە دوای ماددەی 1 ەوە ببێت بە ئوسوسی قانونەكە، چونكە ئەمە ئەساسی ئەم هەیئەتە ئەوەیە كە موساعەدە بكرێت لە عەمەلیەی سیقە و لە عەمەلیەی ئینتخابی و ئەوە نەك بە فەقەرەیەك مەهام نیە لە (تتولی الهیئە ما یلی)، ئەمە دەبێتە ئوسوسی قانونەكە و بە فەسڵێك لە فەسڵەكانی ئەگەر تەوزیع كراوە، چونكە لەڕاستی دا من وەك عەرزم كردن فەسڵی 4 دەست پێ دەكات و هەیە، بەس فەسڵی یەك و دوو و سێ نابینم لە قانونەكە، ئەمە ببێتە فەسڵێك و ببێتە ئوسوسی قانونەكە لەم فەقەرەیە ئەم نەسە دەربهێندرێت.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من چاوەڕێ دەكەم ئەم ماددەیە هەبێت باشە، یەك لە موهیماتە سەرەكیەكانە، بەڵام ئیعادەی سیاغەیەكی كورت بكرێت، یەك لە موهیمەكانی بڵاوكردنەوەی ڕۆشنبیری هەڵبژاردن و بەرزكردنەوەی تواناكانی شورەكائی عەمەلیەی ئینتخابی، سیغەیەك بدۆزنەوە تەنها ئەو دووئەركەی تێدا بێت، بە تەسەوری من زۆر گرنگە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دوو تێبینی بچووكم هەیە لەسەر شێوەی نووسینەكە لەبڕگەی 8 كە دەڵێت (یارمەتی دان بۆ دروست كردنی متمانە بە پرۆسەی هەڵبژاردن)، ئەو یارمەتی دانە بە بڕوای من بكرێت بە بڕیار، لە بڕگەیەكی تردا دەڵێت (كۆمەڵگای كوردستان) پێشنیار دەكەم ئەو كۆمەڵگای كوردستانیشە بكرێت بە (جەماوەری كوردستان یان گەلی كوردستان)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد وەرتی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵامن دوو تێبینی بچووکم هەیە، یەکەم/ ئێمە لەپێش ئەوە قەوائیمی ئینتخابیمان زیاد کرد، پێم باشە لێرە قەوائیم زیاد بکرێت (وعبر التنسيق مع لجان استشارى الاحزاب والقوائم الانتخابية) چونکە تەنها ئەحزاب نیە قەوائیمی ئینتخابیشمان زیاد کرد، ئەگەر تەنسیق بێ وهەماهەنگی بێت، پێویستە لەگەڵ ئەوانیش بێت، دووەم/ لیجانی ئیستشاری نازانم ئەم موستەڵەحە هەیە، مومەسیلی ئەحزاب هەیە، لجانی ئیستشاریمان هەیە لەڕووی قانونیەوە، نازانم ئەوە! زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی رەئیتان دەربارەی موداخەلەی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە دابەشکردنی ماددەکان بۆ بەشی یەك و بەشی دوو، ڕاستە ئەوە لەچاپ نەکراوە و لەبیر کراوە، دەنا هەمووی کە لە کاتی ئێمە دەیخوێنینەوە پێشنیار و ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی ئاماژەمان بە بەشی یەك و دوو کردووە، سەبارەت بە گرنگی ئەو بڕگەیە هەندێك داوایان کرد کە ئەو بڕگەیە وابزانم دوو ئەندام بوون گوتیان کە ئەو بڕگەیە بمێنێ یان نەمێنێ کەوتنە شك، بەڕێزان ئەو بڕگەیە زۆر گرنگە کە بمێنێ، لەبەر ئەوەی لەبواری هەڵبژاردن، نەك لە کوردستان لەسەر ئاستی عیراق، ئێمە بێین لە هەڵبژاردن، بەداخەوە، چونکە ڕێگەمان پێ نەدرابوو و ئەو دەرفەتە نەبوو ئازادانە ڕوو لە سندوقەکانی دەنگدان بکەین، وە مومارەسەی ئەو پرۆسەیە بکەین، بۆیە ئەو بڕگەیە زۆر گرنگە کە بمێنێ کە ئەو دەستەیە بەو ئەرکە هەڵسێ و ئەو متمانەیە دروست بێت بۆ پرۆسەی هەڵبژاردن، ئێمە تا چەند متمانەمان هەیە، چونکە کە ئەو متمانەیە دروست بوو، هەست پێ دەکەین کە ئەرکێکە لەسەرشانمان بەشداری لە هەڵبژاردن بکەین، پێشنیاری ئەوە کرا موساعەدەکە و یارمەتیەکە بکرێتە بڕیار، بەڕێزان متمانە بە بڕیار دروست نابێت، زۆر زەحمەتە، هیچ متمانەیەك بە هیچ شتێك باوەڕێك بە بڕیارێك ناتوانین دروستی بکەین، ئەوە پێویستی بە ڕۆشنبیریە، پێویستی بە ئاستی وشیاری خەڵکەکەیە لەبواری هەڵبژاردن، بۆیە زۆر گرنگە ئەو بڕگەیە بمێنێتەوە، بەڵام پێویستی بە داڕشتنەوە هەیە ڕاستە لەلایەن لیژنەی یاسایی دامانڕشتەوە، ئەگەر پێشنیاری دیکەش هەبێت وابزانم هەندێکمان بۆ هات کە ئەوە دادەڕێژینەوە، سەبارەت بە پێشنیارەکەی د.احمد، وشەی ئەحزاب و وشەی لجانی ئیستشاری لێرە زیادە و ڕوون نیە، ڕاستە ئێمەش هەستمان پێی کرد وەکو بەڕێزت ئاماژەت پێی کرد، بۆیە لەڕاپۆرتی ئێمە دووبارە دامانڕشتەوە تاوەکو (عبر ادامه الصله شركائى عملى الانتخابى) مان زیاد کرد، کە ئەو لایەنانە و لایەنی تریش هەموو دەگرێتەوە، کەوا دەتوانن بەشدار بن لەو پرۆسەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ مولاحەزەتان هەیە؟ ئاواز خان فەرموو.

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ مانەوەی بڕگەکەین بۆ دروست کردنی متمانە، هەروەها هاوڕاین لەگەڵ داڕشتنەکەی لیژنەی یاسایی و بەزیادکردنی هەندێ تێبینی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخر سیاغەتان؟ کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سیاغەکە بەو شێوەیە دەبێت کە ئێستا دەیخوێنمەوە:

8-العمل على بناء الثقة في العملية الانتخابية لدى كافة اوساط المجتمع الكوردستاني وتعزيز الثقافة الانتخابية عبر ادامة الصلة مع كافة الشركاء العملية الانتخابية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانیە؟ تەنها دووکەس لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، بۆ خاڵی 9 کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

9-المصادقة على اجراء العد والفرز لاصوات الناخبين وتنفيذها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

9-پەسەندکردنی پرۆسەی دەست پێ کردنی ژماردن و جیاکردنەوەی دەنگی دەنگدەران و جێ بەجێ کردنی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دوای ئەوەی کە دانیشتین لەگەڵ ئەو بەڕێزانـەی کـە هـات بوونـە لیژنـەی یاسـایی دوو کۆبوونـەوەیان لەگەڵ ئێمە کرد کە پسپۆڕن لەو بابەتە، پێیان باش بوو ئیعادەی سیاغەی ئەمـە بکرێتـەوە، ئێمـەش لەبـەر ڕۆشنایی قسەی ئەوان ئیعادەی سیاغەمان کردووەتەوە، بەم شێوەیەی کە ئێستا بۆتان دەخوێنینەوە:

9-تنظيم واجراء عملية العد والفرز لاصوات الناخبين وتنفيذها.

ئـەوان گوتیـان ئەمـە یەکێکـە لـە مەهامـەکان، ڕەنگـە بـۆ مـەراکزی ئینتخـابی تـەنها ئەوەنـدە ئیشـیەتی موسادەقەکە لە مەجلسی هەیئەوە دەبێت، تەبریرەکان ئەوانەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ڕەئیتان؟ فەرموو.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ئـەو پێشـنیازەی لیژنـەی یاسـایین کـە تـەنزیم و وە ئیجـرای عەمەلیـەی عەدەکـەش بکـات و فەرزی ئەسوات کە عەرەبیەکەی (تنظيم واجراء عملية العد والفرز لاصوات الناخبين) بە هەمان شێوەی کە لیژنەی یاسایی گوتی پشتگیریان دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزانی ئەندامان کێ دەیەوێ قسەی لەسەر بکات؟ ئەڤین عمر، ئاسۆ کریم، ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ڕەئیم لەگەڵ ڕەئی لیژنەی یاسایی دایە، کەوا دەبێت کەلیمەی (الاجراءات)ـەکەی بۆ زیاد بکرێـت، بـەڵام کە ئیجرائاتەکە زیاد کرا، وابزانم وشەی (تنفيذها) لە ئەخیر زیادە دەبێت، ئەگەر بێتو وشەی (تنفيذها) لە کۆتاییدا هەڵبگیرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ئاسۆ کەرەم بکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هاوڕام لەگەڵ قسەکانی ئەڤین خان، ئەو (تنفيذها) زیادە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان بەرامبەر ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ئەوەداین و هاوڕاین کە (تنفیذها) لا بدەین، چونکە ئیجرائ عەمەلیەکە خۆی تەنفیزە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئاخیر صیاغەتان بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

9- تنظيم وإجراء عملية العد والفرز لاصوات الناخبين.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا بەو شێوەیەی خوێندرایەوە دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسەند کرا، بۆ خاڵی دە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

10- التنسيق مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق لتنظيم وتنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية في الاقليم.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

10- هەماهەنگی کردن لەگەڵ دەستەی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن لە عێراقدا بۆ ڕێکخستن و جێ بەجێ کردنی هەڵبژاردن و ڕاپرسی فیدراڵی لە هەرێمدا.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

ئەگەر مولاحەزە بکەن بڕگەی دەو بڕگەی یازدە لە پڕۆژەکە پەیوەندییان لەگەڵ یەکتر هەیە، بۆیە ئێمە لەگەڵ لیژنەی یاسا وامان بە باش زانی کە ئەم دوو بڕگەیە دەمج بکرێت، بڕگەیەکیشمان پێشنیار کردووە، کە جێگای هەردوو بڕگە بگرێتەوە بەشێوەیەکی موختەسەر، کە ئێستا بۆتان دەخوێنمەوە:

(10- التنسيق مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق لتنظيم وتنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية في الاقليم عبر تشكيل لجان مشتركة لجميع مراحل العملية الانتخابية). یەعنی وامان کردووە کە ئیتیحادیەکە جیا ببێتەوە، هی خۆشمان جیا ببێتەوە، بەو نەصەش عیلاجمان کردووە، مەسەلەکەش تەنسیقە، ئەگەر تەنسیقیان ویست ئەهلەن وەسەهلەن، ئەگەر تەنسیقیشیان نەویست، ئەوە مەوزوعێکی ترەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان موداخەلەی هەیە، کەرەم بکە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە لیژنەی قانونی خۆیان لە هەمووومان باشتر دەزانن، کە موفەوەزیەی عولیای هەڵبژاردنی فیدراڵی مولزەم نییە بەوەی کە لەگەڵ ئێمە تەنسیق بکات، یەعنی ئێمەش ناتوانین ئەوان مولزەم بکەین بۆ ئەو مەسەلەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، لیژنەی یاسایی ئاخیر صیاغەتان چیە پێمان بڵێن، پێش ئەوەی بەڕێزان موناقەشە بکەن، کەرەم بکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر دووبارە ماددەکەی بخوێننەوە، ئێمە لێرە مەبەستمان ئەوەیە موفەوەزیەی خۆمان، هەیئەی خۆمان ئیلزام بکەین بە تەنسیق لەگەڵ هەیئەی ئیتیحادی عێراق، نەك ئەوان ئیجبار بکەین، واتە صیاغەکە زۆر تەواوە، هیچ کێشەی قانونی لەدوا نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ موداخەلەی هەیە لەسەر ئەو مەوزوعە؟ ئەم بەڕێزانە داوای قسە کردنیان کردووە، ڕێزداران (د.بەشیر خەلیل، سۆزان شهاب، یشار نجم الدین، حمە سەعید، ئاسۆ کریم، شڤان احمد، شلێر محمد، صباح بەرزنجی، ناسك تۆفیق، عمر عبدالرحمن، حاکم رزگار)، کەرەم بکە کاك دکتۆر.

بەڕێز د.بشیر خلیل تۆفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هاوڕام لەگەڵ ئەو ئیقتیراحەی لیژنەی یاسایی، کە ئەو دوو فەقەرەیە دەمج بکرێت، چونکە بەڕاستی پێویستیان بەدەمج کردن هەیە، چونکە یەك مانایان هەیە، بەڵام بۆ ئەوەی سیفەتێکی ئیلزام نەدەین بە تەنسیقەکەو سیفەتێکی ئیختیاری پێ بدەین، من پێم باشە لە سەرەتاوە ئەوەی بۆ زیاد بکەین بڵێین (للهیئة التنسیق مع المفوضیة العلیا..........)، بزانین ئەگەر ئەوان کردیان، بیکەین، ئەگەر نەیانکرد، نایکەین، تەواو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سۆزان شهاب کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز لیژنەی یاسایی.

من پرسیارێك دەكەم، دەمەوێت وەڵامەكەم لەلای ئێوەی بەڕێز دەست بكەوێت، مەكاتبی كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكانی عێراق لەناو هەرێمی كوردستاندا دەمێننەوە، باشە، كە ئەوان دەمێننەوە مەكاتبەكانی خۆمان بۆ هەڵبژاردنەكانی خۆمان دەبێت، ئەوانەی كە لەسەر سەعیدی ناوخۆییە، ئێمە ئەگەر هاتو هەڵبژاردنێكی ئیتیحادی كرا، ئەوان ئامادە نەبوون ئەو تەنسیقە بكەن لەگەڵ ئێمە، بڵێن ئێمە لە ڕێگەی مەكاتبەكانی خۆمانەوە ئەم عەمەلیەتە تەنفیز دەكەین، هیچ مانعێك هەیە بۆ ئەوەی ئەوان ئەو عەمەلیەتە تەنفیز بكەن؟ كەواتە بۆ ئێمە ئەم ماددەیە لێرە دابنێین؟ ئەوان كە مەكاتبی خۆیان حازر بێت و وجودی هەبێت لەناو هەرێمی كوردستان و هەڵستن بە كارەكانی خۆیان، ئەگەر ئێمە ئەم مەرجە دابنێین و دوایی بوو بە ئیشكالیەتێك و تەعاون نەكراو تەنسیق نەكرا، یەعنی بەڕاستی وەزعێكی ناخۆش دەبێت، ئەگەر وایەو ئەوان هەڵدەستن بەو كارانەی خۆیان، با ئێمە ئەو ماددەیە هەر ئەسڵەن دانەنێین، من وای بۆ دەچم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار یەشار كەرەم بكە.

بەڕێز يشار نجم الدين نورالدين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

حەزم كرد ئاماژە بە خاڵێك بدەم، كە یەك لەمەهامەكانی ئەم لیژنەیە ئەوەیە وادەی دەنگدان زۆرجار زیاد دەكات، مومارەسەی ئەو عەمەلیە دەكات، چەند سەعاتێك زیاد دەكات، لەهیچ لەو خاڵانە ئاماژە بەوە نەكراوە، كە سەلاحیاتیان هەیە ئەو وەختی ئینتیخابات درێژ بكەن، یان نا؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار حەمە سەعید كەرەم بكە.

بەڕێز حمە سعيد حمە علي:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سەرەڕای ئەوەی لەگەڵ پێشنیارەكەی لیژنەی یاساییم بۆ دەمج كردن، دوو تێبینیم هەیە، تێبینیەكیان/ ئێمە لەناو پێناسەی هەیئەكە باسی ئەوەمان كردووە، كە تەنسیق و تەعاون لەنێوان موفەوەزیەی عولیای بەغدا لەگەڵ ئەم دەستەیە هەبێت، كەواتە ئەم خاڵە یەعنی بەپێی ئەوە ئەم دوو خاڵە هەردووكی زیادن، ئەگەر هەر ئیسراری كرد بۆ ئەوەی بڵێین دووبارە بوونەوەكە بۆ تەئكیدە، پێم باشە تەعاون و تەنسیقەكە لە هەڵبژاردنی تەنها ئیتیحادی نەبێت، چونكە لە مەحەلی، لە ئیقلیمیش هەر پێویستمانە، لە مەسەلەی سجلی ناخیبین و ئیحصاو تەعلیمات و ئوسس و لەو شتانەش هەر پێویستمان بە تەنسیق و تەعاون هەیە، سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ئاسۆ کەریم کەرەم بکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ دەمج کردنی هەردوو فەقەرەکەم لە فەقەرەیەکدا، بەڵام بەم شێوەیە صیاغە بکرێت (للهیئة التنسیق مع المفوضیة العلیا المستقلة للانتخابات في العراق فیما یخص الانتخابات والاستفتاءات الاتحادیة في الاقلیم)، نازانم (في کافة المراحل...........) و چی و چی، ئەوانە پێویست ناکات، بەو شێوەیە صیاغە بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شڤان احمد کەرەم بکە.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ پێشنیاری لیژنەی یاساییمە کە دەڵێن دەمجی ئەم دوو فەقەرەیە، چونکە مەفهومیان یەکە، دیسان لەگەڵ ئەوەمە ئەو تەنسیقەی ئیلزامیەمان هەبێت، یەعنی حەقیقەتەن ئێمە داخیلی ئەوە نەبین، ئەوان نەیکەن کەیفی خۆیانە، بەحەقیقەت دەنگ دەدەنە کێ کەیفی خۆیانە، بەڵام ئێمە مولزەمین، ئەو ئیلزامەمان لەسەر خۆمان بە قانون مولزەم بکەین، ئەمە زۆر پێویستە، چونکە ئەوان ئەسڵن، ئێمە جوزئین.

دووەم/ من پێشنیارێکی ترم هەیە لەسەر مەهامەکانی کە هاتووە لە پاش دەمج کردنی ئەم دوو فەقەرەیە، فەقەرەی تر ئیزافە بکرێتن، کە لە ماددەی یازدەدا هاتووە سوڵبی مەهامە کە لەوێ هیچ مانایەکی نادات لە ژێر بابی شەکاوی ئینتیخابی و ئەوانە، واتا فەسڵی شەکاوی و ئەوانە، ئەو ماددەی یازدە ماددەیەکی رووتە لەوێ، سوڵبی مەهامی ئەم هەیئەیە ببێتە بڕگەی ئەو وەختەی کە دەمج بوو بڕگەی (10 و 11) ببێتە بڕگەی (11)، کە مەهامەکە دەگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر صباح کەرەم بکە.

بەڕێز د.صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە کە باسی مەهام و ئەرکەکان دەکات، من پێموایە بڕگەی (10 و11)، چونکە ئیلزامی تیایە بۆ مەسەلەی کۆمسیۆنی باڵای عێراق، ئێمە ئەو سەلاحیاتەمان نییە کە ئەوان ئیلزام بکەین، کە باسی

هەماهەنگی دەكرێت، تەنانـەت ئـەو صـیغانەش كـە پێشـنیاز كـرا، كـە دەڵێـت (للهیئـة)، خۆتـان دەزانـن كـە دەڵێین (للهیئة)، ئەمە ناچێتە بابی ئەرك و مەهامەوە، دەچێتە بابی سـەلاحیاتەوە، یـەعنی لـە حاڵەتێكـدا، ئەگەر ئەم مەوزوعە بمێنێت شوێنەكەی ئەوەیە بچێتە فەسڵی سەلاحیاتەوە، نەك لێرەدا بمێنێتـەوە، بۆیـە من پشتگیری لەو بۆچوونە دەكەم، كە ئەم دوو بڕگەیە، نەك دەمج نەكرێت، هـەر لابرێـت، چـونكە قـوەتی ئیلزامیمان نییە بۆ كۆمسیۆنی بالاْ كە هەماهەنگی بكات، یـەعنی ئەگـەر ئـەو هەماهـەنگی نـەكات، ئێمـە لـە وەڵامدا دەبێت چی بكەین؟ وەكو كاك حاكم عەونی فەرمووی هیچ، یەعنی مەوزوعەكە ئەوەیـە كـە شـتێك نەكەین لە سەلاحیەتی ئێمە نەبێت، مادام ماددەكـەش باسـی مەهامـەو، ئەمـەش نابێـت بـە مـەهام بخرێتـە فەسڵی سەلاحیات و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار ناسك تۆفیق كەرەم بكە.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە من هەر لەسەرەتاوە قسـەم لەسـەر ئـەوە هەیـە، كـە بەڕاسـتی ئەگـەر هەماهـەنگی نـەكرێت، ئیشـەكان عەرقەلەی تێ دەكەوێت، چونكە وەكو پێشتریش هاوڕێیانم ئیشـارەتیان پێـدا، ئەگـەر هەماهـەنگی نـەكرێت لەگەڵ موفەوەزیەی عولیا ئیشەكانمان عەرقەلەی تێ دەكەوێت لەو كاتە حەساسانەدا، ئەگەر بڵێین ئێمە بە یاسا خۆمان دیاری بكەین، ئەگەر ئەو نەیكات، ئێمە هیچ دەسەڵاتێكمان نییـە، بەڕاسـتی ئـەم كێشـەیە وەكـو چۆن ئێستا لە یاسای نەوت وغازدا كێشەمان بە وازیحی بۆ دەردەكەوێت، زۆر جار ناتوانین ئـیش بكـەین لـە بەرامبەر ئەوەی كە ئێمە بە بەندێكی یاسایی لەناو یاساكاندا تەحدیـدمان كـردووە لـە سـەلاحیاتی خۆمـان، كەچی ئەو لەبەر ئەوەی ئەو دەوڵەتە، ئەو ئەسڵە، تەعدای سـەلاحیەتی تـۆ دەكات و تـۆش ناتوانیـت ئـیش بكەیت، من پێموایە ئەمەش دیسان دەبێتـە نوقـاتێكی خـیلافی ئـەم یاسـایە، ئـەم قانونـە، ئەگـەر نەنووسـین هەماهـەنگ دەكـەین، ئـەی چۆن عەمەلیەتەكە بكـەین؟ ئەگـەر دەنووسـین ئـەی چۆن ئێمـە ئـەو ئیلزامـە بكەین؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار عمر عبدالرحمن كەرەم بكە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دەستخۆشی لە لیژنەی یاسایی دەكـەم كـە پێشـەكی ئـەو دوو بڕگەیـەی تەوحیـد كـردووەو صـیاغەیەكی تازەی بۆ داڕشـتووە، خـۆی راسـتە ئـەم بڕگەیـە بڕگەیـەكی یاسـاییە، بـەڵام ئەمـە بـە سـوودێكی سیاسـی بـۆ

هەرێمی كوردستان دەگەڕێتەوە، ئەم تەنسیقە لەگەڵ موفەوەزییەی عولیای ئینتیخابات راستە، ئەوان دەتوانن تەنسیقمان لەگەڵ نەكەن، بەلاّم ئێمە لە ناحیەی سیاسییەوە سوودمەند دەبین، بەچی؟ بە موشارەكە كردن، ئەگەر باسی لەسەر بكرێت لەگەڵ موفەوەزیەی عولیا، چونكە ئەسڵی ئەم یاسایە، یاسایەكە خاص نییە تەنیا بە هەڵبژاردن، خاصە بە ئیستیفتا كردنیش لەناوچەكانی كوردستان، ئێمەش ئەوەڵ و ئەخیرمان جێ بەجێ كردنی ماددەی (140)ـە، كە تایبەتە بە ناوچە دابڕاوەكانی كوردستان، هەر كاتێ ئیستیفتای لەسەر كرا، باشترە ئەم كۆمسیۆنە موشارەكەی موفەوەزیەی عولیا بكات لەو ئیستیفتائانە، بۆ ئەوەی بە ئاگادار بوونی موفەوەزیەی هەڵبژاردنی هەرێمی كوردستان، ئەو ئیستیفتایە جێ بەجێ بكرێت، ئێمەش ئەوەندە لە گلەیی و گازاندە بكەوین بڵێین موفەزەیەی عولیای ئینتیخابات هاتن بۆ خۆیان سەر بە سەر راپرسیەكیان لەناوچەكەدا كرد، ئەو كاتی بە ئیشرافی موفەوەزیەی عولیای هەڵبژاردن و راپرسی هەرێمی كوردستان بكرێت، پێموایە سوودێكی سیاسی بۆ ناوچەكەیە، راستە ئەمە سەلاحیاتی حەصرییە، راستە ئەوان مولزەم نین تەنسیقمان لەگەڵدا بكەن، بەلاّم ئەگەر بەم صیاغەیەی كە لە لیژنەی یاسایی دایڕشتووە، هەتا ئەگەر (في العراق لتنظيم وتنفيذ الانتخابات والاستفتاءات) تەنفیزەكە بكرێتە موشارەكەش، من پێموایە ئەو بڕگەیە هێزێكی یاسایی زیاتر دەدات و فەعالتر دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار حاكم رزگار كەرەم بكە.

بەڕێز رزگار محمد امین عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێموایە دەبێت ئێمە لەزاویەی ئەوەوە سەیر بكەین، كە هەیئەكە مولزەمە بەوەی یارمەتی موفەوەزیە بدات لەو ئینتیخاباتانەی كەوا موفەوەزیەكە پێی موختەسە، بۆیە من ئیقتیراح دەكەم بەم جۆرەی لێ بێت (على الهيئة تقديم المساعدة الممكنة للمفوضية العليا المستقلة للانتخابات في حال طلبها منها ذلك في كل ماتتعلق بتسهيل اجراءات الانتخابات والاستفتاءات التي تختص بها المفوضية وتجري في الاقليم)، یەعنی لەو گۆشەیەوە سەیری بكەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار حەسەن كەرەم بكە.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئەم دوو فەقەرەیە باس لە ئینتیخابات و ئیستیفتای ئیتیحادی دەكات، دیارە ئینتیخابات و ئیستیفتای ئیتیحادیش قانونی بۆ دانراوە لە مەركەز، لە قانونی موفەوەزیەش هاتووە كە ئەمە حەصرە بە

موفەوەزیەی باڵای ئینتیخابات، بۆیە دەبێت ئێمە بەپێی قانون نابێت لێرە شتێك ئیلزام بكەین، یان شتێك فەرز بكەین، كە دژی ئەم قانونەی ئەوە بێت، ئەگینا خۆی قانونەكەی ئێمە دەكەوێتە بەر تەعن، لێرە باسی تەنسیق و موشارەكە دەكات، یەعنی تەنسیق چیە؟ تۆ داوای موشارەكە دەكەیت لە ئینتیخاباتی عێراقی، ئەگەر ڕێگات پێ نەدات خۆ تۆ ناتوانیت، ئەمە بە تەداخول حیساب دەبێت، بۆیە بە رەئی من یان دەبێت ئێمە سیفەتەكە وا لێ بكەین ئیستیعدادی خۆمان نیشان بدەین لە حاڵەتی داوا كردن، كە ئەویش هەر زەروری نییە، چونكە ئەمە تەحصیل حاصلە، بە رەئی من هەر خۆی ئەم دوو فەقەرەیە ئیلغا بكرێت و پێویست ناكات داخیل بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شلێر خان كەرەم بكە.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو پرسیارانەی كە سۆزان خان لە لیژنەی یاسایی كرد، منیش بەهەمان شێوە، چونكە وابزانم لەگەڵ كاك سەردار عبدالكریمم ئەمانە لە موفەوەزیە دانیشتوون، ئەو ئیشكالیەتە دروست نەبێت لەو مەكاتبانەی موفەوەزیەی كە سەر بە ئەوانەو لەوانەی عێراقیشدا، ئەوە پرسیارێكە بۆ ئەوان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەو كۆمسیۆنی باڵای بێ لایەنی هەڵبژاردنەكانی عێراق فیعلەن یاسای خۆی هەیەو، حەصرییە بۆ ئەنجومەنی نوێنەران، كە هەڵبژاردن بكات بۆ گشت عێراق ئەو دەیكات، ئەو نوێنەرایەتی خۆشی هەیە لە شارەكان و لە ئیقلیمش هەیەتی، مەكتەبی خۆی هەیە، مەكتەبەكەی پێی هەڵدەستێت، لە حاڵەتێك داوای تەعاونی كرد، ئەو كۆمسیۆنە ئامادە بێت هاوكاری لەگەڵ دەكات، داوای نەكرد هیچ تەدەخول لە ئیشی ناكات، ئێمە نامانەوێت بە یاسا لە هەرێمدا روو بدات، لەبەر ئەوە داوا لە لیژنەی یاسایی دەكەم كە ئاخیر صیاغەیان پێشكەش بكەن، زۆر سوپاس، كەرەم بكە فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوای موتاڵەعە كردنی یاسای كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكانی عێراق لە ماددەی دووەمدا دوو بابەت هاتووە لە فەسڵی دووەمدا لە ماددەی دووەمدا دوو بابەت هاتووە، بابەتی یەكەم كە لە خاڵی دووەمدا خۆی دەبینێتەوە دەڵێت (الاشراف على جميع انواع الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية والاقليمية وفي المحافظات الغير المنتظمة في الاقليم)، ئەوە ئیشراف كردنە، حەقی ئیشراف كردنی داوە بەخۆی.

خاڵی چوارەمی دەڵێت: (تقوم هيئة الاقاليم للانتخابات بالتنسيق والتعاون مع المكتب الوطني) مەكتەبی وەتەنی لەكوێیە؟ لەعێراقە، مەكتەبی وەتەنی لە كۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەكاندا خۆیان لەناو یاسایەكەی

خۆیاندا وتوویانه (تقوم هيئة الاقاليم للانتخابات بالتنسيق والتعاون مع المكتب الوطني بمهام الادارة والنظم الانتخابية الاقليمية والمحلية الخاصة بالاقليم تحت اشراف المفوضية العليا للانتخابات)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە بەنیزام دەریان کردووە، ئەوە بەنیزامە، ئەگەر سەیری بکەیت خۆیان نیزامیان دەرکردووە بۆ خۆیان، ئەم کۆمسیۆنە دانرا، ئەم هەیئەتە دانرا، هەیئەتێکی بێ لایەنە، سەربەخۆیە، ئیشی هەرێم دەکات، ئیشی هەرێم ئەو هەڵبژاردنانەی عام، گشتی کە ڕەبتی بە هەرێمەوە هەیە، ئەو پێی هەڵدەستێت، تەدەخول لە ئیشی ئیتیحادی ناکات، ئەگەر ئەوان داوایان کرد، ئەمان هاوکاریان دەکەن، داوایان نەکرد بۆ ئەنجومەنی نوێنەران هەڵبژاردن بکەن، ئێمە هیچ تەدەخولی لێ ناکەین، ئیشی ئێمە نییە، یەعنی ئەوە بۆ ئەوەیە وازیح بێت، لیژنەی یاسایی تکایە ئاخیر صیاغەتان کەرەم بکەن.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

10- التعاون مع المفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق لتنظيم وتنفيذ الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية في الاقليم عند الاقتضاء.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەمە دەخەینە دەنگدانەوە، دوای ئەوەی بڕگەی 10 و 11 ئیلغا دەکەینەوە، ئەمە جێگەیان دەگرێتەوە بە فەقەرە 10 ، ئێستا بەو شێوەیەی خوێندرایەوە دەیخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسەند کرا، بەڕێزان سوپاس بۆ ئێوە، کاک شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە کۆتایی بڕگەکاندا فەقەرەیەکمان ئیزافە کردووەو، دوای ئیزافە کردنی ئەو فەقەرەیە، پێویستە تەسەلسولی فەقەرەکان چاك بکرێتەوە، فەقەرەکەش بەم شێوەیە:

(تنظيم عملية الحملات الانتخابية والقيام بمراقبتها) کە زۆر لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانیش ئیشارەتیان پێیدا، ئەمە موفتەرەحی لیژنەی یاساییە بۆ زیاد کردنی ئەم ماددەیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا کە گوێتان لێ بوو ئەو بڕگەیەی لیژنەی یاسایی لەگەڵ لیژنەی ناوخۆ پێشنیاریان کردووە، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسەند کرا، بەڕێزان، ئەم پرۆژەیە زۆر زۆر گرنگە بۆ هەرێمی

کوردستان و، زۆریش حەساسە، بۆیە لەسەر دانیشتنەکەمان بەردەوام دەبین تا ڕۆژی دوو شەممەی داهاتوو سەعات 11 بەخواتان دەسپێرین.

فرست احمد عبدالله
سکرتێری پەرلەمانی
کوردستان – عێراق

د. ارسلان بایز اسماعیل
جێگری سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان – عێراق

محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)
سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3)

دووشەممە رێكەوتی 4\10\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3)

دووشەممە ڕێكەوتی 2010/10/4

كاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دووشەممە رێکەوتی 2010/10/4 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی) سەرۆکی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (3)ی خولی سێیەم, ساڵی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی برگە (1)ی مادده (20) لە پێڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (3)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دووشەممە رێکەوتی 2010/10/4 دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای کۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدیەکان بەپشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی یەکەم، ژمارەی دانیشتن (3)، رۆژی دانیشتن 2010/10/4، بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی برگەی (1)ی ماددەی (20) لە پەیرەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان – عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (3)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ، رۆژی دوو شەممە رێکەوتی 2010/10/4 بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای کۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدیەکان بەپشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ دەکەم کەرەم بکەن بۆ شوێنی خۆیان کەرەم بکەن، فەرموون، لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن بۆ ماددەی چوارەم لە ئەسڵی پرۆژەکە، کە دەبێتە ماددەی پێنجەم، فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کۆبوونەوەی پێشووی پەرلەماندا گفتوگۆ کردن لەسەر ماددەی چوارەمی پرۆژەکە، کە ئێستا بەو پێشنیارانەی کە پێشکەش کراوە، لە پەرلەمان پەسند کرا، ماددەیەك ئیزافە بوو، واتا ماددەی پێنجەمە، کە ئێستا باسی لێ دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامە بەڕێزەکان.

ماددەی چوارەم لە ئەسڵی پرۆژەکە، کە دەکاتە ماددەی پێنجەم:

المادة الرابعة:

تتألف الهيئة العليا للانتخابات في الاقليم من التشكيلات التالية:

1- مجلس الهيئة.

2- الادارة الانتخابية.

اولاً: مجلس الهيئة: وتتألف من سبعة اعضاء اثنان منهم على الاقل من القانونيين يختارهم برلمان كوردستان بالاغلبية المطلقة لاعضائه بعد ترشيحهم من قبل هيئة رئاسة البرلمان مع مراعاة تمثيل النساء وتكون مدة ولاية الهيئة خمس سنوات تقويمية.

ثانياً: يشترط فيمن يرشح لمجلس الهيئة مايلي:

1- ان يكون من مواطني الاقليم ومقيما فيه اقامة دائمية.

2- ان يكون حاصلا على شهادة جامعية اولية على الاقل.

3- لا يقل عمره عن (35) خمسة وثلاثين سنة.

4- ان يكون من ذوي الخبرة والاختصاص في العمل الاداري والانتخابي والمشهود له بالكفاءة والنزاهة والاستقلالية.

5- ان لايكون محكوماً بجريمة مخلة بالشرف.

6- ان لايكون مشتركاً في الجرائم التي خططت لها أو ارتكبتها السلطة القمعية في الاقليم.

7- ان يكون مستقلاً من الناحية السياسية.

ثالثاً:

1- ينتخب مجلس الهيئة في جلسته الاولى من بين اعضائه وباغلبية اربعة من اعضائه رئيساً ونائباً ومقرراً للمجلس.

2- تكون مدة ولاية رئيس المجلس ونائبه والمقرر سنة واحدة قابلة للتجديد باغلبية اربعة من اعضائه على الاقل.

3- رئيس المجلس هو الممثل القانوني للهيئة.

4- يمارس رئيس المجلس اومن ينوب عنه الصلاحيات الآتية:

أ- ادارة اعمال المجلس الادارية والتنظيمية.

ب- اعداد جدول اجتماعات المجلس وعقدها وترؤوسها بما في ذلك اي اجتماع يطلبه ثلاثة من اعضاء المجلس على الاقل.

ج- اية مهام اخرى يكلفها به المجلس.

رابعا:

يؤدي اعضاء مجلس الهيئة اليمين القانونية امام مجلس القضاء في الاقليم وبالصيغة التالية:

(اقسم بالله العظيم ان أؤدي مسؤوليتي القانونية والمهنية بأمانة وتفان واخلاص واعمل على انجاز المهام الموكلة الي باستقلال وحياد والله على ما اقول شهيد).

خامسا: يكون اجتماع المجلس صحيحا بالاغلبية المطلقة لعدد اعضائه وتتخذ قراراته باغلبية الحاضرين وفي حال تساوي الاصوات يرجح الجانب الذي يصوت معه الرئيس. سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردی ماددەکە بخوێننەوە، پاشان لیژنەی ناوخۆ.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم، کە لە ئەسڵی پرۆژەکە ماددەی چوارەمە.

دەستەی باڵای هەڵبژاردن لە هەرێمدا لەم پێکهاتانەی خوارەوە پێك دێن:

1- ئەنجومەنی دەستە.

2- ئیدارەی هەڵبژاردن.

یەکەم: ئەنجومەنی دەستە، لە حەوت ئەندام پێك دێت بەلای کەمەوە دوانیان یاساناس دەبن، پەرلەمانی کوردستان بە زۆرینەی رەهای ئەندامانی دەست نیشانیان دەکات، لە پاش ئەوەی لەلایەن دەستەی

سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە کاندید دەکرێن، بە ڕەچاو کردنی نوێنەرایەتی کردنی ژنان/ ئافرەتان، ماوەی دەسەڵاتی دەستەکەش پێنج ساڵی تەقویمی دەبێت.

دووەم: ئەوەی بۆ ئەنجومەنی دەستە کاندید دەکرێت، پێویستە ئەم مەرجانەی خوارەوەی تێدا بێت:

1-دەبێ هاووڵاتی هەرێم بێت و بەشێوەیەکی هەمیشەیی تێیدا نیشتەجێ بێت.

2- بەلای کەمەوە دەبێ بڕوانامەیەکی بەرایی زانکۆی بەدەست هێنا بێت.

3- تەمەنی لە (35) سی و پێنج ساڵ کەمتر نەبێت.

4- دەبێ لەبواری ئیدارەو هەڵبژاردندا خاوەن شارەزایی و پسپۆری بێت و گەواهی بەتواناو پاکی و سەربەخۆییەکەی بدرێت.

5- بە تاوانێکی ئابوروبەر (مخلة بالشرف) حوکم نەدرا بێت.

6- بەشداری لەو تاوانانەدا نەکرد بێت کە دەسەڵاتی سەرکوتکەر لە هەرێمدا پلانی بۆ داڕشت بێت و، یان کرد بێتی.

7- لە رووی سیاسییەوە سەربەخۆ بێت.

سێیەم:

1- ئەنجومەنی دەستە لە یەکەمین دانیشتنی خۆیدا بە زۆرینەی چوار ئەندام، سەرۆك و جێگرو بڕیاردەری ئەنجومەن لەنێو ئەندامانی هەڵدەبژێرێت.

2- ماوەی دەسەڵاتی سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و بڕیاردەر یەك ساڵ دەبێت و بەزۆرینەی چوار ئەندام بەلای کەمەوە قابیلی نوێ کردنەوەیە.

3- سەرۆکی ئەنجومەن نوێنەری یاسایی دەستەکەیە.

4- سەرۆکی ئەنجومەن، یان ئەوەی دەبێتە بریکاری ئەم دەسەڵاتانە پیادە دەکات:

أ- بەڕێوەبردنی کاری ئیدارەو ڕێکخستنی ئەنجومەن.

ب- ئامادە کردنی خشتەی کۆبوونەوەکانی ئەنجومەن و گرێدان و سەرۆکایەتی کردنی، لەنێویشیاندا هەر کۆبوونەوەیەك کە بەلای کەمەوە سێ ئەندامی ئەنجومەن داوای دەکەن.

ج- هەر ئەرکێکی دیکە کە ئەنجومەن رایدەسپێرێت.

چوارەم:

ئەندامانی ئەنجومەنی دەستە سوێندی یاسایی لەبەردەم ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێمدا بەم جۆرەی دادێت دەخۆن:

(سوێند بەخوای مەزن دەخۆم کە ئەرکی یاسایی و پیشەیی خۆم بە ئەمانەت و لەخۆ بووردوانەو بە دڵسۆزییەوە بە جێ بگەیەنم و، کار لە پێناو بەجێ گەیاندنی ئەرکی سەرشانم بەسەربەخۆیی و بێ لایەنی دەکەم و، خوداش لەوەی کە دەیڵێم شاهێدە).

پێنجەم:

کۆبوونەوەی ئەنجومەن بەزۆرینەی رەهای ژمارەی ئەندامانی راست دەبێت و بەزۆرینەی ئامادە بووانیشی بڕیار دەدات، لە حاڵەتی یەکسان بوونی دەنگدا ئەرێ بۆ ئەو لایە دەبێت کە سەرۆك لەگەڵیدایە. سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ کەرەم بکە.

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەکەمان سەبارەت بە ماددەی چوارەم ئەم پێشنیاریانەی خوارەوە دەخاتە روو:

1- دەستەکە لە (7) حەوت کەسەوە بکرێت بە (9) نۆ کەس، بۆ ئەوەی نوێنەرایەتی زۆرینەی خەڵکی کوردستان بگرێتەخۆ و، بە یەك لیست بێت و، زۆربەی پێکهاتەکان و لایەنە کوردستانیەکانی تێدا بێت.

2- لیژنەکەمان پێشنیار دەکات ئەم دەستەیە بە رێژەی (3/2) دوو لەسەر سێ دەنگی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان هەڵبژێردرێت.

3- لیژنەکەمان سەبارەت بە ماددەی چواری بڕگەی (2)ی خاڵی (4) پێشنیاز دەکات وشەی (انتخاب)یەکە لاببرێت.

4- لیژنەکەمان سەبارەت بە ماددەی چوار بڕگەی (2) خاڵی (6) پێشنیار دەکات بەم شێوەیە بێت:

بەشداریی و هاوکاری نەکرد بێت لەو تاوانانەی کە رژێمی لەناوچوو لە کوردستانی عێراقی فیدراڵ نەخشەی بۆ دانابێ.

5- لیژنەکەمان سەبارەت بە ماددەی چوار بڕگەی (3)ی خاڵی(1) پێی باشە لە (4) کەسەوە بکرێت بە (5) کەس.

6- لیژنەکەمان سەبارەت بە ماددەی چوار بڕگەی (3) خاڵی (2) پێی باشە بکرێتە (5) کەس و لە (2) جار زیاتر نەتوانێ خۆی هەڵبژێرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی رەئیتان.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رەئی لیژنەی یاسایی سەبارەت بە ماددەی چوارەم بەم شێوەیە:

1- لیژنە پێشنیاز دەکات پێشەکی ماددەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

دەستەی باڵای هەڵبژاردنەکان لە هەرێمدا پێك دێ لە:

1- ئەنجومەنی دەستە.

2- بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن.

2- سەبارەت بە بڕگەی (یەکەم)ی ماددەکە، لیژنە پێشنیاز دەکات بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(یەکەم: ئەنجومەنی دەستە: لە حەوت ئەندام پێك دێ و بە لایەنی کەمەوە دوانیان یاسایی دەبن، کە پەرلەمانی کوردستان بە زۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی هەڵیان دەبژێرێ، ئەمەش دوای پاڵاوتنیان دەبێ لە لایەن لیژنەیەکی تایبەت کە پەرلەمان پێکی دەهێنێ لەگەڵ ڕەچاوکردنی نوێنەرایەتی ئافرەتان و ماوەی کاری دەستە (ویلایەتی) پێنج ساڵی تەقویمیە.

3- بڕگەی (چوارەم) بکرێتە زنجیرەی بڕگەی (سێیەم) واتە زنجیرەکەش پێش بخرێ.

4- سەبارەت بە بڕگەی (سێیەم کە دەبێتە زنجیرەی چوارەم): لیژنە پێشنیاز دەکات بڕگەکانی (1، 2) بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(1- ئەنجومەنی دەستە لە دانیشتنی یەکەمدا لە ناو ئەندامانی و بە زۆرینەی پێنج لە ئەندامانی سەرۆك و جێگری سەرۆك و بڕیاردەری ئەنجومەن و سەرۆکێك بۆ بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن هەڵدەبژێرێ.

2- ماوەی کارکردنی سەرۆکی ئەنجومەن و جێگرەکەی و بڕیاردەرو سەرۆکی بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن یەك ساڵەو دەکرێ نوێ بکرێتەوە بە زۆرینەی پێنج لە ئەندامانی بە لایەنی کەمەوە).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیەکەش بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز.

رابعا: بالنسبة للمادة الرابعة:

1- تقترح اللجنة اعادة صياغة مقدمة المادة بالشكل الآتي:

(تتألف الهيئة العليا للانتخابات في الاقليم من:

1- مجلس الهيئة.

2- الادارة الانتخابية).

2- بالنسبة للفقرة (اولا) منها تقترح اللجنة اعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(اولاً: مجلس الهيئة: ويتألف من سبعة اعضاء اثنان منهم على الاقل من القانونيين يختارهم برلمان كوردستان بالاغلبية المطلقة لعدد اعضائه بعد ترشيحهم من قبل لجنة خاصة يشكلها البرلمان مع مراعاة تمثيل النساء وتكون مدة ولاية الهيئة خمس سنوات تقويمية).

3- جعل الفقرة (رابعاً) بتسلسل الفقرة (ثالثاً) اي تقديم تسلسلها.

4- بالنسبة للفقرة (ثالثاً) والتي تصبح بتسلسل (رابعاً) تقترح اللجنة اعادة صياغة الفقرتين (1 ، 2) بالشكل الآتي:

(1- ينتخب مجلس الهيئة في جلسته الاولى من بين اعضائه وباغلبية خمسة من اعضائه رئيساً ونائباً ومقرراً للمجلس ورئيساً للادارة الانتخابية.

2- تكون مدة ولاية رئيس المجلس ونائبه والمقرر ورئيس الادارة الانتخابية سنة واحدة قابلة للتجديد باغلبية خمسة من اعضائه على الاقل).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، نوقتەی نیزامی، فەرموو کاك عمر عبدالعزیزو کاك عبدالسلام بەرواری، فەرموو کاك عومەر.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وابزانم لەبەر هەستیاری و گرنگییە ئەم بڕگەیە لە یاساکەوە لەبەر راسپاردەی بەڕێزتانەوەو هەموو لایەك کە موشاوەرەو تاوتۆی زۆری لەسەر بکرێت، پێشنیار دەکەم بڕگەی یەکەم لە کۆبوونەوەی ئەمڕۆ تەئجیل بکەین، بۆ ئەوەی موشاوەراتێکی زیاتر بکەین، لەبەر سەرقاڵی لیژنەکان و فراکسیۆنەکان، وابزانم حەقی تەواو نەدرا بێت بە ناوەڕۆکی ئەم بڕگەیە، لەبەر ئەوە داواکارم لە بەڕێزتان، ئەگەر دەکرێت ئەم بڕگەیە دوا بخەین، بچینە سەر بڕگەکانی تر، تا لە کاتێکی تردا بەشێنەیی قسەی زیاتری لەسەر بکەین، بەدڵنیایی مشتومڕ هەڵدەگرێت، من دڵنیام حەقی خۆی نەدراوەتێ لە تاوتۆ کردن و تەداول، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك عبدالسلام کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، من بۆیە بە نیزامیم دانا، چونکە لەسەر ئەو پرنسیپە ئەگەر ماددەیەك دەنگی لەسەر درا، پاشان ناتوانین گفتوگۆی لەسەر بکەین، من بە تەحریریش لەگەڵ لیژنەی قانونی باسی ئەم مەوزوعەم کردووە، ئەوەی ئێستا باسی دەکەم، تەئیدی منیان کرد بوو لەترسی ئەوەی ئێمە بچینە موناقەشەو دەنگدان، پاشان مەجال نەبێت، ئەگەر رێگام بدەیت:

یەك/ ئێمە دیتمان لە فەسڵی دووەم و فەسڵی سێیەم نەبوو، رەئسەن فەسڵی چوارەم بوو، فەسڵی یەکەممان داناو دووەمیش، پێشنیارەکەی من ئەوە بوو کە:

یەکەمین/ ماددەی دە و یازدەو دوازدەو سێزدە، ئەگەر تەماشای بکەیت باسی هەیئە دەکات، کەچی ئێمە هاتووینە باسی مەجلیس دەکەین و پاشان دائیرەی ئینتیخابی، ئینجا جارێکی تر گەڕاوەتەوە، ئیقتیراحەکە ئەوە بوو پێش ئەو ماددە چوارە، ماددەی دەو یازدەو دوازدە بیخەینە تەسەلسولی یان پێش لەگەڵ رەچاو کردنی ئەوەی دە دووبارەیە.......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە کە هاتینە سەر موناقەشە ئەو کات پێشنیار بکە، رجائەن، فەرمووە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستە هەندێك ماددەو بەشەکان پێویستیان بە دووبارە داڕشتنەوە هەیە، یاخود پاشەو پێشە، بەڵام پێشنیاری ئەوە دەکەین ئەگەر رەزامەندی بفەرموون سکرتێری پەرلەمان تەخویل بکرێت، ماددەکان وەکو بەو شێوەیەی هاتووە لە ئەسڵی پرۆژەکە گفتوگۆی لەسەر بکرێت و دەنگی بۆ بدرێت، بەڵام بۆ تەبویب کردن و داڕشتنەوەو ریزبەندی سکرتێری پەرلەمان تەخویل بکەین پاش ئەوەی یاساکە هەمووی دەنگی هێنا، ئەو ریزبەندی ماددەکان بگۆڕێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عەدنان کەرەم بکە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئەم ماددەیە یەکێکە لە ماددە گرنگە هەستیارەکانی ئەم پرۆژە یاسایە، بۆیە من هاوڕای مامۆستا عومەرم، کە هەوڵ بدەین ئەم ماددەیە تەئجیل بکەین، گفتوگۆیەکان تەئجیل بکەین، بوارێکی زیاتر بە فراکسیۆنەکانی ناو پەرلەمان بدەین، بۆ ئەوەی گفتوگۆی زیاتر لەسەر شێوەی پێکهێنانی ئەم دەستەیە بکەن، کە قسە لەسەر ئەوە کرا ئەم دەستەیە دەستەیەکی نیشتمانییە، بچینە سەر ماددەکانی ترو بڕگەکانی تر، بەڵام ئەم ماددەیە تەئجیل بکەین بۆ کاتێکی تر، بۆ ئەوەی فرسەتێکی زیاتر بە فراکسیۆنەکان بدرێت و زیاتر گفتوگۆی لەسەر بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر تێبینی ئەوە بکەین ئەم پرۆژە یاسایە لە 2010/6/27ەوە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە، واتا ماوەیەکی زۆرە لەبەردەم ئەندامانی پەرلەمانە، ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی لەگەڵ لیژنەی ناوخۆ پرۆژە یاساکەمان جوان دیراسەت کردووە، ئەو ماددەیەمان کە داناوە ئێستا دەتوانین گفتوگۆی لەسەر بکەین، هیچ ئیجابی ئەوەی نییە کۆبوونەوە دوابخرێت بۆ ئەم مەبەستە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بورهان کەرەم بکە.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من قسەم لەسەر ئەوە هەیە پرۆژە هەیە حەوت، هەشت مانگە هاتۆتە ئێرە، یارمەتیم بدە قسەكانمان باش بێت، خراپ بوو شەتبی بكە، بەڵام پێویستی بە تەوافوقێك هەیە تاكو ئێستا نەهاتۆتە پێش، ئەمە لە مانگی شەش و حەوتەوە، هاتبێت موبەریر نییە، پرۆژە هەیە حەوت، هەشت مانگە دەنگیشمان نەكردووە، بەڵام ئەگەر دیقەت بكەین لە بیدایەتەوە قسەكانی كاك ئەرسەلان و دەنگدانی جەنابت، شوێن و جێگەی بیركردنەوەی پەرلەمان وا بوو ئەمە تەوافوقێكی نیشتمانی پێویستە، بۆیە ئێمە هیچ عەیبی تیا نییە، خەڵك هەیە حەوت، هەشت مانگە حكومەتی پێ تەشكیل ناكرێت، ئێمە ئەگەر حەفتەیەكی تر بۆ لێك گەیشتن، لەبەر ئەوە نەخشەی سیاسی هەرێم جیاوازە، خەریتەی سیاسی گۆڕاوە، هیچ عەیبی تیا نییە بچینە سەر ماددەی پێنج، ئەو ماددەی چوارە بیهێڵینەوە بۆ موناقەشەی زیاتر، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا سێ ئەندام پەرلەمان پێشنیاریان كرد بۆ دواخستن، لیژنەی یاساییش لەگەڵ ئەوەیە دوا نەخرێت، دەیخەینە دەنگدانەوە، پێش ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، ئەو بەڕێزانەی كە داوا دەكەن دوا بخرێت، ئەندامێكی تریش قسە بكات، كەرەم بكە.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

داواكە تەوجیهی سەرۆكایەتی پەرلەمان كرا، لەبەر ئەوە دەبێت ئەوان وەڵام بدەنەوە، نەك لیژنەی یاسایی، وەڵامەكە لەلای ئێوەیە، سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەر لە سەرەتای دەست پێ كردنی گفتوگۆكردن تایبەت بەم یاسایە، ئەوە خرایە بەر دەنگدانەوە، كە ئایا ئەم پرۆژەیە بەردەوام بین لێی، یان تەئجیل بكرێت؟ من تەسەور دەكەم دەنگدانیش لەسەر ئەو بابەتە كراوە، پێویست ناكات جارێكی تر دەنگدان بكرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئەوە بۆ تەئجیل نییە، بەس ئەو ماددەیە تەئجیل بكرێت، تەنیا بۆ روون كردنەوە، ئێستا بەڕێزان چوار ئەندامی بەڕێز پێشنیاریان كرد ئەم ماددەیە، كە دەكاتە ماددەی پێنج بۆ گفتوگۆكردن دوابخرێت، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ ئەو ماددەی چوار لە ئەسڵی پرۆژەكە كە دەبێتە ماددەی پێنج، سێ، چوار بەڕێز مەجموعەیەكی تریش پشتگیریان كرد، داوا دەكەن جارێ گفتوگۆ لەسەر ئەو ماددەیە نەكەین و دوابخرێت بۆ دوای ماددەكانی تر، بۆ ئەوەی لەگەڵ فراكسیۆنەكان گفتوگۆ بكەین، هەندێك بەڕێزیش

دەیەوێت بەردەوام بین، ئێستا کێ لەگەڵ ئەوەیە ماددەی چوار لە پرۆژەکە بۆتە ماددەی پێنج، ئێستا گفتوگۆی لەسەر نەکرێت و دوابخرێت، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (61) کەس لەگەڵ ئەوەیە ئەو ماددەیە ئێستا گفتوگۆی لەسەر نەکرێت، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (41) کەس زۆر سوپاس، بۆیە بە زۆرینەی دەنگ ئێستا ئەو ماددەیە دوا دەخەین بۆ کاتێکی تر، کە لەسەر پرۆژەکە گفتوگۆ دەکرێت، ئێستا بۆ ماددەی پێنج لە ئەسڵی پرۆژەکە بۆتە ماددەی شەش، لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنج لە ئەسڵی پرۆژەکە دەبێتە ماددەی شەش:

الفصل الرابع

صلاحيات مجلس الهيئة

المادة الخامسة:

يمارس مجلس الهيئة الصلاحيات الآتية:

1- انشاء وتحديث سجل الناخبين بالتعاون والتنسيق مع مكاتب محافظات الاقليم.

2- تنظيم سجل الكيانات السياسية والمصادقة عليها لغرض خوض الانتخابات والمشاركة فيها.

3- تنظيم سجل المرشحين للانتخابات والمصادقة عليها.

4- اعتماد مراقبي الانتخابات ووكلاء الكيانات السياسية والاعلاميين.

5- البت في الشكاوي والطعون الانتخابية كافة وتكون قراراتها قابلة للطعن امام محكمة تمييز اقليم كوردستان خلال مدة ثلاثة ايام من اليوم التالي لنشرها.

6- المصادقة على اجراءات العد والفرز.

7- اعلان النتائج النهائية للانتخابات والاستفتاءات بعد المصادقة عليها من قبل محكمة التمييز باستثناء الانتخابات والاستفتاءات الاتحادية.

8- وضع الانظمة والتعليمات التي تحفظ للعملية الانتخابية نزاهتها.

9- المصادقة على هيكلية الادارة الانتخابية والتعيين في الوظائف.

10- تعيين منتسبي المكاتب الانتخابية في محافظات الاقليم.

11 - منح المخصصات لمنتسبي الهيئة على ان لا تتجاوز مايعادل نظرائهم في المفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق.

12- رسم السياسة المالية للهيئة.

زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەكوردی كەرەم بكە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی چوارەم

دەسەلأتەكانی ئەنجومەنی دەستە

ماددەی شەشەم لە ئەسڵی پرۆژەكە ماددەی پێنجەمە.

ماددەی پێنجەم:

ئەنجومەنی دەستە ئەم دەسەلأتانەی دەبێت:

1- **دانان و نوێ كردنەوەی تۆماری دەنگدەران بە هاوكاری و هەماهەنگی لەگەڵ نووسینگەی پارێزگاكانی هەرێمدا.**

2- **رێكخستنی تۆماری قەوارەی سیاسی و پەسند كردنیان بە مەبەستی چوونە هەڵبژاردن و بەشداری كردن.**

3- **رێكخستنی تۆماری كاندیدانی هەڵبژاردن و پەسند كردنی.**

4- **پشت بەستن بەچاودێرانی هەڵبژاردن و بریكارانی قەوارەی سیاسی و میدیاكاران.**

5- **بڕیاردان لە تێكڕای سكالأو تانەكانی هەڵبژاردن، بڕیارەكانیش قابیلی تانە لێدانن لەبەردەم دادگای پێداچوونەوەی هەرێمی كوردستان لە ماوەی سێ رۆژدا لە رۆژی دوای بلأو كردنەوەی.**

6- **پەسند كردنی كارەكانی ژماردن و جیاكردنەوە.**

7- **راگەیاندنی دوایین ئەنجامی هەڵبژاردن و راپرسی دوای پەسند كردنی لەلایەن دادگای پێداچوونەوە، بەدەر لە هەڵبژاردن و راپرسی فیدراڵی.**

8- **دانانی پێڕەو و رێنماییەك كە پاكی پرۆسەی هەڵبژاردن دەپارێزێت.**

9- **پەسند كردنی پێكهاتەی ئیدارەی هەڵبژاردن و دامەزراندنی لە فەرمانەكان.**

10- **دامەزراندنی كارمەندانی نووسینگەكانی هەڵبژاردن لە پارێزگاكانی هەرێمدا.**

11- **پێدانی دەرماڵە بەكارمەندانی دەستە بەمەرجێك لەوەی هاوتاكانیان لە كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆیی هەڵبژاردن لە عێراق تێپەڕ نەكات.**

12- **گەڵاڵە كردنی سیاسەتی دارایی دەستە.**

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ رەئیتان لەسەری تكایە.

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەکەمان سەبارەت بەم ماددەیە تەنیا دوو پێشنیازی هەیە:

1- سەبارەت بە بڕگەی یەکەم بەم شێوەیەی لێ بکرێت:

(دروست کردن و نوێ کردنەوەی تۆماری دەنگدەران لە ڕێگەی نووسینگەکانی ئیدارەو پارێزگاکانی هەرێم و نووسینگەی هەڵبژاردنی دەرەوەی هەرێم).

2- لیژنەکەمان پێشنیاز دەکات لە فەسڵی چوار ماددەی پێنج بڕگەی چوار ئەمەی بۆ زیاد بکرێت:

(ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و چاودێرە نێودەوڵەتیەکان).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری لیژنەی یاسایی سەبارەت بە ماددەی پێنجەمی پرۆژەکە، کە دەکاتە ماددەی شەشەم:

1- لیژنە پێشنیاز دەکات دەسەلاتەکانی دەستە بکرێتە بڕگەی (یەکەم)ی ماددەکە بەم شێوەیەی خوارەوە:

(یەکەم: ئەنجومەنی دەستە ئەم دەسەلاتانەی خوارەوەی دەبێ).

2- سەبارەت بە بڕگەی (1) هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

3- سەبارەت بە بڕگەکانی (2، 3) لیژنە پێشنیاز دەکات لێك بدرێن لە یەك بڕگەدا بە زنجیرەی (2)و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(2- پەسەندکردنی تۆمارکردنی قەوارە سیاسیەکان و یەکگرتووەکان و پاڵێوراوان بەمەبەستی ئەنجامدانی هەڵبژاردنەکان و بەشداری کردن تێدا).

4- سەبارەت بە بڕگەکانی (4 تاکو 10) هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

5- لیژنە پێشنیاز دەکات بڕگەی (11)ی بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(11- بەخشینی دەرماڵە بە کارمەندانی دەستە هەروەك هاوکارانیان لە کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان لە عێراق).

6- لیژنە پێشنیاز دەکات بڕگەیەك بە زنجیرەی بڕگەی (دووەم) زیاد بکرێت بۆ ماددەکەو بەم شێوەیەی خوارەوە:

(دووەم: پاڵاوتن بۆ دامەزراندن لە پلە بەرزەکان لە بەڕێوەبەرەکانی فەرمانگەکان لە دەستەو نووسینگەکانی هەڵبژاردن لە هەرێم بە پێشنیاز کردنی سێ پاڵێوراو دەبێ، کە یەکێکیان لە لایەن لیژنەی پەرلەمانەوە دەستنیشان دەکرێت).

ئێستاش بە زمانی عەرەبی دەیخوێنمەوە:

بالنسبة للمادة الخامسة:

1- تقترح اللجنة جعل صلاحيات الهيئة بتسلسل الفقرة (اولا) من المادة وبالشكل الآتي:

(اولا : يمارس مجلس الهيئة الصلاحيات الآتية:).

2- بالنسبة للفقرة (1) منها لاتوجد عليها اية ملاحظة.

3- بالنسبة للفقرتين (2، 3) تقترح اللجنة دمجهما بفقرة واحدة بتسلسل (2) واعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(2- المصادقة على تسجيل الكيانات الانتخابية والائتلافات والمرشحين لغرض خوض الانتخابات والمشاركة فيها).

4- بالنسبة للفقرات من (4 الى 10) لا توجد عليها اية ملاحظة.

5- تقترح اللجنة اعادة صياغة الفقرة (11)منها بالشكل الآتي:

(11- منح المخصصات لمنتسبي الهيئة اسوة باقرانهم في المفوضية العليا المستقلة للانتخابات في العراق).

6- تقترح اللجنة اضافة فقرة بتسلسل الفقرة (ثانياً) الى المادة وبالشكل الآتي:

(ثانياً: الترشيح للتعيين في الدرجات العليا من مدراء الدوائر في الهيئة والمكاتب الانتخابية في الاقليم يكون باقتراح ثلاث مرشحين ويتم اختيار احدهم من قبل اللجنة البرلمانية).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، بۆ ئاگاداریتان قەوارەی سیاسی لە یاسای پێشتر كردمانە قەوائیمی ئینتیخابی، ئەوە موراعاتی ئەوە بكەن، ئێستا ئەو بەڕێزانەی دەیانەوێت قسە بكەن، تكایە دەستیان بەرز بكانەوە، ئەو بەڕێزانەی كە ویستوویانە قسە بكەن: عمر عبدالعزیز، ئارام قادر، هاژە سلیمان، كوێستان محمد، زانا، ئاسۆ، جلال، حسن محمد، خلیل عوسمان، حمە سعید، بەیان أحمد، سالار محمود، سەردار رشید، شلێر محي الدین، حاكم ڕزگار، ڤیان أحمد، نەسرین جمال، نەریمان، عبداللە، عبدالسلام، هاوڕاز خۆشناو، فازل بەشارەتی، ئاشنا عزیز، كەس ماوە؟ كەرەمكە كاك عمر عبدالعزیز.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی (5)، ببوورە ماددەی (4)، لەگەڵ ماددەیەكی پێشوودا، ئێمە گەڵاڵەمان كرد، سەر بە ماددەی (6)ە بە پێی ئەو تەعدیلاتە، دووبارە بوونەوەیەكی زۆر هەیە لەبەینی مەهام و صەلاحیات، لە بڕگەی (1) كە (إنشاء و تحديث سجل الناخبين)، بڕگەی (2) (تنظيم سجل الكيانات السياسية)، بڕگەی (4) (إعتماد مراقبي الإنتخابات)، بڕگەی (5) (البت في الشكاوي)، بڕگەی (7) (إعلان النتائج)، هەمووی لە ماددەی (3) بە عەینی عیبارەت بە تۆزێك تەغیرەوە هەیە، ئایا ئەوە ئەسڵە؟ یان ئەوی تر؟ من یان متەوەجیھ نەبووم، یان هەمووی دووبارەیە، ئەوە خاڵی یەكەم، پێویستە ئەو خاڵانە لابرێن، تەنها ئەوە بمێنێتەوە كە لەوێ ئیشارەیان بۆ نەكراوە، مولاحەزەی دووەمم لەگەڵ ئەو تەعدیلاتەم تەسنیەی دەكەم، ئەوەی لێژنەی یاسایی و لێژنەی ناوخۆ، بە تایبەتی ئەو تەصنیفە تازەیەی كە لێژنەی یاسایی كردوویەتی بۆ ماددەكە، چونكە ئەوە سەلیس و باشتر دێتەوە لەگەڵ ناوەڕۆكەكەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ئارام، فەرموو.

بەڕێز أیوب نعمت قادر (ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو دووبارە بوونەوانەی خاڵی (2، 3، 4، 5) کە دووبارە بۆتەوە، لەویٚ مەهامە، لێرە صەڵاحیاتە، دەبیٚ لیٚژنەی یاسایی چاکی بکات، یان لە صەڵاحیات دایبنیٚ، یان بیکاتە مەهام، سەبارەت بە خاڵی (11) بە موخەصەصاتی ئەو دەستەیە، بێگومان لە کوردستانیشدا هیچ، نە پەرلەمانتار، نە وەزیر، نە پێشمەرگە، نە پۆلیس مووچەی وەکو حکومەتی ناوەندی نیە، لێرەدا ئەگەر بێت و ئێمە ئەوان هاوتا بکەین، ئەوە بێگومان ستەمێکی زۆرە لە چین و توێژەکانی تری هەرێمی کوردستان، خاڵی (10) سەبارەت بە تەعینی مونتەسیبین، لێرە دەبیٚ لە خاڵی (10) ئاماژە بکرێت بەوەی کە بەپێی سیستەمی دامەزراندن لە هەرێمی کوردستاندا، دوای ئەوە ئاماژە بە خانەنشین بکرێت، وەکو لە یاسای کۆمسیۆنی باڵای حکومەتی ناوەندی هاتووە، بۆ ئەوەی کە مافەکانیان نەفەوتیٚ پاش دامەزراندنیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو دووبارەبوونەوەکان بە نووسین ئاراستەی لیٚژنەی ناوخۆ و یاسایی بکەن، هاژە خان فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (5) لە ئەسڵی پڕۆژەکە، من لە بڕگەی (1) و بڕگەی (4)، پشتگیری لە لیٚژنەی ناوخۆ دەکەم، بۆ ئەوەی کە بڕگەی یەکەم وای لیٚ بکرێت: (دانان و نوێکردنەوەی تۆماری دەنگدەران بە هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ نووسینگەی ئیدارە)، چونکە ئیدارەی گەرمیانمان هەیە و، نووسینگەکانی پارێزگاکانی هەرێمە و هەڵبژاردنی نووسینگەکانی دەرەوەی هەرێم، دەربارەی بڕگەی چوارەم، ئەوەشی بۆ زیاد بکریٚ (ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و چاودێرە نێودەوڵەتیەکان)، دەربارەی بڕگەی (11) (بەخشینی دەرماڵە بە کارمەندانی دەستە بە مەرجێك وەکو هاوکارانیان بیٚ لە بەغدا)، یەعنی پشتگیری لە لیٚژنەی یاسایی دەکەم بۆ ئەو بڕگەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کوێستان محمد، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشێك لە قسەكانم كرا، بەڵام ئەوەی كە زۆر گرنگە لام و دووبارەی دەكەمەوە، ئەوەیە كە لە بڕگەی (4) ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنی و چاودێرە نێودەوڵەتیەكانی بۆ زیاد بكرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك زانا، كەرەمكە.

بەڕێز د. زانا رؤوف حمه كريم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری لە هەندێك ئەو بیروڕایانە دەكەم كە باس كران، لەوانە ڕاپۆرتی لێژنەی ناوخۆ سەبارەت بەوەی كە كوێستان خانیش باسی كرد، سەبارەت بە بوونی ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنی و چاودێری نێودەوڵەتی، بەڵام نازانم لە دانیشتنەكانی ڕابردوودا سەبارەت بە بوونی مەكاتیب، ئایا هەر ئێمە لە پارێزگاكاندا باسمان كرد؟ یاخود بۆ ئیدارەكانیش؟ ئەگەر وابێت دەبێ پێداچوونەوەیەك بكەین بە بڕگەی یەكەمدا، بۆ دروستكردنی سجلی ناخبین لە مەكاتبی محافەزات، ئەگەر ئێمە ئیداراتمان زیادكردووە، وا هەست دەكەم دەبێت لێرەشدا ئیزافەی بكەین، ئەگەر نا وەكو خۆی بمێنێتەوە هیچ كێشەیەكمان نیە، بە نیسبەت مەنحی موخەصەصات، بە بڕوای من بڕگەی (11) ڕەنگە هەر زیاد بێت، یەعنی بۆچی مەنحی موخەصەصات بۆ مونتەسیبی هەیئە؟ مادام سیاسەی مالی هەیئەكە خۆی دادەنێیت، ئیتر بۆچی لێرە شەرتێك دادەنێی لەسەر ئەو دەستەیە؟ بەشكەم زرووفی دارایی هەرێمی كوردستان بە ئاراستەیەك بێت جیاواز بێت لەوەی بەغدا، تۆ ئیجباری بكەی بڵێی: ئەو پارەی كە وەری دەگرێ دەبێ هەمان شت بێ لەگەڵ ئەوەی بەغدا وەری دەگرێ، ڕەنگە ئەوە كۆمەڵێك ئیشكالیاتت بۆ دروست بكات، ئەو تەبیعاتە مالیە، ڕەنگە بیدەینە دەست هەیئەكە خۆی مامەڵەی لەگەڵدا بكات، نەك وەكو مەرجێك لەسەری دابنێی ئیللا دەبێ پارەكە بەو شێوەیە صەرف بكرێ، یەك خاڵی تریش هەیە بە نیسبەت منەوە ئیشكالیەتێكە، نازانم ئەگەر هەندێك لە بەڕێزان وەڵامم بدەنەوە سەبارەت بە موصادەقە كردن لەسەر ئیجرائاتی عەد و فەرز، وابزانم لە پرۆژە یاساكەی بەغداشدا، لە یاسای بەغداشدا ئەوە دووبارە كراوەتەوە، بەڵام ئایا موصادەقە كردن لەسەر عەد و فەرز تەقریبەن هەر بەشێك نابێ لە عەمەلی ئیعلانی نەتائیجی نیهائی؟ یان ئەوە عەمەلیەیەكە ئەو خۆی موصادەقەی دەكات؟ خۆشی ئیعلانی نەتائیجەكان دەكات، یەعنی بۆ بە دوو مەرحەلە ئەو ئیشە بكرێت؟ بۆ هەردووكی لە یەك عەمەلییەدا نەبێت؟ یەعنی ئیعلانی نەتائیجی نیهائی، دوایی مەرحەلەی عەد و فەرزمان هەیە، دوایی ئیعلانی نەتائیجی نیهائیشمان هەیە، لە بڕگەی حەوتەمیدا باس لەوە دەكات دەڵێ: (إعلان النتائج النهائية للإنتخابات و الإستفتاءات بعد المصادقة عليها من قبل محمكة التمييز بإستثناء الإنتخابات و الإستفتاءات الإتحادية)، ئەو عیبارەتە بەشێكی ڕاستە، بەڵام بەشەكەی تری كە ئیستیسنات كرد، دەڵێ ئیستیفتائاتە ئیتیحادییەكان، خۆ ئێمە ئیستیفتائی ئینتیخاباتی ئیتیحادیش هەندێك جار پێویستمان بەوە هەیە موصادەقەی مەحكەمەی تەمییزی بۆ بكرێت، یەعنی ئەو بڕگەیە ڕەنگە صیاغەكەی لە شتێكدا بكرێتەوە، ئەوە ئیعلانی نەتائیجی نیهائی لە صەڵاحیەتی كۆمسیۆنە، بەڵام

تەصدیقی مەحکەمەی تەمییز لەو حاڵەتەدا بە نیسبەت ئینتیخاباتێکی محەلی، ئینتیخاباتێکی ئیتیحادی، مەحکەمەی تەمییز لە هەردووکیاندا تەواجودی هەیە، بەس کە تۆ لێرەدا ئەو ئیستیسنایەمان بۆ دانا، دەڵێین: (بإستثناء الإنتخابات و الإستفتاءات الإتحادية)، ئایا ئێمە بەو مەوزووعە بە حیساب مەحکەمەی تەمییز موعادەلەکەی دێنینە دەرەوە؟ یان تەنها بۆ ئیعلانی نەتیجەکە بابەتەکەمان هێنایە دەرەوە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئاسۆ، کەرەمکە.

بەڕێز بکر کریم (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ تێبینییەکانی لیژنەی یاساییم سەبارەت بەو ماددەیە، لیژنەی ناوبراو پێشنیازی کردووە کە بڕگەیەك ئیزافە بکرێ بۆ ئەو ماددەیە، بەڵام من پێم باشە کە دەستکارییەك بکرێن، با بڵێین بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە: (الترشيح للتعين في الدرجات العليا من مدراء الدوائر من الهيئة و المكاتب الإنتخابية يكون بإقتراحها)، یەعنی مەبەستم هەیئەتەکەیە، (للهيئة ثلاثة مرشحين يتم إختيار أحدهم من قبل اللجنة البرلمانية الخاصة التي يشكلها البرلمان لهذا الغرض على أن يصادق عليها البرلمان)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، جلال علي، کەرەمکە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشێك لە قسەکانی من کرا بەڵام هەر بۆ صیغەی ماددەی یەکەم: (بالتعاون و التنسيق مع مكاتب الهيئة لمحافظات الإقليم و الإدارات القائمة و المستحدثة)، چونکە ئێمە ئیدارەی گەرمیانمان هەیە بەڕاستی، ئەگەر لە یاساکە ناوی نەبەین بەجۆرێ لە جۆرەکان، یان ئەگەر بمانەوێ تەبیعی تەتەور هەیە لە ئیداراتدا، لەوانەیە جگە لە گەرمیان شوێنی تر گەورە بووبێ، پێویست بکات کە ئیستیحداس بکرێ، ئەو صیغەیە، ئەگەر ئەو دوو شتە ئیزافە بکرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د. حسن، کەرەمکە.

بەڕێز د. حسن محمد سوورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

له فەقەرەی (10) هاتووە (تعین منتسبي المكاتب الإنتخابية في محافظات الإقليم)، بەڕەئی من ئـەوەیان زیـاد بكرێ: (عن طريق الإعلان وفق الشروط التي تضعها اللجنة)، (الهيئة)، چەند ئیشێكی تریش هەیـە لـە كـاتی ئینتیخاباتـدا دەكـرێ، بـە پێویسـتی دەزانم صـەڵاحیاتەكان دیـاری بكـرێ، ئەگـەر هـی ئـەو لێژنەیـە لـە مەهامەكان بێ، ئەگەر هی ئەو لێژنەیە نیە، ئەوە لێژنەی یاسایی جوابێكمان بداتێ، یەكێكیان بـە نیسـبەت تەقسیمی ئیقلیم: (إلى الـدوائر الإنتخابيـة)، ئەگـەر صـەڵاحیاتی ئـەو هەیئەیـە پێویسـتە لـە ئێسـتاوە بـاس بكرێ، دووەم: باسی موەزەفینی مەكاتبی موحافەزاتمان كردووە، بەڵام تەشكیلی و تەعینی..........

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ناوی فەقەرەكان بڵێن دائیمەن بۆ ئەوەی تێكەڵ نەبێ لێمان، كە ئەو فەقەرەی قسەتان لەسەرە بڵێ.

بەڕێز د. حسن محمد سوورە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو فەقەرانەی كە باس دەكەم ئێستا لە مەهامەكان نەهاتوون، بۆیە من بە پێویستی دەزانم ئەگەر هەبێت، (تشكيل و تعين رؤساء أعضاء مكاتب المحافظات)، تـەبیعی ئـەوە سـەرۆك و ئەندامـەكانیش هـەر لـە زیمـنی ئەوەیـە، نـاتوانین ئەمـە بـە نـاوی مونتەسـیب نـاوی بنـێین، ئەوانـە هەیئـەی موحافەزاتـە، یـان مـەكاتبی موحافەزاتە، سـێیەم: تـەبیعی هـەر ئـەو هەیئەیـە، (تجهيـز الإستمارات و الجداول و المستندات و الوثـائق و البطاقات الإنتخابيـة و الصـناديق الخاصـة)، یـەعنی ئەوانـە هـەمووی ئـیش و كـاری ئـەو هەیئەیـە لـە كـاتی ئینتیخاباتدا، چوارەم: دیارە لە مەسائیلی ئەمنی وازحـە كـە كـێ، مەسـەلەی ئـەمنی ڕۆژانـی ئینتیخابـات لـە ئەسـتۆی كـێ یـە؟ بـەڵام بـەلای مـن (وضـع القواعـد و إصـدار التوجيهـات اللازمـة لضـمان الترتيبـات الأمنيـة بسلامة و حرية الإنتخابات)، ئیش و كاری ئەو هەیئەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

خلیل عوسمان، كەرەمكە.

بەڕێز خليل عثمان حمه أمين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵلا برادەران دیارە بەشێكی زۆری قسەكانی منیان كرد، بـەڵام مـن تەئكیـد لەسـەر قسـەكەی كـاك د.حسن دەكەمەوە، كە چ لە مەهامی كۆمسیۆن، چ لە صەڵاحیاتی ئەو مەجلیسـە باسـی لایـەنی ئـەمنی نـەكراوە، كـە من پێموایە بەشێك لە داڕشتنی سیاسەتی ئەمنی و ستراتیجی ئەمنی كار و صەڵاحیاتی ئەو مەجلیسەیە، كە ئەویش دوو لایەن دەگرێتەوە، لایەنـەكیان پاراسـتنی ئەمنیـەتی دەنگـدەر، واتـە ناخیـب كـە ئـەوە لەوانەیـە زیاتر عیلاقەی بە دەزگا ئەمنیەكانـەوە بـێ، بـەڵام خـاڵێكی تـر پاراسـتنی ئەمنیـەتی سـەربەخۆیی و پـاكی هەڵبژاردنەكانە، كە من پێموایە دەخرێتە چوارچێوەی صەڵاحیاتی ئەو كۆمسیۆنەوە، خـاڵێكی تـر كـە بـاس نـەكراوە، ئـەویش پـێم باشـە زیـاد بكـرێ، بـە بڕگەیـەك، ئـەویش دانـانی ڕەمـزی ڕموزەكانـە بـۆ هەڵمـەتی هەڵبژاردنی ئـەحزاب و موسـتەقیلین، یـەعنی ئەگـەر لێژنـەی یاسـایی بڕگەیـەك دابڕێـژن لەسـەر ئـەوە كـە

مەسەلەی دانانی ڕموزی ئینتیخابی بۆ حەملەی هەڵبـژاردن، هـەروەها تەئكیـد لەسـەر ئـەوە دەكەمـەوە كـە خاڵی (11) و، پشتگیری ئەو برادەرانە دەكەم كە من پێموایە خـاڵی (11) لەوانەیـە ببێتـە عیبئێكـی مـالی گەورە بەسەر مالیەی هەرێمی كوردسـتانەوە، ئـەویش ئەوەیـە كـە ئەگـەر مونتەسـیب و فەرمانبـەرانی ئـەو دەزگایە موخەصەصات و مەعاشیان وەكو بەغدای لێ بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

حمە سعید، كەرەمكە.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لە كۆبوونەوەی پێشووش ئیشارەتم پێكرد كە تـەداخوولێك هەیـە لـە بـەینی مـەهام و صـەلاحیات، ئـەو بڕگانەشـم نـارد بـۆ لێژنـەی قـانونی، ئێسـتاش دووبـارەی دەكەمـەوە، بڕگـەی (1، 2، 3، 4، 8) تیكـرارە لـە مەهامـدا، لێـرە لابـبرێن، لـە بڕگـەكانی (3، 4، 5، 1)دا تیكـرار بوونەتـەوە لـە مـەهام، كەواتـە ئـەو بڕگانـە بخرێنە مەهام، لێرە لاببرێن، بڕگەی (6، 7، 8، 9) لە مـەهام لـە صـەلاحیاتە، لێـرە دووبـارە بۆتـەوە، وەكـو دیـارە لـە (5، 6، 7، 9) ئـەوە خاڵێـك، ئـەو دووبـارە بووانـە بەڕاسـتی زیـادە و پێویسـت ناكـات، هـەروەها تەناقووزێك هەیە لە بەینی بڕگەی (7) لەگەڵ بڕگەی (7)ی ماددەی (3)، لەوێ بە موتڵـەقی دەڵـێ (إعـلان النتائج)، لێرە (قید)ی تێخستووە، كەواتە ئەو موتڵەقی و ئەو قەیـدە تـەناقووزە یـەعنی، یـان ئـەوەیان، كـە من پێموایـە ئـەوە صـەلاحیەتە ئـەوە بهێڵرێتـەوە، ئـەو لابـبرێ، ئیشـكالەكەش حـەل دەبـێ، خـاڵێكی تـر بـە نیسبەت تەعینەوە، من پێم باشە (بعد الإعلان من وسائل الإعلام)، یەعنی بۆ ئـەوەی خـەڵكی ئاگـادار بـێ و هەر كەسێك كە كەفائەت و ئـەو شـرووت و ئـەو هینانـەی تێدایـە، لـە ئیعلانـدا، لەگـەڵ ئەوەشـدام كـە ئـەو بڕگەی (11) لابـبرێ، چونكە ئـەوە ئیلتیزاماتێـك دروسـت دەكـات، مـادام سیاسـەتی مـالی تێدایـە، پێموایـە لابـبرێ باشـە، پشـتگیری لێژنـەی قـانونی دەكـەم كـە ئـەو بڕگەیـەی زیـاد كـردووە، دووەم: پاڵـاوتن لـە پلـە بەرزەكاندا، كـە لەلایـەن سـێ پـاڵێوراو هـەبێ و یەكـەكیان لەلایـەن لێژنـەی پەرلەمانییـەوە بێـت، هـەروەها پشـتگیری لــە لێژنــەی نــاوخۆش دەكــەم، هەڵبژاردنــەكانی دەرەوە، نووســینگەكانی هەڵبــژاردنی دەرەوەی ڕێكخستووە لەگەڵ ڕێكخراوەكانی كۆمەڵگەی مەدەنی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەیان احمد كەرەمكە.

بەڕێز بەیان احمد حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت خالاً ئێکێ، انشاء وتحديث سجل الناخبين بالتعاون، ببيتە رێکا نڤیسینگەهـ و ئیدارات و ئیداراتی پارێزگەها هەرێم، وەهەروەسا نڤیسینگەهێ هەڵبژاردنا ل دەرەڤێ هەرێما کوردستانێ، سەبارەت خالاً دوێ، خالاً دوێ و سێیێ، ئەز باش دبینم کو بێتە دەمج کرن، هەر دوو خالێ ببنە ئێك، (تنظيم سجل الكيانات السياسية وسجل المرشحين للانتخابات والمصادقة عليها) یەعنی تەمام ببیتن، ئەڤ هەردوو خالاً ببیتە ئێك، خالاً چارێ، پشتگیری ل بۆچونا کوێستان خان و کاك د.زانا دکەم، کو ئیزافەی NGO مراقبێت دەولی بێتە کرنێ بوو، خالاً هەشتێ ئەز بینم دووبارەیە، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سالار محمود فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

له ڕاستیدا ئەوەی پەیوەندی بە تکراری ئەو بڕگانەوە هەیە، لە مابەینی ماددەی سێ و ئەم ماددەیە ماددەی پێنج، من تەسەورم وایە تەنها بڕگە دوو، سێ، شەشە، لەماددەکە لابدرێت، چونکە ئەوانی تر کە هاتوون، هەندێك تەفاصیلی داوە، ئەبێتە مایەی زیاتر ڕوون کردنەوە، هیوادارم لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ لەمەدا دیقەتێك بکەن، وەهەروەها من پێشنیار دەکەم بڕگەیەك ئیزافە بکرێت، بۆ ئەوەی سەلاحیات بدرێت بەم ئەنجومەنە، کە لە هەر ناوەندێکی دەنگداندا حاڵەتی ساختەکاری هاتە پێشەوە، بتوانن بە زووی معالەجە بکرێت، وەکو هەڵوەشانەوەو لادان، بۆ ئەوەی کاریگەری لەسەر تەواوی پرۆسەکە نەبێت، لە بازنەی گشتی هەڵبژاردندا، وە پرسیارێکی تر لێرەدا دەکەم، ئەویش پەیوەندی بە کوردستانیانی دەرەوەی هەرێمی کوردستانە، واتە ئەوروپا و جالیەی کوردی لە وڵاتانی دوور، ئایا لە چوار چێوەی ئەم پرۆسەیە ئەکرێت کار ئاسانیان بۆ بکرێت، وە سەلاحیەتی ئەم ئەنجومەنە چۆنە؟، بۆ مامەڵە کردن لەگەڵ ئەوان، بۆ بەشداری کردن لەو پرسانەی کە پەیوەندی بە هەڵبژاردن و ڕاپرسیەوە هەیە لە هەرێمی کوردستاندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

له ڕاستیدا زۆرێك لە قسەکانم هاوڕێیان کردیان، بەڵام لە بڕگەی چواردا هاوڕێیان، ڕام لەگەڵ زۆرێك لەو هاوڕێیانەم، کە بۆ چاودێری هەڵبژاردن، جگە لە قەوارە سیاسیەکان و میدیا، هەقیقەتەن لەبەر گرنگی و ڕۆڵی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی، هەقە ئەوانیشی بۆ زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

شلێرخان فەرموو.

بەڕێز شلێر محی الدین صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من هاوڕام لەگەڵ ئەو بەڕێزانەی كە دەڵێن لە بڕگەی یەك هەتاوەكو حەوت، دووبارە بوونەوەی تێدایە، دووبارە بوونەوەكە لە مەهامی هەیئەی هەموو ئەو مەهامانە هاتووە، ئەو خاڵانە هاتووە، هەتا بڕگەی حەوت، لێرەش لە سەلاحیاتی مەجلسی هەیئە دووبارە بۆتەوە، بۆیە دەتوانین لە مەهامی مەجلسی هەیئە ئیزافەیەك بكەین، لە ئەخیری بڕگەی حەوت بڵێین، وتمارس الهیئة هذه الصلاحیات عن طریق مجلس الهیئة، یەعنی ئیشارەت بدەین كە لە ڕێگای مەجلسی هەیئە ئەو مەهامانە ئەنجام دەدا، یەعنی ئەوە لێرە دووبارە نابێتەوە، ئەگەر لەوێ ئیشارەت بە مەجلسی هەیئە بدەین، لەناو مەهامی هەیئە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

حاكم رزگار فەرمووو.

بەڕێز ڕزگار محمدامین حمد سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

فەقەرەی دوو و سێ، پێموایە یەكسەر بكرێت بە، المصادقە علی قوائم الانتخابیە، بەو جۆرەی لێبێت، دوایی لە فەقەرەی یەكا، انشاء وتحدیث سجل الناخبین بالتعاون والتنسیق مع مكاتب محافظات الاقلیم، ئێمە نازانم مەكاتبی مەحافەزاتی الاقلیم لە پێش ئەم ماددەوە لە هیچ شوێنێك ناوی هاتووە، جارێ نازانین ئایا ئەو مەكتەبە دروست دەبێت یان دروست نابێت، ئێمە لێرە ئێستا مصادقەی بكەین ڕەنگە لەدواترا بەو عیبارەتە دروست نەبێت، ئەوە جێگەی پرسیارە لای من، لە فەقەرەی پێنج، البت في الشكاوي والطعون الانتخابیة كافة وتكون القرارات قابلة للطعن امام محكمة التمیز خلال مدة ثلاثة ایام من الیوم التالی لنشرها، نەشر لەكوێ؟، یەعنی ئەڵێت لەبەر دەمی مەحكەمەی تەمیز، بە بۆچوونی من تەعنەكە لەبەر دەمی هەیئەی موەسەعە بێت، لە مەحكەمەی تەمیز، هەیئەی موەسەعەی مەحكەمەی تەمیز، ئەم تەعنە ئینتیخابیانە بچێتە هەیئەی موەسەعە، دووەم، خلال مدة ثلاث سنوات من الیوم التالی لنشرها، لێرە مەجلیس هیچ فەقەرەیەكی تیانیە كە نەشری قەراراتی خۆی بكات، وە ئالەتی نەشر كردنەكەی، چۆن نەشری ئەكات؟ یەعنی ئێمە چۆن بزانین ئەم نەشرە لە كەیەوە؟، وەلە لەكوێیە؟، هەتاوەكو ببێتە اختیصاصێك بۆ ئەوەی مودەكەی تیا بژمێرین، دوای فەقەرەی حەوت، پێموایە ئیعلانی نەتائجی نیهائی، لە دوای ئەوەی كەوا تەصدیق دەكرێت، لە مەحكەمەی تەمیزەوە، بە بۆچوونی من تەصدیقەكەش هەر لەلایەنی هەیئەی موەسەعەی مەحكەمەی تەمیز بێت، مودەیەك دابنرێت بۆ ئیعلانەكە، یەعنی فەورەن موصادەقە، یەعنی وەقتێكی زۆر ئەبێ دیاری بكرێت، كە موصادەقە كرا لە مەحكەمەی تەمیزەوە، پاشی چەنێك ئەم صەلاحیاتی هەیە ڕای بگرێت، لە ئیعلان كردنەكەی؟ ئێمە پێمان باشە كە مودەیەكی بۆ دابنرێت، كە مودەكە زۆر كەمیش بێت، لە سەعاتی یەكەمی گەیشتنی نەتیجەی ئینتیخابات لە موصادق علیە لە سەعاتی یان لە ڕۆژی یەكەم ئیعلان بكرێت، ئەوە بە كراوەیی نەهێڵرێتەوە باشە، لەفەقەرەی

هەشت، پێموابێت تكراره، خاصەتەن لەكاتی خۆی لە فەقەرەی هەشت، تتولى الهيئە العليا لنتخابات في الاقليم مايلى، ئەوە وەلەو لەكاتی خۆی ویستم ئەوە ماددەیەكی موستەقیل بێت، وە ببێتە ئەساسی قانونەكە، بەلأم ئەوە قبول نەكرا، ئەصلەن ئەمە ئەلێی في بيناء ثقة في العملية الانتخابية، هەموو ئەو شتانەی كەوا باسی كردووە لەوێ، ئەو فەقەرەیەی هەشتە یەعنی ئەو نەزاهەتە ئەچێتە بابی ئەو فەقەرەیەوە، تۆسیقە دروست دەكەی وە ئیتمیئنان ئەدەی بە خەڵكی، وە ختێ سیقەو ئیتمیئنان دەبێت، كە ئینتیخاباتەكە بە شێوەیەكی نەزیهـ ڕۆیشتبێت، بۆیە پێموایە ئەوە ڕەنگە تكرار بێت، لەگەڵ ئەو فەقەرەیەی هەشتا، ئەوە ئەچێتە ئەو خانەی فەقەرەی هەشتەوە، المصادقة على هيكلية الادارة الانتخابية والتعين في الوظائف، لە ڕاستیدا ئێمە ئەو ماددەیەی تەشكیلەكە كە ناوی ئیدارەی ئینتیخابیش هەر تەئجیل بوو، چونكە هەردووكیان بۆ مەجلسی هەیئە و ئیدارەی ئنتیخابی لەوێیا، ئێستا هەتا ئیدارەی ئینتیخابی ئایا بەو مانایە ئەمێنێتەوە؟، لەو ماددەیەی كە دێیینەوە مناقەشەی دەكەین، بەو كەلیمە ئەمێنێتەوە یان نا؟، ئەوەش تۆزێك جێگەی سەرنجە، و تعين في الوظائف، یەعنی لەكوێ؟، وەزائفی كوێ؟، و تعين في الوظائف، یەعنی مەبەست چیە لەوە؟، و تعين في الوضائف، المصادقة على هيكلية الادارة الانتخابية والتعيين في الوظائف، تۆزێك قرتاوە لای من، نازانم، بە نیسبەت موخصصاتیشەوە، ئەوەش هەر ڕەنگە كاتی پێش وەقت بووبێت، ئەكرێت بە نیزام دوای خۆی دەربیكات، یەعنی هەقی هەبێت كە نیزامێك ئەوە لەباتی ئەوە، یەعنی صەلاحیاتی نیزام دەركردنی هەیە بۆ تەسهیلی ئومورو ئەو شتانەی كەوا موهیمەی مۆزەفین هەموو لەخۆ دەگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فیان خان فەرمووو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو ماددەیە، صلاحيات مجلس هيئة، فەقەرەی یەك، ئەگەر لە كۆتاییەكەی بامن بیخونمەوە، انشاء وتحديث سجل الناخبين والتعاون والتنسيق مع مكاتب محافظات الاقليم ومكاتب خارج اقليم كوردستان، بۆ نمونە ئەوەی وەحدەی گەرمیانمان هەیە، ناوچەی گەرمیان یان مەناتقی موتەنازع عليها، ئەگەر ئەوانیش مەكاتبیان هەبیت باشە، بە نیسبەت فەقەرەكانی ثانياو ثالثا وخامسا، هەست دەكەم ئەوانە مەهامن، صلاحيات نینە، یەعنی هەیئەك دادەمەزرێت، حەتمەن ئیش و كاری هەیە، ئەوانە لە زمنی مەهامە، فەقەرەی چوارەم، وەك هاوكارانم باسیان كرد، مونەزەماتی موجتەمەعی مەدەنی، لەگەڵ موراقبین دەولیین، لە بۆ ئیزافە بكرێت، بە نیسبەت فەقەرەی 11 و 12، حەتمەن هەیئە رەسمی سیاسەی مالی للهيئه نووسراوە، ڕام لەگەڵ بەڕێز د.زانا كە باسی كرد، سیاسەی مالی ئەوە نیزامی محاسبیە، لۆخۆی حیسابات و كتاباتی خۆی تەنها موخصصات نیە، بیداتە مونتەسبەكانی هەتاوەكو دیاری بكرێت، یەعنی دیاری كردنی منحی موخصصات لمنتسبی الهيئه، یەعنی شتەكی ئیستیسنائیە دانرایە، پێمباشە ئەگەر ئەو

فەقەرەیە لابردرێت، لۆخۆی رسم السیاسە المالیە للهیئە، وابزانم کافیە لە بۆ هەموو مەصاریفەکان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نەسرین جمال فەرموو.

بەڕێز نەسرین جمال مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەست خۆشی لە هاوڕێکانم دەکەم، ئاماژەیان بە زۆر شتدا کە ئەمویست بیڵێم، من تەئکید لە دوو بڕگە دەکەمەوە، ئەویش بڕگەی چوارە بە تایبەتی، ناکرێت ئێمە هەڵبژاردن بکەین، دوور لە بەشدار بوونی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و چاودێری نێودەوڵەتی، بۆ زیاتر باشتر کردنی هەڵبژاردن و ڕێك و پێك کردنی، بۆ ئەوەی کەمترین تەعن هەبێت، پێویستە ئەو دوانەی بۆ ئیزافە بکرێت، بڕگەکەی تر کە ئەمەوێ پشتیوانی بکەم، مەسەلەی ئیدارەیە، دیارە هەموو هاوڕێیانم ئاماژەیان بەوە دا کە پێویستە ئیدارە ئیزافە بکرێت، چونکە ئەمە بەبەرچاوی هەموومانەوە ئیدارەی گەرمیانمان هەیە، ئیدارەیەکی بەرفراوانە، وەلە داهاتووشا لەوانەیە ئیدارەی ترمان هەبێت کە جیا بکرێتەوە، ئەمە یاخود ئەبێت، ئەو شوێنانەی کە بەقانونێك لە قانونەکانی هەرێمی کوردستان، خراوەتە سەر ئیدارەی گەرمیان، بۆ نموونە، چەمچەماڵ کەکاتی خۆی لەسەر کەرکووك بووە، دەربەندیخان لەسەر سلێمانی بووە، یان ئەبێت ئەمانە بخرێتەوە سەر سلێمانی، ئەوکاتە ئەبێت ئیدارەی تری بۆ ئیزافە بکەین، بەڵام ئەبێت ئیدارەی بۆ ئیزافە بکەی، لەبەر ئەوەی هاووڵاتیانی چەمچەماڵ و دەربەندیخان و کەلار ئەمانە مەحروم نەبن لە هەڵبژاردنا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك نەریمان فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبداللە قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی یەك، لەماددەی شەش کە ماددەی پێنجە، بەم شێوەیەی لێ بکرێت پشتگیری لە رەئی لیژنەی ناوخۆ دەکەم، کە لە ڕێگەی نووسینگەکانی ئیدارەکان، وەکو هاوکارانم باسیان کرد، ئیدارەی گەرمیان ئێستا وجودی هەیە، چەند پێشنیارێکیش هەیە کە ئیداراتی تریش دروست بێت لە داهاتوودا، پێشوەخت ئەرزیەتی بۆ ئامادە بکەین و ئیدارەی تێدابێت، پارێزگاکانی هەرێم و نووسینگەکانی هەڵبژاردنی دەرەوەی هەرێم، ئەمە یەکێك لە خاڵە سلبیەکان کە گلەیی هاتۆتە سەر، ئەم خولەی پەرلەمان لە $7/25$ هەڵبژاردنی بۆ کراوە، ڕێگە نەدرا بە هاووڵاتیانی دەرەوەی هەرێمی کوردستان کە بەشدار بن لە دەنگدان، لەکاتێکدا ئەمە مافێکی نێودەوڵەتی مافی مرۆڤ و موعاهەداتی نێودەوڵەتی ئەو هەقەی داوە، وەلە قانونی عیراقیشدا بەهەمان شێوە ڕێگە دراوە بە هەموو هاووڵاتی و پێکهاتەیەکی عیراقی کە بەشدار بێت لە هەڵبژاردنەکاندا، ئەگەر بێت و ئێمە ئەو مافە نەدەین، بەڕاستی ئەوە خاڵێکی لاواز دەبێت بە

پرۆژەکـەوە، وە ئێمـە موتـەفقین لەسـەر ئـەوەی کـە چارەنووسـی هـەرێم بـە ئاقـاری پراکتیـزە کـردن و پێشخستنی کۆمەڵگاکە بەرین، بۆیە من پێم باشە ئەو خاڵە زیاد بکرێت، سەبارەت بە بڕگەی 4، ڕێکخراوە نێودەوڵەتیـەکان و کۆمـەڵگای مـەدەنی و چـاودێرە نێودەوڵەتیـەکان، زۆر زەرورە لەبـەر ئـەوە بتـوانین مصـداقیەی شـەفافیەتی ئـەو پرۆسـەی هەڵبژاردنـە زیـاتر بـە هێـز بکـەین لـە ئاسـتی نـاوخۆو دەرەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاک عبدالسلام بەرواری فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم مەسەلەی صەلاحیات و مەهام زۆر تکرار کرا، تەسەور دەکەم لەسـەرەتاوە چـونکە هەیئـە پێشـان نـاوی هەیئە هاتووە، وەکو وجودێکی فیزیای هەبێتن کەچی دەرچوو هەیئە بریتی یە لە، مەجلس و لە ئیـدارات، بۆیە وابزانم ئەوە هاتبوو، من بە تەحریری بۆ لیژنەی یاسا و نـاوخۆ ئـەم پێشـنیارەی ئێسـتا بـاس دەکـەم، ناردم، تەصەور دەکەم زۆربەیان کۆکین لەسەر ئەوەی ماددەی، بڕگـە (1، 2، 3، 5، 6، 7) مـەهامن، ئـەوانی تـر ئـەرکن، ئەگـەر مـن باسـم کـرد، تـەنها باسـی ئەوانـە دەکـەم، بـۆ پێشـنیارێکی موحـەدەد، مـاددە دەسـت پێدەکات بە (تمارس مجلس الهيئة الصلاحيات التالية: أولاً: تنفيذ المهام المبينة في المادة الرابعة)، ئەوە حەلی تیکرارەکەش دەکات، هەر تەرکیزیش دەکات لەسەر ئـەوەی ئـەو شـتانە ئـەنجام دەدات، دیـارە ئەوانـە مـەهام بوون، بەڵام ئەوە حەل دەبێت، (ثانياً: ممارسة الصلاحيات التالية)، ئەو کاتە چوار و تا خوارەوە دێت، ئەوە پێشنیاری موحەدەدی کەمینە، دووەمیان: من تەصەور دەکـەم فەقـەرە (11)، چـونکە تـۆ مـاددەی (10) ت هەیە باس دەکەی میزانیـەی خـۆی هەیـە، لـە بڕگـەی 12 دەڵێـت (رسـم السياسـة الماليـة) لەبڕگـەی (9)ش دەڵێت (المصـادقة علـى هيكليـة الادارة الانتخابيـة والتعـيين في الوظـائف)ئەمانـە هـەمووی موعالەجـەی ئـەو مەوزوعە کراوە، تۆ ئیمتیازاتێکی بدەریّ، لەڕێگای ئەوانەوە دەبێت، بـەس مەسـەلەی تەقاعـد و ئـەو شـتانە بەڕەئی من لەمەودوا هەوڵ بدەین بچین بەرەو بە موئەسەساتی کردن، تەقاعد بەکەسێك بـدەین سـێ سـاڵ ئیش بکات بە تەقاعد و ئیمتیاز پاش 10 ساڵ جەیشێکی خەڵکی 30 ساڵی و 40 ساڵیمان هـەبێت، بـۆ 40 ساڵ تەقاعد وەردەگرن، بۆیە ڕەئی وایە ئەو ئیقتراحە ئیزافە نەکرێت، پێشنیارێك لەلایەن دکتـۆر حەسـەن و یەك دوو برادەری تر دروست بوو، کە لە ئەرکەکانـدا ئـەوەی تێـدا نیـە دیـاری کردنـی دەوائیـرو مـەکاتبی ئینتیخابی کە ئەوە یەکێکە لـە سـەڵاحیاتەکانی ئـەوان، موهیمەیەکیشـە، مـن ئـیقتراح دەکـەم ئـەوە ئیزافـە بکرێت بە بڕگەیەك، دەربارەی دەنگدەرانی دەرەوە کە دوو، سێ پێشنیار هات، وەکو پرەنسیپ، من نامەوێت خـۆم قسـەیەکی وا بکـەم هەسـتێکی گـران بێـت بۆخـەڵك، چـونکە هـەموویان خۆشـە ئینسـان بڵێـت ئـەوە حەقیانە، من خۆم وەك تەجروبەی شەخصی و موعایشـەم، پرەنسـیپێك هەیـە لـە هەڵبژاردنـەکانی نـاوخۆ ئەوانەی دانیشتووی فیعلی ئەو جێگایەن بەشدار دەبن، لە هەڵبژاردنە نیشـتمانیەکان، هاووڵاتیـان ئەوانـەی

بۆ ئەو لەحزەیە لەدەرەوەن، تەرتیباتیان بۆ دەكرێت، ئەكرێ ئێمە لێرەدا ئەوەش لە ماددەكانی تر بێ ئەوەی لێرە باسی بكەین، سیستەمی ئامادەكردنی كارتی دەنگدان پێی دەڵێن لەدەرەوە، لەو وادەی كە هەڵبژاردن دەكرێت، من سەفەرێكم هەیە، ئەتوانم بەشێوەی دەنگدان لەدوورەوە من پێش وەخت دەنگی خۆم بدەم، و كارتەكەم داخلی نیزام بكەم، ئەوە لەدەرەوەش ئەو نیزامە پەیڕەوی دەكەن، بڕگەی (4)(اعتماد مراقبی الانتخابات)، من تەسەور دەكەم كێن موراقیبی هەڵبژاردن، غەیری (ئین، جی، ئۆ) و دەرەوە، ئەگەر بێت و ئێمە ناو بڵێین، ڕەنگە هەندێ خوشك وبرا پێیان باشە، بەڵام خۆ وازحە هەڵبژاردن دەكرێت لەلایەن (ئین، جی، ئۆ(یۆ، ئێن)ئەوانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، هاوڕاز خان، فەرموو.

هاوڕاز شێخ احمد حمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە من لەخاڵی چوار قسەم هەیە، كە چاودێرانی هەڵبژاردن بە موتڵەقی هاتووە، پێم باشە بۆ نەزاهەتی پرۆژەی هەڵبژاردن و موسداقیەتی هەڵبژاردن، ڕێكخراوكانی كۆمەڵگای مەدەنی و چاودێرە ناوخۆیی و نێودەوڵەتیەكانی بۆ زیاد بكرێت، بەشێوەیەكی گشتیش لەسەر دەسەڵات و ئەركەكان تێكەڵكردنێك هەیە، لەگەڵ دووبارە بوونەوە لەخاڵەكانی، من هاوڕام و پشتگیری لەڕەئی كاك حمە سەعید دەكەم، كە دەبێت ئەمە لەوێ چارەسەر بكرێت بەپێی یاسا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك فازڵ بەشارەتی، فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من قسەم لەسەر دوو خاڵ هەیە، خاڵی 10 یەكەم: باس لەنووسینگەی ئەو دەستەیە دەكات كە لە پارێزگاكان هەبێت، بەبڕوای من ئێمە چەند قەزایەكی فراوانمان هەیە لەكوردستان، جگە لەوەش ئیدارەی سەربەخۆشمان هەیە لە هەرێمی كوردستان كە بەحەقیقەت پێویستە نووسینگەی ئەو دەستەیەی تێدا بێت، وە پرسیارێكیشم هەیە، ئایا لە دانانی نووسینگەكان ئێمە لەڕووی یاساییەوە دەتوانین لەكەركووك نووسینگەمان هەبێت؟، چونكە باس نەكراوە، كە بە بڕوای من ئەوە بۆ هەرێمی كوردستان، چونكە لە هەموو هەڵبژاردنەكان كێشەی گەورەی ئێمە لە ناوچەدابڕاوەكان و بەتایبەت كەركووكە، ئەگەر بكرێت نووسینگەی ئەم دەستەیە لە كەركووك هەبێت ئەوە شتێكی زۆر باشە، دوو: لە خاڵی (11 و12) زۆر باسی سەربەخۆ بوونی ئەو دەستەیە دەكات، من لێرەدا یەك پرسیارم هەیە، ئایا ئەم دەستەیە لە سەرۆكەوە بۆ هەموو ئەندامانی، ئەگەر لایەنگری خۆیان دابڕی بۆ قەوارەیەكی سیاسی، هەرچەند لە بڕگەیەكی تردا باس لەوە دەكات كە ئەم دەستەیە لەژێر چاودێری پەرلەمانی كوردستاندا دەبێت، بەڵام لە ئەسنای

هەڵبژاردنەکان، ئەگەر کەسێك لەم دەستەیە، چونکە دەتوانێ کاریگەرییەتی هەبێت بۆ لایەنگری خۆی بۆ هەر قەوارەیەکی سیاسی، کێ چاودێرە؟، یان بەرپرسە؟، لە لێپرسینەوەی ئەو کەسە لەوکاتەدا کە ئیدامە بەو خروقاتە نەدات کە لەکاتی هەڵبژاردنەکاندا دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئاشتی عەزیز، فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکانی من سەرەبارەت بە ماددەی پێنجەم، خاڵی 8، لێرەدا جارێکی تر تەئیدی ئەو ڕایانەی تر دەکەم کە مەسەلەی پاراستنی نەزاهەتیان باس کرد، کە پەیوەندی هەیە بە ئەرکی دەستەکەوە، ئەوەندە پەیوەندی نیە بە سەلاحیەتەوە، ڕاستە لێرەدا وەکو ئەنزیمەو تەعلیمات دانراوە، بەلام ئەگەر مەسەلەی پاراستنی نەزاهەت کە ڕۆحی پرۆسەی هەڵبژاردنە، ئەمە ئەگەر تەنها سەلاحیەت بێت بە بڕوای من شێوازێکە لە دەسەلاتی حەسری ئەو دەستەیە خۆی، کە ئەکرێ جێبەجێی بکات یان نەیکات، بەلام ئەگەر نەزاهەت وەکو ئەرك دابندرێت، ئەوکاتە زیاتر ڕووبەڕووی لێپرسینەوەو چاودێری کردن ئەبێت، کە ئەمە زیاتر پاراستن و زەمانەت کردنە بۆ پاراستنی نەزاهەت، هەر بۆیە ئەگەر لەحاڵەتێکدا ئەم خاڵە مایەوە، بۆ دانانی ئەنزیمەو تەعلیمات، ئەبێ ئیزافەی ئەرکێك بکرێت کە پاراستنی سەربەخۆیی و نەزاهەتی هەڵبژاردنە، دواتر میکانیزمی جێبەجێکردنەکەی دادەندرێت، چونکە وەك ئاشکرایە لای هەموومان، میکانیزمی جێبەجێ کردن ڕووبەڕووی لێپرسینەوە نابێت، ئەوەندەی ئەرك زیاتر تووشی لێپرسینەوە دەبێت، سەبارەت بە خاڵی 10 تەعین کردنی منتسبی مکاتب، ئەگەر بکرێت ئەم وشەیە تەحدید بکرێت، تەعین کردنی مونتەسبی مەکاتبی هەڵبژاردن تەنها بۆ دەستەیەکی دیاری کراو تەعین کردن هەبێت، چونکە سەرەڕای ئەوەی کە تەعین کردنی فەرمانبەرێکی زۆر ئاپۆڕایەك لە فەرمانبەرمان بۆ دروست دەبێت، کە شێوازێکی ترە لە بارقورس کردنی دارایی حکومەت و لەبەرامبەریشدا ئەگەر هاتو بەشێوازی تەعین کردن بێت، ئەم فەرمانبەرانە قابیلی ئەوەی هەیە، کە ڕۆحی کێبڕکێ و زۆرجاریش کڕینی دەنگیان و لادانیان لەمەسەلەی سەربەخۆیەتی، مەسەلەیەکی ئاسان بێت، بەس ئەگەر بەشێوازی کۆنتراکت بێت و عەقد بێت و بەشێوەیەکی خولی هەم شێوازی سەرپەرشتی و چاودێری کردنیان بەڕۆحیەتی مونافەسەوە زیاتر مونافەسە کردنە، سەرەڕای ئەوە لەڕووی داراییەوە، بارقورسیەك نامێنێت لەسەر حکومەت، هەروەها شێوازێك لە بەتاڵی موقەنەعە، وەکو دەزانین ماوەیەکی زۆرە لە خولەکانی هەڵبژاردندا، بێکارییەکی زۆر لەناو ئەم فەرمانبەرانەدا دروست دەبێتەوە، یەعنی ئەمە بەشێوازێکی تر جۆرێکی تر هاوکاری کردنە، بۆ دروست بوونەوەی ئەو بەتاڵەیە، ئەگەر لەبری ئەوە بە گرێبەست موعالەجەی بکرێتەوە یان لەگەڵیدا گرێبەست لەگەڵیدا تۆمار بکرێت شتێکی خراپ نیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر دانا، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە زۆربەمان موتەفق بووین لەسەر ئەوەی کە تێکەڵاوییەك هەیە لەبەینی دەسەڵاتەکان و ئەرکەکان، ئەوەی من ئێستا لێرەدا تێبینیم کردووە، لەماددەی پێنجدا، بڕگەی یەك تا چوار، تەقریبەن کۆپی ماددەی سێیەمە، کە بوو بە ماددەی چوارەم، لە بڕگەکانی یەك تا پێنج بەڕاستی هەمووی دووبارە بوویەوە، بەتەنها ئەوەیە لە بڕگەی یەکەمدا، بەهاوکاری و هەماهەنگی، لەگەڵ نووسینگەی پارێزگاکانی بۆ زیاد کراوە، نازانم ئەوەش تا چەند دەگونجێت لەوێ لە ئەرکەکان ئەوەی تێدا نیە، کە هەماهەنگی بکرێت، لەگەڵ نووسینگەی پارێزگاکاندا، بەنیسبەت بڕگەی شەش، ڕاستاندنی کارەکانی ژماردن و جیاکردنەوە، ئێمە پێشتر هەر لەماددەی سێدا، مەسەلەی دوای تەصدیق کردنی لەلایەن دادگای تەمییزەوە بۆی زیادکرا، وا هەست دەکەم تەنسیقێك نیە لەبەینی ئەو دوو بڕگەیەدا، بەنیسبەت بڕگەی 11 هەست دەکەم زیادەیە، لەبەر ئەوەی لەبڕگەی 12دا نووسراوە، گەڵاڵەکردنی سیاسەتی داراییانەی دەستە، خۆی لەخۆیدا، ئەوەی لە بڕگەی 11 هاتووە لەوێدا جێگای دەبێتەوە، پێویست ناکات لەناو یاسایەك دەربچین و ئەو تەفصیلاتە باس بکەین کە دەرماڵەکەیان چەند بێت و چەند نەبێت، پێم باشە بڕگەیەك زیاد بکرێت، لەبەرئەوە ئەگەر بەیاسا ئێمە سەڵاحیەت بەو کۆمیسیۆنە نەدەین، یەعنی توانای مەسەلەی سزادانی ماددی و مەعنەوی لەکاتی هەڵبژاردنەکاندا، ئەگەر یەکێك یان لایەنێك سەرپێچی ئەو یاسایانەی کرد، دەبێ یاسایەك هەبێت ئەو کۆمیسیۆنەی تەخویل کردبێ تا بتوانێ نەوعێك لە سزا کە ئایا ماددیە یان مەعنەوییە دەبێت دابڕێژرێت، لەوانەیە کۆمیسیۆن خۆی نەتوانێ ئەو سەڵاحیەتەی هەبێت، وەکو وتم بڕگەکانی یەك تا چوار ئیزافەن، بەڵام ئەوەی لە بڕگەی چواردا هاتووە، ئەگەر تەماشای بکەین، زۆرلایەن هەیە بەتایبەتیش لە ڕاپۆرتی لیژنەی ناوخۆدا هاتووە، کە مەسەلەی کۆمەڵی مەدەنی زیاد بکرێت، کۆمەڵی مەدەنی ئەمڕۆ شانسی باش بوو، زۆربەیان دیفاعیان لێکرد، بەس من پێم وایە زیادە چونکە لەوێ هاتووە، لە ماددەی سێ هاتووە ئەوەش ئیزافەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر ئەحمەد فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی بەنیسبەت سەلاحیات و مەهامەوە، منیش هاوڕام، لەگەڵ لیژنەی یاسایی باسی ئەوەم کرد، کە لێرەدا دووبارە بوونەوەی زۆر هەیە بەڕاستی ئەو بڕگانەی کە باس لە سەلاحیاتی مەجلسی دەستە دەکات، لەگەڵ مەهامی دەستەکە، جیاوازییەکە ڕەنگە لێرەدا تەنها ئەوە بێت، لێرە سەلاحیاتی مەجلسی هەیئەیە لەوێ بەشێوەیەکی گشتی باس لە مەهامی دەستەکە دەکات، دیارە دەستە فراوانترە لە مەجلسی دەستە، بەڵام بەڕاستی دووبارە بوونەوەی زۆر هەیە، من لەوێش وام پێشنیار کرد کە ئەو خاڵانە زۆربەیان یان دەمج بکرێن یان لاببرێن، لەبەر ئەوە پێم وایە پێویستی بە داڕشتنەوەیەکی تر هەیە، پشتگیری لەو فەقەرەی دەکەم کە لیژنەی یاسایی زیادی کردووە، لەشوێنی خۆیدایە، لەبارەی بڕگەی یەکەمی ماددەی شەشەم، کەلیژنەی ناوخۆ پێشنیاری کردووە، من پشتگیری لێ دەکەم، بەتایبەتی کە لێرە ئیدارەو پارێزگای پێکەوە هێناوە، ئیدارە زۆر گرنگە لێرە بېێت، بەتایبەتیش نووسینگەی هەڵبژاردنی دەرەوەی هەرێم، ئەمەش لێرەدا بەپێویست دەزاندرێت، بەڵام ئەبێت لەماددەکانی داهاتوو ئێمە موعالەجەی بکەین، چونکە باسی نووسینگە نەهاتووە، باسی ئیدارەش نەهاتووە، بۆیە دەبێ لەماددەکانی دواتر چارەسەری بکەین، هەم لەگەڵ پارێزگاکاندا ئیدارەی بۆ زیاد بکرێت، خاڵێکیش زیاد بکرێت، بۆ نووسینگەی هەڵبژاردنی دەرەوەی هەرێم، سەبارەت بە بڕگەی 12 ڕەسمی سیاسەی مالی، هەرچەندە لەسەرەتاوە باس لەوە دەکات کە دەستە میزانیەیەکی سەربەخۆی دەبێت، لەزمنی میزانیەی گشتی هەرێمی کوردستان، خازعیش ئەبێت بۆ چاودێری پەرلەمان، لێرەدا بەکورتی باس کراوە، (ڕەسمی سیاسەی مالی دەستە) چۆن دیاری دەکرێت؟، بڕگەی چەند دەبێت؟، ئایا دەخرێتە بەردەمی پەرلەمان بۆ پەسەند کردن یان چۆن دەبێت؟، ئەگەر باسی ڕەسمی سیاسەی مالی بکرێت، بەڕای منیش ئەوەیە کە خاڵی 11 پێویست ناکات، چونکە لەزمنی ڕەسمی سیاسەی مالی مەنحی دەرماڵەش هەیە بۆ مونتەسبی دەستە، ئەو کاتە بڕگەیە زیادە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا ئەندامان تەواو بوون، لیژنەی یاسایی تکایە وەڵامتان بۆ ئەو پرسیارانەی ئەندامانی پەرلەمان، فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆربەی زۆری پێشنیارەکان، پەیوەست بوو بە دووبارە کردنەوەی بڕگەکانی ماددەی سێیەم کە دەنگمان لەسەر داوە، لەگەڵ ئەو ماددەیەی کە لێرەدا باسی دەکرا، ئێمە لە لیژنەی یاسایی لەکاتی گفتوگۆکردن تێبینی ئەوەمان کرد، فیعلەن تێکەڵاوییەك هەیە، بەڵام مەبەستمان ئەوە بوو لەویش باسمان لەوە کرد، ئەوی ئەرك و مەهامە لێرەدا سەلاحیاتە، وتمان با زیاتر تەئکید بێ، هەرچەندە دووبارەیە، ئیمکانە ئێستا ئەگەر ئەندامانی پەرلەمان ڕازی بوون لەسەری ئەو پێشنیارانەی کە باسی لێوە کرا، هەڵبگیرێتەوەو ئیکتیفا بکەین بەوەی کەهەیە، چونکە لەوێ دەنگمان لەسەری داوە، ناتوانین گۆڕانکاری لەسەر بکەین بەو شێوەی کە لەوێ هاتووە، لێرە ئەو زیادەی کەماوە دەتوانین لای بەرین، برادەرێك باسی دامەزراندنی

مونتەسبینی کرد، دامەزراندنی مونتەسبینی لەو دەستەیە تەبعەن بە پێی سیستەمی دامەزراندن کە بەپێی یاساکانی کار پێکراو لەکوردستان ئیشی پێ دەکرێت، بەشێك لە برادەران باسی ئەوەیان کرد، کە ماددەکانی سێیەم دەنگمان لەسەری داوە، کاك زانا باسی ئەوەی کرد ئەوانەی تێدا نیە، بەلاّم ئەو ماددەیە بە وازحی باسمان لێوە کردووە، لەماددەکانی تر کە دەنگمان لەسەردا، تەصدیق کراوە زۆربەی زۆری قسەکانی کاك زانا پەیوەست بوو بەوەی کە ئێمە ئیشمان لەسەر کرد، بەنیسبەت هەندێ پێشنیاری تر کە پێشکەش کرا، سەبارەت بە ئیزافە کردنی هەندێ ماددە، ئەگەر سەیری ماددەکانی ئەخیری پرۆژەکە بکەین، ئێمە باسمان لێوە کردووە، لە ماددەی 11 دەڵێین(للهيئة العليا المستقلة للانتخابات في اقليم كوردستان الاستعانة بالخبراء الدوليين والمحليين في مجال الانتخابات في مراحل الاعداد و التحضير و اجراء الانتخابات و الاستفتاءات). لە ماددەی 13 دەڵێت(على الهيئة العليا المستقلة للانتخابات و الاستفتاء التنسيق و التعاون مع منظمات المجتمع المدني و ممثلوا الكيانات السياسية لتسهيل عملية مراقبة الانتخابات و الاستفتاءات و ذلك لضمان نزاهتها، بەشێك لە برادەران باسی گەرمیانیان کرد، ئێمە لەماددەی دووەمی پرۆژەکە بە وازحی باسمان کردووە، لە فەقەرەی دووەم دەڵێن (2- يكون المقر الرئيسي للهيئة في محافظة اربيل عاصمة الاقليم و تفتح لها مكاتب في مراكز سائر محافظات الاقليم). والوحدات الادارية عند الاقتضاء) (والوحدات الادارية عند الاقتضاء) باسی لێوە کراوە هەرچەندە ناوەکەی بەراشکاوی نەهاتووە بەس مەبەستمان ئەو وەزعەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە ڕۆژان، فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەو خاڵانەی کە دووبارەیە ئێمەش پشتگیری ئەو خاڵە دەکەین کە دەڵێت ئەوەی دووبارەیە لێرە لابرێت و پێویست ناکات، هەرچەندە ئێمە لەگەڵ ئەوە بووین کە میکانیزمەکەی جێبەجێ کردنی ئەو مەهامانەیە بۆیە لێرەدا هێشتبوومانەوە، بەلاّم پشتگیری لەو پێشنیارە دەکەین، زۆر لەبەڕێزان جەختیان لەوە کردەوە ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی زیاد بکرێت، ئێمە لە بڕگەی 5 لە ماددەی 3 زیادمان کرد، ئەوکاتیش پشتگیریمان لەو پێشنیارە کرد، 5-تنظيم و تنفيذ عملية تسجيل ممثلي القوائم الانتخابية ومراقبي الانتخابات من المنظمات والاعلاميين الدولية والمحلية وغيرهم)، ئەوکاتیش پشتیگریمان لەو پێشنیارە کرد لەسەر ئەو بنەمایە ئەوە زیاد کرا، لەماددەی سێیەم خاڵی 5 دەنگی بۆ درا، باس لە بەشداری کردنی ئیعلام کرا، لەهەمان خاڵ دەنگی بۆ درا لە ماددەی سێیەم، یەکێك لە ئەندامانی باسی لە ساختەکاری کرد، بڕگەیەك لەو ماددەیە زیاد بکرێت، بەڕێزان پێویست بەو بڕگەیە ناکات، لەبەر ئەوەی لەماددەی نۆیەم ماددەیەکی تایبەتمان هەیە، بەشێکی تایبەت کەباس لە شەکاوی هەڵبـژاردن دەکات، هەر کەسێك هەست بکات یان گومان لەوە بکات پرۆسەی هەڵبژاردن بەرێك و پێکی و نەزاهەت ئەنجام نەدراوە، ڕێکاری یاسایی

دەستنیشان کراوە تا بتوانی بەچ شێوەیەك بیسەلمێنێت بەپێی ئەو ڕێکارە یاساییە لەبەشی هەشتەم ماددەی نۆیەم هاتووە، کاك حاکم ڕزگار باسی لە بلاوبوونەوەی بڕیارەکان کرد، کە لە هیچ شوێنێك باس نەکراوە، لەکوێ ئەو بڕیارانە بلاودەکرێتەوە، تەنها بۆ بەڕێزیان ئەو بڕگەیە دەخوێنمەوە، بڕگەی 3 لەماددەی نۆیەم، کەباس لەبلاوبوونەوەی ئەو بڕیارانە دەکات، دەڵێت(3- تنشر قرارات مجلس الهيئة في ثلاث صحف محلية يومية في الاقليم و باللغتين الكوردية و العربية و للمجلس الحق باصدار صحيفة خاصة لهذا الغرض) هەروەها تانەکان، چەند پێشنیارێکی هەبوو حاکم ڕزگار، کەلێرە باس بکرێت، ئەو وردەکارییانە هەمووی لەماددەی نۆیەم باس کراوە، ماوەی تەعنەکە چ لەلایەنێك بۆی هەیە ئەو تەعنە پێشکەش بکات؟، لەبەردەم چ لایەنێکیش پێشکەش دەکرێت؟، هەموو وردەکارییەکانی تانەو تانە گرتن لەماددەی نۆیەم هەیە، هەیکەلی ئیدارەی هەڵبژاردن و پەسەندکردنی ئەوەش لە بڕگەی یەکەم باسکراوە، کە پێشنیار دەکرێت، لەوێ ئاماژە بەوە کراوە، لەماددەی شەشەم بڕگەی یەکەم، کە ئەو دەستەیە (يصادق عليها مجلس الهيئه)ئیقتراح دەکرێت لەلایەن سەرۆکی ئیدارەی هەڵبژاردن و ئەنجومەنی دەستە پەسەندی دەکات، کارتی دەنگدان، ئاماژە بەوەش کرا، ئەوەش هەر وردەکارییە، لەیاساکە ئەو وردەکارییە باس ناکرێت، کە شێوازی دەنگدان چۆن دەبێت، باس لە نەزاهەت کرا، بەڕێزان ئەو دەستەیە سەر بە پەرلەمانە، هەروەکو لەماددەی دووەم دەنگمان لەسەر داوە، پەرلەمان چاودێری دەکات، هەروەها وەکو ئاماژەم پێکرد لەماددەی نۆیەم، باس لەوە کراوە بەتایبەتی خاڵی یەکەم، باس لەدامەزراندنی فەرمانبەران کرا بەشێوەی هەمیشەیی بێت یان بەشێوەی گرێبەست، بەڕێزێك وابزانم ئاشتی خان بوو، کە پێی وایە، بە گرێبەست بێت، ئەوەش بۆچوونێکەو ئێمەش پشتگیری لەوە دەکەین کە بەشێوەی هەمیشەیی بێت باشترە، چونکە کە بزانێ بەدائیمیە خزمەتی ئەو دەزگایە دەکات، لەوانەیە ئیشوکارەکانی باشتر بکات، هەرچەند ڕێزم بۆ ئەوانە هەیە کە بە گرێبەست دادەمەزرێن، لەکاتی هەڵبژاردن لەوانەیە ئەو دەستەیە پێویستی بەژمارەیەکی زیاتر فەرمانبەر هەبێت، هەموو ئاگادارین پێش هەڵبژاردن خول دەکرێتەوە، تاکو چەند فەرمانبەرێك شارەزاییەك پەیدا بکەن یاخود فێری ئەو کارە ببن، کەلەماوەی هەڵبژاردن چەند ڕۆژێکە هەفتەیەکە یان چەند مانگێکە ئیستیعانەیان پێ دەکرێت، تا کارەکانیان ئەنجام دەدەن، ئەوە هیچ ڕێگرێك نیە لەیاساکەدا لەبەردەم ئەوەی کە ئێستا بە گرێبەست چەند فەرمانبەرێك دابمەزرێنن، بەڵام پێویست بەوە دەکات کە چەند فەرمانبەرێکیان هەبێت بەشێوەی هەمیشەیی، بۆ بەڕێوەبردنی کاروبارەکانیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەو ماددەیە دیارە تیکراری زۆر تێدایە، ئیحتیمالی حەزفیشی تێدایە، بۆ ئەوەی باشتر صیاغە بکرێت، ئەو پێشنیارانەی کە کردتان، لەگەڵ لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ، ئێمە ئێستا دەنگدان لەسەری ناکەین، دەیهێڵینەوە ئیعادەی صیاغەی بکەن، بۆ ئەوەی لەدانیشتنی داهاتوو ئەوەی پێویستی بە حەزف کرد بەدەنگدان حەزفی دەکەین، ئیعادەی صیاغەی بکەنەوە، کوێستان خان نوقتەی نیزامی هەیە، فەرمووو.

بەڕێز کوێستان محمد عبداللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارانەی کەکراوە، مەسەلەن زیاتر لە ئەندام پەرلەمانێك پێشنیاری کردووە، لە دانیشتنی داهاتوو دەخرێتە دەنگدانەوە یان نا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا موداخەلەکان زۆر بوون، هەمووشی هاوشێوەیە، ئەیهێڵینەوەو هەمووی ئیعادەی صیاغەی بکەنەوە، لەبەردەستی ئەمانیش هەیە، دوایی دەیخەینە دەنگدانەوە، ئێستا با بچینە سەر ماددەی دواتر، کاك شۆڕش موداخەلەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز شۆڕش مجيد حسين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری هەندێ لە برادەران باس لەپاراستنی پرۆسەی هەڵبژاردن بوو، کێ ئەو ئەرکە دەگرێتە ئەستۆ؟، من پێم وایە هەموو قۆناغەکانی پرۆسەی هەڵبژاردن، هەر لە پاراستنی بنکەکان تا دەگاتە پاراستنی فەرمانبەران و دەنگدەران لەئەستۆی هێزەکانی ناوخۆیدایە، ئەوەی تری دەمێنێتەوە بۆ ئەو کێشەو گرفتانەی کە لەکاتی دەنگداندا یان لە خروقاتی یەکێك لەکارمەندەکاندا، یان لەنووسینگەکاندا ڕوو دەدات، ئەوە بەپێی ئەو ئەنزیمەو تەعلیماتانەی کە هاتووە لەیاسای هەڵبژاردنیشدا بە وازحی دیاری کراوە، بۆیە پێویست ناکات لێرە دووبارە بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا بۆ ماددەی شەشەم لە پرۆژەکە، کە دەبێت بەماددەی حەوتەم، فەرموون.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی شەشەم لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەبێت بە ماددەی حەوتەم:

الفصل الخامس

الادارة الانتخابية

المادة (7):

ادارة الانتخابية:

1- **تتألف الادارة الانتخابية من المكاتب الانتخابية في محافظات الاقليم وفقاً لهيكلية يتم اقتراحها من قبل رئيس الادارة الانتخابية ويصادق عليها مجلس الهيئة لتنظيم وادارة اعمالها.**

2- **ترتبط المكاتب الانتخابية في محافظات الاقليم بالهيئة العليا للانتخابات في اقليم كوردستان.**

3- **تتولى الادارة الانتخابية مسؤولية تنفيذ الانظمة والتعليمات الصادرة من قبل مجلس الهيئة وادارة كافة النشاطات التنفيذية في الاقليم.**

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی پێنجەم

بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن

ماددەی شەشەم لە ئەصڵی پڕۆژەکە کە دەبێت بە ماددەی حەوتەم:

1 - ئیدارەی هەڵبژاردن لەنووسینگەکانی هەڵبژاردن لەپارێزگاکانی هەرێم پێك دێت، بەپێی ئەو پێکهاتەی کە سەرۆکی بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن پێشنیار دەکرێت و ئەنجومەنی دەستە پەسەندی دەکات، بۆ ڕێك خستن و هەڵسوڕاندنی کارەکانی.

2 - نووسینگەکانی هەڵبژاردن لەپارێزگاکانی هەرێمدا سەر بە دەستەی باڵای هەڵبژاردن دەبن لەهەرێمی کوردستاندا.

3 - بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن ئەرکی جێبەجێ کردنی ئەو پەیڕەو ڕێنماییانەی کە لەلایەن ئەنجومەنی دەستەوە دەردەچن دەگرێتە ئەستۆ، هەروەها هەڵسوڕاندنی هەموو چالاکیەکی جێبەجێ کردن لەهەرێمدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر ئەحمەد نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من پێشنیارم ئەوەیە کە کۆبوونەوەکە دوابخەین، لەبەر ئەوەی ئەو ماددەی کە ئێمە لێرە دەنگی لەسەر دەدەین، دواتر ماددەکانی پێشتر بەڕاستی ڕەنگە گۆڕانکاری دروست بکات بەتایبەتی لە دروست کردنی ئیدارەو لیژنەی هەڵبژاردنی دەرەوەی هەرێم، ئەوانە بەڕاستی، ئەبێ لە ئیدارەی هەڵبژاردن جێگایان بۆ بکەینەوە، چونکە ئەگەر لێرە دەنگیان بۆ بدەین و ئەو ماددەیەش پەسەند نەکراوەو دەنگی لەسەر نەدراوە، پێم وایە جیاوازییەك دروست دەکات، بۆیە پێم باشە کۆبوونەوەکە دوابخرێت، دوای پەسەند کردنی ماددەی پێشوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تکایە ڕەئیتان، فەرموون.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمه پێشنیارەکه بـه مـەنتقی نـازانین، لەبـەر ئـەوەی ئەگـەر موناقەشـەی بکـەین هـیچ تێکەڵاوییـەك نیـە، لەماددەی دی کـەباسمان کـرد، ئـەوە سـەڵاحیات بـوو، ڕێکـی بکـەین بـەجۆرێك کـە تـەعاروز نـەکات، لەگـەڵ مـاددەی سـێ کـە دەنگمـان لەسـەردا، بـەڵام ئێسـتا ئـەوە دامەزرانـدنی ئـەو ئیدارەیـە، هـیچ پەیوەنـدی بەماددەکانی تر نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەکرێ ئەوەی کە ئەو برادەرە بەڕێزانە باسیان کرد، ڕەبتی بـە سـەڵاحیەتەوە نیـە، بـەڵام هـەر ماددەیـەکی ئیزاڤ هات دەکرێت دوایی لەبابەکانی کۆتاییدا لە ئەحکامی خیتامی ئیزافەی لەسەر بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لەسەر دانیشتنەکەمان بەردەوام دەبین، لیژنەی ناوخۆ، فەرموون.\

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

سەبارەت بەماددەی شەشەم، ڕای لیژنەکەمان بەم شێوەیە:

1 - ئیدارەی هەڵبژاردن پێـك دێـت لـە ئیـدارەی هەڵبـژاردن و نووسـینگەکانی هەڵبـژاردن، لـە ئیـدارەو پارێزگاکانی هەرێم.

2 - بەبڕیارێك لە ئەنجومەنی دەستەکەوە، لیژنەیەکی تایبەت پێك دێت، بۆ ئامادەکردنی هەیکەلیەتی ئیـدارەی هەڵبـژاردن و پەسـەند کردنـی، لەلایـەن ئەنجومـەنی دەسـتەوە، بەمەبەسـتی ڕێکخسـتن و ئیدارەکردنی کاروبارەکانیان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تکایە ڕەئیتان.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕای لیژنەی یاسایی سەبارەت بەماددەی شەشەم، بەم شێوەی خوارەوەیە:

لیژنە پێشنیار دەکات ماددەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

یەکـەم : بـەڕێوەبردنی هەڵبـژاردن لـەم پێکهاتانـەی خـوارەوە پێـك دێـت و هەریـەکێکیان فەرمانبـەرێك سەرۆکایەتی دەکات بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و دەبێ خاوەن بڕوانامەی زانکۆیی بنەڕەتی بێت .

1- فەرمانگەی کاروباری دارایی .

2- فەرمانگەی چاودێری و وردبینی .

3- فەرمانگەی پرۆسەکان .

4- فەرمانگەی بنیاتنانی تواناکان .

5- فەرمانگەی کاروباری کارگێری و یاسایی .

6- فەرمانگەی پەیوەندی جەماوەری .

7- نووسینگەکانی هەڵبژاردن لە پارێزگاکانی هەرێمدا .

دووەم : کارگێڕی هەڵبژاردن بەرپرسیارییەتی جێبەجێکردنی پێڕەو و ڕێنماییەکانی کە لەلایەن ئەنجومەنی دەستە و بەڕێوەبردنی هەموو چالاکیەکی جێبەجێ کاری لە هەرێم دەگرێتە ئەستۆ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ ئێوە ڕەئیەکی ترتان هەیە لەسەری، باشە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان کێ دەیەوێت قسەی لەسەر بکات ناوتان دەنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ قسە بکەن(ئەڤین عومەر، ئارام قادر، عومەر عبدالعزیز، حمە سەعید، دکتۆر دانا، دکتۆر زانا، پەیام خان، ئامینە خان، جمال تاهیر، دکتۆر ئەحمەد، سیوەیل عوسمان، عەزیمە خان، حاکم رزگار، شوان کریم، شڤان ئەحمەد، دکتۆر صباح، ناسك تۆفیق، شلێر خان، عومەر هەورامی)، ئەڤین خان، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەماددەی شەشەم خاڵی یەکەم، کە باسی تەشکیل کردنی ئیداراتی هەڵبژاردن دەکات، لەگەڵ نووسینگەکانی هەڵبژاردن، من پێشنیار دەکەم، لەگەڵ ئەوەی کە لە پارێزگاکانی هەرێمدا ئەم نووسینگانە دادەمەزرێن، لەگەڵیدا ئەو ئیدارە تایبەتیانەی کە لە کوردستان هەیە، لێرەدا ئیزافە بکرێت، لەبەر ئەوەی من وەك ئەوەی خەڵکی گەرمیانم دەزانم لەو ناوچەیەدا، ئەگەر بێت و لەگەڵ ئەو خاڵەی کە لە پێشوودا باسمان کرد، لە مەهامی ئەنجومەنەکەدا، ئەبینین ئینشا و ئیحداسی سجلی ناخبین بەتەنسیق دەکرێت، لەگەڵ ئەو نووسینگانەی پارێزگاکانی هەرێمدا، ئێمە دەزانین لەناوچەکانی گەرمیاندا، سجلی ناخبین لەوێدا تێکەڵیەکی تێدایە، کێشەیەك هەیە، لەبەر ئەوەی لەوێ ماددەی 140 هەیە، هەروەها لە شوێنەکانی تریش هەیە، بەڵام من لەبەر ئەوەی خەڵکی ئەو شوێنەم دەتوانم باسی ئەوێ بکەم، ئێمە سجلی ناخبین لەوێ کێشەی لەسەرە، جا بە بۆنەی ئەوەی کە کێشە لەو شوێنانە هەیە دەبێت چارەسەر بکرێت ئەو کێشانە، وابزانم بە مەکاتبی موحافەزات ئەو کێشەیە لە نزیکەوە چارەسەر ناکرێت، ئەگەر ئیدارات لەوێ دا خۆیان لە شوێنی مەوقعەکەدابن، وابزانم بە شێوەیەکی باشتر دەتوانن تەنزیمی سجلی ناخبین بکەن کە دەبێتە یەکێك لە مەهامەکانی مەجلسی هەیئە، لێرەدا تەشکیل کردنەکەی دیاری دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ایوب نعمت قادر(ئارام):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یەك پێشنیارم هەیە، خاڵی یەكەم سەبارەت بە ئیدارەی ئینتخابی تەئكید كردنەوە لەو پێشنیارەی كاك سالار كە لە گفتوگۆكەی پێشوو دووبارەی كردەوە لێرەدا دەبێت جێگەی بكەینەوە كە ئیداراتی ئینتخابی تەنها باس لە پارێزگاكانی هەرێم كراوە، بوترێت پارێزگاكانی هەرێم و دەرەوەی هەرێم كە مەبەست لە ئەو كوردانەیە كە لە هەندەران دەژین بۆ ئەوەی كە ئەو دەستەیە سەلاحیەتی هەبێت لە پاشەڕۆژ دا بە پێی ئەم فەقەرەی قانونە بتوانێ ئیدارەیەكی تایبەتی دروست بكات بۆ هەڵبژاردن لە دەرەوەی هەرێم بە شێوەیەكی گشتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت خاڵی 6 ەوە من یەك تێبینیم هەیە و سێ پرسیار لە ماددەی 6 هەیە كە بووە بە ماددەی 7 بۆ لیژنەی یاسایی، بە نیسبەت ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی من پشتگیری دەكەم كە بەو شێوە تەشكیلاتە بكرێت، بەس ناوبنرێن یەكە، وەحەدات، یەعنی بەم شێوەیە بنووسرێت (تتألف الادارة الانتخابیة من الوحدات الاتیة، الوحدة المالیة، الوحدة الرقابیة، وحدة بناء القدرات، الوحدة الاداریة وحدة الاتصال الجماهیری)، بۆیە عەرەبیەكان دەڵێم لەسەر پێشنیاری جەنابتان كە ماددە عەرەبیەكە بكەینە ئەسڵ، دەكرێ بە ئاسانی بكرێ بە كوردی، پرسیاری یەكەم/ باسی رەئیسی ئیدارەی ئینتخابی هەیە، لە هیچ جێگای تر تەبعەن لەم یاسایە باسی نەهاتووە، مەرجی ئەو رەئیسی ئیدارە ئینتخابیە چیە؟ ئایا ئەندامە لە مەجلسی هەیئە، یان هەیئەی عەلیا، یان نا؟ ئەوە نازانم ڕوون نیە؟ پرسیاری دووەم/ لەبڕگەی 2 باسی پەیوەندی مەكاتبی پارێزگاكان كراوە لەگەڵ هەیئەی عولیا، ئالیەتی ئەم پەیوەندیە چۆن تەنزیم دەكرێت لە بەینی مەكاتبی موحافەزات و هەیئەی عولیا؟، پرسیاری سێیەم/ بە نیسبەت مەكاتبی ئینتخابیەوە چۆن تەشكیل دەدرێت؟، یەعنی چۆنیەتی پێكهێنانی مەكاتبەكان چۆنە؟ ئایا لێرە دەیەوێ یان تەعلیماتی بۆ دەردەكرێت؟ ئەوە ئەگەر بكرێت لیژنەی یاسایی وەڵاممان بداتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك حمە سعید فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم ئیدارەی ئینتخابیە لە تەشکیلاتی هەیئەکە لەماددەی 4 دا هاتووە کە موناقەشە نەکرا، ئایا موسادەقە دەکرێ و دەمێنێتەوە یان نامێنێتەوە؟ ئەوە بەستراوەتەوە بە کاتی موناقەشەی ئەو ماددەی 4 ەمەوە، ئەوە خاڵێك، خاڵێکی ترم، (تتألف الادارة الانتخابية من المكاتب الانتخابية فى محافظات الاقليم والوحدات الادارية المستقلة والادارات الانتخابية فى خارج الاقليم) دەکرێت ئێمە چەند دائیرەیەکی ئینتخابیش لە دەرەوەی هەرێم بکەینەوە، بۆیە ئەوەشی بۆ زیاد دەکەین، لەبڕگەی 2 دا (ترتبط مكاتب الانتخابية فى محافظات الاقليم) هەر لای ببەین یەکسەربڵێین، چونکە مەکاتبی ئینتخابی وەسفمان کرد لەو شوێنە کە پێکهاتووە موحافەزات و وەحداتی ئیداری و خارجی ئیقلیم، یەکسەر بڵێین بە هەیئەی عولیاوە، بە نیسبەت ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی کە ئەو فەرمانگانەی نووسیوە، من پێم باشە ئەم فەرمانگانە یان ئەو بەشانە مدیریات بێت، ئەقسام بێت، یان فەرمانگە بێت، هەرچی بێت ناوەکەی لە تەشکیلەی مەجلسی هەیئە بێت کە تەشکیلەی مەجلسی هەیئە لە 9 ئەندام یان 7 ئەندام پێك بێ لە مەجلسە باڵاکە ئەو تەشکیلانە هەبێت، ئەوە یەك، دوو/ گۆڕانکاریشی تیا بکرێت، گۆڕانکاریەکە من پێم وایە 7 زۆرە بکرێت بە 5، فەرمانگەی کاروباری کارگێڕی بخرێتە لای دارایی، بکرێت بە فەرمانگەی کاروباری کارگێڕی و دارایی، فەرمانگەی بەشە یاساییەکەشی بخرێتە لای برگەی 2 فەرمانگەی یاسایی و چاودێری، فەرمانگەی پەیوەندیەکانیش، پەیوەندیە جەماوەریەکان نەبێت، پەیوەندیەکان بە موتڵەقی بە جەماوەر و ئەحزاب و مونەزەمات، بخرێتە پاڵ پرۆسەکان، فەرمانگەی پەیوەندیەکان و پرۆسەکان، هەروەها لە فەرمانگەی بنیادنانی تواناکاندا هۆشیاری بۆ زیاد بکرێت، فەرمانگەی هۆشیاری و تەئهیل، یەعنی فەرمانگەی هۆشیاری و بنیادنانی تەدریب و ڕاهێنان، ئەو تەعدیلاتەی تیا بکرێت، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر لە دەقە کوردیەکە تەماشای برگەی 1 و 2 بکەین، لە برگەی 1 دا بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن لە برگەی 2 کارگێری هەڵبژاردن، پێموایە ئەوە تەوحید بکرێت، لەبەرئەوەی مەبەستمان ئیدارەی هەڵبژاردنە لەهەردوو حاڵەتدا، یەکێکیان کارگێڕی هەڵبژاردن هاتووە و ئەوەی تریان بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن، پێموایە بەڕێوەبردن تەرجومەیەکی غەڵەتیشە لەو جانبە، بە نیسبەت ئەو پێشنیارەی کە لیژنەی یاسایی منیش پێم باشە بەو شێوەیە تەنزیم بکرێت لەبەرئەوەی لە ئەسڵی پرۆژە یاساکە بەڕاستی زۆر ڕوون نیە ئەو ئیدارەیە چۆن پێك دێ و بە چ شێوەیەکە؟، بەڵام پێم وایە پێشنیاری 6 فەرمانگە کراوە، کە ئەو شەش فەرمانگەیە زۆرە وەك کاك حمە سعید ئیشارەی پێدا دەکرێ هەندێکیان لێك بدرێت، بۆ نموونە نازانم فەرمانگەی بنیادنانی تواناکان بۆ دەبێ ئەرکی ئەو کۆمسیۆنە بێت؟ بەڕاستی من پێموایە دەبێت ئەوەیەکی موختەس و ئەکادیمی ئەو ئیشە بکات، نەك ئەو دەستەیە بیکات؟ یان ئەو ئیدارەی هەڵبژاردنە

بیکات، دەکرێ فەرمانگەی کاروباری کارگێڕی و یاسایی وەك کاك حمە سعید ئیشارەی پێیدا دەمج بکرێ لەگەڵ فەرمانگەی کاروباری دارایی و فەرمانگەی چاودێری و وردبینی، بە نیسبەت ئەو فەرمانگانە من نازانم بۆ دەبێ پلەی بەڕێوەبەری گشتیان هەبێت؟ ئەوەش جێی پرسیارە، ئەگەر هەموو ئەوانی تر وایە کۆمسیۆنەکانی تر، یەعنی فەرمانگەکانیان بەو شێوەیەیە؟ ئەوە دەکرێت لێرەش وابێت، دەکرێ لیژنەی یاسایی ئەوەمان بۆ ڕوون بکەنەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا رؤوف حمەکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەك پێشنیاز دەکەم، بۆ ئەوەی کە لە ئەشکایەتێك دەربازمان بێت کە لە ماددەکەی پێشوو هەبوو بۆ باسکردنی بوونی دەستەواژەی مەکاتبی ئینتخابات لە ماددەی 5 دا باسی مەکتەبی ئینتخابات کراوە، بەڵام دواتر باسی مەکاتبەکان دەکرێت، من پێشنیار دەکەم جا ئەگەر بە پێی دەقی ئەسڵێ یاساکە بێت یاخود بە پێی ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی بێت، لە برگەی 7 کە نووسراوە، 7- المکاتب الانتخابیة في محافظات الاقلیم، ئەکرێ لەوێدا یەك ئیزافەی بۆ بکرێت کە لە لاپەڕەی پێشوودا هاتووە، ئەویش ئەوەیە، (ویتولی التنسیق مع مجلس الهیئة في عملیة انشاء وتحدید سجل الناخبین) یەعنی ئەوەی کە لەپێشوودا هاتووە، لە مەوزوعی مەکاتبی موحافەزات، لەماددەی پێنجەم ئەگەر صیاغە کرایەوە، دەستەواژەی مەکاتبی محافەزات بێنینە دەرەوە، لێرەدا ئیزافەی بۆ بکەینەوە، بەم صیاغەیە کە بڵێین(وتتولی التنسیق مع مجلس الهیئة في عملیة انشاء وتحدید سجل الناخبین)زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پەیام خان، فەرموو.

بەڕێز پەیام احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە پێشنیارەکەی لیژنەی ناوخۆ دەکەم، کە پێك دێت لە ئیدارەی هەڵبژاردن و نووسینگەکانی هەڵبژاردن لە ئیدارەو پارێزگاکانی هەرێم و دەرەوەی هەرێمیش بگرێتەوە، چونکە ئێمە خۆمان، من بۆ خۆم کە لە خانەقین بووم کۆمەڵێك مەشاکیلمان هەبوو، لەکاتی هەڵبژاردنەکاندا، هەندی خەڵك هەبوو کە خەڵکی خانەقین بوون، بەڵام دەمان بینی کە شمولی کردبوون و ماددەی 140 شمولی کردبوون، نە لەهەرێمی کوردستان ناویان هاتبوویەوە نە لە دیالەش ناویان هاتبوویەوە، بۆیە تووشی ئیشکالیاتێکی زۆر بوونەوە، لەبیریشمان نەچێت، ئێمە لە ناحیەی بەمۆ لەگەڵ ناحیەی قۆرەتوو، لەگەڵ مەیداندا، کە سەر بە پارێزگای دیالەن، بەڵام ئەمە لەکاتی هەڵبژاردنەکاندا، سەر بە ئیدارەی گەرمیانن، بۆیە دەکرێ لەوێ ئیدارەیەکی یان چەند دائیرەیەکی هەڵبژاردن بکرێتەوە، بۆ کار ئاسان کردنی ئەو هەڵبژاردنە، هەروەها ئەو

خەڵکەش تووشی ئەو ئیشکالیاتە نەکرێن، دوای ئەوە ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی بۆ کردنەوەی فەرمانگەکان، پشتگیری لەوە دەکەین، بەڵام وەکو کاک حمە سەعید و کاک دانا وتیان، دیارە ئەو فەرمانگانە زۆرن، ئەگەر لەیەك بدرێنەوە دواتریش ئەو پرسیارە بۆ بەڕێوەبەری گشتی بێت؟ بۆ بەڕێوەبەر نەبێت؟ ئایا فەرمانگەکانی تر هەر هەموویان بەو شێوەیە کراون، یان نا؟ ئەوە پرسیارێکە حەز دەکەم ڕوونتر بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر ئەحمەد، فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لێرەدا پشتگیری لە پێشنیارەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم، بۆ ئەو فەرمانگانەی کە داینـاوە، لە ژمارە پێنجەوە، بڕگەی پێنجەم دوایش شەشەم دەبێت بە (مرتبط الاتصال الجماهيري). بڕگەی حەوتەم (7-المكاتب الانتخابية في محافظات الاقليم). بۆ ئەوەی ئەو پێشنیارەی کە لەماددەی پێشەوە باسمان کرد، لیژنەی ناوخۆش تەبەنی کردووە لێرەدا، من پێشنیار دەکەم لێرەدا ئیدارە لەگەڵ مەکاتبی هەڵبژاردن لە پارێزگاکانی هەرێم زیاد بکرێت، یەعنی(المكاتب الانتخابية في محافظات الاقليم و ادارة المحافظة) لەگەڵ نووسینگەی هەڵبژاردن لە دەرەوەی هەرێم، ئەمەش کە لێرە پێشنیار کراوە لە بڕگەیەکدا جێگای بۆ بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، سیوەیل خان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە تەنها خاڵی یەکەم کە دەڵێت(تتألف الادارة الانتخابية من المكاتب الانتخابية في محافظات الاقليم وخارجها)، چونکە ئێمە لەماددەی پێشتر پێشنیارمان کرد، بەس نەخرایە دەنگدانەوە کە ئایا لەگەڵیداین یان لەگەڵی نین؟ ئێستا دەتوانین ئیزافەی بکەین یان وەکو خۆی بیهێڵینەوە؟، ئەوی ترمان لەپێشدا نەخستە دەنگدانەوە کە ئایا لەگەڵیداین یان نا؟ ئێستا چۆن دەتوانین موناقەشەی بکەین یان ئیقراری بکەین، یان دەنگی لەسەر بدەین؟، لەبەر ئەوە ئێمە پێشتر وتمان (المكاتب خارج الاقليم) لێرەدا تێیدا نیە، ئەو پێشنیارە ماوەو دەنگی لەسەر نەدراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، عەزیمە خان، فەرموو.

بەڕێز عظيمة نجم الدين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاره لەم ماددەیەدا من پێم باشە وەکو ئەو پێشنیارەی لیژنەی نـاوخۆ، ئیـدارەی هەڵبـژاردن پێـك بێـت لـە ئیـدارەی هەڵبـژاردن و نووسـینگەکانی هەڵبـژاردن لـە ئیـدارەو پارێزگاکـانی هـەرێم، ئیدارەشـی تێـدا بێـت، خاڵێکی تـر کـە لـەم پرۆژەیـەدا باسـی لێـوە نـەکراوە، باسـی مـودیری مەکتـەبی پارێزگاکـان نـەکراوە، ئەمـە بخرێتە پرۆژە یاساکەوە پاشـان دروسـت کردنـی لیژنـە لەپەرلـەمان بـۆ سەرپەرشـتی دەسـتە سـەربەخۆکان، هەروەها دانانی ئالیەتی دروسـت بـۆ مەبەسـتی هەڵبـژاردنی ئەنـدامانی دەسـتەو دروسـت کردنـی لیژنـە بـۆ پاڵاوتنی ئەندامانی دەستەکە، لەجیاتی سەرۆکایەتی پەرلەمان، ئالیەتێك دابندرێت بۆ دروسـت کردنـی ئـەو دەستەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك حاکم رزگار، فەرموو.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە ئەگەر ماددەی پێنجەکە ئەم بەشێك بێت لەو ماددەیـەی کـە تـەئجیلمان کـرد، پـێم وایـە وارد نیە، چونکە دەڵێت (تتألف الهیئة من المجلس) لەگـەڵ دائیـرەی هەڵبـژاردن، یـەعنی قسـەکردن لەسـەری پـێم وایـە ئێمـە حـەسممان کردبـوو، بۆچـوونی مـن ئەوەیـە نـابێ لـە ئیـدارەی هەڵبـژاردنیش قسـە بکـەین هـەتا دەچینەوە سەر ئەصڵی ماددەکە، ڕاستە ئەم ماددەیەکی سەربەخۆیە، بەڵام ئەم بەشێکەو تەفصیلاتە، بـەس لەناو ماددەی پێنـج پێم وایە قسە کردن لەسەری نیە، ئەگەر ئەم تەرحەی من قبوڵ نەبێت، ئەوکاتە قسەی لەسەر دەکەم، ئێستا تەرحەکە قبوڵ نەبوو؟ باشە، ئێستا پێم وایە ئەو ئالیەتەی کەمن دەمەوێت یان پـێش ئەوەی بچمە سەر ئەو ئیدارەیەی کە دەمەوێت چۆن تەشکیل ببێـت، لێـرەدا لـە فەقـەرەی یەکـەم هـاتووە، دەڵێت (تتألف الادارة الانتخابیة من المکاتب الانتخابیة في محافظات الاقلیم وفقاً لهیکلیة یتم اقترحها من قبل رئیس الادارة الانتخابیة) کێیە سەرۆکی ئیدارەی ئینتخابی؟ جـاری سـەرۆکی ئیـدارەی ئینتخـابی دیـار نیـە، ئەم هەیکەلیەتەش ئەبێت ئەو دیاری بکات، لەبەر ئەوە ئێسـتا چۆن قسـە لەسـەر ئـەم ئیـدارەی ئینتخابیـە بکرێت؟، ئەوە هەر بۆ مولاحەزەی خۆتـان، ئایـا بـەردەوام بـوون لەسـەری پـێش ئـەوەی قسـە کـردن لەسـەر سەرۆکی ئیدارەی هەڵبژاردن واریدە یان وارید نیە؟، من بڕوا ناکەم وارید بێت، ئەگەر ئەم تەرحەش قبـوڵ نیە هەتاکو من ئەو ئیدارەی ئینتخابیە دەمەوێت ئاوا بێت، یەعنی ماددەکە بەم جۆرە بێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تۆ وتت ئاواهی بێت، یەعنی چۆن بێت، ڕوونی بکەرەوە.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

اللجان الانتخابية في محافظات اربيل و دهۆك والسليمانية، یەعنی (1- تتألف الادارة الانتخابية من اللجان الانتخابية في محافظات اربيل و دهۆك وسليمانية لتنفيذ وادارة المهام المتعلقة بالعملية الانتخابية المنصوص عليها في القوانين والانظمة والتعليمات النافذة وتشكل كل لجنة برئاسة قاضي او مدعي عام لايقل صنف اي منهم عن الصنف الثالث وعضوية ممثل عن المحافظة يرشحه المحافظ لاتقل درجته عن المدير ومدير احصاء المحافظة، او من يمثله من ذوي الخبرة والاختصاص، ويحق لها ابرام العقود المؤقتة مع الموظفين لتسهيل مهامها بعد استحصال موافقة مجلس الهيئة، 2- اللجان الفرعية التي تشكلها لجان المحافظات لتسهيل وتنفيذ العملية الانتخابية في كل مركز المحافظة او القضاء او الناحية حسب الحاجة، يترأسها قاضي او نائب مدعي عام او موظف قانوني وعضوية ممثل عن مركز المحافظة او القضاء او الناحية، واخر عن دائرة الاحصاء يعمل تحت اشراف لجنة المحافظة. 3- المراكز الانتخابية يتحدد تشكيلاتها بنظام من قبل مجلس الهيئة. سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نووسین بینووسە و بیدە لیژنەی یاسایی، کاك شوان، فەرموو.

بەڕێز شوان کریم کابان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی شەشەم لە ئەصلی پرۆژەکە، کە ئێستا ماددەی حەوتەمە، من پشتگیری تەواوی پێشنیارەکەی لیژنەی قانونی دەکەم، کە فەرمانگەکان بەو شێوازەی کە کراوە جیا بکرێتەوە بۆ ئەوەی وازح بێت، بەڵام لە یەکەمەوە دەست پێ دەکەم کە دەڵێ، هەر یەکێکیان فەرمانبەرێك سەرۆکایەتی دەکات بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی، من پرسیار دەکەم مەرجە بەڕێوەبەری گشتی بێت؟ ناکرێت بەڕێوەبەر بێت؟، یان ئەگەر بەڕێوەبەری گشتی بێت بۆچی؟، یەعنی من پرسیارەکەم لە بەڕێزانی لیژنەی یاسایی دەکەم، ئەمە تێبینی یەکەم، تێبینی دووەم، لە فەرمانگەکانا فەرمانگەیەکی گرنگ باس نەکراوە، کە فەرمانگەی ڕاگەیاندنە بەڕاستی پرۆسەی هەڵبژاردن پێویستیەکی گەورەی هەیە بە ڕاگەیاندن بۆ ئەوەی ئەو عیلاقەی لە بەینی دەستەکە هەیە لەگەڵ کەناڵەکانی ڕاگەیاندن، وە بۆخۆشی چی هەیە؟، چ پێویستیەکی بە ڕاگەیاندن هەیە؟، لەبەر ئەوە پێویست دەکات فەرمانگەیەکی ڕاگەیاندن هەبێت، ئەگەر قسەش لەوە دەکرێت کە فەرمانگەکان زیاد دەبێت، دەکرێت فەرمانگەی پەیوەندی و ڕاگەیاندن بکرێت بە فەرمانگەی پەیوەندی و ڕاگەیاندن، یەعنی بکرێت بە یەك فەرمانگە، جیا نەکرێتەوە، بۆ ئەوەی یەك کەسیش سەرپەرشتی بکات، وەلەیەك فەرمانگە جێگەی بکرێتەوە ئەمە دوو، سێهەم/ بە نیسبەت حەوتەمەوە، منیش پشتگیری ئەوە دەکەم لێرەوە بە وازحی نووسینگەکانی هەڵبژاردن یەکە ئیداریەکانی هەرێمیشی تیا جێ بکرێتەوە لەگەڵ دەرەوەی هەرێم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شڤان کەرەمکە.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە حەقیقەت منیش وادەبینم، ئیدارەی ئینتیخابی شەقی دووەمی ماددەی چوار، کە ئێستا بوەتە ماددەی پێنج، منیش تەئیدی کاك حاکم رزگار دەکەم، کە ئەمە شەقی دووەمی ئەو ماددەیە کە تەئجیلمان کرد، موحتەوایەکەی دەچێتە ناوەوە، ئەگەر بەردەوام بین لەسەر ئەمە، دەبینم ئەو دائیرانەی کە لیژنەی قانونی، لێرە لە موقتەرەحی لیژنەی قانونیدا هاتووە، هەندێکیان لای من وازح نینە بەراستی، کە دەبینم دائیرەی الرقابە والتدقیق، رقابە و تدقیق لە چ؟، یان دائیرەی عملیات، دائیرەی عملیات بۆچی؟، من پێم باشە ئەو حەوت دائیرە بکرێتە پێنج دائیرە، لە دەرەجەی مدیر بێت، نەوەك لە مدیر عام بێت، یەکەم دائیرەی (شؤون الادارية والمالية)، نزیکی یەکن، دائیرەی اعلام کە کاك شوان باسی کرد، دائیرەیەکی زۆر موهیمە کە نەهاتووە لێرەدا، سێیەم، دائیرەی (تسجيل الناخبين والكيانات والائتلافات والمرشحين)، کە زۆر مهیمە، دائیرەیەکی موهیمە کە ئیشی ئەم هەیئەیە، دائیرەی (بناء القدرات)، یان (تطوير المهارات) بێت، پێنجەم (دائيرة تسجيل الطعون والشكاوى والشؤون القانونية)، هەمووی پێکەوە یەك دائیرە بێت، وە دەکرێت سود لە تەشکیلیەی مفەوەزیەی عولیا وەربگیرێت، لە موفەوەزیەی عولیای عیراق، لەم تەشکیلاتانەی کە لێرەدا هاتوونە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.صباح فەرموو.

بەڕێز د.صباح محمد نجيب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیەی کە ئێمە قسەی لەسەر دەکەین، پەیوەندی بە ئۆرگانێك و عوزوی هەیە بە ماددەی پێشوو ترەوە، کە باسی ئیدارەی هەڵبژاردن دەکەین، ئیدارەی هەڵبژاردن دیارە جوزئی موکەمیلی ئەنجومەنی دەستەیە، ئەوەی کەمن تەسەور دەکەم، پێویستە ئەم ماددەیە ئەم بابەتانەی تێدابێت، یەکەم پێناسە، دووەم، پێکهاتە، سێهەم ئەرك و فەرمانەکان، ئەوەی مولاحەزەم کرد سەبارەت بە ئەنجومەنی دەستە کە دیارە موناقەشەکانی دواخرا، تەفسیلاتێکی زۆر تری تیا ڕەچاو کراوە، بەلاّم لەمەسەلەی ئیدارەی هەڵبژاردندا، مەسەلەکە زۆر بە ئیجمال هێڵراوەتەوە، یەکەم/ پێناسەکە پێناسەیەکی زۆر وازح و ڕوون نیە، دووەم/ پێکهاتەکانیشی تەنها ئیکتیفا کراوە، ئەو پرۆژەی کە لەبەر دەستماندایە، تەنها ئەڵێت پێك دێت لە نووسینگەکانی هەڵبژاردن لە پارێزگاکانی هەرێم، کە ئەمە بەڕاستی دەقیق و ورد نیە، ئەوەی کە لیژنەی یاسایی بەڕێز پێشنیازیان کردووە، بەشێك لەو ئیشکالاتانەی حەل کردووە، چونکە باسی پێکهاتەکانی ئەم ئیدارەی هەڵبژاردنەی کردووە، هەرچەندە ئەوەش بوونی فەرمانگەکان بەو زۆریەو بەڕێوەبردنیان لەلایەن بەڕێوەبەری گشتیەوە، خاڵی نیە لە ئیشکال، دەکرێت ئەو فەرمانگانە بەڕێوەبەرێك بەڕێوەیان ببات، بۆیە من پێم باشە تەبەنای صیاغەی لیژنەی یاسایی بکەین، بەلاّم بە ورد کردنەوەیەکی زیاتر، بۆ ئەوەی

تەناسوب و تەناسوقێك هەبێت، هەم لە نێوان ئیدارەی هەڵبـژاردن، تـەنها وەكو گرنگـی پێـدان لەگـەڵ ئەنجومەنی دەستەكەدا، ئەوەی دووەم لە پرۆژەكەدا خاڵی دووەمیـان، بەراسـتی تەحصـیلی حاصـلە، چـونكە نووسـینگەكانی هەڵبـژاردن لـە پارێزگاكـانی هەرێمـدا سـەر بـە دەسـتەی هەڵبـژاردن دەبـن، وە تەحصـیل حاصلەو، هەر بڕگەیەكە كافیە لەو بارەیەوە، بۆیە من تەئكید دەكەمـەوە، كـە صـیاغەكەی لیژنـەی یاسـایی بەو جیاوازیەی كە پێویست ناكات فەرمانگەكان بەڕێوەبەری گشتی بەڕێوەیان ببات، بەڕێوەبـەرێك كافیـەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئامینە ذكری كەرەمكە.

بەڕێز ئامینە ذكری سعید یوسف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەڵبەت ئەز تەئیدا گۆتنا كاك حـاكم رزگـار و شـڤانی دكـەم، چـنكی ئـەم نیقاشـی سـەر هەیكەلیـەتا یـا ڤـی ماددەی دكەم، یا كو گرێدایە ماددەی چار و پێنج ڤە، ئەگەر بێم بەحس بكەم رەئیسی دائـیرەی ئینتیخـابی دێ چەوا دێتە هەڵبژاردن؟، كیە د ئەندامێ وێ هەیئەی بیتن؟، مەرجێت وی چنە؟، كی دێوان دانـیتن؟، یـا رەئیسێت مەكاتبێت یا مەحافەزاتە، سەلاحیەتێت وان دێ چ بیتن؟، چەوا هێنـە دارشـتن؟، تشـتەكا گرێـدایا ب هەیكەلیەتا، ڤێ ئیداریێ ڤە، یەعنی ڤێ مەجلسێ ڤە، ژلایێ دیكەش ئەگە ئەم بێین سەح كەینێ، یـەعنی ئەمە مناقەشەی سەر تشتەكی دكەین، بۆ نموونە ئەگەر بێـی برگـا سـێیێ، كاملـەن گـەل ماددەیـا چـارێ كـو دبێژیتن هەیئە پێك دێـتن ژ مەجلسێ ئـو ئیـدارا ئینتیخـابی، ڤـێ برگێـدا دبێـژیت وەسـەنا پێچیت كـو یـا خازعە بۆ مەجلسێ، كو یاساییێدا یەكسانن بەرانبەر ئێك و دوو، یـەعنی كـو دێ چـەوا یـا خـازع بـیتن، ژوان دێ ژی ئەزی دبینم، ئەزی چونكی گرێدایا ب هەیكەلی داخازێ دكەم كو بێتە تەئجیل كرنێ و دیراسا بێتـە سەر كرنێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ناسك خان فەرموو.

بەڕێز ناسك توفیق عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە منیش دەنگی خۆم دەخەمە پاڵ كاك حاكم و ئامینە خان، كە بەڕاستی ئەوە ئەو ماددەیە ڕەبتی زۆرە بە ماددەی (5)ەوە، ئەسڵی ماددەكەش، ماددەی شەشەم بڵێین لە ئەسڵی پرۆژەكە كەم و كورتی زۆرە، ئەوانە د.صباح ئیشارەتی پێدا، مـن حـەز ناكـەم زۆر لەسـەری بـڕۆم، بۆیـە یەكسـەر لەسـەر پێشنیارەكەی لێژنـەی یاسایی دەڕۆین ئەگەر تەئجیل نەكرا، ئەوان هاتوون بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن، جارێ هـەر ناوەكـەی فیعلـە، بەڕێوەبردنی هەڵبژاردن، ئایا ئـەوە بەڕێوەبەرایـەتی یـە؟ چـیە؟ هـەر ناوەكـەی، ئـەوە یـەك، دوو: سـەرۆكی ئەوە بەڕێوەبەرە جێگەی نەبۆتەوە، لە ناو پێشنیارەكەی ئەوانیشدان نازانین سـەرۆكی ئـەو ئیدارەیـە چـیە

یەعنی؟ ئایا ئەی ئەگەر ئەو فەمانگانە بەپلەی بەڕێوەبەری گشتین، ئەی سەرۆکی ئەو ئیدارەیە چی دەبێت؟ ئەی ئەو ئەندامی دەستە کە دەبێ، بە پلەی چی دەبێت؟ ئینجا ئەگەر ئەو فەرمانگە زۆرە هەیە، بەڕاستی دیسان مەخاوفی ئەوەی کە ئەو کەم و کورتیەی کە لە بودجە هەبوو، بڕێکی زۆر کە لە بودجەی ئەمساڵ ڕۆیی بۆ بودجەی تەشغیلی، دیسان لێرە ژمارەیەکی زۆر، بۆیە ئەگەر هەتا بکرێ کەم بن، یەکیان بخەین، کاروباری دارایی و کارگێری بەیەکەوە بن، یاسایی بچێتە پاڵ چاودێری، بەڕاستی پەیوەندییەکان دەبێ ئیعلامی لەگەڵ بێ، چونکە من پێموایە ڕاگەیاندن زۆر زەرووره، ئینجا نووسینگەکان دیار نیە لە چی پێك دێن، بەرپرسەکانیان کێن؟ ئینجا دوای ئەوە دێتە سەر ئەوەی باس لە پارێزگاکانی هەرێم دەکات، ئەوانەی دەرەوە، بەڕاستی ئەوانە هەموو کۆمەڵێ مولاحەزەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە ڕاپۆرتەکەی لێژنەی یاسایی دەکەم، لەگەڵ زیادکردنی دوو بڕگە، نووسینگەکانی دەرەوەی هەرێم، لەگەڵ ڕاگەیاندن دا، هەروەها پێم باشە ئەو بڕگەیەش ئیزافە بکرێت بۆ سەرعەرەبیەکە (یتم محاسبة رؤساء و أعضاء المكاتب الإنتخابية عن إدارة أعمالهم و يتم محاسبتهم و إستبدالهم بصوت أكثرية أعضائهم)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تایبەت بەو ماددەیە من پشتگیری لە ڕای لێژنەی ناوخۆ دەکەم بەوەی کە زۆر نەچۆتە ناو تەفاصیلی هەیکەل و پەیکەربەندی ئیدارەی ئینتیخابی، بۆ؟ لەبەر ئەوەی ئێمە لە ماددەکانی پێشوو بۆ مەسەلەی ئیدارەکردنی مالی، بۆ دەرکردنی ڕێنمایی، بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ چاودێران، لەگەڵ میدیاکاران، لە ناوخۆ و لە دەرەوەی هەرێمی کوردستان، لەگەڵ خەبیرەکان، حەقمان داوە بە ئیدارەی ئەنجومەنی دەستەکە، بەڕێنمایی ئەو بابەتانە ڕێکبخات، ئەوە خاڵێك، خاڵێکی تر: ئەوەی کە پێی دەوترێ (بەڕێوەبەری ئیدارەکە)، بە هەمان شێوە بۆ فەرمانگەکانی تریش دەکرێ دواتر بە ڕێنماییەك یان بڕیارێك لەلایەن ئەنجومەنەکەوە دەست نیشان بکرێت، وەکو ئەوەی کە لێژنەی ناوخۆ پێشنیاری کردووە، کە سێ کەس لە ئەندامانی ئەنجومەنی دەستەکە رابسپێرن بۆ ئامادە کردنی ئەم پەیکەرە، ئەوە کە بەڕێزان لە لیژنەی ناوخۆ پێشنیاریان کردووە، من تەسەور دەکەم زۆر واقیعی بێت بۆ ئێستاو بۆ داهاتووش، بۆ؟ لەبەر ئەوەی مەعاییری دەولی بۆ باش بەڕێوە چوونی کاروباری هەڵبژاردن بەردەوام پێشوە چوون بەخۆیەوە ببینێت،

بۆیە لەوانەیە هەندێك مەعاییر لە داهاتووی نزیك كە دروست ببن، وا بكەن كە تۆ فەرمانگەیەكی نوێ دروست بكەیت بۆ بەڕێوەبردنی هەڵبژاردنەكان، بۆیە بە باوەڕی من نەچوونە ناو تەفسیلی بەڕێوەبەرەكان و فەرمانگەكانی ئیدارەی ئینتیخابی كارێكی باش دەبێت، ئەمە بەدوورمان دەخات لەوەی كە سبەی رۆژ ئەگەر دەستەی هەڵبژاردن و راپرسی لە هەرێمی كوردستان پێویستی بەوە بێت فەرمانگەیەكی نوێ بكاتەوە لەناو ئەو دەستەیە، یان لەناو ئیدارەی ئینتیخاباتدا، جارێكی تر مەشروعێك تەقدیم نەكەین بەوەی كە هەمواری ئەم قانونە بكرێت و تەنها لەبەر ئەوەی كە فەرمانگەیەك دروست بكەین، واتا ئێمە لە رێی ئەوەی كە نەچینە ناو تەفاسیلی فەرمانگەو بەڕێوەبەرایەتیەكان، سەلاحیەت دەدەین بەو ئەنجومەنەی كە لێرە لە پەرلەماندا دەنگیان پێ دەدرێت و سیقەیان پێ دەدرێت و، مەسئوولن بەرامبەر بە پەرلەمان، ئەوان حەقیان هەبێت پەیكەری ئیدارەی ئینتیخابی دابنێین، ئەوە خاڵێك، خاڵێكی تر/ ئەوەی كە لە بڕگەی 3 هاتووە، بزەبت ئێمە ئەو واجبە، ئەو مەسئوولیەتە دەخەینە سەر ئەستۆی ئەنجومەنی دەستەكە، بەوەی كە ئیدارەی ئینتیخابی و ئەوانەی كە كارمەندن تێیدا لە بەڕێوەبەرەوە تا فەرمانبەرێكی ئاسایی لەبەرامبەر ئەم ئەنجومەنە لێپرسراو بن، یەعنی لێپرسینەوەیان لەگەڵدا بكرێت، ئەگەر بەباشیش زانرا، ئەنجومەنەكە ئەو كاتە كار دەكات بەپێی ئەو رێنماییانەی لەداهاتوو دەریدەكات، فەرمانبەرەكە، یان بەڕێوەبەرە گشتیەكە، یان هەر كەسێك كەموكوڕی هەبوو، یان لادانی هەبوو لە یاساكە بە رێكاری یاسایی لایبەرێت، بۆیە بە باوەڕی من جارێكی تر دەڵێم چوونە ناو تەفسیلی پەیكەر بەندی ئیدارەی ئینتیخابی تەسەور دەكەم لە بەرژەوەندی پرۆژە یاساكەو ئیدارەی ئینتیخابی نابێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، سوپاس بۆ هەموو ئێوەی بەڕێز كە بۆچوونی باشتان پێشكەش كرد، ئێمە ئێستا لەسەرۆكایەتی دانیشتنەكە دوادەخەین بۆ رۆژی چوارشەممە سەعات (10)، داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ و ئەو ئەندامە بەڕێزانە دەكەین، كە دەیانەوێت پرۆژەكە دەوڵەمەند بكەن، محاوەلە دەكەین رۆژی چوارشەممە تەواوی بكەین، داوا لە لیژنەی یاسایی و ناوخۆ دەكەین و سەرۆكایەتیش لەگەڵیان كۆ دەبێتەوە، بۆ ئەوەی بەشێوازێكی زۆر رێك و پێك دابڕێژرێتەوە، تا رۆژی چوار شەممە سەعات (10) بەخواتان دەسپێرین، ئێستاش كۆتایی بە دانیشتنەكەی ئەمرۆ دەهێنین بۆ رۆژی چوار شەممە سەعات (10)ی بەیانی دەستی پێ دەكەینەوە.

فرست احمد عبدالله	**د. ارسلان بایز اسماعیل**	**محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی)**
سكرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆكی پەرلەمانی**	**سەرۆكی پەرلەمانی**
كوردستان – عێراق	**كوردستان – عێراق**	**كوردستان - عێراق**

پەرلەمانی كوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (4)

چوارشەممە رێكەوتی 6\10\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (4)

چوارشەممە رێكەوتی 2010/10/6

کاتـژمێر (11)ی پـێش نیـوەڕۆی ڕۆژی چوارشـەممە ڕێکـەوتی 2010/10/6 پەرلـەمانی کوردسـتان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کـەرکووکی) سـەرۆکی پەرلـەمان و، بـە ئامـادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و، بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری پەرلـەمان، دانیشـتنی ژمارە (4)ی خولی سێیەم، ساڵی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پێڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق، دەسـتەی سـەرۆکایەتی پەرلـەمان بڕیـاری درا دانیشـتنی ژمـارەی (4)ی خـولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی 2010/10/6 دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەسـتەی بـاڵای کۆمسـیۆنی هەڵبـژاردن لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جـەژنی ئێزیدیـەکان بەپشـووی فـەرمی لـە هەرێمی کوردستان – عێراق.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هـەرێمی کوردستان – عێراق.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بـەناوی گـەلی کوردسـتان، دانیشـتنەکەمان دەکەینـەوە، خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن، سـاڵی دووەم، خـولی گرێدانی یەکەم، ژمارەی دانیشتن (4)، ڕۆژی دانیشتن 2010/10/6، بەرنامەی کار:

بـەپێی حوکمـەکانی بڕگـەی (1)ی مـاددەی (20) لـە پێـڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموار کـراوی سـاڵی 1992ی پەرلـەمانی کوردسـتان – عێـراق، دەسـتەی سـەرۆکایەتی پەرلـەمان بڕیاریـدا بەرنامـەی کـاری دانیشـتنی ژمـارە (4)ی خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن لـە کاتـژمێر (10)ی سـەرلەبەیانی، ببـوورن بـەهۆی کێشەی تەکنیکیەوە دانیشتنەکەمان سەعاتێك دوا خرا، سەعات (11)ی پـێش نیـوەڕۆ، ڕۆژی چـوار شـەممە ڕێکەوتی 2010/10/6 بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەسـتەی بـاڵای کۆمسـیۆنی هەڵبـژاردن لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جـەژنی ئێزیدیـەکان بەپشـووی فـەرمی لـە هەرێمی کوردستان – عێراق.

3- **خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.**

4- **خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و كۆبوونەوەكانی گشتی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.**

ئێستاش داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ دەكەین كەرەم بكەن بۆ شوێنی خۆیان، لیژنەی یاسایی كەرەم بكەن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

هەروەك هەموو لایەك ئاگادارن كە لەسەر ڕۆشنایی بڕیاری سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان لەدوا كۆبوونەوەیدا كە بڕیار درا بە ئەنجامدانی كۆبوونەوەیەكی هاوبەش لەنێوان لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆی پەرلەمان، بۆ بەدواداچوونی ئەو بڕگەو ماددانەی كە لە كۆبوونەوەی پێشتر ڕاو سەرنجیان لەسەر درا، دوێنێ وەكو هەردوو لیژنەی هاوبەش كۆبوونەوەیەكمان ئەنجامدا كە (7) سەعاتی خایاند لە بەشێكی ئەو كۆبوونەوەیەدا سەرۆكایەتی پەرلەمان بەشداری كرد، لەدوای پێداچوونەوە بە پرۆژەكەو پێداچوونەوە بە بڕگەو ماددەكانی گشت پرۆژەكەو، بەهەند وەرگرتنی ڕاو سەرنج و تێبینیەكانی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، بۆیە ئێمە وەكو هەردوو لیژنەی هاوبەش گەیشتینە ئیتیفاقێك لەسەر هەموو بڕگەی ئەم پرۆژەیەو، ڕاپۆرتیشمان ئامادە كردووەو دەست نیشانی بڕگەو ماددەكانمان كردووە، بەهەند وەرگرتنی ڕاو سەرنج و تێبینیەكانی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، تەنها دوو ماددە نەبێت، یەكەمیان/ ماددە (4)ـە لە ئەسڵی پرۆژەكە، دووەمیان/ ماددەی (13) لە ئەسڵی پرۆژەكە، كەی هاتینە سەر ئەو بڕگانە تەوزیحات و تەفسیلاتی زیاتری دەدەینێ، بۆیەش ئێستا پێشنیار دەكەین بۆ سەرۆكایەتی پەرلەمان كە ئەو بڕگەو ماددانەی كە ماونەتەوە گفتوگۆی لەسەر نەكراوە لە ئەسڵی ڕاپۆرتی لیژنەی هاوبەش بكرێتە ئەساس بۆ موناقەشە كردن، بۆ ئەوەی بڕگە بە بڕگە بە ماددەكاندا بچینەوە، بۆ ئەوەی بڕیاری گونجاوی لەسەر بدەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كەرەم بكەن، فەرموون.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الفصل الثالث

تشكيلات الهيئة

المادة الخامسة:

تتألف الهيئة من:

اولا- مجلس الهيئة

ثانيا- الادارة الانتخابية.

1- مجلس الهيئة: و يتألف من (9) تسعة اعضاء يختارهم البرلمان بالاغلبية المطلقة لعدد اعضائه بعد ترشيحهم من قبل لجنة خاصة يشكلها البرلمان من جميع مكوناته على ان يكون ثلاثة من اعضاء المجلس على الاقل من القانونيين وعلى ان يراعي تمثيل النساء وتكون مدة ولاية الهيئة خمس سنوات تقويمية.

2- يشترط فيمن يرشح للمجلس ما يلي:

أ- ان يكون من مواطنى الاقليم و مقيما فيه اقامة دائمية.

ب- ان يكون حاصلا على شهادة جامعية اولية على الاقل.

ج- لا يقل عمره عن (35) خمسة وثلاثين سنة .

د- ان يكون من ذوي الخبرة والاختصاص في العمل الاداري والمشهود له بالكفاءة والنزاهة والاستقلالية.

ه- ان لايكون محكوما بجريمة مخلة بالشرف.

و- لم يشارك في الجرائم التي خطط لها او ارتكبها نظام البعث في العراق.

ز- ان يكون مستقلا من الناحية السياسية.

3- يؤدي اعضاء المجلس اليمين القانونية امام مجلس القضاء في الاقليم وبالصيغة التالية:

(اقسم بالله العظيم ان أودي مسؤوليتي القانونية والمهنية بأمانة وتفان واخلاص واعمل على انجاز المهام الموكلة الي باستقلال وحياد والله على ما اقول شهيد).

4- يكون اعضاء المجلس بدرجة خاصة ومتفرغين لاعمال الهيئة لمدة خمس سنوات قابلة للتجديد.

5- أ- ينتخب المجلس في جلسته الاولى بالاغلبية المطلقة لعدد اعضائه رئيسا ونائبا ومقررا للمجلس ورئيسا للادارة الانتخابية.

ب- تكون مدة ولاية رئيس المجلس ونائبه والمقرر ورئيس الادارة الانتخابية سنة واحدة قابلة للتجديد بالاغلبية المطلقة لعدد اعضائه.

ج- رئيس المجلس هو الممثل القانوني للهيئة.

6- يمارس رئيس المجلس اومن ينوب عنه الصلاحيات الآتية:

أ- ادارة اعمال المجلس الادارية والتنظيمية.

ب- اعداد جدول اجتماعات المجلس وعقدها وترؤسها بما في ذلك اي اجتماع يطلبه ثلاثة من اعضاء المجلس على الاقل.

ج- اية مهام اخرى يكلفها به المجلس.

7- يكون اجتماع المجلس صحيحا بحضور الاغلبية المطلقة لعدد اعضائه وتتخذ قراراته باغلبية الحاضرين وفي حال تساوي الاصوات يرجح الجانب الذي يصوت معه الرئيس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێمە ئەسڵی پرۆژەکەمان وەکو خۆی دەمێنێ، ئەمە هی هەردوو لیژنەی هاوبەشە، کە ئێستا پێشکەشی دەکەن، ئێمە لە جەلسەی پێشووتریش گفتوگۆمان لەسەر کردو هێشتمانەوە بۆ ئەوەی ئەو دوو لیژنەیە راپۆرتی خۆیان دووبارە دابڕێژنەوە لەسەر ئەو کەموکورپیانەی کە هەبوو، بەلاّم لە ئەسڵی پرۆژەکە ئێمە خوێندمانەوە بە کوردی و بە عەرەبی، رەئی هەردوو لیژنەمان لەسەر وەرگرت، ئێستا ئەمە رەئی لیژنەی هاوبەشە بۆ ئەسڵی پرۆژەکە، یەعنی بۆ ئاگاداریتان، ئەوە پرۆژەیەکی تازە نییەو رەئی لیژنەی هاوبەشە، هەردوو لیژنەکە، لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ لەسەر پرۆژەکە کە لە ئەسڵدا خوێندنەوەمان بۆ کرد، بۆیە کاك نەریمان فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی ناوخۆ و یاسا راپۆرتی هاوبەشمان دانا، بەلاّم ئێستا ئەو راپۆرتە لەبەر دەستی ئەندامانی پەرلەماندا نییەو نەخراوەتە سندوقەکانەوە، بۆیە داوای دواخستنی کۆبوونەوەکە دەکەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پێشنیارەکەت قەبول کراو حەقی خۆتە، داوا دەکەین ئێستا ئەو پرۆژەیە بخرێتە بەردەستی ئەندامانی پەرلەمان، لیژنەی ناوخۆ کەرەم بکەن.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێ یەم

پێکهاتەی دەستە

ماددەی چوارەم

دەستە پێك دێت لە:

یەکەم:ئەنجومەنی دەستە

دووەم :بەرێوە بردنی هەڵبژاردن

1- ئەنجومەنی دەستە:

لە 9 ئەندام پێك دێت کە لە لایەن لێژنەی یەکەی تایبەتەوە پالێوران کە پەرلەمان لە هەمووپێکهاتەکان دروست دەکات کەلەلایەنی کەم 3 ئەندامی ئەنجومەن یاسایی بن و رەچاوەی نوێنەرایەتی ئافرەتان بکرێت و ماوەی کارکردنیان تەنها 5ساڵ دەبێت.

2- دەبێت پالێوراو بۆ ئەنجومەن ئەو مەرجانەی هەبێت:

ا- هاوولاَتی ودانیشتووی هەمیشەیی هەرێمی کوردستان-عێراق بێت.

ب-لایەنی کەم خاوەن بڕوانامەی زانکۆ بێت.

ج- تەمەنی لە 35ساڵ کەمتر نەبێت.

د- خاوەن تواناو شارەزایی وپسپۆری لەکاری بەرێوەبردنداو پاك وبێ لایەن وبێت و سەربەخۆبێت.

هـ- بە تاوانێکی (مخلة بالشرف)حوکم نە درابێت.

و- بەشداری لەو تاوانانە نەکردبێت کە رژێمی بەعس لە هەرێمی کوردستان وعێراقدا نەخشەی بۆ کێشابێ وئەنجامی دابێت .

ز- لە رووی سیاسی یەوە سەربەخۆبێت .

3- ئەنجامدانی ئەنجومەنی دەستە لەبەردەم ئەنجومەنی قەزای هەرێمی کوردستان ئەم سوێندە یاسایی یە دەڵێن:

(سوێندبێ بەخوای مەزن کە ئەرکی یاسایی وپیشەیی خۆم بەئەمانەتەوە ولە خۆبوردانەو بەدڵسۆزی یەوە بە جێبگەیێنم و کار لەپێناو بەجێ گەیاندنی ئەرکی سەرشانم بەسەر بەخۆیی بێلایەنی دەکەم و، خواش لەوەی کە دەیڵێم شاهێدە).

4- ئەندامانی ئەنجومەن بە پلەی تایبەت تەرخان دەبن بۆکاری دەستە بۆ ماوەی پێنج ساڵ وە دەکرێت تازە بکرێتەوە.

5/ أ- ئەنجومەن لە یەکەم کۆبونەوەی خۆیدا بەزۆرینەی رەهای ژمارەی ئەندامانی سەرۆك و جێگرو بڕیاردەر، بەڕێوەبەری هەڵبژاردن دەست نیشان دەکات .

ب- ماوەی کارکردنی سەرۆك وجێگر و بڕیاردەری ئەنجومەن و بەڕێوەبەری هەڵبژاردن یەك ساڵە ودەکرێ تەنها یەکجاریش بەزۆرینەی رەهای ئەندامان ماوەی کار کردنیان تازە بکرێتەوە.

ج- سەرۆکی ئەنجومەن نوێنەری یاسایی دەستەکەیە.

6- سەرۆکی ئەنجومەن یان ئەو کەسەی دەبێتە بریکاری ئەم دەسەلاَتانە پیادە دەکات.

ا- بەڕێوەبردنی کارەکانی بەڕێوەبردن .

ب-ئامادەکردنی خشتەی کۆبوونەوەکانی ئەنجومەن و گرێدان و سەرۆکایەتی کردنی کۆبوونەوەکان. بەوانەشەوە کەلە سەر داوای سێ لە ئەندامان گرێ دەدرێ .

ج- هەر ئەرکێکی تریش کە ئەنجومەن رایدەسپێرێ.

7- کۆبوونەوەی ئەنجومەن بەزۆرینەی رەهای ژمارەی ئەندامانی راست دەبێت وبەزۆرینەی ئامادەبوانیش بڕیار دەدات ولەکاتی یەکسان بوونی دەنگەکان ئەرێ بۆ ئەلایە دەبێت کە دەنگی سەرۆکی لەگەڵدایە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان، بۆ ئەوەی ئەم ئیستنساخە بکرێت و لەبەر دەستی ئێوەی بەرێز بێت، ئێمە وامانزانی دابەش کراوە بەسەرتان، یەعنی بەحەقیقەت حەقی ئێوەیە، بۆیە سەعاتێك دانیشتنەکە دوا دەخەین، تاکو دێتە لای ئێوەی بەرێزو پاش سەعاتێکی تر بەدەوام دەبین لەسەری.

دانیشتنی دووەم

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان، بەردەوام دەبین لەسەر دانیشتنەکەمان، لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن بۆ کارەکانتان، بەرێزان، ئێستا ئەو بەرێزانەی دەیانەوێت موداخەلە بکەن، دەتوانن ناویان بنووسن، ئەگەر هیچیش نییە دەیخەینە دەنگدانەوە، بەرێزان، ئەم بەرێزانە ناویان تۆمار کردووە بۆ قسە کردن، (پەیمان عزالدین، پەریهان قوبلای، کوێستان محمد، عدنان عوسمان، ئاراس، ئەمیر گۆگا، ئارام قادر، د.احمد، عمر عبدالعزیز، حمە سەعید، هاوڕاز خۆشناو، پەروین عبدالرحمن، بێریڤان سەرهەنگ، امینە زکری، جعفر علی، د. زانا، پەیام احمد، عبداللە ملا نوری، شاهۆ سعید، سەرهەنگ، رزگار محمد، سەروەر عبدالرحمن، ناسك تۆفیق، سەرگوڵ، سمیر سلیم، رفیق صابر، عبدالسلام بەرواری، نەریمان عبداللە، کاردۆ محمد، هاژە، ئاشتی عزیز، عبدالرحمن حسین، گەشە، عمر عبدالرحمن، عمر نورەدینی، بورهان رشید، سۆزان شهاب)، کەسی تر نییە؟ کەرەم بکە پەیمان خان.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەرەتای قسەکانی دەنگی دەرنەچووە.

لە پەرلەماندا قسەی لەسەر دەکرێت، ئێمە گرنگی زۆرمان پێداوەو هەمووومان بە ئەهمیەتەوە بە جیاوازی ئیتیجاه و بیروڕاکانەوە، قسەمان لەسەر ئەوە کردووە کە ئەم کۆمسیۆنە پرۆژەیەکی هەرە گرنگی نیشتمانی و نەتەوەیی یە، بۆیە پێویستی بەوە هەیە کە بە تەواوی تاوتوێ بکرێت، دوای ئەو چەند رۆژ تەئخیر کردنە، ئێمە لە کاتێك دا دێینە سەر قسە کردن لەسەر ئەم مەوزوعە، دەبێ ئێمە بزانین ئیجابیات و سلبیاتی زۆرینە لە چی دایە و ئیجابیات و سلبیاتی کە موقتەرەحێکی پێشتر هەبوو من بۆ خۆم هەتاوەکو ئێستاش لەگەڵ ئەو موقتەرەحەی لیژنەی ناوخۆم کە بە دەنگی دوو لەسەر سێ بێت، سلبیاتی کامیان زۆرترە یان کەمترە، بەبڕوای من ئێمە لە پەرلەماندا بۆ خۆمان دوو حاڵەت زۆر ڕۆشنە لەبەرچاومان، یەکێکیان گرفتی زۆینەیە کە لە پەرلەمانی کوردستان دا هەیە، دووەمیان گرفتێکە کە ئێمە لە پەرلەمانی عیراقدا دیسانەوە لە حاڵەتەکەداین زۆر جار لەبەرئەوەی کورد لەگەڵ ئەوەی کەمینەیە لەڕووی ژمارەوە، بەڵام پێداگری زۆر گەورەو گرنگ دەکەین لەسەر ئەوەی کە شتێك نیە بەناوی کەمینە و

زۆرینە لەو حاڵەتانەی کە دێتە ناو بەرژەوەندیە نیشتمانیەکان و بەرژەوەندیە نەتەوایەتیەکانەوە، ئەم پرۆژەیەش لێرەدا وایە، بۆیە بەبڕوای من ناکرێت ئێمە بە دوو فاقی لە عیراق دا تێڕوانینمان بۆ کەمینە و زۆرینە لەبەرامبەر پرۆژە نەتەوایەتیەکاندا شێوەیەك بێت، بەڵام لە هەرێمی کوردستاندا بە 180 پلە جیاوازی هەبێت، بۆیە من لەو خاڵەدا بۆ زەمانەتی پاراستنی بەرژەوەندی نەتەوایەتی و بۆ زەمانەتی پاکی و رەزامەندی هەموو لایەنەکان لە ئایینەدی هەر هەڵبژادنێك کە لە هەرێمی کوردستاندا لەلایەن ئەم کۆمسیۆنەوە بکرێت لەگەڵ ئەوە دام کە بە وەرگرتنی ڕای دوو لەسەر سێی ئەندامانی پەرلەمان بێت، خاڵێکی تر کە هەر لەو ماددەیەیە و دەمەوێت قسەی لەسەر بکەم مەسەلەی موشارەکەی ژنە کە دیسانەوە لە راپۆرتە هاوبەشەکەشدا هاتووە کە باس لەوە دەکات کە (یراعی تمثیل النساء) کە ئەمە بەڕاستی بۆ دڵخۆشکەریە یان بڵێین ناچێتە قاڵبی یاساییەوە کە چۆن موراعاتی نسبەی ژن دەکەی؟ بە چ ئالیەتێك کە پێویستە ئەوە تەحدید بکرێ، چونکە مەبەست لە موشارەکەی ژن لە هەر با بڵێین دەزگایەکی یان دامەزراوەیەکی ئەم هەرێمە مەبەست لێی ڕووکەشی نیە بۆ ئەوەی ژنێك یان دووان دابنێی بۆ ئەوەی بڵێی تەمسیلی ژنانم هەیە، سوپاس

بەڕێز پەریهان قوبلای محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من پێشنیارێکم هەیە بە نیسبەت ماددەی (تتألف الهیئة) بۆ نموونە ئەگەر سەیری الاغلبیة المطلقة بکەین لە هەموو بڕگەکاندا هاتووە، ئەگەر زیاتر حەق بدەین بەو کۆمسیۆنە کە بڵێی دیموکراتی تر بێ و ئەغلەبیەی موتڵەقەکە لاببەین بیکەین بە دوو لەسەر سێ ئەوە زۆر زۆر باش دەبێت، یەعنی بۆ نموونە قەرارەکە دوو لەسەر سێی ئەعزای ئەو کۆمسیۆنە بێت هەرچی قەرارێك بێت، هەروەها دەنگدان لەسەر ئەم کۆمسیۆنە لە پەرلەمان بە دوو لەسەر سێ بێت، هەروەها لە بڕگەی (ز) هاتووە (ان یکون مستقلا من الناحیة السیاسیة) زکری نەکردووە ناحیەی سیاسی یەعنی چۆن میکانیزمەکە چیە بۆ ئەوەی بزانین فعلەن ئەمە موستەقل دەبێت لە ناحیەی سیاسی، ئەگەر ئەوە زیاتر ڕۆشن بێت باشتر دەبێت، هەروەها بە نیسبەت پەیمان خانیش ئەوەی گوت کە تەمسیلی نیساء بکرێت بە چەند یەعنی؟ خۆی 9 ئەعزائی تیایە، ئەگەر نیوەی بێت، یان پێنج بە چوار بێت، سێ بە نۆ بێت، یەعنی ئەمە هین نیە، ئەگەر ئەمە لاببردرێت بە تەئکید عەدەدەکە زۆر باشتر دەبێت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان، هەموومان ئاگادارین لە یەکەم ڕۆژی گفتوگۆ کردن لەسەر ئەم پرۆژە یاسایە کۆمەڵێك لە هاوڕێیانم ئەوەیان دووبارە کردەوە، کە ئەم دەستەیە دەزگایەکی نیشتمانی و نەتەوەییە، هەمووشمان دەزانین دواتر هەموو دەزگاو دامەزراوەکانی تر بەر ئەنجامی کاری ئەم دەستەیە دەبێت، واتا بەری کاری ئەم کۆمسیۆنە نەخشەی سیاسی هەرێمیش دەگۆڕێت، جا بۆ ئەوەی هەمووومان ئەو نیەتە باش و پاکەمان بکەینە واقیع، وا پێویست دەکات دەستە بە دەنگی هەموو پێکهاتەو لایەنەکانی ناو پەرلەمان دابمەزرێت، خۆ رەنگە رۆژێك دابێت نەخشەی سیاسی ئەم پەرلەمانەش بگۆڕدرێت، ئەوەی ئەمڕۆ ئۆپۆزسیۆنە ببێتە دەسەڵات و ئەوەی دەسەڵاتە ببێتە ئۆپۆزسیۆن، کەواتە بەشداری هەموو پێکهاتەکان بۆ ئایندەی ئەم

نیشتمان و نەتەوەییە، بەلاّم نەك بۆ ئەو واقیعەی ئەمڕۆی پەرلەمان، بۆیە داوا دەكەم دەنگدان بۆ دەستەكە بە دوو لەسەر سێی ئەندامانی پەرلەمان پەسند بكرێت، نەك زۆرینەی ڕەها، سەبارەت بە بڕگەی دووەم خاڵی (ج) پێشنیار دەكەم تەمەنی (35) ساڵ بكرێتە (30) ساڵ، چونكە ئێستا كۆمەڵێك گەنج لە بواری هەڵبژاردن تێگەیشتوون، كە ماوەیەكە لە دەزگاو دامەزراوەكانی هەڵبژاردن كار دەكەن، سەبارەت بە خاڵی (ز) سەبارەت بە بێ لایەنی بوونی ئەندامانی، ڕەنگە كەسانێك هەبن پێش دوو، سێ ڕۆژ لەكاندید كردنیان واز لە حزبە سیاسیەكانیان بهێنن، بۆیە وا باشە ئەو كەسانە ماوەی چەند ساڵێك بێت كاری حزبیان نەكرد بێت، جا هەشت ساڵ، یان دە ساڵ بێت، بۆ ئەوەی دڵنیا بین كە سەربەخۆیی تەواوەو ماوەیەكە كاری حزبی نەكردووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك عەدنان كەرەم بكە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی دەتوانێت هەرێمەكەمان بپارێزێت، ئەوەی دەتوانێت موئەسەساتێكی شەرعی و تەشریعی بەهێزو كارێگەر لە ولاّتەكەمان دروست بكات، بۆ ئەوەی بتوانێت كابینەیەكی بەهێز دروست بكات، بۆ ئەوەی بتوانێت خزمەتێكی زیاتر لە كۆمەلاّنی خەڵكی كوردستان بكات، بۆیە كە دێم قسە لەسەر دەستەیەكی لەم چەشنەدا دەكەین، لەڕاستیدا دەبێت تێبگەین لەوەی كە دیموكراسیەت تەنها بەكارهێنانی زۆرینە نییە، وەكو پرۆسەیەك، وەكو پرۆسەیەكی دەنگدان، دیموكراسیەت بەشێكە لە مافەكانی زۆرینە، بەلاّم بە دیوەكەی تریشیدا، دیوێكی زۆر گرنگ كە ناتوانێت ئەوەكەی تری پێ هین بكەین پارێزگاری كردنەو پاراستنەو ڕێز گرتنە لە مافی كەمینەش، بەتایبەت لە دامودەزگا گەلێكی گرنگ و هەستیاری لەم چە شنەدا، من پێموایە بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان، ئەمڕۆ ئەو ڕۆژە هەستیارە گرنگەیە، كە ئێمە بەرەو دوو ئاراستە دەبات، ئاراستەیەك، ئەگەر خوا نەكردە ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان لە لیستەكانی تر ڕەزامەند نەبن لەسەر ئەوەی پێكهاتەكە بەشێوەیەك بێت، كە ڕەنگدانەوەی هەموو پێكهاتەكانی ببێت لە پەرلەماندا بە زۆرینەی موتڵەقە، وەكو ئەوەی لەم یاسایەدا هاتووە، لەڕاستیدا ئێمە بە ئاراستەی ئەمە دەڕۆین، كە زۆرینە لە پەرلەماندا ڕێز لە كەمینەكەی نەگرێت، ڕێز لە ئیرادەی دەنگی دەنگدەرەكانی نەگرێت، ڕێز لە.............

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە وەرە سەر ماددەكە، ڕجائەن وەرە سەر ماددەكە، ڕەئیت چیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ ئەوەمان بۆ شەرح بكە، ئیحتیراممان بۆ ڕەئی زۆرینە هەیە، بۆ كەمینەش هەیە، هەموو یاسایەك كە دەدرێتە دەنگدان، دەنگی زۆرینە دەخوات، شەرتیش نییە دەنگی زۆرینە لە لیستێك بێت، یان لە فراكسیۆنێك بێت، لەوانەیە بۆ هەر ماددەیەك جەنابت بێت، یان هەر برایەكی تر لە فراكسیۆنێكی تر دەنگ دەدات، ئێمە ڕێزمان بۆ دەنگی زۆرینە هەیە، هەروەها ڕێزمان بۆ دەنگی تاكێكی ئەندامی پەرلەمان هەیە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەبەستت وەكو كێ؟ دەڵێی ئێمە ڕێزمان هەیە! جەنابت وەكو كێ دەڵێی ئێمە ڕێزمان هەیە؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

وەکو ئەندام پەرلەمان، وەکو سەرۆکایەتی.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش باسی ئەوەم کردووە، منیش باسی ئەوە دەکەم کە دەبێت زۆرینە ڕێز لە ڕەئی کەمینە بگرێت، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئێمە لە هەفتەی ڕابردوودا لە چەند هەفتەیەکدا ئەمەمان تەئجیل کردووە، لەبەر ئەوەی ئەو ماددەیە هەستیارەو، تکام وایە بوار بدرێت لە چوارچێوەی قانون و ئوصولدا موناقەشەیەکی وردتر لەگەڵ هاوڕێکانی خۆماندا بکەین، چونکە کە لێرە بڕیار دەدرێت لەسەر ئەم مەسەلەی، ئەمڕۆ بڕیار دەدرێت لەسەر ئەم مەسەلە حەساسە، چونکە ئەمە پەیوەستە بە ئایندەی سیاسییەوە، پەیوەستە بە ئیستیحقاقات هێزە سیاسیەکانەوە، پەیوەستە بە نزیکیەوە، پەیوەستە بە ئایندەی کورد لە بەغدا، یەعنی بە هەموو مەسائیلەکانی ترەوە، هەندێك مەجال بدرێت بەو مەسەلە، بۆ ئەوەی باشتر قسەی لەسەر بکەین، بە دیوەکەی تریشدا من پێموایە ئەگەر ئێمە ئەمڕۆ بڕیاری ئەوە بدەین ئەم موئەسەسە نیشتمانییە تەوافوقی هەموومانی تیا بێت بە دەنگی دوو لەسەر سێی ئەندامانی پەرلەمان، کە لە فراکسیۆنەکان و بەدەنگی خەڵکی کوردستان هاتونەتە پەرلەمان، ئەم موئەسەسەیە بڕیاری لەسەر بدرێت، پێموایە ئێمە دەچینە هەنگاوێکی گەورەوەو، هەنگاوێکی زوو لەو پەرلەمانە دەست پێ دەکات، ئەویش ئەوەیە کە هەوڵی پەرلەمانی کوردستان ئەو دەزگایەیە کە هەوڵ دەدات جۆرێك لە تەفاهوم، جۆرێك لە ئیتیفاق، جۆرێك لە تەوافوق لە کوردستان دروست بێت، بەتایبەتیش لەسەر موئەسەسە نیشتمانییەکان، کە پەیوەستە بە ئایندەمانەوە، بۆیە لەڕاستیدا ئەمڕۆ ئینفیراد کردن، منیش ڕێزم هەیە بۆ دەنگی زۆرینە، لە هەموو جەلسەکانی تردا ڕێزمان گرتووە لە زۆرینەو کەمینە، بەڵام لەڕاستیدا بۆ ئەم پرۆژەیە ئەگەر بە ئەغلەبیەی موتڵەق بێت، ئەمە حیسابی هەمان پرۆژەو یاساکانی تری بۆ دەکرێت، بەڵام ئەم دەستەیە جیاوازە، ئەم دەستەیە دەستەیەکی موتەخەصیصە، ئەم دەستەیە دەستەیەکی پرۆفیشناڵە، ئەم دەستەیە کە تەحەکوم بە ژیانی سیاسیەوە دەکات، کە تەحەکوم بە پەرلەمان و ئایندەی پەرلەمان و حکومەت دەکات، بۆیە شتێکی مەنتیقیەو، شتێکی یاساییە، ئەمڕۆ ئێمە پەسندی ئەوە بکەین کە بە زۆرینەی دوو لەسەر سێ ئەو هەیئە دروست بێت، ئەمەش وا دەکات کە هەموو ئەو پێکهاتانەی کە لە پەرلەمان حزوریان هەیە بە دەنگی خەڵکی کوردستان هاتوون، خەڵکی کوردستان ئیختیاری کردوون، بۆ نموونە (35) کورسی لە پەرلەمان دەکاتە نزیکەی 33٪ی دەنگی خەڵکی کوردستان، کە حزوریان هەیەو چەند جارێك داوای ئەوەیان کردووە کە دوو لەسەر سێ بێت، لێرەدا زۆرینە ئەمڕۆ لە پەرلەماندا، خوشك و برایانی ئێمە لە پەرلەمانتاران لەڕاستیدا بەو هەڵوێستەوە بێن، لەگەڵماندا ڕێز لە ئیرادەی و، مەترسیەکان و تەفەهومی مەخاوفەکانی کەمینە، یان ئەقلیە بکەن، لەڕاستیدا مەخاوفێکی زۆر گەورەمان هەیە لەوەی کە ئەم دەستەیە ئەگەر بەو شێوازە دیموکراسیانە نەبێت، ئەم دەستەیە ببێتە هۆکارێك بۆ

ئەقصائی ئۆپۆزسیۆن، بۆ پەراوێزخستنی ئۆپۆزسیۆن، لەڕاستیدا ناتوانین ئێمە وەکو نوێنەرایەتی سەدان هەزار خەڵکی کوردستان لێرەدا تەئیدی شێوازی پێکهێنانی دەستەیەك بکەین، کە ئەو دەستەیە خوا نەکردە ببێتە هۆکارێك بۆ پەراوێزخستنی دەنگ و ئیرادەی ئەوان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزام فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم تەقریرەی بۆ ئێمە هاتووە، ئەوە نییە دوێنێ لە لیژنەی قانونی و لە بەینی هەردوو لیژنە، لیژنەی قانونی و لیژنەی ناوخۆ لەسەری ڕێکەوتین، یارمەتی بدە، قسەکەم تەواو نەکرد..........

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی یاسایی رەئیتان، با جوابتان بدەنەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ دەستکارییەکی ئەو تەقریرە نەکراوە، بەڕێزان تەوقیعیان لەسەر کردووەو ئەو تەوقیعی کردووە، ئەوەی لەوێ نەبووە ڕەنگە مولاحەزاتی خۆی تەدوین کردیە لەسەر بڕگە و ماددەکانی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بورهان فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یارمەتیم دەدەیت، سێ فەقەرەی نەقصە ئەم ڕاپۆرتەی لێرە هاتووە:

یەکەمیان/ (على الهيئة وضع الآليات المناسبة لضمان مشاركة المواطنين خارج الاقليم في الانتخابات)، ئەمە وجودی نییە لەوە.

دوو/ (الاعتماد على الاحصاء السكاني)، وجودی نییە لەو راپۆرتە، هەموو ئەوانەی دوێنێ لەم کۆبوونەوە دابوون ئاگایان لێ بوو ئەوە هەیە.

سێ/ (تعيين منتسبي المكاتب الانتخابية في محافظات الاقليم على ان يتم الاستفادة من الملاكات الوظيفية الفائضة)، ئەمە بۆ من هاتووە تیای نییە، ئەو سێ نوقتەی تێدا نییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی یاسایی ئەو خیلافە هەیە، یان نییە؟ فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راپۆرتەکە لاپەڕەیەکی لێ کەمە، ماددەکانی کە کاك بورهان ئیشارەتی پێدا لەو لاپەرەیەیە کە ئێستا دابەش نەکراوە، کەواتە راپۆرتەکە لاپەرەیەکی تێدا نییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، دانیشتنەکە دوا دەخەین بۆ رۆژی یەك شەممە سەعات (10)، تەواو

فرست احمد عبدالله	**د. ارسلان بایز اسماعیل**	**محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان – عێراق	**کوردستان – عێراق**	**کوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (5)

یەك شەممە ڕێکەوتی 10\10\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (5)

یەك شەممە ڕێكەوتی 2010/10/10

كاتژمێر (10)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی یەك شەممە ڕێكەوتی 2010/10/10 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) سەرۆكی پەرلەمان و، بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و، بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری پەرلەمان، دانیشتنی ژمارە (5)ی خولی سێیەم، ساڵی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (5)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە كات (10)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی یەك شەممە ڕێكەوتی 2010/10/10 دا بەم شێوەیە بێت:

1 - بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای كۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدیەكان بە پشووی فەرمی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و كۆبوونەوەكانی گشتی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كوردستان، دانیشتنەكەمان دەكەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی یەكەم، ژمارەی دانیشتن (5)، ڕۆژی دانیشتن 2010/10/10، بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگەی (1)ی ماددەی (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار كراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان – عێراق، دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی كاری دانیشتنی ژمارە (5)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە كاتژمێر (10)ی سەرلە بەیانی، ڕۆژی یەك شەممە ڕێكەوتی 2010/10/10 بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای كۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدیەكان بە پشووی فەرمی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و كۆبوونەوەكانی گشتی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ دەكەین كەرەم بكەن بۆ شوێنی خۆیان، نوقتەی نیزامی كەرەم بكە، فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نوقتەی نیزامی نییە، پێشنیارە، لەبەر بەرژەوەندی گشتی و لەبەر گرنگی ئەم یاسایە، لە ژێر رۆشنایی ئەوەی کە زۆرترین گفتوگۆی لەسەر بکرێت، چ لەنێوان فراکسیۆنەکانی پەرلەمان، چ لەناو لیژنەکانی پەیوەندیدار، من داوا دەکەم ئەم دانیشتنە تەئجیل بکرێت بۆ چەند رۆژی تر، بۆ ئەوەی زیاتر گفتوگۆی لەسەر بکەین، هەندێك بابەتی تیایە کە هەڵەی تیایە لەداڕشتنەکەیدا، کەموکورتی تیایە، مولاحەزاتی زۆری لەسەر هەیە، لەبەر ئەوە داوای تەئجیل کردنی دەکەین بۆ چەند رۆژێکی داهاتوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز شێردڵ تحسین محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش تەئیدی خوشکە سۆزان دەکەم، لەبەر ئەوەی هەم دەربارەی قەومیاتەکانەوە لەبیر کراوە، یان باس نەکراوە، بۆیە ئێمەش وەکو موکەویناتەکان تورکمان حەزمان لێیە زیاتر دەرفەتمان پێ بدەن، هەتا گفتوگۆی زیاتر لەگەڵ برادەرەکان بکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز امیر گوگە یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش تەئیدی پێشنیاری سۆزان دەکەم لەو بارەیەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، پێشنیارێك هاتووە سێ کەس داوای کردووە، کە تەئجیل بکرێت، بۆ دواخستن، دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دوا بخرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ دانیشتنەکە تەئجیل کرا، بۆ رۆژی چوار شەممە سەعات (11)، خوا حافیزتان بێت.

فرست احمد عبدالله	**د. ارسلان بایز اسماعیل**	**محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان – عێراق	**کوردستان – عێراق**	**کوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (6)

چوارشەممە رێکەوتی 13\10\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (6)

چوارشەممە رێکەوتی 2010/10/13

کاتـژمێر (11)ی پـێش نیـوەڕۆی رۆژی چوارشـەممە رێکـەوتی 2010/10/13 پەرلـەمانی کوردسـتان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبداللە(د.کمال کـەرکووکی) سـەرۆکی پەرلـەمان و, بـە ئامـادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبداللە سکرتێری پەرلـەمان, دانیشـتنی ژمارە (6)ی خولی سێیەم, ساڵی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لـە پێـڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموارکراوی سـاڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەسـتەی سـەرۆکایەتی پەرلـەمان بڕیـاری درا دانیشـتنی ژمـارەی (6)ی خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن لـە کـات (11)ی پـێش نیـوەڕۆی رۆژی چوارشـەممە رێکـەوتی 2010/10/13 دا بـەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای کۆمسـیۆنی هەڵبـژاردن لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدیەکان بـە پشـووی فـەرمی لـە هەرێمی کوردستان – عێراق.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هـەرێمی کوردستان – عێراق.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بـەناوی گـەلی کوردسـتان، دانیشـتنەکەمان دەکەینـەوە، خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن، سـاڵی دووەم، خـولی گرێدانی یەکەم، ژمارەی دانیشتن (6)، رۆژی دانیشتن 2010/10/13، بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمـەکانی بڕگـەی (1)ی مـاددەی (20) لـە پـەیڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموار کـراوی سـاڵی 1992ی پەرلـەمانی کوردسـتان – عێـراق، دەسـتەی سـەرۆکایەتی پەرلـەمان بڕیاریـدا بەرنامـەی کـاری دانیشتنی ژمارە (6)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کاتـژمێر (11)ی سـەرلە بـەیانی، رۆژی چـوار شـەممە رێکەوتی 2010/10/13 بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەسـتەی بـاڵای کۆمسـیۆنی هەڵبـژاردن لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدیەکان بە پشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

4- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان – عێراق.

بەڕێزان، وەکو گشت ئێوەی بەڕێز ئاگادارن ئەم پرۆژەیە زۆر پرۆژەیەکی گرنگ و موهیمە، پەیوەندی بەگشت تاکێك و لایەنێکی ناو هەرێمی کوردستان هەیە، دیارە شانسماندا هەفتەی داهاتوو ئێوەی بەڕێز لەسەر پێشنیاری سەرۆکی فراکسیۆنێك لەناو پەرلەمان بەکۆی دەنگ دواخرا بۆ ئەمڕۆ، بەڵام ئەوەی بۆ ئێمە مولاحەزات هاتووە، هێشتا فراکسیۆنەکان و لایەنەکان نەگەیشتوونەتە ڕێککەوتنێك لەنێوان خۆیان، بۆیە ئێمە جارێکی تر دانیشتنەکە دوا دەخەین بە ئومێدی ئەوەی ئێوەی بەڕێز لەگەڵ یەك لە گفتوگۆ بەردەوام بن، بۆ ئەوەی کە هاتنە ناو پەرلەمان بە دڵێکی خۆش و هەموو لایەك بە سەرکەوتوویی لەسەر پرۆژە یاساکە دەنگ بدەن، بۆیە جارێکی تریش ئێمە دوای دەخەین، لە دانیشتنی داهاتوو ئاگادارتان دەکەینەوە لە ڕێگای ڕاگەیاندنەکانەوە، خوا ئاگادارتان بی، خواتان لەگەڵ.

فرست احمد عبدالله	د. ارسلان بایز اسماعیل	محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)
سکرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆکی پەرلەمانی	سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان – عێراق	کوردستان – عێراق	کوردستان - عێراق

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7)

سێ شەممە ڕێکەوتی 26\10\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7)

سێ شەممە ڕێکەوتی 2010/10/26

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2010/10/26 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی) سەرۆکی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (7)ی خولی سێیەم, ساڵی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (7)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2010/10/26 دا بەم شێوەیە بێت:

1 -بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای کۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

2-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدییەکان بە پشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

3-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای قەرەبووکردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

4-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای خۆپێشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکان لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی یەکەم، ژمارەی دانیشتن (7)، ڕۆژی دانیشتن (2010/10/26)، بەرنامەی کار:

بە پێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی (1992)ی پەرلەمانی کوردستان-عیراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (7)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆ، ڕۆژی سێشەممە ڕێککەوتی (2010/10/26)دا بەو شێوەیە بێت:

1-بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای کۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

2-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدییەکان بە پشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

3-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای قەرەبووکردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

4-خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای خۆپێشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکان لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

بەڕێزان قەراربوو ئەو دانیشتنە سەعات (11)ی پێش نیوەڕۆ بێ، بەڵام لەبەرئەوەی کە پێشتر دانیشتنەکانمان دواخست بۆ ئەوەی گفتوگۆ لە بەینی فراکسیۆنەکان بێت، کە هێشتا نەگەیشتبوونە ڕێککەوتن، بۆیە دواخرا بۆ دوای نیوەڕۆ سەعات (4:30)، لێژنەی یاسایی، لێژنەی ناوخۆ کەرەمکەن بۆ شوێنی خۆتان، بەڕێزان فەقەرە (1) بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای دەستەی باڵای کۆمسیۆنی هەڵبژاردن لە هەرێمی کوردستان-عیراق، وەك لای هەموو ئێوەی بەڕێز دیارە ماوەیەکی زۆرە چانسمان دایە ئێوەی بەڕێز، گشت فراکسیۆنەکان و ئەندامانی پەرلەمان، کە کۆدەنگێك هەبێ لەسەری، دیارە هێشتا ئەو کۆدەنگیە تەواو نەبووە، بۆیە لای ئێمە زۆر زۆر پێویستە زیاتر ئەو بەڕێزانە لەگەڵ یەکتر گفتوگۆ بکەن، ڕەئیەك هەبێت کە هەموو بە دڵخۆشی ئەو یاسایە دەرکەن، بۆیە لە سەرۆکایەتی بڕیارمان دا ئەوە بخەینە پێش ئێوەی بەڕێز، کە ئەو فەقەرەیە دوابخرێت، بە شەرتێك لە مانگێك تێنەپەڕێت، پاشان لەسەر فەقەرەکانی تر بەردەوام بین، ئێستا کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکات؟ بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، تکایە تەواو، ئەوە تەصویت کرا، تکایە، کەرەمکە، کاك شاهۆ کەرەمکە.

بەڕێز د. شاهۆ سعید فتح الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی لەچەند ڕۆژی ڕابردوودا فراکسیۆنەکان نەگەیشتنە هیچ ڕێککەوتن و هیچ سازانێك بۆ ڕێککەوتن سەبارەت بە پرۆژە یاسای دامەزراندنی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردنەکان، هۆکاری ئەو بە یەکنەگەیشتن و نەسازانە دەگەڕێتەوە بۆ دۆخی ئەوڕۆی کوردستان، کە بارودۆخێکە ئاسایی نیە، ئێمە پێشنیار دەکەین ئەو پرۆژە یاسایە، گفتوگۆکردن لەسەر ئەو پرۆژە یاسایە تەئجیل بکرێ بۆ خولی داهاتووی هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان، تا ئەو کاتەی دەرفەت دەگونجێ، تا ئەو کاتەی کەش و هەوایەکی سیاسی و دیموکراتی ئەوتۆ دێتە پێشەوە، کە لەبەرژەوەندی هەموومان بێت و دەستەیەك هەڵبژێرین کە لە خزمەتی پرۆسەی دیموکراتی کوردستاندا بێت، زۆر سوپاس، داوا لە بەڕێزیشتان دەکەم ئەو پێشنیارەش لەگەڵ پێشنیاری بەڕێزیشتاندا وتووێژی لەسەر بکرێت و بخرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز پێشنیارەکە جێی ئیحتیرامە، بەڵام تەصویتی لەسەر کرا، کەی جارێکی تر ئەگەر هاتینەوە دانیشین ئەو پێشنیارە لەلای ئێمە تەسجیلە، دەیخەینە دەنگدانەوە بۆ ئەوەی پێش ئێوەی بەڕێز، بۆ ئەوەی ئەو

پێشنیارەی جەنابت بخرێتە دەنگدانەوە، بەڵام ئێستا تەئجیل کرا، دەنگی هێنا، یەکەم جەلسە کە بۆ ئەو مەوزووعە دانرا، ئەو پێشنیارەی بەڕێزتان دەخەینە دەنگدانەوە، کەرەمکە.

بەڕێز عدنان عثمان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستیدا پرۆسەی دەنگدانەکە بەو شێوەیە ناکرێت، ئێمە پێشنیارمان هەبوو، یەعنی بوار بدرێت پێشنیارەکە بخرێتە ڕوو، هەردوو پێشنیارەکە بخرێە بەردەمی ئەندامانی پەرلەمان، یەعنی ئەوە بەو پەلەپرووزەیە، بەو دەنگدانەو، یەعنی پرۆسەیەکی زۆر ناسەلیم بوو، بمبوورە، بەڕاستیەکەی دەبێت هەردوو پێشنیارەکە بخرێتە دەنگدانەوە، ئێمە پێشنیارمان هەبوو، پێشنیارێکی قانونیە، ئصولییە، هاوکارەکەم ئەسبابەکانی باس کرد، بۆیە لە ڕاستیدا دەبێت هەردوو پێشنیارەکە بخرێتە دەنگدان، پرۆسەی دەنگدانەوە، ئەندامانی پەرلەمانیش بڕیاری لەسەر بدەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان گوێتان لێ بوو، پێشنیارێك هەیە کە ئەو جەلسەیە، ئەو پرۆژەیە بۆ دەورەی خولی داهاتووی پەرلەمان، یەعنی بۆ خولی (4) بخرێتە دەنگدانەوە، کاك عمر کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی بەڕاستی ئیقتیراحەکان دیارە جۆراوجۆر دەبن، من پێموایە ئەو پرۆژە یاسایە قسەی زۆری لەسەر کرا، ڕاستە لە هەندێ خاڵ و هەندێ بڕگە نەگەیشتووینەتە قەناعەتێکی وا باش، بەڵام خەیارێکی تر هەیە، کە ئەوەیە ئەورۆ درێژەی پێ بدەین لەو خاڵانەی کە لە سەری پێك هاتووین، ئەو یاسایە ئەگەر درێژ بکرێتەوە دووبارە بۆ کاتێکی نادیار، دووبارە هەڵگیرێتەوە، چەند ڕۆژە پەرلەمان مەشغولی ئەوەیە، فراکسیۆنەکان مەشغولن، بەڕاستی ئێمە وەکو فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان لەگەڵ ئەوەین ئەورۆ درێژەی پێ بدەین، بەڵام ئەگەر دوایشی دەخەن، چەند ڕۆژێك بێت، تا ئەگەر گفتوگۆیەك ماوە، چەند خاڵێکی موحەدەد کۆتایی پێ بهێنرێ، نە مانگێك، نە فەصلێك، هیچ درێژ نەکرێتەوە، لەگەڵ ڕێزمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەنیسبەت دواخستنەکەی کە لە مانگێك زیاتر نەبێت، ئیحتیمالە دوو ڕۆژ بێت، یان (10) ڕۆژ بێت، لەو فەترەی کە لەگەڵ یەك بگەنە ڕێککەوتنێك دێتەوە، ڕێزم بۆ پێشنیارەکەت هەیە، پێشنیاری بەڕێز کاك شاهۆ کە پشتیوانیشی هەبوو، داوا دەکات ئەو پرۆژە یاسایە دوابخرێت بۆ دەورەی (4)، کەرەمکە فەرموو.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش تەسنیە لەسەر ڕاکەی کاك عمر دەکەم و داوا دەکەم ئەویش بخرێتە....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێ جوابم دایەوە برای عەزیزم، جواب هینەکەی کاك عمر لەگەڵ تەئجیلەکەیە، بەڵام نەك مـەفتووح بێـت، ئێمـە سـەقفێکمان بـۆی دانـا، ئـەو سـەقفە ئیحتیمالـە سـبەی بێت، ئەگـەر ئەمشـەو بگەنـە ئیتیفـاق سـبەی دەیکەین، حەفتەیەکی تر بێت، بەس لە مانگێ ڕەت نەبێت، ئەو پێشنیارەی کە کرا، کە بخرێتە دەنگدانەوە، کەرەمکە.

بەڕێز د. شاهۆ سعید فتح الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ڕێگەم پێ بدەی بەرگری لەو پێشنیارە بکەم کە کردم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاکە پێشنیارت کرد بۆ دەورەی، کەرەمکە فەرموو.

بەڕێز د. شاهۆ سعید فتح الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بـەڕێزان ئەنـدامانی پەرلـەمان، لەبـەر ئـەوەی هـیچ دەستپێشـخەرییکی دڵنیاکـەرەوە لەلایـەن فراکسـیۆنی زۆرینەی پەرلەمانەوە.......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نا ڕجائەن، نیزامی نیە، تکایە دانیشـن، تـەواو، بـەڕێزان پێشـنیارێك هەیـە داوا دەکـات بـۆ خـولی چوارەمی پەرلەمانەوە پرۆژەیە دوابخرێت، کێ لەگەڵە تکایـە دەسـتی بـەرز بکـات؟ (22) بـەڕێز لەگەڵـە، کـێ لەگەڵدا نیە؟ بـە زۆرینـەی دەنـگ پێشـنیارەکە ڕەت کرایـەوە، ئـەوەی یەکـەم قبـوڵ دەبـێ، ئێسـتا بـۆ فەقـەرەی (2) لەبەرنامەی کار، لێژنەی ناوخۆ کەرەمکەن بۆ جێگای خۆتان، لێژنەی ئەوقاف و کاروباری ئاینی کەرەمکەن بۆ سەر مینەصە، لێژنەی کاروباری ئاینی بۆ خوێندنەوەی، ببورن، لێژنەی یاسایی کەرەمکەن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە و میهرەبان، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، خوشك و برایانی بەڕێزم ئەندامانی پەرلەمان، ئێسـتا دەقـی ڕاپـۆرتی لێژنـەی یاسـایی دەخوێنمـەوە سـەبارەت بـە فـەرمیکردنی بۆنـە تایبەتییـەکانی بـرا ئێزیدییەکان، کە ببێتە پشوویەکی فەرمی، ئێستا دەقی ئەو ڕاپۆرتەتان بۆ دەخوێنمەوە بە زمانی عـەرەبی، پاشان برایانی بەڕێزم بە زمانی کوردی دەیخوێننەوە:

إلى رئاسة برلمان كوردستان - العراق

م/ تقرير حول مشروع قرار بإعتبار الأعياد و المناسبات الخاصة بالإيزيديين عطلاً رسمية لهم في إقليم كوردستان - العراق

إجتمعت لجنة الشؤون القانونية يوم الثلاثاء (12) خرمانان 2710 كوردي المصادف ليوم (2010/8/3) الميلادية لدراسة مشروع قرار إعتبار الأعياد و المناسبات الخاصة بالإيزيديين عطلاً رسمية لهم في إقليم كوردستان-العراق، المقدم من قبل مجلس الوزراء و المحال إلى لجنتنا بعد القراءة الأولى له في البرلمان بجلسته الإعتيادية المرقمة (19) في (2010/6/27) و بعد المناقشة و المداولة تؤيد اللجنة المشروع بشكل عام و تلاحظ وجود أخطاء فيه، و لذلك تقترح صياغته بعد التصحيح بالشكل الآتي:

أولاً: تعتبر الأعياد و المناسبات المدرجة أدناه عطلاً رسمية في إقليم كوردستان للإيزيديين:

1 - عيد جمايي من (7) لغاية (13) من شهر تشرين الأول الميلادية من كل سنة.

2 - عيد أربعينية الصيف من (31) تموز لغاية (2) من شهر آب الميلادية من كل سنة.

3 - عيد رأس السنة الإيزيديين و يصادف الأربعاء الأول من كل شهر نيسان حسب التقويم الشرقي، يوم واحد.

4 - عيد صوم الإيزيديين و يصادف الخميس الأول من كل شهر كانون الثاني حسب التقويم الشرقي، يوم واحد.

ثانياً: على مجلس الوزراء و الجهات ذات العلاقة تنفيذ أحكام هذا القرار.

ثالثاً: ينفذ هذا القرار إعتباراً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية وقائع كوردستان، راجين التفضل بالإطلاع و عرض أصل المشروع و رأي اللجنة القانونية بشأنه على البرلمان للمناقشة و إبداء الرأي المناسب و التصويت.

بەڕێزان لە فەقەرە (2) لە تەبع (30) هاتیە، ڕاستیەکەی لە (31)ی تەمووزە لغایة (2) من شهر آب، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیش بیخوێننەوە لێژنەی یاسایی، پاشان لێژنەی کاروباری ئاینی.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان-عێراق

ب/ ڕاپۆرت دەربارەی پرۆژەی بڕیاری تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزیدییەکان بە پشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان-عێراق

جەژنی ئێزدیەکان کە بە پشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان-عیراق، لیژنەی کاروباریاسایی، کـە لـە ڕۆژی سێ شەممە 12 خەرمانان 2710 کوردی بەرامبـەر بـە 2010/8/3 زاینـی کۆبـووەوە، بـۆ تـاوتوێ کردنـی پرۆژەی بڕیاری تایبەت بە دانانی جەژنی ئێزدیەکان بە پشووی فەرمی لەهەرێمی کوردستان-عیراق، کـە لـە لایـەن ئەنجومـەنی وەزیرانـی هـەرێم پێشـکەش کـراوە، وەدوای خوێندنـەوەی یەکـەمی لـە پەرلـەمان لـە دانیشتنی ئاسایی ژمارە 19ی ڕۆژی 2010/6/27 بۆ لیژنە ناردراوە، دوای گفتوگۆ و تاوتوێ کردن، لیژنـە پشتگیری لە پرۆژەکە دەکات بە شێوەیەکی گشتی، بەلاَم تێبینی ئەوە دەکرێت، پرۆژەکـە چـەند هەڵەیـەکی تیایە، دوای ڕاست کردنەوەی پێشنیاز دەکەین، بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، یەکەم: ئـەو جـەژن و بۆنانـە بـە پشووی فەرمی دادەنـرێن لـە هـەرێمی کوردسـتان بـۆ ئێزدیـەکان، 1- جـەژنی جـەمایی لـە 7 تـا 13 مـانگی تشرینی یەکەمی زاینی هەموو ساڵێك، 2-جەژنی چلەی هاوین، لە 31 تەمموز تـا 2 ئـابی زاینـی هـەموو ساڵێك، 3- جەژنی سەری ساڵی ئێزیدییەکان کـە دەکاتـە چوارشـەممەی یەکـەمی هـەموو مـانگی نیسـان، بـە پێی ڕۆژ ژمێری ڕۆژ هەلاَت یەك ڕۆژ، 4- جەژنی ڕۆژووی ئێزدیەکان کە دەکاتە شـەممەی یەکـەمی هـەموو مانگی کانونی یەکەم بە پێی ڕۆژ ژمێری ڕۆژهەلاَت، یەك ڕۆژ، دووەم: پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران وە لایەنە پەیوەندیـدارەکان حوکمـەکانی ئـەم بڕیـارە جێبـەجێ بکـەن، سـێیەم: ئـەم بڕیـارە لـە ڕۆژی بـلاَو کردنەوەی لـە ڕۆژنامـەی فـەرمی وەقـایعی کوردسـتان جێبـەجێ دەکرێـت، بفـەرموون بـۆ ئاگـاداری ئەصـڵی پرۆژەکـە، وەڕای لێژنـەی یاسـایی لـەم بارەیـەوە بخرێتـە بـەردەم پەرلـەمان، بـۆ گفتوکـۆ کـردن لەسـەری و دەربڕینی ڕای گونجاو، لە بارەیەوە و دەنگدان لەسەری، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئاینی کەرەمکەن.

بەڕێز علی حسێن محمد فەیلی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بابەت/ ڕاپۆرتی لیژنە دەربارەی پرۆژە بڕیاری دانانی جەژنی ئێزدیەکان بە پشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئایینی ڕۆژانی 2010/7/27، وە 2010/9/15ی زاینی، کۆبووەوە بۆ تاوتوێ کردنی پرۆژەی بڕیاری دانـانی جـەژنی ئێزدیـەکان بـە پشووی فـەرمی لـە هـەرێمی کوردسـتان- عـیراق، کـە لەلایـەن ئەنجومـەنی وەزیرانـی هـەرێم پێشـکەش کـراوەو، دوای خوێندنـەوەی یەکـەمی لـە پەرلـەمان، لـە دانیشتنی ئاسایی ژمارە 19 ڕۆژی 2010/6/27 بـۆ لیژنەکـەمان نـاردراوە، دوای گفتوگـۆو تـاوتوێ کـردن، لیژنە پێشنیازەکانی خۆی بەم شێوەیە پێشکەش دەکات.

یەکەم: خاڵی یەك لە برگـەی یەکـەم بـەم شـێوەیە ڕاسـت بکرێتـەوە، جـەژنی جـەمایی لـە 6 تـا 13 مـانگی تشرینی یەکەم، دووەم: خـاڵی سـێ لـە برگـەی یەکـەم بـەم شـێوەیە ڕاسـت بکرێتـەوە، جـەژنی سـەری سـاڵی ئێزدیەکان کە دەکاتە چوارشممەی مانگی نیسان، بە پێی ڕۆژ ژمێری ڕۆژ هەلاَتی، سێیەم: پشتگیری دەکەین

لەوەی کە ئیزدیەکان مافی خۆیانە جەژن و پشووی تایبەتی خۆیان هەبێت، بەڵام پێشنیازی کەم کردنەوەی ڕۆژەکان دەکەین، چونکە دەکاتە 14 ڕۆژ، وەلەهەمان کاتدا ئەوان لە بۆنە ئاینی و نیشتیمانیەکانی تردا بەشدارن، بفەرموون بۆ ئاگاداری ئەصڵی پڕۆژەکە و ڕای لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئاینی، بخرێتە بەردەم پەرلەمان، بۆ گفتوگۆ کردن لەسەری و دەربڕینی ڕای گونجاو لەو بارەیەوەو دەنگدان لەسەری، لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەروەکو لەسەرەتا ئیشارەتمان پێیدا، کە هەندێك هەڵە هەبوو، لە ئەصڵی پڕۆژەکە کە لەلایەن حکومەتەوە هاتبوو، دیاری کردنی ڕۆژەکان هەندێك هەڵەی تێدابوو، ئێمە ئیتیصاڵمان کرد بەڕاستی بە مەسئولی بەرا ئێزدیەکان لە وەزارەتی ئەوقاف، دوایی ئیتیصاڵمان کرد بە مەجلسی روحانی بەرا ئێزدیەکان، ئەم نووسراوەمان بۆ هات، تەئیدی ئەم پڕۆژانە دەکات بەو شێوەیەی کە ئێستا ئێمە لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی خوێندمانەوە، وە ئەو کتابەمان بە نەزەری ئیعتبار وەرگرت لە تەقریرەکە، بۆیە ئەو ڕاپۆرتەی ئێمە نووسیومانە، موتابقە لەگەڵ تەقریری رەئیسی مەجلسی روحانی بەرا ئێزدیەکان، وە ئێستاش ئەگەر ڕێگامان پێ بدەی برگە برگە دەخوێنینەوە، بۆ ئەوەی رەئی خۆشمان بدەین، وە بدرێتە دەنگدان و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەمکەن، فەرموو، بیخوێننەوە بۆ ئەوەی رەئی ئەندامانی بەڕێزیش وەرگرین لەسەری، پاشان دەخرێتە دەنگدانەوە، کەرەمکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەصڵی پڕۆژەکە بەم شێوەیە هاتبوو:

اولاً: تعتبر الأعياد والمناسبات المدرجة في ادناه عطلاً رسمية في الاقليم للاخوة الايزيديين:

1- عيد جمايي من (6/5) لغاية (13) من شهر تشرين الأول، بەردەوام بم یان مناقەشەی بکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

من (10/7) نەوەك خمسة، ستة، ئەصڵی پڕۆژەکە، نا ئەوەی مەجلسی روحانی کە هاتووە، بیخوێننەوە با بەڕێزان نوسخەیەکیان هەبێت، نازانم نوسخەتان تەوزیع کردووە سەر ئەندامەکان؟ هەیە لای هەمووان؟

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك یەك دەخوێنینەوە، ئەوەی کە:

إلى رئاسة برلمان إقليم كوردستان

م/ أعياد الإيزيدية

1- عيد جمايي من (10/7) لغاية (10/13) من شهر تشرين الأول).

بەڵام پێویستە تشرین ئەوەلی میلادی ئیزافە بکرێن، لەبەر ئەوەی لە بڕگەکانی تر تەقویمی شەرقی هاتووە.

2- عيد أربعينية الصيف من (31) تموز لغاية (2) من شهر آب الميلادية.

3- عيد رأس السنة و يصادف يوم الأربعاء الأول من شهر نيسان في التقويم الشرقي.

4- عيد صوم الإيزيدين و يصادف يوم الجمعة الأولى من شهر كانون الأول بالتقويم الشرقي.

الأمير تحسين سعيد علي

رئيس المجلس الروحاني للإيزيدين الأعلى

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کەس هەیە لەسەری قسە بکات، ناویان بنووسین بۆ ئەوەی رەئیان بدەن، بەڕێزان ئەم بەڕێزانە ناوی خۆیان نووسیوە، ئەوەی کە ناوی نەنوسرابوو، پاشان ناوی خۆی بڵێ، کاردۆ محمد، عبدالسلام بەرواری، سالار محمود، سەروەر، ئامینە زکری، سۆزان، برهان ، هاژە سلیمان، د.احمد، کەسی ترماوە؟ ناوت بڵێ، فاضل بەشارەتی، گۆران ئازاد، حازم تحسین، رفیق سابیر، کاك کاردۆ کەرەمکە.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێموایە بڕیارێکی بەجێیە بۆ رێز دانانی یان بە پشووکردنی رەسمی، جەژن و مناسەباتەکانی برا ئێزدیەکان، بەلاّم بەلای منەوە یەکێك لەو پێشنیارانەی کەوا گرنگن بۆ کەلتوری پێکەوە ژیان و رێزدانان بۆ برا ئێزدیەکان، جەژنی سەری ساڵیان لە هەرێمی کوردستان ببێتە پشووی رەسمی بۆ هەرێمی کوردستان، کە ئەمە پێموایە هەنگاوێکی زۆر ئیجابیە، لەوەی کە ئێمە دوای ئەو هەموو ستەم و بێ مافیەی بەرامبەر ئەوان کراوە لە کوردستان، لە سایەی ئەزموونی خۆمان رێز بۆ ئاین و موناسەبەی ئەو برایانە دادەنێین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عبدالسلام بەرواری فەرموو.

بەڕێزی عبدالسلام مصطفى صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خەریکە منیش تەئیدی ئەو ئیقتراحە بکەم، بەلأم وابزانم با بهێڵین بۆ ئەوانەی موختەص، من یەك تێبینیم هەیە، سوپاسی کاك شێروان دەکەم، کە باسی ئەوەی کرد، باسی میلادی بکەین، وەکو ئێوە دەزانن تاریخی گۆرگی لە نیهایەتی قرنی 19 و سەرەتای قرنی 20، دەستی پێ کرد، 13 ڕۆژ وابزانم چوینە پێش، چونکە تاریخی شەرقی وەکو هی کوردی، بلا بڵێین لەگەڵ فصول دەستی پێ دەکرد، پێنج شەممەی یەکەمی کانونی یەکەم، یانیش چوار شەممەی یەکەمی نیسان، مەعنای نیە یەکی مانگی چواری ئێمەیە، من نازانم هاوکاریم بکەن، ئەبیتە پاش 1/21، وابزانم ئەگەر بچین تەماشا بکەین، ئەتوانین تەحدیدی بکەین، چوارشەممەی پاش، یان ئەخیر دەبیت یان پێش ئەخیر، ئەو ملاحەزەم هەیە، زۆر موهیمە ئەگەر لەوێ نەنووسرێتن، چونکە ئەوە هەر پێی دەڵێن شەرقی بەتەنیا جێگای ئەو بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستیدا لە ڕووی مەبدەئی پشتگیری ئەم پڕۆژەیە دەکەم، چونکە خوشك و برا ئێزدیەکان خصوصیەتێکی خۆیان هەیە، وە ئەبێت ئەو خصوصیەتە لە ڕووی یاساییەوە لەبەر چاو بگیرێت، ئەوەی وەکو لە ئەصڵی پڕۆژەکە هاتووە، باسی برا ئێزدیەکان دەکات، من هیوادارم لیژنەی یاسایی دیقەت بکەن، چونکە ئەوانە خوشك و براو داك و باوك، لە ڕووی ڕەسەنایەتیەوە ئەتوانین بڵێین بەشێکی ڕەسەنن لە بنەچەی ئەم نەتەوەیە، کە زۆرینەی کوردستانە، نەتەوەی کورد، دیقەت لەسەر ئەو مەسەلەیە بکرێت، وە ئەگەر بکرێت هەر لە پێشەکیشدا، قسە لەسەر ئەوە بکرێت، ئەوانە بەشێکن لە کورد و کوردستانیان، چونکە ئێستاکە ئەجندای تر هەیە، دەیەوێ کە ئێزدیەکان لە ئەصڵی مێژووی خۆیان، وە خصوصیەتی خۆیان دابڕێ، وە ئێستاکەش بەشێك لەو سیراعەی کە هەیە لە ناوچەکانی کێشە لەسەر، بەتایبەتی لە موصڵ و لەو جێیانە لەوانەیە ڕەنگدانەوەی واقعی هەیە، بۆیە ئەبێت ئەو خصوصیەتانە لەبەر چاو بگیرێن، وە ئەم پڕۆژەیەش بەشێك بێت لە سڕینەوەی ئەو ئیجحافەی کە بەرامبەریان دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

یەعنی جەنابت ئەڵێی دوو وشە ئیزافە بکەن، یەك خوشك بخرێتە پێش براکان، دوایش وشەی کورد، بخرێتە پێش ئێزدیەکان، وانیە، باشە سەرچاو، کاك سەروەر فەرموو.

بەڕێز سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاره من پشتكیری له ڕای هاوڕێكانم دەكەم، بەتایبەت ئەوەی كاك سالار دەری بڕی، ئێمە دیـاره هـەمووما‌ن دەزانـین، خوشـك و بـرا ئێزدیـەكان بـە شـێكی دانـەبڕاون لـە نەتـەوەی كـورد، وەیـەكێك لـە ڕەسـەنترین پێكهاتـەكانی كوردسـتان و كـوردن بەتایبـەتی، هـەر بۆیـە پێویسـتە لەسـەرمان ئێمـە ئـەو ڕەسـەنەتیەیان بپارێزین، ئەم بڕیاره له شوێنی خۆیەتی، بەلاّم شتێك كـە مـن دەمـەوێ لێـرەدا وشـەیەكی تـری بـۆ ئیزافـە بكرێت، خۆتان دەزانن دەستێك هەیە كەوا دەیەوێ میللەتەكەمان پارچە پارچە بكات، بەتایبەت ئەوەی لەو دواییانەدا بینیمان سەبارەت بە ئەنجامدانی سەرژمێریەكان، كە خوشك و برا ئێزدیەكانمان دادەبڕن بـەوەی كەوا شوێنێكی تایبەتیان بۆ كردوونەتەوە جیا لە نەتەوەی كورد، هەر بۆیـە مـن پێمباشـە لێـرەدا بـە تـەنها ناوی ئێزدیەكان نەیەت، ئێمە جیاوازی ئێزدیەكان لەگەڵ كورددا، موسوڵمان و مەسیحیەكاندا تـەنها لایەنـە ئایینیەكەیە نەوەكو لایەنەكانی تری، بۆیە من پێم باشـە لێـرەدا بڵێین ئـەو جـەژن و بۆنانـەی بـە پشـووی فەرمی ئاینی دادەنرێن، ئینجا لە هەرێمی كوردستان بۆ ئێزدیەكان، یان بۆ كوردە ئێزدیـەكان وەكـو هـاوڕێم كاك سالار گوتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كوردی ئێزدی یان ئاینی ئێزدی بكرێت؟، كامەی یەعنی وازح بێت پرسیارەكە.

بەڕێز سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بمبورە، ئێمە لێرەدا جیاوازیەكەی تەنیا جیاوازی ئاینە لە نێو كوردستاندا هەیـە، بۆیـە پـێم باشـە وشـەی ئاینی تیا بێت، ئەگەر بێت و ئێمە هەندێك تایبەتمەندیەتی بدەین بـە ئێزدیـەكان، جیـا لـەوەی كـە پێمـان وایە، كەئەوانیش پێمان دەسەلمێنن كـە دێنـە سـەر ئـەوەی كـە ئێمـەش لـە كوردیـان دادەبـڕین، نـەخێر، لـە كوردیـان دانـابڕین، تـەنها تایبـەت مەندیـە ئایینیەكەیـە، بـۆ ئـەوەی ڕەسـەنیەتیان بپـارێزرێ، لەلایـەن مێژوویەكەشەوە وەكو خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئامینە خان فەرموو.

بەڕێز ئامینە ذكری سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەز ژی دەست خوشیێ دكەم لەو پڕۆژەیە، هەلبەت گرنگی دان بە جـەژنێت ئێزدیـا، كـو ئـەو ژی پێكهـات و نەتەوا كوردا، تشتەكی گرنگە، لێ مـن هەنـدەك تێبینـی هەیـە، پشـتی دگـەل هنـدەك شـێخ و پـیرو هنـدەك كەسایەتیێت ئێزدیا ئەز ڕیشتمە خارێ، مناقەشەمێ كری، سـەبارەت جـەژنا جـەمایێ ئـەڤ خـۆ شـەش هـەتا 13 مانگا تەشرینێیە، نەهـ حەتا 13، لێ ماوەی حەفت ڕۆژا ئەز بینم گەلـەكێ درێـژە، هـەر گـۆ ئاخافتنێـت وان بۆ خۆ كار تێكرنەكا مەزن سەر زارۆكێت وان دێچنە دخوینن دكەتن، خەستەخانە دكەت، بۆ نمونە ئەز دبێژم خانكێ یـان شـاریا ئـەو خەسـتەخانێت وان هـەی حـەفت ڕۆژا خەسـتەخانە نەهێنـە ڤـەكرن، یـەعنی

تەئسیر هەر سەر موجتەمەعێت وان خۆ دبیتن، ژبەر هندێ ژی یەعنی پێشنیارێت ئەو کەسایەتێت دینیێت وان، ئەگەر چار ڕۆژی دوماهیکا یەعنی 10،11،12،13 یەعنی جەژنێت وان بیتن، چنکی وان ڕۆژا مەراسیمێ دینی شێوەکێ خۆ دێتە کردن، ئەم زانین، کوردستان ناڤەندا ئێزدیاتییێیە یەعنی هەمی ئێزدیێ دەرڤەژی، حەز کوردستانێ دکەن بۆ ڕێ و رەسمێت خوّیێ ئاینی، دگەڕێنەڤە، ژبەر هەندژی ئەز پێشنیار دکەم جەژنا جەمایێ حەفت ڕۆژە ببیتە چار ڕۆژا، 10،11،12،13، کو مەراسیمێت، تقوسێت وان یێ دینی یا چار ڕۆژا دەرکەوی، ئو هەر وەسا جەژنا سەرێ سالا ئێزدیا چار شەمبیێ ئو پێنج شەمبێشی بۆ زێدە ببی، مە مەراسیمێت وان سەرێ سالێ بۆ هەندێ کو فەرمانبەرێن جهێ دی ژ تێن بیتە سەبەبا هەندێ کو پێنج شەمبێ توماتیکیەن ئەڤ خۆ دەوامێ نەکەن و موشکیلە بۆ چێ د ڤنەڤە، یەعنی ڕۆژەك بکەڤیتە ما بەینە عوتلێ و ڕۆژا دیتردا، ئەز لبەر هەندێ پێشنیار دکەم چوار شەمبێ و پێنج شەمبێ ڕۆژا رسمیا سەر سالا ئێزدیان بیت و پێنج شەمیش بنیسرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشەکی دەمەوێ دەست خۆشی لە حکومەتی هەرێمی کوردستان بکەم لەم زەرف و ئەو کاتەی کە ئێستا دەیانەوێ یاخود موئامەرەیەك لە ئارا دایە بۆ سڕینەوەی بەشە نەتەوایەتیەکەی ئێزیدیەکان کە کوردەکەی لێ لابەردرێت، بۆیە من لەگەڵ ئەوە دام لێرەدا بنووسرێت (فی اقلیم کوردستان للکورد الائیزیدین) ئەمە بۆ ئیعادەی تەوکیدە، بۆ ئەوەی ئێمە بە دەنگی بەرز لە پەرلەمانی کوردستانەوە یاسایەك کەدەرچووە تەئکید کردنە لەسەر کورد بوونی برا ئێزیدیەکانمان، بۆیە من پێم باشە ئەو کوردیەی بۆ ئیزافە بکرێت، سەبارەت بە ژمارەکانیان ئێمە دەست خۆشی لە لیژنەی یاسایی دەکەین بە دانیشتن لەگەڵ لیستی ڕۆحانی و تەحدید کردنی ڕۆژەکان لەلایەن مەجلسی ڕۆحانیەوە، ئەوە خواستێکی خۆیانە، بۆیە بەڕاستی من لەگەڵ ئەوەدام و لەگەڵ خواستەکانی ئەوان چۆنیان داوا کردووە و بەنامەی فەرمی بە هیچ شێوەیەك ئێمە دەسکاری نەکەین، ئەو برادەرەی کە گوتی کە کاك عبدالسلام گوتی منیش خەریکە دێمە سەر ئەو ڕایە، بەڕاستی منیش پشتگیری لەوە دەکەم کە خوانەخواستە (پشتگیری بۆ کاك عبدالسلامە هیچ کێشە نیە!) پشتگیریەکەم بۆ کاك عبدالسلامە و بۆ برای بەڕێزم کاك کاردۆیە، چونکە ئەو لە پێشدا کردی، ئەوە هەر ویستم تۆزێ تەلتیفی جەوەکە بکرێت، دەست خۆشیشی لێ دەکەم بۆ ئەو پێشنیارە، جەژنی سەری سالی ئێزیدیەکان بکرێتە جەژنێکی فەرمی لە هەرێمی کوردستاندا لە ساڵەکەشدا لە وەرزێکی باش دایە، وەرزێکی خۆش دایە، بەو شەرحەی کە کاك عبدالسلامیش کردی دەکەوێتە تەقریبەن کۆتایی مانگی 4 و نزیکی مانگی 5 دا، پشتگیری لێ دەکەم داوا دەکەم ئەوە بکرێت بە جەژنێکی فەرمی لە هەرێمی کوردستاندا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك برهان فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری زەمیلەکانم دەکەم لە پەرلەمانی کوردستاندا کە بەڕاستی ئەمانە بەشێکی دانەبڕاوی میللەتی کوردن، میللەتی کورد لەڕووی پێکهاتەیەوە لەڕووی ئاینی و مەزهەبەکانیەوە میللەتێکی هەمەڕەنگە وەکو چەپکە گوڵێك وایە، بەڕاستی حەق نیە ئیحتکار بێ و موناسەباتی رەسمی و عوتڵەی رەسمی بەس بۆ لایەنێك، بۆیە من بەباشی دەزانم لە جیاتی ڕۆژێك یان جەژنێکیان بۆ بکرێتە پشووی رەسمی، مەبدەئی مەساوات کاری پێ بکرێت لەگەڵ ئەواندا، ئەوانیش دوو جەژنیان بۆ بکرێتە پشووی ڕەسمی، بەڕاستی لەبەرئەوەی ئەمانە بەشێکن لە نەتەوەی ئێمە، جێگەی شانازی ئێمەن، میللەتێکن بەدرێژایی مێژووی خۆیان هەر لەسەردەمی عوسمانیەکانەوە ئەگەر سەیری تەئریخیان بکەین چەندەها جار بەر حەملاتی ئەنفال کەتوون لەو سەردەمەدا، حەملاتی ئەنفالی ئەو وەختە، بەڵام ماونەتەوە وەك بەشێکی زیندووی میللەتەکەمان، ئەرکی ئێمەیە وەکو پەرلەمانی کوردستان ڕێزیان لێ ئەگرین و لە جیاتی جەژنێکیان بۆ بکەینە پشووی ڕەسمی دوانیان بۆ بکەین بە پشووی ڕەسمی لە هەموو کوردستاندا نەك تەنها بۆ خۆیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هاژە خان فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی منیش پشتگیری لە پرۆژەکە دەکەم، تێبینیەکم هەیە لەسەر ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی لە کوردیەکە نووسراوە (ڕاپۆرت دەربارەی پرۆژە یاسایی تایبەت بە دانانی جەژنی یەزیدیەکان بە پشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان)، لە عەرەبیەکە نووسراوە (تقرير حول مشروع قانون باعتبار الاعياد والمناسبات الخاصة بالايزيدين عطلا رسميا لهم في اقليم كوردستان)، یەعنی لە کوردیەکەی نووسراوە (پشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان) لە عەرەبیەکەی نووسراوە (عطلا رسميا لهم) ئەو تێبینەم هەیە و پێشنیاری ئەوەش دەکەم کە جەژنی جەمایی، یەکەم ڕۆژ ببێتە پشووی فەرمی وە جەژنی چلەی هاوین یەکەم ڕۆژی ببێتە پشووی فەرمی لە هەرێم، وە جەژنی سەری ساڵیش، یەعنی سێ ڕۆژی ببێتە پشووی فەرمی لە هەرێمی کوردستان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهيم علي احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەسڵی پرۆژەکە کە لە حکومەتەوە هاتووە، دەڵێت ئیعتبار بدرێتە ئەو ئەعیاد و موناسەباتانەی کە دەبنە پشووی رەسمی بۆ ئێزیدیەکان خۆیان، بۆ کوردە ئێزیدیەکان بێت بۆ هەرچی پێشگرێك کە بۆی دادەنێی، گرنگ ئەو ڕۆژانە عوتڵەی رەسمیە بۆ ئێزیدیەکان خۆیان، بەڵام وەکو لە ڕاپۆرتەکەی لیژنەی ئەوقافیش هاتووە بەڕاستی ڕۆژەکان زۆرن بەڕای من ئەگەر هەندێکیش لەوانە موناسەبات بێت، چونکە نووسراوە (تعتبر الاعياد والمناسبات المدرجة ادناه عطلا رسميا في اقليم كوردستان للائيزيدين) ئەگەر موناسەبات بێت، چونکە ئێمە لە کوردستاندا موناسەباتی تری زۆریشمان هەیە، بەڕاستی ئەگەر عید نەبێت هەموو موناسەبەیەك ناکرێت بکرێتە پشووی ڕەسمی، ئەگەر هەمووی عید نەبێت، چونکە نووسراوە (الاعياد والمناسبات) بۆیە پێشنیار دەکەم کە کەم بکرێتەوە، چونکە ئەوان وەکو لە ڕاپۆرتەکەی لیژنەی ئەوقافیش هاتووە لەگەڵ موناسەباتی دیکەی کوردستان هەمووی هاوبەشن ئەو بابەتە، ئەگەر یەکێك لە کوردە ئێزیدیەکانمان لە ناوەندێکی زانکۆدا بۆ نموونە مامۆستا بێت یاخود لە فەرمانگەیەك دا دەوام بکات،، ئەو کات لەڕۆژی پشووەکەی ئەو شوێنەی بەجێ دەهێڵێ، لەکاتێك دا لەگەڵ پشووەکانی دیکەش بە هەمان شێوە ئەوان هاوبەشن لەگەڵ ئێمەدا، بۆیە من پێشنیار دەکەم کە پشووەکان کەم بکرێتەوە و هەندێك لەوانە بە ئارەزووی خۆیان و بە ڕەئی خۆیان دیاری بکرێت کە بکرێتە پشووی ڕەسمی، بەڵام بۆ ئێزیدیەکان خۆیان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك حازم فەرموو.

بەڕێز حازم تحسين سعيد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ڕەئی لیژنەی قانونیمە، چونکە ئەو پرۆژە یاسایەی گەیەشتیە پەرلەمان لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کرا لە مەرجەعی دینی رەئیسی ئێزیدیان هاتیە، ئەو پرۆژە یاسایە زۆر دیفاعی لە هەستی کوردی ئێزیدیان دەکات، چونکە لە کوردستاندا کوردی موسوڵمان هەیە و کوردی ئێزیدی هەیە و کوردی فەیلی هەیە و مەسحی هەیە، وە لە نەفسی کاتدا قانونی عوتەڵی رەسمی هەیە، لە قانونی حکومەتی عیراق، قانونی ژمارە110 ساڵی 1992 لە ماددەی 2 برگە (د) (خاصه بالاعياد الائيزيديه)، یەعنی لە حکومەتی پێشووش مەوجودە دکتور، عەددی ئەیام نە 14 یە، ئێمە لە مەرجەعی دینی ئێمە نە 14 یە، 11 یە، چونکە ڕۆژێك لە ڕۆژان ڕۆژی جومعەیە دەبیتە 11 ، لەڕێز گرتن بۆ هەندێك ئەندامی پەرلەمان کو کم کرنا ئەعیادی جەمایی 7 ڕۆژن کەم کرن، چونکە ئەوە ناتوانین تەلاعبی بکەین و تەغیر بکەین،

چونكە ئەوە مەسائیلی رۆحیانینـە و دینیـە و هیـچ نـاتوانین تـەلاعوبی پـێ بكـەین، ئەگـەر پێشـنیاری كـو رۆژێـك لـە رۆژی عیـدی ئێزیـدیان ببێتـە عوتڵەی ڕەسمـی لـە كوردسـتان زۆر دڵخۆشـی ئێزدیـان لـە عالـەم هەمووە، زۆر مەمنون.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك د.رفیق فەرموو.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كوردستان وڵاتێكـی فـرە زمـان و فـرە ئـایین و فـرە مەزهەبـە، لەبەرئـەوە دانـانی قـانونێكی لـەو جـۆرە زۆر گرنگە بۆ ئەوەی گیانی تەبایی و یەكتر قبوڵ كردن و ڕێز لە یەكتری گرتن بەهێز تـر بكات لـە كوردسـتان، وە پـرۆسێسی دیمـوكراتیش زیـاتر بچەسـپێنێ، لەبەرئـەوە مـن ئەمـەم زۆر پـێ باشـە و دەست خۆشـیش لـە لیژنەی یاسایی دەكەم كە لە ڕاپۆرتەكەیاندا ناوەڕۆكی هینی ئاینی ئەوان ئەوەی كە ئەوان مەبەستیان بووە برا ئێزیدیەكان كە ئـەوەیان لەبەرچـاو گرتـووە، ئـەوان ڕاسـتیەكە ناشـارنەوە هەسـت بـە سـتەمێك دەكـەن، ستەمەكەش تەنها لەلایەن شۆڤێنستە عەرەبیـەكان نیـە، بـەڵكو لـەناو كوردسـتانیش دا هەسـت دەكـەن وەك بایـەخیان پـێ نـەدراوە، لـە دیـدارێك دا جـەنابی مـیری ئێزیـدیان بـە ئاشـكرا دەڵێـت كـە ئـەوان سـتەمیان بەرامبەر دەكرێت، ئەم بڕیاردانـە و ئـەم قـەرارە بـۆ ئـەو قانونـە بـۆ خـۆی دەبێتـە ئـەو هەسـتە لای ئـەوان هیـوادارم كـەم بكاتـەوە و لەسـەر ئـەرزیش ئەگـەر سـتەمێك هـەبێت یـان كـەم تەرخەمیـەك هـەبێت لەبەرامبەریان، بڕیاردانی ئەم قانونە ببێتە هۆی نەمانی ئەمە، من لەگـەڵ ئـەوەم كـە عیـد رەئـس سـەنەی ئەوان ببێتە پشووی ڕەسمی لە هەرێمی كوردستاندا هەروەك چۆن ئێمە بۆ عاشورا هەمانە و هەندێك شتی تایبەت بە برا شیعەكان هەیە و لە كوردستانیش دا پشـووی رەسمیـە و مـن پێموایـە شـتێكی گرنگـە و لـەو رۆژەدا ئێمە بیر خەڵكی خۆمان بخەینەوە كە گروپێكی تری ئاینی هەن لە كوردستاندا ئاینیـان جیـاوازە لـە ئـاینی ئێمـە و ئـەو رۆژە پشووی ڕەسمـی ئەوانـە و ئێمـەش لەگـەڵ ئـەوان هاوبەشـیان دەكـەین، بۆیـە مـن پشتگیری پێشنیارەكەی كاك كاردۆ دەكەم، ڕۆژەكان ئەوەی كە لە پـرۆژە یاساكان پێشـنیاری برایـانی لیژنـەی یاسایی داهاتووە من پشتگیری لەوە دەكەم، جەژن كەم ناكرێتـەوە، ئایـا دەكرێـت ئێمـە جـەژنی ڕەمـەزان لـە سـێ ڕۆژەوە بكـەین بـە دوو ڕۆژ؟ بیهێنـە بەرچـاوی خۆمـان، ئەگـەر ئێمـە كۆمـەڵێك بـاین وەكـو موسـوڵمان كەمایەتی بووینایە و زۆرایەتیەكی غەیری موسوڵمان بەسەر ئێمەیدا فەرز كردبایـە كـە لـە جیـاتی ئـەوەی جەژنی ڕەمەزان سێ ڕۆژ بێ و جەژنی قوربان چوار ڕۆژ بكرابایە سێ ڕۆژ یان دوو ڕۆژ، ئایـا هەسـتی ئێمـە بەرامبەر ئەوان چۆن دەبوو لەو حاڵەتـەدا، لەبەرئـەوە مـن پێموایـە ناكرێـت ئێمـە جەژنـەكان لـەت و پـەت بكەین و ڕۆژێكیان بدەینێ و سێ ڕۆژ لە موسوڵمانان وەربگرینەوە و لە ڕەمەزان بڵێین تۆ بۆت هەیـە تـەنها دوو ڕۆژ جەژن بكەی، شتێكی تریش هەیە كە بەڕاسـتی مـن پێموایـە ئێزیدیـەكان حـەقی خۆیانـە كـە ئـەو پشووانەیان هەبێت ئەگەر ئەوان كورد بـن یـان نـەبن، ئـەوان هـاووڵاتی كوردسـتانین، مـاف لەسـەر ئەساسـی

نەتەوە، نادرێت ئەو جۆرە، هەروەك چۆن برایانی تری غەیرە موسوڵمان مافیان هەیە پشووی خۆیان هەبێ و دەبێت مافیان هەبێت، ئەوانیش مافی ئەوەیان هەیە، لەبەرئەوە من پێم زیادە کوردە ئێزیدیەکانی تیا بکەین، پێویست ناکات ئێمە لەبەرامبەر ئەو شەپۆلەی کە دەڵێت برا یەزیدیەکان کورد نین، ئێمە بێین ڕەد فعلێك وەربگرین، ڕاستیەکەی خەڵکی ئازادە خۆی چی بێت، ئێمە بە کوردیان دادەنێین.......... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕەئی جەنابت زیاد بێت یان کەم بێت، کاك د.رفیق فەرموو.

بەڕێز د.رفیق صابر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەك خۆی بێت، باشە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هیچ هینێکم نیە لەسەر مەسەلەی بوونی جەژنی ئێزیدیەکان، بەلام پێشنیارێکم هەیە کە بەڕاستی بەتایبەتی ئەوە فەترەیە کە زۆر زیاتر لە جاران هەموو پیاوە دیارەکانی برا ئێزیدیەکان باسی ڕەسەنایەتی کورد بوونی خۆیان دەکەن، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەو موناسەبەیەیان یان جەژنی ئێزیدیەکان نەوترێت جەژنی ئێزیدیەکان، جەژنی ئاینی کوردە ئێزیدیەکان بوترێت، لەبەرئەوەی بە حەقیقەت ئێمە دەڵێین ئێزیدیەکان کوردی ڕەسەنن، نەوترێت جەژنی ئێزیدیەکان، جەژنی ئاینی کوردە یەزیدیەکان بگوترێت، ئەوە یەك، دوو/ هەر لەم موناسەبەیە بە مەجالێکی باشی دەزانم کە باسی ئەو ئایینانەی تریش بکرێت لە هەرێمی کوردستان کە نوێنەریان بەڕاستی لەناو پەرلەمان نیە کە بە ڕۆژیش دابندرێت بۆ موناسەبە و جەژنی ئەوانیش بە تایبەتی کاکەییەکان کە بە حەقیقەت کاکەییەکان پێم وایە نفوسێکی زۆریان لە هەرێمی کوردستان هەیە...... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فاضل نیزامی، ئەمە پرۆژەیەکە تایبەتە بە برا ئێزیدیەکان، بۆیە ئەگەر مەوزوعی تر لە جێیەکی تر باسی دەکەین، ئێستا لەسەر ئەم مەوزوعە قسە بکە تکایە لە بابەتەکە دەرمەچوو؟ فەرموو.

بەڕێز فاضل بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

موناسەبە زۆرە لە هەرێمی کوردستان من پێم باشە لەگەڵ جەژنی ئێزیدیەکان تەحدید بکرێت ئەو موناسەبانەی کە کامی دەبێتە عوتڵە و کامی بە ئیعلام دەکرێت؟ ئەوەش پێموایە شتێکی باشە، لەبەرئەوەی زۆر وەخت لە کاری ئیداری هەرێمی کوردستان نەگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە بۆچوونەکەی کاك کاردۆ دەکەم کە لە کاتی ئیمزا کردنی ڕاپۆرتەکەش تەحەفوزمان نووسیوە کە ڕۆژێك بووە لە هەموو هەرێمی کوردستان بکرێت بە پشووی ڕەسمی دیارە ئامانج لە دانانی ئەوە نیە کە هەرێمی کوردستان پێویستی زەروریەتی ئەو پشووەی بێت، ئەوەندەی شتێکی مەعنەویە بۆ هەست کردن هەم بە خسوسیەتی ئەوان، هەم بۆ مەسەلەی پێکەوە ژیان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.ئەرسەلان فەرموو.

بەڕێز د.ئەرسەلان بایز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەناوهێنانی کوردە ئێزیدیەکان، ئێمە پرسیارێك لە خۆمان بکەین دەڵێین کوردە موسوڵمانەکان؟ دەڵێین کوردە مەسیحیەکان؟ چونکە ئێمەی مەسیحیشمان هەیە و شەهیدیش بووە لە شۆڕش، لەبەرئەوە دەبێت بڵێین ئێزیدیەکان و عوتڵەکانیش بەناوی ئاینی بێت، بەناوی ئاینی ئێزیدییەکان، منیش تەئیدی قسەکەی کاك کاردۆ دەکەم، کە سەری ساڵ جەژنی فەرمی سەرتاسەری کوردستان بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی وەڵامتان بۆ ئەو پرسیارانەی کە کران، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارانەی کە ئێستا خرانە ڕوو، لەپێنج پێشنیار کورتم کردۆتەوە، یەکەمیان: ئەوە بوو کە وشەی (برا) لە کوردیەکەو وشەی (اخوە)لە عەرەبیەکە لابرێت، (الاخوە الائیزیدیین)ئێمەش پشتگیری لەو پێشنیارە دەکەین کە پێویست ناکات، پێشنیاری دووەم ئەوە بوو زیاد کردنی وشەی کورد، لەپێش وشەی ئیزیدی، وەك کوردە ئیزییەکان، لەوەش لاریمان نیە، بەڵام هەروەکو هەندێك لەو بەڕێزانە ڕوونیان کردەوە، ئەگەر بەمەفهومی موخالەفەی وەربگرین، ئەوە ئیزیدی غەیری کوردیش هەیە، ئەو پشووانە شمولیان ناکات، بۆیە ئێمە بە باشی نازانین کە ئەو وشەیە زیاد بکرێت، هەروەکو لە پڕۆژەکەدا هاتووە (للائیزیدیین)زیاد کردنی ئەو ڕۆژە کە لەچەند بڕگەیەك هاتووەو باس لە تەقویمی شەرقی دەکات، یەك، دوو بەڕێز پێشنیاریان کرد کەوا ڕۆژەکە دیاری بکرێت، بەڕێزان ئەوان لەبەر ئەوەی تەقویمی تایبەتی خۆیان هەیە، ئەبێ ئەو تایبەتمەندییەی ئەوان بپارێزین، ئەگەر ڕۆژەکەش دیاری نەکەین خۆیان بەپێی ئەو تەقویمەی خۆیان ڕۆژەکە دیاری دەکەن، هەروەك لە ڕاپۆرتی مەجلسی ڕۆحانیش هاتووە، ڕۆژەکە

دیاری نەکراوە، تەنها خۆیان بەپێی تەقویمی خۆیان دیاری دەکەن، پێشنیارێکیش کرا کە وا کەمکردنەوە یاخود زیاد کردنی ڕۆژەکان، زیاتر پێشنیارەکە ئەوە بوو کە ڕۆژەکان زۆرن، پێویستە کەم بکرێن، هەروەکو هەندێك لەو بەڕێزانەش ڕوونیان کردەوە، ئەو جەژنانە تایبەتە بە خۆیان، بۆ پاراستنی ئەو تایبەتمەندییەی خۆیان، لەڕاپۆرتی مەجلسی ڕۆحانی هاتووە، کەوا دەستکاری کەم کردنەوە یان زیاد کردنی ئەو ڕۆژانە وابزانم لەدەستەڵاتی ئێمە نیە، با بۆنەکانیان ئەو پیرۆزییەی کە هەیەتی ئێمە هەوڵ بدەین کە بیپارێزین، نەك دەستکاری بۆنە ئایینیەکانیان بکەین، دوا پێشنیار ئەوە بوو کە ڕۆژی جەژنی سەری ساڵیان بە پشووی فەرمی بۆ هەموو هەرێمی کوردستان دابندرێت، ئێمەش پشتگیری لەو پێشنیارە دەکەین، بڕیار بڕیاری پەرلەمانی کوردستانە، ئەگەر دەنگی بۆ درا ئێمە لاریمان نیە کەوا ئەو ڕۆژە بە پشووی فەرمی بۆ هەموو هەرێمی کوردستان دابندرێت، بەڵام لەحاڵەتێك ئەگەر دەنگی بۆ درا، ئەو بڕگەیە لەو ماددەیە ئەبێ لابدرێت لەبەر ئەوەی ئەو بڕگەیە لە چوار مادده پێك دێت، سێیان تایبەتە بە بۆنە ئایینیەکە کەوا تایبەتە بە ئیزیدییەکان خۆیان، بۆیە دەبێ ئەو بڕگەیە لێرە هەڵبگیرێت، کە ئەگەر تایبەت کرا یان تەعمیم کرا بۆ هەموو کوردستان، ئەوە دەبێ لەو ماددەیە لاببرێت، حوکمێکی تایبەتی بدرێتێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شێروان، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیزافەتەن بۆ ئەو قسانەی کە دکتۆرە ڕۆژان کردی، ئێمە هەوڵماندا بەڕاستی بەنیسبەت فەقەرەی سێ و چوار، لە تەقویمی شەرقی لەمانگی نیسان، حەزمان کرد تەحدیدی ڕۆژەکە بکەین، کە چەندی مانگ دەکات، وتیان ئێمە، ناتوانین ئەو ڕۆژە تەحدید بکەین تەنها بە تەحدید کردنی (الاربعاء الاول) نەبێت، یاخود (الجمعة الاول) نەبێت، ئەبێ بەم ڕۆژانە تەحدید بکرێت، چونکە ڕەنگە ساڵ بەساڵ ڕۆژەکە فەرق دەکات، بۆیە ئێمە پابەندین بەڕۆژی چوارشەمی یەکەم، بەنیسبەت جەژنی سەری ساڵ، لە چوارشەمی یەکەم لە مانگی نیسان لە تەقویمی شەرقی، بەنیسبەت جەژنی بەڕۆژوو بوونی ئیزیدیش ئێمە پابەندین بە جومعەی یەکەم، لەمانگی کانونی یەکەمی تەقویمی شەرقی، بۆیە ئێمە نەمانتوانی تەحدیدی ڕۆژەکە بکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ تەئکید کردنم لەقسەکانی بەڕێزان دکتۆرە ڕۆژان و کاك شێروان، ماددەی نۆ لە قانونی مەدەنی عێراقی، دەڵێت(تحسب المواعيد بالتقويم الميلادي مالم ينص القانون على غير ذلك) واتە لێرەدا ئێمە کەناوی

تەقویمی میلادیمان هێنا مانای وایە ئاگامان لێیە کە بە میلادی ئیش دەکەین، بەڵام کە قانون ڕەسمەن ئیقراری کرد، کە جەژنەکان یان بۆنەکان، بە تەقویمی شەرقی حساب بکرێت، ئەوە هیچ کێشەی قانونی نیەو گونجاوە، لەگەڵ قانونی مەدەنی عێراقی ئەمە تەنها تەوزیحێك بوو بۆ ئەو بابەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا پێشنیارێك هات کە زۆر لە خوشك و براکان پشتیوانیان لێکرد، کە جەژنی سەری ساڵیان لە کوردستان ببێت بە پشووی فەرمی، ئەم پێشنیارە دەخەمە دەنگەوە، کێی لەگەڵدایە با دەستی بڵند بکات تکایە؟، فەرموون کێی لەگەڵدا نیە؟، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، بوو بە جەژنێکی فەرمی بۆ هەموو هەرێمی کوردستان، نەك تەنها بۆ ئیزیدی بۆ هەموو دام و دەزگا فەرمیەکان لە هەرێمی کوردستان، کاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا بابەتەکە جیاواز بوو، ئەگەر ئەمر بفەرموون سەڵاحیەتمان بدەنێ کە صیاغەکەی جیاواز بکەین بە فەقەرەیەکی جیاواز، با لەئێستاوە تەسبیتی بکەین کە دەنگی لەسەر درا، واتە ئاوای لێ دێت.

قرار رقم ( )لسنه 2010

اولاً: تعتبر الاعياد والمناسبات المدرجة ادناه عطلة رسمية في اقليم كوردستان للائيزيديين:

1-يعتبر عيد رأس السنة الائيزيدية والمصادف يوم الاربعاء الاول من كل شهر نيسان حسب التقويم الشرقي يوم واحد عطلة رسمية في الاقليم.

دانیشتنی ژمارە 7 لە 2010/10/26 ڕۆژی سێ شەممە ك3

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

اولاً: يعتبر عيد رأس السنة الائيزيدية والمصادف يوم الاربعاء الاول من شهر نيسان بالتقويم الشرقي عطلة رسمية لاقليم كوردستان – العراق.

ثانياً: تعتبر الاعياد المدرجة ادناه عطلة رسمية في الاقليم للائيزيديين:

1- عيد جمايي من 10/7 لغاية 13 من شهر تشرين الاول الميلادي من كل سنة.

2- عيد اربعينية الصيف من 31/ تموز لغاية 2 من شهر أب الميلادية من كل سنة.

3- يوم صوم الائيزيديين ويصادف يوم الجمعة الاول من شهر كانون الاول بالتقويم الشرقي.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەوە گوێتان لێ بوو، ئێستا گفتوگۆی لەسەر کرا دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ثالثاً: على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القرار.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کەس موداخەلەی هەیە لەسەر ئەوە؟ باوەڕ ناکەم، دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

رابعاً: ينشر هذا القرار في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان) وينفذ من تاريخ صدروره.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، زۆر شتێکی ئیعتیادیە، دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، ئێستا گشت پرۆژەکە دەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، پیرۆزبایی لە خوشك و برا ئێزیدیەکان دەکەین، کە سەرساڵیشیان بۆ جەژنێکی فەرمی لە هەرێمی کوردستان، ئەوە جێگای رێزە بۆیان، ئومێدەوارین بەخۆشی ژیان ببەنە سەر، دووبارە پیرۆزباییان لێ دەکەین ئومێدەوارین زۆر ئیستیفادەی لێ بکەن، دانیشتنەکە دوا دەخەین بۆ بەیانی سەعات (11)، بەخواتان دەسپێرم خواتان لەگەڵ.

فرست احمد عبدالله	**د. ارسلان بایز اسماعیل**	**محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی)**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان – عێراق	**کوردستان – عێراق**	**کوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8)

چوارشەممە ڕێکەوتی 27\10\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (8)

چوارشەممە ڕێكەوتی 2010/10/27

كاتـژمێر (11)ی پـێش نیـوەڕۆی ڕۆژی چوارشـەممە ڕێكـەوتی 2010/10/27 پەرلـەمانی كوردسـتان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كـەركووكی) سـەرۆكی پەرلـەمان و, بـە ئامـادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سـكرتێری پەرلـەمان, دانیشـتنی ژماره (8)ی خولی سێیەم, ساڵی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لـە پێـڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەمواركراوی سـاڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەسـتەی سـەرۆكایەتی پەرلـەمان بڕیـاری درا دانیشـتنی ژمـارەی (8)ی خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن لـە كـات (11)ی پـێش نیـوەڕۆی ڕۆژی چوارشـەممە ڕێكـەوتی 2010/10/27 دا بـەم شێوەیە بێت:

1 - خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و كۆبوونەوەكانی گشتی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بـەناوی گـەلی كوردسـتان، دانیشـتنەكەمان دەكەینـەوە، خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن، سـاڵی دووەم، خـولی گرێدانی یەكەم، ژمارەی دانیشتن (8)، ڕۆژی دانیشتن 2010/10/27، بەرنامەی كار:

بـەپێی حوكمـەكانی بڕگـەی (1)ی مـاددەی (20) لـە پێـڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموار كـراوی سـاڵی 1992ی پەرلـەمانی كوردسـتان – عێـراق، دەسـتەی سـەرۆكایەتی پەرلـەمان بڕیاریـدا بەرنامـەی كـاری دانیشتنی ژمـارە (8)ی خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن لـە كاتـژمێر (11)ی پـێش نیـوەڕۆ ڕۆژی چـوار شـەممە ڕێكەوتی 2010/10/27 بەم شێوەیە بێت:

1- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هـەرێمی كوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و كۆبوونەوەكانی گشتی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی مافی مرۆڤ و لیژنەی ناوخۆو لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی دەکەین کەرەم بکەن فەرموون بۆ سەر مەنصە، لیژنەی مافی مرۆڤ، لیژنەی ناوخۆ، لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی کەرەم بکەن، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پرۆژەیە ئیحالەی لیژنەی مافی مرۆڤ نەکراوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە فەرموو.

بەڕێز دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەهەمان شێوە ئەو پرۆژەیە ئاراستەی کۆمەڵگای مەدەنی نەکراوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ببوورن، ئەمە خاڵی دووی بەرنامەی کار بوو، ئەمە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی دارایی کراوە، تکایە کەرەم بکەن بۆ جێگای خۆتان، لیژنەی یاسایی کەرەم بکەن فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە.

پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی

ماددەی یەکەم:

قەرەبوو کردنەوەی هەر کەسێك کە بە گومان دەستگیر دەکرێت و پتر لە ماوەی یاسایی لە زیندان دەهێڵێرێتەوەو دواتر بێ تاوان دەردەچێت و ئازاد دەکرێت، یان پێش ئازاد کردنی کۆچی دوایی دەکات.

ماددەی دووەم:

قەرەبوو کردنەوە ماددی و مەعنەوی دەبێت.

ماددەی سێیەم:

قەرەبووی ماددی لەلایەن لیژنەیەکی پسپۆڕو شارەزا لەبواری یاسایی و مافی مرۆڤ دەست نیشان بکرێت، بەپێی ماوەی مانەوەی زیندانیەکەی لە زیندان قەرەبوو بکرێتەوە.

ماددەی چوارەم:

قەرەبووی مەعنەوی بکرێتەوە بە گەڕانەوەی مافە لە دەست چووەکانی کاتێك کە زیندان بووەو، گێڕانەوەی ناوبانگی کۆمەلأیەتی.

ماددەی پێنجەم:

هیچ لایەنێکی حزبی بۆی نییە زیندانی هەبێت، یان کەسێکی دیاری کراو بە پاساوی سیاسی، یان ئاسایشی (ئەمنی) دەستگیر بکات و، ئەگەر دەستگیری کرد، ئەو کەسە مافی قەرەبوو کردنەوەی هەیە، ئەو کەس و لایەنەش بەرپرسیارە لە قەرەبوو کردنەوەکە.

ماددەی شەشەم:

رێنمایی پێویست بۆ جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە لە لایەن وەزارەتی ناوخۆ دەبێت.

هۆکاری پێویست بۆ دەرکردنی ئەم یاسایە

لەبەر بوونی ژمارەیەکی زۆر لە هاوولاَتیان کە لەسەر بیروڕای جیاوازو بە گومان زیندانی کراون و، بەبێ تاوانبار کردن لە زیندانـدا ماونەتەوە، بۆتە هۆی زەرەرمەند بوونیان لە رووی ماددی و مەعنەویەوە، هەروەها لە پێناوی پاراستنی مافی مرۆڤ و رێزگرتن لە جیاوازی بیروڕای سیاسی، بۆیە ئەم یاسایە دەرچووە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا پرۆژەکە بە زمانی عەرەبی دەخوێنمەوە:

مشروع قانون تعويض الموقوفين بدون حجج قانونية

المادة الاولى:

اي شخص يوقف على اساس الشك ويحتفظ به في السجن لمدة اكثر من الفترات القانونية المحددة ثم تتبين براءته ويطلق سراحه، او يتوفى قبل اطلاق سراحه، يعوض من قبل الحكومة.

المادة الثانية:

يعوض مادياً ومعنوياً.

المادة الثالثة:

تقوم لجنة متخصصة وخبيرة في المجالات السياسية ومجال حقوق الانسان بتحديد التعويض المادي على اساس مدة بقائه في السجن.

المادة الرابعة:

يعوض معنوياً باعادة حقوقه المهدورة خلال مدة بقائه في السجن مع اعادة اعتباره الاجتماعي.

المادة الخامسة:

ليس لاي جهة حزبية ان تمتلك سجناً او ان تحتجز شخصاً معيناً بحجة سياسية او أمنية، فأذا قامت بأحتجازه فأنه يستحق التعويض، وان الجهة القائمة بحجزه هي المسؤولة عن تعويضه.

المادة السادسة:

تقوم وزارة الداخلية بأصدار التعليمات الضرورية لتنفيذ احكام هذا القانون.

الاسباب الموجبة

بالنظر لتوقيف عدد كبير من المواطنين بسبب ارائهم السياسية المختلفة او على اساس الشك وبقائهم في السجن دون توجيه تهمة معينة اليهم، مما اصابهم باضرار مادية ومعنوية، لذا ولأجل حماية حقوق الانسان واحترام الاراء السياسية المختلفة، فقد صدر هذا القانون.

جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئێستا راپۆرتی لیژنەی یاسایی بە زمانی عەرەبی دەخوێنمەوە سەبارەت بە پرۆژەکە:

الى/ رئاسة برلمان كوردستان _ العراق

م/ تقرير اللجنة القانونية

اجتمعت لجنة الشؤون القانونية بتاريخ 18/خەرمانان/2710 الكوردية المصادف ليوم 2010/8/9 الميلادية لدراسة مشروع قانون تعويض الموقوفين بدون حجج قانونية في كوردستان– العراق، المقدم من قبل العدد القانوني لاعضاء البرلمان والمحال الى لجنتنا بعد القراءة الاولى له في البرلمان بجلسته الاعتيادية المرقمة (13) في 2009/12/29 وبعد الدراسة والمناقشة والمداولة توصلت اللجنة الى ما يأتي:

ان الحق في الحرية من الحقوق الاساسية المعترف بها للفرد على صعيد القوانين الداخلية والدولية وان توقيف الانسان في سياق الاجراءات الجنائية عندما يكون متهماً بإرتكاب جريمة او غيرها من الاسباب لهو من اشد الاجراءات الماسة بهذا الحق وان القوانين توصلت الى حقيقة مفادها بأن لا مناص من اللجوء في بعض الاحيان الى حرمان الفرد من حريته لفترة من الزمن للعديد من الاعتبارات والمسوغات منها:

1- حق المجتمع وحاجته الى التعرف على الجناة ومحاكمتهم وفرض الجزاء القانوني المقرر قانوناً عليهم.

2- ضرورة منع المتهم من التأثير على مجريات التحقيق وقطع الطريق امامه للتأثير على مجريات التحقيق باخفاء ادلة الجريمة المرتكبة او طمس معالمها أو التاثير على الشهود.

3- ترضية المجتمع والرأي العام الذي يتطلع دوماً الى وقوع مرتكبي الجرائم في قبضة العدالة لما ينجم عن ذلك من طمأنينة في نفوس افراد المجتمع، وبما ان حرية الانسان وكرامته مصانة ولايجوز حرمان احد منها او انتهاكها لذلك يجب ان يكون هناك ضمانات وضرورة احاطة هذا الاجراء بالعديد من القواعد التي هي في الحقيقة والواقع ضمانات تهدف الى ابقاء هذا الاجراء في مجراه الصحيح وضمن دائرة الغاية او الغايات التي تم السماح به من اجلها وعدم الخروج عنها واستخدامها في اغراض اخرى غير مشروعة.

4- لذلك ترى لجنتنا بان القوانين الوطنية لمعظم بلدان العالم تسمح بالتوقيف وتضع القواعد التي تحكم التوقيف ومعاملة الموقوفين وضمان حق الدفاع عن انفسهم وهو حق مقدس ومكفول في جميع مراحل التحقيق والمحاكمة وهو من المواضيع التي حظيت باهتمام بالغ من لدن القوانين، وليست هناك في كوردستان سجن للاحزاب بحجز الاشخاص بحجة سياسية وان قانون العقوبات عالجت الجريمة السياسية فإذا ثبت وجود

مثل هذه السجون او ارتكبت مخالفات بهذا الشكل فأنها تشكل جريمة وانتهاك للقوانين تستوجب محاسبة الجهة القائمة بها وهي المسؤولة عن التعويض وفق القواعد العامة للتعويض.

وبموجب المادة (6) من القانون المدني رقم (40) لسنة 1950 فان الجواز الشرعي ينافي الضمان فمن استعمل حقه استعمالاً جائزاً لم يضمن ماينشأ عن ذلك من الضرر.

ومن استعمل حقه استعمالاً غير جائز وجب عليه الضمان ويصبح استعمال الحق غير جائز في الاحوال الآتية:-

أ- اذا لم يقصد بهذا الاستعمال سوى الاضرار بالغير.

ب- اذا كانت المصالح التي يرمي هذا الاستعمال الى تحقيقها قليلة الاهمية بحيث لاتتناسب مطلقاً مع ما يصيب الغير من ضرر بسببها.

ج- اذا كانت المصالح التي يرمي هذا الاستعمال الى تحقيقها غير مشروعة.

وان المتهم برئ حتى تثبت ادانته ولايجوز الحبس او التوقيف في غير الاماكن المخصصة لذلك وفقاً لقوانين السجون المشمولة بالرعاية الصحية والاجتماعية والخاضعة لسلطات الاقليم ويحظر الحجز ولايجوز القبض على اي شخص او توقيفه إلا بمقتضى امر صادر من قاضي او محكمة او في الاحوال التي يجيز فيها القانون وبما أن القضاء مستقل لاسلطان عليه لغير القانون.

وتسرى ولاية المحاكم على جميع الاشخاص الطبيعية والمعنوية بما في ذلك الحكومة وتختص بالفصل في المنازعات والجرائم كافة.

وبما ان التوقيف سلب حرية المتهم فترة من الزمن غالباً ما يتصف بالتأكيد تستوجبه مصلحة التحقيق وفق ضوابط وضمانات موجودة ومثبتة في القوانين

كما ان احكام الاعمال غير المشروعة التي تقع على النفس والمال والاحكام المشتركة معالجة بصورة تفصيلية ضمن احكام القانون المدني المواد (186-232 وخاصة 202و 204و 206) وفي حالة حصول خرق للقانون هناك ضمانات واردة في قوانيننا لكيفية الطعن وللمطالبة بالتعويض المادي والمعنوي ومنها قانون العقوبات رقم (111) لسنة 1969، وقانون اصول المحاكمات الجزائية رقم (23) لسنة 1971 المعدل، وقانون السلطة القضائية رقم (23) لسنة 2007، وقانون مجلس الشورى رقم (14) لسنة 2008، والقانون المدني رقم (40) لسنة 1951، والقانون رقم (21) لسنة 2003، والقانون رقم (22) لسنة 2001 الصادر عن برلمان كوردستان، وقانون مكافحة الارهاب رقم (3) لسنة 2006 حيث لأول مرة في العراق والمنطقة تثبت مادة برقم (14) للمطالبة بالتعويض للمتهم حيث تنص على انه ﴿للمتهم بالجريمة الإرهابية الذي تثبت برائته عن التهمة المسندة اليه حق المطالبة بالتعويض عما لحقه من ضرر مادي ومعنوي بسبب انتهاك حقوقه الانسانية المنصوص عليها في الدستور والقوانين.

وفي حالة اشخاص موقوفين بدون حجج قانونية وخلافاً للقانون فأنه بامكان اعضاء البرلمان ولجنه متابعة الموضوع ومراقبة التحقيق عن اسباب عدم تنفيذ القوانين وخرقها، لان ذلك من صميم مهامهم، وفي حالة وجود دليل على ذلك نقترح على رئاسة البرلمان تشكيل لجنة لمتابعته.

5- فبوجود احكام ومواد دستورية وقانونية ومنها دستور العراق والقوانين النافذة التي تعالج الحالات التي تقع تحت طائلها فليست هناك حاجة الى سن قانون بهذا الشأن حيث لكل من اوقف او يوقف بدون سبب مشروع وخلافاً للقانون حق المطالبة بالتعويض وفق المواد القانونية النافذة لذا تقترح اللجنة وتوصي للاسباب اعلاه برفض المشروع.

راجين التفضل بالاطلاع وعرض اصل المشروع ورأي اللجنة القانونية بشأنه على البرلمان للمناقشة وابداء الرأي المناسب بشأنه والتصويت عليه. مع التقدير

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كەرەم بكەن بە كوردی.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ/ سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان_عێراق

بابەت/ ڕای لێژنەی كاروباری یاسایی

لیژنەی كاروباری یاسایی لە بەرواری 18ی/خەرمانانی/2710ی كوردی، ڕێكەوتی ڕۆژی 2010/8/9 زایینی، بۆ لێكۆڵینەوەی پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە كوردستان - عێراقدا كۆبووەوە.

پرۆژەكە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشكەش كراوەو پاش خوێندنەوەی یەكەمی لە پەرلەمان لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (13)ی ڕۆژی 2009/12/29دا رەوانەی لێژنەكەمان كراوە. دوای لێكۆڵینەوەو گفتوگۆ و ڕا گۆڕینەوە لەسەر پرۆژەكە لیژنەكەمان گەیشتە ئەمانەی خوارەوە:

مافی ئازادی لەو مافە بنەڕەتیانەیە، كە بۆ تاكە كەس لەسەر ئاستی یاساكانی ناوخۆو نێو دەوڵەتی دانی پێدانراوە. گرتنی مرۆڤیش كاتێك بە تێوەگلانی تاوانێك، یان بە هۆكارێكی تر تۆمەتبار دەكرێت و، پێڕۆكردنی توندترین ڕێكاری جینائی لە دەرهەقی ئەو كەسە، كە زیان بەو مافانەی دەگەیەنێت و، گەیشتونەتە راستیەك دەڵێت:

هیچ ڕێگایەك نییە لەوە زێتر، كە تا ماوەیەك لەبەر گەلێ پەندو هۆكار، لەوانەش:

1 -مافی كۆمەڵگەو پێداویستی كۆمەڵگە بۆ دیاری كردنی تاوانباران و دادگایی كردنیان و سەپاندنی سزای یاسایی بە سەریاندا، بەپێی یاسا.

2 -پێویستە تۆمەتبارەکە کاریگەری لەسەر ڕێکارەکانی لێپێچینەوە نەبێت و دەبێت ڕێگای پێ نەدرێت کار لە ڕێکارەکانی لێپێچینەوە بکات، وەك شاردنەوەی بەڵگەکانی تاوان، یان ئاسەوارەکانی بسڕێتەوە، یان کاریگەر لە شاهێدەکان بکات.

3 -رازیکردنی کۆمەڵگەو ڕای گشتی کە هەرگیز بە تەمایە تاوانباران بکەونە دەستی عەدالەت کۆمەڵگا دڵنیا بکات، جا لەبەر ئەوەی کە ئازادی و کەرامەتی مرۆڤ پارێزراوەو، ناشێت نەکەس لێی بێ بەش بکرێت نە پێشێل بکرێت، لەبەر ئەوە پێویستە چەند گەرەنتیەك کە ڕێکارەکە لە ڕێچکەی دروستی خۆیدا و لە چوارچێوەی ئامانج، یان ئەو ئامانجانەدا بمێننەوە، کە ڕێگای پێ دراوە بۆ ئەو کارەو، ناشێت لەو ڕێکارانە زیاتر بکرێت و بۆ ئامانجی تری نا ڕەوا بەکاربهێنرێن.

4 -لەبەر ئەوە لێژنەکەمان ڕای وایە کە یاساکانی نیشتمانی زۆربەی وڵاتانی جیهان ڕێگا بە گرتن دەدات و بنچینە بۆ حوکمی دەست بەسەر داگرتن دادەنێت و مامەڵە لەگەڵ گیراوەکان دەکات و، مافی خۆ پاراستنیان مسۆگەر دەکات، کە مافێکی پیرۆز و مسۆگەرە لە هەموو قۆناغەکانی لێپێچینەوەو دادگایی کردنداو لەو بابەتانەشە کە یاساکان گرنگیەکی زۆری پێ دەدەن. لە کوردستانیش حزبەکان بەندیخانەیان نیە خەڵکی تێدا بگرن بەبیانووی سیاسی، یاسای سزاکانیش چارەسەری تاوانی سیاسی کردووە. ئەگەر بوونی ئەم جۆرە گرتووخانانە بسەلمێنرێت، یان سەرپێچیەکی لەو جۆرە بکرێت ئەوە تاوان و پێشێل کردنی یاسایە، پێویستە ئەو لایەنانە سزا بدرێن کە ئەو کارە دەکەن، بەرپرسیشە لە قەرەبوو کردنەوە بەپێی بنچینە گشتیەکانی قەرەبووکردنەوە.

بەپێی ماددەی (6) لەیاسای شارستانی (المدنی) ژمارە (40)ی ساڵی 1951 (الجواز الشرعي ينافي الضمان) کەسێك بە شیاوی مافی خۆی بەکار بێنێت، ئەو زیانە زامن ناکات کە لە ئەنجامیەوە پەیدادەبێت.

کەسیکیش مافی خۆی بە ناشیاوی (غير جائز) بەکاربێنێت، زەمانەتەکەی دەکەوێتە سەر. بە کارهێنانی مافیش لەم حاڵەتانەی خوارەوە دا ناشێت (غير جائز):

أ- ئەگەر هیچ مەبەستێك لەو بەکارهێنانە نەبوو تەنیا بۆ زیان گەیاندن بەلایەنی تر نەبێت.

ب- ئەگەر ئەو بەرژەوەندیانەی کە لە ئەنجامی بەکارهێنان بەدی دەهێنێت گرنگیان کەمتر بوو لەو زەرەرەی بەر لایەنەکەی تر دەکەوێت بە هیچ جۆرێك هاوسەنگی لەنێوانیان نەبوو.

ج- ئەگەر ئەو بەرژەوەندیانەی لە ئەنجامی بەکارهێنانی مافەکان بەدیان بهێنێت ناڕەوا بێت.

تۆمەتباریش بێ تاوانە تاکو تاوانەکەی دەسەلمێنرێت. نابێت کەس بگیرێت، یان ڕابگیرێت، یان دەست بەسەر بکرێت بەبێ فەرمانی دادوەر، یاخود دادگا، یان لەو حاڵەتانەدا نەبێت کە یاسا ڕێگای داوە، دادوەری سەربەخۆیەو لە یاسا بەو لاوە هیچ دەسەڵاتێکی بەسەردا نییە.

لەبەر ئەوەی کە گرتن بۆ ماوەیەك ئازادی لە تۆمەتبار دەستێنێت زۆر جاران جەختی لەسەر دەکرێت وپێویستە بۆ سەلامەتی لێپێچینەوە بەپێی ڕێکارو گەرەنتیانەی کە لە یاساکاندا هەن و چەسپاون.

هەروەها حوکمەکانی کارە ناڕەواکان کە دەکەونە سەر ژیان و موڵك و حوکمە هاوبەشەکانیش بەشێوەیەکی دوورودرێژ لە چوارچێوەی حوکمەکانی یاسای شارستانیدا، لە ماددەکانی{186-232 بەتایبەتیش لە 202 و204 و 206} چارەسەر کراون.

ئەگەر لادانیش لە یاساکاندا بکرێت، لەیاساکانماندا چەند زەمانەتێك هەن بۆ چۆنیەتی تانە لێدان و داواکردنی قەرەبووی ماددی و مەعنەوی، لەوانەش: یاسای سزادانی ژمارە (111)ی ساڵی 1969 هەموارکراو، ویاسای بنەماکانی دادگای سزایی ژمارە (23)ی ساڵی 1971هەموارکراو ، ویاسای دەسەڵاتی دادوەری ژمارە (23)ی ساڵی 2007، ویاسای ئەنجومەنی شورای ژمارە (14)ی ساڵی 2008، ویاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی 1951، ویاسای ژمارە (21)ی ساڵی 2003، ویاسای ژمارە (22)ی ساڵی 2001 کە لە پەرلەمانی کوردستان دەرچوونە، یاسای بەرنگاربوونەوەی تیرۆر ژمارە (3)ی ساڵی 2006 کە یەکەمجارە لە عێراق و لە ناوچەکەشدا ماددەیەك دەچەسپێت بە ژمارەی مادده (14) بۆ داواکردنی قەرەبوو، دەقەکەشی ئەمەیە: (هەر کەسێك بە تاوانی تیرۆر تۆمەتبار بکرێت و، بێ تاوان دەربچێت لەو تۆمەتەی کە خراوەتە پاڵی، مافی داوا کردنی قەرەبووی هەیە لەبڕی ئەو زیانە ماددی و مەعنەویانەی پێی کەوتووە، بەهۆی ئەوەی کە مافە مرۆڤایەتیەکانی پێشێل کراوە ئەو مافانەی کە دەقەکانیان لە دەستوورو یاساکاندا هاتووە)، ئەگەر کەسانێك هەبوون ڕاگیراون بەبێ پاساوێکی یاسایی و بەپێچەوانەی یاسا ئەندامانی پەرلەمان و لیژنەکان بۆیان هەیە بەدواداچوونی بابەتەکە بکەن و چاودێری کردنی جێبەجێ کردنی یاساکان و لێکۆڵینەوە بکەن، چونکە ئەمە ئەرکی سەرەکی پەرلەمانە، لە حاڵەتێکدا ئەگەر بەڵگەیەك هەبێ لەسەر سەلماندنی ئەوەی کە ئەو کەسەی کە بەبێ هیچ پاساوێکی یاسایی بەندکراوە ئەوا ئێمە پێشنیاز دەکەین بۆ سەرۆکایەتی بە پێکهێنانی لیژنەیەك بۆ بەدوا داچوونی ئەم بابەتە لەم بوارەدا.

5 -لەبەر بوونی حوکم و ماددەی دەستووری و یاسایی، لەوانە دەستووری عێراق و یاسا کار پێکراوەکان کە ئەم حاڵەتانە چارەسەر دەکەن، کەواتە هیچ پێویست ناکات یاسایەك بۆ ئەم مەسەلەیە دابنرێت، چونکە هەر کەسێ گیرا بێت، یان بگیرێت بەبێ هۆی ڕەوا و بە پێچەوانەی یاسا، ئەو کەسە مافی داواکردنی قەرەبووی هەیە، بەپێی مادده یاساییە کارپێکراوەکان، لەبەر ئەوە لیژنە پێشنیاز دەکات و رادەسپێرێت، لەبەر ئەو هۆیانەی سەرەوە، پرۆژەکە رەت بکرێتەوە.

بۆ ئاگاداریی و ئەسڵی پرۆژەکەو رای لیژنەی یاسایی لەبارەیەوە بفەرموون بخرێتە بەردەم پەرلەمان بۆ تاوتوێ کردن و دەربڕینی ڕای گونجاو لە بارەیەوە و دەنگدان لەسەری، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ کەرەم بکەن بۆ خوێندنەوەی راپۆرتتان.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ/ بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان – عێراق

ب/ راپۆرتی لیژنە

لیژنەی ناوخۆ کۆبوونەوەی خۆی سازدا لە رۆژی سێ شەممە رێکەوتی 2010/4/6 سەعات (11,30) سەبارەت بە پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی، کە ئاراستەی لیژنەکەمان کرا بوو لە لایەن بەڕێزتانەوە بەنووسراوی ژمارە (211) لە رێکەوتی 2009/12/30، لە کۆبوونەوەی ئاسایی لیژنەکەمان لە رۆژی دوو شەممە رێکەوتی 2010/4/12، دوای خوێندنەوەی یەکە یەکەی ماددەکانی پرۆژە یاساکە، بۆ جاری دووەم و ئاڵوگۆڕ کردنی بیرو ڕاو وتووێژی فراوان، راو پێشنیاری لیژنەکەمان بەم شێوەیەی خوارەوە دەخەینە روو:

1- لیژنە سەبارەت بە گرنگی بابەتەکە، پشتگیری پرۆژە یاسایەکە دەکات.

2- لیژنە هیچ تێبینیەکی لەسەر ماددەکانی یەك و دوو و سێ و چوار نییە.

3- سەبارەت بە ماددەی پێنج، لیژنە پێشنیاز دەکات بەم شێوەیە بێت:

(هیچ لایەنێکی حزبی بۆی نییە زیندانی هەبێت، یان کەسێکی دیاری کراو بە پاساوی یاسایی، یان ئاسایشی ئەمنی دەستگیر بکات، ئەگەر دەستگیری کرد، ئەو کەسە مافی قەرەبوو کردنەوەی هەیە، ئەو کەس و لایەنەش بەرپرسیار دەبن بەرامبەر بە یاساو قەرەبوو کردنەوەکەشی دەکەوێتە ئەستۆی حکومەت).

4- سەبارەت بە ماددەی شەش، لیژنە پێشنیار دەکات بەم شێوەیە بێت:

(رێنمایی پێویست بۆ جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە کە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیران دەبێت، پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنی پەیوەندیدار ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن). لەگەڵ رێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی دارایی راپۆرتی خۆتان بخوێننەوە.

بەڕێز ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش راپۆرتەکەمان رەوانەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کردووە بەنووسراوی ژمارە (55) لە 2010/9/20 بەم شێوەیەی خوارەوە:

لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری، کۆنووسی ژمارە (27)، رێکەوتی 2010/9/20

ئاماژە بەنووسراوی بەڕێوەبەرایەتی کاروباری پەرلەمان ژمارە 211 لە 2009/12/30 دەربارەی رەئی لیژنەمان لەسەر پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی، لیژنەکەمان بە ئامادە بوونی گشت ئەندامانی کۆبوونەوەی (27)ی خۆی ئەنجامدا، لە بەرواری 2010/9/20 و، دوای لێکۆڵینەوە لە پرۆژە یاسای ناوبراو، لیژنەکەمان گەیشتە ئەم بڕیارانەی خوارەوە:

1-لیژنەکەمان دەقاودەق پشتگیری لە بیرۆکەی قەرەبوو کردنەوەی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی دەکات بە مەبەستی پاراستنی مافی مرۆڤ و سەروەری یاسا.

2- ئەو زانیارییە بەرایییانەی کە لەلای لیژنەی داراییە، ئـەم دۆخـە پێشـتر لـە یاسـای شارسـتانیدا چارەسـەر کراوە، هەروەها راپۆرتی لیژنەی کاروباری یاسایی ئاماژەی بەو دۆخە داوە.
3- ئەگەر سەلمێنرا کەوا مافی راگیراوانی بێ پاساوی یاسایی پێشتر بە یاسا چارەسـەر نـەکراوە، ئـەوە لیژنـەی دارایی پشتگیری دەکات لە هەر پرۆژە یاسایەك بۆ قەرەبوو کردنـەوەی راگیراوانـی بـەبێ هـیچ بەهانەیـەکی یاسایی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابتان، بەڕێزان، دیارە لە راپۆرتەکان، هی یاسایی و ناوخۆ و دارایی، کە رەئـی جیـاواز هەیـە، لە هەمان کاتدا ئەو پرۆژەیە زۆر زۆر گرنگەو ئیختـیلاف لـە بۆچـوونی لیژنـەی دارایـی و نـاوخۆ هەیـە، وە ئەمەش پەیوەندی بە گشت تاکێکی ئەم هەرێمەوە هەیە، ئێمە دەمانەوێ لە هەرێمی کوردستان مرۆڤ ئـازاد بێت، زوڵمـی لێ نـەکرێت، لـە پرۆژەکـەش بەڕاسـتی ئـەو حەقـەی بـە جوانی ورد نەکردووەتـەوە، ئیحتمالـە لەگەڵ هەندێك بابەتی یاسایی تەناقوزات هەبێت، باس لـە زینـدانی سیاسـی دەکـات لـەناو کوردسـتان، هـیچ دادگایەکی ئێمە بەناوی سیاسەتەوە کەس موجازات ناکات، ئێمە ئیحترامەان بۆ ڕەئی ئەو خوشـك و برایانـە هەیە و تەعبیر لە رەئیان دەکات جێی ئیحترامە، بۆیە ئێمە لە سەرۆکایەتی بە گرنگمان زانی ئەم پرۆژەیـە دووبارە بگەڕێتەوە بۆ ئەوەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی نـاوخۆ و لیژنـەی دارایـی ڕاپـۆرتێکی موشـتەرەکیان هەبێت، وەزیاتـر دیراسەتی بکەن بۆ ئەوەی مەعارز نەبێت لەگەڵ قانونەکان، ئینجا ئێمـە ئەمـە دەخەینـە بەر دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ ئـەوە پێشـنیاری سـەرۆکایەتیە، حەزدەکـەن دەنگـی بۆ مەدەن، ئەگەر دەنگی بۆ نادەن، ئەوا دەنگی بۆ مەدەن، ئەگەر دەنگی بۆ دەدەن بۆ ئەوەی لیژنەکان زیاتر دابنیشن، باشتر دەوڵەمەندی بکەن، باشتر وردی بکەنەوە، بۆ ئەوەی شتێك بێت تاکی ئەم هەرێمە زوڵمـی لێ نەکرێت، زۆر سوپاس، رجائەن لە وەختی تەسویت نیزامی نیـە، ئـیتر لـەم دەقیقەیـەوە هـیچ کاتێـك لـە لـە وەختی تەسویت. نیزامی نیە، کێ لەگەڵە، دەستی بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ بڕیـار درا ئـەو پرۆژەیـە بگەڕێتـەوە بـۆ لیژنـەکان دووبـارە، ئێسـتا بـۆ خـاڵی 2 ی بەرنامـەی کـار، رجائـەن ئەمـە پەرلەمانە ئیحترامم بۆ گشتتان هەیە، ئسولێك هەیە ئیلتیـزام بـە نیزامەکـە دەکەینـەوە، بـەڕێزان لیژنـەی مافی مرۆڤیش ئەو ڕاپۆرتەی ئاراستە بکرێت، بۆ ئەوەی ئەوانیش دیراسەی بکەن، زۆر سـوپاس، ئێسـتا داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی مافی مرۆڤ و لیژنەی ناوخۆ و کۆمەڵگای مەدەنی کەرەمکەن فەموون بۆ ئێـرە، لیژنەی یاسایی کەرەمکەن فەرموون.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(پرۆژە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکان)

بەڕێزان دوو پرۆژە پێشکەش کراوە، هەردوو پررۆژە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە، ئەوە پرۆژەی یەکەمە:

پرۆژە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکان

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە لە هەرشوێنێك هاتن ماناکانی بەرامبەریانە لەم یاسایەدا:

وەزیر: وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان.

سەرۆکی یەکەی کارگێڕی: پارێزگار ـ قایمقام ـ بەڕێوبەری ناحیە.

کۆبوونەوەی گشتی: ئەو کۆبوونەوەیە کە بۆ مەبەستێکی دیاریکراو ساز دەدرێ کە شێوەیەکی گشتی هەبێت.

خۆپیشاندان: کۆبوونەوەیەکی ڕێکوپێکە یان نیمچە ڕێکوپێکی خەڵکە بە شێوەیەکی ئاشتیانە لە مەیدان و شەقام و شوێنی گشتی دەڕۆن بە مەبەستی خوڵقاندنی ڕایەکی گشتی یەکگرتوو بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو.

لایەنی پەیوەندیدار: ئەو لایەنەیە کە پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە داخوازییەکانی خۆپیشاندەر یان کۆبوونەوەکانەوە هەیە.

ماددەی دووەم:

1ـ وەزیر دەسەڵاتی مۆڵەتدانی کۆبوونەوەی گشتی و خۆ پیشاندانی هەیە.

2ـ وەزیر بۆی هەیە هەموو یان هەندێك لە دەسەڵاتەکانی کە بە پێی ئەم یاسایە پێیدراوە بدات بە سەرۆکایەتی یەکەی کارگێری هەریەکەیان لەناو یەکەی کارگێری خۆی بە فەرمانێکی وەزاری.

3ـ ناشێ کۆبوونەوەی گشتی یان خۆپیشاندان ڕێك بخرێت بەر لە پێشکەش کردنی داواکارییەك بۆ وەزیر یان ئەوەی دەسەڵاتی پێدەدات و وەرگرتنی ڕەزامەندی بە نووسراو.

4ـ وەزیر یان ئەو کەسەی دەسەڵاتی پێ دەدرێت بۆی هەیە داواکاری ڕێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکە یان خۆپیشاندانەکە رەت بکاتەوە، ئەگەر بەڕاستی بۆی دەرکەوت زیان بە سیستەم و ئادابی گشتی دەگەیەنێ و ڕاگەیاندنی قەدەغەکردنەکەش بە نووسراو دەبێت.

5ـ لیژنەی ڕێکخستنی کۆبوونەوەی گشتی یا خۆپیشاندانەکە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری وەزیر یان ئەوەی دەسەڵاتی پێدەدات لەلای دادگای تێ هەڵچوونەوەی ناوچەی پەیوەندار بدات لەماوەی 3 ڕۆژ لەڕۆژی ڕاگەیاندنی و بڕیاری دادگاش یەکلاکەرەوەیە.

6ـ دەرچوونی خەڵکەکە بە شێوەیەکی تاك یاخود بە کۆمەڵ بۆ مەیدان و شەقام و شوێنی گشتی لە بۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی و ئایینی بە پێی داب و دەستووری خۆجێیەتی بەدەر دەبن لە وەرگرتنی ڕەزامەندی.

ماددەی سێیەم:

1ـ داواكاری ڕێكخستنی كۆبوونەوەی گشتی یان خۆپیشاندان لەلایەن لیژنەیەكەوە پێشكەش دەكرێ كە نوێنەریان بن و لە 3 كەس كەمتر نەبن و لەڕووی یاساییەوە شیاو بن، ئەمەش بەر لەوادەی دیاریكراو دەبێت بەلانی كەم بە 48 كاتژمێر و دەبێ لەمەش ڕۆژانی پشووی فەرمی ڕەچاو بكرێت.

2ـ داواكارییەكە دەبێ ناو و ناونیشان و واژووی لیژنەی سەرپەرشتیاری ڕێكخستنی كۆبوونەوە گشتیەكە یا خۆپیشاندانەكە بگرێتە خۆ لەگەڵ دەرخستنی ئامانجیان لەو كارە و دەبێ ڕێرەو و كات و و شوێنی دیاری كراو دیاری بكرێت.

3ـ ئەگەر وەڵامی ئەو داواكارییەی كە لەلایەن لیژنەی ناوبراو لە بڕگەی یەكەمی ئەم ماددەیە دوای تێپەڕبوونی 48 كاتژمێر لە ڕۆژی پێشكەش كردنی داواكارییەكە وەڵام نەدرایەوە ئەمە ئەوە دەگەیەنێ كە ڕەزامەندی لەسەر ڕێكخستنی كۆبوونەوە گشتیەكە یا خۆپیشاندانەكە نیشاندراوە.

ماددەی چوارەم:

1ــ حزبە سیاسیەكان و ڕێكخراوە جەماوەریەكان و سەندیكا و یەكێتی و كۆمەڵەكان، لە ڕێكخراوە مۆڵەتدراوەكان بە شێوەیەكی یاسایی و كەسەكان بۆیان هەیە خۆپیشاندان و كۆبوونەوەی گشتی ئەنجام بدەن دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی نووسراو.

2ـ پێویستە لەسەر هێزی ئاسایشی ناوخۆ گرنگی بە بە پاراستنی خۆپیشاندەران و كۆبوونەوەكان بدەن.

3ـ پێویستە لەسەر لایەنی پەیوەندار گوێ لە داخوازییەكانی خۆپیشاندەران و كۆبوونەوەكان بگرن بۆ دۆزینەوەی چارەسەری شیاو بۆیان.

ماددەی پێنجەم:

وەزیر یان ئەو كەسەی دەسەڵاتی پێدەدات دەبێت هەموو كارێكی پێویست ئەنجام بدات بۆ پارێزگاری كردن لە سیستەم و ئادابی گشتی و پاراستنی كەسەكان و ماڵ و سامانی گشتی بە تایبەتی لە كاتی ڕێكخستنی كۆبوونەوە گشتیەكان یا خۆپیشاندانەكان.

ماددەی شەشەم:

1ـ هەڵگرتن و هەبوونی چەك یا ماددەی تەقینەوە یان ژەهراوی یا سووتێنەر لەلایەن بەشداربووان لە كاتی ڕێكخستنی كۆبوونەوە گشتیەكان یا خۆپیشاندانەكان بە تەواوی قەدەغە دەكرێت.

2ـ هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ دەبێ ڕێگە لە هەر كەسێك بگرن كە چەكیان بە ئاشكرا هەڵگرتبێ یا بە نهێنی یان هەر ئامێرێكی بریندار كەر یاخود ئەو ماددانەی كە لە بڕگەی یەكەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە هەڵگرتبێت بچێتە نا ڕێكخستنی كۆبوونەوە گشتیەكان یا خۆپیشاندانەكان و مافی ئەوەیان هەیە هەموو كارێكی یاساییان لە بەرامبەریان ئەنجام بدەن.

ماددەی حەتەم:

1ـ نابێ كۆبوونەوەی گشتی یان خۆپیشاندان تاكو دوای ڕۆژئاوا بوون یا ئەو كاتەی كە بۆی دەستنیشان كراوە بەردەوام بێت.

2- وەزیر یان ئەوەی دەسەڵاتی پێدەدات بۆی هەیە فەرمان دەربکات بە بڵاوە لێکردنی خۆپیشاندانەکە یاخود کۆبوونەوە گشتیەکە، لە کاتێکدا کە لە چوارچێوەی گشتی ئەم مەبەستەی بۆی سازدراوە یاخود ئەو کاتەی کە بۆی دەستنیشان کراوە دەربچێت.

ماددەی هەشتەم:

ئەگەر هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە بڵاوە پێکردنی کۆبوونەوەکان یا خۆپیشاندەرەکان لەگەڵ ئەوەی کە داوایان لێکراوە بڵاوەی لێ بکەن و هەر مکوڕ بوون و سووربن لەسەری ئەوەی کە بۆیان هەیە ئەو کارانەی خوارەوە ئەنجام بدرێ.

1- رشاندیان بە سۆندەی ئاو.

2- بەکارهێنانی ماددەی فرمێسك ڕژێن یاخود هۆی تایبەتی دیکە کە شێوەیەکی شارستانی هەبێت بۆ بڵاوەپێکردنی خۆپیشاندەران و بەشداربووانی کۆبوونەوە گشتیەکان.

3- گرتنی ئەو کەسانەی ئاژاوە بەرپا دەکەن لە کاتی کۆبوونەوەی گشتی یا خۆپیشاندان لەگەڵ ئەنجامدانی کاری یاسایی یاخود ڕێکاری یاسایی لە بەرامبەریان.

ماددەی نۆیەم:

ئەگەر لە کاتی کۆبوونەوەی گشتی یان خۆپیشاندان باری ئاسایش و سیستەم و ئادابی گشتی تێکدرا یاخود زیان بە خەڵکی تر و بە ماڵ و سامانی گشتی یان تایبەتی گەیشت یان خۆپیشاندان یاخود ئەوانەی کە کۆبوونەوەی گشتی ئەنجام دەدەن بەکاری ئەو کەسانەی پێی هەڵساون لە ئامانجی خۆیان لایاندا ئەوا داواکارانی رێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکان یان خۆپیشاندانەکان بەرپرسیاریەتی تەواوی یاساییان دەکەوێتە ئەستۆ بە هاوکاری و دەستەبەرکردن لەگەڵ ئەو کەسانەی بوونەتە هۆی ڕوودانی ئەو زیانانە دەبێ قەرەبووی ئەو زیانانەی کە لێیان کەوتووە بکەنەوە و ڕێکاری یاسایی لە حەقیان بگرێتەبەر بە پێی یاسا کارپێکراوەکان.

ماددەی دەیەم:

1- هەر کەسێك سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایە بکات سزا دەدرێت بە بەندکردن بۆ ماوەیەك کە لە 6 مانگ تێپەر نەکات و یان غەرامەیەك لە پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت. (لە 6 مانگ تێ پەڕ نەکات ماوەی زیندانیەکە و غەرامەکەش 50 هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە 500 هەزار دینار زیاتر نەبێت یان بە هەردوو ئەو سزایە سزا دەدرێت).

2- لەکاتی بەکارهێنانی توندوتیژی یان هێز یان زیان گەیاندن بە کەس و موڵك و ماڵی گشتی و تایبەتی لەلایەن بەشداربووانی کۆبوونەوەی گشتی یاخود خۆپیشاندانەکە ئەوا سەرپێچی کەر بە پێی یاسای سزاکانی کارپێکراو بە گوێرەی بارەکە سزا دەدرێت.

ماددەی یازدەم:

1- لەو حاڵەتەی کە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ سنووری بەکارهێنانی دەسەڵاتیان بەزانند بە بەکارهێنانی هێزی لەڕادە بەدەر لە دژی کۆبوونەوەکان یان خۆپیشاندەران، ئەوا کاری یاساییان بەرامبەر دەکرێت بە پێی یاسا کارپێکراوەکان.

2- حکومەت دەبێ قەرەبووی ئەو زیان لێکەوتوانە بکاتەوە کە لە ئەنجامی بەزاندنی هێزەکانی ئاسایشی گشتی سنوورەکان دەبەزێنن و ئەو ئەرکەی پێیان سپێردراوە بە پێی بڕیارێك کە لە دادگای تایبەت دەردەچێ جێ بەجێ دەکرێت.

ماددەی دوازدەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە لەسەر هەموو بارەکانی مانگرتن و پەناگیری پیادە دەکرێت لە کاتی دەرچوونیان بۆ مەیدان و شەقامە گشتیەکاندا.

ماددەی سێزدەم:

نابێ هیچ کۆبوونەوەیەکی گشتی یا خۆپیشاندانێك بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە ڕێك بخرێت.

ماددەی چواردەم:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکات.

ماددەی پازدەم:

وەزیری ناوخۆ بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێ بەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

ماددەی شازدەم:

ئەم یاسایە لەڕۆژی بلاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان) جێ بەجێ دەکرێت.

هۆیە پێویستیەکانی دەرچوواندنی ئەم یاسایە

سەبارەت بە نەبوونی یاسایەکی تایبەت بۆ ڕێکخستنی بارەکانی خۆپیشاندان و کۆبوونەوەی گشتی و مانگرتن و پەناگیری بۆ دابین کردنی هێنانەدی ژیانی دیموکراتی و لە پێناوی گۆڕانکاری کۆمەڵگای شارستانی و ڕێزگرتنی ئازادی و مافەکانی مرۆڤ لە پێناوی دەربڕینی ڕای جەماوەر و دەرخستنی داواکاریە ڕەواکانیان بە شێوەیەکی ئاشتیانە و ڕاستەوخۆ دوور لە ئاژاوە بۆ پاراستنی بەرژەوەندی گشتی و تایبەتی لە هەموو زیانێك و ڕەچاو کردنی پرەنسیپە دەستووریەکان لە کوردستان و پرنسیپ و ڕێسا دەوڵەتیەکانی پەیوەندار بە مافەکانی مرۆڤ، ئەم یاسایە دەرچووێنرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عونی فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا پڕۆژەكە بە زمانی عەرەبی دەیخوێنمەوە.

مشروع قانون تنظيم المظاهرات والاجتماعات العامة

الماده الاولى:

يقصد بالكلمات والعبارات التالية حيثما وردت فى هذا القانون المعانى المذكورة ازاءها:

الوزير: وزير داخلية اقليم كوردستان.

رئيس الوحدة الادارية: المحافظ ـ القائمقام ـ مدير الناحية.

الاجتماع العام: التجمع الذى يتم تنظيمه لتحقيق غرض معين ذى طابع عام.

المظاهرة: جمع منظم أو شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمى فى الميادين والشوارع والاماكن العامة يهدف الى خلق راى عام موحد لتحقيق غرض معين.

الجهة المعينة: الجهة ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المجتمعين.

المادة الثانية:

1ـ **للوزير سلطة اجازة الاجتماع العام أو المظاهرة.**

2ـ **للوزير تخويل جميع او بعض الصلاحيات الممنوحة له وفق هذا القانون لرؤساء الوحدات الادارية كل ضمن وحدته الادارية بامر وزارى.**

3ـ **لايجوز تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة الا بعد تقديم طلب الى الوزير او من يخوله واستحصال الموافقة التحريرية.**

4ـ **للوزير او من يخوله ان يرفض طلب تنظيم الاجتماع العام او القيام بالمظاهرة اذا تحقق لديه بانها سوف تخل بالنظام والاداب العامة ويتم ابلاغ الطلب بالمنع تحريريا.**

5ـ **للجنة تنظيم الاجتماع العام والمظاهرة الاعتراض على قرار الوزير او من يخوله بالمنع لدى محكمة استئناف المنطقة المختصة خلال ثلاثة ايام من تاريخ التبليغ ويكون قرارها باتا.**

6ـ **يستثنى من حصول الموافقة خروج الناس افرادا او جماعات الى الميادين والشوارع والاماكن العامة فى المناسبات الوطنية والقومية والدينية طبقا للاعراف المحلية السائدة وللاغراض اعلاه فقط.**

المادة الثالثة:

1ـ **يقدم طلب تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة من قبل لجنة تمثلهم لا تقل عن ثلاثة اشخاص متمتعين بالاهلية القانونية قبل الموعد المعين لاجراءها بثمانية واربعين ساعة على الاقل على ان يرعى فى ذلك أيام العطل الرسمية.**

2- ان يتضمن الطلب اسماء وعناوين وتواقيع اللجنة المشرفة على تنظيم الاجتماع العام أو المظاهرة وبيان الغاية منها وتحديد مسارها والزمان والمكان المحددين.

3- اذا لم يتم الرد على الطلب المقدم من قبل اللجنة المشار اليها فى الفقرة الاولى من هذه المادة بعد انقضاء ثمانية واربعين ساعة من تاريخ التقديم تعتبر ذلك موافقة على تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة.

المادة الرابعة:

1- للاحزاب السياسية والمنظمات الجماهيرية والنقابات والاتحادات والجمعيات وغيرها من التنظيمات المجازة قانونا وللافراد القيام بالمظاهرات وتنفيذ الاجتماعات العامة بعد استحصال الموافقة التحريرية.

2- على قوى الامن الداخلى الاهتمام بحماية المتظاهرين او المجتمعين.

3- على الجهات المعنية الاستماع الى مطالب المتظاهرين او المجتمعين لايجاد الحلول المناسبة لها.

المادة الخامسة:

على الوزير او من يخوله اصدار الاوامر باتخاذ جميع الاجراءات الضرورية للمحافظة على النظام والاداب العامة وحماية الاشخاص والاموال العامة والخاصة اثناء تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة.

المادة السادسة:

1- يمنع منعا باتا حمل او حيازة اي سلاح او مواد متفجرة او سامة أو حارقة من قبل المشاركين اثناء تنظيم الاجتماع العام أو المظاهرة.

2- على قوى الامن الداخلى منع اي شخص يحمل سلاحا ظاهرا او خفيا او اية الة جارحة او المواد المشار اليها فى الفقرة الاولى من هذه المادة الدخول الى مكان تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة ولها حق اتخاذ الاجراءات القانونية بحقه.

المادة السابعة:

1- لايجوز ان يستمر الاجتماع العام او المظاهرة الى ما بعد غروب الشمس او الوقت المحدد لها.

2- للوزير او من يخوله ان يأمر بتفريق المظاهرة او الاجتماع العام فى حالة خروجهما عن الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لهما.

المادة الثامنة:

اذا وجدت قوى الامن الداخلى صعوبة فى تفريق المجتمعين او المتظاهرين رغم الطلب منهم واصرارهم على ذلك يحق لها اتخاذ الاجراءات التالية:

1- الرش بخراطيم المياه بحسب الاحوال.

2- استعمال المواد المسيلة للدموع او الوسائل الخاصة الاخرى ذات الطابع المدنى بتفريق المظاهرات والاجتماعات العامة.

3- القبض على مثيري الشغب اثناء الاجتماع العام او المظاهرة واتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم.

المادة التاسعة:

اذا وقع اثناء الاجتماع العام او المظاهرة اخلال بالامن والنظام والاداب العامة او حصل اضرار بالغير أو بالاموال العامة او الخاصة او خرجت المظاهرة او الاجتماع العام وبفعل القائمين عليها عن اهدافهما او غايتهما المحددة يتحمل طالبوا تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة المسؤولية القانونية الكاملة بالتكافل والتضامن مع الذين تسببوا في احداث الاضرار بتعويض الاضرار الناجمة عن ذلك واتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

المادة العاشرة:

1- يعاقب كل من يخالف احكام هذا القانون بالحبس مدة لا تزيد على ستة اشهر أو بغرامة لا تقل عن خمسين ألف دينار ولا تزيد على خمسمائة الف دينار او بكلتا العقوبتين.

2- في حالة استخدام العنف او القوة او الاضرار بالاشخاص او الممتلكات العامة او الخاصة من قبل المشاركين في الاجتماع العام او المظاهرة يعاقب المخالف وفق قانون العقوبات النافذ بحسب الاحوال.

المادة الحادية عشرة:

1- في حالة تجاوز قوى الامن الداخلي حدود استعمال السلطة باستخدامها القوة المفرطة ضد المجتمعين او المتظاهرين تتخذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

2- تلزم الحكومة بدفع التعويض للمتضررين عن الاضرار الناجمة جراء تجاوز قوى الامن الداخلي حدود واجباتها المكلفة بها استنادا الى قرار صادر من المحكمة المختصة.

المادة الثانية عشرة:

يطبق احكام هذا القانون على جميع حالات الاضراب والاعتصام عند خروجهما الميادين والشوارع العامة.

المادة الثالثة عشرة:

لايجوز تنظيم اى اجتماع عام او اية مظاهرة خلافا لاحكام هذا القانون.

المادة الرابعة عشرة:

على مجلس الوزراء تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة الخامسة عشرة:

لوزير الداخلية اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السادسة عشرة:

ينفذ هذا القانون من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

بالنظر لعدم وجود تشريع خاص ينظم حالات المظاهرات والاجتماعات العامة والاضراب والاعتصام وضمانا لتحقيق الحياة الديمقراطية وحفاظا على التحول نحو المجتمع المدني واحترام الحريات و حقوق الانسان ومن اجل تعبير الجماهير عن رأيها وبيان مطالبها المشروعة بشكل سلمي ومباشر بعيدا عن اثارة الفوضى وحماية

للمصالح العامة والخاصة من الاضرار والاخذ بنظر الاعتبار المبادىء الدستورية فى اقليم كوردستان والمبادىء و القواعد الدولية ذات الصلة بحقوق الانسان تم اصدار هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ناوخۆ کەرەمکەن، کاك دانا فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پرۆژە یاسای دووەم کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە ئیمزا کراوە:

پرۆژەی یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان

ماددەی یەکەم: ئەم زاراوانەی خوارەوە لەهەر شوێنێکی ئەم یاسایەدا بێت مەبەست لە واتاکانی بەرامبەریانە:

1- ئەنجومەن: ئەنجومەنی یەکەی کارگێڕی هەڵبژێردراو (ئەنجومەنی پارێزگا - ئەنجومەنی شارەوانی - ئەنجومەنی شارەوانی ناحیە).

2- خۆپیشاندان/ چالاکیەکی مەدەنیە و لەلایەن کەسایەتیە مەعنەوی و سروشتیەکانی نیشتەجێی هەرێمەوە لە شوێنە گشتیەکانی هەرێم ڕێك دەخرێت بە مەبەستی دروست کردنی ڕایەکی گشتی و بەدیهێنانی داخوازیەکی دیاری کراو، کە ئەم شێوازانە دەگرێتەوە، خۆپیشاندان - خۆپیشاندانی لەناکاو - مانگرتن - ڕێپێوان.

3- خۆپیشاندانی لەناکاو پەرچەکردارێکی خێرایە و ڕێکخستنی پێش وەختی بۆ نەکراوە و بەرامبەر بارودۆخێکی نائاسایی و کتوپڕ دێتە کایەوە و کە بواری ئاگادار کردنەوەی ئەنجومەنی تێدا نیە و پراوە کردنی کردەیکی سورشتیە و ئاساییە.

4- ئاگادار کردنەوە/ ئاگادارکردنەوەی ئەنجومەنی یەکەی کارگێری هەڵبژێردراو لەلایەن ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەوە بە مەبەستی گرتنەبەری ڕێوشوێنی پێویست بە ئامانجی پاراستنی گیانی خۆپیشاندەران.

ماددەی دووەم:

1- خۆپیشاندان مافێکی سروشتی و دەستووریە ئەنجومەن مافی ئەوەی نیە ڕێگە لە ئەنجامدانی خۆپیشاندان بگرێت.

2- هەموو ئەو ڕێوشوێنانەی کە لەلایەنی پەیوەندارەوە دەگرێتە بەر نابێت ڕێگر بن لەبەردەم بەدیهێنانی ئامانج و مەبەستەکانی خۆپیشاندانەکەدا.

3- لەکاتی ڕوودانی خۆپیشاندانی لەناکاو دا پێویستە لایەنی پەیوەندار ڕێ و شوێنی مەدەنیانەی لەبەرامبەردا بگرێتە بەر

ماددەی سێیەم:

1- ڕێکخەرانی خۆپیشاندان لە کەسانی سروشتی و مەعنەوی پێك دێن و نابێت ژمارەشیان لە سێ کەس کەمتر بێت.

2- ڕێکخەرانی خۆپیشاندان لایەنی کەم بە 48 کاتژمێر بەر لە ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکە لە ڕێگەی ئاگاداری نامەیەکەوە کە بۆ ئەم مەبەستە پێشکەش دەکرێت ئەنجومەن ئاگادار دەکەنەوە، پێویستە ئاگاداری نامەکە ئەم زانیاریانەی خوارەوەی لەخۆ گرتبێت:

أ - کات و شوێنی خۆپیشاندانەکە.

ب - ئامانج و مەبەستی خۆپیشاندانەکە.

ج - ژمارەی بەشدار بووانی خەمڵێنراوی خۆپیشاندانەکە.

د - ناو و واژووی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە کە نابێت لە سێ کەس کەمتر بێت، یا نووسراوێکی فەرمی کە ئەو کەسایەتیە مەعنەویە خۆپیشاندانەکە ڕێك دەخات.

ه - هەر سەرنج و تێبینیەکی تری پێویست.

3 - ئەگەر ئەنجومەن بە پاساوی دروستی بەڵگەدار و لە پێناو بەرژەوەندی گشتی دا بە باشی زانی کات و شوێنی خۆپیشاندانەکە بگۆڕێت ئەوا پێویستە بە نووسراوی ڕەسمی ئاگاداری ڕێکخرانی خۆپیشاندانەکە بکاتەوە و ماوەی وەڵامدانەوەکەشی لە 24 کاتژمێر بەر لە دەست پێ کردنی خۆپیشاندانەکە کەمتر نەبێت، ئەگەر نا ئەوا خۆپیشاندانەکە لەڕووی کات و شوێنەوە شیاو و گونجاوە.

4- ئەنجومەن تەنها یەك جار مافی ئەوەی هەیە کات و شوێنی خۆپیشاندان بگۆڕێت.

5- ڕێکخەرانی خۆپیشاندان مافی دانوستانیان لەبارەی کات و شوێنی خۆپیشاندانەکەوە لەگەڵ ئەنجومەندا هەیە، ئەگەر ئەمەی دوایی پێشنیاری گۆڕینی کات و شوێنی خۆپیشاندانەکەی کرد.

ماددەی چوارەم:

پێویستە بەر لە دەست پێ کردنی خۆپیشاندانەکە ئەنجومەن هەموو ڕێوشوێنێکی پێویست بگرێتە بەر بۆ پارێزگاری کردن لە سیستەمی گشتی و پاراستنی خۆ پیشاندان و ماڵ و سامانی گشتی و تایبەتی.

ماددەی پێنجەم:

1- دەبێت ڕێکخەرانی خۆپیشاندان کە ئاگاداری ئەنجومەن دەکەنەوە کەسانی نوێنەر بن.

2- ئەو ئاگاداری نامەیەی بۆ ئەنجدامدانی خۆپیشاندان پێشکەش بە ئەنجومەن دەکرێت دەبێت لەڕێگەی نوێنەرانی ئاماژە بۆ کراوی برگەی 1 ی ئەم ماددەیە بێت.

ماددەی شەشەم:

پێویستە تەنها پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان ئامادەی خۆپیشاندانەکان بن و لەلای خۆیانەوە لیژنەیەکی سێ کەسی پێك بهێنن بۆ پەیوەندی گرتن و ئاڵوگۆڕی زانیاری لەگەڵ لیژنەی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە لە کاتی ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکەدا.

ماددەی حەوتەم:

1- پۆلیسی چالاکی مەدەنی بەرپرسن لە پاراستنی گیان و سەلامەتی خۆپیشاندەران.

2- لە کاتی دروست بوونی پشێوی دا پۆلیسی چالاکی مەدەنی دەتوانێ ئەم شێوانە بگرێتە بەر:

ئاو ڕشاندن، بەکارهێنانی قەڵغان بۆ خۆ پاراستن، دوورخستنەوەی ئەو کەسانەی لە شوێنی خۆپیشاندانەکە پشێوی دەنێنەوە تا کۆتایی خۆ پیشاندانەکە.

ماددەی هەشتەم:

لەکاتی خۆپیشاندان دا هەڵگرتنی هەموو جۆرە چەکێك یان ماددەی تەقینەوە و ژەهراوی یان سوتێنەر قەدەغەیە.

ماددەی نۆیەم:

هەر کارێکی تاوان ئامێز یان ئاژاوەگێڕی کە لە ناو خۆپیشاندانەکە ڕوو بدات بەرپرسیاریەتێکی کەسیە و تەنها ئەنجامدەرەکەی ڕووبەڕووی لێپرسینەوە و ڕێوشوێنی یاسایی دەبێتەوە.

ماددەی دەیەم:

لەکاتی بەکارهێنانی توندوتیژی هێز یان زیان گەیاندن بە کەس و موڵك و ماڵی گشتی و تایبەتی لەناو خۆپیشاندانەکەدا کەسی سەرپێچی کەر بە پێی یاسای سزاکانی کارپێکرا و سزا دەدرێت.

ماددەی یازدەم:

1ـ ئەگەر پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان لە میانەی مامەڵە کردنیان لەگەڵ خۆپیشاندەران دا سنووری یاسایی دەسەڵاتیان بەزاند، ئەوا بە پێی یاسا کارپێکراوەکان ڕووبەڕووی بەرپرسیاریەتی یاسایی دەبنەوە.

2- پێویستە سەرجەم ئەندامانی ئەندامانی چالاکیە مەدەنیەکان باجی تایبەت بە سنگیانەوە بێت، کە تێیدا ناویان و ژمارەی تایبەت و بنکەکانیان بەشێوەیەکی ئاشکراو ڕوون لەسەری نووسرابێ، بۆ ناسینەوەیان لەکاتی ئەنجامدانی پێشێلکاریدا،

3- دەبێت وەزارەتی ناوخۆ قەرەبووی ماددی و مەعنەوی ئەو زیان لێکەوتووانە بکاتەوە، کە پۆلیسی چالاکیە مەدەنیەکان لەدەرەوەی سنووری ئەرکی پێسپێردراویان ئەنجامیان داوە، ئەمەش بەپێی بڕیارێك جێبەجێ دەکرێت، کە لەدادگاوە دەردەچێت.

ماددەی 12:

پێویستە وەزارەتی ناوخۆ ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی 13:

ئەم یاسایە لەڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تکایە ڕای لیژنەکەتان بخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز عونى كمال سعيد بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الى/ رئاسة برلمان كوردستان_العراق

م/ تقرير اللجنة القانونية حول مشروع قانون تنظيم المظاهرات و الاجتماعات العامة في اقليم كوردستان - العراق

اجتمعت لجنة الشؤون القانونية يوم الاحد31/خەرمانان/2710 كوردي المصادف ليوم 22/ 8/2010 الميلادية لدراسة مشروع قانون تنظيم المظاهرات و الاجتماعات العامة في اقليم كوردستان - العراق وقدم مشروعان بهذا الصدد من قبل العدد القانوني لاعضاء البرلمان و المحال الى لجنتنا بعد القراءة الاولى له في البرلمان بجلسته الاعتيادية المرقمة (10) في 17 / 11 / 2009 و بعد الدراسة و المناقشة تقدم اللجنة مقترحاتها بهذا الشكل :

اولا: نظرا لتقديم مشروعين بخصوص موضوع تنظيم المظاهرات و الاجتماعات العامة نرى ان يتم توحيدهما و اعداد تقريرنا على هذا الاساس .

ثانيا: تقترح اللجنة تبديل اسم القانون بـ(قانون تنظيم المظاهرات و التجمعات العامة في اقليم كوردستان – العراق) .

ثالثا: تقترح اللجنة بالاغلبية الصياغة التالية لمشروع القانون ليكون بديلا عن المشروعين و ليكون اساسا للمناقشة :

رابعا: المادة الاولى : يقصد بالمصطلحات و التعابير الآتية المعاني المبنية ازاءها لاغراض هذا القانون:

1- **الوزير**: وزير داخلية اقليم كوردستان .

2- **رئيس الوحدة الادارية**: المحافظ – القائمقام – مدير الناحية .

3- **المظاهرة:** تظاهر الناس او جماعة منها او مسيرتهم بشكل منظم او شبه منظم و سلمي في الميادين و الشوارع و الاماكن العامة او بالقرب منها لوقت معين بهدف تحقيق غرض معين .

4- **التجمع العام**: التجمع الذي يتم تنظيمه لتحقيق غرض معين ذي طابع عام في مكان معين و لوقت معين .

5- **اللجنة**: اللجنة المنظمة للمظاهرة او التجمع العام و تتكون من ثلاثة اشخاص يتمتعون بالاهلية القانونية و يتولون ادارة و تنظيم المظاهرة او التجمع العام .

6- الجهة المعنية: الجهة ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المتجمعين.

خامسا: المادة الثانية :

اولا: للوزير او لرئيس الوحدة الادارية سلطة اجازة المظاهرة .

ثانيا: للوزير تخويل جميع او بعض الصلاحيات الممنوحة له وفق احكام هذا القانون لرؤوساء الوحدات الادارية كل ضمن وحدته الادارية بأمر وزاري .

ثالثا: المظاهرة حق طبيعي و دستوري يتم تنظيمها بعد تقديم طلب الى الوزير او رئيس الوحدة الادارية و استحصال الموافقة التحريرية .

رابعا: للوزير او لرئيس الوحدة الادارية رفض طلب تنظيم المظاهرة اذا تحقق لديه بانها سوف تخل بالنظام او الاداب العامة و يتم ابلاغ رفض الطلب تحريريا .

خامسا: لللجنة الاعتراض على قرار الرفض لدى محكمة استئناف المنطقة خلال ثلاثة ايام من تاريخ التبليغ و على المحكمة البت في الاعتراض خلال مدة (48) ساعة و يكون قرارها باتا .

سادسا: المادة الثالثة:

اولا: يقدم طلب تنظيم المظاهرة من قبل اللجنة قبل الموعد المعين لاجرائها بـ(48) ثمان و اربعون ساعة على الاقل على ان يراعي في ذلك ايام العطل الرسمية .

ثانيا: يجب ان يتضمن الطلب اسماء و عناوين و تواقيع اعضاء اللجنة المشرفة على تنظيم المظاهرة و بيان الغاية منها و تحديد مسارها و الزمان و المكان المحددين لها .

ثالثا: في حالة عدم الرد على الطلب المقدم من قبل اللجنة بعد مضي (48) ساعة على تاريخ تقديم الطلب ، يعد ذلك موافقة على تنظيم المظاهرة .

سابعا: المادة الرابعة :

اولا: لكل المواطنين في اقليم كوردستان و للاحزاب السياسية و منظمات المجتمع المدني و النقابات المهنية و الاتحادات و الجمعيات و غيرها من التنظيمات المجازة قانونيا حرية تنظيم المظاهرات بعد استحصال الموافقة التحريرية .

ثانيا: تتولى قوى الامن الداخلي الاهتمام بحماية المتظاهرين او المتجمعين .

ثالثا: على الجهات المعنية الاستماع الى مطالب المتظاهرين او المتجمعين لايجاد الحلول المناسبة .

ثامنا: المادة الخامسة :

للاحزاب السياسية و منظمات المجتمع المدني و النقابات و الاتحادات و الجمعيات و غيرها من التنظيمات المجازة قانونيا و للافراد حق تنظيم التجمعات العامة بعد اشعار رئيس الوحدة الادارية المختصة بذلك .

تاسعا: المادة السادسة:

لا يجوز اجبار احد على المشاركة في المظاهرة او التجمع العام لاي سبب كان .

عاشرا: المادة السابعة :

على الوزير او رئيس الوحدة الادارية اتخاذ جميع الاجراءات القانونية الضرورية للمحافظة على النظام و الاداب العامة و حماية الاشخاص و الاموال العامة و الخاصة اثناء تنظيم المظاهرة او التجمع العام .

حادي عشر: المادة الثامنة :

اولا: يمنع منعا باتا حمل او حيازة سلاح او مواد متفجرة او سامة او حارقة من قبل المشاركين حتى اذا كانوا مرخصين قانونيا بحيازتها و ذلك اثناء المظاهرة او المسيرة .

ثانيا: على قوى الامن الداخلي منع اي شخص يحمل سلاحا ظاهرا او خفيا او اية آلة جارحة او المواد المشار اليها في الفقرة (اولا) من هذه المادة ، الدخول الى مكان تنظيم الاجتماع العام او المظاهرة و لها حق اتخاذ الاجراءات القانونية بحقه .

ثاني عشر: المادة التاسعة :

اولا: لا يجوز ان يستمر الاجتماع العام او المظاهرة الى ما بعد الوقت المحدد لها.

ثانيا: للوزير او من يخوله ان يأمر بتفريق المظاهرة او الاجتماع العام في حالة خروجهما عن الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لهما .

ثالث عشر: المادة العاشرة :

اذا وجدت قوى الامن الداخلي صعوبة في تفريق المتجمعين او المتظاهرين رغم الطلب منهم و اصرارهم على ذلك يحق لها اتخاذ الاجراءات التالية :

1- **الرش بخراطيم المياه حسب الاحوال .**

2- **استخدام المواد المسيلة للدموع او الوسائل الخاصة الاخرى ذات الطابع المدني بتفريق المتظاهرات و التجمعات العامة .**

3- **القبض على مثيري الشغب اثناء التجمع العام او المظاهرة و اتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم .**

رابع عشر :المادة الحادية عشرة :

اذا وقع اثناء التجمع العام او المظاهرة اخلال بالامن او النظام و الاداب العامة او حصل اضرار بالغير او بالاموال العامة اوالخاصة او خرجت المظاهرة او التجمع العام و بفعل القائمين عليها عن اهدافهما او غايتهما المحددة يتحمل طالبوا تنظيم التجمع العام او المظاهرة المسؤولية القانونية الكاملة بالتكافل و التضامن مع الذين تسببوا في احداث الاضرار بتعويض الاضرار الناجمة عن ذلك و اتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

خامس عشر: المادة الثانية عشرة:

1- **يعاقب كل من يخالف احكام هذا القانون بالحبس مدة لا تزيد على ستة اشهر او بغرامة لا تقل عن خمسين الف دينار و لاتزيد على خمسمائة الف دينار او بكلتا العقوبتين .**

2- **في حالة استخدام العنف او القوة او الاضرار بالاشخاص او الممتلكات العامة او الخاصة من قبل المشاركين في التجمع العام او المظاهرة يعاقب المخالف وفق قانون العقوبات النافذة بحسب الاحوال.**

سادس عشر: المادة الثالثة عشرة:

1- في حالة تجاوز قوى الامن الداخلي حدود السلطة باستخدامها القوة المفرطة ضد المتجمعين او المتظاهرين تتخذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

2- تلتزم الحكومة بدفع التعويض للمتضررين عن الاضرار الناجمة جراء تجاوز قوى الامن الداخلي حدود واجباتها المكلفة بها استنادا الى قرار صادر من المحكمة المختصة.

سابع عشر : المادة الرابعة عشرة:

يطبق احكام هذا القانون على جميع حالات الاضراب و الاعتصام عند خروجهما الى الميادين و الشوارع العامة.

ثامن عشر: المادة الخامسة عشرة:

لا يجوز تنظيم اي تجمع عام او اية مظاهرة خلافا لاحكام هذا القانون.

تاسع عشر: المادة السادسة عشرة:

على مجلس الوزراء و الجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

عشرون: المادة السابعة عشرة:

للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

حادي و عشرون : المادة الثامنة عشرة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

بالنظر لعدم وجود قانون خاص ينظم المظاهرات و التجمعات العامة و الاضراب و الاعتصام و ضماناً لتحقيق الحياة الديمقراطية و حفاظا على التحول نحو المجتمع المدني و احترام الحريات و حقوق الانسان و من اجل تعبير الجماهير عن رأيها و بيان مطالبها المشروعة بشكل سلمي و مباشر بعيدا عن اثارة الفوضى و حماية للمصالح العامة و الخاصة من الاضرار و الاخذ بنظر الاعتبار المبادىء و القواعد الدولية الخاصة بالحقوق و الحريات ، فقد شرع هذا القانون .

راجين التفضل بالاطلاع وعرض أصل المشروع ورأي اللجنة القانونية بشأنه على البرلمان للمناقشة وابداء الرأى المناسب والتصويت.

مع التقدير

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

تكایە بە كوردیش بیخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ/ سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان_عێراق

بابەت/ راپۆرت دەربارەی پرۆژە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان – عێراق

لیژنەی کاروباری یاسایی ڕۆژی یەك شەممە 31 / خەرمانان / 2710 ی کوردی بەرامبەربە 22/ 8 / 2010 زایینی کۆبووە بۆ تاوتوێ کردنی دوو پرۆژە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوەکانی گشتی لە هەرێمی کوردستان کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە و دوای خوێندنەوەی یەکەمی لە پەرلەمان لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (10) ی ڕۆژی 17/11/ 2009دا ئاڕاستەی لێژنەکەمان کرا . دوای گفتوگۆکردن ، لیژنە پێشنیازەکانی خۆی بەم شێوەیە پێشکەش دەکات :

یەکەم: هەروەکو ئاماژەم پێکرد دوو پرۆژە یاسا بوو، وا ڕێککەوتین لە لیژنەی کاروباری یاسایی، کە هەردوو پرۆژە یەك بخەین و بەیەك پرۆژە دووبارە دایبڕێژینەوە، هەر لەسەرەتای ناوی پرۆژەکە تاکو ماددە کۆتاییەکان و هۆکاری دەرکردنی یاساکە،

دووەم: لیژنە پێشنیاز دەکات ناوی یاساکە بگۆڕدرێ بە (یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکان لە هەرێمی کوردستان – عێراق) .

سێیەم: لێژنە بە زۆرینەی دەنگ پێشنیاز دەکات بەم جۆرە پرۆژە یاساکە دابرێژرێ تاکو ببێتە بەدیلی هەردوو پرۆژەکە و ببێتە بنەمای وتووێژکردن .

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوە و دەربڕینانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە :

1- **وەزیر**: وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان .

2- **سەرۆکی یەکەی کارگێڕی**: پارێزگار – قایمقام – بەڕێوەبەری ناحیە .

3- **خۆپیشاندان**: خوپیشاندانی خەڵك یا کۆمەڵێك یا ڕێرۆشتنیان بە شێوەیەکی ڕێك و پێك یا نیمچە ڕێك و پێك و بە ئاشتیانە لە مەیدانەکان و شەقام و شوێنە گشتیەکان یا نزیك لەوانە بۆ کاتێکی دیاریکراو بە ئامانجی هێنانەدی مەبەستێکی دیاریکراو .

4- **کۆبوونەوی گشتی**: ئەو کۆبوونەوەیە کە ڕێکدەخرێ بۆ هێنانەدی مەبەستێکی دیاریکراو کە مۆرکێکی گشتی هەبێ لە شوێن و کاتێکی دیاریکراو .

5- **لیژنە** : لیژنەی ڕێکخەری خۆپیشاندان یان کۆبوونەوە گشتیەکەیە و لە سێ کەس پێك دێ کە شیاوی یاساییان هەبێ و بەڕێوەبردن و ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە یان کۆبوونەوە گشتیەکە لە ئەستۆ دەگرن .

6- **لایەنی پەیوەندیدار**: ئەو لایەنەیە کە ڕاستەوخۆ پەیوەندیدارە بە داخوازییەکانی خۆپیشاندەران و کۆبووان.

پێنجەم: ماددەی دووەم :

یەکەم: وەزیر یاخود سەرۆکی یەکەی کارگێڕی دەسەلاَتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندانی هەیە.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە هەموو یا هەندێك لە دەسەلاَتەكانی كە پێیدراوە بەپێ ی حوكمەكانی ئەم یاسایە بدات بە سەرۆكەكانی یەكە كارگێڕییەكان هەریەكەیان لە ناو یەكە كارگێڕییەكەی خۆیدا ، ئەمەش بە فەرمانێكی وەزاری دەبێ .

سێیەم: خوپیشاندان مافێكی سروشتی و دەستوریە و دوای پێشكەشكردنی داواكاری بۆ وەزیر یان سەرۆكی یەكەی كارگێڕی و وەرگرتنی ڕەزامەندی بە نووسین ڕێكدەخرێ .

چوارەم: وەزیر یان سەرۆكی یەكەی كارگێڕی بۆی هەیە داواكاری ڕێكخستنی خۆپیشاندان ڕەت بكاتەوە ئەگەر بۆی ساغ بووەوە كە زیان بە سیستم و ئاكاری گشتی دەگەیەنێ و پێڕاگەیاندنی ڕەتكردنەوەكەش بە نووسین دەبێت .

پێنجەم: لیژنە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری ڕەتكردنەوە بگرێ لەلای دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەكە لە ماوەی سێ ڕۆژ لە مێژووی پێڕاگەیاندن و دادگاش پێوستە لە ماوەی (48) كاتژمێر تانەكە یەكلابكاتەوە و بڕیارەكەش یەكلاكەرەوەیە .

شەشەم: ماددەی سێیەم :

یەكەم: داواكاری ڕێكخستنی خۆپیشاندان بە لایەنی كەم (48) كاتژمێر پێش وادەی دیاریكراو بۆ جێبەجێكردنی لە لایەن لێژنەوە پێشكەش دەكرێ بە مەرجێك ڕەچاوی ڕۆژانی پشووی فەرمی بكرێ .

دووەم: پێوستە داواكارییەكە ناو وناونیشان و واژووەكانی ئەندامانی سەرپەرشتی كردنی ڕێكخستنی خۆپیشاندانەكەی تێدابێت لەگەڵ مەبەست و دەستنیشانكردنی ڕێڕۆشتنەكەی و كات و شوێنە دیاریكراوەكە.

سێیەم: كاتی وەلاَم نەدانەوەی داواكارییەكەی كە پێشكەشكراوە لەلایەن لێژنەی سەرپەرشتیارەوە دوای تێپەڕبوونی (48) كاتژمێر لە مێژووی پێشكەشكردنی داواكارییەكە ئەمە بە ڕەزامەندی لەسەر ڕێكخستنی خۆپیشاندانەكە دادەنرێ .

حەوتەم: ماددەی چوارەم:

یەكەم: هەموو دانیشتوانی هەرێمی كوردستان و حزبە سیاسیەكان و ڕێكخراوەكانی كۆمەڵی مەدەنی و سەندیكاكانی پیشەیی و یەكێتیەكان و كۆمەڵەكان و هی تر لە ڕێكخراوە مولەتدراوەكان ئازادی ڕێكخستنی خۆپیشاندانیان هەیە ، ئەمەش دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی بە نووسراو دەبێت .

دووەم: هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ گرنگی دان بە پاراستنی خۆپیشاندان یان كۆبووان دەگرنە ئەستۆ.

سێیەم: پێویستە لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەكان گوێ لە داخوازیەكانی خۆپیشاندان یان كۆبوونەوەكان بگرن بۆ دۆزینەوەی چارەسەری گونجاو .

هەشتەم: ماددەی پێنجەم:

حزبە سیاسیەکان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و سەندیکاکان و یەکیتییەکان و کۆمەڵەکان و هی تر لە ڕێکخراوە مۆڵەتدراوەکان لە ڕووی یاساییەوە و هەروەها کەسەکانیش مافی ڕێکخستنی کۆبوونەوی گشتیان هەیە دوای ئاگادارکردنەوەی سەرۆکی یەکەی تایبەتمەندی کارگێڕییەوە .

نۆیەم: ماددەی شەشەم:

نابێ کەس بۆ بەشداریکردن لە خۆپیشاندان یان کۆبوونەوەی گشتی ناچار بکرێ بۆ هەر هۆیەك بێت.

دەیەم: ماددەی حەوتەم:

پێویستە وەزیر یان سەرۆکی کارگێری هەموو ڕێکارێکی یاسایی پێویست بگرێتە بەر بۆ پاراستنی سیستم و ئاکاری گشتی و پاراستنی کەسەکان وماڵی گشتی و تایبەتی لە کاتی ڕێکخستنی خۆپیشاندان یان کۆبوونەوەی گشتی دا .

یازدەم: ماددەی هەشتەم :

یەکەم: هەڵگرتنی چەك و هەبوونی تەقەمەنی یا چەکی ژەهراوی یان سووتێنەر لەلای بەشداربووان بە تەواوی قەدەغە دەکرێن لە کاتی خۆپیشاندانەکە یا ڕێڕۆیشتنەکەدا تەنانەت ئەگەر بۆ هەڵگرتنیان مۆڵەتی یاساییشیان هەبێ.

دووەم: پێوستە لەسەر هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ ڕێگە لە هەر کەسێك بگرن کە چەك بە ئاشکرا و شاردراوە یان هەر ئامێرێکی بریندارکەر کە لە برگەی (یەکەم) ی ئەم ماددەیە ئاماژەیان بۆ کراوە هەڵگرێ و بچێتە شوێنی ڕێکخستنی کۆبوونەوی گشتی یان خۆپیشاندان ، و مافی ئەوەیان هەیە کە هەر ڕێکارێکی یاسایی بەرامبەریان بگرنە بەر .

دوازدەم: ماددەی نۆیەم:

یەکەم: نابێت کۆبوونەوی گشتی یان خۆپیشاندانەکە تا دوای ئەو کاتەی بۆی دیاریکراوە بەردەوام بێت.

دووەم: وەزیر یان ئەوەی دەسەلاتی پێدەدات بۆی هەیە فەرمان بدات بە بلاوپێکردنی خۆپیشاندانەکە یاخود کۆبوونەوە گشتیەکە لە حاڵەتێکدا کە لە چوارچێوەی گشتی مەبەستەکەی یاخود کاتی دیاریکراو دەرچوون.

سێزدەیەم: ماددەی دەیەم:

ئەگەر هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ هەستیان بە زەحمەتیەك کرد لە بلاوپێکردنی کۆبوونەوەکان یان خۆپیشاندەران هەرچەندە داوایان لێکرا و سووربوون لەسەر ئەو کارەیان ، ئەوا بۆیان هەیە ئەم ڕێکارانە وەرگرن:

1- بەکارهێنانی ئاوڕشاندن بەپێ ی حاڵەتەکان.

2- بەکارهێنانی ماددەی فرمێسك ڕژێن یان هۆی تایبەتی دیکە کە شێوەیەکی مەدەنی هەبێ لە بارەی بلاوپێکردنی خۆپیشاندان یان کۆبوونەوەی گشتی.

3- گرتنی ئەوانەی ئاژاوە دەخولقێنن لە کاتی کۆبوونەوە گشتیەکە یان خۆپیشاندانەکە و هەموو ڕێکارێکی یاسایی لەبارەیانەوە وەرگرێ.

چواردەم: ماددەی یازدەم:

ئەگەر لە کاتی کۆبوونەوی گشتی یان خۆپیشاندان زیان بە ئاسایش یان سیستم و ئاکاری گشتی گەیشت و هەروەها زیان بە خەڵکی یان ماڵی گشتی یان تایبەتی گەیشت و خۆپیشاندانەکە یان کۆبوونەوە گشتیەکە بەکاری ئەوانەی سەرپەرشتی دەکەن لە ئامانجی خۆی دەرچوو ، ئەو کاتە ئەوانەی داوای ڕێکخستنی کۆبوونەوە گشتیەکان یان خۆپیشاندانەکەیان کردووە بەرپرسیارێتی تەواوی یاساییان دەکەوێتە ئەستۆ بە دەستەبەر و بە تێکڕایی لەگەڵ ئەوانەی دەبنە هۆی بەرپاکردنی زیانەکان بۆ قەرەبوکردنەوەی ئەو زیانانەی لەوەوە دەکەونەوە و هەموو ڕێکارێکی یاساییان بەپێی یاسا کارپێکراوەکان لەبارەوە وەردەگیرێ.

پازدەم: ماددەی دوازدەیەم:

1- هەر کەسێك سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایە بکات سزا دەدرێ بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ زیاتر نەبێ یاخود بە غەرامەیەك لە پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێ و لە پێنج سەد هەزار دیناریش زیاتر نەبێ یان بە هەردوو سزاکان.

2- لە حاڵەتی بەکارهێنانی توند و تیژی یان هێز یان زیان گەیان بە کەسەکان یان ماڵی گشتی یان تایبەتی لەلایەن بەشداربوان لە کۆبوونەوە گشتیەکە یان لە خۆپیشاندانەکەدا، سەرپێچیکەر بەپێی (یاسای سزاکان) ی کارپێکراو بە پێی حاڵەتەکان سزا دەدرێ.

شازدەم: ماددەی سێزدەم:

1- لە حاڵەتێك هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە سنووری دەسەلاتی خۆیان دەرچوون بە بەکارهێنانی هێزێکی زۆر لە دژی کۆبووەوەکان یان خۆپیشاندەران ، ئەوا ڕێکاری یاساییان لەبارەیەوە وەردەگیرێ و ئەمەش بەپێی یاسا کارپێکراوەکان دەبێ.

2- حکومەت قەرەبووکردنەوەی زیان لێکەوتووان دەگرێتە ئەستۆ لەو زیانانەی کە کەوتۆتەوە لە ئەنجامی تێپەڕاندنی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ لە سنووری ئەو ئەرکەی پیان سپێردراوە بەپێی ئەو بڕیارەی کە لە دادگای تایبەتەوە دەرچووە.

حەڤدەم: ماددەی چواردەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە پیادەدەکرێ لەسەر هەموو حاڵەتەکانی مانگرتن و پەناگیری لە کاتی چوونە دەرەوەیان بۆ مەیدانەکان و شەقامە گشتیەکان .

هەژدەم : ماددەی پازدەم:

نابێ هیچ کۆبوونەوەیەکی گشتی یان خۆپیشاندانێك بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە ڕێك بخرێت.

نۆزدەم: ماددەی شازدەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

بیستەم: ماددەی حەڤدەم:

وەزیر بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەربچوێنێ .

بیست و یەك: ماددەی هەژدەم:

ئەم یاسایە لە مێژووی بلاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێ.

هۆکاری پێویست

سەبارەت بەوەی یاسایەکی تایبەتی نیە تاکو خۆپیشاندانەکان و کۆبوونەوە گشتیەکان و مانگرتن و پەناگیری ڕێك بخات ، لە پێناوی بەدیهێنانی ژیانی دیموکراتی و بۆ پاراستنی بارەکە بۆ گۆڕانکاری بەرەو کۆمەلگای مەدەنی و ڕێزلێنان لە ئازادییەکان و مافی مرۆڤ و لە پێناوی ئەوەی جەماوەر بتوانێ ڕای خۆی دەربڕێ و داخوازییە ڕەواکانی بە شێوەیەکی ئاشتییانە و ڕاستەوخۆ بخاتە ڕوو دوور لە هەلگیرسانی ئاژاوە و هەروەها بۆ پاراستنی بەرژەوەندی گشتی و تایبەتی لە زیان لێکەوتن و ڕەچاوکردنی پرنسیپەکان و بنچینەکانی نێودەولەتی تایبەت بە ماف و ئازادیەکان ، بۆیە ئەم یاسایە دەرچوێنرا.

تکایە ئاگاداری بفەرموون و ئەسلی پرۆژەکە و ڕای لیژنەی یاسایی لە بارەیەوە بخرێتە بەردەم پەرلەمان بۆ گفتوگۆ لەسەرکردنی و دەربڕینی ڕای گونجاو لەبارەیەوە و دەنگدان لەسەری.

لەگەل ڕێزماندا

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە لیژنەی ناوخۆ ڕاپۆرتەکەتان بخوێننەوە، فەرموون.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان_عێراق

بابەت/ راپۆرتی لیژنە

لیژنەکەمان لە رۆژی دوو شەممە رێکەوتی 2010/7/26 پاش (5) پێنج کۆبوونەوە بۆ وتووێژ کردن لە سەر پرۆژە یاسای(رێکخستنی خۆپیشاندان وکۆبوونەوە گشتیەکان)،کە لە رۆژی 2009/11/19 بە نووسراوی ژمارە(160)ئاراستەی لیژنەکەمان کرابوو لەلایەن سەرۆکایەتی پەرلەمانی بەرێزەوە،دوای ئالوگۆر کردنی بیروڕا وتووێژی فراوان ڕاو پێشنیازەکانی لیژنە بەم جۆرەی خوارەوەیە:

1 - لیژنە پێشنیازدەکات ناوی یاسەکە بگۆڕدرێ بە یاسای(رێکخستنی خۆپێشاندان لە هەرێمی کوردستان-عێراق)

2 - ماددەی یەکەم :

أ- وەکو خۆی تەنها وشەی کۆبوونەوەی گشتی لا ببرێت لە هەرشوێنێك هاتبێت.

ب- گۆڕینی پێناسەی خۆپێشاندان بۆ(کۆبوونەوەیەکی رێکوپێکە یان نیمچە رێکوپێکە بە شێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆڕەپان وشەقام وشوێنی گشتی دەڕۆن یان دەوەستن بە مەبەستی دروست کردنی ڕایەکی گشتی یەکگرتوو بۆ بەدیهێنانی ئامانجێکی دیاریکراو،کە ئەم شێوازانە دەگرێتەوە(خۆپێشاندان،خۆپێشاندانی لە ناکاو،مان گرتن).

ج- پێناسەی خۆپێشاندانی لە ناکاو(پەرچەکردارێکی خێرایەو رێکخستنی پێش وەختی بۆ نەکراوە وبەرانبەر بارو دۆخێکی نائاسایی وکتوپڕ دێتەکایەوە کە بواری ئاگادارکردنەوەی دەسەلاتی تێدا نیە،پەیرەوکردنی کردارێکی سروشتی وئاساییە بەمەرجێك شارستانیانە بێت).

3 - ماددەی دووەم:

أ. وەزیر دەسەلاتی مۆلەتی خۆپیشاندانی سەرەتاسەری هەیە.

ب. سەرۆکی یەکە کارگێڕییەکان لە سنووری خۆیاندا دەسەلاتی مۆلەتدانیان هەیە بەراوێژ لەگەل ئەنجومەنی پارێزگا وقەزاو ناحیەکان وسەروی خۆیان.

4 - ماددەی سێ یەم:

کۆبوونەوەی گشتی لاببرێت، بڕگەکانی تر وەکو خۆی.

ماددەی چوارەم:

بڕگەی (1،2)وەکو خۆی تەنها لە بڕگەی (2)وشەی (ئاسایش) بکرێتە(پۆلیس).

5 - ماددەی پێنجەم:

لیژنە پێشنیازدەکات بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:-

(پێویستە لە سەر لایەنی مۆلەتدەر بەر لە خۆپیشاندانەکە هەمووکارێکی پێویست ئەنجام بدات پێش وەخت بۆ پارێزگاریکردن لە سیستەم وئادابی گشتی وپاراستنی کەسەکان ومال وسامانی گشتی وتایبەتی لە کاتی خۆپێشانداندا).

6 - ماددەی شەشەم:

أ. وەکو خۆی بمێنێتەوە.

ب. (هێزەکانی ئاسایش بکرێتە هێزەکانی پۆلیس) دەقەکە بەم شێوەیەی خوارەوەی لێ دێت:

هێزەکانی پۆلیس دەبێ رێگە لە هەر کەسێك بگرن کە چەکیان بە ئاشکرا هەلگرتبێ یا بە نهێنی یا هەر ئامێرێکی بریندارکەر یاخود ئەو ماددانەی کەلە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە داهاتووە هەلبگرێت وبچێتە

ناو خۆپێشاندانەکە ومافی ئەوەیان هەیە هەموو رێ وشوێنێکی یاسایی بگرنە بەر وبەپێی یاسا هەڵس وکەوتیان لەگەڵ بکەن.

7 - **ماددەی حەوتەم:**

أ. **کۆبوونەوەی گشتی لابرێت.**

ب. **لایەنی مۆڵەتدەر لەجیاتی(وەزیر یان ئەوەی دەسەڵاتی دەداتێ).**

8 - **ماددەی هەشتەم:**

أ. **وەکو خۆی بە زیادکردنی رستەی(راوێژ لەگەڵ رێکخەرانی خۆپێشاندانەکە)لە دوای ئەنجام بدرێ.**

ب. **هێزەکانی پۆلیس هەڵگری باج وجل وبەرگی تایبەت دەبن کە ناو ناونیشانیانی لەسەربێت.**

9 - **ماددەی نۆیەم:**

وەکو خۆی تەنها(ئەنجامدەرانی تاوانەکە بەر پرسیارە لە بەردەم یاسادا)لە جیاتی(رێکخەرانی خۆپێشاندانەکە).

10 - **ماددەی دەیەم:**

أ. **وەکو خۆی بمێنێتەوە.**

ب. **(کۆبوونەوەی گشتی) لابرێت و وەکو خۆی بمێنێتەوە.**

11 - **ماددەی یانزەهەم:**

أ. **وەکو خۆی بمێنێتەوە.**

ب. **وەکو خۆی بمێنێتەوە،(تایبەت)لە دادگابکرێتەوە.**

12 - **ماددەی دوانزەهەم:**

وەکو خۆی بمێنێتەوە.

13 - **ماددەی سیانزەهەم:**

وەکو خۆی تەنها(کۆبوونەوەی گشتی)لابرێت.

14 - **ماددەی چواردەهەم:**

وەکو خۆی بمێنێتەوە.

15 - **ماددەی پانزەهەم:**

وەکو خۆی بمێنێتەوە.

16 - **ماددەی شانزەهەم:**

وەکو خۆی بمێنێتەوە.

لەگەڵ ڕێزمان......

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی مافی مرۆڤ تکایە ڕاپۆرتتان بخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسین خلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر مۆڵەت بدەیت ڕوونکردنەوەیەکی بچووك دەربارەی پرۆژە یاساکە بخەمە ڕوو، ئەو دوو پرۆژە یاسایەی کەوا خوێندنەوەی یەکەمیان بۆکراوە، ئێمە وەکو لیژنەی مافی مرۆڤ، یەکێك لەو پرۆژە یاسایەمان دەست کەوتووەو بۆمان نێردراوە، ئەویش ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکانە، بەزوویش ئێمە ڕاپۆرتی خۆمان لەو بارەیەوە ئامادە کردووە، زیاتر لە شەش مانگ دەبێت، جا ئەو ڕاپۆرتەی کە من دەیخوێنمەوە، دەلالەتە لە پرۆژە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکانە نەوەك ڕێکخستنی خۆپیشاندان.

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان_عێراق

بابەت/ راپۆرتی لیژنە

لیژنەکەمان سەبارەت بە پرۆژە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتیەکان کۆبووەوە، دوای ئەوەی کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا، لەدانیشتنی ئاسایی ژمارە(10)ی ڕۆژی 2009/11/17، دواتر ئاراستەی لیژنەکەمان کرا. دوای گفتوگۆ و ڕاگۆڕینەوە لە نێوان زۆربەی ئەندامانی ئامادەبوو بەو تێبینی و دارشتنانەی خوارەوە پرۆژەکەمان لاپەسندبوو:

1- **بەکۆی دەنگی ئەندامانی ئامادەبوو بڕیاردرا کە دەستەواژەی کۆبوونەوەی گشتی لە پرۆژە یاساکان لابرێت.**

2- **ماددەی (1) پێناسەی خۆپێشاندان لە پرۆژە یاساکە لابرێ بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە:**

(خۆپێشاندان چالاکییەکی ڕێکخراو یان نیمچە ڕێکخراوە لەلایەن کەسایەتی یە مەعنەوی و سروشتیەکان لە شوێنە گشتییەکان دا ڕێك دەخرێت، بە مەبەستی دروستکردنی ڕایەکی گشتی و بەدیهێنانی داخوازییەکی دیاریکراو) و لابردنی دەستەواژەی لایەنی پەیوەندیدار.

3- **ماددەی (2) برگەی (1) و (2) و (3) وەك خۆی بمێنێتەوە، برگەی (4) لابردنی دەستەواژەی (ئەگەر بەڕاستی) و (لە سیستەم و ئادابی گشتی) و دانانی ئاسایشی نیشتمانی، زیادکردنی ماوەی (24) کاتژمێر، واتا بەو شێوەیەی لێبێت:**

وەزیـر/ ئـەو کەسـەیە دەسـەڵاتی پێـدەدات، بـۆی هەیـە داواکـاری ڕێکخسـتنی خۆپێشـاندانەکە ڕەت بکاتـەوە ئەگەر بۆی دەرکەوت زیان بە ئاسایشی نیشتمانی دەگەیەنێت و ڕاگەیاندنی قەدەغەکردنەکەش بە نووسـین دەبێت لە ماوەی (24) کاتژمێردا.

بڕگەی (5) و (6) وەك خۆی بمێنێتەوە.

4- ماددەی (3) بڕگە (1) لابردنی ڕۆژانی پشووی فەرمی، بڕگـەی (2) وەك خـۆی بمێنێتـەوە، بڕگـەی (3) گۆڕینی (48) کاتژمێر بە (24) کاتژمێر.

5- ماددەی (4) بڕگـەی (2) هێـزی ئاسایشـی نـاوخۆ لابرێـت و بکرێـت بـە هێـزی پـۆلیس و بـەو شـێوەیە: (پێویستە لەسەر هێزەکانی پۆلیس گرنگی بە پاراستنی خۆپێشاندەران بـدەن)، مـاددەی (4) بـەو شـێوەیەی لێدێت:

هێزەکانی پۆلیس لەبری ئەو کەسەی کە دەسەڵاتی پێدەدات.

6- ماددەی (6) بڕگەی (1) وەك خۆی بمێنێتەوە، بڕگەی (2) هێزەکانی ئاسایش لابـرێ لـەبری هێزەکـانی پۆلیس دابنرێت.

7- ماددەی (7) بڕگەی (1) ئەو بڕگەیە لابرێت، بڕگەی (2) دەسـتەواژەی وەزیـر/ یـان ئـەوەی دەسـەڵاتی پێدەدات لابرێت.

8- ماددەی (8)، لابردنی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و دانانی هێزەکانی پۆلیس، بڕگە (1)ی ماددە (8) بـەو شێوەیەی لێکـرا، بـەئاو ڕشـاندنیان، بڕگـەی (2) بـەو جۆرەیـەی لێبکرێـت (بـەکارهێنانی مـاددەی فرمێسك ڕژێن بۆ بڵاوەپێکردنی خۆپێشاندەران)، بڕگەی (3) لابرێت و ئەوە لە جێگـەی دابنـرێت (دوورخسـتنەوەی ئەو کەسانەی کە لـە شـوێنی خـۆ پێشـاندانەکە پشـێوی دەنێنـەوە تـا کۆتـایی خۆپێشـاندانەکە)، زیـادکردنی بڕگەیـەك بـۆ مـاددەی (8) بـەم شـێوەیە: (هـەر کـارێکی ئـاژاوەگێڕی لـەناو خۆپێشـاندانەکە ڕووبـدات، ئەنجامدەرەکەی ڕووبەڕووی گرتن و ڕێوشوێنی یاسایی دەبێتەوە.

9- ماددەی (9) بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە: (ئەگەر لەکاتی خۆپێشاندان باری ئاسایش تێکدرا یاخود زیـان بـە خەڵکی تر و ماڵ و سامانی گشتی یان تایبەتی گەیشت، یان خۆپێشاندان بەکاری ئەو کەسانەی پێ هەستاون لە ئامانجی خۆیان لایاندا، ئەوا داواکارانی ڕێکخستنی خۆپێشاندانەکە و ئەو کەسانەی بـەو کـارە هەڵدەسـتن بەرپرسیارێتی تەواوی یاساییان دەکەوێتە ئەستۆ.

10- ماددەی (10) بڕگەی (1) لابدرێت، بڕگـەی (2) وەك خـۆی بمێنێتـەوە، مـاددەی (11) لەبڕگـە (1) و بڕگەی (2) لابردنی دەستەواژەی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ و دانانی هێزەکانی پۆلیس.

11- ماددەی (12) زیادکردنی ڕێ پێوان و دانانی شوێنە گشتییەکان لەبڕی مەیدان و شەقامە گشتییەکان.

12- ماددەکـانی (13)، (14)، (15)، (16) وەکـو خـۆی بمێنێتـەوە، هۆیـە پێویسـتییەکانی دەرچـواندنی یاسـاکە، لابردنـی دەسـتەواژەی (یاسـاکارییەکی) و، دانـانی دەسـتەواژەی (یاسـایەکی تایبـەت) و، زیـادکردنی دەستەواژەی ڕێپێوان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، لێژنەی كۆمەڵگای مەدەنی فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعيد صوفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاپۆرتی لێژنەی كاروباری كۆمەڵگەی مەدەنی سەبارەت بە پرۆژە یاساكانی ڕێكخستنی خۆپیشاندان و كۆبوونەوە گشتییەكان:

لێژنەی كاروباری كۆمەڵگەی مەدەنی لە ڕۆژی سێشەممە (2009/12/22) كۆبووەوە، بۆ وتووێژكردن لە بارەی هەردوو پرۆژە یاسای ڕێكخستنی خۆپیشاندان و ڕێكخستنی خۆپیشاندان و كۆبوونەوە گشتییەكان، كە دوای خوێندنەوەی یەكەم بۆ هەردوو پرۆژەكە لە كۆبوونەوەی پەرلەمان لە ڕۆژی چوارشەممە لە ڕێككەوتی (2009/12/2) بۆ لێژنەكەمان هاتبوو، لەبەر ئەوەی لێژنەكەمان دوو پرۆژە یاسای بۆ هاتبوو لەبارەی ڕێكخستنی خۆپیشاندان، لێژنەكەمان بە چاكی زانی كە یەك ڕاپۆرت لەسەر هەردوو پرۆژە یاساكە ئامادە بكات، چونكە تاوتوێ كردن و گفتوگۆكردنی دوو ڕاپۆرت لەسەر یەك بابەت لە هۆڵی پەرلەمان سەخت و ئاڵۆز دەبێت، ئەوە جگە لەوەی كە نەدەكرا هیچ یەك لە پرۆژە یاساكان بكەین بە بنەمای گفتوگۆكانمان بەهۆی هەندێ كەم و كوڕی لەهەردوو پرۆژە یاساكەدا، بۆیە دوای ئاڵوگۆڕكردنی بیروڕا و وتووێژ لە كۆبوونەوەی لێژنەكەماندا، یەك پرۆژە یاسای ڕێكخستنی خۆپیشاندانمان داڕشت، بۆ ئەو مەسەلەیە ڕاوێژمان بە لێژنەی یاسایی كرد، ئەوانیش پەسندیان كرد، بۆ داڕشتنی ئەو پرۆژە یاسایەی كە لە خوارەوە هاتووە سوود لە هەردوو پرۆژە یاسای ناوبراو وەرگیراوە، هەروەها ڕێنماییەكانی وەزارەتی ناوخۆش لەبەرچاو گیراوە كە بۆ ڕێكخستنی خۆپیشاندان و كۆبوونەوە گشتییەكان لەبەرواری (2010/4/20) دەرچووە، داوا لە سەرۆكایەتی پەرلەمان دەكەین كە ئەو پرۆژە یاسایەی لێژنەكەمان ئامادەی كردووە، وەك لە خوارەوە هاتووە، بكات بە بنەمای گفتوگۆكانی ناو پەرلەمان بۆ دەرچواندنی یاساكە.

بەڕێز سەرگوڵ رضا حسن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی یەكەم:

ئەو زاراوانەی خوارەوە لە هەر شوێنێكی ئەو یاسایەدا هات مەبەست ماناكانی بەرامبەریانە:

1 - خۆپیشاندان: چالاكییەكی مەدەنییە لە شێوەی كۆبوونەوەیەكی ڕێك و پێك، یان نیمچە ڕێك و پێك، بە شێوەیەكی ئاشتیانە لەلایەن خەڵكەوە لە شوێنە گشتییەكاندا ڕێك دەخرێت بە مەبەستی دروستكردنی ڕایەكی گشتی بۆ بەدیهێنانی داخوازییەكی دیاریكراو، كە ئەو شێوازانە دەگرێتەوە: (خۆپیشاندان، ڕێ پێوان، مانگرتن).

2 - سەرۆكی یەكەی كارگێڕی، پارێزگار، قایمقام، بەڕێوبەری ناحیە.

3 - وەزارەتی ناوخۆ، وەزارەتی ناوخۆی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

4 - ئەنجومەنی وەزیران، ئەنجومەنی وەزیرانی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

5 -

ماددەی دووەم:

بڕگەی (1):

خۆپیشاندان مافێکی سروشتی و دەستوورییە، دەبێ بە پێی ڕێ و شوێنی یاسایی ئەنجام بدرێت.

بڕگەی (2):

لایەنە پەیوەندیدارەکان نابێ ڕێگربن لە ئەنجامدانی خۆپیشاندان لە چوارچێوەی یاسایی خۆیدا.

بڕگەی (3):

خۆپیشاندان نابێ بە مەبەستی دژایەتی گروپێکی دیاری کراو (ئاینی، ئینتی، نەتەوەیی)، یان هاندانی گروپێك لە دژی گروپێکی تر ئەنجام بدرێت.

ماددەی سێیەم:

بڕگەی (1):

سەرۆکی یەکەی کارگێری دەسەڵاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندانی هەیە.

بڕگەی (2):

سەرۆکی یەکەی کارگێری بۆی هەیە دەسەڵاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندان بدات بە جێگرەوەکەی خۆی بە فەرمانی ڕەسمی.

بڕگەی (3):

خۆپیشاندان بەر لە پێشکەش کردنی داواکاری لەلایەن لێژنەی ڕێکخەرانی خۆپیشاندان و وەرگرتنی مۆڵەت لەلایەن سەرۆکی یەکەی کارگێڕی، یان ئەوەی کە دەسەڵاتی پێ دەدات نابێ ئەنجام بدرێت.

ماددەی چوارەم:

بڕگەی (1):

ڕێکخەرانی خۆپیشاندان، ڕێپێوان و مانگرتنی بە کۆمەڵ نابێ ژمارەیان لە سێ کەس کەمتر بێت، بۆ مانگرتنی تاکە کەسی دەکرێ یەك کەس بێ.

بڕگەی (2):

ڕێکخەرانی خۆپیشاندان لایەنی کەم (48) کاتژمێر بەر لە ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکە، داواکارییەك پێشکەش بە سەرۆکی یەکەی کارگێڕی دەکەن، داواکارییەکە پێویستە ئەو زانیارییانە لە خۆبگرێت:

أ - کات و شوێنی خۆپیشاندانەکە .

ب - ئامانج و مەبەستی خۆپیشاندانەکە.

ج- ژمارەی خەملێندراوی خۆپیشاندانەکە.

د- ناو و واژووی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە، یان نووسراوێکی فەرمی ئەو کەسایەتییە مەعنەوییەی کە خۆپیشاندانەکە ڕێك دەخات.

بڕگەی (3):

ئەگەر سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بە پاساوی دروستی بەلگەدار، لە پێناوی بەرژەوەندی گشتیدا بە باشی زانی کات و شوێنی خۆپیشاندانەکە بگۆڕێت، ئەوا پێویستە بە نووسراوی فەرمی ئاگاداری ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە بکاتەوە، ماوەی وەڵامدانەوەکەشی (24) کاتژمێر بەر لە دەستپێکردنی خۆپیشاندانەکە کەمتر نەبێت، ئەگەر نا ئەوا خۆپیشاندانەکە لە ڕووی کات و شوێن شیاو و گونجاوە.

بڕگەی (4):

سەرۆکی یەکەی کارگێڕی یان جێگرەوەکەی تەنیا یەکجار مافی هەیە کات و شوێنی خۆپیشاندان بگۆڕێت.

بڕگەی (5):

ڕێکخەرانی خۆپیشاندان مافی دانوستانیان لە بارەی کات و شوێنی خۆپیشاندانەوەکە هەیە، ئەگەر سەرۆکی یەکەی کارگێڕی یان جێگرەوەکەی پێشنیاری گۆڕینی کات و شوێنی خۆپیشاندانەکەی کرد.

ماددەی پێنجەم:

پێویستە بەر لە دەست پێکردنی خۆپیشاندانەکە سەرۆکی یەکەی کارگێڕی یان جێگرەوەکەی هەموو ڕێ و شوێنێکی پێویست بگرێتە بەر بۆ پارێزگاری کردن لە سیستەمی گشتی و پاراستنی خۆپیشاندەران و ماڵ و سامانی گشتی و تایبەتی.

ماددەی شەشەم:

1 - ڕێکخەرانی خۆپیشاندان کە داواکاری پێشکەش بە سەرۆکی یەکەی کارگێڕی یان جێگرەوەکەی دەکەن، دەبێ کەسانی نوێنەربن.

2 - ئەو داواکارییەی کە بۆ ئەنجامدانی خۆپیشاندان پێشکەش بە سەرۆکی یەکەی کارگێڕی یان جێگرەوەکەی دەکرێت، دەبێ لە ڕێگەی نوێنەرانی ئاماژە بۆکراوی بڕگە (1)ی ئەو ماددەیەوە بێت.

ماددەی حەوتەم:

1 - پێویستە هێزەکانی پۆلیس ئامادەی خۆپیشاندانەکان بن و لەلای خۆیانەوە لێژنەیەکی سێ کەسی پێك بهێنن بۆ پەیوەندی گرتن و ئاڵوگۆڕی زانیاری لەگەڵ لێژنەی ڕێکخەرانی خۆپیشاندانەکە لە کاتی ئەنجامدانی خۆپیشاندانەکە.

2 - هێزەکانی پۆلیس بەرپرسن لە پاراستنی گیان و سەلامەتی خۆپیشاندەران.

3 - لە کاتی دروستبوونی پشێویدا، هێزەکانی پۆلیس دەتوانن ئەو شێوازانە بگرنە بەر:

أ - ئاو ڕشاندن.

ب - بەکارهێنانی قەڵغان بۆ خۆپاراستن.

ج- بەکارهێنانی گازی فرمێسك ڕژێن تەنیا لە کاتێکدا ئەگەر خۆپیشاندەران پەنایان بۆ توند و تیژی برد، نابێ لە بەکارهێنانی زێدەڕۆیی بکرێت.

دووەم: دوورخستنەوەی ئەو کەسانەی کە لە شوێنی خۆپیشاندانەکە پشێوی دەنێنەوە تا کۆتایی خۆپیشاندانەکە.

ماددەی هەشتەم:

لە کاتی خۆپیشاندان دا هەلگرتنی هەموو جۆرە چەکێك یان ماددەی تەقینەوە و ژەهراوی، یان سووتێنەر قەدەغەیە.

ماددەی نۆیەم:

1 - هەرکارێکی تاوان ئامێز، یان ئاژاوە گێڕی کە لەناو خۆپیشاندانەکە ڕووبدات بەرپرسیاریەتیەکی کەسییە، تەنیا ئەنجامدەرەکەی ڕووبەڕووی لێپرسینەوە و ڕێ و شوێنی یاسایی دەبێتەوە.

2 - لە کاتی بەکارهێنانی توند و تیژی هێز یان زیان گەیاندن بە کەس و موڵك و ماڵی گشتی و تایبەتی لە ناو خۆپیشاندانەکە کەسی سەرپێچی کەر بە پێی یاسای سزاکانی کارپێکراو سزا دەدرێت.

ماددەی دەیەم:

1 - ئەگەر هێزەکانی پۆلیس لە میانەی مامەڵە کردنیان لەگەڵ خۆپیشاندەران دا سنووری یاسایی دەسەڵاتیان بەزاند، ئەوا بە پێی یاسا کارپێکراوەکان ڕووبەڕووی بەرپرسیارێتی یاسایی دەبنەوە.

2 - پێویستە سەرجەم ئەندامانی هێزەکانی پۆلیس باجی تایبەت بە سینگیانەوە بێت، بە شێوەیەکی ئاشکراو ڕوون بۆ ناسینەوەیان.

3 - دەبێ وەزارەتی ناوخۆ قەرەبووی ماددی و مەعنەوی ئەو زیان لێکەوتووانە بکاتەوە کە هێزەکانی پۆلیس لە دەرەوەی ئەرکی پێ سپێردراویان ئەنجامیان داوە، ئەمەش بە پێی بڕیارێك جێبەجێ دەکرێ کە لە دادگاوە دەردەچێت.

ماددەی یازدە:

پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەو یاسایە جێبەجێ بکات.

ماددەی دوانزە:

پێویستە وەزارەتی ناوخۆ ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەو یاسایە دەربکات.

ماددەی سێزدەیەم:

ئەو یاسایە لە ڕۆژی بڵاوبوونەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقائیعی کوردستان جێبەجێ دەکرێت.

هۆیە پێویستییەکانی دەرچواندنی ئەم یاسایە:

بۆ ڕێکخستنی شێوازە جیاجیاکانی خۆپیشاندان بۆ هێنانەدی کۆمەڵگەیەکی شارستانی دیموکراتی، بۆ ڕێزگرتن لە مافەکانی مرۆڤ و فەراهەم کردنی ئازادی ڕادەربڕین بە شێوەیەکی ئاشتییانە دوور لە ئاژاوە، هەروەها بۆ پاراستنی بەرژەوەندی گشتی و تایبەتی ئەو یاسایە دەرچوێندرا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، زۆر سوپاس، دیارە خوێندنەوەکە وەختێکی زیادی برد، چونکە دوو پرۆژە هەبوو، ژمارەی یاسایی ئەندامان پێشکەشیان کرد بوو، بەداخەوە لیژنەکان ڕاپۆرتی هاوبەشیان نییە، هەندێکیان لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی مافی مرۆڤ دیراسەی یەك یاساییان کردووە، لیژنەی یاسایی لەسەر دوو پرۆژە دەنگی داوە، بۆیە پێویستە ئێمە یەك پرۆژەمان هەبێت ئەمڕۆ، بۆیە ئەوە بۆ ئێوەی بەڕێزە، پێشنیار دەکەین کە ئەو دوو پرۆژەیە لەلایەن هەرچوار لیژنەی پەیوەندیدار لەگەڵ لیژنەی یاسایی پرۆژەکە بە یەکەوە یەك بخەن و یەك ڕاپۆرتی هاوبەشیان هەبێ، دەربارەی هەرچوار پرۆژەکە (لیژنەکە) بەزووترین کات ئامادەی بکەن، ئێستا ئەم پێشنیارە دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، یەك کەس لەگەڵدا نییە، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، ئێستا داوا لە هەرچوار لیژنە دەکەین، لیژنەی یاسایی و لیژنەی مافی مرۆڤ و لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی کۆمەڵگای مەدەنی، ئەو دوو پرۆژەیە یەك بخەن، هەرچوار لیژنەکەش ڕاپۆرتێکی هاوبەشیان هەبێت بۆ ڕۆژی دوو شەممە سەعات (11) دانیشتمان دەست پێ دەکات، بەڵام ئەو کاتە دەبێت حازر بێت، تکایە، کەرەمکە تەوزیحێکی کاك عەونی هەیە، با ڕوون کردنەوەیەکی هەیە بیدات.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم کۆبوونەوەی هاوبەش بەیانی بکرێت، ڕۆژی پێنج شەممە، تاکو ڕاپۆرتەکانی هەرچوار لیژنە ئامادە بێت بۆ ڕۆژی دوو شەممە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، ڕۆژی دوو شەممە سەعات (11) وەزیری پەیوەندیداریش تکایە، وەزیری ناوخۆیە نوێنەریانە بانگی لیژنەکە بکەن ڕەئی ئەوانیش وەربگرن، چونکە پەیوەندی بەوان هەیە، زۆر سوپاس، تا ڕۆژی دوو شەممە سەعات (11) بەخێر بچن.

فرست احمد عبداللە	**د. ارسلان بایز اسماعیل**	**محمد قادر عبداللە(د.کمال کەرکووکی)**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**

پەرلەمانی كوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (9)

دووشەممە ڕێكەوتی 1\11\2010

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (9)

دووشەممە ڕێكەوتی 2010/11/1

كاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێكەوتی 2010/11/1 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی) سەرۆكی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سكرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (9)ی خولی سێیەم, سالّی (2010) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی سالّی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (9)ی خولی سێیەمی هەلّبژاردن لە كات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دووشەممە ڕێكەوتی 2010/11/1 دا بەم شێوەیە بێت:

1 - خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو كردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و كۆبوونەوە گشتییەكان لە هەرێمی كوردستان – عێراق.

3- خوێندنەوەی یەكەمی پرۆژە یاسای مووچەو دەرماڵەی سەرۆكی هەرێمی كوردستان و جێگرەكەی.

4- خوێندنەوەی یەكەمی پرۆژە یاسای هەموار كردنی یاسای بەكرێدانی خانووبەرە ژمارە (9)ی سالّی 2008 (یاسای هەموار كردنی جێ بەجێ كردنی یاسای بەكرێدانی خانووبەرە ژمارە (87)ی سالّی 1979).

5- سوێند خواردنی یاسایی سەرۆكی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی كوردستان – عێراق.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بـەناوی گـەلی کوردسـتان، دانیشـتنەکەمان دەکەینـەوە، خـولی سـێیەمی هەڵبـژاردن، سـاڵی دووەم، خـولی گرێدانی یەکەم، ژمارەی دانیشتن (9)، ڕۆژی دانیشتن 2010/11/1، بەرنامەی کار:

بـەپێی حوکمـەکانی بڕگـەی (1)ی مـاددەی (20) لـە پێـڕەوی نـاوخۆی ژمـارە (1)ی هـەموار کـراوی سـاڵی 1992ی پەرلـەمانی کوردسـتان – عێـراق، دەسـتەی سـەرۆکایەتی پەرلـەمان بڕیاریـدا بەرنامـەی کـاری دانیشتنی ژمـارە (9)ی خـولی سێیەمی هەڵبـژاردن لـە کاتـژمێر (11)ی پـێش نیـوەڕۆی ڕۆژی دوو شـەممە ڕێکەوتی 2010/11/1 بەم شێوەیە بێت:

1- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنەوەی ڕاگیراوانی بێ پاساوی یاسایی لە هـەرێمی کوردستان – عێراق.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتییەکان لە هـەرێمی کوردسـتان – عێراق.

3- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای مووچەو دەرماڵەی سەرۆکی هەرێمی کوردستان و جێگرەکەی.

4- خوێندنـەوەی یەکـەمی پـرۆژە یاسـای هـەموار کردنـی یاسـای بەکرێـدانی خانووبـەرە ژمـارە (9)ی سـاڵی 2008 (یاسـای هـەموار کردنـی جـێ بـەجێ کردنـی یاسـای بەکرێـدانی خانووبـەرە ژمـارە (87)ی سـاڵی 1979).

5- سوێند خواردنی یاسایی سەرۆکی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی کوردستان – عێراق.

ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەین کەرەم بکەن بۆ شوێنی خۆیان، فەرموو کەرەم بکـەن، لـەم دانیشـتنەدا بـەخێرهاتنی ڕێـزداران وەزیـری شـارەوانی کـاك سـەمیر، هـەروەها ڕێـزدار هـادی محمـد سـەرۆکی دیـوانی چاودێری دارایی، ڕێزدار کاك طارق بەڕێوەبەری گشتی دیوان لە وەزارەتی ناوخۆ، کەرەم بکەن فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوشك و برایانی بەڕێزم.

ئەندامانی پەرلەمان.

بەنیسبەت خاڵی یەکەمەوە، ئەویش پرۆژە یاسای قەرەبوو کردنـەوەی ڕاگیراوانـی بـێ پاسـاو هـەتاکو ئێسـتا ڕاپۆرتی لیژنەکان ئامادە نییە، لەبەر ئەوەی لیژنەکان سەقالی پرۆژە یاسای خۆپیشاندان بوون، بۆیـە ئێمـە پێشنیار دەکەین کە خاڵی یەکەم ببێتە ئەخیر خاڵ لەم بەرنامەیە، لە هەمان کاتدا خاڵی سێیەم و چوارەم و پێنجەم پێش بخرێت، چونکە ئەم خاڵانە ماددەی سووکن و شەکلیشن بـەڕێوە بچێت، پاشـان دێینـە سـەر خاڵی پرۆژەی یاسای خۆپیشـاندان لـە هـەرێمی کوردسـتان، ئێسـتاش ئـەو پێشـنیارە ئاراسـتەی سـەرۆکایەتی دەکەم، بۆ ئەوەی بخرێتە دەنگدانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ئێمە لە سەرۆكایەتی پێمان باشە، دەیخەینە پێش ئێوەی بەڕێز، ئەگەر لەگەڵن، لەگەڵ ئەو پاش و پێشە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەكۆی دەنگ پەسند كرا، ئێستا خاڵی پێنج دەبێتە خاڵی یەكەم، خاڵی سێ و چواریش دێنە پێشەوە، خوێندنەوەیان بۆ دەكرێت، كەرەم بكە بۆ خاڵی پێنجەم كە بووە خاڵی یەك/ ڕێزدار كاك هادی محمد كریم، كە ئەمڕۆ لە پێش پەرلەمانی كوردستان سوێندی یاسایی دەخوات، كە ڕێزدار سەرۆكی هەرێم یاساكەی پەسند كردووەو گەڕاندوویەتیەوە بۆ ئێمەو موافەقەتی كردووە، كە ئێستا بەڕێزیان سەرۆكی چاودێری داراییە، داوا لە بەڕێزی دەكەین كەرەم بكات بۆ سوێند خواردن فەرموو، بەڕێزان، فەرمانی هەرێمی ژمارە (174) ساڵی 2010. بەپێی بڕگەی (19)ی ماددەی (10)ی یاسای سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 2005ی هەموار كراو و، ماددەی (5)ی یاسای دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی كوردستان – عێراق، ژمارە (2)ی ساڵی 2008 لەسەر پاڵاوتنی بەڕێز هادی محمد كریم ڕەحمانی لەلایەن پەرلەمانی كوردستانەوە بەبڕیاری ژمارە (5)ی ساڵی 2010 لە دانیشتنی ژمارە (1)ی ڕۆژی 2010/9/20 دەرچووە، بڕیارماندا بە:

1- دامەزراندنی بەڕێز هادی محمد كریم ڕەحمانی بە سەرۆكی دیوانی چاودێری دارایی هەرێمی كوردستان – عێراق بەپلەی وەزیر.

2- ئەم فەرمانە لە ڕۆژی دەرچوونیەوە جێ بەجێ دەكرێت.

مەسعود بارزانی
سەرۆكی هەرێمی كوردستان – عێراق
2010/9/26

بەڕێز هادی محمد كریم:

بسم الله الرحمن الرحیم.

إني (هادي محمد كريم الرحماني) اقسم بالله العظيم أن أقوم بمهام وظيفتي بصدق وأمانة واخلاص وأن اطبق القوانين والأنظمة والتعليمات بأمانة ونزاهة وحياد، وأحافظ على استقلال الديوان وحياده وكرامته، وأحافظ على أسرار العمل، واحترام القواعد الاخلاقية والمهنية التي تنظم شؤون الوظيفة والمهنة وألتزم بها، والله على ما أقول شهيد.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

پڕ بە دڵ پیرۆزبایی لە خەڵكی كوردستان و پەرلەمانی كوردستان و بەتایبەتی لە بەڕێز كاك هادی محمد كریم دەكەین، كە ئەم پلە بەرزەی وەرگرت، كە كارێكی زۆر پیرۆزە، زۆریش هەستیارە، داخوازی خەڵكی كوردستانەو ماوەیەكی زۆرە لەناو پەرلەمانی كوردستان گشت لایەنەكان كە داخوازیان دەكرد دەزگای

چاودێری یەك بگرێتەوەو، یەك سەرۆكی هەبێت و دەست بەكار بێت، كۆمەڵێك دكیۆمێنتی چاودێری دارایی لەبەر دەستی ئێمەیە دەربارەی وەزعی كوردستان حفزمان كردووەو هەڵمانگرتووە، دەیخەینەوە بەر دەستیان لەسەری كار بكەن و، ئینشائەڵلا لەمەودوا كارەكانیان بە پاكی و بە دروستی لە بەرژەوەندی خەڵكی كوردستان دەبێت، دووبارە پیرۆزبایی لێ دەكەین، ئومێدەوارین كە سەركەوتوو بێت، داوا لە هەموو پەرلەمانتارانی كوردستان دەكەین كە پشتیوانی بكەن، نوقتەی نیزامی كەرەم بكە.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوای پیرۆزباییم لە جەنابی سەرۆكی دیوانی چاودێری دارایی، سوێند خواردنی بەڕێزیان بە زمانی عەرەبی بوو، پێچەوانەی عورفی پەرلەمانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

نا، بە عەكسەوە، بە قانون بە عەرەبی دەرچووە، قەسەمەكەش، زمانی رەسمی دەوڵەتی عێراقە، زۆر تەبیعیە، سوپاس، لیژنەی یاسایی بۆ خوێندنەوەی پرۆژە یاساكە كەرەم بكەن.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێستا دەست پێ دەكەین بە خوێندنەوەی ئەو پرۆژانە كە پێشكەش كراوە بە پەرلەمان بۆ خوێندنەوەی یەكەم.

مشروع قانون راتب ومخصصات رئيس اقليم كوردستان – العراق ونائبه

استناداً لحكم الفقرة (1) من المادة (56) من قانون انتخاب برلمان كوردستان – العراق رقم (1) لسنة 1992 المعدل والمادة (11) من قانون رئاسة اقليم كوردستان – العراق رقم (1) لسنة 2005 المعدل قرر برلمان كوردستان – العراق بجلسته المرقمة ( ) والمنعقدة بتاريخ (/ /2010) تشريع القانون الاتي:

المادة الاولى:

يتقاضى رئيس اقليم كوردستان – العراق راتباً شهرياً قدره (............) دينار عراقي.

المادة الثانية:

تضاف الى راتب رئيس اقليم كوردستان – العراق مخصصات شهرية تعادل ....٪ من راتبه الشهري.

المادة الثالثة:

يستحق رئيس اقليم كوردستان – العراق عند تقاعده راتباً تقاعدياً، يعادل ....

المادة الرابعة:

يتقاضى نائب رئيس اقليم كوردستان – العراق راتباً شهرياً قدره (.........) دينار عراقي.

المادة الخامسة:

تضاف الى راتب نائب رئيس اقليم كوردستان – العراق مخصصات شهرية تعادل ....٪ من راتبه الشهري.

المادة السادسة:

يستحق نائب رئيس اقليم كوردستان – العراق عند تقاعده راتباً تقاعدياً يعادل.......... .

المادة السابعة:

تضاف علاوة سنوية قدرها ....٪ الى راتب رئيس الاقليم المشار اليه في المادة الاولى وراتب نائب الرئيس المشار اليه في المادة الرابعة.

المادة الثامنة:

بعد انتهاء مهام الرئيس او نائبه توفر الحكومة لهما كافة مستلزمات السكن والحماية والتنقل اللائق وغيرها من الامتيازات التي تمنحها لهما القوانين النافذة في الاقليم او العرف السائد وطنياً في مثل هذه الحالة.

المادة التاسعة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة "وقائع كوردستان" الرسمية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیش بیخوێنەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

پرۆژەکە لەلایەن سەرۆکایەتی هەرێم تەنها بە زمانی عەرەبی پێشکەش بە پەرلەمان کراوە، بەڵام هەوڵ دەدەم بە زمانی کوردیش پێشکەش بە ئێوەی بەڕێزی بکەم.

پرۆژە یاسای مووچەو دەرماڵەی سەرۆکی هەرێمی کوردستان - عێراق و جێگرەکەی

بەپێی حوکمی بڕگە (1) لە ماددەی (56) لە یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان – عێراق ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو، ماددەی (11) لە یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراق ژمارە (1)ی ساڵی 2005ی هەموار کراو، پەرلەمانی کوردستان - عێراق لە دانیشتنی ژمارە ( ) لە ڕۆژی بڕیاری دەرکردنی ئەم یاسایەدا.

ماددەی یەکەم:

سەرۆکی هەرێمی کوردستان – عێراق مووچەیەکی مانگانە وەردەگرێت بە بڕی (........) دینار عێراقی.

ماددەی دووەم:

دەرماڵەیەکی مانگانە بۆ مووچەی سەرۆکی هەرێمی کوردستان زیاد دەکرێت کە لە (........٪) ڕێژەکەی دواتر دیاری دەکرێت لە مووچەی مانگانەی پێ دەدرێت.

ماددەی سێیەم:

سەرۆكی هەرێمی كوردستان – عێراق لەكاتی خانەنشین بوونیدا مووچەی خانەنشینی وەردەگرێت، كە دەكاتە (........) دینار عێراقی.

ماددەی چوارەم:

جێگری سەرۆكی هەرێمی كوردستان – عێراق مووچەیەكی مانگانە وەردەگرێت بە بڕی (......) دینار عێراقی.

ماددەی پێنجەم:

دەرماڵەیەكی مانگانە بۆ مووچەی جێگری سەرۆكی هەرێمی كوردستان زیاد دەكرێت كە دەكاتە (........٪) بۆ مووچەی مانگانە.

ماددەی شەشەم:

جێگری سەرۆكی هەرێمی كوردستان – عێراق لەكاتی خانەنشین بوونیدا مووچەی خانەنشینی وەردەگرێت، كە دەكاتە (........) دینار عێراقی.

ماددەی حەوتەم:

سەر مووچەی ساڵانە عەلاوەی سەنەوی كە بڕی دەكاتە (........٪) زیاد دەكرێت بۆ مووچەی سەرۆكی هەرێمی كوردستان كە لە ماددەی یەكەم ئاماژەی پێ كراوە، بۆ مووچەی جێگری سەرۆكی هەرێمیش كە لە ماددەی چوارەم ئاماژەی پێ كراوە.

ماددەی هەشتەم:

دوای تەواو بوونی ئەركەكانی سەرۆك، یان جێگری سەرۆك پێویستە هەموو پێداویستیەكان لە شوێنی نیشتەجێ بوون (سكن)، پاسەوان، گواستنەوەی گونجاو، جگە لە ئیمتیازاتی تر، كە بەپێی یاسا كارپێكراوەكان لە هەرێم، یان نەریتی نیشتمانی لەو حاڵەتانە پێی ببەخشرێت.

ماددەی نۆیەم:

ئەم یاسایە لە رۆژی بلاّو كردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی كوردستان) جێ بەجێ دەكرێت.

سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی یەكە یەكەی ئەندامانی پەرلەمانی كوردستانی بەڕێز دەكەین، لەگەڵ لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی، ئێستا بەڕێز كاك هادی محمد كریم تەشریفی هەیە، كەرەم بكە، فەرموو. بۆ خوێندنەوەی خاڵی دووەم.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز ئەندامانی پەرلەمانی كوردستان.

برگەی دواتر، پرۆژەی هەموار كردنی یاسای بەكرێدانی خانووبەرە ژمارە (9)ی ساڵی 2008، كە لەلایەن حكومەتەوە پێشكەش كراوە، بەنووسراوی ژمارە (2294) لە 2010/9/20، بەلاَم تێبینی ئەوە دەكرێت، كە ئەمە كۆنووسە، ئێستا دەقی كۆنووسی ئەنجومەنی وەزیران بۆتان دەخوێنمەوە.

ژمارە: (8)

رێكەوت: (2010/8/30)

"كۆنووس"

لیژنەی یاسایی كە بەپێی فەرمانی سەرۆكایەتی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (7064) لە 2010/6/22 پێكهاتووە، كۆبوونەوەی ئاسایی خۆی لە رێكەوتی (2020/8/30) ئەنجامدا بە ئامادە بوونی سەرۆك و ئەندامانی لیژنە بە مەبەستی گفتوگۆ كردن لەسەر پرۆژەی هەموار كردنی یاسای بەكرێدانی خانووبەرە ژمارە (9)ی ساڵی 2008، كە بە نووسراوی وەزارەتی دارایی و ئابووری ژمارە (3820) لە 2010/5/3 بۆمان هاتووە، ئەوە بوو لە دوای گفتوگۆ كردن لەسەر پرۆژەكە لەبەرژەوەندی گشتی و چارەسەر كردنی كێشەی هاوولاَتیان كە لە دوای رێكەوتی 2010/7/15 رووبەڕووی كرێچیەكان دەبێتەوە، بۆیە لیژنەكەمان پێشنیاری كرد كەوا پێشنیارەكە بەم شێوەیە هەموار بكرێت:

"تعدل الفقرة (الثانية) من المادة (الثالثة) من قانون رقم (9) لسنة 2008 وتكون كما يلي:

تمتد عقود ايجار العقار المؤجر لغير اغراض السكن المبرم قبل نفاذ هذا القانون لغاية 2011/7/15 اعتباراً من تاريخ انتهاء مدة العقد وتخضع في ايجاره لاحكام القانون المدني بعد انتهاء المدة المذكورة"

الاسباب الموجبة

بغية منح المستأجر فترة اخرى ليكون على دراية بالاوضاع القانونية الجديدة للمأجور لتدبير اموره وكذلك عدم قطع ارزاق هذا الصنف من المستأجرين بسبب التخلية واعطاء المهلة الكافية لوسائل الاعلام لنشر الوعي القانوني في هذا المجال.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان. ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز. من پێشنیار دەكەم ئەو پرۆژەیە بگەڕێتەوە بۆ حكومەت، لەبەر ئەوەی شێوەی پرۆژەی شەكلی هەڵنەگرتووە، ناكرێت كۆنووسی ئەنجومەنی وەزیران بەو شێوەیە پێشكەش بە پەرلەمان بكرێت، واتا حكومەت دووبارە پرۆژەكە بەشێوەیەكی یاسایی پێشكەشی پەرلەمان بكاتەوە، بۆ ئەوەی پەرلەمان بتوانێت گفتوگۆی لەسەر بكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

رێزدار بورهان فەرموو.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە کۆتایی مانگی (11) ساڵی 2009ەوە پرۆژەی یاسایەك بۆ تەعدیل کردنی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی 2008مان تەقدیم کردووە، کە لە ئەساسدا تەعدیلی قانونی (87)ی ساڵی 1979یە، ئەم پرۆژەی کە ئێمە تەقدیمان کردووە بۆ تەعدیل کردنی یاسایەکە لە چوار مادده پێکهاتووە، دەربارەی خانووبەرەو دوکانەکان و مەخازن و شتی بازاڕ هەر هەمووی، تا ئێستا نەخراوەتە بەرنامەی کارەوە، کە مەفروزە بەپێی یاسا بە تەسەلسولی تاریخی بخرێتە بەرنامەی کارەوە، ئێستا ئەمە کە لە بەرنامەی کارەوە نووسرا بوو، وامانزانی ئەو پرۆژەی خۆمانە، ئەمە کێشەیە، بۆیە ئەگەر ئەمە حەواڵە دەکرێتەوە بۆ حکومەت، ئێمە داواکارین ئەو پرۆژەی ئێمە لە شوێنی ئەوە دابنێدرێت، لەبەر ئەوەی کێشەیەکی کۆمەڵایەتی زۆری لەناو خەڵکدا ناوەتەوە، بۆ چارەسەر کردنی ئەو کێشەو، بۆ ئەوەی کێشەی کۆمەڵایەتی زیاتر پەرە نەسەنێت لە شارەکانی کوردستان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار سۆزان خان کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەوەدا نیم ئەم یاسایە بگەڕێتەوە بۆ حکومەت، ئەگەر لە شێوەی کۆنووسیش ناردوویانە، دەتوانرێت لەناو لیژنەکانی خۆماندا لیژنەی یاسایی صیغە قانونیەکەی بدرێتێ، چونکە فعلەن لەگەڵ قسەکەی کاك بورهانم ئەم یاسایە کۆمەڵێك کێشەی کۆمەڵایەتی دروست کردووەو کارێکی کردووە، کە هاووڵاتیان بەتایبەتی ئەو چین و توێژەی کە موستەئجرن کەوتوونەتە حاڵەتێکەوە ئەمری دەرکردنیان بۆ دەرچووە، لەبەر ئەوە من تەواو دژی ئەوەم کە ئەم یاسایە بگەڕێتەوە بۆ حکومەت، بەڵام داوا دەکەم لە لیژنە پەیوەندیدارەکان ئەوە بکەنە صیاغەیەکی قانونی، بۆ ئەوەی ئەم یاسایە رابگیرێت و، لە هەمان کاتدا داوا دەکەم و پێشنیار دەکەم لە فەقەراتی ئەو یاسایە داوا بکرێت مودەی ئەو دوو ساڵە، هەوڵێك بدرێت بۆ هەموار کردنی ئەو یاسایە، بە مەرجێك هەردوو لا، لای موستەئجیرو لای خاوەن موڵك قبوڵ وەربگرێت، نەك تەنها لەلایەن یەك لایەن، بۆ ئەوەی عەدالەت بپارێزێت لەنێوان هەردوولایاندا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، هەردوو پێشنیارەکە وەجیهن، بۆیە ئەو پرۆژەی کە پێشکەش کراوە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان زائیدەن ئەم کۆنووسە هەردووکی تەحویلی لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی دەکەم، تاکو پێداچوونەوەی تیا بکەن بە راپۆرتێکی هاوبەش بەزووترین کات بۆمان بێنن، کەرەم بکە فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی من ئاگادارم بەڕاستی، راستە دوو پرۆژە یاسا هەیە، پرۆژە یاسایەك لە لایەن حکومەتەوە هاتووە، داوا دەکات نەفازی قانونی ژمارە (9)ی ساڵی 2008 درێژەی پێ بدرێت بۆ ساڵێکی تر، لێرە نووسراوە،

بەلاَم لە پرۆژەیەكی تر هاتووە بۆ دوو ساڵی تر، واتا هەموار كردنی ئەو یاسایە نییە، بەڵكو درێژ كردنەوەی نەفازی یاساكەیە كە لە 2010/7/15ەوە تەواو دەبوو، ئێستا داوای درێژكردنەوەیان كردووە، ئەمە خاڵی یەكەم.

ئەوەی كاك بورهان ئیشارەتی پێدا، ئەمە تەعدیلی قانونەكەی داوا كردووە، كەواتە دوو شتی لێك جیاوازن، ئەمە هەموار كردنی یاساكەیە، ئەمەی تر تەمدید كردنی كاركردن بە نەفازی یاساكەیە، دەبێت ئەم دوو شتە لێك جیا بكەینەوە، ئیمكان نییە راپۆرتی هاوبەش تەقدیم بكەین لەو دوو پرۆژەیە، دەبێت هەر پرۆژەیەك راپۆرتی تایبەتی خۆمان لەسەر هەبێت، چونكە مەغزای دوو پرۆژەكە لە یەك جیاوازە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار زانا كەرەم بكە.

بەڕێز د.زانا رؤوف حمە كریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو بابەتە تەبیعی ئێمە سەرەڕای ئەوەی دوو پرۆژە هەیە، بەلاَم هەردووكیان لە خزمەتی یەك تەوەردان، ئەویش خزمەتی ئەوەیە كە كاتێك حكومەت داوای تەئجیل كردنەوەی دەكات، بێگومان دەبێت بە مەبەستی سوود وەرگرتن بێت لە كاتەكە، بۆ پێداچوونەوەی یاساكە، ئەمە یەك.

دووەمیان/ ئێمە سەدان ئیمزامان هەیە، كە لەلایەن كرێچیەكانەوە نێردراون، لەلایەن كرێچی دوكاندارەكانەوە نێردراوە بۆ لیژنە پەیوەندیدارەكان، تا ئێستا بێ وەلاَمن، یەعنی ئەمانە دەبێتە سێ تەوەر:

یەكەمیان/ داواكاری دواخستنە.

دووەمیان/ سەدان ئیمزای هاووڵاتیانە، كە نێردراوە بۆ لیژنەكانی پەرلەمان، بەبێ ئەوەی كاری لەسەر كرا بێت.

سێیەمیان/ قسە كردنە لەسەر هەموار كردنی خودی یاساكە.

بۆیە كارێكی زۆر باش دەكەین، ئەگەر ئێمە هەرسێ داواكارییەكە یەك بخەین، چ مانعێك هەیە؟ ئەگەر بەڕێزتان بڕیار بدەن لەسەر ئەوەی بێتە ناو بەرنامەی كار پرۆژەكەی تریش خوێندنەوەی یەكەمی بۆ بكرێت، لەگەڵ یاداشتی هاووڵاتیان، دەكرێت سوود لە تەئجیل كردنەكە وەربگرین، بۆ ئەوەی لە ماوەی تەئجیل كردنەكە، ئێمە بتوانین ئەو یاسایە هەموار بكەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك شێروان كەرەم بكە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ یاسایەکمان بۆ نەهاتووە کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا بێت، کە تەعدیلی تێدا بێت، ئەوە بوو کاك بورهانیش ئیشارەتی پێدا، با ئەو یاسایە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێت، پاشان بڕیاری لەسەر دەدرێت، عەجەبە چۆن هەموار بکرێت، یان هەموار نەکرێت؟ ئێستا مەفروز وایە ئێمە لەسەر ئەو یاسایە بڕۆین، ئەو پێشنیارەی کە هاتۆتە ئاراوە بەنیسبەت حکومەتەوە....... .

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار سۆزان خان کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من داواکارم لە پێش هەموو شتێك ئەو یاسایەی کە حکومەت ناردوویەتی، دەبێت ئەولەویەتی بدرێتێ، با جارێ ئێمە رایبگرین، من بۆ بەڕێزتانم شەرح کرد، سەدەها خانوو، ببوورە، سەدەها دوکاندار، بەتایبەتی صیدەلیە ئیزن دراوە، ئەمر دەرکردنی بۆ دەرچووە، صیدەلیە کە لایەنێکی تەندروستی ئەم وڵاتە دەپارێزێت، بۆیە جارێ با ئێمە رایبگرین، لە دواییدا کە دەرفەت هەبوو بۆ ماوەی دوو ساڵ راگیرا، بێنین ئەو گفتوگۆ کراوەیە بکەین لەناو پەرلەمان، لەنێوان چ خاوەن موڵکیشدا، چ لەکرێچیشدا، چونکە ئێمە نامانەوێت دیفاع لە چینێك بکەین لەسەر حیسابی چینێکی تر، عەدالەت راگرتن مەبەستمانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار ڕێباز کەرەم بکە.

بەڕێز د.ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە تەسەوری من هەردوو پرۆژە یاساکە تایبەتە بە یەك بابەت، جا ئەگەر هەموار کردن بێت، یاخود راگرتن بێت، یاخود ئیش کردن بێت بە پرۆژە یاساکە، ئەسڵی مەوزوعەکە ئەوەیە کە قسەی ئێمە لەبارەی ئەوەوەیە، کە ئێمە دە مانگ پێش ئێستا پرۆژە یاسایەکمان تەقدیم کردووە، ئەگەر هەموار کردنە، ئەگەر جێ بەجێ کردنە، تەنها تایبەتە بە یەك پرۆژە یاسا، دەبێت ئەو پرۆژە یاسایانە بەپێی تەسەلسول بێت، ناکرێت دە مانگ پێش ئێستا پرۆژە یاسایەك، ئێمە هەستمان بە خەتەری ئەو پرۆژە یاسایە کردووەو پرۆژە یاسایەکمان بۆ هەموار کردن پێشکەش کردووە، بەڵام ئێستا بە بیانووی ئەوەی کە کاتەکە درەنگە، پرۆژەکەی ئێمە دیسان تاخیر بکرێت، لەبەر ئەوە با هەردووکی پێکەوە بخرێتە بەرنامەی کار، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار حمە سەعید کەرەم بکە.

بەڕێز حمە سعید حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەك جەنابتان ئاگادارن ئێمە لە نووسینگەی سلێمانی چەند پەرلەمانتارێك پێشوازیمان لە سەدەها کرێچی کردووە، کە سەدەها ئیمزایان کۆکردۆتەوە، کە ئەمە کێشەیەکە روویداوە لە کرێچیەکان و خاوەن موڵکەکانیش، من پێموایە کێشەی کۆمەڵایەتی لێ دەکەوێتەوە، بۆیە پشتگیری راوبۆچوونی هەموو براو خوشکانی پەرلەمانتاران دەکەم، کە بەڕاستی ئەمە بخرێتە بەرنامەی کارەوەو لیژنەی یاسایی لەگەڵ لیژنەی دارایی لە یاداشتی هاووڵاتیان و لەگەڵ کۆنووسی حکومەت و لەگەڵ ئەو پرۆژە یاسایانەی تریش لەو بابەتەوە پێشکەش کراون، شتێکی موەحەد ئامادە بکەن، بۆ ئەوەی لە زووترین کاتدا، ئەمە خاڵێك.

خاڵێکی تر، ئەو قەرارە، ئەو قانونە رابگیرێت، کە ئێستا بە خێرایی کرێچی دەردەکەن، چونکە کێشەی کۆمەڵایەتی لێ دەکەوێتەوەو، لەگەڵ رێزدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

رێزدار عبدالسلام کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە لە ژێر نوقتەی نیزامی رەئی دەگوترێت، بەڵام من نوقتەی نیزامیم هەیە، هیچ یاسایەك ناتوانین لە لیژنەکان موناقەشە بکەین، ئەگەر خوێندنەوەی یەکەمی بۆ نەکرێت، بۆیە تەسەور دەکەم موناقەشە لەسەر ئەو مەوزوعە نا نیزامیە، ئەمە یەك.

دووەمیان/ پشتگیری پێشنیارەکەی سۆزان خان دەکەم یەك جوملەیە، هەرچەندە دەبێت گلەیی بکەین لەوانەی کە بەناو پرۆژە یاسایان ناردووە، بەڵام مادام خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا لە بەرژەوەندی خەڵکە، بەلای کەمی تاوەکو ئێمە بگەینە ئەوەی خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەو پرۆژە بکەین، پاشان دوو، سێ شت کۆبکەینەوە، با ئێمە ئەو مەوزوعە بەزووترین کات تەواو بکەین، بۆیە پشتگیری ئەو رەئیە دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

رێزدار عمر عبدالرحمن کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسە لەسەر هەردوو پرۆژەکە زۆر کرا، من نامەوێت قسەکان دووبارە بکەمەوە، بەڵام بەگوێرەی ئەو عورف و ئەو یاساو ئەو پەیڕەو و پرۆگرامەی کە ئێمە هەمانە لێرە، هەر یاسایەك خوێندنەوەی بۆ نەکرێت ناخرێتە بەرنامەی کارەو قسەی لەسەر ناکرێت، تەعدیلی پرۆژەی یاسا جیاوازە لەگەڵ وەستاندنی جێ بەجێ کردنی پرۆژەیەك، تەعدیل خۆی لە خۆیدا دوو مانا هەڵدەگرێت، یان گۆڕانکاری لە ماددەکاندا دەکرێت، سەلبەن، ئیجابەن، بەزیادەو، بە کەم، یان ئیلغا کردنی هەندێك مەوادی لێ دەکرێت، بەڵام

تەمدیدی تەنفیز کردن یەعنی نەفسی مادده یاسایەکان بەرقەرارن، بەڵام جێ بەجێ کردنەکانیان دوادەخرێت، لەبەر ئەوەی ئەو پرۆژەیەی لە حکومەتەوە هاتووە، داوا دەکات تەمدیدی جێ بەجێ کردنی ئەو یاسایە بکرێت، پێویستە ئەوە بخرێتە بەرکارو قسەی لەسەر بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار بلال کەرەم بکە.

بەڕێز احمد سلیمان عبدالله(بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو پرۆژە یاسایە، یان بڵێین ئەو پرۆژە یاسایەی کە پێشتر موصادەقەی لەسەر کراوەو تەنفیزەکەی راگیراوە بۆ 10/15 بە تەئکید کێشەیەکی زۆری دروست کردووە، لەبەر ئەو کێشە زۆرەی کە دروستی کردووەو، ئەو وەزعە ناهەموارەی کە دروستی کردووە لەهەرێمی کوردستان، من پێشنیار دەکەم بۆ بەڕێزتان کە ئەم پرۆژە یاسایەی برادەرانی تریش پێشکەشیان کردووەو لەگەڵ پشتیوانیم بۆ قسەکانی سۆزان خانیش داوا دەکەم ئەویش بخرێتە بەرنامەو هەر ئێستا، بۆ ئەوەی خوێندنەوەی بۆ بکرێت و کێشەکە چارەسەر بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کاردۆ کەرەم بکە.

بەڕێز کاردۆ محمد پیردواد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاتێك ئەم هەموار کردنەمان پێشکەش کرد بە سەرۆکایەتی لەگەڵ کاك فرسەت قسەمان کرد، گوتمان بۆ ناخرێتە بەرنامەی کارو خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێت، گوتی لەبەر ئەوەی ئەم یاسایە تا ئێستا نافز نەبووەو بەرکار نەبووە، نازانین گرفت و کێشەکانی چیە، بەڵام ئێمە هەستمان بە مەترسیەکە دەکرد، گوتمان زۆر باشە، کاتێك بەرکاریش بوو، ئێستا نا ئارامی و نا ئیستیقراری، هەتا گرفتی ئیقتیصادی و کێشەکانی خەڵك و کۆمەڵایەتیەکەمان دیوە، دەبوایە لە رووی یاساییەوە ئەمە پێشتر هاتووە، ئەم یاسای هەموار کردنەکە بخرێتە بەرنامەی کار، مادام ئەم کێشەیە هەیە، کە پەیوەندی بە بەرنامەی سەرۆکایەتییە، پێویستە ئەمە بخرێتە بەرنامەی کار، ئینجا قسە لەسەر پرۆژەکەی حکومەت بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، هەردوولا حەقن، ئەوە مەوزوعێکی زۆر گرنگە، پێویستە هەموومان گرنگی پێ بدەین، ئێستا راگرتنەکەی ئەمڕۆی بەو شێوەیە هاتووە، موستەعجەلە رایدەگرین، ئەو مەوزوعەی جەنابتانیش کە باسی لێوە دەکەن، دادەنیشین ئەویش دێتە بەرنامەی کارەوەو کاری لەسەر دەکەین، ئێستا لەگەڵ ئەوەین ئەم فەقەرەیە رابگیرێت، پاشان دادەنیشین لەگەڵ یەك ئیتیفاق دەکەین لەسەر ئەوەی بە رێك و پێکی

دەربچێتن، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، ئەو فەقەرەیە راگیرا، بەڕێز کاك فرسەت موداخەلەی هەیە، کەرەم بکە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کێشەی سەرەکی ئەوەیە نەفازی ئەو قانونەیە، نەفازەکە کێشەیەکی پەیدا کردووە، گرنگ ئەوەیە چارەسەر بکرێت، چۆن چارەسەری دەکەیت؟ قانونەکە رادەگری، پاش ئەوە ئەگەر برادەران هەموار کردنێك هەبێت لەسەر هەموو قانونەکە، دەتوانیت هەنگاوی دووەم ئەوە موناقەشە بکەیت، موناقەشەی پرۆژەکە بکەیت، لەبەر ئەوە گرنگ ئەوەیە تۆ ئاساری ئەو قانونە رابگری، تاکو کێشەکە بەردەوام نەبێت، ئەوە موهیمە، بە رەئی من ئێمە بەردەوام بین لەسەر ئەو فەقەرەیە، خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێت، تەحویلی لیژنەکانی بکەین و رەئی ئەوان وەربگرین، پاشان هەنگاوی دووەم چ هەموار کردنەکەمان هەبێت لەسەر ئەو قانونە، قانونی ئەسڵی و پرۆژەکە، دەتوانین بیخەینە بەردەم بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، با رەئی خۆیان لەسەر بدەن، یەعنی ناحیەی تەسەلسولییش مەنتقی تێدایە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە.

بەڕێز د.زانا رؤوف حمە کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە تەئجیل کردن دەکەم، پرۆژەکەی حکومەت تەئجیل بکرێت، بەڵام بە مەرجێك سوود لەو کاتە وەربگرین لەپێناوی هەموار کردنەکە، یەعنی ئێمە سەرەتا بڕیار بدەین لەسەر تەئجیل کردن لەماوەی تەئجیل کردنەکەدا ئێمە بتوانین هەمواری بکەینەوە، یەعنی ئەو پرۆژەیە بێتەوە ناو بەرنامەی کار، بۆ ئەوەی هەموار بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا دەیخەینە دەنگدانەوە، جارێ تەئجیلی دەکەین هەتاوەکو ئەو ئیشکالیەتە چاك دەکرێت، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ کەرەم بکە.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوشك و برایانی ئەندامانی پەرلەمان.

ئەو خاڵەی عیلاقەی بە قانونی ئیجارەوە هەیە، ئێستا خوێندنەوەی یەکەمی بۆ دەکرێت، ئەو پرۆژەیە لە حکومەتەوە هاتووە، پێویستە ئیحالەی لیژنەکان بکرێت، بەنیسبەت پرۆژەی دووەمیشەوە پەیوەندی هەیە بە کارنامەی سەرۆکایەتی پەرلەمان، لە کۆبوونەوەی داهاتوو داخیلی بکات و خوێندنەوەی یەکەمی بۆ

بکرێت، با ئەویش ئیحالەی لیژنەکان بکرێت، بۆ ئەوەی لیژنەکان بتوانن گفتوگۆ بکەن و راپۆرتی گونجاوی لەسەر بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی ئەو رەئیە دەکەم، بەڕاستی ئەمە ئێستا تەئجیل بکرێت و بدرێت بە لیژنەکان و نافیزەکەی رابگیرێت، بەڵام لە کۆبوونەوەی داهاتوو، ئەو پرۆژەی هەموار کردنە بخرێتە بەرنامەی کارەوە، بۆ؟ یەك روون کردنەوەم هەیە، دیارە ئەم یاسایە کاتی کە خۆی دەرکراوە، نافز نەکراوە تا دوو ساڵ، من ترسم هەیە ئەگەر ئێستاش هەموارەکە نەکەین، تا دوای دوو ساڵەکە جارێکی تر نافز بکرێت و تووشی هەمان کێشە ببینەوە، بۆیە ئەرکی ئێمە ئەوەیە لە ماوەیەکی کورت، تا ئێمە ئەو هەموارە بکەین، بۆ ئەوەی دوای ئەو دوو ساڵە تووشی ئەو ئیشکالە نەبین، بۆیە پشتگیری ئەو رەئیەی کاك شێروان دەکەم کە لە کۆبوونەوەی داهاتوو سەرۆکایەتی هەموارەکە بخاتە بەرنامەی کارەوە، خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێت، بۆ ئەوەی لەو کاتەدا کە راگیراوە، ئێمە هەمواری یاساکە بکەین و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە بیخوێنەوە فەرموو.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا ئەو پرۆژەیەی کە لەلایەن حکومەتەوە هاتووە بەو شێوەیە دووبارە دەیخوێنمەوە، داواکارم لە جەنابتان ئەمر بفەرموون بە رەوانە کردنی لیژنەی تایبەتمەند، بۆ ئەوەی ئیشی لەسەر بکەین.

"تعدل الفقرة (الثانية) من المادة (الثالثة) من قانون رقم (9) لسنة 2008 وتكون كما يلي:

تمتد عقود ايجار العقار المؤجر لغير اغراض السكن المبرم قبل نفاذ هذا القانون لغاية 2011/7/15 اعتباراً من تاريخ انتهاء مدة العقد وتخضع في ايجاره لاحكام القانون المدني بعد انتهاء المدة المذكورة"

الاسباب الموجبة

بغية منح المستأجر فترة اخرى ليكون على دراية بالاوضاع القانونية الجديدة للمأجور لتدبير اموره وكذلك عدم قطع ارزاق هذا الصنف من المستأجرين بسبب التخلية واعطاء المهلة الكافية لوسائل الاعلام لنشر الوعي القانوني في هذا المجال.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی کە ئێستا خوێندرایەوە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی و ئەندامە بەڕێزەکان دەکەین، تکایە فەقەرەکەی تر.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگـەی دوایـی/ گفتوگـۆ کـردن لەسـەر پـرۆژە یاسـای خۆپێشـاندان و کۆبوونـەوە گشـتییەکان لـە هـەرێمی کوردستان – عێراق.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی مافی مرۆڤ و لیژنەی کۆمەڵەی مەدەنی بێنە شوێنی خۆیان بۆ موناقەشە کردن، کەرەم بکەن لیژنەی یاسایی.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خوشك و برایانی بەڕێز ئەندامانی پەرلەمان.

دیاره له ئاخیر کۆبوونەوەی پەرلەمان بڕیار درا که پرۆژە یاسـای خۆپێشـاندان دووبـاره لیژنـەکان لەسـەری کۆببنـەوه، لیژنـەی یاسـاو مـافی مـرۆڤ و نـاوخۆ و کۆمەڵـەی مـەدەنی، لەسـەر رۆشـنایی ئـەو بڕیـاره ئێمـه کۆبوونەوەیەکی هاوبەشمان ئەنجامدا، لەو کۆبوونەوه هاوبەشەدا، بەڕاستی مادده به مادده ئەو پرۆژەیـەمان موناقەشه کردووه، له یەکەم مـاددەوه تـا کۆتـایی مـادده، چـەند خـاڵێکی سـەرەکی هـەبوو، کـه کـۆی دەنگـی هەرچوار لیژنـەی لەسـەر بـوو و لـەناو راپۆرتەکـەی خۆمـان ئیشـارەتمان پێـداوه، لـه هـەمان کاتـدا چـەند خاڵێکیش هەبوو خیلافی لەسەر بوو، خیلافەکەشمان لەناو راپۆرتەکەدا نیشـانداوه، واتـا ئـەو نوقاتانـەی کـه خیلافیان لەسەر هەیه بـه دوو رەئـی هاتینـه نـاو پەرلـەمان، بـۆ ئـەوەی لـەناو پەرلەمانـدا یـەکلا ببێتـەوه، لەهەمان کاتیشدا ئێمه له لیژنەکان بڕیارماندا لەسەر رۆشنایی بڕیاری سەرۆکایەتی پەرلەمان بـه تەوحیـد کردنی ئەو دوو پرۆژەیەی که لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانـەوه پێشـکەش کـراوه، هەوڵمانـدا له یەك پرۆژه گەلاڵەی بکەین، چ به خاڵه هاوبەشـەکانەوه، چ بەوخاڵانـەی کـه خـیلافی لەسـەر هەیـە، بۆیـە ئەگەر رێگام پێ بدەن مـن بـەناوی لیژنـەی هاوبەشـەوه راپـۆرتی لیژنـه پێشـکەش بـه بـەڕێزتان دەکـەم بـە زمانی عەرەبی، پاشان برایانی بەڕێزم به زمانی کوردی دەیخوێننەوه، زۆر سوپاس.

الى/ رئاسة برلمان كوردستان_العراق

م/ تقرير مشترك

بناء على اقتراح رئاسة برلمان كوردستان في الجلسة الاعتيادية المرقمة (8) ليوم 2010/10/27 بتوحيد المشروعين المقدمين من قبل العدد القانوني لاعضاء البرلمان، الخاصين بمشروع قانون تنظيم المظاهرات وتقديم تقرير مشترك من قبل اللجان الاربعة المعنية بالمشروع وموافقة البرلمان على ذلك. فقد اجتمعت لجان الشؤون القانونية والداخلية والامن والمجالس المحلية وحقوق الانسان وشؤون المجتمع المدني يوم الخميس المصادف 6/گەلاڕێزان/2710 كوردى المصادف ليوم 2010/10/28 ميلادي بصورة مشتركة وبعد المناقشة والمداولة، توصلت اللجان الى ما يلي:

اولاً: بالنسبة لتسمية مشروع القانون تقترح اللجان بالاجماع تسميته بـ(قانون تنظيم المظاهرات في اقليم كوردستان–العراق).

ثانياً: تقترح اللجان الصياغة التالية لمشروع القانون ليكون بديلا عن المشروعين وليكون اساسا للمناقشة وتسهيلا للمناقشات والتصويت وحسب ماهو مبين ازاء الحالات المتروك ابداء الرأي بشأنها.

المادة الاولى: يقصد بالمصطلحات والتعابير الآتية المعاني المبينة ازاءها لاغراض هذا القانون:

أولاً: الوزير: وزير داخلية اقليم كوردستان.

ثانياً: رئيس الوحدة الادارية: المحافظ – القائمقام – مدير الناحية.

ثالثاً: المظاهرة: جمع منظم او شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمي في الميادين والشوارع والاماكن العامة يهدف الى خلق رأي عام موحد لتحقيق غرض معين ولوقت معين.

هناك رأي بإضافة فقرة الى المادة بالشكل الآتي {المظاهرة المفاجئة: هي رد فعل سريع وغير منظم ناجم عن احداث مفاجئة دون توفر الوقت الكافي لإشعار الوحدة الادارية}.

رابعاً: التجمع العام: التجمع الذي يتم تنظيمه لتحقيق غرض معين ذي طابع عام في مكان معين ولوقت معين.

هناك رأي بإلغاء (التجمع العام من التعريف ومضمون القانون).

خامساً: اللجنة: اللجنة المنظمة للمظاهرة او التجمع العام وتتكون من عدد لا تقل عن ثلاثة اشخاص ولا تزيد على خمسة يتمتعون بالاهلية القانونية ويتولون ادارة وتنظيم المظاهرة او التجمع العام.

سادساً: الجهة المعنية: الجهة ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المتجمعين.

المادة الثانية:

هناك رأيان حول تنظيم المظاهرات، الرأي الاول: يشترط الحصول على الاجازة وتكون الصياغة كالآتي:

اولاً:

1- للوزير صلاحية اجازة المظاهرة او التجمع العام اذا كانت على مستوى الاقليم.

2- لرئيس الوحدة الادارية صلاحية اجازة المظاهرة او التجمع العام كل ضمن وحدته الادارية.

ثانياً: لا يجوز تنظيم المظاهرة او التجمع العام الا بعد تقديم طلب الى الوزير او رئيس الوحدة الادارية واستحصال الموافقة التحريرية.

ثالثاً: للوزير او لرئيس الوحدة الادارية رفض طلب تنظيم المظاهرة او التجمع العام اذا تحقق لديه بانها سوف تخل بالنظام او الاداب العامة ويتم ابلاغ رفض الطلب تحريريا ومسبباً.

رابعاً: للجنة الاعتراض على قرار الرفض لدى محكمة استئناف المنطقة خلال (3) ثلاثة ايام من تاريخ التبليغ وعلى المحكمة البت في الاعتراض خلال مدة (48) ساعة ويكون قرارها باتا.

خامساً: يستثنى من حصول الموافقة خروج الناس افرادا او جماعات الى الميادين والشوراع والاماكن العامة في المناسبات الوطنية والقومية والدينية طبقا للاعراف المحلية السائدة وللاغراض اعلاه.

سادساً: للوزير تخويل جميع او بعض الصلاحيات الممنوحة له وفق احكام هذا القانون لرؤوساء الوحدات الادارية كل ضمن وحدته الادارية.

الرأي الثاني: يكتفي باشعار الجهات المعنية وتكون الصياغة بالشكل الآتي في حالة الأخذ بهذا الرأي:

(على اللجنة اشعار وزير الداخلية او رئيس الوحدة الادارية كل ضمن وحدته الادارية، للقيام بتنظيم المظاهرة).

المادة الثالثة:

اولاً: يقدم طلب تنظيم المظاهرة من قبل اللجنة قبل الموعد المعين لاجرائها بـ(48) ثمان واربعين ساعة على الاقل على ان يراعي في ذلك ايام العطل الرسمية. (الرأي الآخر يقدم اشعار تنظيم المظاهرة).

ثانياً: يجب ان يتضمن الطلب اسماء وعناوين وتواقيع اعضاء اللجنة المشرفة على تنظيم المظاهرة او التجمع العام وبيان الغاية منها وتحديد مسارها والزمان والمكان المحددين لها.

ثالثاً: يجب ان تكون المظاهرة او التجمع العام سلمية وخالية من اعمال العنف ويحظر رفع شعارات تحرض على العنف.

رابعاً: في حالة عدم الرد على الطلب المقدم من قبل اللجنة بعد مضي (48) ثمان واربعين ساعة على تاريخ تقديم الطلب، يعد ذلك موافقة على تنظيم المظاهرة او التجمع العام.

المادة الرابعة:

اولاً: لكل المواطنين في اقليم كوردستان والاحزاب السياسية ومنظمات المجتمع المدني والنقابات المهنية والاتحادات والجمعيات وغيرها من التنظيمات المجازة قانوناً حرية تنظيم المظاهرات او التجمعات العامة بعد استحصال الموافقة التحريرية.

{الرأي الثاني: بعد اشعار الوزير او رئيس الوحدة الادارية دون استحصال الموافقة}.

ثانياً: تتولى اجهزة الشرطة الاهتمام بحماية المتظاهرين او المتجمعين.

ثالثاً: على الجهات المعنية الاستماع الى مطالب المتظاهرين او المتجمعين لايجاد الحلول المناسبة لها.

المادة الخامسة:

لا يجوز اجبار احد على المشاركة أو عدم المشاركة في المظاهرة او التجمع العام لاي سبب كان.

المادة السادسة:

على الوزير او رئيس الوحدة الادارية اتخاذ جميع الاجراءات القانونية الضرورية للمحافظة على النظام والاداب العامة وحماية الاشخاص والاموال العامة والخاصة اثناء تنظيم المظاهرة او التجمع العام.

المادة السابعة:

اولاً: يمنع منعا باتا حمل او حيازة سلاح او مواد متفجرة او سامة او حارقة من قبل المشاركين حتى اذا كانوا مرخصين قانوناً بحيازتها وذلك اثناء المظاهرة او التجمع العام .

ثانياً: على اجهزة الشرطة منع اي شخص يحمل سلاحا ظاهرا او خفيا او اية آلة جارحة او المواد المشار اليها في الفقرة (اولا) من هذه المادة، الدخول الى مكان تنظيم المظاهرة او التجمع العام ولها حق اتخاذ الاجراءات القانونية بحقه.

المادة الثامنة:

اولاً: لا يجوز ان تستمر المظاهرة او التجمع العام الى ما بعد الوقت المحدد لها.

ثانياً: للوزير او رئيس الوحدة الادارية ان يأمر بتفريق المظاهرة او التجمع العام في حالة خروجهما عن الاطار العام للغاية او الوقت المحدد لهما.

المادة التاسعة:

اذا وجدت اجهزة الشرطة صعوبة في تفريق المتظاهرين او المتجمعين رغم الطلب منهم واصرارهم على ذلك يحق لها اتخاذ الاجراءات التالية:

1- الرش بخراطيم المياه حسب الاحوال.

2- استخدام المواد المسيلة للدموع او الوسائل الخاصة الاخرى ذات الطابع المدني بتفريق المظاهرات والتجمعات العامة.

3- القبض على مثيري الشغب اثناء المظاهرة او التجمع العام واتخاذ الاجراءات القانونية بحقهم.

المادة العاشرة:

هناك رأيان بشأن هذه المادة : الرأي الاول تؤيد هذه الصياغة:

اذا وقع اثناء المظاهرة او التجمع العام اخلال بالامن او النظام والاداب العامة او حصل اضرار بالغير او بالاموال العامة اوالخاصة او خرجت المظاهرة او التجمع العام وبفعل القائمين عليها عن اهدافهما او غايتهما المحددة يتحمل طالبوا تنظيم المظاهرة او التجمع العام المسؤولية القانونية الكاملة بالتكافل والتضامن مع الذين تسببوا في احداث ضرر بتعويض الاضرار الناجمة عن ذلك وتتخذ الاجراءات القانونية بحقهم وفق القوانين النافذة.

والرأي الثاني يدعو الى أن تكون المسؤولية شخصية وليست على عاتق منظمي المظاهرة، أي أن مسبب الضرر هو الذي يتحمل مسؤولية دفع التعويض.

المادة الحادية عشرة:

1- يعاقب كل من يخالف احكام هذا القانون بالحبس مدة لا تزيد على ستة اشهر أو بغرامة لا تقل عن خمسين الف دينار ولاتزيد على خمسمائة الف دينار او بكلتا العقوبتين.

هناك رأي بإلغاء هذه الفقرة.

2- في حالة استخدام العنف او القوة او الاضرار بالاشخاص او الممتلكات العامة او الخاصة من قبل المشاركين في المظاهرة او التجمع العام يعاقب المخالف وفق قانون العقوبات النافذ بحسب الاحوال.

المادة الثانية عشرة:

1- في حالة تجاوز أجهزة الشرطة حدود السلطة باستخدامها القوة المفرطة ضد المتظاهرين او المتجمعين تتخذ الاجراءات القانونية بحقها وفق القوانين النافذة.

2- تلتزم الحكومة بدفع التعويض للمتضررين عن الاضرار الناجمة جراء تجاوز أجهزة الشرطة حدود واجباتها المكلفة بها استنادا الى قرار صادر من المحكمة المختصة.

المادة الثالثة عشرة:

يطبق احكام هذا القانون على جميع حالات الاضراب و الاعتصام عند خروج المضربين أو المعتصمين الى الميادين والشوارع العامة.

هناك رأي بإلغاء الاعتصام من هذه المادة.

المادة الرابعة عشرة:

لا يجوز تنظيم اي مظاهرة او تجمع عام خلافا لاحكام هذا القانون.

المادة الخامسة عشرة:

على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السادسة عشرة:

للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السابعة عشرة:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة

بما ان المظاهرة حق دستوري وضماناً لتحقيق الحياة الديمقراطية وحفاظا على التحول نحو المجتمع المدني واحترام الحريات وحقوق الانسان ومن اجل ضمان تعبير الجماهير عن رأيها وبيان مطالبها المشروعة بشكل سلمي ومباشر بعيدا عن اثارة الفوضى وحماية للمصالح العامة والخاصة من الاضرار والاخذ بنظر الاعتبار المبادىء والقواعد الدولية الخاصة بالحقوق والحريات، وبالنظر لعدم وجود قانون خاص لتنظيم المظاهرات والتجمعات العامة والاضراب والاعتصام فقد شرع هذا القانون. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیش بخوێننەوە تکایە.

بەڕێز د.دانا سعید صۆفی،

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راپۆرتی هاوبەش بە کوردی.

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان _ عێراق

بابەت/ راپۆرتی هاوبەش

لەسەر پێشنیاری سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە (8)ی ڕۆژی 2010/10/27 بۆ یەکخستنی دوو پرۆژە پێشکەش کراوەکە لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان، کە تایبەتن بە پرۆژە یاسای (ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکان)و پێشکەش کردنی ڕاپۆرتی هاوبەش لەلایەن هەر چوار لیژنە دیاریکراوەکە لە پرۆژەکەداو بڕیاردانی پەرلەمان لەسەری. لیژنەکانی کاروباری یاسایی و ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجییەکان و مافی مرۆڤ و کاروباری کۆمەڵەی مەدەنی ڕۆژی پێنج شەممە 5/گەلاڕێزان/2710 کوردی بەرامبەر بە 2010/10/28ی زایینی بەشێوەیەکی هاوبەش کۆبوونەوەو دوای وتوێژو تاوتوێ کردن، لیژنەکان گەیشتە ئەمانەی خوارەوە:

یەکەم: بەنسیبەت ناوی پرۆژە یاساکە، لیژنەکان بە تێکڕا پێشنیاز دەکەن ناو بنرێ (یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکان لە هەرێمی کوردستان – عێراق).

دووەم: لیژنەکان پێشنیاز دەکەن پرۆژە یاساکە بەم جۆرە دابرێژرێ تاکو جێی هەردوو پرۆژەکە بگرێتەوەو ببێتە بنچینەی بۆ وتوێژکردن و ئاسانکاریی وتوێژکردنەکان و دەنگدان لەسەری و، بەگوێرەی ئەوەی دەرخراوە بەرامبەر ئەو حاڵەتانەی جێهێڵراون تاکو ڕایان لەبارەیەوە لەسەر بدرێ.

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوەو دەربڕینانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: وەزیر: وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان.

دووەم: سەرۆکی یەکەی کارگێڕی: پارێزگار - قائیمقام - بەڕێوەبەری ناحیە.

سێ یەم: خۆپیشاندان: کۆمەڵێکی ڕێکخراو، یا نیمچە ڕێکخراوە لە خەڵك بەشێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆڕپان و شەقام و شوێنی گشتی دەڕۆن بەمەبەستی خوڵقاندنی ڕای گشتی یەکگرتوو، بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو، بۆ کاتێکی دیاریکراو.

لێرەدا رایەك هەیە بۆ زیاد کردنی بڕگەیەك بۆ ماددەکەو بەم شێوەیەی خوارەوە:

{خۆپیشاندانی لەناکاو: ئەمە کاردانەوەیەکی خێراو ناڕێکخراوە لە ئەنجامی ڕوودانی کتوپڕ دروست دەبێ، بەبێ ئەوەی کاتێکی تەواو هەبێ، بۆ ئاگادارکردنەوەی یەکەی کارگێڕی}.

چوارەم: کۆبوونەوەی گشتی: ئەو کۆبوونەوەیە کە ڕێکدەخرێ بۆ هێنانەدی مەبەستێکی دیاریکراو، کە مۆرکێکی گشتی هەبێ لە شوێنیکی دیاریکراو و بۆ کاتێکی دیاریکراو.

لێرەدا رایەك هەیە بۆ هەڵوەشاندنەوەی {کۆبوونەوەی گشتی لە پێناسەو ناوەڕۆکی یاسادا}.

پێنجەم: لیژنە: لیژنەی ڕێکخەری خۆپیشاندانەکە، یاخود کۆبوونەوە گشتیەکەیەو لە ژمارەیەك پێکدێ، کە لە سێ کەس کەمتر نەبن و لە پێنجیش زیاتر نەبێ و شیاویی یاساییان هەبێ و بەڕێوەبردن و ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە، یاخود کۆبوونەوە گشتیەکە دەگرنە ئەستۆ.

شەشەم: لایەنی پەیوەندیدار: ئەو لایەنەیە کە ڕاستەوخۆ پەیوەندیدارە بە داخوازییەکانی خۆپیشاندەران و کۆبووان.

ماددەی دووەم:

دوو ڕا هەیە لە بارەی ڕێکخستنی خۆپیشاندان:

ڕای یەکەم: مەرجی وەرگرتنی مۆڵەتدان دادەنێت و داڕشتنی بەم جۆرە دەبێ:

یەکەم:

1- وەزیر دەسەلاتی مۆڵەتدانی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی هەیە، ئەگەر لەسەر ئاستی هەرێم بێت.

2- سەرۆکی یەکەی کارگێڕی دەسەلاتی موڵەتدانی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی هەیە، هەریەکەیان لەناو یەکە کارگێڕییەکەی.

دووەم: ناشێ خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی ڕێك بخرێ، مەگەر دوای پێشکەش کردنی داواکاری بێت بۆ وەزیر، یاخود سەرۆکی یەکەی کارگێڕیی و وەرگرتنی ڕەزامەندی بە نووسین.

سێیەم: وەزیر، یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی، بۆی هەیە داواکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی ڕەت بکاتەوە، ئەگەر بۆی ساغ بووەوە کە زیان بە سیستم و ئاکاری گشتی دەگەیەنێ و پێڕاگەیاندنی ڕەتکردنەوەکەش بەنووسین دەبێت و هۆکارەکەش دیاری بکرێت.

چوارەم: لیژنە بۆی هەیە تانە لە بڕیاری ڕەتکردنەوە بگرێ لەلای دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە لە ماوەی (3) سێ ڕۆژ لە مێژووی پێڕاگەیاندن و دادگاش پێویستە لە ماوەی (48) کاتژمێر تانەکە یەکلابکاتەوەو بڕیارەکەش یەکلاکەرەوەیە.

پێنجەم: دەرچوونی خەڵك بە تاك، یان بە کۆمەڵ بۆ گۆڕەپان و شەقامەکان و شوێنی گشتی لە بۆنەی نیشتمانی و نەتەوەیی وئایینی، بەپێی دابو دەستووری خۆجێیی باو بەدەردەکرێ لە وەرگرتنی مۆڵەت، بۆ مەبەستەکانی سەرەوە.

شەشەم: وەزیر بۆی هەیە هەموو، یان هەندێك لە دەسەلاتەکانی کە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسا پێیدراوە بدات بەسەرۆکەکانی یەکە کارگێڕیەکان، هەریەکە لەناو یەکە کارگیرییەکەی خۆیدا.

ڕای دووەم: ئاگادارکردنەوەی لایەنی پەیوەندار، داڕشتنەوەکەی بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێ لە حاڵەتێکدا کە ئەم رایە پەسندکرا:

{پێویستە لیژنە ئاگاداری وەزیری ناوخۆ، یان سەرۆکی یەکە کارگێرییەکان بکات، هەریەکەیان لەناو یەکە کارگێرییەکەی خۆی بەرێکخستنی خۆپیشاندانەکە}.

ماددەی سێیەم:

یەکەم: داواکاریی ڕێکخستنی خۆپیشاندان لە لایەن لیژنەوە پێش وادەی کردنی بە (48) چل وهەشت کاتژمێر بەلایەنی کەم، بەمەرجێك ڕۆژانی پشووی فەرمی رەچاو بکرێ. ڕایەکی دی: (ئاگادارکردنەوەی ڕێکخستن خۆپیشاندانەکە پێشکەش دەکرێ).

دووەم: پێویستە داواکارییەکە ناو و ناونیشان و ئیمزای ئەندامانی لیژنەی سەرپەرشتیکاری ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە، یان کۆبوونەوە گشتیەکە بگرێتەخۆ و مەبەستەکەشیان لەبارەیەوە ڕوون بکرێتەوە وڕێگای ڕۆیشتنەکەیان وکات وشوێنی دەستنیشان بکرێ.

سێیەم: پێویستە خۆپیشاندانەکەو کۆبوونەوە گشتیەکە ئاشتیانە بێ و دووربێ لە کاری توندوتیژی و بەرزکردنەوەی دروشمێ، کە خەڵکی هانبدات بۆ توندوتیژی قەدەغە دەکرێ.

چوارەم: لە حاڵەتی وەڵام نەدانەوەی داواکارییەکەی، کە لەلایەن لیژنەوە پێشکەشکراوە دوای تێپەربوونی (48) چل وهەشت کاتژمێر بەسەرمێژووی پیشکەشکردنی داواکارییەکە، ئەمە بەڕەزامەندی لەسەر ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە، یان کۆبونەوە گشتیەکە دادەندرێ.

ماددەی چوارەم:

یەکەم: هەموو هاووڵاتیەك لە ناو هەرێمی کوردستان وحزبە سیاسیە کان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و سەندیکای پیشەیی و یەکێتیەکان و کۆمەڵەکان و غەیری ئەمانە لە ڕێکخراوە مۆڵە تپێدراوەکان بەشێوەیەکی یاسایی ئازادی ڕێکخستنی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتیان هەیە، بەڵام دوای وەرگرتنی رەزامەندیی بەنووسین.

{ڕای دووەم: دوای ئاگادارکردنەوەی وەزیر، یان سەرۆکی یەکەی کارگێریی بەبێ وەرگرتنی رەزامەندیی} .

دووەم: دەزگای پۆلیس گرنگی دان بە پاراستنی خۆپیشاندەر، یان کۆبوونەوەکان دەگرێتە ئەستۆ.

سێیەم: لایەنی پەیوەندار دەبێ گوێ لە داواکارییەکانی خۆپیشاندەران، یان کۆبوونەوە گشتیەکان بگرێ، بۆ دۆزینەوەی چارەسەری گونجاو بۆیان.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

نابێ کەس ناچاربکرێ بۆ بەشداریی کردن، یان بە شداریی نەکردن لە خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی بۆ هەر هۆیەك بێت.

ماددەی شەشەم:

پێویستە لەسەر وەزیر، یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕیی هەموو ڕێکارێکی یاسایی بگرێتە بەر، بۆ پارێزگاریی کـردن لـە سیسـتم و ئـادابی گشـتی و پاراسـتنی کەسـەکان ومـاڵی گشـتی وتایبـەتی لـە کـاتی ڕێکخسـتنی خۆپیشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتیدا.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: هەڵگرتن و حیازەی چەك و ماددەی تەقینەوە، یان ژەهراوی، یـان سـووتێنەر لەلایـەن بەشـداربووان بەتـەواوی قەدەغەیـە، تەنانـەت ئەگـەر بەشـێوەیەکی یاسـایش مۆڵـەتیان پێـدرا بـێ بـۆ حیازەیـان، ئەمـەش لەکاتی خۆ پێشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی پەیڕەو دەکرێ.

دووەم: پێویستە لەسەر دەزگاکانی پۆلیس نەیەڵن هـیچ کەسـێك چـەك بـە ئاشـکرا، یـان بـەنهێنی هـەڵگرێ، یاخود هەر ئامێرێکی برینداركەر، یـان ئـەو ماددانـەی کـە لـە بڕگـەی (یەکـەم)ی ئـەم ماددەیـەدا ئاماژەیـان پێکراوە هەڵگرێ و بچێتە شوێنی ڕێکخستنی خۆپێشاندانەکە، یـاخود کۆبوونـەوە گشتیەکەو بۆیـان هەیـە هەموو ڕێکارێکی یاسایی لە بەرامبەری وەرگرن.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: نابێ خۆپێشاندان، یان کۆبوونەوەی گشتی تا دوای کاتی دیاری کراوی بەردەوام بێت.

دووەم: وەزیر، یان سەرۆکی یەکەی کارگێڕی، بۆی هەیە فەرمان بدات بـە بڵاوبوونـەوەی خۆپێشـاندان، یـان کۆبوونەوەی گشتی لە حاڵەتێکدا کە لە چوارچێوەی گشتی ئەو ئامانجەی بۆی دانراوە، یان ئەو کاتـەی بـۆی دەستنیشان کراوە دەرچوو.

ماددەی نۆیەم:

ئەگەر دەزگاکانی پۆلیس بڵاوە پێ کردنی خۆپێشاندانەکە، یان کۆبوونەوە گشتیەکەی بە کارێکی گران زانی هەرچەندە داواشیان لێکراو سوور بوون لەسەری، بۆیان هەیە ئەم ڕێکارانەی خوارەوە بگرنەبەر:

1- ڕشاندن بە بۆڕی ئاو بەپێی حاڵەتەکە.

2- بەکارهێنانی ماددەی فرمێسك ڕژێن، یان هۆی تایبەتی تر، کە بەشێوەیەکی مەدەنی هەبێ بۆ بـڵاوە پـێ کردنی خۆ پێشاندانەکان، یان کۆبوونەوە گشتیەکان.

3- گرتنی ئەوانەی گێرەشێوێنی لـەکاتی خۆپێشـاندان، یـان کۆبوونـەوەی گشـتی دەکـەن، لەگـەڵ وەرگرتنـی ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان.

ماددەی دەیەم: دوو ڕا لەبارەی ئەم ماددەیەوە هەنە:

ڕای یەکـەم: پشـتگیری ئـەم ڕایـە دەکـەن: ئەگـەر لـەکاتی خۆپێشـاندان، یـان کۆبوونـەوەی گشـتیدا زیـان بـە ئاسایش و سیستم و ئادابی گشتی گەیشت، یان زیان بە خەڵکی تر گەیشت، یان بـە مـاڵی گشـتی و تایبـەتی، یـاخود خۆپێشـاندانەکە، یـان کۆبوونـەوە گشـتیەکە بـەکاری ئەوانـەی پێـی هەسـتاون لـە ئامانجـەکانیان و مەبەستە دیاریکراوەکانیان لایانـدا، ئـەو کاتـە ئەوانـەی داوای ڕێکخسـتنی خۆپێشـاندانەکە، یـان کۆبوونـەوە گشتیەکەیان کـردووە بەرپرسـیاریەتی یاسـایی تـەواو بـە تـەکافول و تـەزامون دەکەوێتـە ئەسـتۆیان لەگـەڵ

ئەوانەی بوونەتە هۆی زیـان گەیانـدن قەرەبووکردنـەوەی ئـەو زیانانـەی لـە ئـەنجامی ئـەوە کەوتوونەتـەوە دەکەوێتە ئەستۆیان و ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان بەپێی یاسای جێبەجێ کراو وەردەگیرێ.

ڕای دووەم: داوا دەکات بەرپرسیاریەتی کەسایەتی بێ، نەکەوێتـە سەرشـانی ڕێکخـەرەکانی خۆپیشاندانەکە، واتە ئەوەی بۆتە هۆی زیانەکە خۆی بەرپرس دەبێ لە قەرەبووکردنەوە.

ماددەی یازدەم:

1- هەر کەسێك سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایە بکات سزا دەدرێ بـە گـرتن بـۆ ماوەیـەك لەشـەش مـانگ زیاتر نەبێ، یاخود بە غەرامەیەك، کە لە پەنجا هەزار دینارکەمتر نـەبێ و لـە پێـنج سـەد هـەزار دینـاریش زیاتر نەبێ، یاخود بە هەردوو سزاکە، لێرەدا ڕایەك هەیە بە هەڵوەشاندنەوەی ئەم بڕگەیە.

2- لەحاڵەتی بەکارهێنانی توندوتیژی، یـان هێـز، یـان زیـان گەیانـدن بـە کەسـەکان، یـان بـە مـاڵ و مـوڵکی گشتی، یان تایبەتی لەلایەن بەشـداربووانی خۆپێشاندانەکە، یـان کۆبوونـەوە گشـتیەکە، ئـەوا سەرپێچیکەر سزا دەدرێ بەپێی یاسای سزاکانی جێبەجێ کراو، بەپێی حاڵەتەکان.

ماددەی دوازدەم:

1- لەحاڵەتێکدا کە دەزگاکانی پۆلیس لە سنووری دەسەڵات دەرچوون، بـۆ بـەکارهێنانی هێـزی لەڕادەبـەدەر لە دژی خۆپێشاندەران و کۆبوونەوەکان، ئەوا ڕێکاری یاسایی بەرامبەریان وەردەگیرێ، بەپێی یاسا جێبەجێ کراوەکان.

2- حکومەت پابەنـد دەبـێ بـەدانانی قـەرەبوو بـۆ زیانلێکـەوتووان، کـە لـە ئـەنجامی دەرچـوونی دەزگاکـانی پۆلیس لە سنووری ئەرکی پێسپێردراوی خۆیان ڕوویان داوە، ئەمەش بەپێی بڕیارێك دەبـێ کـە لـە دادگـای تایبەتی دەرچووبێ.

ماددەی سێزدەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە لەسەر هەموو حاڵەتەکانی مانگرتن و پەناگیری لەکاتی دەرچوونی مانگرتووان، یان پەناگیران بۆ گۆڕەپان و شەقامەکان پیادە دەکرێ.

لێرەدا ڕایەکیش هەیە بە لادانی وشەی (پەناگیری) لە ماددەکەدا.

ماددەی چواردەم:

نابێ هیچ خۆپێشاندان، یان کۆبوونەوەیەکی گشتی بەپێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە ڕێك بخرێت.

ماددەی پازدەم:

پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی شازدەم:

وەزیر بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسانکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربچوێنێ.

ماددەی حەڤدەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی بلاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقائیعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێ.

(هۆیە پێویستیەکانی)

لەبەر ئەوەی خۆپیشاندان مافێکی دەستوورییە و گرەنتی بۆ گەیشتن بە ژیانێکی دیموکراتی و لە پێناو گۆڕانکاری بەرەو کۆمەڵگای مەدەنی و ڕێز گرتنی ئازادییەکان و مافەکانی مرۆڤ و لە پێناوی مسۆگەرکردنی ئەوەی کە جەماوەر ڕای خۆی دەربڕی و داخوازییە ڕەواکانی خۆی بەشێوەیەکی ئاشتیانەو راستەوخۆ دەربخات دوور لەو رووژاندنی کاری نابەجێ و لە پێناوی پاراستنی بەرژەوەندی گشتی و تایبەتی لە زیان و پرەنسیپە نێو دەوڵەتیەکانی تایبەت بەماف و ئازادی ڕەچاو بکرێن و لەبەر ئەوەی یاسایەکی تایبەت بە ڕێکخستنی خۆپێشاندانەکان و کۆبوونەوە گشتیەکان و مانگرتن و پەناگیریی نییە، بۆیەئەم یاسایە دەرچوێنرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دەستخۆش، بەڕێزان، ئێستا وازیح بوو بۆ هەمووتان، ئەو لیژنانەی کە بەشدار بوون، چوار لیژنە بوو چل و چوار ئەندامی پەرلەمان لەو گفتوگۆیانە بەشدار بووینە، رەئیەکان هەندێکی تەوافوق هەیە، هەندێکیان ئیختیلافیان هەیە، مادده دەخوێندرێتەوە، ئێوەی بەڕێز ئەوەی ویستی رەئی خۆی ئەدات، پاشان ئەو شوێنانەی خیلافی هەبێت، ئەوانەی دژن، لە هەردوولا لەسەری قسە بکەن و ئەخرێتە دەنگدانەوە، لیژنەی یاسایی ئێستا بۆ ماددەی یەکەم کەرەمکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قانون تنظيم المظاهرات في اقليم كوردستان-العرق.

المادة الاولى: يقصد بالمصطلحات والتعابير الآتية المعانى المبينة ازائها لاغراض هذا القانون:

اولاً:الوزير: وزير داخلية اقليم كوردستان.

ثانياً: رئيس الوحدة الادارية، المحافظ، القائمقام، مدير الناحية.

ثالثاً: المظاهرة: جمع منظم او شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمى في الميادين والشوارع والاماكن العامة يهدف الى خلق راى عام موحد لتحقيق غرض معين ولوقت معين.

رابعاً: التجمع العام: التجمع الذى يتم تنظيمه لتحقيق غرض معين ذى طابع عام في مكان معين ولوقت معين.

خامساً: اللجنة: اللجنة المنظمة للمظاهرة او التجمع العام: وتتكون من عدد لاتقل عن ثلاثة اشخاص ولاتزيد على خمسة يتمتعون بالاهلية القانونية يتولون ادارة وتنظيم المظاهرة او التجمع العام.

سادساً: الجهة المعنية: الجهة ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المتجمعين.

جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئەوە رەئی یەکەمە لەسەر پڕۆژەکە، رەئی دووەم، سەبارەت ناونیشانی یاسایەکە، بەکۆی دەنگ پەسەند کراوە، کە بگۆڕدرێت، ببێتە یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکان لە هەرێمی

کوردستان، سەبارەت برگەکانی یەکەم، دووەم، سێیەم، گفتوگۆیەکی زۆری لەسەر کراوە، رای جیاواز دەڵێت، مظاهرة مفاجئە، لەناو فەقەرەك ئیزافە بکرێت، بۆ فەقەرەکانی ماددەکە، بەم شێوەیە:

المظاهرة المفاجئة: هي رد فعل سريع وغير منظم ناجم عن اهداف مفاجئة دون توفر الوقت الكافي لاشعار الوحدة الادارية.

سەبارەت بە برگەی چوارەم التجمع العام، رای جیاواز ئەوەیە کە دەڵێ، التجمع العام، لەناو پێناسەکەدا، وەهەروەها لەناو یاساییەکەدا نەمێنێتەوە، ئەوە خاڵەکانی جیاوازی لە نێوان ئەندامانی پەرلەمان، کەلەسەر پرۆژەکە بەتایبەتی ماددەکە بەم شێوەیە بوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بە کوردیش بخوێنن، پاشان تەفسیرات لەسەری بدرێتن، رەجائەن، بە کوردیش بخوێنن.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: بە نیسبەت ناوی پرۆژەکە لیژنەکان بە تێکڕا پێشنیاز دەکەن، ناوی بنرێت یاسای ڕێکخستنی خۆ پیشاندانەکان لە هەرێمی کوردستان-عیراق.

ماددەی یەکەم: مەبەست لەم زاراوەو دەربڕینانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: وەزیر: وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان.

دووەم: سەرۆکی یەکەی کارگێڕی: پارێزگار، قائمقام، بەڕێوەبەری ناحیە.

سێیەم: خۆپیشاندان: کۆمەڵێکی ڕێکخراو یان نیمچە ڕێکخراوە لە خەڵك بەشێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆڕەپارن و شەقام و شوێنی گشتی دەڕۆن، بەمەبەستی خولقاندنی ڕای گشتی یەکگرتوو، بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو بۆ کاتێکی دیاریکراو.

لێرەدا رایەك هەیە بۆ زیاد کردنی برگەیەك بۆ ماددەی یەك، بۆ ماددەکەو بەم شێوەیەی خوارەوە:

خۆپیشاندانی لەناکاو: ئەمە کاردانەوەیەکی خێراو نا ڕێکخراوە لە ئەنجامی ڕوودانی کت و پڕ دروست دەبێت، بەبێ ئەوەی کاتێکی تەواو هەبێت بۆ ئاگادار کردنەوەی یەکەی کارگێڕی.

چوارەم: کۆبوونەوەی گشتیی: ئەو کۆبوونەوەیە کە ڕێك دەخرێتن بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو، کە مۆرکێکی گشتی هەبێت لە شوێنێکی دیاریکراو، بۆ کاتێکی دیاریکراو.

لێرەدا رایەك هەیە، بۆ هەڵوەشاندنەوەی کۆبوونەوەی گشتی لە پێناسەو ناوەڕۆکی یاسادا.

پێنجەم: لیژنە: لیژنەی ڕێکخەری خۆپیشاندانەکان یاخود کۆبوونەوە گشتیەکە، لە ژمارەیەك پێك دێك کە لە سێ کەس کەمتر نەبن و لە پێنج کەس زیاتر نەبن، شیاوی یاساییان هەبێت، بەڕێوەبردن و ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە یاخود کۆبوونەوە گشتیەکە دەگرنە ئەستۆ.

شەشەم: لایەنی پەیوەندیدار: ئەو لایەنەیە کە ڕاستەوخۆ پەیوەندیدارە بە داخوازیەکانی خۆپیشاندەران و کۆبووان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا گوێتان لێی بوو، ئەوەش رەئی لێژنەکانە خۆیان، بۆیە داوا لە سکرتێری پەرلەمان دەکەم، ئەو بەڕێزانەی کە ئەیانەوێت قسە بکەن، ناویان تۆمار بکات، خۆیان بڵێن و تۆماری بکات، چونکە ڕێکخراوی ئاسك ئەو پێشنیارەی کردووە، بە ئیحتیرامەوە وەری دەگرین، هەقی خۆیانە، کەرەمکە، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەك تەوزیح و یەك پێشنیارم هەیە، ئەگەر لێم قبوڵ بکەن، ئەویش ئەوەیە هەروەکو جەنابت ئیشارەتت پێیدا، ئەو خاڵانەی کە ئیتیفاقمان لەسەر کردووە، چل و چوار ئەندامی پەرلەمان بەشدار بووە، لەو چوار لیژنەیە، وە هەموو پێکهاتەکانی ناو پەرلەمانیشی تێدابووە، ئەگەر تەنزیمی مناقەشەو تەحدیدی مناقەشەکە لەو خاڵانە بکرێت، وابزانم ئێمە ئیستیفادە لە وەقت دەکەین زیاتر، خاڵەکانی خیلاف اعتیادیە، دەرگای مناقەشەکە تەبعی و اعتیادیە، بەس بە نیسبەت ئەوانی تر، ئەگەر تەحدیدی مناقەشە بکرێت، پێم شتێکی زۆر باشە، سوپاس.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە پەرلەماناتی عالەم کورسیەکان ژمارەیان هەیە، سکرتێری پەرلەمان بێت، سەرۆکی پەرلەمان بێت، جێگر بێت، تەماشای ژمارەکە دەکات، و قائیمە تەئشیر دەکات، لێرە ئەوەمان نیە، لەو لەحزەیە هەندێك جار ناوی نزیکترین انسان لەبیری دەکات، لەبەر ئەوە رەجا دەکەم، ئەگەر وابیتن من ناو بنووسم دەنگی خۆتان بەرەك بەرز بکەن، عمر عبدالعزیز، کاك احمد، بیلال سلیمان، ئەڤین عمر، سۆزان شهاب، ئاراس حسین، برهان رشید، اسماعیل، کوێستان محمد، زانا رؤوف، پەیمان عزالدین، پەیام احمد، جعفر علی، بێریڤان سەرهەنگ، تارا اسعدی، جمال طاهر،حسن محمد، خورسید احمد، ناسك تۆفیق، شوان کریم، سەرهەنگ فەرەج، ڕیباز فتاح، عبدالله مەلا نوری، کاردۆ محمد، نەسرین جمال، نەریمان عبدالله، حاکم رزگار، هاوڕاز خۆشناو، ئاشتی عزیز، محمد شارەزووری، گۆران ئازاد، فاضل بەشارەتی، عمر هەورامی، سیوەیل عثمان، عبدالرحمن حسین، سەرگوڵ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نیزامی چیە؟ کەرەمکە.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی لیژنەكانی مەعنی تایبەت بە گفتوگۆ كەر لەسەر ئەم پرۆژە یاسایە، وە زائیدەن ڕاپۆرتی موشتەرەكیشمان هەیە دەربارەی ئەوە، من تەسەور دەكەم پێش ئەوەی، ئەندامانی پەرلەمان مناقەشەی پرۆژەكە بكەن، ئەو ماددەیە بكەن، ڕەئی بەڕێزان وەزارەتی مەعنی وەربگیرێت، دوای ئەوە مناقەشە بكرێت باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئیتان لەسەر پرۆژەكە، چونكە ئێمە لیژنەكان بە موشتەرەكی، ئەوەیان كردەوە، ئەگەر ڕەئیتان بدەن لەسەر ئەوە.

بەڕێز سمیر عبدالله ئاكرەیی/ وەزیری ناوخۆ بەوەكالەت:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی كوردستان، زۆر سوپاستان دەكەم، كە ئەمڕۆ بانگهێشت كردنی من بۆ مناقەشە كردن لەسەرقانون، یاسایی قانونی مزاهەرات لەهەرێمی كوردستان، من چەند تێبینیەكی بچووكم هەیە، بەنیسبەت ئەو ماددەی یەكەم، حەزم دەكرد ئەو تێبینیانە بۆ ئێوەی بەڕێز بیلێمەوە، یەكێكیان بە نیسبەت، نووسراوە (اولا: لتسمیة مشروع العراق طرح لجان بالاجماع تسمیته بقانون تنظیم المظاهرات في اقلیم كوردستان - العراق) لە هەموو ماددەكان نووسراوە(تنظیم المظاهرات والتجمعات)، بۆچی نەنووسراوە تجمعات لەگەڵی، كە نووسراوە لە هەموو ماددەكان و خاڵەكان، المظاهرة او التجمع، كەئەگەر ئەوە ئیزافە بكرێت، وابزانم خاڵێك خراپ نیە، بە نیسبەت ماددەی یەكەم خاڵی سێیەم، هناك راى باضافة فقرة الى المادة بالشكل الاتي، المظاهرة المفاجئة: هي رد فعل سريع وغير منظم ناجم عن اهداف مفاجئة دون توفر الوقت الكافى لاشعار الوحدة الادارية، كە لێرە بۆخۆی هەر شەرحی بۆ خۆی دەكاتن، غیر منزەمە بەراستی، فەوزایەك چاك دەبێت، ئەگەر ئێمە ئیجازە بدەین، موزاهەرات پێك بهێندرێت، وە ئەوەی كە ئاگاداری سوڵتاتی مەعنی نەكرابێتن، كۆنترۆلیش ناكرێتن، لەبەر ئەوە پێموایە ئەو ڕەئیە حەزف بكرێت، سوپاستان دەكەم، پێنجەم: : اللجنة: اللجنة المنظمة للمظاهرة او التجمع العام: وتتكون من عدد لاتقل عن ثلاثة اشخاص ولاتزيد على خمسة يتمتعون بالاهلية القانونية يتولونه ادارة وتنظيم المظاهرة او التجمع العام.

سادساً: الجهة المعنية، لەبەر ئەوەی كە لێرە لەشەش تیكرارە تەقریبەن، الجهة المعنية: الجهة ذات العلاقة المباشرة بمطالب المتظاهرين او المتجمعين، لەبەر چی لیژنە چاك بكرێت مادەم جهەی مەعنی هەیە، تێبینیم لەسەر ئەوە هەیە پێنجەم زیادە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز عمر عبدالعزیز، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاء الدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرەتا تێبنیەکی گشتی عەرز دەکەم، کە باسی ئەو چل و چوار ئەندامەی لیژنەکانتان کرد، دەبێت ئەوەشمان لەبیر بێت، کە لەو چل وچوار ئەندامە، نزیکەی 10 ئەندام هەر ئیمزای نەکردووە، نزیکەی حەوت تا هەشت ئەندام تەحەفوزی هەیە، تەنانەت ئەندامی واهەیە نووسیویەتی هەر لە ئەساسەوە دژی ئەو یاسایەم، کە ئەندامی لیژنەی یاسایشەو، ئەندامی خۆشی یاسایی بێت، لەبەر ئەوە چل و چوار کەس ئیمزای نەکردووە لەسەر ئەو یاسایە، وەکو تێبینیەکی گشتی، بەنیسبەت ماددەی یەکەوە، من دوو تێبینی عەرز دەکەم، یەکێکیان پەیوەندی بە پێشنیارەکەوە هەیە، کە ناو نراوە ڕای جیاواز، کە باسی خۆ پیشاندانی لە ناکاوە، منیش هاوڕام لەگەڵ ئەوڕەئیە، چونکە بەڕاستی هەندێکجار کێشەیەك ڕوو دەدات، یان پرسێکی سیاسی، کە پەیوەندی بە هەرێمەوە هەیە، یان هەرێم وەکو کیانی سیاسی، یان جەماوەری کوردستان، خەڵکی کوردستان، پێویست دەکات خۆ پیشاندانێکی خێرای بۆ بکرێت، بەبێ وەستان بەدیار مۆڵەتەوە یان ڕەزامەندی جیهەتی پەیوەندیدارەوە، بۆیە گرنگە ئەو بڕگەیەی تێدابێت، ئێمە هەموو جار نابێت هینمان بکات، کە ئەو یاسایە دائەڕێژین یەکسەر بۆ ئەو لایەنانە بچێت کە خۆ پیشاندان ئەکەن، بۆ مەوزوعێك کە پەیوەندی بە ڕەخنە لە دەسەڵات، یان داواکاری هاوولآتیان کە زەحمەتەو پێویستی بە کات هەیە، ئەبێت هەندێکجار ئەوەشمان لە بیر بێت، کە ئێمە ناچار دەبین وەکو خەڵکی کوردستان، خۆپیشاندانی لەناکاو بکەین، بۆ هەندێك مەسەلەی گرنگی سیاسی کە پێویستی بە پشتگیری خەڵکی کوردستان هەیە بۆی، لەبەر ئەوە من زۆر داکۆکی ئەکەم لەو بڕگەیە کە ئیزافە بکرێت، خۆپیشاندانی لەناکاوی تیا بێت، خاڵی دووەم لە ماددەکە، بڕگەی چوارە، باسی کۆبوونەوەی گشتی، منیش بە زیادی ئەبینم بەڕاستی، چونکە کۆبوونەوەی گشتی مافێکی تەواو ئاسایی و ساکارە، وە موتەبەعیشە، یەعنی بوەتە نەریتێك یا ریتمێك لە کوردستان، ئێمە دەیان شوێنی گشتیمان هەیە، وەکو پارك و وەکو باخچەی گشتی، وەکو گۆڕەپانی گشتی و شوێنی گشتی، بە شێوەیەکی گشتی زۆرن، پێویستی ناکات بەڕاستی تەنزیم بکرێت، وە بلکێندرێت بە خۆپیشاندانەوە، زۆر جار بۆ دەربڕینی شادیە، بۆ دەربڕینی خۆشیە، بۆ مەوزوعێکە کە هیچ پەیوەندی بە لایەنی سیاسیەوە نەبێت، لەبەر ئەوە منیش پشتگیری ئەو ڕایە دەکەم، کە تەواوی ئەو وشانەو دەستەواژانەی کە باسی کۆبوونەوەی گشتیە، لەو بڕگەیە لابرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی یەکەم، ثالثا، دەربارەی مزاهەرە، من پێشنیار دەکەم، بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، لەبەر ئەوەی کە لێرە مەوزوعی تەجەموع، مەوزوعی مزاهەرەی لەناکاو هەیە، وە ڕای جیاوازیشی لەسەر بوو، لە نێوان لیژنەکاندا، من تەنها پێشنیار دەکەم بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، المظاهرة: نشاط مدني يتم تنظيمه من قبل جمع منظم او شبه منظم من الناس بشكل سلمي، يە عنى بدون كلمة يسير، بشكل سلمي في الميادين

والشوارع والاماكن العامة ويهدف الى خلق راى عام موحد لتحقيق غرض معين و يشمل هذا النشاط و المظاهرات المفاجئة، الاضراب والمسيرات، ئەوکاتە لەوەش ڕزگارمان ئەبێت کەوا، مەوزوعی مزارهەرەی موفاجئ یان تەجەموع بخەینە ناوی، چونکە لێرە دەڵێت، جمع منظم او شبه منظم من الناس یسیر، ئەمە لێرە یسیر، مەعنای ڕێ پێدانەکە دەگرێت بەڕاستی، بەڵام ئەوەی دەرنەخستووە لێرە، کە ئایا ئەگەر ڕاوەستابن، ئەمە مزاهەرەیە یان مزاهەرە نیە، بۆیە ئەم (یسیر) پێویست ناکات بەرەئی من تێدابێت، ئەگەر هەم ڕۆیشتن بێت کە مەسیرەکە ئەگرێتەوە، ڕێ پێوان، ئەگەر ڕاوەستابن هەرئەی گرێتەوە، بەڵام من ئەو پێشنیارە دەکەم، بەو شێوەیە بێت ئەو کاتە پێویست بە تەجەموعیش ناکات، من لەگەڵ ئەو ڕەئیەدام، دەربارەی خامسا: اللجنة: اللجنة المنظمة للمظاهرة او التجمع العام: وتتكون من عدد لايقل، لە بری لاتقل، ڕەنگە ئەوە هەڵەی مەتبەعی بێت، ولاتزيد على خمسة، من لەگەڵ ئەوەمە تەنها لایەنی حەدی ئەدناکەی گرنگترە، لايقل عن ثلاثة اشخاص، بەڵام ئەو لاتزيد على خمسەی تێدا نەبێت، ئەمە حەزف بکرێت، ئەمە پێویست ناکات حەدی اقصایەکەی دیاری بکرێت بەڕاستی، من ڕەئیشم وابوو لە کۆبوونەوەی لیژنەکانا، بەلایەنی کەم سێ کەسێك بێت، ئەوی ڕێکخەری خۆ پیشاندانەکان، لایەنی زۆرەکەی تۆ بۆ دیاری بکەی، پێنج کەسە، دە کەسە، گرنگ ئەوەیە مەواقعیان دیارە، شوێن و مەکانی مزاهەرە دیاری دەکەن، لەگەڵ هەدەفی مزاهەرەکەو زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کاك بیلال فەرموو.

بەڕێز احمد سليمان عبدالله(بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە بەڕاستی من دوو تێبینیم هەیە، وەکو چۆن لە ڕاپۆتەکەشا هاتووە، بەخاڵی ئیختیلاف ناوی هاتووە، سەبارەت بە خۆپیشاندانی لەناکاو، خۆپیشاندانی لەناکاو، بەڕاستی واقعێکە ئێمە بمانەوێت و نەمانەوێت هەیە، ئەگەر ئێمە ئەو واقعەی کەهەیە، پێویستە یاسای بۆ دیاری بکەین، ئێمە بۆیە یاسا دادەنێین، بۆ ئەوەی کە شتێك وجودی هەیە، پێویستی بە ڕێکخستنە، ڕێکخستنەکەش هەیە، خۆپیشاندانی لەناکاو، ئێمە بمانەوێت و یان نەمانەوێ واقعێکە کە هەیە، نموونەش بۆ ئەوە، هەر دوێنێ کە چووبوونە بەر دەرگای بانك، داوای ئەوەیان دەکرد کە پارەیان پێبدرێت بۆ 100 مەتری، کە کاتێك لەوێ ناویان نەهاتبۆوە، مشکیلەیان هەبوو، هەر لەوێ مزاهەرەکە دروست بوو، ئەوە واقعێکە، یەعنی ئەی چیان لێدەکەی لەو خەڵکە؟، نابێت ڕێك بخرێت ئەوە؟، ئەو واقعێکە کە هەیە، پێویستی بە ڕێکخستنە، جا ئەوە ناوی لێدەنێی خۆپیشاندانی لەناکاو، ناوی لێدەنێی خۆپیشاندانی سروشتی، هەرچی ناوی لێدەنێی، یەعنی تۆ واقعێکە کە هەیە، پێویستی بە ڕێکخستن هەیە، پێویستە لەناو ئەو یاسایەشدا جێی بکرێتەوە، سەبارەت بە کۆبوونەوەی گشتی، وەکو مامۆستا عمریش باسی کرد، کۆبوونەوەی گشتیش مافی هەر کەسێکەکە کۆبوونەوە دەکات، 10 کەسە یان 15 کەسە، بەیەکەوە کۆدەبێتەوە، شتێك دەڵێت، یان هەرچی

دەڵێـت، دەتـوانم بڵـێم لـە 99٪ سیاسـی نـەبن، لەوانەیـە شـتێك بێـت كۆبوونـەوەی گشـتیەك، زۆرجـار كۆبوونەوەی گشتی بەوە دروست دەبێت، كە كابرا دەیەوێت ئاهەنگێكی ژن هێنان پێك بێنێت، یەعنی ئەوە لەو كاتە ئەوەش دەگرێتەوە، ئایا پێویستی بـەوە دەكـات بچێت ئیجازەی بـۆ وەربگرێـت، لەبـەر ئـەوە مـن پێموایە كۆبوونەوەی گشتی بە شێوەیەكی گشتی كـە دیـاری كـراوە، ئـەوە هەڵەیـە، وە مـن پێموایـە دەبێـت لابرێت، زۆر سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەنها تێبینیم لەسەر خاڵی سێهەم هەیە، كە ڕەئیەك هاتووە، كەوا المظاهرة المفاجئة، تـەعریف بكرێـت، بەڕاستی من لێرەدا ئەیبینم كەوا تەعریف كردنی موزاهەرەی موفاجئ، بەم شێوەیەی كە لێرەش كراوە، كە ڕەد فعلێكی سەریع و غیر مونەزەمە، شتێكی غیر دەستوری ئەبێت، لەدەسـتووری عیراقیـدا، لـە ماددەی 38 لە خاڵی سێیەم هاتووە، وەهەروەها لە دەستوری كوردستانیش لەماددەی نۆزدەهـەم هـاتووە، كـە خـاڵی 17، باسی ئەوە دەكات كە ئەبێت موزاهەرەو تەجەموعات، ئەبێت بەیاسا ڕێك بخرێت، ئەگەر هـاتو لێـرەدا ئێمـە بەم شێوەیە موزاهەرەی لە ناكاومان تەعریف كرد، كە غیر مونەزەمە، كەواتە ئەم یاسایە شوملی ناكات، ئەو موزاهەرەیە یاخود ئەو تەجەموعە، ئەم موزاهەرەیە ئەگەر ئەم یاسایە شوملی نەكرد، بـەپێی دەسـتورەكان نەبوو، مانای وایە غیر یاساییە، بۆیە بەرەئی من ئەسلەن موزاهەرەی لە ناكاوی تیا نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

ڕێزدار سۆزان خان، فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، وەك هاوڕێم ئەڤین خـان باسـی كـرد، گـەر لەبـەر ئـەوەی ئـەوە لـە دەسـتوری عـیراق و لـە دەسـتوری كوردسـتان هـاتووە، كـە ئەمـە دەبـێ تـەنزیم بكرێـت بـە یاسـا، هـەتا ئێسـتا بـە یاسـا نەكراوە، پێویستە چەند خاڵێك بخەینە بەرچاوی خۆمان، وە ئەم یاسایە بە شێوازە تەقلیدیەكەی یاساكانی تـر، دانەڕێژینـەوە، چـونكە ئێمـە مەبەسـتمان لـەم یاسـایە، ڕێكخسـتنی بەشـێك لـە بەشـەكانی ژیـانی ئـەم كۆمەڵگایەیە، بمانەوێت و نەمانەوێت لە هـەموو دونیـا ئـەم حاڵەتـە هەیـە، وەبەیاسـا ڕێكخـراوە، بۆیـە مـن ڕەئیم وایە، پـێش بـاس كردنـی هـەموو شـتێك، ئـەبێ پرێنسیپەكانی بخەینـە بەرچـاو، بڵـێین، ئـەم یاسـایە داڕێژراوە لەسەر ئەم پرێنسیپانە، یەك، دوو، سێ چەند دائـەنرێت پرێیسیپەكان، بـۆ ئـەوەی مـەجالی هـیچ تەفسیرێك نەمێنێتەوە بۆ دوای ئەوەی كە بێت بڵێت، هی ناكـاو مـن لەگـەڵێم، هـی ناكـاو مـن لەگـەڵی نـیم، شتەكە ببێتـە دوو بـەرە، كـە بەشـێوەیە تەفسـیری بـدرێتێ، كـە بەشـێك لەگـەڵ ئـەوەدان كـە لـەناكاو بێـت،

بەشـێك لەگـەڵ ئـەوەدان كـە لـەناكاو نـەبێت، ئـەبێت مەبدەئەكـەی جـارێ چەسـپ بكـەین، بڵـێین ئێمـە دەمانەوێت، لەگەڵ حوریەتی هینـاین، بـەپێی دەسـتور، بـەڵام دەبێـت ڕێـك بخرێـت، بۆیـە مـن ڕەئـیم وایـە، احتیماله ڕەئیەكەشم بەنەزەری اعتبار وەرنەگیرێت، چونكە ئەمـە ئەبێتـە شـێوازێكی زۆر نـوێ لەیاسـاكانا، بەڵام ئەم یاسایە ئەوە ئەهێنێت، خەڵك بە شێوازێكی نـوێ دایڕێـژێت، قەیچیـەكا، لـە پێشـا پرێنسـیپەكانی بنووسە، كە ئیتر لەمەودوا لەسەر ئەو خاڵانە و لەسەر ئەو پرێنسیپانە هەموو گفتوگۆكانمان ئەكەین، ئـیتر هـیچ كێشـەیەك دروسـت نابێـت، پێموایـە لـەنێوان ڕەئیـە جیاوازەكـان، چـونكە لـە پرێنسـیپەكەیا خـۆی ئەبینێتەوە، ئەگەر مەجالم بدەن من پرێنسیپەكان بخوێنمەوە، بۆ ئەوەی بۆتان بێت،

یەكەم: خۆپیشاندان مافێكی سروشتی و دەستووریە، نابێت ڕێگای لی بگیرێت لە بەكارهێنانی.

دووەم: ڕێكخـەران مافیانــە جێگـاو كـات و، شــێوازەكەی هەڵبــژێرن، بەمــەرجێك زیــان نەگەیــەنن بــە مومتەلەكاتی گشتی و تایبەتی و ئازادی و ژیانی كەسێتی تاكەكانی كۆمەڵگا پیێ شێل نەكات.

یەعنی تۆ لێرە دێیت باسی ئەكەیت، هەر چ لایەك هینەكانی چیە، ئەوەی كە لە سەرشـانیەتی، ئەركـەكانی چیە،

سێهەم: هێزەكانی پۆلیس ئەركیانە كۆبونەوەو خۆ پیشاندانەكان بپارێزن، وە دابین كردنی هەل و مەرجی گونجاو بۆ ئەنجامدەرانی، هەروەها ڕێگە گرتن لە دەرچوون لە ئامانجەكانی، هەروەها بەپرسە لـە پاراسـتنی ئازادی و مافی تایبەتی گشتیەكان، لێرەدا كـە ئێمـە ئـەم سـێ پرێنسـیپەمان دانـا، لەسـەر ئەساسـی ئـەم سـێ پرێنسیپە، ئەتوانین لـە دوایـدا درێـژە بـە مناقەشـاتەكانمان بـدەین، چـونكە ئێسـتا پرێنسـیپەكە وازح نیـە، هەركەسـێك بەگومانـەوە سـەیری هەرچـی ڕسـتەیەك دەكـات، لـەناو ئـەو یاسـایەدا، بۆیـە لـە پێشـا ئەگـەر پرێنسیپەكان جێگیر بكەین، هەمووومان موتەفقین لەسـەری، ئـەوە ئەوسـا قسـە كـردن و بـەڕێوەبردنی ئـەم جەلسەیەو مناقەشە كردن تیایە زۆر ئاسان تر دەبێت، ئەمە رای منە، وەلەهەمان كاتدا، لە دوایدا كە دێیتە سەر تەعریفەكان، چونكە كەتۆ وتت من ئیمانم بەوە هەیـە، خـۆ پیشـاندان بكرێـت، وەمـافێكی سروشـتی و دەستوریە، ئیتر لەمەودوا هیچ كەسێك بەبێ ئاگادار كردنەوەو، بەبێ هـین لەخۆیـەوە ئـەم حاڵەتـە دروسـت نابێت، چونكە، تۆ پێی دەڵێی من ئیمانم بەوە هەیە، كە مافی تۆیە، بەس ڕێكخستنەكەی هەیـە، سـەبارەت بـە ئیجتیمـاع، تەبعـەن موزاهـەرە تـەعبیر كـراوە، لێـرە بڵـێین بـە شـێوازێكی جـوان كـراوە، بـەڵام لێـرە تەجەموعیش هەیـە، جا بـەڕێزان مـن حـەز دەكـەم لێـرە یـەك خاڵتـان عـەرز بكـەم بـۆ ئـەوەی ڕوون بێـت لەلاتان، تەجەموع، مەبەست لەوە نیە یەعنی تۆ هەر دە كەس تا پانزە كەس كۆبووەوە، ئەمە پێی بوترێـت تەجەموع، ئەبێ ئەو تەجەموعە ئامانجێكی لێ بكەوێتەوە، ئەبێت ئامانجێكی هەبێت، یەعنی مـەعقول نیـە من سبەی دەعوەتێك بكەم 30 كەسی تیا بێت، بڵێم وەڵلا ئەمـە تەجەموعـە، ئەچێتە ژێـر چـوار چێوەی تەجەموعەوە، نە، مەبەست لەوەنیە، تەجەموع دەكرێت جارێكی تر بەشێوازێكی تـر، ئـەوە بكرێـت، بڵـێین پێناسەی بكرێت، ئەوترێ، تجموع ثابت او متحرك لمجموعة من الافراد بهدف الى ابداء معارضة ازاء موضـوع معين او دعاية له او محاولة ايقاف عمل بتشريع معين او قرار معين بهدف حشد دعم عـام، یـەعنی كەواتـە

ئـەوەی لـەناو چـوار چـێوەی ئـەم تەعریفەدایـە، ئـەوەی چـووە دەرەوەی ئـەو موباحـە، خـاڵێکی تـریش کـە بەڕاستی من لەناو ئەم یاسایەدا رەچاوم کردووە، هەموو ئەم یاسایە، ئیباحەکەو مەنعەکە ئـەبێت جۆرێـك لەتەوازونی تیا بکرێت، لەکوێ ئیباحەی ئەکەم،لە کوێ مەنعی دەکەم، بۆ ئەوەی ئەو کەسـانەی کـە دەزانـن، کە دەڵێ: بۆیان هەیە ڕێپێوان لەو حاڵەتانەدا بکەن، دیار بێت و، بۆیان نیە لەو حاڵەتانەدا بیکـەن، ئـەویش دیار بێت، بۆ ئەوەی هـەموو کەسێك فێـر بێـت، عیلمـی بـە قـانون هـەبێت، پـێش ئـەوەی دەسـت بکـات بـە موزاهەرەیەك، بە کارێك لەبەرچاوی بێت کە ئەوە دەچێتە چوارچێوەی یاساوە، هـیچ گـرفتێکیش نایەتـە پێشەوە بۆی، من هەر ئەوەندەم قسە هەبوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان تکایە لـە قسـەکردن تـەوجیهی سـەرۆکایەتی بکـەن، ئەنـدامان، هـەر ئەنـدامێك ئـازادە ڕەئـی خـۆی بدات، بۆچوونەکەشت بە نووسراو پێشنیارەکەت بنووسە بۆ لێژنەی یاسایی بدرێتە دەستیان، ڕێزدار ئـاراز، فەرموو.

بەڕێز د.ئاراس حسین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە حەقەت دا من زۆر بە کورتی یەك، دوو تێبینیم هەیە هەرچەندە پێش من ئەو بابەتانە باس کـران، بـە ڕای من ئەگەر هاتوو کۆبوونەوە، تەجەموعات بوو بە ئەمری واقیع لە تەسـبیتمان کـرد، پێویسـتە تەسمیـە بکرێ لە ناو قانونەکە بە قانونی (تنظیم المظاهرات و التجمعات العامـة)، دەبـێ جیـاوازی بکـەین لـە بـەینی تەجەموعاتی عام و تەجەموعاتی خاص، لێـرە ئـەو یاسـایە پەیوەنـدی نیـە بـە تەجـەموعاتی خاصـە، وەك هاوڕێکانم باسیان کرد، دەربارەی خاڵی (3) لە ماددەی (1) (خۆپیشـاندانی ناکـاو)، ئەگـەر ئەصـڵی یاسـا بـۆ ئەوە هاتبێ، بۆ تەنزیمی کارێك، کەواتە خۆپیشاندانی لە ناکاو ئەساسەن تێکدانی یاساکەیە، ئێمە بۆیە ئـەو یاسایەمان داناوە بۆ تەنزیمی کارێك، ئەگەر تۆ خۆپیشاندانی لە ناکاوت هێنا، تەشـریعت کـرد بـە یاسـایەك، مەعنای ئەوەیە یاساکە خۆی ئیپتاڵ دەبێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان هەر بڕیارێك لێرە دەربچێت بۆ دانـانی یاسـاکە تەنزیمـە، ئینجـا ئەگـەر ئیجـازە بـدەی بـە کەیفی خۆی بێ، کە پەرلەمان کردییە قانون، ئیصدار کرا تەنزیمە، ئەویش تەنزیمە، ئەگەر قەراریشی نەدا بەشێوەیەکی تر بوو، ئەویش تەنزیمە، یەعنی بۆ ئەوەی ئەو تێکەڵییـە نەکـەین، ئەگـەر بڕیارێکمـان دا، بـە ناکاو بێ، بڵێین ئەوە تێکدەرە، ئەوە تێکدەر نیە، مادام لێرە لەو پەرلەمانە بە قانون بە نیزام دەری دەکەی، هەرچیت دانا تەنزیمە، داوای لێبووردن دەکەم، ڕێزدار برهان، کەرەمکە.

بەڕێز برهان رشید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من تەعقیبی خۆم لەسەر ئەو یاسایە لە چەند خاڵێکدا دەخەمە ڕوو، جارێ پێش ئەوەی تەعقیب لەسەر ماددەی (1) بدەم، حەز دەکەم ئەوە ڕوون بکەمەوە، من وەکو شەخصی خۆم، وەك ئەندام پەرلەمانێ هەرگیز لەگەڵ ئەوەدا نیم خۆپیشاندان بە یاسا تەنزیم بکرێ، ئینسان بە ئازادی لە دایك دەبێ، بە ئازادی دەژی و بە ئازادیش دەمرێ، تەقییدکردنی ئەو حەقەشی بەڕای من حەقێکە کە خوا پێی بەخشیوە، لێی بسەندرێتەوە، دووەم نوقتەم: ئەگەر هەر یاساکە دادەنرێ، من پێم باشە کۆمەڵێك پرینسیپ بێ، هەر دادەنرێ وەکو هاوڕێیەکم وتی، ئەگەر هەر دادەنرێ من لەسەر ماددەی (1) هەندێ تەعقیبم هەیە، ماددەی (1) کە باس لە خۆپیشاندانی لەناکاو دەکرێ، من ڕەئیم وایە ئەو خۆپیشاندانی لە ناکاوە، بەڵێ بەو شێوەیە بێت، پێویستی بە ئیجازە نەبێ، چونکە ئێمە بینیومانە لە کۆتایی ساڵی 2007 دا، وەختێ دەوڵەتی تورکیا هەڕەشەی کرد، حکومەت و دەوائیرەکانی نەیانەدەتوانی موزاهەرە بکەن، لە ناکاو کۆمەڵێك خوێندکاری زانکۆ هاتنە سەر جاددە، زۆرجار دیقەتمان داوە لە زانکۆکاندا حادیسەیەك دەبێ، خوێندکار دێتە سەر جاددە، گەڕەکێ ئاوی نیە بە موفاجیئی دێنە سەر جاددە، دوێنێ وەکو هاوڕێیەکم وتی دائیرەی لە سلفەی عەقاری دا خۆپیشاندانێکی موفاجیء بووە، لە یۆنان، لە دەوڵەتانی تریش، لە یۆنان چەند وەختە بارهەڵگرەکان مانیان گرتووە، داوای ئیجازەشیان لێ ناکەن، ئەوە دەربارەی خۆپیشاندانی لە ناکاو، دەربارەی تەجەموعی عام، من داواکارم ئەوە نەخرێتە ناو پرۆژەکەوە، لەبەر ئەوەی من یەك نموونەی بۆ بەڕێزتان دێنمەوە، لە سلێمانی شوێنێك هەیە پێی دەڵێن پارکی ئازادی، لەو جێگەیە جێگەیەکی خاص هەیە، کە سەکۆی ئازادە، بەڕێزان ڕۆژی وا هەیە سێ جار، تا چوار جار تەجەموعی تێدا ڕوو دەدات، نووسەرەکانن، ڕۆژنامەنووسەکان، یان حاڵەتێك دەبێ، یەعنی من نازانم کە ئەمە حاڵەتێکە ڕۆژانە ڕوودەدات، شتێکی ئەوتۆش نیە، یان شاعیرێ دەچی لەوێ شیعر دەخوێنێتەوە، یان یەکێ وتارێك دەخوێنێتەوە، یان مەقالەیەك، ئەمە پێویستی بە ئیجازە چیە؟ من داواکارم تەجەموع هەر لە یاساکان نەبێ، سێیەم خاڵم دەربارەی ئەمە، دەربارەی خۆپیشاندان کە تەعریفی کراوە، دەڵێ کۆمەڵەیەکی ڕێکخراو یان نیمچە ڕێکخراو لە خەڵك، بە شێوەیەکی ئاشتیانە لە گۆڕەپان و شەقام و شوێنی گشتی دەڕۆن بە مەبەستی خوڵقاندنی ڕای گشتی یەکگرتوو، بۆ بەدیهێنانی مەبەستێکی دیاریکراو بۆ کاتێکی دیاریکراو، بەڕێز من دەربارەی کاتێکی دیاریکراو، یەعنی (لوقت معين)، تەعقیبێکم هەیە، وشەی (کاتێکی دیاریکراو) بە ڕەئی یاسایی من پێچەوانەی حوریەتە ئەساسیەکانی ئینسانە، کە وەختی بۆ دیاری بکەی، ئەگەر سەیری ماددەی (37)ی دەستووری دائیمی عیراقیش بکەیت، دەڵێت: دەوڵەت زەمان و کەفالەتی پاراستنی تاك دەکات لە ئیکراهی فیکری، بەڕاستی وەقت فەرز کردن بەسەر خەڵکدا سەعاتێ، یان دوو سەعات، یان ئەوەندە سەعاتە دەبێ لەوێ بێت، یان دواتر ناتوانین درێژەی پێ بدەین، نەوعێکە لە ئیکراهی فیکری، ماددەی (38)، ڕاستە لە ماددەی (38)ی دەستووردا هاتووە دەڵێ: دەوڵەت کەفالەتی ئازادی ئیجتیماع و خۆپیشاندان دەکات، بە یاساش ڕێك دەخرێت کە پێچەوانەی نیزام و ئادابی عام نەبێ، بەڵام لە ماددەی (46)ی هەمان دەستووردا هاتووە، ماف و ئازادییەکان، لە نێوانیشیاندا مافی خۆپیشاندان تەقید ناکرێ، بە

قانون نەبێ یان (بناءاً علیه)، بە مەرجێك ئەو دیاری كردنە، ئەو تەقیدە مەساس بە جەوهەری حەقەكە و ئازادییەكە نـەكات، جەوهـەری حـەق و ئازادییەكـەش حەقێكـە بـۆت نیـە بـە ڕای مـن وەخـتی بەسـەردا فەڕزكەی بڵێی: (لوقت معین)، زۆر سوپاستان دەكەم.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار ئیسماعیل، فەرموو.

بەڕێز إسماعیل سعید گەڵالی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەكو لە سەرەتا مامۆستا عمر ئیشارەتی پێدا، ئەگەر تەماشای ئیمزاكان بكـەی، یـەك دنیـا تەحـەفوز هەیـە، یەك دنیا ڕای جیاواز هەیە، من پێموابێ بەدرێژایی ساڵێكی ئەو خولەی ئێمە، ئەمـە یەكـەم پـرۆژە یاسـایە كە بە ڕای جیاواز دێتەوە ناو هوڵی پەرلەمان، بە بێ ئەوەی لایەنی كەم، یەعنی نزیـك بوونەوەیـەك هـەبێ لەسەر پرۆژە یاساكە، من پرسیارەكەم لە سەرۆكایەتی پەرلـەمان ئەوەیـە كـە یاسایەك ئەوەنـدە گرنگـە بـۆ پەلەی لێ بكرێ، یەعنی با هەفتەیەك، بـا (10) ڕۆژی تـر لـە نـاو ئـەو لێژنانـە بەڕاسـتی گفتوگۆی لەسـەر بكرایـە، ڕێكخراوەكـانی كۆمەڵگـەی مـەدەنی زیـاتر ئـەو پـرۆژە یاسـایەیان دەوڵەمەنـد بكردابایـە، لەسـەر خۆپیشاندانی لە ناكاویش بە هەمان شێوە، پێموایە خۆپیشاندانی لـە ناكـاو ئـەمری واقیعـە، یـەعنی شـتێك نیە بەرنامەت داڕێژراو بێ، تۆ یاسای بۆ دەردەكەی، یان یاسای بۆ دەرناكەی، قەید و شەرتی بۆ دانێ، قەیـد و شەرتی بۆ دانەنێ، ئەوە شتێكی موفاجیئە دێتە پێشەوە، لەبەر ئەوە كـە تـۆ دەیخەیتـە نـاو یاساكەوە، لـە حاڵەتی دروست بوونی، ئەو حاڵەتانە كە دێتە پێشەوە، جیهەتی مەعنی ئۆتۆماتیكی دەبێ بێتـە سـەرخەت، بۆ چارەسەركردنی ئەو حاڵەتە لێرەدا تۆ یاسایەكت دەركردووە، كێشەت دروسـت كـرد لـەجیاتی ئـەوەی كـە كێشەیەك چارەسەر بكەی، لەبەر ئەوە بە قەناعەتی منیش خۆپیشاندانی لە ناكـاو لـە نـاو پـرۆژە یاسـاكەدا دەربهێنرێ، چونكە ئۆتۆماتیكی دروست دەبێ، شتێكی عەفەوییە، كـە دروسـتیش بـوو جیهـەتی مـەعنی بـە هەمان شێوە دەبێ ئیجرائاتی قانونی خۆی بكات بە پێی یاساكە، لەو حاڵەتەدا كێشە دروست دەبـێ، چـونكە خۆپیشاندانی لە ناكاو عادەتەن جۆرێ توند و تیژی پێوە دیارە، سەبارەت بە كۆبوونەوەی گشتی، منیش بە هەمان شێوە پێموایە كۆبوونەوەی گشتی بەڕاستی پێویستی بە ئیجازە و بەو شتانە نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز پەلەمان لێ نەكردووە، بۆ ئاگاداری بەڕێزت، لە (2009/11/17) خوێندنـەوەی بـۆ كـراوە، لە (2009/11/19) ئاراستەی لێژنەكان كراوە، ئێستا (2010/11/1)یە خوا سـەلامەتت بكـات، سـوپاس، ڕێزدار پەیمان خان، كەرەمكە.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی من سەرەتا لەسەر ڕاپۆرتە هاوبەشەکە قسە دەکەم، پێموابێ قسەکردنێکی زۆری ئێمە تۆزێك بابڵێین تێکەڵاوی پێوە دیار دەبێ، لەسەر مەسەلەی تەجەموع، لە ئەصلدا لە ڕاپۆرتەکەوە هاتووە، چونکە تاکە خاڵێك کە لەو ڕاپۆرتەدا ئیشارەتی پێدرابێ کە ئیجماع هەبووە لەسەری، ناوی پرۆژەکە بووە کە تەجەموعاتی عامە، کۆبوونەوە گشتییەکانی لێ دەرهێندراوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەی کە ئیشارەتیشی پێدراوە کە ئەوە دەرهاتووە بە ئیجماعی هەرچوار لێژنەکە، لە هەموو خاڵەکاندا دانراوە تۆ وەکو ئەوەی ئەو (أولاً)ی دانراوە هیچ ئیعتیبارێکی نەبووبێ لە کۆبوونەوەکاندا، بۆیە ناچار هەموومان بچینەوە سەر ئەوەی کە قسە لەسەر کۆبوونەوە گشتییەکان بکەینەوە، من سەرەتا قسەم لەسەر ناوەکە هەیە، کە پێموایە دەبێ وەکو ئەو ئیجماعەی هاتووە بە تەنیا هی خۆپیشادان بێت، چونکە کۆبوونەوەی گشتی دەمانباتە بەردەمی زۆر حاڵاتی تر، کە ڕەنگە وەکو هاوڕێکانی پێش خۆم باسیان کرد، هەندێ کۆبوونەوەی ئەدەبی و ڕۆشنبیری و کلتووری و هەموو ئەوانەی لێ بکەوێتەوە، کە ئەوانە ئیمە چوارچێوەیەکی بابڵێین کە خۆی لە ئەصڵدا حەق نیە چوارچێوەیەکی ناحەق بۆ هەندێ کۆبوونەوە دادەنێین کە لە ئەصڵدا پێویستی بە قانونێك نیە چوارچێوەی بۆ دابنێ، لە دوای ئەوەوە من قسەم لەسەر بابڵێین پێناسەی خۆپیشاندان هەیە، کە ئەگەر ئێمە خۆپیشاندانی لە ناکاوی لێ دەربکەین، یەکەم: ئەو مافە دەستوورییە بۆ خۆپیشاندان بابڵێین بەر تەسك دەکاتەوە، چونکە ئێمە هەموومان دەزانین وەکو ئەوەی بابڵێین لە ئەسباب مووجەبەکەشدا ئیشارەی پێدراوە، خۆپیشاندان مافێکی دەستوورییە، کەواتە تۆ ئەگەر بە تەنیا لەو ڕێکخراو، یان نیمچە ڕێکخراوەدا بیهێڵێتەوە، بە تەواوەتی مەسەلەی مافە دەستوورییەکان کە بۆ خۆپیشاندان دەیخەیتە ژێر پرسیارەوە بە قانون، جگە لەوەی کە ئێمە دەبێ ئیعتیراف بە واقعێك بکەین کە خۆپیشاندانی لە ناکاو ئەمرێکی واقعە، مەرج نیە هەموو خۆپیشادانێکی لەناکاویش بۆ مەبەستێکی سیاسی بێ، لەوەدا من دێمە سەرخاڵێك، کاتێ کە قانون، بۆ نموونە قانونی عقوبات کە داڕێژراوە، بۆ خراپترین جۆری تاوانەکان کە کوشتنە، عونصوری ئیستیفزاز بە نەزەری ئیعتیبار وەرگیراوە، ئەحکامی تایبەتیشی پێ دەرکراوە، باشە ئێمە بۆ بۆ خۆپیشاندان؟ بۆ عونصوری ئیستیفزاز بە دوور بگرین؟ بۆ تەصەور نەکەین؟ ڕەنگە کۆمەڵێك کرێکار، ڕەنگە کۆمەڵێك خوێندکار، ڕەنگە کۆمەڵێك ژن، ڕەنگە کۆمەڵێك گەنج، کۆمەڵێك لە چین و توێژەکانی جیا جیا لە بەرامبەر بڕیارێکی ئیداری، لە بەرامبەر بڕیارێکی سیاسی بکەونە ژێر عونصوری ئیستیفزازەوە، لەو دەقەیەدا بێ با بڵێین خۆ ئامادە کردن بە بێ تەنزیم کردن قەراری خۆپیشاندان بدەن، مەعقولە ئێمە لە تاوانێکی گەورەی وەکو کوشتندا، عونصوری ئیستیفزاز بە نەزەری ئیعتیبار وەربگرین و ئەحکامی موخەففەی بۆ دابندرێ، بەڵام لێرە لە خۆپیشاندان دا ئەگەر کۆمەڵێك کرێکار کەوتنە بەر هەڕەشەی دەرکردنەوە لە کارگەکەیان، ئێمە عونصوری ئیستیفزازیان لێ وەربگرینەوە، بڵێین جارێك بڕۆنەوە ماڵەوە گوێ لە دەرکردن و نان بڕینەکەتان مەگرن، قەرار بدەن دوای (48) سەعات، دوای مانگێگ قەراری خۆپیشاندان بدەن، ئەوە مومکین نیە لە قانوندا تۆ ئەو عونصورە بێنیتە دەرەوە، مومکین نیە تەصەور بکەی هەموو خۆپیشاندانێکی لە ناکاو مەسەلە لێی فەوزایە، چونکە ئێمە ڕەنگە شتێك لە باکگراوندی

فیکریمان دا چەسپیبێ، کە هەموو خۆپیشاندانێکی لە ناکاو دژی دەسەڵاتە، یان مەبەستێکی سیاسی لە دواوەیە، ئێمە تەڵەبە و کرێکار و ژن، ئەوانەمان هەموو لە مێشکی خۆماندا کردۆتە دەرەوە کە موناقەشەی ئەو قانونە دەکەین، جگە لەوەی کە باس لەوەکرا کە هاوڕێیەکم پێموابێ سۆزان خان بوو باسی ئەوەی کرد کە مەفرووزە ئێمە پرینسیپ دابنێین، بەڕاستی وایە، ئەگەر ئێمە بگەڕێینەوە بۆ ڕاپۆرتەکەی لێژنەی کاروباری کۆمەڵگەی مەدەنی، بە وازحی، بە ڕۆشنی پرینسیپی داناوە بۆ مەبادیئی خۆپیشاندان کە ئێمە لە چ چوارچێوەیەك دا قسە لەسەر خۆپیشاندان دەکەین؟ سوپاس، من قسەکانم تەواو بوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار کوێستان خان، کەرەمکە.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە وەك هاوڕێکانم پێش خۆم ئیشارەتیان پێدا، کە مەسەلەی خۆپیشاندان مافێکی دەستوورییە بە پێی بڕگەی (3)ی ماددەی (38)ی دەستوور، بە پێی یاسا ڕێك دەخرێ، دیارە لەو یاسایەدا دەتوانێ تەعریفی خۆپیشاندان بکات، لە خۆپیشاندانی لە ناکاویش بکات، واتە یاساکە تەنها بە گشتی بۆ خۆپیشاندانێکی موعەیەن نیە، دەکرێ لەو یاسایە، یاخود خۆپیشاندانی لە ناکاویش تەعریف بکات، بۆیە ڕێگری دەستووری نیە لەوەی کە خۆپیشاندانی لە ناکاو لە ناو ئەو یاسایەدا بوترێ، منیش هەمان ڕای هاوڕێکانم هەیە، کە پێویستە خۆپیشاندانی لە ناکاو بنووسرێ، چونکە واقعێکە و هەیە، چ بە نیسبەت ئەوەی کە هاوڕێم مامۆستا عمر باسی کرد، زۆرجار مەسەلەیەکی نیشتمانی و نەتەوایەتی دێتە پێشەوە کە پێویستی بە کۆبوونەوەیەکی جەماوەری لە هەرێم هەیە کە ڕەنگە فریای مۆڵەت و ئاگادارکردنەوە نەکەوێ، زۆرجاریش وەك ئەوەی هاوڕێکانم باسیان کرد، مەسەلەیەکی (طارێء) بێتە پێشەوە کە ئەو کەسانە واقعێکە کە ئاگاداری لایەنە پەیوەندیدارەکان ناکەنەوە، ئایا ئەوانە سزا دەدرێن؟ بۆیە من بە تەواوەتی لەگەڵ ئەوەدام کە دەبێ خۆپیشاندانی لە ناکاو هەبێ و هیچ ڕێگرییەکیش نەبێ لەسەر ئەو مەسەلەیە، بۆ مەسەلەی کۆبوونەوەی گشتی، دیارە منیش پێموایە کە کۆبوونەوەی گشتی لە یاساکە دەربکرێ، چونکە ئەو تەعریفە کە کراوە کۆبوونەوەی گشتی ئامانجێکی تایبەتی هەبێ، جاری وا هەیە حیزب کۆبوونەوە دەکات، ئامانجێکی گشتی هەیە، ئایا ئەوەش دەبێ ئیجازە وەرگرێ، لە زۆربەی حاڵەتەکاندا کۆبوونەوە سیمینارەکانی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵەی مەدەنی بۆ ئامانجی گشتی یە، ئایا هەموو کۆبوونەوەیەك کە ڕێکخراوێك دەیکات پێویستی بەوە هەیە ئاگاداری لایەنی پەیوەندیدار دەکاتەوە؟ جا وەرە سەر کۆڕی شیعری و کۆڕی ئەدەبی و هەموو ئەوانە، کە ئامانجی گشتی تێدایە، بۆ هەموو ئەوانە پێویستە لایەنی پەیوەندیدار ئاگادار بکرێتەوە، بۆیە ئەوە دەمانخاتە بەردەمی مەسەلەیەك کە لەو هەرێمەدا هیچ کۆبوونەوەیەکی گشتی نەکرێ، زۆرجار بە کۆبوونەوەی حیزبی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنیشەوە، بۆیە من پشتگیری ئەوە دەکەم کە کۆبوونەوەی گشتی لە یاساکە لابدرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار پەیام خان، كەرەمكە.

بەڕێز پەیام أحمد محمدامین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە من قسەكانم زۆر بە كورتی دەكەم، چونكە هاوڕێكانم هەموو شتەكانیان بە وازحی باس كرد، یەك لەگەڵ ئەو پێشنیارەی وەزیر، كە باسی عینوانی یاساكە لەگەڵ ناوەڕۆكەكەدا جیاوازی هەیە، ئەو تەجەموعاتە كە موتەفیق بوون هەرچوار لێژنەكە كە خۆپیشاندان تەجەموعاتی لەگەڵ دا نەبێ، دوو: لەسەر ئەوەی خۆپیشاندانی كت و پڕ، ئەوە دیارە واقعێكە هەیە، ئەو واقعە من هەر ئەوەندە دەڵێم دیارە برادەران زۆر بە وازحی باسی ئەو واقعەیان كرد، ئەوە واقعێكە هەیە و دەبێ لە یاساكەدا چارەسەری بكەین، كەواتە زەڕوورە ئێمە لەو یاسایە پێناسەیەكی بكەین ئەو خۆپیشاندانە چۆنە؟ كە ئەوە لەسەر حكومەتە لە هەموو شتێكدا خۆی پارێزگاری لەو مەسەلەیەدا بكات، سێ: لەگەڵ ئەوەدا نیم كۆبوونەوەی گشتی لە زیمنی یاساكەدا بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار جعفر كەرەمكە.

بەڕێز جعفر علی رسول:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە منیش پشتیوانی لەو هاوڕێیانەم دەكەم كە لەگەڵ ئەوەن خۆپیشاندانی لە ناكاو لە ناو یاساكەدا هەبێت، ئێمە بۆ خۆپیشاندانی لەناكاو مەرج نیە تەنها دیوە سلبیەكەی ببینین، بەڵكو ڕوویەكی ئیجابی و دیوێكی ئیجابیشی هەیە، زۆر نموونە باس كران كە لەواقیعی ئەوڕۆی سیاسی هەرێمی كوردستان دا زۆرجار خۆپیشاندانی لەناكاو دەكرێ، جار هەیە لە مانگێك دا چەند جار دووبارە ببێتەوە ئەو جۆرە خۆپیشاندانانە، چ زیانێكی ئەوتۆشی نە بە سیستەم و نە بە ئادابی گشتی لەو وڵاتەدا نەگەیاندبێ، من یەك نموونەی ترتان دەدەمێ، كاتێك بڕیاری ڕووخاندنی فوتابخانەیەك دەدرێ كە لە یادەوەری سەدان و هەزاران كەسی خەڵكی سلێمانی دا جێگایەكی گەورە و گرنگی داگیر كردووە، لە زاكیرەی ئەوان دا ماوەتەوە، كاتێك ئەو بڕیارە دەدرێ ئەگەر تۆ بەتەما بیت لە ماوەی (48) سەعاتدا تاوەكو مۆڵەت وەردەگری، تاوەكو ڕێگات پێ دەدرا بەرپرسیەكەی ئیدارییەوە، فوتابخانەكە لە شەودا دەڕووخێندرێ، یەعنی كەمتر لە ماوەی ئەو مۆڵەت وەرگرتنە فوتابخانەكە دەڕووخێندرێ، بۆیە حاڵەتی وا دێتە پێشت لە كوردستان دا، كە هەندێك جار ڕەنگە لە عەقلی ئێمەش دا نەبێت بەڕاستی، بۆیە خۆپیشاندانی لە ناكاو ئێمە لەگەڵ ئەوەین ڕووە

ئیجابییەکەی وەربگرین، نەك ڕووە سلبیەکە، مەرجیش نیە هەموو خۆپیشاندانێکی لە ناکاو سلبیاتی زۆری هەبێ، زۆرجار ئیجابیاتی زۆری هەبووە، هەروەها بەشێکە لە ئازادییەکانی ئینسان، مەسەلەی تەجەموعیش من پشتیوانی لەو ڕایە دەکەم، لە عینوانی یاساکەدا لادراوە، هیچ زەروور نیە لە مەزموون و ناو قانونەکاندا بەڕاستی جارێکی تر ناویان بهێنرێتەوە، لەگەڵ ئەوەم تەجەموع مافێکی هەر ئینسانێکە، هەر گروپێکی کۆمەڵایەتی، چینێکی کۆمەڵایەتی، سیاسی، ئاینی یە کە تەجەموع بکات بە مەبەستێکی دیاری کراو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار زانا کەرەمکە.

بەڕێز د. زانا رؤوف حمه کریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا دەمەوێ خاڵەکان و تێبینیەکان کۆبکەمەوە سەر ئەو دوو تەوەرە سەرەکییەی کە ناکۆکی زیاتر هەیە، جۆرە خیلافێکی ڕەئی هەیە لەسەر ئەو تەوەرانە، من پێش وەخت پشتگیری لە پرۆژە یاساکە دەکەم، لەبەر هۆیەکی زۆر سەرەکی، یەك: لەبەر ئەوەی لە ڕووی دەستوورییەوە ڕێگەت پێ دەدرێ کە تۆ بە یاسا ڕێکی بخەی، دوو: بەڕاستی بۆ ئەوەی دەربازیش بین لەوەی کە چیتر وەزارەتی ناوخۆ ڕێنمایی دەرنەکات، چونکە ئەو ڕێنماییە لە $(4/20)$دا دەرکراوە، ڕەنگە بە شێوەیەك لە شێوەکان قورستر بێ لەوەی کە بتوانی بە ڕێنماییەك تەنها تۆ ئەرکی ڕێکخستنی خۆپیشاندانێك کە مافێکی دەستوورییە ڕێکخرابێ، بە بڕوای من جوانترین ئەسباب موجەبە کە تا ئێستا نووسرابێت، بۆ ئەو یاسایە نووسرابێت، یەعنی ئەوە شتێکی زۆر زۆر باشە کە بە بڕوای من بەرچاو ڕۆشنێکی زۆر باشی داوە، کە ئامانج لە دەرکردنی ئەو یاسایە هەموو ئەهدافەکانی تیادا تەحدید کردووە، دەکرێت ئێمە لەسەر ئەوە کۆببین، کە ببێتە پەیامێکی زۆر سەرەکی وەکو حەقێکی دەستووری بیناسێنێ، لە هەمان کاتدا ڕێگەی داوە بۆ زەمانەتێك بۆ حەیاتی دیموکراتی، زەمانەت کردنی ئەوەی هاووڵاتیانیش بەرژەوەندییەکانی خۆیان، یاخود تەعبیر کردن لە ڕایەکانی خۆیان، وەکو بەشێك لە پێکهاتەکانی کۆمەڵگا لە هەمان کاتدا وەکو بەشێك لە موشارەکەی سیاسی لە کۆمەڵگادا، بێینە سەر باس کردنی دوو تەوەرە سەرەکییەکان، یەکێکیان تەجەموعی عام و دووەمیان موزاهەرەی (مفاجيء)، من لەگەڵ هاوڕێیانم لە هەرچوار لێژنەکەدا بەڕاستی گفتوگۆی زۆری لەسەر ئەو بابەتەمان کرد، دەبێت ئێمە تەجەموعی عام لە مەوزووعی موزاهەرە جیا بکەینەوە، ئەگەر تەجەموعی عام بەشێکە، بەشێکی دانەبڕاوە لە زیمنی موزاهەرەکە، قەی چی دەکات؟ با تەجەموعەکە هەبێت، یەعنی هەموو کاتێك موزاهەرە تەجەموع لە خۆ دەگرێت، بەڵام مانای ئەوە نیە هەموو کاتێك تەجەموع موزاهەرە بێت، یەعنی ئەو بەراوردە بکەین، تەبیعەتی موزاهەرە صیفەتێکی موتەحەریکی هەیە، لە پێناسەکەشدا ئەوها نووسراوە دەڵێ: یسیر، واتا خەڵکەکە دەڕوات تەجەموع دەکات، واتا خەڵکەکە کۆ دەبێتەوە، موزاهەرە دەکات، دەچێ لە شوێنێکدا کۆ دەبێتەوە بۆ ئەوەی پەیامێکی خۆی بگەیەنێتە دەست

جیهەتێکی دیاری کراو، بەڵام تەجەموع صیفەتێکی سابتی هەیە، یەعنی ئەگەر تەجەموع هەبوو لە پێناوی تەجـەموع دا بـە هـیچ شـێوەیەك نـابێ لـە نـاو ئـەو یاسـایەدا جێگـەی بـۆ بکرێتـەوە، بـەڵام ئەگـەر تەجەموعێکمان هەیە وەکو جوزئێك لە موزاهەرە، بە من دەڵێ سبەی سەعات ئەوەندە کۆ دەبینەوە لێرەدا بۆ ئەوەی کە بچین بۆ موزاهەرەکە، ڕێپێوانەکە دەکرێت و پاشان لە شوێنێکی تـردا کـۆ دەبنـەوە، ئـەوە زۆر ئاساییە، واتا تۆ لە هـەردوو حاڵەتەکـە پێویسـتت بـە کەلیمـەی تەجـەموع نیـە، یـەك لەبـەر ئـەوەی ئەگـەر تەجەموع وەك بەشێك لە موزاهەرەکە بێت کە لە ناو پێناسەکەی موزاهەرەکەدا خـۆی ئیشارەتی پێـدراوە، دووەمیان: ئەگەر تەجەموعێك بەشێك بێت، واتا من بۆیە کۆدەبمەوە بۆ ئەوەی کـۆ ببمـەوە، لـەو حاڵەتـەدا تۆ هیچ زەرووڕەتێك ناکات، چونکە صیفەتێکی سابتی هەیە، لەو کاتەدا بوونی هێزەکانی پۆلیس و ئاسایش لەبەر هەر سەبەبێك بێت، واتـا ئیشعار کردنەکـەی چ ئەهمیـەتێکی نـامێنێ، کـە تـۆ ئاگـادری بکەیتـەوە بـۆ ئەوەی کە بۆ ئەو تەجەموعە دەکرێت؟ بۆیە من زۆر پشتگیری لەو ڕەئیە دەکەم کە (إذا کان التجمع لغـرض التجمع فهو لایحتـاج إلی تعریـف)، یـەعنی پێویسـتمان بـە تـەعریف نیـە لەسـەر ئـەو حاڵەتـە، بـەڵام ئەگـەر تەجەموعەکە بەشێك بوو لە موزاهەرەکە، کەواتـە بەشـیك بـوو لەسـەر عەمەلیـە موتەحەریکەکـە، ئـەگینا کۆبوونەوەی خەڵکێك لە پارکێك دا، کۆبوونەوەی خەڵکێك لە مەیدانێك دا، بۆ نموونە هونەرمەنـدێك بێـت ئاهەنگێك بکات، بـەڵام ئاهەنگەکـە لەوانەیـە پـەیامی سیاسـی هـەبێت، خـۆ تـۆ ناکرێـت بڵێـی ئـەوە شـتێکی تایبەتە، دووەمیشیان: جیاوازی کردن لە نێوان تەجەموعی عام و تەجەموعی خاص تەنها بـە هەدەفەکـەی جیادەکرێتەوە، من بە چی بزانم ئەو تەجەموعە خاصە؟ یان ئەو تەجەموعە عامە؟ بێگومان هـەدەف لـەو شـتە چـیە؟ بـە نەتیجەکـەی؟ بـەڵام لـە کۆتـایی دا ئـەو خەڵکـە لەوێـدا کۆبۆتـەوە، یـەعنی ئـەوە تـەجاوزی شوێنێکی نەکردووە بڕوات و وەکو ئەوەی بڵێی هەدەف لە قانونەکـە ئەوەیـە کـە نـەوەکو ئـیخلال بکـات بـە نیزامی عام، ئەوە ئیخلال کردن بە نیزامی عامی تیایدا دروست نابێت، دووەمیان: بـە نیسـبەت عونصـوری موفاجەئە کە باسی موزاهەرەی موفاجیئە دەکرێ، ئەوەش یەکێکە لەو پرسە گرنگانەی کە دەبێ موناقەشە بکرێ، واقیعە و وجودی هەیە، من پشتگیری ئەو ڕایانە دەکەم کە دەڵێ: واقیعە و وجودی هەیە، لـە هـەمان کاتدا بۆ ئێمە ئەو شتە وەکو جسمێکی غەریب سەیر دەکەین، لە قانونی عقوباتی عیراقیـدا ئەگـەر سـەیری حاڵەتێك بکەین پێی دەوترێ ئەسبابی ئیباحە، یەکێك لە حاڵەتەکان پێی دەوترێ حەقی دیفاعی شـەرعی، دەڵێ: ئەگەر یەکێك هجومی کرایە سەر مەجالی نەبوو سوڵتات ئاگادار بکاتـەوە، خـۆی دەتـوانێ ئـەو ئیشـە بکات، مانای ئەوەیە دەتوانێ ئەو کەسەی هێرش دەکاتە سەری بیکوژێ، واتا ئەو تەصـەروفە قـانون ڕێگـەت پێ دەدات، لە کاتێکدا تەصەروفەکە نەتیجـەی کوشـتنە، واتـا خـۆی جەریمەیـە، بـەڵام تـۆ باسـی عونصـوری موفاجەئە دەکەی لە حاڵەتی موزاهەرە کردندا، یەعنی ئەصڵەن ئەو ئیشەی کە تۆ بەکاری دەهێنی موباحە، واتا شتێك نیە ڕێگە پێ نەدراو بێ، ئەصڵەن بابەتەکە ڕێگە پێدراوە، بەڵام لە هەمان کاتدا تۆ ناتوانی وەکو پێویست ئیبلاغی جیهاتی مەعنی بکەی، واتا تـۆ مـافێکی خۆشـت بـە کـار دەهێنی، بـەڵام نـاتوانی ئاگاداری بکەیتـەوە، دەکرێـت تەقیـدی بکـەی، بڵێـی بـە مـەرجێ عونصـوری موفاجەئـە موتـەوەفیر بـێ، عونصـوری

موفاجەئە لە ڕووی قانونییەوە تەنزیم کراوە، واتا ئەوە ئەوەندە شتێکی غەریب نیە لای ئێمە بڵێین کامەیە عونصوری موفاجەئە، لەوانەیە هەر چ کەسەك بێت و بڵێت موفاجەئە، نەخێر لە قانوندا عونصوری موفاجەئە عەناصرەکانی تەحدید کراوە کە تۆ ناتوانی وەکو پێویست ئاگاداری جیهاتی مەعنی بکەیتەوە، ئاخیر قسەشم لەسەر ئەو بابەتە، ئێمە بۆ زۆر بێین قسە بکەین لەسەر عونصەری موفاجەئە؟ خۆ ئێمە جارێ نەکەوتووینە سەر ئەوەی ئایا ئەصڵەن خودی موزاهەرەکەش پێویستی بە ئیجازە هەیە؟ یاخود پێویستی بە ئیجازە نیە؟ چونکە ئەوەش ڕەئیەکی ترە کە مەحەلی خیلافە لە بەینی خۆماندا، ئەگەر ئێمە ئەصڵەن دوایی ئەگەر توانیمان کۆدەنگییەك دروست بکەین لەسەر ئەوەی کە ئێمە ئەصڵەن لە خۆپیشاندانیدا پێویستمان بە ئیجازەش نیە، کەواتە ئەو بابەتە بەرە بەرە سەرە داوەکانیمان بۆ ڕوون دەبێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار بێریڤان خان، کەرەمکە.

بەڕێز بێریڤان إسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببوورە زۆر لە قسەکانم کران، بە نیسبەت ناوی پرۆژە یاساکە دەڵێم: من لەگەڵ ئەوەم کە ڕێکخستنی خۆپیشاندان و کۆبوونەوە گشتییەکان بمێنێتەوە، چونکە لەبەر ئەوەی لە ناو پرۆژە یاساکە زۆر باسی کۆبوونەوە گشتییەکان کراوە، بەڵام بە نیسبەت پێناسەی کۆبوونەوە گشتییەکان کەم دەبینم، زۆر ڕوون نەکراوەتەوە، چونکە کۆبوونەوەی گشتی زۆر شت دەگرێتەوە، کۆنگرەیە، سیمینارە، ئەوانەش ئەگەر هاتو نەما، پێویستە ئەوەش نەمینێت لە ناویدا، ئەگەر نەماش پێویستە یاساکە هەبێ دەربارەی کۆبوونەوەی گشتی، بە نیسبەت ئەوەش خۆپیشاندانی لە ناکاو، ڕاستە خۆپیشاندانی لە ناکاو هەیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەنیم کە عوزرێك ببیننەوە بڵێن کاتمان نەبوو ئێمە بۆیە خۆپیشاندان دەکەین، ئێمە مەبەستمان ئەوەیە فێرکردنی خەڵکە لەسەر پلان و بەرنامە بڕۆن، کە بەڕێز کاك زانا دەڵێ: هێشتا باسی مۆڵەت و ئەوە نەکراوە، بەڵام باسی ئەوە کراوە کە دەڵێ: کاتمان نیە بچین مۆڵەت وەربگرین، بۆیە بۆ من خۆپیشاندان ئەگەر لە ناکاو بێ یان لە ناکاو نەبێ هەر خۆپیشاندانە، پێویستی بە مۆڵەت و ئاگادارکردنەوە هەیە، ئەوەش بۆ پاراستنی ژیانی ئاسایی مرۆڤ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار تارا خان کەرەمکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو یاسایە من دەیبینم لە یاسا هەرە زیندووەکانە کە تا ئێستا ئەو ساڵ پێشکەشی پەرلەمانی کوردستان کراوە، لەبەر ئەوەی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی بەشێکی گرنگی دیموکراسین، لەبەر ئەوەی ڕۆڵێکی

گرنگیان هەیە لە دەوڵەمەند کردنی ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و کلتووری، وامان بە باش زانی هەریەکێکمان بەش بە حاڵی خۆمان بە ڕا وەرگرتنی لێژنەکان و کۆمەڵگای مەدەنی ئیشکردن لەسەر مافێکی سروشتی ئەو مرۆڤانەی کە لە دەستووردا هاتووە، چۆن ئێمە موزاهەرە بکەین؟ موزاهەرە بۆ دەکرێ؟ وشەی موزاهەرە لەگەڵ تەزاهور خۆی فەرقی هەیە هەروەکو باس کراوە، فەرقیشی هەیە لەگەڵ تەجەموعات، ئێمە لێرەدا دێین، بەڕای من لێرە لەگەڵ ئەوەم کە تەنزیمی موزاهەرات بە یاسا بکرێت، هیچ کۆبوونەوەیەك کە دەکرێت، کە مەبەستی هەبێ ئەگەر بێت و تەنزیم نەکرێت، ئەو ئامانجە ناپێکێت کە ئێمە بۆی دەستەبەر دەکەین، لەبەر ئەوە ئەگەر تەنزیمی موزاهەرات و ئیحتیجاجی سلمی بێتە ناوی، وابزانم مومکینە هەندێ شتی پێویستی بە قسەکردن و گفتوگۆکردنی زیاتر دەبێ، بەس ئەگەر ئەوە بکرێ باشە، لەلایەکی تر من پشتگیری لە سۆزان خان دەکەم لە هەموو ئەو پرینسیپانەی کە باسیان کرد و خاڵەکانی کە دابندرێت، بەڕاستی لێرەدا بۆ دانانێکی یاسایی، بۆ خزمەتکردنی ئەو تەوەرە گرنگە کە لەناو کوردستاندا بە زاهیرەیەکی زۆر زۆر سلمی و دیموکراتی لە قەلەم دەدرێ، لە زۆر وڵاتان سەرۆکی پەرلەمان موزاهەرە بە دوای نیوەڕۆیان دەکرێ، کات زۆر زۆر گرنگە بۆ موزاهەرە، شوێن گرنگە، کە زۆرجار ڕا هەیە کە دەڵێ: ئەوانە زۆر زۆر گرنگ نیە، نەخێر، من هەر ئەوە نیە کۆمەڵە گەنجێك وا لێ بکەن چەواشەی بکەم و بیهێنمە سەر جاددەکە، چ وەختێك دەیهێنم؟ لە کولیەیە، شتی هەیە، ئامانجی هەیە، حەقێك و مافێکی سروشتی خۆیەتی، بەڵام لەو وڵاتانە بۆ لە دوای نیوەڕۆ دەیکەن؟ نایانەوێ کار کردنەکەیان تێك بچێ، نایانەوێ ئیشەکەیان تێك بچێ، نایانەوێ پێشکەوتنی وڵاتەکەیان بە شێوەیەك ئاراستە بکرێ، من لەگەڵ ئەوەم تەنزیم هەبێ لە هەموو شتێکدا، کە دەڵێین لە ناکاو، موزاهەرەی لە ناکاو من نازانم یەعنی دەتوانم بڵێم هەیە ڕاستە، بەڵام ئایا هەموو بوونێك تەواوە؟ دەبێ ئێمە بڵێین ئەوە شتێکی باشە هەیە؟ نەخێر من دەڵێم لە ناکاو زۆرجار هەیە ئینسان ئیستیفزاز دەبێ، کارێك دەبێ، بەڵام هەموو لە هەر شوێنێك ئیستیفزاز بووبێ، گەورەیەك لەو شوێنە هەیە، کە دەبێ تۆ لە پێشدا لە مێشکی خۆتدا لێکت داوەتەوە بۆ تۆ موزاهەرە دەکەی؟ مومکین نیە وەکو ئەوەی کە دەڵێن یەعنی هەرچەندە نامەوێ بچمە دەرەوە لە تەوەرەکە، ئەوەیان بۆچوونێکی هەیە، ئەوەیان بۆچوونێکی هەیە، ئەوەیان حیزبێکە، خەڵکی سەربەخۆنە، من لەگەڵ ئەوەنیم سەربەخۆیی، سەربەخۆیی هەیە لە بیرکردنەوەی ئازاد، عەفوو، لەبەر ئەوە لە ناکاو، ناوی لە ناکاو لە ئەصڵی پرۆژەکەدا دەبێ بە یاسا دابندرێ، چونکە دەبێ (علی الأقل) شەش سەعاتێك هەبێ کە بوترێ بابە ئێمە لەبەر ئەو شتە دەمانەوێت بکەین، لەبەر ئەوە ئەگەر وجودی نەهێڵین، من لەگەڵ ئەوەنیم کە وجودی نەبێ، هەیە بەڵام دەبێت لە ژێر ئەو شیعارە نەبین، هەر شتێکمان ویست بیکەین و ئیشعار نەکەین بڵێین وەڵلا لە ناکاو من بە عەقڵم داهات بیکەم، باشە ئەی ئەگەر ئەوانەی کە کۆدەبنەوە لەگەڵ یەکتری بۆ ماددەیەکی هۆشبەر، عەقڵیان گرتیە هەموو لەگەڵ یەك تەجەموع بکەن بەیەکەوە، ئایا ئەوە تەجەموعە ناوی چی لێدەنێین؟ لەبەر ئەوە ئەگەر بێت و یاسایەکی تایبەت بۆ تەجەموع هەبێ خراپ نیە، ئەگەر لە ناو ئەوەشدا لەگەڵی ئەوەبین هەبێت، دەبێت لە ناو یاساکە

دەستنیشان بکرێ چۆن تەجەموع دەکرێ؟ تەجەموع لە خۆیەوە هەر بۆ تەجەموع کردن، بۆ ئەمنیەتی وڵات و بۆ پێشێلکردنی مافەکانی هەر کەسێ کە دەیەوێت بچێت تەجەموع بکات بۆ کارێك، دەبێت پرینسیپێکی تایبەتی خۆی هەبێت، من ئەوەندە بوو پێشنیازەکانی کە هەمبوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار جمال تاهیر، کەرەمکە.

بەڕێز جمال طاهر إبراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە شێوەیەکی گشتی، ئەو یاسایە یاسایەکی زۆر باشە، ئەگەر بێت و پەسند بکرێت لای پەرلەمان، چونکە ئەگەر سەیری کۆمەڵ بکەن زۆر بیرو بۆچوون هەنە سەبارەت بە کۆمەڵ، من ناڕۆمە تەفاصیلی بابەت و کۆمەڵایەتی، شکل عام من لەگەڵ ئەوەمە صیغەی (التجمعات العامە) لەگەڵ ئەو پرۆژە بێتە خوارەوە، یەعنی قانون (المظاهرة و التجمعات العام) بێت، چونکە ئەگەر بێن و دیارە کە پێناسە لێرە درا، ئەوەیە کە دەڵێت (حشد من الناس) أو (جمع من الناس)، تەجەموعیش (جمع من الناس)ە، ئێمە ئەگەر بێین سەیری دەستووری عیراقیش بکەین بابەتی کۆبوونەوە گشتییەکان تێدا، (التجمعات العامة)ی تیایە، بۆیە پێویستە ئەو دەستەواژە لە ناو ئەو یاسایە بمێنێت، ئێمە لە ئەصڵدا ئەگەر بێن و سەیر بکەن، (مظاهرة) کە شتیکمان لەبیر چوو، هەرچەندە لەناو یاسا زۆر نەهاتووە، (التظاهر والمظاهرات)ئالێرەدا وشەی (تظاهر)مان لەبیر چووە، (مظاهرة) تەحصیل حاصلە، بۆیە من پێشنیار دەکەم، خاڵێکی تەعریفی، لەگەڵ ماددەی یەکەم ئیزافە بکرێت، بڵێین، (التظاهر حق دستوري لجميع مواطني الاقليم، والفعاليات السياسية، والاجتماعية المجازة قانوناً، التمتع بهذه واللجوء اليه للتعبير عن ارادتها في اطار القانون والاداب والنظام العام) ئەمە خاڵی یەکەم کە بێتە خوارێ، ئەگەر بێت و تەعریفی موزاهەرە بکەین، ئەوە زۆر باسی باری لەناکاو کرا، من دەڵێم موزاهەرە ئەگەر بێت و بێتە پێناسە کردن، ئەوە (جمع منظم او شبه منظم، من الناس يأخذ شكله الاعتيادي او المفاجىء) لێرە ئەتۆ موفاجیئی و ئیعتیادی دەخەیتە ناو بابەت،(في الميادين والشوارع والاماكن العامة، بشكل سلمي لتحقيق هدف معين ويزول بزوال هذا الهدف) ئەگەر هاتو ئارمانجەکە جێ بەجێ کرا، دەبێت ئەم موزاهەرەیە تەفریق ببێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پێشنیارەکەت بە نووسین ئاراستەی لیژنەی یاسایی بکە، دکتۆر حەسەن، فەرموو.

بەڕێز د. حسن محمد سوره:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا دەمەوێت ئەوە بڵێم هەرکارێك پەیوەندی بە مافی چەند لایەنێکەوە هەبێت، ئەبێ بەیاسا ڕێك بخرێت، بۆ ئەوەی هیچ لایەك حەقی لایەنەکەی تر نەخوات، لەم یاسایەدا چوارلایەن مافیان هەیە، یەکەمیان: مافێکی گشتی کە مافی سروشتی و دەستووریە، کە هەموو خەڵك بەتاك و بە کۆمەڵ حەقی

خۆپیشاندانیان هەیە، دووەم: ئەوانەی کە خۆپیشاندان دەکەن، هەروەکو لەیاساکەدا هاتووە مافیان هەیە کە کیانیـان پـارێزراو بێـت و بگەنـە شـوێنی مەبەسـتی خۆیـان، سـێیەمیان: لایـەنی پەیوەندیـدار کـە وەزارەتـی ناوخۆیە بەپێی یاسا مولزەم کراوە کە ئەمنیەت بپارێزێت، پێویستە ئەویش ئـەم ئەرکـەی خـۆی جێبـەجێ بکات، چوارەم: خەڵك بەگشتی کە پێویستە گیانیان و ماڵ و موڵکیان پارێزراو بێت، دوو: مەسـەلەی بـوونی یاسا مەبدەئی دیموکراسیەت لەکەدار ناکات، بەڵکو لەهـەموو وڵاتـانی دیموکراسـی یاسـا سـەروەرەو پێویسـتە شـتەکان بەیاسـا ڕێـك بخرێـت، خـاڵێکی تـر بەنیسـبەت ئـەوەی کـە دوو پرۆژەمـان هەیـە، لەسـەر ناوەکـەی یەکێکیان بە خۆپیشـاندان و ئـەوی تریشـیان بـە خۆپیشـاندان و کۆبوونـەوە گشـتیەکان هـاتووە، مـن دەڵـێم ئەگەر هاتو بە خۆپیشاندا هاتبێت، کەواتە پێویستە هەروەکو هەندێ لەهاوکارانم ئیشارەتیان پێدا هەنـدێ لەکۆبوونەوە گشتیەکانیش شێوەی خۆپیشاندان وەردەگرێت، بۆیە ئەگەر خۆپیشاندان بەتەنها بێت ئـەبێت لەناو یاساکەدا، ئەوە بەخاڵێك دەستنیشان بکەین، کە یاساکەمان ئـەو کۆبوونەوەگشـتیانەش دەگرێتـەوە کـە شێوەی خۆپیشاندان دەگرێتە خۆی، ئەگەر بێت و لەناوەکەی خۆپیشـاندان و کۆبوونـەوە گشـتیەکان بێـت، لەو حاڵەتەدا ئەبێت ئەو بۆنانەو کۆمەڵێك لەلای من سێ خاڵم دیاری کردووە، کە پێویستە لـەناو یاسـاکەدا بێت و دوور بخرێتەوە لەم یاسایە، یەکێکیان: مەسەلەی کۆبوونەوەی گشتی کە ڕێکخراو و حزبەکان دەیکەن لەسنووری تـەنزیماتی خۆیـان، دووەم: کۆبوونـەوەی گشـتی کـە موتابیقـە بـۆ عـادات و موناسـەباتی هـەرێم، هەوەها موناسەباتی کۆمەڵایەتی، سێیەمیان: نەدوات و موناسەبات کە هەر لایەنێك دەیکات، لەناو پـەرژینی بارەگاکانی خۆیان یاخود هەرشوێنێك کە پەرژین کراو بێت، خاڵێکی تر بەنیسـبەت خۆپیشـاندانی لـەناکاو، ئەگەر ئێمە مەبدەئی وەرگرتنی مۆڵەت و کاتمان قبوڵ کرد، بێگومـان ئـەو وەختـە مەبـدەئی خۆپیشـاندانی لەناکاو مانای نامێنێ، بۆیە بەڕاستی پێویستە ئێمە لێرەدا ئەوە بڵێین ئایـا لـەڕووی ئەمنیـەوە ئەمـە قبـوڵ دەکرێـت، کـە مەسـەلەی مۆڵـەت و کـات لەیاسـای خۆپیشـاندان بهێنینـە دەرەوە، لـەو حاڵەتـەدا دەتـوانین خۆپیشـاندانی لـەناکاو بـە یـەك شـت چارەسـەر بکـەین، کـە ئـەویش ئەوەیـە کـە مۆڵـەت و کـات دانـان بـۆ خۆپیشاندانەکە کەمتر بێت لەو وەختەی کە دادەندرێت بۆ خۆپیشاندانێکی گشتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك خورشید، فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشی ئـەز پشتەوانیەکا بـاش، بـۆ بۆچـوونا سـۆزان خـانێ دکـەم، کـو ئـەم پرێنسـیپا دانـێین بـۆ یاسـای خـۆ پیشاندانێ، چونکە ب ڕاستی ئەگەر ل سەر وان پرێنسیپا ڕێکەفتین، کارێ دانانا یاسـایێ گەلـەك ل دەڤ مـە هەمیا ب سانایی کەوی، تەقریبـەن بـۆ چـوونەك ل دەڤ مـە پەیـدابیت، دوو: مـن تەعدیلـەکا هـەی ل سـەر (جمع منظم او شبه منظم من الناس يسير بشكل سلمي فی الميادين والشوارع)، نابیت بـە کـەیفێ خـۆ بیـت، دیارە لازمە لە یاسادا هەبیت، (وفق المسارات المحدد لها مسبقا)، خۆ نابیت مەسـیرەکە بـە کـەیفا بچیت، ڤـی

شەڤامی بۆ ڤی شەڤامی، ڤێ جهێ بۆ ڤی جهێ، پێش وەخت لازمە ڕێکەفتنەك هەبیت، ناڤ بەینا ئەوێت کو خۆ پیشاندانێت تەنزیم کەن، نابەینا وەزارەتا ناڤخۆ، مەساری یێ مزاهەرێ دێ کیڤە چی، ل کیرێ دەست پێ کەت، دگەهیتە کیرێ؟، لەوما دڤێت یاسایێ دا هەبیت، وفق المسارات المحدد لها مسبقا، ئەگەرنا پیشاندانەکا دێ بکەیفێ خۆ بیت، ل جهەکێ دێچیتە جهەکێ، احتیمالە بەرژەوەندیا گشتی تێك بدات، نسبەت مزاهەرەی مفاجئی، مزاهەرەی لەناکاو، ڤێرە ئیشکالەك دێ بۆ وەزارەتا ناڤخۆ چێبیت، ئەو جهێ کو دڤیت خەلکەکی بپارێزیت، ئەڤە یەك، یا دوێ، بارا پترێ ئەڤ خۆ پیشاندانێت یێت مفاجئ چێ بیت، هەندەك جارا شکلێ توندو تیژیێ ب خۆوە دبینن، لەوما ڤێرە ڤێت هشیاری مامەلە دگەل ڤێ خالێ بکەین، وەیادیژی ئەڤ خالە نەبیتە بەهانەی بۆ وێ خەلکێ، کو دڤێت خۆ ژێ یاسایێ ڤەدزی، هەمی گاڤا بێت خۆ پیشاندانەکا تەرتیب بکەتن ل بن پەردا، بلێت وێ خۆ پیشاندانا ل ناکاو بوو، لەوما بێژم ئەڤ خالێ لەناکاو، بێت ئەم ل سەر ڕاستین، وە پتر دیراسەت بکەین، نسبەت تەجەمعێ، تێکەل بوونەك چێ بوو ل مابەینا برادەران، ناڤ بەینا تەجەموعا یا عام، یا کو هەدەفەکا سیاسی یان کۆمەلأیەتێت هەی، وە تەجەموعەکا عادی، خەلکەکێ ل نەورۆزێ تەجەموعا دکەت، پێویستی ب هیچ یاسایەك و هیچ ئیجازەیەك نابیت، وەختێ ل شاهیانەکا یان مناسەبەکا تایبەت، جەژنا رەمەزان، ل جەژنا قوربانی، یا ل جەژنا سەری سالێ، هیچ ئیجازەیەك پێ نەڤێت، ئەوە فەرقە ل وێ ڤێری کو دەهەزار مرۆڤا، ل یاریگەها فرەنسۆ حەریری کۆم کەین، بۆ هەدەفەکا سیاسی ئان یا کۆمەلأیەتی، ئەرێ ڤێ خەلکی پاراستن پێ نەڤێت، ڤێ خەلکی نەڤێت وەزارەتا ناڤخۆ قوەتەکا دابین بکات بۆ وێرێ، دا ئەڤ دا ئەو تەجەمەعەش مەسارێ خۆ ڤێ نەئاشتی نەدەرکەڤین، وە نەبیتە سەبەبەکێ کو چەندێ ئاژاوەکی بازارێ بگێرن، ئەڤ خەلکێ کۆمبی پێویستی بەچەندێ ناکات، کو حیمایە کرن تەعەدا نێتە کرن، لەوما ڤێرە، تێکەل بوونەکا هەی ل مابەینا تەجەمەعا گشتی، تەجەموعەکا بۆ هەدەفەکا سیاسی یان کۆمەلأیەتی، ئەڤ خەلکا کۆمبیت، ل جهەکێ معەیەن، بۆ هەدەفەکا معەین، لەوما ڤێرە دڤێت جیاوازیێ بکەین و تێکەل نەکەین، بێژین ئەگەر چار مرۆڤ یان دەهـ مرۆڤ کۆمبونەکا بکەن، پێویستی بیت، دەهـ مرۆڤا پێویستی ب یازدە ناکات، تەجەموع یا دیارە، پێناساوی دیارە، وە هەدەف ژی یا دیارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار ناسك تۆفیق، فەرموو.

بەڕێز ناسك تۆفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هەمووومان موتەفقین لەسەر ئەوەی کە خۆپیشاندان مافێکی بنەڕەتی و لەڕیزی مافە سروشتیەکان و سەرەکیەکانی مرۆڤە، بۆ دروستکردنی کۆمەڵگەی مەدەنی و دیموکراسی، بەڵام وەکو وتمان هەمووومان ئەزانین کە مرۆڤ ئازادەو بەئازادی لەدایك بووە، بەڵام خۆپیشاندان پێویستی بە ڕێکخستن هەیە، ئەرکی ڕێکخستنەکەش لە ئەستۆی ئێمەدایە وەکو پەرلەمان، کە یاسایەك دەربکەین بۆ ڕێکخستنی، لەبەر ئەوە من

پێم وایە ئەم یاسایە، ئەبێتە یەکێك لەخاڵە جیاکەرەوەکان بۆ خولی سێیەمی پەرلەمان، ئومێدەوارم ئەم یاسایە وابێت، زۆرترین ئەرکی ڕێکخستنی خۆپیشاندان بێت نەك لەقاڵبدان و قورس کردنی خۆپیشاندانەکان، بۆیە سەبارەت بەو دوو خاڵەی کە زۆربەی خیلافی لەسەرە، خاڵی کۆبوونەوەکە من قسەم هەیە لەسەری، پشتگیری ئەو ڕایەی کاك دکتۆر زانا دەکەم، کە خۆی بەڕاستی هەموو خۆپیشاندانێك کۆبوونەوەیە، بەس مەرج نیە هەموو کۆبوونەوەیەك خۆپیشاندان بێت، بۆیە ئێستا ئێمە لە حاڵی حازردا، ئەم کۆبوونەوەیە زۆر دەکرێت، چ لەلایەن پارتە سیاسیەکانەوە یان لەلایەن ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی چەندین جار بۆ پرسی زۆر گرنگ، ڕێکخراوەکانی ژنان و ڕێکخراوەکانی لاوان کۆبوونەوە دەکەن، 20 ڕێکخراو یان 30 ڕێکخراو تا 40 ڕێکخراو زۆر خزمەت دەکەن بە پرسی کۆمەڵگای مەدەنی و پێشخستنی سیستمی دیموکراسیەت، بۆیە ئەگەر بێت و ئێمە کۆبوونەوەش بخەینە زمنی خۆپیشاندان و ئەویش ئاگادارکردنەوەو مۆڵەتی بوێت کە ئەصڵەن خۆی هەر پێم وایە، ئەگەر ئەم یاسایە ئیقراری بکات کە تەنها ئاگادار کردنەوە بێت بۆ ڕێکخستنی خۆپیشاندانەکە باشترە نەك مۆڵەت پێم وایە ئەو کاتە ئیشی قورس ئەکەین، یەعنی لەقاڵب دانی ئیشی لایەنەکان دەکەین، زۆربەی ڕێکخراوەکان ئیشیان قورس ئەبێت، حەتا ڕۆشنبیران ئیشیان قورس ئەبێت، کە هەتا ئێستا لە ئەرزی واقیعدا تەجەموعیان کردووە بۆ ئیشی زۆر باش پێویستیشی کردووە، هیچ شتێکی واش ڕووی نەداوە جگە لەبەرهەمی باش نەبێت، خاڵێکی تر خۆپیشاندانی لەناکاو من پێم وایە، وەك جۆرێك لەجۆرەکانی خۆپیشاندان دیاری بکرێت لەناو ئەم یاسایەدا، چونکە نەبوونی ئەبێتە کەلێنێکی گەورە لەناو ئەم یاسایەدا، بۆیە من پێم وایە ئەم دوو ڕەئیە کە موخالفەو ئێستا هەست دەکەین لەناو هۆڵی پەرلەمانیش نیقاشی لەسەر ئەکرێت، پشتگیری کراوە لەلایەن ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنیەوە، کە خۆیان لەئەصڵدا ئەم پرۆژەیان تەرح کردووە، زیاتر لە 20 تا 30 ڕێکخراوی کۆمەڵگای مەدەنی زۆر ئیصرار دەکەن لەسەر ئەم دوو خاڵە بۆیە حەقی خۆیەتی بەچاوی ئیعتیبارەوە وەربگیرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەر شتێك کە کۆبوویبێتەوەو هاتبێتە ناو ئەم پرۆژەیە جێگای ڕێزە لەهەر لایەکەوە هاتبێ، بەس لێرە پەرلەمان قەرار دەدات، بۆ خۆتانە بۆ ئێوەی بەڕێز، ڕێزدار شوان کەریم، فەرموو.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا لەگەڵ ئەو مافەم کەلەدەستووریشدا سەلمێندراوە بۆ هەموو هاووڵاتیان، کەمافی خۆپیشاندانیان هەیە، دەربڕینی ڕای خۆیان بۆ هەر مەسەلەیەك کە پێیان وابێ بە پێچەوانەی بەرژەوەندی ئەوانە لەوێوە دەست پێدەکەم، من سێ تێبینیم هەیە لەسەر ماددەی یەکەمی یاساکە، سەرەتا لەگەڵ ئەو پێشنیارەی کاك خورشیدم کە دەڵێت، بڕگەیەك زیاد بکرێت بۆ ماددەی یەکەم، ببورە سەرۆکی پەرلەمان من وەزعێکی نا تەبیعیم هەیە، بۆیە ناتوانم قسە بکەم لوتم خوێنی بەربووە، ببورە ناتوانم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو، ڕێزدار سەرهەنگ، فەرموو.

بەڕێز سەرهەنگ فرج محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە لە ماددەی (38)ی دەستووری عێراقی لە بڕگەی سێ‌دا هاتووە، باسی ئازادی كۆبوونەوەو خۆپیشاندانی ئاشتیانە دەكات، دەڵێت بەیاسا ڕێكبخرێت، منیش لەوێوە داخڵ دەبم، ئەمە مافێكی دەستووری هەموو خەڵكە، ئەم مافەش ئەبێت تەنها بەیاسا ڕێكبخرێت، نەوەك بەرتەسك بكرێتەوە بەڕاستی، بە تەسەوری من لەبەر هیچ نا لەبەر ئەوەی كە لە ڕەشنووسدا لە ئەسبابی موجیبەی خودی یاساكەدا هاتووە، بەتەسەوری من ئەم یاسایە یاسایەكی گرنگە، بۆ بەرەوپێش بردنی كۆمەڵگاو چەسپاندنی بنەماكانی دیموكراسی، زۆر لەهاوڕێیانم باسی خۆپیشاندانی لەناكاویان كرد، با ئێمە ئەو تەسەورە لابەرین، بەڕاستی لەدیدی ئەمنیەوە باسی ئەو حاڵەتە نەكەین، با ئێمە سەیری خۆپیشاندانی لەناكاو بكەین، كە مافێكی سروشتی و دەستووریە و یاساییە، بەتەسەوری من هەر ڕێكخستنێكی بەیاسا بەتەسەوری من نا واقعی و نا مومكینە، چونكە ناكرێت ئەوە بەیاسا ڕێكبخرێت، باسی مەسەلەی تەجەموعیش كرا، من ڕام وایە بەڕاستی تەجەموع لەیاساكەدا دەربكرێت، ئەسباب زۆر باسكرا، تەنها لەبەر ئەو ئەسبابانەی كە زۆر لە هاوڕێكانم باسیان كرد، من قسەكانی ئەوان دووبارە ناكەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار دكتۆر ڕێباز، فەرموو.

بەڕێز د. ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵا من تەنها لەسەر خۆپیشاندانی لەناكاو قسە دەكەم، برادەران باسی ئەوەیان كرد، كە ئەوە ئەمرێكی واقیعە، بەڵام لەڕاستیدا بۆ ئەمە ئەمری واقیعە، لەبەر ئەوەی كە من تەصەور ئەكەم، قسەكەی من تازە بێت لەهەموویان، چونكە ئەو قسانەی كەكراوە من نایانكەمەوە، بەشێكە لە سایكۆلۆژیەتی ئینسان ڕەد فیعلی سەریع، یەعنی هیچ كەسێك لەناو هۆڵی پەرلەمان، كە ئێستا دانیشتووە، بەدەر نیە لەوەی كە ڕۆژێك لەڕۆژان ڕەد فیعلێكی سەریعی هەبێت، ئیتر لەهەر بابەتێك بێت، بۆیە خۆپیشاندانی لەناكاویش ڕەد فیعلێكی سەریعە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

لەناو پەرلەمان هەبێت ماددەی (59) لەسەرتان تەتبیق دەكەم، ئینجا كەیفی خۆتانە، هەركەسێك بێت و لە هەر لیستێك بێت، بۆیە ئاگادار بن.

بەڕێز د. ڕێباز فتاح محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خـۆی سـایکۆلۆژیەتی ئینسـان بـەو شـێوەیە کـە لـەزۆر حاڵەتـدا ڕەد فیعلێکـی سـەریعت ئـەبێت، هەنـدێجار لەوانەیە کەسێتی یەکێك لە هی یەکێکی تر جیاواز بێت، بـەڵام کەسـێك لـە ڕەد فیعلێکـی سـەریعدا لەسـەر بابەتێك لەوانەیە بگری، خۆ ناکرێت تۆ یاسایەکی بۆ دەربکەی بڵێیت نـابێ بگریـت، یـەعنی ئـەم پێکهاتـەی لەشی ئینسانە، من پێم سەیرە کە تۆ باسی ئەوە بکـەی کـە خۆپیشـاندانی لـەناکاو کـارێکی ناشـیاوە، ئەگـەر ئەم خۆپیشاندانە لەناکاوە توندو تیژی لێکەوتەوە، کارێکی نەشیاوی لێکەوتـەوە، ئەوکاتـە تـۆ بـەپێی ئـەو یاسایانەی تر کە داتناوە ئەتوانی قسەی لەگەڵ بکەیت و لەگەڵی بجولێیتەوە، بەڵام نەك بەو شێوەی کـە تـۆ بەشێك لەسایکۆلۆژیەتی ئینسان بتەوێ بەیاسایەك لێی بسەنیتەوە، مـن تـەنها قسـەکەم ئەوەیـە کـە ئەگـەر بمانەوێت ئەمە بەیاسا چارەسەر بکەین، چارەسەر نابێت و بەردەوامیش ئەبێت، تـەنها ئـەبێ تـۆ پێکهاتـەی لەشی ئینسان بگۆڕی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار عبدالله مەلا نوری، فەرمووو.

بەڕێز عبدالله محمد نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای ئەوەی کە من پشتگیری تەواوی بۆچوونی ئەو خوشك وبرا بەڕێزانە دەکەم، کە داوای ئـەوەیان کـرد، خۆپیشاندانی لەناکاو لەناو یاساکەدا هەبێت، وەکو ئـەوەی کـەهاتووە لەڕاپۆرتەکـەدا لەپێشـنیاری دووەمـدا، دیارە ئەو برا بەڕێزانە بەتایبەتی کاك حاجی بـیلال ئامـاژەی بـەوە کـرد، مەسـەلەی خۆپیشـاندانی لـەناکاو بابەتێکە هەیە، یەعنی ئێمە ڕۆژانە ئەیبینین بەچاوی خۆمان، بەدڵنیایشەوە ڕەنگە هـەر ئـەمڕۆ لەهەنـدێ شوێن خۆپیشاندانی لەناکاو هەبێت، بۆیە خۆپیشاندانی لەناکاو ئەکرێ ئێمە وەکو شتێکی سروشتی سەیری بکەین، لەبیرمان نەچێت هەندێجار دەستەبەر کردنی هەنـدێك مـاف، هەنـدێك ئـازادی، ئەگـەر چـی ڕەنگـە خوێندنەوەی هەڵەی بۆ بکرێت، بەڵام دیوی ئیجابی زیاترە، ئێمە لـەبیرمان نەچـێت کـاتێ کـە قسـە لەسـەر دەستەبەر کردنی کاری ئازادی ڕاگەیاندن دەکرێ، هەرچەند هەندێجار لەئەنجامی ئەم ئازادییـە دەرکەوتـەو دەرئـەنجامی سـلبی هەیـە، بـەڵام بـەدیوێکی تـردا، دەرئـەنجامی ئیجـابی زیـاترە، ئەمـە وادەکـات هەنـدێجار ئەوشتانەی کەتۆ ناتوانی بابڵێین لەوڵاتە دیکتاتۆرییەکاندا وتنیان قەدەغە کـراوە، عقوبـەی لەسـەرە، ئەمـە وادەکات وردە وردە کۆمەڵگا پەنا بۆ توندوتیژی بەرێت، لەڕێگای هەندێ لەم دەربڕینانە تۆ ئـەتوانی نـاخی خۆت خاڵی بکەی، بەدیوێکی تردا کە ئێمە قسە لەسەر هەبوونی خۆپیشاندانی لەناکاو دەکەین، بەڕەئی من بوونی ئەم خۆپیشاندانە مادام ئەمڕۆ لەواقیعی هەرێمی کوردسـتاندا، واقیعێکـەو هەیـە، بـەردەوام دووبـارە دەبێتـەوە، بـوونی لـەناو یاسـاکەدا گرنگـە، مـن پـێم وایـە بـوونی ئـەم بڕگەیـە، بـوونی ئـەم پێناسـەیە، بەشێوەیەك لەشێوەکان، هۆکارێکی ئیجابی ئەبێت بۆ هەڵمژینی هەندێك لەڕق و تووڕەیی هاووڵاتیان، ئێمە لـەبیرمان نەچـێت، بـا تۆزێـك واقیعـی قسـە بکـەین، هەنـدێجار لەبـەردەم بەنزینخانەکانـدا خۆپیشـاندان ئەکرێت، هەنـدێجار کـابرا نزیکـەی 20 شـوفێر سـەرەیان گرتـووە، ئـەبینی مەسـئولێك سـەرە بـڕی ئـەکات،

لەناچاریدا ئەم کەسانە بۆ خاڵی کردنەوەی ڕق و تووڕەییەکەیان خۆپیشاندانێك ئەنجام دەدەن، هەندێجار خوێندکاران بەیانی سەعات 8 هەڵدەستن ئەیانەوێت بچن بۆ کولیە ئاو نیە، خۆپیشاندانێك دەکەن، تۆ بێیت ئەم حەقە سروشتیە کە وەکو دکتۆر ڕێباز ئاماژەی پێدا، بەشێکە لە غەریزەی ئینسان بێیت ئەم حەقەی لێ وەربگریتەوە، ئەمە وردە وردە بەجۆرێك لەڕووی نەفسیەوە، کەڵەکە بوونێکی خراپ لەناخی تاکەکانی کۆمەڵگا دروست ئەکات، ئەمە بەدڵنیاییەوە، بەشێوەیەك لە شێوەکان زەمینە سازی ئەکات بۆ هەڵچوونی جەماوەری، ڕەنگە پەلکێشمان بکات بۆ هەندێك دەرئەنجامی خراپتر و قورستر، ئەمە حیکمەتێکی تری ئەم مەسەلەیە، دەستەبەرکردنی ئەم ئازادیەیە، بۆیە من داواکارم، وشەی خۆپیشاندانی لەناکاو، هەروەها پیناسەکەی بەو شێوەی کە برادەران ئاماژەیان پێدا لەناو ڕاپۆرتە هاوبەشەکەدا تەسبیت بکرێت، بەدڵنیاییەوە ئێمە لەوخاڵەدا ئەبێ بەرچاومان ڕوون بێت، ئێمە ئەزموونی 20 ساڵی ڕابردوومان هێندەی خۆپیشاندانەکان بۆ شتی سەرەتایی بۆ مافە سروشتی وسەرەتاییەکانی ئینسان بووە، بۆ شتی سیاسی نەبووە، ئیتر بۆچی ئێمە بترسین لەوەی کە بڵێین ئەم دەرفەتە، یاخود ئەم دێڕە یاخود ئەم وشەیە، ئەفۆزرێتەوە بۆ مەسائیلی سیاسی من پێم وایە ئەمە بەدیوێکی تردا بەڕوویەکی گەش و جوان بەحکومەتی هەرێمی کوردستان دەبەخشێت، کە ئینسان ئازادە لەهەرکاتێکدا بیەوێت خۆپیشاندان بکات، بۆ ئەوەی ئێمە ئەم وشەیە، لەگەڵ وشەی ڕێکخستنەکە، جۆرێك لەدەمج هەبێت، ئێمە ئەتوانین پاشکۆیەك دابنێین بۆ ئەو پێناسەیە بڵێین هەرکاتێك خۆپیشاندانی لەناکاو ڕوویدا، پێویست ئەکات لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەکان لەو شوێنە ئامادە بن، جا پۆلیسە، یان ئیسعاف و ئەوانەیە بۆ هەرشتێك، ئەوەشی پەیوەندی بە کۆبوونەوەی گشتیەوە هەیە، بەڕەئی من وەکو کاك دکتۆر زانا ئاماژەی پێدا، من قسەکانی ئەو دووبارە ناکەمەوە، پێوست ئەکات نەبێت لەناو یاساکەدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار کاك کاردۆ، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەو ڕایەدام، لەگەڵ ئەو هۆکارەی بنەمای پێویستی دەرچوونی یاساکەی پێدەرچووە، کە ئەویش ئامانج لەدەرچوونی یاساکە، کە خۆپیشاندان مافێکی دەستوورییە، ئامانجیش لیی گۆڕانکارییە بۆ ژیانێکی دیموکراتی، ڕێزگرتن لەئازادی، مافی مرۆڤ، پێم وایە هەمووومان کۆکین لەسەر ئەوەی دیاردەی خۆپیشاندانی لەناکاو هەیە، کە هەیە پێویستە یاساکە بەرپرسیار بێت لە ڕێکخستنی، یەعنی ئەو ڕێکارە یاساییانەی کە دەسەڵات دەیگرێتە بەر لەبەرامبەریان، پێویستیشە ئەم خۆپیشاندانە، خۆپیشاندانێکی شارستانی بێت، چونکە ڕەنگە تۆ ئەم ڕێکارە یاساییانەی بۆ نەگریتەبەر، ڕەد فیعلەکە دەبێت، لەسەر کێشەی ئامانجێکی زۆر بچووك و دیاری کراو، دەبێتە توندو تیژی یان مەشاکیلی گەورە، کە دەسەڵات نەتوانێ ئەو پاراستنە بکات کە پێویستەو لەیاساکەدا دیارە، بۆ نموونە، ئەگەر لە پڕ لە پەرچە کردارێکدا کۆمەڵێك خەڵك هاتنە دەرەوەو، ناوی خۆپیشاندانی لێنراو تووشی گرفت بوون، لەماددەی 11ی ئەم پرۆژەیە کە پێشنیارە، ئەڵێت(هەرکەسێك بەپێچەوانەی ئەم یاسایەبێت ئەبێت تا شەش مانگ حوکم بدرێت) یەعنی ئەمە ئیشکالیاتێکە کە دەبێت ئێمە لێرەدا ڕێکیبخەین، خاڵێکی تر من پێم وایە، پێناسەی خۆپیشاندانەکە، وردەکاری زیاتری تێدا بکەین، ڕێگا دەگرێت لەو کۆبوونەوە

گشتیەش کە ئێمە پێما ن وایە کۆبوونـەوەی گشتی مـافێکی زۆر ئاساییەو ڕووی خۆپیشاندانی نیـە، ڕەنگـە بـۆ زۆر ئامـانجی ئـەدەبی یـان فەرهـەنگی، خـەڵك کـە تـابعێکی گشتیشی هەیـە، وەکـو لـە پێناسـەکەی دیـارە کۆببێتـەوە، پێویسـتی پـێ نیـە کۆببێتەوە، یان ئاگادار کردنەوەی حکومەتی تێدا بکات، بەهەر بارێك کە پەرلەمانتاران دوایی ئیتیفاقی لەسەر دەکەن، بـەلای منـەوە ئەگـەر پێناسـەکە وا لـێ بکـەین، ڕەنگـە کێشـەی کۆبوونـەوە گشتیەکەمان بـۆ چارەسـەر بکـات، لەگـەڵ خۆپیشـاندانە لەناکاوەکەش، وەکو کاتی خـۆی لیژنـەی نـاوخۆ لەسـەری کـۆك بـوون خۆپیشـاندان نـەك وەکـو دەڵێیـت کۆمـەڵێکی ڕێکخـراوە، بـەڵکو کۆبوونەوەیـەکی ڕێکوپێکـە، یـان نیمچـە ڕێکوپێکـە، بەشـێوەیەکی ئاشـتیانە لـە گۆڕەپـان و شـەقام و شـوێنی گشـتی کۆدەبنەوە یان دەڕۆن، یان دەوەستن بەمەبەستی دروست کردنی ڕایەکی گشتی یەکگرتوو بۆ بەدیهێنانی ئامانجێکی دیاریکراو، کـە ئـەم شـێوازانە دەگرێتـەوە: خۆپیشـاندان، خۆپیشـاندانی لـەناکاو، مـانگرتن، یـەعنی ئەمـە چارەسـەری ئـەم کێشـەیەی کۆبوونەوەی گشتی کە ڕەنگە من پێم وایە ئەم کەمپینەی کە دەمانەوێت دروستی بکەین لەبەرامبەر دیاردەیەك کە کۆمەڵێك نووسەر یـان ڕۆژنامـەنووس تـۆ بڵێـی ئـەوە کۆبوونەوەیـەکی گشـتیەو بـۆت نیـە و ئـەبێ ئیجازە وەربگـری، بـەڵام ئەگـەر ئـەم پێناسەیە بەم شێوە بێت، چارەسەری ئەم کێشەیە دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕێزدار نەسرین جمال، فەرموو.

بەڕێز نەسرین جمال مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیـارە هاوڕێیـانم زۆر قسـەو باسـیان لەسـەر دوو خـاڵی زۆر ئەساسـی کـرد ئـەویش خۆپیشـاندانی لـەناکاو وکۆبوونـەوەی گشـتیە، لای هـەمووشمان ڕوون وئاشـکرایە، کـە زۆر تـەرکیز کرایـە سـەر ئـەو دووخاڵـە، یەکـەمیان: ئـەوە ئـەمری واقیعـەو برادەرەکانیشـمان نموونـەی زۆر زینـدوویان لەسـەر هـەردوو خاڵەکـە هێنایـەوە، کەواتـە پێویسـت بـەوە ئـەکات کەخۆپیشـاندانی لـەناکاو لـەو یاسـاکە تەسـبیت بکرێـت، بەهـەر صیغەیەك بێـت، ئـەبێ بیرێکـی لـێ بکرێتـەوە، دووەمیـان: بەنیسـبەت کۆبوونـەوەی گشـتیش مـادام پـڕۆژە یاساکە، ناوەکەی خۆی بەخۆیەوەیەتی پڕۆژە یاسای خۆپیشاندان، حەقە ئەو گشتیەی لێبکرێتـەوە، چونکە وەکو وتم، برادەرەکانم نموونـەی زۆر زینـدوویان لەسـەری هێنایـەوە، پشـتیوانی ئـەو دوو ڕایـە دەکـەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، ڕێزدار نەریمان، فەرموو.

بەڕێز نەریمان عبداللە قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە زۆربەی ڕاو بۆچوونەکان وتران، بەڵام ئەوەی مـن ئەمـەوێت ئامـاژەی پێبـدەم، ئـەو مافـە دەسـتووریە بوو کە بەحوکمی قانون دراوە بەهەر هاووڵاتیەك لە هەرێمی کوردستان کـە ممارەسـەی بکـات، بۆیـە هـەر مافێکیش کە بەحوکمی قانون درا ناکرێت تۆ لەمپەر دروست بکەیت بۆ ڕوونەدانی، بەڵام ئەکرێت تەنزیمی بکەیت، وەکو لەناو پڕۆژەکـەدا هـاتووە بـۆ ڕێکخسـتنی خۆپیشـاندان، ئـەوەش مافێکـە ڕێکخسـتنی پێویسـتە، ئەگەر بێت و ئێمە لەمپەری زیاتری بۆ دابنێین، کەواتە یاساکەمان لە تەنزیمەوە لەوانەیە بگۆڕێت بۆ ڕێگا

گرتن لە خۆپیشاندان زیاتر تا ئەوەندەی کە تەنزیم کردن بێت، بۆیە ئەوە مافێکە بەحوکمی قانون دراوە، ئەگەر بێت و باس لە مەسەلەی کۆبوونەوەی گشتی بکەین، ئێمە باسمان کرد لە لیژنەکەمان هەموومان بەکۆی دەنگ، تەنها لەسەر ئەو خاڵە کۆکین کە ئەوە نەمێنێت لەناو نیشانی یاساکە، کە لەناو نیشانەکەشدا نەما، کەواتە ئەگەر لەخوارەوە دایبنێین ئەوە پیچەوانەی ناوەڕۆکەکەیەتی، هەموو خۆپیشاندانێك، کۆبوونەوەیە، بەس هەموو کۆبوونەوەیەك خۆپیشاندان نیە، بۆیە من پێم وایە داعی ناکات ئەو کۆبوونەوەیە هەبێت، لە پێناسەکەشدا ئێمە ئەگەر لەجیاتی ئەوە بنووسین (جمع منظم) بڵێین (تجمع منظم) هەر کۆبوونەوە گشتیەکە شمولی ئەکات، من لەگەڵ ئەوەش نیم کە وەختی دیاری کراویشی بۆ دابندرێت، ئێمە لە لیژنەی ناوخۆ چەند دیراسەیەکمان کردبوو بۆ خۆپیشاندانی لەناکاو، بەداخەوە ئێمە وامان ئیتیفاق کرد، کە نەفسی ئەو پێناسەیە تەرجومە بکرێتە ئێرە، بەڵام ئەو پێناسەیە هەر بە کەموکورتی تەرجومە کراوە، بۆیە من پێم وایە ئیلتیباسێکی دروست کردووەو لەوانەیە هەندێ تەحەفوزاتی دروست کردبێ، پێناسەکەی ئێمە ئەو مەخاوفانە ئەڕەوێنێتەوە کە هەندێ لەبەڕێزان ئاماژەیان پێکرد، ئەگەر بێت و هەر نەفسی ئەوە پیناسە بکەین کۆتاییەکەی پێناسە نەکراوە، مەبەستم ئەوەیە تەواو نەکراوە، نازانم هەڵەی تەبعە یان شتێکی ترە، ئەگەر بێت وئێمە (بشرط ان یکون سلمیاً او مدنیاً) کە لە پرۆژەکەی لیژنەی ناوخۆ هاتووە، بەڵام لێرەدا نەهاتووە، ئێمە لەوێ نووسیومانە، پەرچە کردارێکی خێرایەو ڕێکخستنی پێش وەختی بۆ نەکراوە، بەرامبەر بارودۆخێکی نائاسایی و کتوپڕ، ئەو نووسیویەتی (احداث) بارودۆخ جیاوازە، کە بواری ئاگادارکردنەوەی دەسەڵاتی تێدا نیە، پەیڕەو کردنێکی کردارێکی سروشتی و ئاساییە، بەمەرجێك شارستانیانە بێت، کەوتمان شارستانیانە بێت ئەوە ئێمە لەو هەموو مەخاوفانە ڕزگارمان دەبێت، بەڵام بەداخەوە لە پێناسەکەی ئێرەدا نەهاتووە، بۆیە داواکارم کە ئەوە ئیزافە بکرێت، کۆبوونەوەکەش لابرێت، چونکە پێویست ناکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕێزدار حاکم رزگار، فەرموو.

بەڕێز رزگار محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئێستا لەسەر تەعریفاتەکان قسە ئەکەین، لەڕاستیدا ئەم یاسایە لە بابی ماف و ئازادییەکان هاتووە لە دەستووری عێراق کە باس ئەکات، یەکێکە لە فەرعەکان، یەکێکە لە فەصڵەکانی، کەواتە ئەم یاسایە، کە ئێستا ئێمە بەدەستمانەوەیە، کۆی قانونەکە لە ماددەی یەکەم کە باسی لێوە دەکەین، تەعبیر کردنە، جۆرێ تەعبیر کردنە کە باسی خۆپیشاندان دەکەین، باسی ئیزراب دەکەین، باسی تەجەموع دەکەین، باسی ئیعتیصام دەکەین، باسی ئەو چوار، پێنج حاڵەتە دەکەین کە لەیاساکەدا هەمووی دووبارە دەبێتەوە، من پێم باشە، تەعریفەکان هیچ زەرەرێکی نیە، تەنانەت ئەگەر تەعریفی ئیعتیصامیش بکەین، تەعریفی ئیزرابیش بکەین، چونکە ئەمە تەعبیرە لە یەکێك لە مەزاهیری ئازادی و دیموکراسیەت، ئەمە کە خەڵك

دەری دەبڕێت بەجۆرێك لە جۆرەكان، ئەكرێت بۆ مەتڵەبێكی تایبەت بێت، ئەكرێت مەتڵەبەكە پەیوەندی بەهەموو كوردستانەوە هەبێت، ئەكرێت ڕووبەڕووی دەسەڵاتی خۆمان بێت لەكوردستاندا، ئەكرێت مەتڵەبەكە لەدەرەوە داوا بكرێت، لەكۆمەڵگای نێودەوڵەتی داوا بكرێت، مەتڵەبەكە ئەیگۆڕێت و جۆری تەعبیرەكەش ئەیگۆڕێت، بۆیە من پێم باشە ئەو شتانە هەمووی تەعریف بكەین، دوایش مولاحەزەم هەیە لەسەر (في الميادين والشوارع والاماكن العامه)، باشە مەیادین و شەوارع شوێنی گشتی نیە، من پێم باشە (الاماكن العامه) پێناسە بكەین، ئەگەر ئێمە (الميادين و الشوارع) مان جیا كردەوە، مادام وایە ئەبێ (میادین و شوارع) جیاواز بێت لە (الاماكن العامە)ڕەنگە هەندێجار، ئیعتیصام لەناو دائیرەیەكدا هەبێت، بۆیە تەعریفی (الاماكن العامه)ئەگەر كردمان ڕەنگە ئیتر ئیشمان بەو شوێنانە نەمێنێ، چونكە ئەگەر تەشخیصی بكەین، ئەو خۆپیشاندانە شەرت نیە هەر لە میادین و شوارع بێت، ڕەنگە لەزۆر شوێنی تریش هەبێت، تەعریفی مەیدانی گشتی (الاماكن العامە)ی تێدا بێت، بۆیە من ئیقتراح دەكەم كە تۆزێك تەعاریفەكان فراوانتر بكەین، كە (الاماكن العامه) لەخۆ بگرێت، خۆپیشاندانیش لەخۆ بگرێت، لەكاتێكدا كە خۆپیشاندان ئەو وشەی لەناكاوەشی تێ بكەوێت، یەعنی خۆپیشاندانێكی لەناكاو بەشێوەی ڕێكخستن یان كتوپڕ هەردوو حاڵەتەكەی تێدا كۆبكەیتەوە ئەوە دەتوانی، یان ئەگەر بتەوێ بڵێی(خۆپیشاندان و ئیعتیصام و ئیزراب) ڕەنگە جاری وا هەبێ یەك شەخص ئیعتیصام ئەكات، تەنها یەك كەسە، مەتڵەبێكی هەیە لەسەر قەرارێكی ئیداری بۆ نموونە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك شوان حازری، فەرموو.

بەڕێز شوان عبدالكريم جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەوەوە دەست پێدەكەم خاڵی یەكەم پشتگیری لەو پێشنیارەی هاوكارم كاك خورشید دەكەم، كە ئەو بڕگەیەی بۆ زیاد بكرێت(وفق المسارات المحدده لها مسبقاً) ئەمە بەپلەی یەكەم بە قازانجی خۆپیشاندەران دێت بەڕاستی، ئەو ڕێڕەوە كە دیاری كرا، لایەنی بەرپرس باشتر ئەتوانێ پارێزگاری لێ بكات و ڕێگە بە خەڵكانی تر لە دەرەوەی ئەم خۆپیشاندانە بیانەوێ ڕێگری بكەن یاخود كێشەیەك دروست بكەن، بە پلەی یەكەم لە قازانجی خۆپیشاندەرانە، دواتریش لە قازانجی گشتیە، خاڵی دووەم/ من بەڕاستی لەگەڵ ئەوە نیم كە مزاهەرەی موفاجئی لە یاساكە دابندرێت، بەڕێزان، ئەندامانی تری پەرلەمان هەندێك باسیان لەوە كرد كە خۆپیشاندانی كتوپڕ بووە، بەڵێ بووە، بوونەكەشی ئەوە بووە كە یاسایەك نەبووە ڕێكی بخات، من پێموایە ئەگەر خەڵك تێ بگات كە یاسایەك هەیە خۆپیشاندان ڕێك دەخات ئەوەندە فرسەتی هەیە كە وەكو لە دواتردا لە ماددەكانی تردا هاتووە ئەوەندە فرسەتی هەیە داوایەك پێشكەش بكات بۆ ئەوەی ئەو ناڕەزاییەی كە هەیەتی و لەهەر شوێنێك بیەوێ دەری ببڕێت و ڕێگریشی لێ نەكرێت، هەندێك جار ڕاستە مەسەلەن چەند كەسێك لە شتێك ناڕازین، ئەوە ناچێتە بواری خۆپیشاندانەوە، چونكە عادەتەن

خۆپیشاندان بەوە دەوترێ کە ژمارەیەکی زۆر خەڵك لە شوێنێکی دیاری کراو بەشداری تیا بکەن و بە کۆمەڵێك داواکاری بە تایبەتی نووسراویان هەبێت و لەوانەیە بەیاننامەشی تیا دەرچێت لە خۆپیشاندانەکاندا، نارەزایی ناچێتە ئەو قالبەوە، دیارە زۆر جاریش داواکاریەکان داواکاری مەشروعن و مافی خۆیانە، بەڵام چەند کەسێك بە کتوپڕ لە وەزعێك یان حاڵەتێك نارازاین من پێم وانیە ئەوە بچێتە ئەو قالبی مزاهەرەوە یان خۆپیشاندانەوە، دواتر ئەگەر ئێمە ئەمەمان چەسپاند مانا بۆ تەعریفەکەی پێش ئەو نامێنێ کە لە خاڵی دووەمی ماددەکەدا هاتووە، ئەو کاتە من هەر وەختێك بمەوێت بە بێ ئەوەی ئیجازە وەربگرم دەڵێم ئەمە کتوپڕە و مافی خۆشمە ئێوە یاسایەکتان دەرکردووە و تیایەتی، لەبەرئەوە ناتوانن رێگریم لێ بکەن یان من داوای وەخت بکەم یان پێش 48 سەعات یان پێش 24 سەعات داوای مۆڵەتی ئەوە بکەم کە من خۆپیشاندان بکەم، لەبەرئەوە من پێموایە لە یاسایەکەدا نەبێ، سێیەم/ پشتگیری ئەو رایەی کاك کاردۆ دەکەم کە تەجەموع بخرێتە سێیەمەوە، بەڵام بۆ؟ چونکە بۆ خۆی لەوێدا تەجەموعەکە بە شێوەیەك و بە سیغەیەکی تری لوغەوی هاتووە، باسی جەمع دەکات، (جمع منظم)، لەبەرئەوە ئەگەر لاش نەبرێت، چوارەم، ئەو پێشنیارەی کاك کاردۆ کە منیش پشتگیری دەکەم نەخرێتە سێیەمەوە، من داواکارم کە چوارەم بەراستی ورد تر بکرێتەوە، چونکە بە حەقیقەت خوشك و برایان هەندێك تێبینیان هەبوو جیێ خۆیەتی کە ئەمە لەوانەیە وا تەسەور بکرێت کە ئێمە ئەم یاسایە رێگری دەکات لە هەموو کۆبوونەوەیەك، چونکە ئەنواع و ئەشکاڵ کۆبوونەوە هەیە بۆ زۆر بۆنەی تایبەت و زۆر بۆنەی گشتیش، لەبەرئەوە ئەمە ئەگەر ئەو پێشنیارەش قبوڵ نەبوو و لاش نەبرا ئەو خاڵی چوارەمە پێویست وایە ورد تر بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەم پرۆژە گرنگیەکی تایبەتی خۆی هەیە، بە مەبەستی چەسپاندن و جێ بەجێ کردنی بنەماکانی دیموکراتی لە هەرێمی کوردستان، بەڵام ئەگەر ئێمە بێین سەیری بکەین خۆپیشاندان لە چیەوە دێت یان چۆن دروست دەبێت؟ ئەمە دەبێتە رەد فعلێك یان رەئی دەربرینێك هی خەڵك لە جادە کە پێش وەخت دروست بووە لە بەینی خەڵك و لەبەینی لایەنە پەیوەندارەکان، چەندەها جار داوای پێداویستیان کردیەکە بۆیان جێ بەجێ نەبوویە هەستاون بەم خۆپیشاندانە کە بەم شێوەیە تەعبیری لێ ئەکەن و دەیگەیەنن بەو لایەنەی کە پەیوەندارە بەو مەسەلەیە، بۆیە من پێم وایە لە ئەوەی کە باسی لە تەجەموع دەکات کە تەجەموع جیایە لێی، چونکە زۆر کەس هەیە کە خەڵکی رەفیقی خۆی دەعوەت دەکات بۆ جێیەکی 30.20.10 کەسە ئەویش دەبێتە تەجەموع، یان کەسانێك لە ماڵی خۆی شاییەك دەکات یان دەچێتە داوەتی ژنێك دەکات و یەکێك خزمەکانی خۆی کۆ دەکاتەوە ئەویش دەبێتە تەجەموع، تەجەموع

زۆر لایەن دەگرێتەوە، بۆیە لێرە من پێم باشە ئەو تەجەموعە لەناوی نەمێنێت، بە نیسبەت ئەوەی کە موزاهەراتی کتوپڕ ئەوە زۆر موهیمە، چونکە تۆ نازانی ئەگەر ئێمە ئەم کتوپڕەمان لەناو برد کەواتە ئێمەهیچ تامی خۆپیشاندانمان نەهێشت، بوونی نەما، خۆپیشاندان ئەوەیە کە ئینسان لەخۆیەوە دەربچێت و رەد فعلی ببێت و بێتە سەر جادە و کۆببنەوە، ئەگەر ئەتو رێکت خستن، ئێمە هەموو خۆپیشاندانێك رێك بخەین، مانای ئەوەیە کە موستەنعە دروستی دەکەین و دەچینە مەکتەبەکان دەردێنین و مامۆستاکان دەردێنین و هەموو کەسێك لە خۆمان کۆدەکەینەوە، ئەوە دەڵێن موزاهەرەیە، یانیش ڕێپێوانێك، یەعنی خەڵك ڕێپێوان دەکەن و لەسەر جادە دەچن رەد فعلێکە، جەوابێکە بۆ کەسانێك یان بۆ لایەنێك یان بۆ دەوڵەتێك یان بۆ هەر تەعدیل کردنێك لەهەر جێیەکی تر کە کەسانێکی تر بێن بەو شێوەیە تەعدیلی دەکەن، نابێت ئێمە رێگە لەو ڕێپێوانە بگرین یان لەو موزاهەرەیە بگرین کەوا بە عەفەوی هاتووەتە سەر جادە، خۆی هەموو موزاهەرەیەك عەفەویە، کە رێکمان خست ئەوە عەفەویە و دروست کردنە، بەڵام ماددەی 13 کە باس لە سزاکان دەکات کە بۆ شتێکە لە یاسا دەرچوویە یان لە تەنزیم کردنی ئەم یاسایە دەرچوو، ئەوە سزا دەدرێ و ئیتر خۆی بە خۆیەوە دەگاتە سزای خۆی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، مەجالم دا پێتان، بەس هەمووتان لە ماددەی 56 فەقەرەی 1 دەردەچن، چونکە هەموو قسەکانتان تیکراری قسەی چەند خوشك و برایەکە، تکایە موراعاتی ئەوە بکەن بۆ جارێکی تر، ئاشتی خان فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من چەند تێبینیەکم هەیە کە چەند هاوکارێك پێشتر قسەیان لەسەر ئەوە کرد کە ئازادی خۆپیشاندان مافێکە لە دەستوور دا شوێنی بووەتەوە، من خۆم بەرگری لەو رایە کە یاسا دەرکردن یەکێکە لەو رێگایانەی بۆ رێکخستنی ژیانی خەڵکە، بەڵام تەحەول کردنی ئازادی لە دەقێکی دەستووریەوە بۆ یاسا مانای ئەوە نیە کە تۆ ماف بە یاسا بدەی کە تەقیدی ژیانی خەڵك بکات، چونکە ئەوەی کە لەناو ئەو ڕاپۆرتەیە کە زۆرینەی دەنگەکانی لەپاڵ دا کۆبووەتەوە تێبینی ئەوە دەکەین کە زیاتر مەساری یاسایەکە بەرەو تەقید کردن دەڕوات، وەکو پێشتر وتم من بەرگری لەوە دەکەم کە یاسا بۆ رێکخستنی ژیانی خەڵکە، بەڵام لەگەڵ ئەوە نیم کە بە گومانەوە موعامەلە لەگەڵ خەڵك دا بکرێت، چونکە ئەگەر یاسا ئیشی سەرەکی ئەوە بێت کە ژیانی خەڵك لە پشێوی رزگار بکات، بەڕاستی بۆ رێکخستن بیبات، ناکرێت یاسا موعامەلەیەکی زۆر بە گوماناوی لەگەڵ خەڵکدا بکات کە ئەم یاسایە زۆر تر هاووڵاتی و خەڵکی موعامەلەیەکی گوماناوی لەگەڵ دا کردوون، لەبەرئەوەی ئەوەندەی تەسەوری پشێوی کراوە ئەوەندە تەسەوری ئەوە نەکراوە کە چ وەکو ماف موعامەلە بکرێت لەگەڵی دا چ وەکو مافێکی سروشتی لەگەڵ ئەو خەڵکەدا کە دەکرێت وەکو هەندێك لە برادەران گوتیان ئەنجامی زۆر ئیجابی هەبێت و دەکرێت ئەمە

بەڕاستی بۆ ئاسایشی نەتەوەیی زۆر جاران موزاهەرە یان تەجەموع دروست ببێ، سەرەڕای دەست خۆشی لە ڕاپۆرتە هاوبەشەکە و کە کۆمەڵێك ئەرکی زۆر کێشراوە بەڕاستی بۆ نووسینەوەی بە تایبەتی بۆ تۆمار کردنی ڕایە جیاوازەکان، بەڵام چەند خاڵێکی تیا هەیە کە تەناقوزە، بەڕاستی یەکێك لەوانە ناوی پرۆژەکەیە، ئەگەر لە ناوەکەی دا تەجەموع کۆتایی پێ هێنراوە و لابراوە کەزەرورەتێك نیە کە لە خوارەوە جارێکی تر پێناسەی تەجەموع کراوە، خاڵێکی تر کە بە بڕوای من یەعنی ئەوە یەکێکە لە تێ بینیەکان هیچ ئەحکامێکی ئەم پرۆژە یاسایە، ئەم ڕاپۆرتە هاوبەشە موعامەلەی لەگەڵ مەسەلەی تەجەموع دا نەکردووە، یەعنی ئەو ئەحکامە سزایانەی کە داندراوە من بەڕاستی نازانم و بەرگری لەوە ناکەم کەهەمان مامەڵە بێت لەگەڵ خەڵکی خۆپیشاندەر، لەبەرئەوە ئەمە دوو مەسەلەی جیاوازن، تەنها لە ئەحکام خیتامیەکاندا لە ئەسباب موجبەدا ئیشارەت بەوە کرا کە باس لە تەجەموع کرابێت، بەڵام ئەگەر ئەوە سەیری بکەین بە نەزەری ئیعتبار وەربگیردرێت باس لە ئەهمیەتی تەجەموع ناکات، بەڵکو بە دەق دەڵێت (بالنظر لعدم وجود قانون خاص لتنظيم المظاهرات) واتە لە غیابی قانون دا لە ئەسبابی موجبە دا وەکو ناچاریەك پەنا دەبات کە تەجەموع بلکێنێ بە مەسەلەی تەزاهورەوە، کە هیچ کامێك لە ئەحکامەکان لە پێشوو تر دا موعامەلەی لەگەڵ مەسەلەی تەجەموع دا نەکردووە، من بەرگری لەو ڕایە دەکەم کە پێشتر چەند هاوکارێك گوتیان سەبارەت بە خۆپیشاندانی لەناکاو، من یەك ئیزافەم هەیە بۆ خۆپیشاندانی لەناکاو کە دەکرێت واقعەك لە خۆپیشاندانی لەناکاو دا دروست ببێت واقعەکە ئوفول بکات، یەعنی لە دوای 48 سەعات ئەهمیەتی نەمێنێ، یەعنی لە دوای 48 سەعات قوەتی ئەو خەڵکە و تەحەموسی بۆ بەرگری کردن لە مەسەلەیەکی دیاری کراو دەکرێت ئەمە بەم 48 سەعاتە ئەو ئەهمیەتە لەدەست بدرێت، خاڵی ئەخیرم من بەرگری لەو ڕایانەی پێشوو تر دەکەم ئەگەر تەجەموع لە دوای دەنگی زۆرینەی هاوکاران تەجەموع شوێنی بووەوە من بەرگری لەو ڕایە دەکەم کە پێویستە تێکەڵ نەکرێت بە پێناسەی خۆپیشاندان، بۆ ئەوەی تووشی ئەم مەتاهە نەبین، ئەگەر تێکەڵ بکرێت لەگەڵ پێناسەی خۆپیشاندانە دواتر هەمان ئەحکامە سزاییەکانی خۆپیشاندان ڕووبەڕووی تەجەموعیش دەبێتەوە کە تەسەور دەکەم دواتر دەبێت تەجەموعیش مۆڵەت وەربگرێ، کە من لەگەڵ ئەوە نیم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك محمد فەرمووو.

بەڕێز محمد شارەزووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە من دوو سەرنجم هەیە، لە خاڵی سێیەم پێناسەی خۆپیشاندانی کردووە، بەڵام زۆر لە برادەران باسی خۆپیشاندانی لەناکاویان کرد دیارە زاهیرەیەکە و هەیە، ئەگەر ئێمە چوارچێوەیەکی بۆ دانێنین بەڕاستی خۆپیشاندانی لەناکاو، پێموایە مەتاتیەتیەك دەدەین بە قانونەکە، یەعنی هیچ شتێکی تیا نابێت، چونکە لەم قانونە جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، ئەگەر ئەم قانونە پەرلەمانی بەڕێز ئیقراری بکات، کۆمەڵێك

ئیلتزامات دەخاتە سەر حکومەت بۆ پاراستنی گیانی هاوولاتیـان و بـۆ شـوێنە گشـتیەکان، ئەگـەر حکومـەت ئیلزام بکات کە ئەو زەرەرانە ببێت، بەلاّم ئەگەر لە خۆپیشاندانێکی لەناکاو دا کۆمەڵێ زەرەرو زیان گەیشت ئەوە کێ بیبـژێرێ، ئەگـەر چوارچـێوەیەکی بـۆ دانـەنرێت، بۆیـە ئینکاری لـەوە ناکـەین کـە خۆپیشـاندانی لەناکاو هەر دەبێ و هەر دەشکرێت، بەلاّم ئەگەر چوارچێوەیەکی بۆ دابندرێت و بە قـانون رێـك نـەخرێت، پێم وایە مەتاتیەك دەدەین بە قانونەکە ئەو کاتە ئیجتهادی زۆری بۆ دەکرێت، خاڵی شەشەم بـە تەسـەوری من دووبارەیە، چونکە لە خاڵی دووەم تۆ ڕێگەت داوە بە سەرۆکی یەکەی کارگێڕی کـە محافزە، قائیمقامـە، مدیری ناحیەیە کە ڕێگە بدات یان مۆڵەت بدات بە خۆپیشاندان ئەگەر پرۆژەکە جێ بەجێ کرابـا و بـەلاّم لایەنی پەیوەندار جارێکی دیکە دیاری نەکراوە، بۆیە بە بۆچوونی من خاڵی شەشەم زیادە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك گۆران فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش وێڕای جەخت کردنەوەم لەوەی کەوا مەسەلەی خۆپیشاندان دەچێتە نـاو بـابی حوریاتـەوە، لـەناو هـەموو دەسـتووری ولاّتانیش تەئکید لەوە کراوەتەوە کەوا ئەم مافە و ئەم حوریاتـە بـە یاسـا ڕێـك بخرێـت، وە یاساکە لـە ڕێکخسـتنەکانی نابێـت قیودەکەی ئەوەندە بێت کە لە جەوهـەری حوریاتەکـە کـەم بکاتـەوە، بـەلاّم ئەمـەش بـەو مانایـە نیـە کـە ڕێگـری هـەبێت لـە تەنزیم کردن دا، ئەوەی لێرەدا دەمەوێت قسەی لەسەر بکەم بەڕاستی خۆپیشاندانی لەناکاوە کـە قسـەی زۆری لەسـەر کـراوە، ئێمە ئەو گلەییانە، یاخود ئەو داواکاریانەی لە ڕێکخراوەکانی کۆمـەڵی مـەدەنی و لـە ئێمـە کـراوە وەکـو ئەنـدامانی پەرلـەمان ئەوەیە کەوا نەسێك یاخود موستەڵەحاتی مەتاتی نەخەینە ئەم یاسایە، بۆ ئەوەی ڕێ بە دەسەلاّت نەدات، یـەعنی موعامەلـە کردنەکەی مەتاتی بێت لەگەڵ ئەم وشانە، بۆ نموونە کـە دواتـر لەسـەر مەسـەلەی ئـادابی عـام و نیزامـی عـام بـاس دەکرێـت، بەهەمان شێوە پێویستە ئێمە وەك ئەندامانی پەرلەمان ئەو ئیلتزامانەمان لەسەرە کە نەسێکی مەتاتیش دانەنێین بـۆ مـواتن بە هەمان شـێوەش حـەق بداتـە مـواتن بـە مـەتاتی موعامەلـە لەگـەڵ ئـەو نەسـە بکات، مـن لەگـەڵ مەبـدەئی خۆپیشـاندانی لەناکاوم، بەلاّم ئەم حاڵەتە پێویستی بە ڕێکخستنە، پێویستی بـەدیاری کردنـی چوارچێوەیە، مـن پشـتگیری ڕەئیەکـەی کـاك د.زانا دەکەم کە بە فعلی لە قانونی عقوبات مەسەلەی حـەقی دیفـاع شـەرعی دراوە بـە کەسـێك لـە کـاتی ئیسـتفزاز دا، بـەلاّم ئەمە چەند ڕێوشوێنێکی بۆ هەیە، بۆ نموونە ئەم کەسە دەستی بە شورتە ڕاناگات، بـۆ نموونـە ئـەم کەسـە نابێـت ڕەدی ئـەو دەستدرێژیەی کە دەکرێتە سەری زیاتر ببێ لەوە، یەعنی کۆمەڵێك چوارچێوەی بۆ داندراوە، من لەگەڵ دانـانی چوارچێوەم، یەعنی ئێستا لێرە هەمووومان کـە هەڵدەسـتینەوە و قسـە لەسـەر ئـەم نەسـە دەکـەین هـەر خۆمـان وەك ئەنـدامانی پەرلـەمان هەریەکێك بە جۆرێك خۆپیشاندانی لە ناکاوە، یەك بە ئیستفزازی تێ دەگات، یەك بە دە کەس تێی دەگات، یەك بە نـاڕەزایی تێ دەگات، ئەمە خۆی لە خۆیدا ئەشکالە، بەیانی ئێمە یاسایەك دەربکەین و بیخەنـە بـەر دەسـەلاّتی جـێ بـەجێ کـردن هـەم هاوولاّتیان تووشی کێشە ببن و هەم دەسەلاّت لەگەڵ ئەوەدا تووشی کێشـە بـن، مـن لەگـەڵ مەبدەئەکەم، بـەلاّم لەگـەڵ دیـاری کردنـی چوارچـێوە دام، سـەبارەت بـە تەحـەموع مـن پـێم وایـە و پشـتگیری لـە رەئیەکـەی سـۆزان خـان دەکـەم لـە دانـانی پێناسەیەکی شامل تر بۆ ئەمە، چونکە بەشێك لە ئەشکالەکان کە هـەر لـە سـەرەتاوە بـاس کـرا لـە نـەبوونی پێناسـە بـوو کـە پێموایە ئەوەش زیاتر بۆ نەبوونی موستەڵەحە کوردیەکە دێتەوە کە ئیجتماع لەگەڵ تەحەموع وابـزانم دوو شـتی لەیـەکتری جیاوازن لە عەرەبی، ئەگەر لە کوردی بە هەردووکیان بڵێن کۆبوونەوە، بـەلاّم لـە عـەرەبی لـە هـەردووکیان مانایـان جیـاوازە، بۆیە ئەگەرئەمەشیان پێناسەیەکی دیاری کراو و فراوانتری بۆ دابندرێت ئەو ترسە دەڕەوێتەوەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

باس لە پرۆژە یاسایەك دەكەین كە بە حەقیقەت گرنگی تایبەتی خۆی هەیە و لێرە باس لە خۆپیشاندان دەكەین كە ئەمە بە حەقیقەت یەكێكە لە دەسكەوتە گەورەكانی كە ئەمرۆ خەڵكی كوردستان پێی ئاشنا دەبێت كە پێشتر ئەو مافەی پێ نەدراوە و نەبووە، بەڵام مەسەلەی خۆپیشاندانی لەناكاو دیارە تەفسیلاتی جۆراوجۆری زۆری بۆ كراوە، بەڵام بەبڕوای من خۆپیشاندانی لەناكاو دەتوانم بڵێم لایەنە ئەمنیەكان لە مەسئولیەت لادەدات، كە لە هەمان كاتدا خۆپیشاندانی لەناكاو ئەوەیە كە دەزگا ئەمنیەكان مەسئولیەتیان لەسەر نایەڵێ، بۆیە خۆپیشاندان ئەگەر بەو شكلە بێت كە لە نیزامەكە هاتووە، بەبڕوای من زیاتر لە سالحی خۆپیشاندەرە، لەبەرئەوەی ئێمە دەبینین لە هەموو وڵاتانی دنیا خۆپیشاندان دەكرێت، ڕێوڕەسمێكی نیزامی بۆ خۆپیشاندان تەنزیم كراوە، لەهەرێمی كوردستانیش پێم وایە ئەگەر بارو زروفی هەرێمی كوردستان لەبەر چاو بگیردرێت زیاتر پێویستمان بەوە هەیە كە خۆپیشاندان بە شێوەیەكی نیزامیانە بێت، بەو شێوە بێت كە لە پرۆژە یاسایەكەدا هاتووە، و زیاتر ئەمنیەتی خۆپیشاندەران دەپارێزێ و مەتڵەبی خۆپیشاندەران وەردەگیردرێت كە لایەنی پەیوەندار و ئاگاداری پێش وەختی بۆ هەبێت، خاڵێكی تر مەسەلەی ئەوەی كە تەجەموع دوو لایەنە، بەبڕوای من تەجەموعی كۆبوونەوە تایبەتیەكان كە زۆر كات لە شارەكان بە تایبەتی لە پایتەختی هەرێمی كوردستان كە كۆبوونەوەی تایبەت هەیە، پێویستە دەزگا ئەمنیەكان ئاگادار بكرێنەوە بۆ چاودێری كردنیان، پارێزگاری كردن و ئەمنیەتی ئەو كۆبوونەوە تایبەتیە، ئەوەكەی تریشیان مەسەلەی تەجەموع یان خۆپیشاندانی جەماوەریە، ئەمە دوو شتی لەیەكتر جیاوازە، بۆیە پێشنیار دەكەم و ئومێد دەكەم ئەو دوو لایەنە لەبەرچاو بگیردرێت و تەجەموعە تایبەتیەكان كە لە كۆبوونەوە تایبەتیەكان، كۆنگرەو كۆنفرانسی حیزبەكان خۆی دەبینێتەوە، ئەوەشیان تەجەموعی جەماوەریە كە لە خۆپیشاندانی جەماوەری گشتی دا خۆی دەبینێتەوە، هەردووكیان پێویستی بە ئاگادار كردنەوەی لایەنی ئەمنی هەیە كە وەزارەتی ناوخۆ موكەلەف دەكەی بۆ پارێزگاری كردن و ئەمنیەت گرتنیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان خۆپیشاندان بە هەموو جۆرەكانیەوە ئەو بنەما گشتیانەی تێدایە، یەكەم/ كۆبوونەوەیەكە ڕێكخراوە یان نیمچە ڕێكخراوە، دووەم/ لە ئەنجامی ڕووداوێك یان بارودۆخێك هۆكارێك دروستی دەكات،

سێیەم/ بە هەدەف و بە غەرەز دەبێت، چوارەم/ بۆ دروست كردنی ڕایەك دەبێت، پێنجەم/ كاتێكی دیاری كراو هەیە بۆ ئەوەی كە دروستی دەكات و خۆپیشاندانەكەی تێدا ئەنجام دەدرێت، ئەمە سەرەتایەكە بۆ ئەوەی لێوەی بچینە ناوەوە و تەحدیدی ئەوە بكەین ئایا ئێمە پێویست دەكات بەوەی كە لە پێناسەكاندا خۆپیشاندانی لەناكاوی تێیدا بنووسین یان نەینووسین؟ من بۆ خۆم لە سەرەتاوە لەگەڵ ئەو ڕەئیە بووم كە پێناسەیەك هەبێت بۆ خۆپیشاندانی لەنەكاو، بەڵام بە تێ پەڕبوونی ئەوچەند ڕۆژەی كە ڕابورد لەگەڵ ڕا وەرگرتنی پسپۆڕان و خەڵكانی چالاك لە بواری ڕێكخراوە ناحكومیەكان، ئەو بەڕێزانەی پێشتریش كە قسەیان كرد، من چوارچێوەیەكم نەبینیەوە بۆ ئەوەی كە پێناسەیەكی دروست بێت بۆ ئەو خۆ پیشاندانە و ئەو بنەمایانەی تێدا بێت كە پێشتر ئاماژەم پێی دا، تۆ خۆپیشاندان دەكەی تەنها لەبەرئەوە نیە كە خۆپیشاندانەكە بكەی، غەرەزێك هەیە كە خۆپیشاندان دەكەی، دواتر ئامانجێكت هەیە كە بتەوێ پێی بگەی، بۆیە ئەگەر ئێمە پێناسەیەك بكەین بۆ خۆپیشاندان دەبێ ئەم لایەنانەی تێدا بێت بۆ خۆپیشاندانی لە ناكاو بە ئامانجێكی دیاری كراو بێت، تەحدیدی بكەین ئایا ڕێكخراوە یان نیمچە ڕێكخراوە؟ جیهاتی مەعنیش ئاگادار بكەیتەوە یان مۆڵەتی لێ وەربگری بۆ ئەوەی سەلامەتی تۆ و لایەنە پەیوەندارەكەش كە تۆ لە دژی خۆپیشاندان دەكەی هەر دوو لاتان بپارێزێ، لەكاتێكی دیاری كراویش دا بێت، یەعنی تۆ ڕێت گرتووە لە خۆپیشاندانی گشتی و ئاسایی بەوەی كە لە چەند كاتێك دا ناتوانێ خۆپیشاندان بكەی، بەڵام بۆ خۆپیشاندانی لەناكاو بە كراوەیی هێشتووەتەوە، بە شەو و بە ڕۆژ، بە كاتی ئاسایی و بە كاتی نائاسایی، بە پێی ئەو پێناسەیەی كە هاتووە تۆ ڕێ ئەدەی بەوەی كە هەر جووڵەیەك بكرێت بە خۆپیشاندانی لە ناكاو دای بنێی و تەواوە، من دەڵێم ئەگەر بڕیار درا لەسەر ئەوەی كە پێناسەیەك هەبێت بە ناوی خۆپیشاندانی لەناكاوەوە دەبێ ئەو پێنج خاڵەی كە ئاماژەم پێیدا تێیدا هەبێت، ئەگەر نا لە دەرەوەی ئەوە شتێك نیە بۆ خۆپیشاندانی لەناكاو، تۆ بە پێی ئەم یاسایە ڕێ دەدەی كە خەڵك ئیلتزامی یاسا نەكا و لە دەرەوەی یاسا چالاكی بنوێنێ، ناویشی بنێی چالاكی مەدەنی و شارستانی، ئایا دەكرێت ئێمە ئەگەر خەڵكێك تەجاوز بكات لەسەر قەوانین بڵێی وەڵڵا تەعدیلی قانونەكە بكەوە لەبەرئەوەی تەجاوز هەیە، یان خەڵك مەجبور بكەی بەوەی كە مادام عام و خەڵكی گشتی پێوەی پابەند دەبێت، تۆش پێوەی پابەند بی، سەرنجی دووەمم لەسەر تەجەموعە، من تەسەور دەكەم تەجەموع پێویستی بەوە هەیە كە پێناسە بكرێتەوە، چونكە ڕاستە لێرە غەرەزەكە و وەختەكە دەست نیشان كراوە، بەڵام دەبێت بەڕوونی ئەوە دیار بێت جیاوازی چیە لە نێوان خۆپیشاندان و تەجەموع؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

هاوڕاز خان فەرموو.

بەڕێز هاوڕاز شیخ احمد خۆشناو:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سەبارەت بە ئەم ماددەیە لە خاڵی سێیەم لە پێناسەکەی دا لە کۆتاییەکەی کە دەڵێت (لتحقيق غرض معين ولوقت معين) من پێم وایە تەواوکردنێکی تر هەیە بۆ زیاتر بەرجەستە بوونی هەدەفی خۆپیشاندان، سەبارەت بەوەی کە خۆپیشاندانی لەناکاو، من پێم وایە بەڕاستی خۆپیشاندانی لەناکاو زەرورەتێکە و واقعێکە و حەقیقەتێکە بەڕاستی ناکرێت ئەمڕۆ کە باس لەوڵاتان دەکەین لە وڵاتانی تریش هەمان خۆپیشاندان هەیە لە کاتێك و ساتێك دا کە پێویستیەك هەیە بۆ ئەم خۆپیشاندانە، چونکە بەڕاستی ڕێگرتن یان بە یاسا نەکردنی ئەم جۆرە خۆپیشاندانە وادەزانم کە بەرتەسك کردنەوەی ئازادیەکانە، کەبت کردنی ئازادیەکانە، بەڕاستی خۆ دوورخستنەوەیە لەو ئەسباب موجبەی کە لە جوملەی یەکەم و دووەم زۆر بە جوانی هاتووە، سەبارەت بەوەی کە تەجەموع بەڕاستی تەجەموعی گشتی من پێموایە ئەوە هەر ئەم خاڵە لابردرێت، خاڵی چوارەم، چونکە ئەم کۆڕ و کۆبوونەوە و سیمینارانە خۆی پێناسەیەکی وای بۆ نەکراوە کە بەڕاستی بزانرێت تەجەموع هەر باسی تەبعێکی عامی ئەم کۆبوونەوانە دەکات، یەعنی بە وردی باس لەوە نەکراوە، جا ئەمانە بەڕاستی شتی بەردەوامی خەڵکن، ئەگەر بۆ هەموو ئەوشتانە ڕۆتینیاتێك هەبێت، ئەگەر بۆ هەموو ئەو شتانە ڕۆتنیاتی ئیداری بگرێتە بەرەو ئەم شتانەی تەواو بکرێ من دەزانم بەڕاستی ئەمەش دیسانەوە جارێکی تر ڕێ گرتنە لە کۆمەڵێك لەو ماف و ئازادیانەی کە لەم هەرێمەدا هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بیدایەت لە تەسمیەی قانونەکەوە بڵێین، (قانون تنظيم المظاهرات في اقليم كوردستان ـ العراق)، مادام تەجەموعاتی تێدا نیە با بڵێین کۆبوونەوەی گشتی تێدا نیە، هەر وشەیەکی تەجەموعی عام هاتبێت نابێت لە یاساکەدا هەبێت لە هەموو ماددەکان، لە تەسمیەیەوە تاوەکو دەگاتە ئەسابی موجبە، لەبەرئەوەی بۆ خۆی عەکسی قەرارەکانە، ئەوە یەك، دوو/ بە نیسبەت موزاهەرە نووسراوە (لغرض معين ولوقت معين) ئەمن دووبارەی ناکەمەوە قسەکان ئەگەر وابوو وەقتە موعەینەکە بۆ ئەوەیە بڵێ ئەوانەی موزاهەرەی دەکەن و خۆپیشاندان دەکەن بڵێین سەعات 12 خۆپیشاندانمان هەیە 9 یان 2 وەلحاصل تەحدیدی کاتەکەی خۆیان بکەن، ئەوە ئیعتیادیە، بەڵام ئەگەر تەحدیدی کاتی بۆ بکەی و بڵێی وەڵڵاهی لە سەعات ئەوەندە بۆ سەعات ئەوەندە ئەو کاتژمێر 1 ـ3 دەبێ زیاتر نەبێت، تەبعەن مەسەلەیەکی عەرەبی هەیە دەڵێت (كل ممنوع مرغوب) کە هەموو شتی مەمنوع مەرغوبە کە ئەتۆ مەنعت کرد لەوانەیە ئەوانەی خۆپیشاندان دەکەن لە بۆ سەعاتێك بیکەن، بەس ئەتۆ گوتت سەعات و نیویك بێت ئەوە ئیعتیادیە، بەڵام چونکە مەنعت کردووە ڕەد فعلێك پەیدا دەکات کە دەیکاتە دوو سەعات، هەر بە هەوەسی خۆی، ئەوە شتێکە کە ئێمە ئینسانین و ئەو غەریزەیەمان تێدا هەیە، بە نیسبەت کۆبوونەوەی گشتی باسی ناکەم لەبەر ئەوەی بە پێی تەسمیەی قانونەکەی بێ، بە نیسبەت خۆپیشاندانی لەناکاو، خۆپیشاندانی لە ناکاو زۆر باس کراو زۆریش تەبیعیە، تەبعەن خۆپیشاندانی لەناکاو دەڵێ ڕەد فعلی سەریعە، ئەمن دەڵێم ئەگەر مەنعت کرد دوو ڕەدفعلی سەریعە نەك یەك ڕەد فعلی سەریع، لەبەرئەوەی تەڵەبەیە و مامۆستایە و خوێندکارە لە جامیعەیە و لە قسمی داخلیە و خۆپیشاندانێك سەعات 12 ی شەو دەبینی هەرایەك ڕوو دەدات، ناتوانی مەنعی بکەی، ئەوە یەك، ئەگەر ئەو

خۆپیشـاندانی لـە ناکاوتـان لـە یاسـایەکە دەرکـرد و ئەگـەر پەرلـەمان ئیقـراری کـرد لـە یاسـاکەی دەرکـرد سـبەینێ ئـەو خۆپیشاندانە لەناکاوە بوو حکومەت ناتوانێ هیچ بکات، لایەنی پەیوەندار ناتوانێ هیچیان لێ بکات، چونکە یەك و دوو و سێ نیە، خۆ سەدان تەڵەبەی زانکۆ ناکرێت زانکۆ فەسڵی بکات، یان سەدان شوفێر کـە لەسـەر وەرگرتنـی بـەنزین و ئەوانـە ناچـێ بیباتە مەحکەمە و یان سزای بدات، وابزانم مەفعولی نامێنێت ئەو یاسایە، تێـی دا بێـت یـان تێـی دا نـەبێت، بـەس پـێم باشـە ئەگەر تێیدا بێت باشە، ئەگەر تێشی دانەبێت یاسایەکە هیچ مەفعولی نابێ، چونکە ئێمـە یاسـامان هەیـە و بـەس تەتبیقیشـی ناکەین، بەنیسبەت (خامسا) هەمانە (اللجنة المنظمة للتظاهرة والتجمع العام) ئـەم تەجەموعـە لابـردرێت، (تتكـون مـن عـدد لاتقل عن ثلاثة اشخاص) سێ ئەشخاسەکە باشە، بەڵام نەنووسرێ (ولاتزيد على خمسـە) لەوانەیـە 7 کـەس یـان 8 کـەس زۆر تەبیعیە، بەس (لاتقل عن ثلاثة اشخاص)، بە نیسبەت (سادسا) جیهەی مەعنی دیاری کراوە یەکە ئیداریەکان، وەزیـر و یەکـە ئیداریەکان و قائیمقام و پارێزگار و کێ یە؟ فەقەرەی 6 بە من زیادە، ئەگـەر لابـردرێت باشـە، چـونکە دیـاری کـراوە یـەعنی ئەوە دووبارەیە، شتی تیکراریش وابزانم مەرغوب نیە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سەرگوڵ خان فەرموو.

بەڕێز سەرگوڵ رضا حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆربەی قسەکانی من کرا، بەڵام یەك خاڵ کە من دەمەوێ جەختی لەسەر بکەمەوە کە ئەوەی خۆپیشـاندان کـە مـافێکی دەسـتووری و یاسـاییە و پێشـتر زۆر بـاس کـرا، کـە ئێمـە یاسـایەك دەردەکـەین بـۆ ڕێکخسـتنی خۆپیشاندانە، یەعنی بە یاسایی کردنی ئەو مافەیە نەك بـۆ ئـەوەی ئـەو مافـە تەقیـد بکـەین، خـاڵێکی تـر لەسـەر ئـەم ماددەیـە لەسـەر تەعریفەکانـە، بـە نیسـبەت تـەعریفی خۆپیشـاندانەوە، ئـەو خاڵـەی کـە بـاس دەکرێت (یسیر) کە لە عەرەبیەکەی نووسراوە ئەمە تەنها ڕێپێوان دەگرێتەوە، یەعنی ڕۆیشـتن دەگرێتـەوە، بەڵام لەسەرەتا کە پێناسەی کردووە بە جەمع یان کۆبوونەوەیەکی ڕێکخراو یان نیمچە ڕێکخـراوە، یـەعنی ئەمە ئەگەر ئەو کەلیمەیەی لەوێدا لابردرێت زۆر باشـە، خـاڵی ئـەخیریش کـە نووسـراوە (لغـرض معـین و لوقت معين) خۆی ئەو کەسانەی کە هەڵدەستن بە خۆپیشاندان کاتی خۆپیشـاندانەکە دیـاری دەکـەن، بـەس تۆ ئەگەر کاتێکت بۆ دیاری کرد وەکو سیوەیل خانیش باسی کرد لـەو کاتـە تـۆ تەقیـدت کـردووە، لەوانەیـە ئەو مەبەستەی هەیەتی کە خۆپیشاندانی بۆ دەکرێت بەو سەعاتە یان بەو دوو سەعاتە نەیەتە دی، درێـژە بکێشێ کاتەکەی، لەبەرئەوە مـن پـێم باشـە ئـەو وەقتـە موعەیەنـەی بـۆ دانـەنرێت، وە خـاڵێکی تـریش بـە نیسـبەت خۆپیشـاندانی لـەناکاو منـیش لەگـەڵی دام، چـونکە زۆربـەی ئـەو خۆپیشـاندانەی کـە کـراوە لـە ڕابردوو دووجار ئەم عونسورەی تیا بووە، بەڵام تەعریفەکـەی بـەم شـێوەیە نـەبێت کـە داڕێـژراوە، چـونکە نووسراوە ڕەد وفعل، بەڕاستی خۆپیشاندانی لەناکاو ئەویش جۆرێکە لە خۆپیشـاندان، نـەك ڕەد فعـل بێـت، ئەوەی کە ترسێك یان گومانێـك هـەبێت لـەوەی ئـەم خۆپیشـاندانە کـە بـە شـێوەیەك لـە شـێوەکان هـەموو خۆپیشاندانێك بکرێت لە ناکاو مۆڵەتی بۆ وەرنەگیرێ، ئەوەیە کە دەڵێن عونسوری موفاجەئـە لـە قانونـدا دیاری کراوە، لە چ کاتێك دایە و لە چ خاڵێك دا تۆ دەتوانی بڵێی ئەم خۆپیشاندانە لەناکاوە یان عونسـوری موفاجەئەی تێدایە، بە نیسبەت تەجەموعیشەوە ئێمـە ئەگـەر لـە پێناسـەی خۆپیشـاندان دا بتـوانین جێـی

ئەوە بكەینەوە كە ئەو كۆبوونەوانەی كە بۆ مەبەستی موزاهەرەیە لەو كاتە ئێمە پێویستمان بەوە نیە دەقێكی دیكە یان فەقەرەیەكی دیكە ئیزافە بكەین بە تەجەموعەوە، وە ئیزافەشم بۆ ئەوەی ئێمە كە ناوی یاساكەمان ناوە (یاسای ڕێكخستنی خۆپیشاندان)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس تەواو بوو دیارە هەموو ئەو بەڕێزانەی كە قسەیان كرد، زۆر تیكرار بوو كە سێ سەعات و دە دەقیقەیە، یەعنی لە یەك ماددەدا كە فینا ئەوەندە هەڵدەگرێ و زۆر گرنگە، بۆیە ئێمەش مەجالمان دا، بەڵام تكایە بۆ داهاتوو تیكراری هی یەكتری نەكەن، دەتوانین پشتیوانی لێ بكەن، هەموو تەوەرەكە لەسەر سێ بابەت بوو، یەك/ ناوەكەی چی بێت، دوو/ موزاهەرەی لەناكاو هەبێت یان نەبێت؟، سێ/ تەعریفی تەجەموعەكە بكە، یەعنی لەسەر ئەم سێ خاڵە دەسوڕایەوە و 35 خوشك و برای ئێمە قسەیان لەسەری كرد، جێگەی ڕێزە، ئێستا سەعات دوو و دە دەقیقەیە، وەڵامدانەوەی جەنابی وەزیر و لیژنەكان دەهێڵینەوە بۆ دانیشتنی داهاتوو، بۆ ئەوەی زیاتریش بیری لێ بكەنەوە و سبەی سەعات 11 لێرە كۆدەبینەوەو دووبارە بە خواتان دەسپێرم.

فرست احمد عبدالله	**د. ارسلان بایز اسماعیل**	**محمد قادر عبدالله(د.كمال كەركووكی)**
سكرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆكی پەرلەمانی**	**سەرۆكی پەرلەمانی**
كوردستان – عێراق	**كوردستان – عێراق**	**كوردستان - عێراق**

پۆزش

لە پرۆتۆكۆلی ژمارە (55) و لەلاپەڕە (219) دێری (15) لە قسەكانی ئەندامی پەرلەمانی كوردستانی بەڕێز (شێرزاد عبدالحافظ) دا بە هەڵە هاتووە (شەهیدی سەركردە هەبووە كە هاتووە بۆ پێشمەرگایەتی خۆڵم فڕێ داوە پێی ....) ڕاستەكەی ئەوەیە (شەهیدی سەركردە هەبووە كە هاتووە بۆ پێشمەرگایەتی خۆم چەكم پێی داوە ....)

بۆیە داوای لێبوردن لە ئەندامی بەڕێز دەكەین.